Incepta xxvi octob. anno dni [illegible]

[illegible] dicti domini Johannis coram nobis propterea [illegible] perpetuum silencium imponendum fore [illegible]

[illegible] per nos Theodoricum episcopum [illegible] Rome [illegible] palacio [illegible]

[illegible]

Tarata [illegible] In quorum omnium et singulorum [illegible]

[illegible] legittime facta [illegible]

Et ego Johannes Colt de Stendal clericus Halberstadensis diocesis publicus apostolica et imperiali auctoritatibus Notarius [illegible] dum sic coram eo [illegible] presentibus [illegible] interfui [illegible] ideoque hoc presens publicum instrumentum [illegible] signoque et nomine meis solitis [illegible] una cum [illegible] sigilli [illegible] appensione signavi rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum

Scripta bone venture super primo libro sententiarum doctoris Arnolphi p[ro] domo et libraria Cracoviensis

[P]rofunda fluminum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Verbum istud quod scriptum est ex Job xxviii diligenter consideratum nobis affert viam ad cognoscendum quadruplex genus causae in libro Sententiarum, scilicet materialis, formalis, efficientis et finalis. Causa materialis innuitur in nomine fluminum; causa formalis in perscrutatione profundorum; causa finalis in revelatione absconditorum; causa vero efficiens intelligitur in supposito duorum verborum, scilicet scrutatus est et produxit in lucem.

Primum, scilicet causa materialis, nomine fluminum exprimitur non singulariter, ut non solum tangatur libri unius materia vel subiectum in generali, sed etiam particularium librorum in speciali. Propter quod notandum quod iuxta quadruplicem proprietatem fluminis materialis quadruplex est flumen spirituale, de quo scilicet quadruplici quatuor libri Sententiarum. Considerandum namque flumen materiale quo ad durationem in continuo profluxu, nam sicut dicit Isidorus: flumen est perennis fluxus. Considerandum quantum ad extensionem in immensa spatiositate; in hoc enim distinguitur flumen a rivulo. Considerandum quantum ad motum in circuitu circulationis; dicit enim Ecclesiastes i: Ad locum unde exeunt flumina revertuntur. Et considerando effectum in emundatione; nam flumen propter aquarum abundantiam mundat terras per quas currit, ita quod non inquinatur. Et quia omnes differentias suis similitudinibus aquarum sufferunt, secundum hanc quadruplicem conditionem invenitur quadruplex in spiritualibus flumen, sicut colligere possumus ex scripturis.

Primo propter perennitatem dicitur flumen processio emanationis aeternae, quae solum est in personis divinis. De hoc flumine Danielis vii: Antiquus dierum sedit, et flumen igneum rapidumque egrediebatur a facie eius. Antiquus iste dierum est Pater, cuius antiquitas est aeternitas. Iste antiquus sedit, quia non solum in eo est aeternitas sed etiam immutabilitas. A facie illius antiqui egrediebatur flumen igneum rapidumque, id est de plenitudine fontalitatis eius procedebat plenitudo amoris et plenitudo veritatis; plenitudo veritatis in Filio, quod flumen est rapidum, plenitudo amoris in Spiritu sancto, quod flumen est igneum.

Secundo propter spatiositatem dicitur flumen ~~rerum universitatem produxit ob quam non tantum~~ flumen quod et mare appellatur, de quo in Psalmo: Hoc mare magnum et spatiosum etc. De hoc flumine Ezechielis xxix: Ecce ego ad te, Pharao rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum et dicis: Meus est fluvius, et ego feci memetipsum. Ponam frenum in maxillis tuis etc. Draco iste magnus quem Deus formavit ad illudendum ei, qui innuitur in figura et persona Pharaonis, diabolus est, qui est rex Aegypti, quia regnat in eis quos excaecant tenebrae erroris, ut patet per supra dicta. Ad quos ipse dicit: Meus est fluvius, et ego feci memetipsum, quia ipse fecit mundum istum et ipse non fecit alium. Patrem in hunc errorem ipse duxit et suggessit impiis Manichaeis qui totam machinam sensibilem a Deo malo esse conditam concipiunt. Huius draconis maxillas Deus infrenabit, cum ablata ei potestate suggerendi falsa, ostendet se esse huius fluminis conditorem. Unde in eadem auctoritate sequitur: Scient omnes habitatores Aegypti quia ego Dominus.

Tertio propter circulationem dicitur flumen incarnatio Filii Dei; nam sicut in circulo ultimum coniungitur primo, sic in incarnatione summum coniungitur imo, ut de limo; et primum postremo, ut Filius Dei cum homine condito postremo. De hoc flumine Genesis ii: Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum. Locus voluptatis ibi singulariter sumptus ut quasi medius, et est ibi singulariter sumptus ut quasi medius; vere enim intelligitur in gradibus medietatis, ubi languores nostros tulit et infirmitates nostras ipse portavit. Ecce ergo Filius incarnatus fluvius ipse et ipse processit de sede Dei. Ecce quod flumen, id est medicinale flumen, ergo quod flumen ducitur a paradiso; natura et sic aquae ductus exivit a paradiso.

Aquae haec est quia tamen ascendit, quando descendit. Talis fluminis sunt opera reparationis, sicut dicitur in Psalmo: A summo caelo egressio eius et occursus eius usque ad summum eius. Et quoniam exivit a Patre et venit in mundum, iterum relinquo mundum et vado ad Patrem, et ita fit circulus. De hoc circulari flumine quantum ad egressionem eius quo incepit exponi illud quod dicitur Ecclesiastici xxiv: Ego sicut rivus ... exivi de paradiso ... in flumine et in luce solis. Similis quorum est, quibus cum ... Ecce similis fluvius iste ... in flumine cum ... quod ... non solum flumen propter abundantiam ... sed etiam lux sapientiae et sol iustitiae dicitur, sicut dicitur: Erat lux vera etc. Quarto propter emundationem dicitur flumen de fluminibus sacramentorum dispensatio, quae sua pollutione mundat nos a ...

mactabantur fecerunt de hoc flumine. Apoc.
xxii: Ostendit mihi flumen aquae vivae sple-
ndidum tamquam cristallum procedentem de se-
de Dei et agni. Sacramenta dispensantur de
flumine splendido tamquam cristallo propter cla-
ritatem et mundiciam quae relinquit in ma-
culis quae in hoc flumine deprimuntur. Dicitur
flumen aquae vivae propter efficaciam gratiae quae
vivificat animam. Dicitur etiam procedere de sede
Dei et agni. Nam sacramentalis gratia procedit
a Deo tamquam ab auctore et efficiente, a Christo tam-
quam a mediatore et promerente, propter quod dicitur
omnia sacramenta efficaciam habere a passione
Christi. Unde teste Augustino de latere Christi dormientis
fluxerunt sacramenta, quando inde fluxit san-
guis et aqua. De omnibus istis fluminibus sim-
ul et per ordinem habetur Gen. ii: Quod flumen
egrediebatur de loco voluptatis quod inde dividitur
in quatuor capita. Nomen primi Phison,
nomen secundi Gyon, nomen tertii Tigris et no-
men quarti Eufrates. Flumen istud egrediens de pa-
radiso est totius huius libri materia. Quatuor
flumina ex isto procedentia sunt speciales ma-
teriae quatuor librorum sicut post patebit. Quorum
dictorum nomina interpretationes volo diligenter
exponere. Phison interpretatur oris mutatio
et in hoc significatur personarum emanatio. Sicut
enim ex ore naturaliter procedit verbum, sic etiam
ex ore patris filius. Eccl. xxiiii: Ego
ex ore altissimi prodii primogenita ante omnem
creaturam. Hoc dicitur quia filius ipse est verbum et
sapientia patris et in ipso verbo Domini caeli firmati
sunt et spiritu oris eius omnis etc. Gyon interpre-
tatur arena, et in hoc signatur rerum inductarum
productio. Sicut enim innumerabiles creaturae [illegible]
[illegible] sparsae(?) sunt arenae propter innume-
rabilitatem, Eccl. i: Arenam maris et pluviae gut-
tas quis dinumeravit. Tigris interpretatur sa-
gitta, et in hoc signatur filii Dei incarna-
tio. Sicut enim in sagitta ferrum iunctum est ligno,
sic in Christo ferrum deitatis iunctum est ligno hu-
manitatis. Et sicut sagitta ex arcu emissa
volat ad vincendum adversarios, sic Christus
de utero procedens confregit adversarium. Haec est
illa sagitta de qua dicitur iiii Reg. xiii: Sagit-
ta salutis Domini, sagitta salutis contra Syriam.
Eufrates interpretatur frugifer, in quo signi-
ficantur sacramentorum dispensatio, quae non solum purgant
animam a culpa, sed etiam fecundant in gratia,
quod signatum est Ezech. xlvii: ubi dicitur quod super
flumen constitutum erat lignum afferens fructum
et folia erunt in medicinam. Unde igitur
sunt flumina quatuor sicut flumina profunda
secundum flumina considerata, profunditas autem
emanationis est sublimitas essentiae divinae.

quae potest intelligi. Eccl. vii: alta profun-
ditas quis inveniet eam. Et est alta pro-
fundita et altitudo profunda, cuius profunditas
apostolus Ro. xi et dicit: O altitudo divitiarum
sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt
iudicia eius et investigabiles viae eius. Iudicia
incomprehensibilia quia profunda. Iudicia
enim Dei abyssus multa, et Eccl. i: Profundum
abyssi quis dimensus est. Haec profunditas
inimicos Dei facit scrutari vestigia Dei
comprehendere, et ideo ad profunditatem eorum potentia
respectus extollere non est. Et quanto fuerit
profundior in illo, tanto conquiescens [illegible] ex-
tollere potest. Et ideo apostolus consulit ex hoc imo
in illa rationem et scientiam ut possit compre-
hendere etc. Et hoc profundum praesentatur nobis
in primo libro. Sublimitatis enim esse divinae con-
sistit in duobus scilicet nobilissimis emanationibus
quae sunt generatio et processio, et nobilissimis
conditionibus quae sunt summa sapientia, omnipotentia
et perfecta notitia. De quibus est primus liber.
Nam in prima parte agit de sanctissima
unitate et trinitate, in secunda vero specialiter
agit de super[illegible] eius triplici conditione scilicet
perfectione. Profunditas autem est veritatis
esse omni. Sed ea est quanto magis evane-
scit, tanto magis in profundum tendit. Sic
evanescit per culpam sive per poenam propter hoc
de peccatorem in profundum positum homo qui e-
vanuit per culpam, dicit Psalmus: Infixus sum in limo
profundi et non est substantia. Et inferius orans
ecclesia ne evanescat per poenam: Non me demer-
gat tempestas aquae neque absorbe-
at me profundum etc. Hoc profundum scrutatur
nobis in secundo libro. Nam veritatis esse con-
in duobus consistit, scilicet in unitate de
non esse in esse, et iterum in recessione in
non esse, et primus illa creatura omnis cadit
in non esse per culpam. Sed secundum dicitur omnis peccator
tendit ad non esse per culpam. Et de his
duobus est totus secundus. Nam in prima parte
agit de rerum conditione, in secunda vero parte agit
de lapsu ut de tentatione diaboli, de peccato
originali et actuali usque in finem. Profunditas
incarnationis est ubi descendit Christus, quod tam
sunt ut vere possit dici profundum quod non
habet [illegible] neque fundum de quo potest intelligi
id Ione ii: Proiecisti me in profundum
in corde maris et flumen circumdedit me.
Hoc potest dici de Christo qui tam humiliavit se
ut vere possit dici proiectus et abiectus,
Isa. liii: et vidimus eum et non erat ei a-
spectus et desideravimus eum despectum et no-
vissimum virorum etc. Unde igitur dicitur se proiectum

sic ubi in presumendo malis et fruendis pro
passio quae operatur maior propter penalitatis ac-
erbitudinem. Sed et fruendis propter caritatis dul-
cedinem. Dulcissimum enim est quod tanta caritas nos
afficiebat teneritudine amoris ut non
videretur ei grave pro nobis sustinere quodcumque
genus mortis. Et hoc presumendum presentis
sumptum in suo. Nam intentio eius in duobus
consistit scilicet in passione per quam nos redemit
et in actione per quam nos informavit quae
consistit in operibus virtutum doctrinis et preceptis
de quibus duobus est totus liber. Nam in
prima parte agitur de incarnatione et passione
Christi in qua consistit nostra redemptio. In secunda
de virtutibus doctrinis et preceptis in quibus consi-
stit nostra informatio. Presumendi sacramentalis
dispensationis est efficacia presentis medici-
nae. Tanta enim est efficacia medicinae
sacramentalis ut [illegible]
ut vere presumendum possit dici de hoc [illegible]
scilicet presumendo malis [illegible]
ut sufficient liberari. Presumendo [illegible] in quo
corpore deliguntur et filii liberari sufficient
et salvari. Est efficacia sacramentorum in quibus
continentur opera tenebrarum et induuntur arma
lucis et bona gerant. Propter quae homo transfer-
tur de potestate tenebrarum in regnum filii caritatis
Dei. Hoc efficacia sacramentorum est presumendum
malis et fruendis. Maris ingressum primo
liberat a culpa et introducit in amaritudinem
penitentiae. Fluminis ingressus liberat a miseria et
introducit in dulcedinem gloriae. Quod optime per
figuratum fuit in filiis Israel quia exeuntibus
ab Egypto siccatum est mare et transierunt per
siccum in medio eius sicut dicitur Exo. xiiii.
Et intrantibus in terram promissionis siccatus
est fluvius et transierunt per medium eius sicut dicitur
Josue iiii. Secunda efficacia presentis medicinae
in duobus consistit scilicet in sanitate a veteri
infirmitate depellenda et in libertate ab [illegible]
[illegible] custodienda. Et de his duo-
bus est totus [illegible]. Nam in prima parte agit
de utriusque sanatione quam efficiunt vii sa-
cramenta. In secunda agit de preservanda sanitate
[illegible] sicut de genere regiminis [illegible]
[illegible] et sicut sacramenta [illegible]
et per oppositum de pena malorum qui sacramenta
[illegible] contempserunt. Ex presentibus autem con-
ex presumendo in quatuor libros clauditur summa
scilicet [illegible] quatuor absconditorum. Primum est ma-
gnitudo sublimitatis divinae. De qua Isa. xlv. Ve-
re tu es deus absconditus deus Israel salvator.

Vere magnitudo divinae sublimitatis est abscondita
sicut dicitur Job xxxvi. Ecce deus magnus vincens scientiam
nostram. Et cum audierimus magnitudinem tonitrui
eius quis poterit intueri. Job xxxvii. [illegible]
absconditur [illegible] quis est qui contempletur
eum. Et nullus potest intueri nisi ille cui
quo sapientia dei inhabitat. Propter hoc petebat ille
sapientiae amator. Sapientiae [illegible] mitte illam de ce-
lis sanctis tuis et a sede magnitudinis tue. Hoc
absconditum nunc repletus sapientia de supernis
presumpti libri presumptor produxit in lucem
tam visis et intellectu nobilissimis ema-
nationibus et nobilissimis [illegible] notescit
nobis sicut quod possibile est considerationibus divinae sub-
limitatis. Secundum absconditum est ordo divinae sapientiae
de quo Job xxviii. Ubi invenitur sapientia
et quis est locus intelligentiae. Abscondita est ab
oculis omnium viventium. Vere abscondita ipsa sicut
dicitur ibidem sapientia [illegible] de omnibus ut cogno-
scatur. [illegible] presumptione presumendi [illegible] in se-
cretis [illegible] in operibus in quibus ipsa relucet. Unde dicitur
Eccl. i. Unus est altissimus creator qui effudit
illam super omnia opera sua. Hoc igitur abscon-
ditum manifestat nunc in presumptione [illegible]
Nam iusto ordine bonorum et malorum patet
nobis quod ab eterno sapientia dei ordinata est
et quod [illegible] ita fit. Tertium abscon-
ditum est fortitudo divinae potentiae. De qua Abacuc
iii. cornua in manibus eius. [illegible] in [illegible]
presentie ubi latuit fortitudo [illegible] sub pal-
lio infirmitatis et hoc est sacramentum absconditum a
seculis. De quo Apostolus Eph. iii. Mihi omnium sanctorum mini-
mo data est gratia haec evangelizare investigabiles di-
vitias Christi et illuminare omnes quae sit dispen-
satio sacramenti absconditi a seculis in deo. Hic
est sacramentum absconditum [illegible] secretum
dei fortis ut [illegible] est armis [illegible]
infirmitatis. Quod est inauditum a seculis. In presen-
tatione [illegible] libri ubi ostenditur quod Christus in
sua infirmitate vicit contrariam potestatem mani-
festatur fortitudo divinae potentiae. Si enim vicit per
infirmitatem quid fecisset si pugnasset per virtutem.
Et si infirmum dei fortius est hominibus brachium
dei quis poterit infirmare. Vere patet quod insupe-
rabilis fortitudo cuius tam fortis infirmitas.
Quartum absconditum est dulcedo divinae [illegible],
de quo in Psalmo. Quam magna multitudo dulce-
dinis tue quam abscondisti timentibus te. Vere
abscondita et reservata timentibus dulcedo [illegible].
Quod sic dicitur in Ps. [illegible] ab eterno et usque
in eternum super timentes eum et in omnibus qui

speciant sup[er] m[ateri]a o[mn]is. hec dulcedo ma-
nifesta in p[re]sentatio[n]e e[st] libri Nam v[er]o
qualit[er] debet dimittit p[e]cc[at]a in p[rese]nti. et
qualia p[rem]ia v[o]lu[n]tatib[us] adhibet meritoria
et qualia in futuro dabit p[re]mia. nos sub-
cedo dum[?] inde apparet. hec igit[ur] abscon-
dit[ur] palam est p[ro]p[ter] libri g[e]n[er]alis ad spec-
p[ro]batur & p[ro]mitte[re] volentes inde s[er]viant p[ro]f-
fun[dum] est p[ro]fundum claritatis. p[ri]ma g[rati]a p[ro]f-
ille n[on] est p[ro]p[ri]u[m] p[re]sentatur species et
p[ro]funditatis ... Fa[c]t[a] h[ec] ... om[n]ia
... et p[ro]funda dei ... a-
... et luce & claritate illustratu[m] q[uo]d posuit
hoc op[us]. et sanctitatis est p[ro]funditas claritatis
hoc est sp[eci]em admirabil[em] ... est ... [illegible]
abscondit[ur]. ip[s]e e[nim] est de quo scribit da[niel]
n[on] ip[s]e revelat p[ro]funda & abscondita
et noui[t] in tenebris co[n]stituta & lux cu[m]
inte[n]tio & finis magi[stri] ... q[uo]d ip[s]e dic[it] in
p[ro]logo. cupientes aliquid de penuria ac tenuitate nostra
cu[m] paup[er]cula ... in gazophilacium domini mittere ardua scan-
dere opus ultra vires nostras agere presumpsimus. ex hoc
... & ...
... est ...
... cause ... patet igit[ur] in p[ro]-
posito p[ri]mus libri ... materialis, formalis
efficiens et finalis

Ditelligenciaz eo[rum] que p[ri]mo tacta
sunt. iu[xta] or[dine]m p[otes]t q[ue]ri. s[ecundu]m q[uod] quatuor
dicta. p[ri]mo q[ue]ritur q[ue] sit libri
mat[eri]a vel subi[ectum]. et q[uod] deus sit subi[ectum]
v[idetu]r. illud e[ni]m subi[ectum] est in s[cienti]a de quo &
de cuius p[ro]p[ri]etatib[us] est scia tota s[ed] de deo
& o[mn]ib[us] op[er]ib[us] it[em] p[ro] c[re]atione & repara-
[tione] est tota iste liber g[er]o ... Contra v[idetu]r q[uod] subi[ectum]
istius libri sunt res & signa. illud e[ni]m e[st]
subi[ectum] in s[cienti]a s[ecundu]m cui[us] divisione[m] divisi[t] s[cienti]a
dividit[ur] illa s[cienti]a. q[ui]a sic ... in res. h[oc]
e[ni]m divid[it] s[ecundu]m divisione[m] ... s[ed] h[ic]
est res & signu[m] sic manifestu[m] est g[er]o ...
Contra v[idetu]r q[uod] credibile sit subi[ectum] huius libri
illud e[ni]m est subi[ectum] in l[ibr]o circa q[uo]d v[er]satur
auctoris intentio & tractatus, s[ed] credibile
est huiusmodi. unde magister dicit in p[ro]logo q[uo]d p[ro]po-
situm suum est fidem n[ost]ram clipeis da-
vidicae turris munire. hoc est ad p[ro]ba-
dum fidem. ... adducere ... i[n]
fidem ... s[ed] contra g[er]o ... s[ed] cum s[ecundu]m
in s[cienti]a debet co[m]plecti o[mn]e q[uo]d determinat[ur]
in illa. s[ed] in hoc libro n[on] tam determinat[ur]
de deo. s[ed] et[iam] de c[re]aturis. g[er]o deus n[on] est
subi[ectum] totius iste libri g[e]n[er]ale. s[ed] solu[m] p[ri]mi
libri. Ad alit[er] ... illud ... sic ...

res que tractabant in m[ateri]a. cum sua
n[on] co[n]venit simpl[icite]r in fine q[ui]a m[ateri]a e[st]
p[ri]mo incomplet[a]. finis aut[em] dic[it] re[m]
op[er]is co[m]pleta. s[ed] deus est finis istius
op[er]is. q[ui]a finis totius theologie. g[er]o n[on]
est subi[ectum] vel m[ateri]a. Contra q[uod] res & signa
n[on] sunt subi[ectum] v[idetu]r. diuis[io] e[ni]m s[cienti]a e[st]
de reb[us] vel de signis. g[er]o si res et
signa sunt subi[ectum] huius libri. liber
iste est g[e]n[er]alis ad om[n]es. s[ed] sp[eci]alis
s[cienti]a & doctrina p[ro]ut in hoc lib[r]o. p[ate]t
q[uod] res & signa n[on] debent assignari in
eo p[ro] s[ubiect]o. Contra co[n]stat q[uod] alia est s[cienti]a
de reb[us] & alia de signis ut p[ate]t. differt
e[ni]m s[er]mocinalis s[cienti]a a n[atur]ali. g[er]o s[cienti]a t[ra]-
dita in hoc l[ibr]o aut n[on] est una g[e]n[er]is
aut n[on] est simul de reb[us] & signis
s[ed] est unius g[e]n[er]is g[er]o ... Contra q[uod] credibile
n[on] sit subi[ectum] v[idetu]r q[ui]a s[cienti]a & ... est
de n[ecessari]is ... g[er]o ad eius obiecta. q[ui]a
n[on] credibile n[ecessari]um. huius est obi[ectum] s[ed]
... n[on] est obi[ectum] s[cienti]e n[ecessari]um ...
g[er]o ... Contra sic ... huius libri ... s[cienti]-
tia fidei ... ita ... s[ecundu]m & ...
g[er]o si ... vel ... sine ...
... n[on] est subi[ectum] huius libri ...
... credibile est subi[ectum] in eo.

... q[uod] subi[ectum] in aliqua s[cienti]a vel
doctrina ... p[ote]st accipi ... de s[ecundu]m
in s[cienti]a ad q[uo]d om[n]ia reducunt[ur] sic ad
p[ri]m[um] ... aliquo ad q[uo]d om[n]ia re-
ducunt[ur] sic ad totu[m] integrale. t[er]tio ad
q[uo]d om[n]ia reducunt[ur] sic ad totu[m] uni[versa]le.
Exe[mplu]m huius manifeste p[ate]t in g[ra]m[m]atica.
si aut[em] subi[ectum] p[ri]mo ad q[uo]d om[n]ia re-
ducunt[ur] sic ad p[ri]m[um] elementare vel ra-
dicale est l[itte]ra. q[ui]a ... vocat p[ri]scian[us]
elementum q[uo]d est minimu[m] in quo s[ecundu]m re-
soluc[ionem] gramaticalis ... ad q[uo]d om[n]ia re-
ducunt[ur] sic ad totu[m] integrale est ora-
[tio] ... t[ert]io vero ad q[uo]d
om[n]ia reducunt[ur] sic ad totu[m] u[niversa]le est
vox articulata l[itte]rata ordinabilis ad si-
gnificandum aliq[ui]d in se vel in alio ...
modo est distinguere in q[ua]m ...
nam subi[ectum] in ... ad q[uo]d om[n]ia
resolvunt[ur] ut ad p[ri]m[um] est p[ri]ncipiu[m]
subi[ectum] ad q[uo]d om[n]ia reducunt[ur] ut ad
totu[m] integru[m] est corpus q[uo]d ...
... Subi[ectum] ad
se o[mn]e g[e]n[us] ... Subi[ectum] ad
q[uo]d om[n]ia reducunt[ur] ut ad totu[m] ...

~~vle est quantitas extima simpliciter~~
per hunc modum. et in hoc libro est as-
signare subiectum secundum triplicem dictam
statim subiectum ad quod omnia reducuntur
que determinantur in hoc libro, ut ad
totum integrum. est [illegible] prout comprehendit
[illegible] et humanitatem sive [illegible]
et [illegible]. de quibus sunt duo sequen-
tes. et accipitur large totum integrum
quod multa complectitur non solum per compo-
sitionem, sed per unionem et ordinem. unum
sed ad quod omnia reducuntur sic ad [illegible]
tale possum [illegible] per [illegible]
sive subdistinctam. et est res vel signum
sive sub [illegible]. hoc signum sacramentum. post
et res [illegible] et omnia vocabulo generali et
signum et credibile prout sub credibile [illegible] in
[illegible] intellectus. et hoc per additionem
rationis. et hoc non [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible]. et hoc non [illegible] [illegible] [illegible] res
in hoc libro. Concedendo ergo sunt res
[illegible] et [illegible] esse subiectum. et res et si-
gna et credibile [illegible] [illegible] [illegible]
est. Contra quod ergo obicitur in [illegible] quod de
deo non agitur in hoc libro. dicendum quod [illegible]
de quo non agitur de deo [illegible] ad [illegible] tamen
agitur [illegible] ad subiectum vel [illegible]
ad opera, et ideo non est subiectum ut totum
sed ut pars [illegible]. Contra quod obicitur quod non
[illegible] in [illegible] sive dicendum quod [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] materia in qua
et [illegible] [illegible] et [illegible] ultima materia
magis [illegible] [illegible] [illegible] ergo dicendum quod
[illegible] non [illegible] sive vere est de
[illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] est materia [illegible]
de [illegible] in qua [illegible] de materia [illegible]
que [illegible] est obiectum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et sumus. et [illegible] non accipitur materia
in [illegible] [illegible] obiecto [illegible] [illegible] [illegible]. Contra
obicitur de rebus et signis quod sunt [illegible]
[illegible] dicendum quod res et signa [illegible]
[illegible] in sua generalitate et non [illegible] ad [illegible]
specialem nec [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] accipi [illegible] quod [illegible] rationem cre-
dibilis et [illegible] est una [illegible] et [illegible]
[illegible] de omnibus credibilibus sive sunt res
sive signa sunt, ut fides una est [illegible]
[illegible] de omnibus [illegible] [illegible]
[illegible] sive sunt res sive signa. aliter
[illegible] dici quod duplex est loqui de rebus et si-
gnis aut absolute aut in relatione ad finem
[illegible] sive ad illud in quo [illegible] est

~~Sive quid non spectat ad [illegible] [illegible]~~
et [illegible]. 2do ad unam [illegible] sive [illegible]
nam [illegible] [illegible] de omnibus [illegible]
[illegible] reducuntur ad unum primum [illegible]
una [illegible] et unus liber. sic de omnibus rebus
et signis [illegible] reducuntur ad unum quod est
[illegible] et [illegible] est una [illegible]. Contra obicitur quod
credibile est [illegible] [illegible] [illegible] dicendum quod aliud
est credibile [illegible] [illegible]. aliud [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] in [illegible] rationem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] omnia pertinet
ad [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] rationem [illegible]
addit rationem [illegible] pertinet ad doc-
[illegible] [illegible] [illegible] de qua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod maior est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod [illegible] rationem
[illegible] et [illegible]. addit rationem [illegible]
[illegible] pertinet ad [illegible] primus libri
in qua [illegible] rationes [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] est fides de credibili
[illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et ideo non valet illa [illegible] et quod
iste liber non est [illegible] ad defensionem [illegible]
et [illegible] [illegible] fidei non est simile

Secundo [illegible] de causa formali sive
modo agendi. dicendum est quod [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]. [illegible] est
[illegible] [illegible] dat [illegible] [illegible]. quod [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
magna [illegible] alia et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] sic. modus [illegible]
[illegible] in parte [illegible]. sed modus [illegible] in [illegible]
[illegible] est [illegible] et [illegible] modus [illegible]
non [illegible] [illegible]. cum ergo liber iste pertine-
at ad sacram scripturam. non debet [illegible]
[illegible]. [illegible] modus agendi debet esse [illegible]
[illegible] de qua est. [illegible] in [illegible] veteris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] doctrine est credibile. sed cre-
dibile est supra rationem ergo modus [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] modus agendi debet esse [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ad fidei [illegible]
[illegible] sed rationes fidem non [illegible]
~~[illegible] [illegible] [illegible] fides non~~

~~habet natura omni humana racio~~ preter expe-
rimentum. quod istis modis competat huic, quod non
est inconveniens. Unde etc. Tercio. tolle igitur ar-
gumenta in de fide igitur persuasoribus contra
non dialecticos. Unde quod et iuvenibus videtur
hic modus. Secundo quia i. pe. iii. parati omni po-
scenti reddere racionem de ea que in nobis
est fide et spe. Tamen quod multi sunt qui fidem
nostram impugnant. non sine racionem de ea
possunt. utile et congruum est per raciones eam
asserere. et non insistendo et ordinando propter
quod textus. Tercio Ric. de sancto vic. in li. de tri. secundo
in dubio ad quodlibet explanandum que natu-
re est non nisi probabilia sed etc. nostra argu-
menta non decepte. licet compungat nostram con-
scientiam late. quod in fide nostra continet nostra. et
illa habent raciones latentes. et ista indi-
gent persuasione ut evidenter pateant quia modus
persuasionum maxime convenit huic scientie. Tercio
non est periculosis conditionibus utilis fidei nostre
quam alie virtutes. Sed in aliis virtutibus
ita est. quod omnis que per racionem impu-
gnatur. per racionem debet defendi. quod pa-
racione et virtus fidei nostre. Tercio non quod iam
fides nostra periculosis conditionibus quam in primo
sed in primo quando impugnabatur per facta iudeo-
rum magorum defendebatur per vera facta. sed iam
nunc impugnatur per falsa argumenta hereticorum
debet defendi per vera argumenta doctorum. Secun-
dum quod modus persuasionum convenit huic
doctrine sive libro. Tamen cum finis imponat
necessitatem hiis que sunt ad finem quod sicut
dicit philosophus serra est dentata quia est ad secandum
sic iste liber qui est ad promotionem fidei hunc
modum inquisitivum modum cum racionem atque con-
inquisitivum valet ad fidei promotionem. et hoc
triplici racione [illegible]
fidei adversarii. secundo sunt in fide infirmi
secundo vero perfecti. Modus inquisitivus valet
primo ad confundendum adversarios. Unde Augustinus
in de trinitate adversus garrulos raciocinatores ela-
tiores quam capaciores racionibus catholicis et
similitudinibus congruis ad defensionem et assercionem
fidei est utendum. Secundo valet ad fovendum in-
firmos. sic cum deus naturam infirmorum fovet
per [illegible] sic fide infirmorum fovet
per argumenta probabilia. Et cum infirmi videant
raciones ad fidem probabiliter deservire et ad [illegible]
firmandas nullus persistere. Tercio valet ad de-
lectandum perfectos. Mirum cum non alia delectatio
in intelligendo quod perfecte fide creditur. Unde

~~Ber. michael habemus intelligentiam~~ quam
iam fide tenemus. Contra nos quod obicitur in-
[illegible] primo. quia omnes alie auctores intelli-
gunt de persuasione philosophi non decepte
[illegible] philosophi. Nam ipse dominus dixit
[illegible] sentencias [illegible]
obicitur quia iste modus non competit parti scientie
[illegible] quia liber iste ad sacram scripturam
reducitur. [illegible] subalternatio non
probabilis. Sed et libri doctorum que sunt
ad fidei defensionem quod patet sic. quia non [illegible]
determinatio [illegible] in primo. facit subalterna-
tionem scientie. sed determinatio [illegible] differentiis
Nam scientia de linea recta non dicitur subalter-
nari geometrie sed scientia de linea visuali
quia hec determinatio [illegible] ad alia
[illegible] Tercio sacra scriptura est de credi-
bili ut de credibili. hec est de credibili ut
facto vel racione intelligibili et hec deter-
minatio differt. Nam quia credimus debe-
mus [illegible] et quia intelligimus racioni. hinc est
quod sicut alius modus certissimus est in sacra scri-
ptura et in [illegible] ita alius modus est [illegible]
[illegible] in [illegible] et alius in hoc libro
et ideo alius modus procedendi et sic sacra sub-
alternata non deserit [illegible] ad [illegible]
sue subalternantis que maior est. Sed contra
in nullo deserit [illegible] racionis [illegible]
ad auctores [illegible] sacre scripture que ex-
cedit omnem [illegible] racionis [illegible] obicitur
quod debet [illegible] quod [illegible]
et quod obicitur quod credibile est supra racionem [illegible]
est supra racionem [illegible] ad [illegible]
sed non supra racionem [illegible] per fidem et
per donum sapiencie et intellectus. fides enim ele-
vat ad assenciendum sacra et intellectus e-
levat ad ea que credita sunt intelligenda.
Contra obicitur quod non convenit [illegible]
[illegible] quia [illegible] assentit propter se
racioni [illegible] aufertur [illegible] fidei quia [illegible]
homines [illegible] racionis. sed [illegible]
fides non assentit propter racionem. sed propter
amorem cui [illegible] assentit [illegible]
[illegible] non evacuat [illegible]
meritum. sed auget solacium et promovet intel-
ligencia [illegible] non sunt [illegible] argumenta
[illegible] homo [illegible]
[illegible] est [illegible] racioni.
Circa causam de ca finali et [illegible]
[illegible] quod liber iste est ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

~~sit contemplacionis gracia vel ut boni fiamus~~
Et quod sic ut boni fiamus videtur. sic doctri-
na que est de hiis sed que intellectum regunt
non contingit recte vivere est ut boni fiamus
sed iste liber est ad regulam nostre fidei sine
qua impossibile est placere deo nec recte vivere
ut dicitur ad hebreos xi. ergo iste liber est ut boni
fiamus. Item omnis doctrina que continet
unum verum in obiecto est ut boni fiamus
hec per se manifesta est. sed hec doctrina con-
tinet fidem in obiecto que est de credibili de
quo certum est fides. sive in quo ergo etc.
Item doctrina perficiens que tendit ad totalem in-
finem sed finis totalis scripture non est tan-
tum ut sciamus bonum sed etiam ut fiamus boni
et sciendo est optimum ergo finis istius scientie
est ut boni fiamus. Contra ergo in libro
primo metaphysice sive interior sua est theologia
certa nisi sciendum absoluta pandit. Sed hoc per-
tinet ad eam cuius finis est speculatio gratia
Item scientia que est ut boni fiamus pertinet
ad mores. sed in theologia sit de fide et
moribus liber autem iste de hiis que spe-
ctant ad fidem non de hiis que spe-
ctant ad mores ergo opus hoc non est ut
boni fiamus. Item omnis scientia que est ut
boni fiamus est practica. sed omnis talis est
de hiis que sunt ab opere nostro. sed a deo
ergo est contemplationis gratia non ut boni fiamus
Respondeo ad intelligentiam predictorum notandum est
quod perfectibile a scientia est intellectus noster. Contingit
autem contingit considerare scilicet in se vel
prout extenditur ad affectum vel prout exte-
nditur ad opus. extenditur autem intellectus
per modum dictantis et regulantis. secundum hunc
triplicem statum quod exigitur sibi triplicem
habitum directivum. Nam si consideremus in-
tellectum in se sic est proprie speculativus et per-
ficitur ab habitu qui est contemplationis gratia
qui dicitur scientia speculativa. Si autem consideremus
ipsum ut natum extendi ad opus. sic perficitur
ab habitu qui est ut boni fiamus et hic
est scientia practica sive moralis. Sicut me-
dio consideratur ut natum extendi ad affectum
sic perficitur ab habitu medio inter pure specu-
lativum et practicum qui complectitur utrumque.
et hic habitus dicitur sapientia que dicit cognitionem
et affectum. sapientia enim doctrine
est secundum nomen eius ecclesiastici vi. Unde hic est con-
templationis gratia et ut boni fiamus principaliter
~~tamen ut boni fiamus. talis est cognitio~~

~~tradita in hoc libro. Nam cognitio hec~~
iuvat fidem et fides sic est in intellectu
ut quantum est de sui ratione nata sit mo-
vere affectum et hoc patet. Nam hec cognitio quod
christus pro nobis mortuus est et similes nisi
sit homo peccator et durus movet ad amo-
rem non sic ista quod diameter est assimetri-
ca coste. ergo quod est ut boni fiamus. Item
obiectum quod est ad pandendum absconditum. Item quod
ibi non est status qua illa revelacio ordinatur
ad affectum. Item obiectum quod non est de mo-
ribus nec de hiis que sunt ab opere nostro
iam patet responsio ad illud. Quia ipse iste de illis
que proprie est ut boni fiamus ut de peccatis
extremo ad maiorem evidentiam
est queri de causa efficiente. et dicit quod fuit
he magister petrus lombardus episcopus pa-
risiensis. sed quod non videbatur dici auctor huius
libri videtur. Ille solus dicendus est auctor li-
bri qui est doctor sive auctor doctrine.
sed sic dicit augustinus in libro de magistro. solus
christus est doctor. ergo solus debet dici huius libri
auctor. Item sicut dicit philosophus in ethicis vel
non concedit fuit grammatica vel musica
debet dici grammaticus vel musicus ut puta
si faciat casu vel fortuna vel alio suggere-
nte vel dictante sed magister hoc opus composuit
quasi aliena doctrina sicut ipse dicit in littera quod in
hoc opere maiorum exempla doctrinamque reperi-
es. ergo non debet dici auctor. Si tamen dicas
quod non tamen hec est doctrina sua sed est
sua. cum tamen debet dici auctor. Contra
a maiori et digniori debet fieri denominatio
sed magister dicit quod paruisse vox sua in pomi-
lit et non a primis limitibus non discessit.
Ergo non debet iste liber dici esse magistri
Item constat quod deus hoc opus non scripsit propter
gratie suo. ergo habuit alium aliquem auctorem
sed non est dare alium nisi magistrum. Item si auc-
toritas magistri in charta recipitur. ipse dicit
multa in ultimis libris et sine hoc vo-
lumine deus posuit dispecimus. ergo quod
ipse fuit auctor prime libri. Responsio
ad intelligentiam dicendorum notandum quod quadruplex
est modus faciendi librum. aliquis enim scribit
aliena nihil addendo vel mutando et iste
mere dicitur scriptor. aliquis scribit aliena addendo
sed non de suo. sed iste compilator dicitur. Ali-
quis scribit et aliena et sua. sed aliena

tangens parabolia et sua tamen annexa ad
evidenciam et iste dicitur commentator et auctor
aliquis scribit et sua et aliena, sed sua tam-
quam principalia aliena tamen annexa ad con-
firmandum et talis dicitur vere auctor. Talis
fuit [illegible] magister qui suas sententias posuit et
per sanctorum suas confirmat. Unde recte dicitur dic-
tor huius libri. Quod quod obicitur quod solus
Christus est doctor et auctor, dicendum quod sicut dicit
Augustinus in libro de doctrina christiana. Dicit quod est dif-
ferencia de digito aliquid facere videre. Aliter
facit videre qui visum restituit. Aliter qui
visibile digito ostendit et per eum facit pre-
sens homini. Similiter aliter docet qui sonum
quem habet in aliquo verbo ut sepius offert vel
audit. Aliter qui spiritum suae inspirat. Primo
modo dicitur doctor et auctor. Sed deus primus. Sic
in proposito. Quod obicitur quod sunt libri duo
super se eosdem quod [illegible] de facere aliquis sup-
ponere alio quod ad dicitur [illegible] pro eum pro-
ferre erunt doctores vel contraria. Sed si duo
sed unus dependet ab alio. Ita quod non habent
scientiam inter se. Sic illi qui faciunt homines
latinum quod alii omnes dixerunt. Sed ipsi igno-
rant artem. Hoc ideo non sunt longe pa-
ra sed quia ab sicut longo tempore vel la-
bore hoc opus composuit et per de tuas pa-
rvas summas consumavit et quod sunt ibi multa
dicta aliorum. Hoc non tollit magistro auctori-
tatem sed ponens eum auctorem confirmat et similiter
commendet.

Cupientes aliquid de pe-

nuria etc. Totali libro premittit
magister prologum in quo tangit cau-
sam suscepti operis. Dividitur autem in duas partes.
In prima parte ponit causas quae moverunt
ipsum ad aggrediendum predictum negocium sive
opus. In secunda ponit rationes quae debent movere
discipulos ad benigne audiendum et intelli-
gendum. Ibi, quae major etc. Prima pars dividitur in
quam auditores [illegible]. Prima pars dividitur iterum in
duas. Quia duplex causa potest movere aliquem
ad opus faciendum scilicet amor boni et odium ma-
li. Primo ergo ponit causas suscipiendi ex parte
amoris boni scilicet catholice veritatis. Secundo ex
parte odii mali scilicet erroris perversitatis, ibi: Quorum
non ambigimus etc. Prima pars est contra
[illegible] in prima causa tangit duplicem
et haec est desiderium [illegible] et spes auxi-
lii sub exemplo vidue et parabola samari-
tani. Unde prima ponit causam desiderium

quae duplex est scilicet laboris [illegible] et
[illegible] ibi delectat nos etc. Secunda
ponit causam ipsam precellentem et haec est [illegible]
[illegible] ipsum attendentes ibi quia vincit ze-
lus. Tertia etiam ponit causam repellentem
et [illegible] ibi non valentes nobis et hoc
est [illegible] [illegible] studiosorum [illegible] non sit [illegible]
iure resistere sed [illegible] non nobis [illegible]
[illegible]. Secundo queritur de hoc quod dicit
[illegible] presumpsimus. Presumptio est peccatum
[illegible]. Presumptio est presumptio consistens de
[illegible] et presumptio superbie quae de
[illegible] ingenio. Prima non est peccatum sed est
[illegible] est peccatum. Sed de prima videtur
[illegible] vel aliter est presumptio [illegible]
et est presumptio [illegible] [illegible] [illegible]
est reprehensibilis quia superbie [illegible] [illegible]
quia humilitas nec est culpabilis in aliquo
[illegible] [illegible] in omnibus operibus suis
se reputat indignum et ideo presumptio sua
[illegible]. Queritur de hoc quod dicit plus duobus
denariis supererogaveris. Quae sit ista super-
erogatio [illegible] in dictis quod sit major [illegible]
super addita ad sacra [illegible] [illegible]
[illegible] per nobis [illegible]
[illegible] [illegible] haec imperfectes [illegible]
[illegible] si quis apposuerit super hoc appo-
net ei deus plagas. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et est additio [illegible]
[illegible] [illegible] non supererogavit sed magis
diminuit et subtraxit. Et tales sunt heretici
quibus dicitur maledictus [illegible] [illegible]
erogat. Quia salus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per duos [illegible] denarios duo [illegible]
testamenta. Per samaritanum [illegible] [illegible]
homines [illegible] [illegible] et [illegible] in
[illegible] [illegible] doctorum
[illegible] vel aliter dicendum quod est additio
in qua additum est contrarium. Et est in qua ad-
ditum est diversum et est in qua additum
est [illegible]. Prima additio est erroris [illegible]
[illegible]. [illegible] est dicta in sa-
cra scriptura aliquid [illegible] [illegible] quae
in ea [illegible] sunt. [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] implicite est explicat.
[illegible] queritur de hoc quod dicit quia vincit
zelus domus dei quis sit iste zelus
et quid magister hoc zelo attendit [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] superbos

et alios peccatores, et tunc zelus sit ad-
emulatio. Non videtur quod debet zelo attendi
preterea cum maius peccatum sit superbia videtur quod
magis debeat attendi contra superbos. Respondeo
ad primum dicendum quod zelus amor nolens consor-
cium in amato. zelus mali venit
ex consorcio sed zelus boni venit de
malo. Unde veri zelatores domus dei non
possunt videre in ecclesia vicia que impugnant
eius regnum. Unde Jo. ii. ait Glo. zelus boni
est quo quis abiecto humano timore accen-
ditur et eo repellit que impugnant quem
videt corrigere contingit. et si nequeunt
tollerat et gemit. Ad secundum dicendum quod magis spe-
cialiter in ecclesia zelabat fidem et eos ma-
gis increpabat contra fidei corruptores. Dicit
autem corrumpit quis fidem aut motus
proprie voluntatis et affectionis et hec dicitur car-
nalis. Nam caro dicitur hic carnalis affe-
ctio secundum illud Gal. v. manifesta sunt
opera carnis. Vel alios corrumpit quis motu
proprietate iudicii et hec dicitur animalis quia
fantasticis que fictitie possunt iudicium
rationis. Quare karitas agit in nobis
ipsi caritas. contra Eccl. ix. Nemo scit utrum
amore an odio dignus sit. Respondeo dicendum quod ca-
ritas [illegible] et [illegible] alio et
large amor [illegible] affectionem et amatorum
vel caritas amor divinus. Primo modo super-
caritate verum est quod [illegible] nescit ad
sit sui amore [illegible] dilectionis [illegible]
hunc hoc committere peccatum. Secundo et sit sine
et si primo [illegible] non dicit assensio sed
coniecturaliter. Ut scilicet hic assistere sit intel-
ligi etc. ex illo Credimus non ambigimus hic
sunt possunt nisi rationes monitus ex ap-
plicatione boni. Ubi possunt rationes ma-
nifeste ex odio et detestatione mali. et hoc
est malicie [illegible] prosequitur. Et autem [illegible]
[illegible] prelatis [illegible] prima parte tangit con-
[illegible] que consistit in [illegible]
boni verum ex [illegible] contra [illegible] per
malignitatem. Unde [illegible] tangit [illegible]
radicem que est suggestio diaboli et
propria superbia ibi quia dei [illegible]
In tertia tangit [illegible] diffusionem
que per [illegible] superstitionem et incredulitatem et [illegible]
[illegible] ibi [illegible] rationem sapie-
in superstitione. In quarta infert rationem que
[illegible] ad [illegible]

[illegible] eorum [illegible] et [illegible] est
subversio cordis. Respondeo de hoc [illegible] veri-
ti non intellecte. [illegible] cum quod dicit male [illegible]
veritas est lux intellectualis. sicut lux corporalis
sensibilis. Sed oculus [illegible] non sit [illegible]
[illegible] sensibilem [illegible] nec intellectum
[illegible] lucem intelligibilem [illegible] in [illegible] quod
est parte [illegible] non est [illegible] et sic magis
[illegible] intellectum [illegible]. Respondeo dicendum
quod [illegible] est signum [illegible] cum [illegible]
[illegible] non videt [illegible] aut cum
non volt [illegible] respicere. aut si volt
impeditur [illegible] aut [illegible] abse-
ntiam lucis. hoc manifestum est. Similiter
[illegible] intellectum [illegible] aliquid non in-
telligit quod non volt [illegible] aliquid ver-
[illegible] impeditum [illegible]
in [illegible] et [illegible] aliquid [illegible] absen-
tiam lucis [illegible] lux [illegible] se sub-
trahat [illegible] ad [illegible] vel [illegible] ad [illegible]
[illegible] subtrahit se homo
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ei [illegible] sic [illegible]
in tenebris [illegible] sic [illegible]
intellectum [illegible] plene [illegible] in luce
sic oculus videre potest omne visibile. sic
intellectum omne intelligibile. [illegible]
de hoc quod dicitur veritas offendere. contra omnes
[illegible] Sed [illegible] esse [illegible]
[illegible] offendit quod omnis [illegible]
[illegible] nec veritas offendit [illegible]. Respondeo
dicendum quod est loqui de veritate quantum ad [illegible]
[illegible] que est illuminare et quantum ad [illegible]
[illegible] omnis [illegible] illuminat
est [illegible] loqui quantum ad effectum [illegible]
[illegible] in malis manifestando
cum mala [illegible] mala facientes et inde
est quod mali oderunt veritatem. [illegible] dicitur
[illegible] in quo male agit odit lucem. [illegible]
[illegible] veritatem [illegible]
[illegible] contra [illegible] in magna est veritas
et fortior omnibus. [illegible] veritatem [illegible]
et omnes [illegible]. Respondeo dicendum quod est loqui
de veritate [illegible] de veritate in hoc [illegible]
in [illegible] veritas est [illegible] et
[illegible] intellectus illud [illegible]. Est
loqui [illegible] de veritate [illegible]
[illegible] falsa [illegible] obnubilari
et [illegible] impugnari. Unde Ambros
super [illegible] ad [illegible] est impugnando

utilitatis cum consequentia elemosine. Ex te-
stimoniis vitalibus in eternam sublimitatis gen. i.
[illegible] sed destruet [illegible] et testimonia sap.
que testimonia vitalis sunt in eternam fun-
data. sic dicitur in ps. In isto exemplo de
testimoniis [illegible] sunt que obiciunt et sola de-
struent. Quoniam quod verum est quantum ad modum
docendi et concludendi, sed non quantum ad co-
gnitionem et [illegible] Est in eternam permanet sicut
manet verbum [illegible]. In quo monstratur [illegible]
hec quarta pars ultima in qua ponit magister ta-
les [illegible] discipulos ad audiendum
duo. quorum sunt ex parte operis videlicet auctoritatis
et utilitatis. duo vero ex parte docentis scilicet
humilitatis et facilitatis. In primo facit de u-
tilitate scilicet in aucte. In secundo scilicet in utilitate
[illegible] attentos. In duobus aliis sequentibus
scilicet humilitate et facilitate captat benevolentiam
In prima igitur parte ostendit opus suum esse
autenticum. In 2a [illegible] ibi fuit
autem doctus hic liber. In tercia ostendit mo-
dum docendi esse humilem in hoc quod volt [illegible]
[illegible] In hoc autem tractatu etc. In quarta osten-
dit esse facilem ad inveniendum et memo-
randum. Ut autem quod queritur facilius occur-
rat. Queritur de hoc quod dicit liber correcto-
rem quod volt dicere per hoc nomen libri. Respondeo
quod liber corrector dicitur sicut homo liber
qui sui [illegible] est ut dicit philosophus sic corre-
ctor liber dicitur qui [illegible] correctionis in-
digere vel subseparationis corrigit. Sicut
dicit [illegible] Augustinus de [illegible] c. i. [illegible]
dicit magister amicus [illegible] qui vide-
bo [illegible] a [illegible] sui sunt
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] ut reddit [illegible]
[illegible] magister [illegible] a quibus [illegible]
sive ab errante sive ab adulante
[illegible]

Veteris ac nove legis

continentiam etc. In parte ista incipit
tractatum libri qui dividitur in quatuor
libros partiales. Prima pars habet duas partes
In prima parte [illegible] magister [illegible]
[illegible] et [illegible] In 2a [illegible]
[illegible] que incipit ibi Veteris ac nove legis
[illegible] ac [illegible] In prima parte in qua ve-
[illegible] habet duas partes. In prima parte
[illegible] et [illegible] primo po-
nit dictionem per quam distinguntur res [illegible]
a [illegible] per res et signa. Secundo ponit dictionem
per quam distinguitur primus liber a tribus a-
liis que est per [illegible] et uti ibi Id ergo in re-
bus considerandum. Prima pars habet tres particulas
In prima ponit divisionem et auctoritatem Augustini
[illegible] que est, quod totum doctrina
theologica est de rebus vel de signis ibi Cum
[illegible] in hoc duo dividit. In 2a
[illegible] divisionis explanat ibi [illegible]
[illegible] res appellantur. [illegible]
res et quid signa [illegible]
[illegible] In tercia vero particula divisionem
ad propositum applicat ibi Cum [illegible]
[illegible] theologorum speculacio [illegible] que de
rebus et signis sit [illegible] Primo [illegible] de
rebus [illegible] in qua divisionem ponit
[illegible] et uti per quam primus liber distinguitur
ab aliis tribus. Habet duas partes. In prima
ponit divisionem et explanat ipsam. In 2a
que dicta sunt epilogat ibi Omnium igitur
que dicta sunt etc. Prima igitur pars habet
tres partes. In prima ponit divisionem in res
[illegible] fruendum et res quibus utendum.
In 2a ad maiorem evidenciam assignat
[illegible] diffiniciones ibi Frui est amore in-
herere. In tercia [illegible] et declarat qui-
dam [illegible] ibi Cum autem homines
qui fruuntur et utuntur etc. In prima particula
primo ponit divisionem [illegible] Augustini.
Secundo explicat ibi Ille quibus fruendum est
Frui autem est amore inherere. In 2a particula
[illegible] in qua ponit divisionem per quam
distinguitur primus liber ab aliis tribus [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] maior [illegible]
[illegible] Primo cum ponit [illegible]
frui et uti. Secundo applicat eas ad propositum
[illegible] ad res quibus fruendum est ibi Res igitur [illegible]
fruendum etc. Tercio comparat ad alias assi-
[illegible] ibi [illegible] res [illegible]
[illegible] videntur sibi [illegible] movet et declarat
quandam dubitatem ibi Et attende quod [illegible]
[illegible] dicit etc. [illegible] intendit theo-
logorum speculacio. Hec tercia pars in qua
movet et declarat dubitaciones quasdam
quarum primo utrum homo [illegible] debeat frui
[illegible] vel [illegible] uti [illegible] et [illegible]
movet ibi [illegible] diligat etc. [illegible]
est utrum [illegible] sit fruendum vel utendum
ibi [illegible] est utrum [illegible]

Marginal note: [illegible] et dividitur in partes [illegible] maior partes scilicet maior [illegible] monet [illegible] ad audiendum [illegible] duo

et in qualibet istarum trium ponit primo mo-
uet questionem secundo motam determinat. Et de-
terminatur per auctoritatem confirmat et probat
sicut sunt manifeste legenti

Deinde de eam diffiniendo et aliorum
que inter ponit de hiis verbis
uti et frui. Sex queruntur in parte ista quatuor (?)
tria pertinent ad uti tria ad frui
De uti tria queruntur
Primo queritur quid sit uti per essenciam
Secundo utrum omni racioni (?) competit uti
Tercio utrum solo bono creato sit utendum
De frui similiter queruntur tria
Primo quid sit frui per essenciam
Secundo utrum bono increato sit fruendum
Tercio utrum fruendum sit ipso solo bono
increato

Ad primum de uti quid sit per essenciam
uti scilicet actus voluntatis vel racionis
sic proceditur. quid sit actus voluntatis ostenditur sic
ab actu eligendi denotatur [illegible]
sed ultimo de bonis id ab actu voluntatis ergo
actus eligendi pertinet ad voluntatem. Et Augustinus
x. de trinitate uti est assumere aliquid in fa-
cultatem voluntatis ergo uti est actus voluntatis
Et hoc verum per dictionem ipsius uti. Tum alia quia
de trinitate dividit Augustinus hec tria ingenium
doctrinam et usum et dicit quod ingenium re-
spicit quid homo possit, doctrina quid
homo sciat, usus quid velit ergo usus est
actus voluntatis. Item opposita nata sunt
fieri circa idem sed uti et abuti sunt opposita
ergo cum abuti sit solius voluntatis quia eius
solius est peccare ergo et uti similiter erit actus
solius voluntatis. Contra usus sive assue-
factio est via in habitum acquirendum sed omnis
potentia nata est acquirere habitum ergo uti vi-
detur esse omnis potentie. Et omnis potentia mediante opera-
tione sua ordinatur in finem sed eo de ali-
quid utibile sive uti quod in fine est ordi-
nabile sed ordinatur in fine mediante opera-
tione cuiuslibet est potentie ergo et uti similiter. Item
sicut Augustinus dicit in libro de doctrina christiana et habetur
in littera uti est id quod in usum venit refer-
re etc. sed eius est referre cuius est conferre
sed conferre est solius racionis ergo et referre
ergo et uti a diffinitione. Et arcus et huiusmodi sunt
instrumenta sed arcus est in potentia racionali
sine cognitione cum sit [illegible] ergo cum habitus
et actus sunt eiusdem potentie si arcus est
in potentia racionali et usus similiter erit in
arcu. Respondeo dicendum quod uti quinque modis
accipitur et secundum hoc diversificatur secundum rem
et secundum differenciam actus dicitur usus sive
uti generalissime secundum quod dicitur omnis operacio
vel operacio (?) propria operacione debita
[illegible] rei sive ad quam [illegible]
et secundum hoc dicit [illegible] usus boni [illegible]
Secundo dicitur usus similiter [illegible]
consuetudinales (?) et hoc modo diffinitur a Vi-
ctorino. usus est actus frequenter elicitus
a potentia et hoc modo potest dici quod est actus
omnis potentie, nec addit super actum nisi
frequentationem. Tercio accipitur uti proprie et dicitur
[illegible] ingenii et intelligentie scilicet
ingenium et doctrinam et diffinitur ab Augustino
x. de trinitate uti est assumere aliquid in fa-
cultatem voluntatis et sic dicit actum voluntatis proprie
Quarto accipitur magis proprie et dicitur
actum [illegible] scilicet cum fine et diffinitur ab
Augustino uti est assumere aliquid in facultatem
voluntatis proprie autem et est actus voluntatis
ad aliud relatus. Quinto accipitur propriissime
et dicitur actus ordinatus scilicet contra
abuti et diffinitur ab Augustino de doctrina
christiana uti est id quod in usum venit re-
ferre ad id quo fruendum est et sic uti
dicit actum voluntatis relatum et ordinatum
in finem. Patet ergo diversitas notificationum
est multiplex acceptio eius quod est uti et
de multiplici acceptione est opposito eius
ad [illegible]. Si ergo queritur cuius potentie est
actus dicendum quod generalissime et communiter loquendo
est actus omnis potentie et secundo loquendo Augustinus
proprie vel magis proprie et propriissime actus est
ipsius voluntatis et sic patet primo obiectum in quo
dicitur scilicet quod sit omnis potentie. Secundo obiectum sic
quod omnis potentia refertur in finem per actum
suum dicendum quod illa potentia dicitur uti suo
actu que est domina sui actus et illius potentie
est referre suum actum. Id est referre et cum
sola voluntas est domina sui actus et sola
est se ipsam movens. Ideo ipsa sola est
cuius est active uti. Alias autem potentias
contingit uti simpliciter et passive quia est referri
et non referre. Et hinc est quod ab Augustino
dicitur uti est assumere aliquid in facultatem
voluntatis, facultas enim dicitur eius dominium
quo facultative potest in actum suum [illegible]

illius principis. Ad illud quod obicitur quod bonus est respectus, dicendum quod duplex est referre scilicet per collationem et illationem, sic principia referuntur ad conclusionem et hoc est bonus, et hic non est veritas. Et est respectus per inclinationem et ordinationem ad aliud, et hoc est proprie voluntatis quia [illegible] aliquid assumere [illegible] ibi vel aliud intendendo, et hoc est respectus per quem diffinitur etc. Ad aliud quod obicitur de arte dicendum quod ars dicitur quae est operativa et quae est speculativa, sicut quae dicitur quod est speculativa non dicit veritatem et est bonus, similiter [illegible] quod est operativa sic extenditur ad bonum et eam regulat in volendo.

Secundo viso quid sit veritas [illegible] consequitur de veritate utrum sit omni entitati [illegible]. Et quod sic videtur hoc modo [illegible] quod propter semetipsum operatus est deus, ergo omnia sunt ordinabilia in deum, sed omne ordinabile in deum debet ordinari, sed ordinatio ad deum ordinabile recte [illegible] ergo si omnia contingit ordinari [illegible] est [illegible]. Item ens et bonum convertuntur sic volt dionysius, sed omnia sunt entia, ergo omnia sunt bona. Sed omne bonum diligendum, ergo omne creatum diligendum. Sed non est diligendum propter se, ergo propter aliud, sed hoc est veritas, ergo veritas contingit omni creature. Item omni creature contingit recte veritas, ergo [illegible] est recte [illegible]. Sed [illegible] est [illegible] mali pene [illegible] mali culpe ut peccare, ergo [illegible] omnibus scilicet culpe et pene conveniunt recte veritas [illegible] bonus [illegible]. Item opposita [illegible] sunt [illegible] ergo [illegible] contingit recte veritas, ergo [illegible] dum est omni entitati. Contrarium videtur [illegible] est per [illegible] recte veritatem quia omnia ordinantur in finem per caritatem quae recte ordinatur sed sicut dicit augustinus de doctrina christiana [illegible] sunt diligenda [illegible] caritate [illegible] ut nos proximos et corpus proprium [illegible] referuntur sive ordinantur in finem per caritatem [illegible] non sit veritas recte [illegible] per caritatem, ergo [illegible] est [illegible] nec ergo omni creature. Item omnia [illegible] subiacent nec voluntati. Sed quaedam sunt quae non subiacent nec voluntati ut [illegible] et [illegible] ergo illis non est veritas [illegible]

Ad omne illud quod recte veritatem bono [illegible]. Sed quaedam sunt quae non bono [illegible] ut [illegible] et illa quae [illegible] sunt mala, ergo illis non est veritas. Item [illegible] non contingit male veritas, sic [illegible] diffinitione quod ad [illegible] mali culpe [illegible] non contingit recte veritas, ergo non omnibus aliis a deo est veritas. Respondeo dicendum quod veritas aliquo dicitur [illegible] aut sicut instrumento quo operatur sicut aliquis [illegible] instrumento vel organo, et non omnibus contingit veritas [illegible] potentiis quae sunt [illegible] malos actus [illegible] sic accipit augustinus [illegible] regulam [illegible] et non omnibus contingit recte veritas ut [illegible] aut sicut actu [illegible] et non omni actui contingit [illegible] veritas sicut illis quae [illegible] sunt mala aut sicut obiecto ad quod inclinatur et omnibus contingit veritas et [illegible]; omnia enim sunt [illegible] in facultate voluntatis ad approbandum vel reprobandum et hoc patet per augustinum lxxxiii questionum [illegible] respectibus ad [illegible] ad [illegible] angelus [illegible] de [illegible] voluntas [illegible] intelligentiam [illegible] omni eo quod intelligo, sed mala intelliguntur, ergo contingit veritas malis aliter tamen [illegible] bonis aliter malis. Ratio enim ordinatio in bonis non tantum est ex parte ordinantis sed etiam ex parte ordinati, quia per se bona sunt [illegible] et ordinabilia et de [illegible] sed in malis [illegible] ordinatio non est ex parte ordinatorum sed [illegible] ex parte ordinantis et ideo mala non dicuntur [illegible] quod [illegible] veritas sic assumere ad in facultate voluntatis hoc [illegible] vel in facultate voluntatis [illegible] sic est de [illegible] quae proprie [illegible] ad [illegible] vel in facultate voluntatis accipiuntur sicut est [illegible] vel in facultatem voluntatis tolluntur sicut sunt mala pene vel in facultatem voluntatis respuuntur et assumuntur mala culpe et

ordinant/ Primus duobus modis inf-
id cum rerum bonum etc. Ad id quod arguit
obicitur de caritate quod tunc tria sunt dili-
genda quod diligi aliquid ex caritate hoc est
ordinari in summum bonum, quod per se caritas
diligit. hoc autem contingit dupliciter. Aut in-
quantum ordinatur quod natum est devenire
in finem. et sic tria predicta diliguntur ex
caritate. Aut id per quod devenitur in
summum bonum. et quod hoc fit esse suo modo
per omnem creaturam. omnis creatura potest diligi
ex caritate. et omni creatura contingit uti/ Ad id
quod obicitur quod non omnia subiacent voluntati. Dicendum
quod aliquid dicitur subesse duobus modis. Dupliciter. Aut
quantum ad esse ipsius rei. et sic non omnia
subiacent. Aut quantum ad actum voluntatis
qui est in respiciendo ipsam rem vel
approbando et hoc vel per se vel propter aliud et
taliter modo omnia subiacent voluntati nec
scilicet quantum ad actum affectivum vel respectivum
licet non primo/ Ad id quod obicitur quod isto
nullo bono fine potest fieri sicut quod secundum
virtutes abutimur. Dicendum quod obicitur secundum via
quia contingit uti aliquo ut actu medio
et non quantum uti per se vel sic lumen
regulante potest contingit in eo uti sicut
obiecto recte per modum contionis et con-
stationis

Ergo [illegible] uti omni creato sit uten-
dum. et omni alio a deo. est hoc quod
uti solo bono creato sit utendum et quod sic
[illegible] Omne bonum aut est finis aut ad fi-
nem. sed solo bono quod est ad finem est uten-
dum. quod [illegible] est, quod [illegible] in fine.
quod si solum bonum creatum sit ad finem
solo bono creato est utendum/ Item omne bo-
num aut est creatum aut increatum. sed si
contingit uti bono increato contingit illud
referre ad aliud. aut quod ad creatum aut in-
creatum. sed non ad increatum quia non est nisi
unum nec ad creatum. sed sic refertur summum
ad imum et deus ad creaturam. sed hoc est ab-
surdum. nec restat quod solo bono creato sive
creatura est utendum/ Item Augustinus in li. lxxxiii
q. dividit honestum contra utile. quod nullum
utile honestum vel econtra. sed deus est ho-
nestus per essentiam. quod deo non est utendum
Item [illegible] quod non solum non sit utendum
deo sive bono increato sed nec [illegible] per se

sit mobile. quod Augustinus dicit in li. lxxxiii
q. summa perversitas est frui utendis et uti
fruendis sed qui utitur bono increato utitur
bono fruendo quod [illegible]/ Item contingit deo
referre summe [illegible] intuitu mercedis quod multi sunt
mercenarii ut dicit Ambrosius. sed non contingit
deo summe [illegible] amando quod contingit deum
referre amare intuitu mercedis. sed sic amans
utitur deo. quod refert ad aliud quod [illegible]/ Item sic
summa bonitas se habet ad amorem sicut
summa veritas ad cognitionem. sed contingit
veritatem creatam cognoscere clarius summa pre-
[illegible] summe veritatis et sic error quod [illegible]
contingit aliud bonitatem quam summam [illegible]
[illegible] diligere summum fructum summe bonitatis
et deordinatio quod contingit amore ordina-
to aliud plus diligi quam deum. quod contingit
deum plus diligi propter aliud ordinate et
ita uti eo/ Contra. Dicitur quod nullum peccatum sit
[illegible] utitur deo propter [illegible] [illegible]
[illegible] summe bonum ipsum bonum. sed [illegible]
summe bonum est [illegible] quod [illegible] dei
bonum quod non est peccatum/ Item [illegible] dei aut
est bonum et utendum deo. aut est malus
et [illegible] malum quod omnis [illegible] malus ipsum
malum. quod si deus bonus. et [illegible] bonum
quod deo est utendum/ [illegible] quod solo bo-
no creato [illegible] et ipso solo est utendum/
quod si bono increato utitur. propter est abusus
et abusus [illegible] est mobile peccatum. propter [illegible]
in fine sui delectatione propter voluntatem [illegible]
dinatam quia [illegible] diligit ipsum. quod [illegible]
[illegible] propter [illegible]/ Ad illud quod obicitur
quod contingit referre summe deo intuitu mercedis
dicendum quod illa merces aut est ipse. sicut
dixit Abrahe [illegible] quod merces tua. et [illegible]
[illegible] mercedem. non utitur quod non refert ad aliud
aut merces illa est aliud et tunc fit quasi
[illegible] aut [illegible] tamen [illegible] et [illegible]
[illegible] mercenarius aut ut [illegible]
et bonum. et hoc modo non utitur/ Ad id quod
obicitur quod clarior cognitio creature non [illegible]
[illegible] creatoris [illegible]. Dicendum quod non est [illegible] quia
claritas cognitionis non est in nostra potestate sed
ardor affectionis est in nostra potestate [illegible]
[illegible] a nobis quod ipsam ordinemus non [illegible]
aliquis [illegible] actus cognitionis est in nostra potestate
[illegible] actus [illegible] quo si aliquis [illegible]
[illegible] summe propter aliud [illegible] [illegible]

sit amare propter ad bonitati / ad illud quod
obiicitur quod sicut visus dei bonus. dicendum quod sic
de bonus duplex aut comparatum ad finem aut
comparatum ad intentionem finiendi et propter illa intus
comparatum ad intentionem finienti. et hoc consistit
in recta ordinatione / Ad ultimum dicendum quod illa
propositio intelligitur de rebus ordinatis ad finem
sed non de ipso fine vel intelligitur de actu
[illegible] ipsarum rerum et propter quia separationis ab
ipsa re elicitur non de ordinatione in fine
et non valet propter ad propositum

Tertio de [illegible] et [illegible] consequenter querit
de frui et fruibili et primo quid sit
frui per certitudinem [illegible] si sit actus vol[untatis]
an alicuius virtutis / quod sit actus voluntatis vel per
primam diffinitionem que est frui est amore
inherere rei. sed amor est voluntatis ergo et
frui similiter. Si dicas quod amor sumitur communiter
sicut est in [illegible] glibz [illegible] sicut actus
[illegible] in omnibus aliis diffinitionibus [illegible] / [illegible]
de in secunda fruitio cognitivis in quibus vo-
luntas delectata conquiescat. conquiescere autem
voluntatis est. et in alia. frui similiter [illegible] est
fruendo. quartum autem ad voluntatem pertinet
[illegible] ostenditur. Item ... fruimur delectamur
sicut quod delectabile est [illegible] boni, cum sit bo-
num honestum [illegible] et delectabile boni ad
obiectum est voluntatis ergo frui est solius vol[untatis]
de eo [illegible] quo conquiescitur. sed conquiescere
respicit rationem finis et finis rationem
boni et boni est obiectum voluntatis ergo fruitio
que ordinat ad id similiter / Sed contra omnis
virtus appetit [illegible] suo obiecto, quo ha-
bito delectatur si cognoscit et quiescit. ergo mo-
tus in quietatione et delectatione est omni vi-
rtuti. ergo cuiuslibet est fruitio. fruitio erit
in omnibus non tantum in voluntate / Item absen-
tia rei amate potius [illegible] amatem
quam delectat quod eum delectat ipsum hoc est
quod videt ipsam et [illegible] Si ergo motus fru-
itionis est sui delectatione. vel cum ipsa dele-
ctatio. ergo hoc est quod videt illud [illegible] est
ipsa delectatio. sed visio respicit cognitivam
[illegible] / Item Augustinus in libro de [illegible] [illegible]
hoc est summa merces ut ipso perfruamur
sed [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] quod visio est tota merces. ergo si frui-
tio est tota merces fruitio est visio per cum
[illegible] visio est in cognitiva sive in ratione [illegible]
[illegible] fide et spe tenemus in [illegible] autem [illegible]
fruendo aut utendo. sed non utendo /
cum deo non sit utendum. ergo fruendo. quod
fide et spe fruimur. sed fides est [illegible] [illegible]
cognitive. sed unus est [illegible] eius cum actus /
quod actus fruitionis est [illegible]. similiter [illegible] de
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] frui pertinet
ad omnes vires et sic dicit quod omnes vi-
res [illegible]. qui sunt quod in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible]
ad delectationem. sed alias [illegible]. dicendum quod angelus
[illegible] [illegible] ipsius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
differentes de frui. omnes dant [illegible]
actum voluntatis. que [illegible] est [illegible]
primo quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et diffinit Augustinus. frui est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et hoc modo diffinitur ab Augustino de doc-
trina. frui est amore inherere alicui
rei propter se ipsam. Tertio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et delectationem et
hoc modo diffinitur ab Augustino de [illegible] frui
est quiescere in cognitis [illegible] propter se dele-
ctata. et [illegible] [illegible]. [illegible]
frui [illegible] [illegible] [illegible] et delectatio
vel quiete. ut [illegible] et omne [illegible]
sit intentionem vel [illegible] boni et hoc est
obiectum voluntatis. Tertio loquendo [illegible]
frui est actus voluntatis [illegible] quod voluntas
[illegible] delectatur ut quiescit si in eo quod co-
gnoscit vel per [illegible] vel per [illegible] et
[illegible] [illegible] per [illegible] ut in [illegible] Tertio actus
alicuius virtutis ad [illegible] [illegible] non
[illegible] ipsum frui. [illegible] loquendo
[illegible] hoc [illegible] solutio ad illud quod querit
[illegible] [illegible] [illegible] frui non diffinitur
per actum cognitivae [illegible], [illegible] hoc
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] Augustini [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est cognitiva
[illegible] frui est quiescere in cognitivis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] diffinitur per [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est frui. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible], [illegible] amor quo diffinitur
frui est [illegible] ad amorem [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ipsius [illegible] / ad illud quod [illegible] obiicitur
quod [illegible] [illegible] [illegible] delectari et quietari

in proprio suo obiecto. Ad 2m quod ipsa
voluntas ut vult angeli amat sibi et
aliis. sicut ergo sunt diverse voluntates in-
clinat aliis vicibus et aliis motum ideo
eius quietatio et delectatio reddidit ma-
lis vicibus. unde sicut voluptas non est er-
gno sicut. sed ea receperit et voluntati
non veritas sibi et tamen delectabit. et ipsa
quiescere facit. Ad 3m quod obiectum quod amans
non fruitur si videat vel habeat. dicendum
quod vide et habere respondet ad fruitionem. sicut
ad amare. Nam sicut non videt aliquid
et habet. nichil delectat si amet alius
sicut requirit visio quam amor. Nam vi-
sio disponit sed et tenere sed amor
delectans surgit. unde est quod amati per-
fectius et ideo ei magis convenit vincere
et perfectius delectare et quietare. Ad 4m
non dispositive est fruendo. Hec est et
intelligendum quod actus voluntatis sunt duplex. quo-
dam sicut primus appetitus et complacentie. se-
cundo auctoritate per ipsam visionem. 2o vero con-
sequitur. et in hoc est perfecta ratio ipsius
fruitionis scilicet in complacentia rei vise et
habite. Ad 4m quod visio est tota merces. quod
quod non dicitur propter. sed propter complacentiam visio
et complacentia in qua est perfecta ratio fruitionis
inseparabiliter se habent. Ad 5m quod obiectum quod fi-
de et spe fruimur. dicendum quod non est vi-
sio. et quietem habet accipit ratione ten-
dendi a natura. unde fruitio non est ex
istis nisi per naturam. Solum cum aliis con-
cedit simpliciter in ratione finis et obiecti
unde non dicit aliquid specialiter deum sicut amare.

Secundo quid sit frui per essentiam
questio est de fruibili et fruitio
utrum deus contingit frui
Secundo utrum fruendum est ipso solo

Circa primum quid sit deus fruendum
Dicitur sic. eo fruendum est quod beatos
nos facit. quia in beatitudine est ratio fruitionis.
sed deus beatitudo efficiens quia ipse est vera beatitudo
ergo deus est fruendus. Item bonum est amabile
ergo magis bonum magis est amabile et sum-
me bonum summe amabile. sed eo fruimur
quod summe amamus ergo etc. Item publice
delectat et magis publice magis ergo summe

publice summe delectat. sed eo fruimur
quo summe delectamur quia res ergo deus quod obiectum
est fruitio. ibi est delectatio sed delectatio est
quietatio quiescentis cum convenienti. deus autem
ad creaturam non est quiescentia. immo summa
distantia. ergo nec delectatio. ergo nec fruitio.
Item excellens sensibile corrumpit sensum et
salvum constituit. quia delectatio est in intellectu.
ergo per rationem excellens intelligibile corrum-
pit vel non constituit intellectum. sed deus est ex-
cellentissima lux. ergo constituit non delectabit
ergo etc. si dicatur quod sensibilis non est ne-
que intellectus. hoc non solvit. dicitur quod intellectus
ne fatigatur et impeditur in actu corpore cor-
rupto. Item ubi fruitio ibi quietatio. sed
in infinito non est quietatio. quia semper est aliquid
extra attingere. ergo cum deus sit infinitus
in deo non est quietatio. ergo nec fruitio.
Responsio dicendum quod deo fruendum est eo quod ipse
solus perfecte finit et delectat animam. Hec sex
sunt omnia. Ad 3 ergo quod obiectum quod dele-
ctatio est quietatio quiescentis etc. dicendum quod con-
venientia per unum non proportionem vel comparationem
simplicem. Prima convenientia facit quietationem
summe dilecti. Secunda quantitatis analogie sive
proportionis et hoc est 2m scilicet simpliciter cum
aut simplicem simplicem comparationem ducit ad duo.
ut sicut homo ad alium. vel albedo se habet
ad colorem. aut simplicem duplicem ducit ad
unum ut qualis et ubi ad similiter vel
simplicem comparationem ducit ad unicum. In prima
non unitas est imitatio vel similitudo aliquid
similitudo enim non convenit simplici in tota.
sed scilicet sic est in proportio quia aliquid est ex suis
similitudo. hec convenientia in uno
extremo ponit inclinationem et indigentiam.
in alio directionem et sufficientiam. quia verum fu-
turum est propter aliud. unde ordinatur ad aliud.
et quia ad inclinationem directionem et indigentie
sufficientiam. ergo est summe delectatio. similiter
sequitur in ista anima nostra non quietatur
a deo fruitur. Ad id quod obiectum quod excel-
lentia sensibilis corrumpit sensum. dicendum quod
non est simile de intelligere et sentire. et ad
hoc est triplex ratio. una est ex parte virtutis
apprehensive. alia ex parte apprehensi sive
obiecti. tertia ex parte modi apprehendendi.
Ex parte virtutis apprehensive. quia sensus percipit
corporali. intellectus autem non. unde ratio est

qui sensus dependet ab organo in quo est quedam medietas et armonia, que eo sunt corrupta propter sensibile excellens. Set intellectus non dependet ab organo quia est virtus spiritualis ideo non corrumpitur ab excellenti. Ex parte obiecti non est simile, quia obiectum intelligibile excellens iuvat et confortat quia influencia talis cognitionis procedit ab intimis et intrat ipsam potenciam et ideo ipsam corroborat et confortat, sicut si magnus in ore daret virtutem portandi se. Similiter [illegible] quam primus. Sic est in intelligibili quod deus est. Sensibile autem obiectum tamen quod excedit et ideo hoc corrumpit, illud autem non. Ex parte modi apprehendendi similiter est dissimilitudo, quia sensus in apprehensione sui obiecti tenditur extra se, unde propterea illud dispergit et debilitat. Sed obiectum intellectus cum sit intimus ipsi intellectui in cuius perceptione virtus non dispergitur sed colligitur, et quanto virtus est magis unita tanto fortior. Et illud quod obicitur de spiritu, dicendum quod spiritus dicitur dupliciter: scilicet spiratus et spirans. Et sic non dicitur spiritus et talis spiritus non est finitus, sed potest finiri. Et dicitur quod spiritus dicitur solo alio spiritu dicitur spiratum, sive creatum et quod sic est spiritum [illegible] finitum. Quicumque autem cum non potest maius cogitari non quiescit appetitus [illegible] talis spiritus convenit ultimus finis, qui maxime est finitus racionem finis intencionis.

Ultimo quaeritur utrum solo deo sive bono increato sit fruendum. Et quod sic videtur: illo solo est fruendum quod propter se diligendum. Sed illud solum est propter se diligendum quod est propter se bonum. Illud autem est propter se bonum quod bonitatem quam habet nec habet ab alio nec bonitas illa est ad aliud. Hoc est solus deus, ergo etc. Item illo solo est fruendum quod quietat nostrum appetitum, sed animae appetitum non quietat sufficienter nisi in quo est illa perfectio et maius bonum. Hoc autem est solus deus, ergo etc. Item appetitus non sufficienter quietatur nisi per illud quod animam implet, quia quod ei preter aliud desiderat in quiete, quia desiderium plenitudinis sed est capax dei suum appetitum. Ergo si esse increatum est infinitum nisi illo nullum supplet animae appetitum et hoc est quod dicit Augustinus: animam capacem [illegible] quia scilicet ruptus solo impleri potest. Et hoc est quod sicut cogitari potest appetitum, sed omne finitum quo maius aliquid bonum potest cogitari, maius etiam potest appetitum. Sed omne finitum maius potest cogitari, ergo maius potest appetitum, ergo nullum finitum quietat animae appetitum sufficienter, ergo solo bono infinito quod est deus est fruendum, quo maius non potest amplius cogitari nec desiderari. Item verum quod bono creato coniungitur finitum quia omnis appetitus meus est infinitus, ubi per solum creatum corruptibile sufficiens sibi unitur nisi in verbis superius. Ergo si [illegible] quod sit aliquod bonum creatum quod sufficienter finiret animae appetitum. Sed omni tali fruendum est, ergo aliquo bono creato est fruendum. Item appetitus humanus est finite capacitatis, ergo non capit nisi finitum vel si capiat infinitum capit finite, ergo si finiatur per id quod capit finitum per bonum finitum, ergo videtur quod aliquo bono finito sit fruendum. Item specialiter videtur quod homine sit fruendum, quia omni eo est fruendum quo deus fruitur. Sed deus homine fruitur quia hominem amat. Sed amore illo quo amat se, amat hominem, quia non est in eo duplex amor, sed fruitivus est simplex, ergo etc. Item videtur specialiter de virtute quia omni illo est fruendum quod propter se appetendum. Hoc est manifestum per se. Sed omne bonum honestum est propter se appetendum, quia honestum est quod sua vi nos trahit et dignitate nos allicit, sicut dicit Tullius et Augustinus dicit: honestum voco virtutem etc. Sed virtus est virtus honesti, ergo virtute est fruendum. Item videtur de beatitudine cum eo est fruendum quo [illegible] animus quiescit et delectatur et in illo vult [illegible] quiescere. Sed beatitudo talis est huiusmodi, ergo etc. Contra dicitur quod solo deo est fruendum, quia anime sancti fruuntur deo non modo in delectacione et quietacione. Sed quia anime fruuntur et non solum in delectacione sed omnibus quae spiritualiter delectant et quieti sunt sunt munere sive specialiter dona et beneficia. Sed summum bonum non [illegible] sed summo solo deo et ideo solus est quod intellectus animae sufficienter finire summum bonum ad quod est. Hoc est autem bonissimum quod simplex est animae et bonum infinitum quod excedit animae vires, cognitio cuiusdam [illegible] et cognitio non debita unitati est quod deus

omnia requiescit. Unum non implebit cog-
no eius anima cognoscibili nisi quod est in se om-
nia cognoscibilia et quo cognito omnia cognoscun-
tur. Affectus eius nata est diligere omne
bonum. ergo nullo bono sufficienter finitur affectus
nisi quod est bonum omnis boni. et ipse est omnia
in omnibus. de quo bono Exo. xxxiii. osten-
dam tibi omne bonum. hoc autem est bonum
infinitum ergo etc. Similiter nulla sufficienter finitur
animam nisi bonum infinitum. quod ad hoc intima-
tive est ipsam finiri sine estimacione. alio-
quin non esset beata nisi se estimaret beatam
estimacio autem supergreditur omne finitum
quia omni finito potest mens cogitare aliquid
quo ibi affectus possit se extendere. ubi esti-
macio. ideo affectus anime supergreditur omne
finitum. et si hoc nullo bono finito suffi-
cienter sufficiens est igitur solo deo quia sum-
mum bonum et infinitum. et non solum deo sufficiens
per perfectum finitum sed eciam per perfectam
delectacionem. Ad delectacionem enim concurrit de-
lectabile et coniunctio eius cum eo quod dele-
ctatur. omne autem quod delectat animam dele-
ctat in racione boni et pulchri. et quia solus
deus est ipsa bonitas et pulchritudo ideo in
deo solo est perfecta delectacio. Tercium quod est
ibi coniunctio. solus autem deus est qui perfectis-
sime coniungitur. ita coniungit sine relacione
et similitudine. solus enim deus per summam sim-
plicitatem et spiritualitatem illabitur anime ita quod
sua divinitas est in anima et intimior anime
quam ipsa sibi. omnes enim hec [illegible] [illegible]
ad unam reducuntur scilicet ad hanc quod nata
est anima ad recipiendum bonum infinitum quod deus
est. Ideo in eo solo debet quiescere et eo frui.
Ad illud quod obicitur de appetitu ma-
terie dicendum quod appetitus materie ordinatur ad for-
mam primo et ad perfectionem specialem ex qua
[illegible] in sit [illegible] et ideo [illegible] est forma
esse cuiusque [illegible] [illegible] nec est omnino
super [illegible] ideo finita est omnis talis for-
ma. talis autem si sit [illegible] per naturam
sui [illegible] actus appetitus [illegible] et acti-
vum finit. Unde non [illegible] in [illegible] amplius
[illegible] appetitus autem anime non [illegible] actu-
[illegible] omni appetibili quo delecta-
tur. Et ideo quod [illegible] omnino finiri.
Ad illud quod obicitur quod non capit nisi finite

dicendum quod infinitum bonum finite capit
quia ipsa est finita. sed quia bonum illud est
infinitum. ideo ab ipso totaliter absorbetur tamen
eius capacitas. Unde dicitur Mat. [illegible] intra in
gaudium domini tui. [illegible] angelus in gaudium tuum
intrabit. quod si finite capit et non [illegible] nec
absorbetur. adhuc posset insurgere appetitus
ad aliquid amplius capiendum. patet igitur quod
[illegible] quod anima [illegible] capiendum [illegible]
finitate. [illegible] est ad [illegible] bonum infinitum.
Ad illud quod obicitur de homine. dicendum quod deus
diligit hominem et amor dei est amor fini-
tivus. tamen homine non finitur. quia diligendo
se diligit hominem. [illegible] finitur [illegible]
mine. [illegible] dileccio dei ad creaturam
non est affectus sed effectus [illegible]
autem sine [illegible] attendit [illegible] bo-
nitatem. quod bonum est quod natum est se communicare
sine [illegible] actualem attencionem [illegible] respectu
voluntatis. quia cum vult id fit. [illegible] ergo
[illegible] ex voluntate et bonitate
sic [illegible] ab exemplari et intelligere
[illegible] disponere [illegible] bonitas
nos diligit. ideo se finiendo nos diligit.
Ad illud quod obicitur de [illegible] quod [illegible] est
bonum honestum. dicendum quod bonum honestum de-
[illegible] est finitum bonum. quod in quo re-
lucet eius [illegible] primo honestas est finis
[illegible] hoc solum [illegible] et
[illegible] actus [illegible]
[illegible] delectacionem [illegible] per [illegible]
[illegible] ad deum [illegible] pulchritudinem. quia nos de-
lectat et alliciat. [illegible] est hec
secundum quod [illegible] pulchritudinem. quia
[illegible] ad se referuntur simplicitate et
[illegible] ad illud quod obicitur de beatitudine
dicendum quod beatitudo creata non finit affectum
per se sed per coniunctionem cum increata. Unde anima ipsam
diligit propter deum non propter se.

In parte ista [illegible] queruntur plura Et
primo de hoc quod dicit Exo. vas aureum
habens manna [illegible] est in sig-
num [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] medicine [illegible]
medicina est [illegible] ergo et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

quo etiam ipse sacramenta fuerunt instituta. Respondeo dicendum quod duplex est considerare sacramenta vel . . . in se sine ratione operis operati et talia sunt ad significandum vel ratione status ante . . . continuo sub ratione operis operantis et talia ad instituendum sacramenta legalia per circumcisionem / Quia ipse signum res est aliquid

Opponitur de ista divisione videtur enim magister male dividere quia signum non dividitur contra suum inferius sed res est superius ad signum quia res . . .

Respondeo dicendum quod verum est quod signum in sua generalitate acceptum non dividitur contra suum inferius sed contractum ut pro dividitur. Hic autem contrahitur res ad standum pro re non significante / Item

Opponitur de hoc quod dicit magister Non autem omnis res signum videtur enim male dicere quia signum est quod ducit in aliud cognitionem sed omnis res ducit in aliud quia omnis res est causa vel effectus et ducit in cognitionem effectus et causae. Si dicas quod non omne quod ducit est signum, sed quod ducit in primus [illegible] omnis creatura est signum quia ducit in deum.

Respondeo dicendum quod duplex est signum scilicet naturale et institutum de primo non intendit hic sed de secundo. Unde non valet obiectio ad propositum quia hic intendit de signo quod institutum est sicut signa vocalia et sacramentalia

Videtur magister male dicere in hoc quod dicit primum de rebus postea de signis videtur enim debuisse dixisse econverso quia signum ducit in cognitionem rei ergo prius esset agendum ut videtur de signis quam de rebus. Respondeo dicendum quod prior est cognitio signi quam rei vel . . . est signum sed non ex quod omnis res rei signum primo agit de rebus quia sacramenta non sunt signa / Videtur quod ista divisio. Res alie sunt quibus fruendum . . . sit male assignata rerum divisio quia divisio est sufficiens dividentibus et dividentibus aliquid est commune sed deus in quo est simpliciter nec est aliquid commune deo et creaturae / Respondeo dicendum quod est divisio univoca quando sub nomine tantum et est divisio equivoca et est quando sub nomine et re et haec divisio univoca est est tertia media inter istas et est analogia ubi non est communitas sub . . . sed sub . . . proportionibus et hec communis est rerum / Item videtur mala divisio . . . tertium ad mediam videtur enim quod ista sit sufficiens omnis res aut est utenda aut fruenda . . . quod sufficit / Et sic est res que fruitur et utitur unde est res qua fruendum et utendum ut creature quo qua ratione per solum mediam debet poni tertium / Respondeo dicendum res que est media aliqua aut est fruens et est res qua fruendum aut deducens ad finem et est res qua utendum aut ad finem fruens et est res que fruitur et utitur sicut homo et sic comprehenditur media et est ista divisio satis sufficiens licet sub . . . quia enim theologia sit de creatore et de creaturis . . . est ut theologi dicunt quomodo homo per alias res tendat in deum / Item opponitur de hoc quod dicit Res igitur quibus fruendum est . . . res sunt res per se et non facius et ad visibilitatem rerum est devotionis sine metaphysicis . . . quod sunt tres res cum tres fruende / Item tres articuli sunt quod de rebus [illegible] res fruende / Respondeo res . . . hic quantum ad veritatem et personam proprietatem . . . et quod supra est hoc verbum res ab actu anime et res pro re . . . res quod tres persone sed tamen una res quia una communis . . . una fruendo . . . res et quod Augustinus dicit . . . intellectus et summe . . . et bonitatem et dilectionem affectus quia . . . fruendo est una / Item obicitur de hoc quod dicit Omnes qui fruuntur . . . res . . . delectantur in delectabili sed non . . . quod de . . . non . . . utendo / Respondeo uti importat libertatem in sua . . . in . . . importat libertatem . . . portat libertatem . . . et . . . libertas nec nulla . . . in eis delectatio . . . uti . . . frui autem convenit . . . male dicit quod in homine species . . . Respondeo dicendum quod . . . de creatione aut de salvatione . . . species . . . in homine . . . in deo . . . in homine . . . [illegible]

inclinare maledictum / ad 2m vero non
Tertio quaeritur quia sit de homine. Utrum sic
ergo sperare in domino magis quam de asino
vel de aqua calida. Cum in omnibus crea-
turis reluceat vestigium divinae bonitatis
Responsio quod dicendum aliquis aliquo frui in deo
non facit veritatem sed magis inhibitio. Unde
corrupta est [illegible] ex hoc. Ego sperare domino
in te dimitte [illegible] suam dei [illegible] in
te et est [illegible] locutio non est in [illegible]
Tertio quaeritur de hac solutione magistri qui solvit
auctoritatem [illegible] determinatum in
dicto. Sed contra. Simpliciter de fine magis
et deus [illegible] alios creaturis et non fineret
eis quod hoc implicat quod si non peccarent
fruerentur. Responsio dicendum quod praedicta solutio non
est generalis sed solum ad primum auctoritatem
et ideo recurrendum est ad solutionem dictam
per [illegible] specialiter in responsione
ad [illegible] quod in [illegible] amplius quam est
in praedictis locutionibus amplius quam [illegible]
[illegible] non dicitur [illegible] quod dicit magister. Si cum non
fruitur nec utitur te quod deus diligit se non
in utitur quod non diligit se propter aliud nec
fruitur quod in fruendo ibi est inchoatio et
indigentia ut dicit augustinus deus autem [illegible]
[illegible]. Responsio dicendum quod fruitio de sui [illegible]
[illegible] ratione sit amicitia [illegible] fru-
ibilis in [illegible] conjungitur [illegible]
[illegible] non [illegible] frui [illegible]
[illegible] seipso sed ubi est [illegible] ad alterum
ibi est [illegible] indigentia et indigentia
vero ad seipsum si ipsum est summum bonum. Ubi
non est indigentia nec dependentia vel in-
digentia sed commoda sufficientia. Si vero ipsum
bonum desiderans est diligere et hoc est quod deus
solus seipso perfecte fruitur, nichil autem a-
liud ab ipso perfecte seipso frui solus
cum deus est summum bonum et diligit se fru-
endo se, diligit ergo alia fruendo se
et ita nec fruitio dei ut [illegible] est in
indigentia sed pura fruitio et [illegible]. Tertio obicitur
de hoc quod dicit quod bonum est summum ergo quod
ab aeterno bonum est ab aeterno summum. Responsio
[illegible] quod bonum dicitur summum sed est
[illegible] et [illegible] et [illegible] voluntaria de-
[illegible] autem divina est [illegible] esse et boni esse
per modum [illegible] non [illegible] hec autem [illegible] non po-
[illegible] conformitatem [illegible]. Tertio adhuc obicitur

Unde pluribus non facit quod iniustus est iniustissimus
si dicatur quod iniustitia non est eius dispositio [illegible]
[illegible] / cum sapientia est dispositio dei [illegible]
[illegible] ratione quod sapiens est sapientissimus
Unde si [illegible] quod non est dispositio summe [illegible]
sit bonitas. Obicitur de volente quod est ime-
diatissima et [illegible] non sequitur quod volens est vo-
lentissimus. Responsio dicendum quod [illegible] quod
triplex est [illegible] bonitas est [illegible]
[illegible] ad ac-
tum [illegible] dispositio generalis in qua consistit
vestigium [illegible] cum respectu ad finem
[illegible] deus [illegible] ita
bonitatem bonum. Tertio obicitur de hoc quod dicitur
ut si amet propter seipsum [illegible] quod sit per se ap-
petitus [illegible] propter se ad propter aliud, sed [illegible]
quod convenit [illegible] per accidens quod per se. Ergo
[illegible] quod convenit [illegible] propter aliud quod propter
se. Si igitur [illegible] sunt appetere propter aliud
non ergo propter se. Responsio sicut dicit philosophus [illegible]
finis et propter quod, finis autem duplex est [illegible]
finis ultimus, quod [illegible] est finis in
ipso est status, alius finis sub fine qui
dicitur propter se finis [illegible] unde
[illegible] excludit [illegible] non ut dicit
magister. Quod ergo obicit de per se, dico quod per
per se uno modo opponitur ei quod est per aliud,
et [illegible] est per se et [illegible] quod ipsum sine [illegible]
et [illegible], alio modo opponitur ei quod est per accidens
sic et propter se dupliciter accipitur. Uno modo oppo-
nitur ei quod est propter aliud, alio modo ei quod est per accidens
[illegible] ad illud [illegible] ordinatur. Secundum hoc distin-
guit magister propter se et [illegible] honestum sive
[illegible] et [illegible] Item
obicitur de hoc quod dicit et omnium sunt res
per quas fruimur ut [illegible] quod solus
[illegible] possit frui [illegible]
[illegible] bono [illegible]
sit [illegible] bonum [illegible] et alia magis
ad hoc nata est potest eo frui solus
potentiis. Responsio dicendum quod summum bonum est quod
[illegible] est ad hoc [illegible] quod illi uniatur
[illegible] medium [illegible]
[illegible] quod alia nata est uniri alia se diffuso
et hoc est [illegible] aliud speciale super hoc quod
[illegible] et hoc est unio. Tertio
obicitur non est [illegible] quod [illegible] per se potest de-
[illegible] et inclinari sed non per se elevari

d. ii.

Ecce iam vera ac pia
fide tenemus etc. Hec est 2a pars in-
principalis libri in qua indagata conceptione
proposita. Dividitur hec pars in duas
partes, quia dupliciter est considerare res quantum per-
tinet secundum se et in comparatione ad creaturas,
primo secundum rationem trinitatis et unitatis, secundo se-
cundum comparationem ad creaturas ratione scientie potentie
et voluntatis. Primo ergo agit de sancta trinitate
et unitate, secundo de potentia scientia et voluntate, infra dis-
tinctione xxxv. Circa primam differentiam de ipsa autem
sanctissima trinitate triplex contingit tractare
quia contingit primo ipsam credere, secundo
[illegible] intelligere, hoc intellectu credere
sine evidentia, credere autem est per auctoritates,
intelligere per rationem, dicitur per catholicos
et rationabiles locutiones. De ea primo de ipsa
trinitate et unitate agit secundum quod creditur,
2o de ipsa secundum quod creditur per rationem intel-
ligitur, di. iii. ibi Apostolus namque ait. Tertio
secundum quod creditur et intellecta rationabiliter et
catholice exprimitur, di. xxiii. Iam post predicta
disserendum nobis est de nominum diversitate
et [illegible]. Prius enim credimus quam
credere quam intelligere, multi enim credunt
qui non intelligunt, et prius est simpliciter
intelligere quam sermone exprimere. Prima
pars secundum quod creditur continet partes di-
stinctas. Et quia ista est difficillima, po-
nit modum procedendi. Secundo exequitur
ibi Proponamus ergo in medium. Prima
pars secundum hoc triplex habet tres partes. In prima
tangit modum agendi, quia debet esse
cum modestia timore et diligentia, pre-
mittens materiam circa quam intendit. In 2a
subiungit intentionem scribendi de trinitate
ibi Omnes autem catholici tractatores.
In 3o tangit ordinem ibi Ceterum in illo
modo scribendi de trinitate debet esse subiectum
super intellectum fidei et cum modestia
et timore pertractare. Intentio scribendi
de trinitate est quod pater et filius et spiritus sanctus
sunt tres persone et unus deus. Ordo
scribendi est primo per auctoritates, deinde vi-
delicet deinde per rationes et similitudines. Sicut
proponamus ergo in medium. Hec est 2a
pars in qua inquirit auctoritates sacre scripture in-
tendit ostendere trinitatem et unitatem et
quia sacra scriptura duas habet partes, scilicet
novum et vetus testamentum. Ideo primo osten-
dit per auctoritates veteris testamenti, deinde per auctoritates
novi ibi Nunc per testimonia novi testamenti, quia
vetus testamentum duas habet partes, scilicet legem et prophetas,
in quibus fides explicatur. Ideo primo ostendit
per testimonia legis, 2o per testimonia prophe-
tarum ibi Ysaie etiam maxime prophetarum. Prima
istarum partium in qua probat per testimonia legis
duas habet partes. Primo enim probat essentie
unitatem, 2o unitate essentie et trinitatem
ibi personarum pluralitatem. Similiter de
testimoniis prophetarum habet duas. In prima
probat essentie unitatem et personarum plu-
ralitatem in genere. In 2a vero in speciali osten-
dit [illegible] et [illegible] per expressionem ibi
[illegible] [illegible] [illegible]. Similiter
pars illa in qua probat per auctoritates no-
vi testamenti duas habet partes. Primo enim probat per
auctoritates, sive per testimonia ipsius Christi, 2o
per auctoritates apostolorum ibi Iohannes in
epistola ca. auctoritates et cetera. Explanatio
ad [illegible] et diversitates sunt plane in littera.
O declaratione autem que de sacra trinitate
et unitate dicit inquirere videntur fieri questiones
circa partem istam, quarum primo queritur in
deo sit ponere essentie sine [illegible] unitatem.
2o autem queritur in deo sit ponere perso-
narum pluralitatem. Tertio queritur in divinis
personis sit ponere infinitatem. Et ultra
ultimo queritur in divinis personis sit ponere
[illegible] trinitatem.

Circa primum quod in deo sit ponere esse
sine [illegible] unitatem. Videtur ratione
[illegible], [illegible] suppositione ipsa
[illegible] [illegible] est conceptione
ipsius est quod deus est quo maius excogi-
tari non potest. Sed [illegible] ipsum non
est in summe et primo, suppositio est
quod deus est simplicissimum. Ex hoc arguitur
quod nullo alio diverso posset [illegible] ab
eo quod convenit et differt, ergo [illegible]
non est in eo. Si [illegible] potest [illegible] ergo non
diversitas nec [illegible]. Ergo si sint duo
dii, et unus sit eius, alter non est eius.
Si unus est deus, alter non est deus. Ergo si
duo sunt dii, non sunt duo dii. Item
2a suppositio est quod deus est omnipotentissimus
[illegible]. Ex hoc arguitur quod potest

~~facere quod omnis alia potentia a sua principio~~
posset. ergo si sunt duo dii summi, alter
potest facere unum de altero, quod autem non possit
et e contrario. Sed cui potest potentia auferri non est deus,
ergo si sunt duo dii, nullus est deus. Tertio
ita supposito est quod est simpliciter summum, quod est
argumentum. ergo omnia sunt infra ipsum, ergo omnia
alia ab ipso et ad ipsum. Sed ergo si sunt duo
dii, unus est infra alterum et e contrario, unus est
ab alio secundum [illegible] dignitatem et e contrario, unus
ad alterum et e contrario. Sed quod est infra aliud in
natura et ab alio et ad aliud non est deus,
ergo etc. Tertio hoc potest probari per deductionem ad
impossibile. si sunt duo dii, aut unus
est ab alio aut non. si unus, ergo alter
ergo unus in altero. si sint coequeva [illegible]
ergo unus est alteri similis, ergo alter non est
deus. Sed unus non est ab altero, ergo uterque in-
initiatus, ergo neuter principium. Tertio si plures
sunt dii boni, aut unus intelligit al-
terum aut non. ergo uterque est ignorans.
Si intelligit, aut ergo per presentiam aut per
speciem aut per se ipsum. si per presentiam, ergo
unus in altero, ergo deus illabitur deo et perficit
deum. Si per speciem, ergo compositus. Si per exem-
plar, ergo unus est exemplar alterius, ergo et
prius. Tertio si sunt duo dii diversi, contra
uterque est summum bonum, aut unus diligit
alterum vel diligendus est aut non. si sic,
cum uterque sit summum bonum, uterque est dili-
gendus amore summo, ergo uterque summe
alterum. Sed qui summe alio bono a se in-
diget illo, ergo unus indiget alio, ergo
uterque est indigens, ergo neuter deus. Contra
tamen plus potest deus facere quam intellectus
noster possit cogitare. Sed intellectus humanus
[illegible] intelligit plures deos
[illegible], ergo potest deus hoc facere. Sed quod
[illegible] potest esse in divina natura est in [illegible]
etiam ergo etc. Tertio plura bona meliora
sunt paucioribus. Sed plures dii sunt ~~[illegible]~~
plura bona, ergo melius aliquid erit duo
dii quam unus. Sed secundum Augustinum omne quod melius
est ita deo est ponendum, ergo est ponere
plures deos. Tertio quanto [illegible] est
operatio [illegible] est [illegible] et [illegible] est
~~[illegible]~~ [illegible]

~~[illegible] est affirmatio in columba sunt [illegible]~~
[illegible] et solis plus assumpsit humanitatem
naturam. ergo sunt diversi in [illegible], ergo sunt plures
dii. Tertio magna potentia est que potest magnum
et maior que maius et maxima que ma-
ximum. Sed deus per omnia est summe potens,
ergo potest ponere summum. Sed hoc est deus, ergo
[illegible] in [illegible] sit idem esse et posse. Contra
Respondeo dicendum quod impossibile est esse plures deos
et si recte accipiatur significatio huius nominis
deus, non solum est impossibile sed etiam non
intelligibile. Deus enim dicit simpliciter summum
et [illegible] et in opinione cogitantis quod in
se habet omnia ab ipso et ad ipsum et in
ipso omnis est status. Sed impossibile est in-
telligere plures hoc intellectu quod aliquid sit
[illegible] ad aliud ab ipso. Tertio nullus
deus cogitari potest nec esse [illegible] ipsum
summum in ordine [illegible] impossibile et non intel-
ligibile est ponere plures deos. Ad id
quod obicitur de gentibus, dicendum quod non sunt
intellectu sed sensu [illegible] non intelligebant
deum secundum [illegible] [illegible]
et ad illud plus potest deus facere etc., dicendum
quod duplex est intellectus scilicet rationalis et [illegible]
[illegible] de primo verum est, sed de secundo [illegible]
multa possumus cogitare [illegible] que
deus non potest facere quia non convenit illi et
[illegible] est impossibile. Ad id quod obicitur
quod plura bona sunt meliora paucioribus,
dicendum quod id habet veritatem in bono [illegible]
[illegible] et finito, quod ratione sue finitatis
augmentatur per additionem alterius boni, non
autem habet veritatem in bono infinito, quod
[illegible] additio boni infiniti infinito
[illegible] de bonitate tamen in uno
[illegible] in pluribus. Ad illud quod obicitur de
[illegible] dicendum quod Pater et Filius et Spiritus
sanctus in operatione conveniunt, sed in relatione
differunt. Verum in incarnatione est operatio per-
[illegible] illius nature et est unius [illegible]
[illegible] tres persone [illegible] non [illegible] in
columba est [illegible] et [illegible]
[illegible] in secundo non [illegible]
est [illegible] quod ad [illegible] huius nominis
[illegible] intelligentia et voluntas

sed hoc nomen memoria significat aliam potentiam. Secundum est in proposito. Ad aliud quod obicitur quod imago perfecta etc., dicendum quod producere aliquid est triplex: vel de se ipso vel de aliquo creato vel de nichilo. De se ipso potest producere summum simpliciter, sed ille non erit aliquis in ita perfectus, ille simpliciter de alio vel de nichilo, et ideo potest producere summum simpliciter, sed in genere non propter defectum potencie agentis, sed propter defectum materie, quia ista est de limo terre, et ita non potest producere aliud deum.

Secundo queritur utrum sit ponere in deo personarum pluralitatem. Et quod sic ostenditur. Supposito de deo unitate primum est quod in ipso summa sit beatitudo, secundum est summa perfectio, tertium est summa simplicitas, quartum est summa primitas. Ex prima suppositione arguitur sic: si est ibi summa beatitudo, sed ubi est summa beatitudo est summa bonitas, summa caritas et summa iocunditas. Sed si est bonitas, sit bonum sit summe se communicativum, et hoc est maxime in producendo ex se equalem et dando totum esse suum, quod etc. Si summa caritas, cum ideo sit amor privatus, sed ad aliud quod requirit pluralitatem. Item si summa iocunditas, cum nullius boni sine socio sit iocunda possessio, quod ad summam iocunditatem requiritur societas et ita pluralitas. Ex secunda suppositione arguitur sic: si est ibi summa perfectio, sed perfectionis est producere sibi similem, qualis ipse est in natura; in natura est ibi et multiplicatur, sed hic non potest esse secundum aliam essentiam, quod oportet quod sit secundum aliam personam sive suppositum. Item ex tercia suppositione sic: si est ibi summa simplicitas, sed simplicitas est quod aliquid ita sit in pluribus [illegible], sed quia defectus simplicitatis est quod numeratur in illis, quod si in deo est simplicitas in nullo deficiens, erit in pluribus sine multiplicatione essencie, quod etc. Item ex quarta suppositione sic: si est ibi summa primitas, sed primo ad primum tanto fecundius est et alicui principium, quod sicut essencia que prima est principium aliarum essenciarum, sic persona prima sit prima quia a nullo est principium, et alle fecunditatem respectu personarum. Sed fecunditas in deo respectu dei non potest esse

nisi actum eliciens, quod unde est plures esse personas. Sed contra videtur quod ex eisdem suppositionibus possit argui contrarium et ita destruuntur rationes predicte. Si enim ibi est summa beatitudo, cum beatum per essentiam sibi soli sufficiat ad beatitudinem, quod non est necesse ponere aliam personam ad beatitudinem sive iocunditatem. Item contra secundam suppositionem sic obicitur: si est ibi summa perfectio, quod eque plene et perfecte est essentia in una persona et in pluribus, ergo quod ultra personam addimus est superfluum; pluralitas est superflua, et sic hic in divinis nichil est superfluum, pluralitas non est in divinis. Item contra tertiam conveniens sic: si est ibi summa simplicitas, sed pluralitas personarum simplicitati opponitur, non potest esse ita ibi, quod si deus est unus et in eo est simplicitas, non quod pluralitas, sed per omnia sit simplex. Item est quartam suppositionem sic: si ibi est summa primitas, quod primitatem ponit in primo principio et statim est in unitate, quod primitas non ponit pluralitatem sed unitatem, quod videtur quod una sit tantum persona. Respondeo dicendum quod in divinis est ponere personarum pluralitatem sicut fides dicit, et rationes predicte ostendunt, [illegible] consequenter accidit. Nam ratione simplicitatis essentia est communicabilis et potens esse in pluribus; ratione primitatis persona nata est de se alia producere, et ratione huius primitatis innascibilitatem, ratione cuius [illegible] antiqua opinio est fontalis plenitudo in patre ad omnem emanationem, et hoc infra probabit. Ratione perfectionis ad hec capituli et [illegible]; ratione beatitudinis et caritatis voluntatis [illegible] conditionibus posite necesse est ponere personarum pluralitatem. Ad id quod obicitur in contrarium, quod beatum per essentiam sibi soli sufficiat, quod non indiget, dicendum quod verum est quod non indiget nec ponit aliam personam necessitate indigencie, neque tamen beatitudinis [illegible] in beatitudine [illegible]. Similiter ad aliud quod obicitur, quod essentia eque plene est in uno et in pluribus, dicendum quod si potest eque plene, non ita plene declaratur et perficitur ipso quod plene in patre redundat in alias personas redundancia perfectionis. Ad id quod obicitur quod pluralitas repugnat simplicitati, dicendum quod est quedam pluralitas repugnans

et hec repugnat, quedam per originem et
hec non addit nec componit nec repu-
gnat simplicitati, sed potius solummodo, et
est in pluribus ut ipsa probabit. Ad id quod
obicitur quod in primo est status, dicendum est quod
sic in essencialibus una est essencia prima a
qua sunt alie et ad quam, et in illa est
status originis quia illa a nullo et hec est
persona patris. Unde Augustinus illi persone assignat
unitatem dicens in patre unitas etc.

Consequenter secundo loco queritur utrum
in pluribus personis sit ponere infini-
tatem, et quod sic videtur. Hoc modo quia
tanta est pluralitas quanta est in ipsa est
actu pluralitas, ergo ab opposito quia pluralitas que-
cunque est infinita quantum est in ipsa est in-
finite, ergo si in deo sit unus personarum
erunt infinite et ita erunt persone infinite.
Item sicut duplex est infinitas corporalis
est et numeralis, infinitas corporalis est in
deo, ergo pari ratione infinitas numeralis,
ergo in deo sunt infinite persone. Item in-
finita virtus cum emanat secundum suam
totam infinitatem non videtur quod infini-
tum intensive sed extensive, sed virtus patris
in producendo personam emanat secundum omnimo-
dam suam potentiam, ergo non tantum producit perso-
nas infinitas in virtute intensive et in-
finitas in numero. Item hoc idem ostenditur
sic: multiplicatio personarum aut est virtutis
aut non; si non, ergo non debet in divinis
poni; si est virtutis per se, ergo maior multi-
plicatio est maioris virtutis et infinite
virtutis infinita multiplicatio, ergo etc. Contra
hoc ostenditur quadruplici ratione que su-
mitur ab hoc quod scriptum est deus est artifex
quo nobilius est quod [illegible] persone preter
finitatem. Prima est distinctio [distinctio]. Secunda ordo,
tertia conexio, quarta summa complecio. Ex
prima ratione ostenditur sic: si est distinctio
non ergo confusio, sed ubi est infini-
tas ibi est confusio, ergo etc. Ex secunda sic:
ubi est ordo ibi est numeratio. Sed ubi deficit
numeratio deficit et mediatio et per
quem ordo, sed est numeratio non est in-
finitas, ergo si in personis divinis est or-
do, non est infinitas. Ex tertia sic: ubi
est connexio, necesse est quod omnes persone

procedant ab una. Nam si una ab
alia et ita deinceps, tunc est infinita distancia
inter primam et ultimam, sed hoc est inconveniens,
ergo omnes ab una, aut ergo eisdem modis
aut diversis. Si eisdem, ergo nulla distinctio;
si diversis, sed diversi modi emanandi sunt
finiti, ergo etc. Item quod sic patet sic: si est ibi
summa complecio, ergo nata est alia pluralitas
alia complere, ergo cum complecio personarum sit
in beatitudine, nata est beatificare; sed si erunt
persone infinite, impossibile esset aliquid beati-
ficari a deo, cum beatitudo est de
cognitione, cum tota beatitudo persone est ab
eternitate sit in quibus personarum, ergo aliquis
cognosceret aut non esset beatus, sed impossibile
esset omnes cognoscere cum pluralitas eius sit
infinita, ergo etc. Respondeo dicendum quod in pluribus personis
quantum ad numerum non est ponere infinitatem
sed finitatem ratione aut huius quia infini-
tas numeralis repugnat perfectioni et ordini, quia
est per recessum ab unitate sive ab origine
cum pluralitas infinitas numeri, et hoc non
est in deo. Infinitas autem virtutis est per
accessum ad unitatem et originem, et ideo
ista sit personis ponenda est in divi-
nis. Ad illud ergo quod obicitur quod quantum est
in deo est infinite, dicendum quod verum est infini-
te, sed non quolibet infinitate, sed illa
que deo est infinita, et hec est infinitas
maiestatis, et tali modo est pluralitas infinita,
non infinitate numerali, que non congruit
deo. Ad aliud quod obicitur quod infinita virtus
infinite emanans producat infinita, dicendum
quod aliter virtus non emanet producendo
in effectu et ideo non emanat circumscripte
cum infinitate, sed illo quod stat in summa
perfectione. Hec autem non est infinitas numera-
lis et ideo non est in deo. Ad ultimum quod
obicitur quod potencie est se multiplicare, dicendum quod
non omnino est potencie, sed perfecte multiplicare
se potencie est et ideo non semper, ergo magis
multiplicare est maior perfectio. Si intelli-
gatur perfecte, sed infinite se multiplicare simpli-
citer est imperfecte, et ideo non convenit deo.

Tercio et ultimo queritur utrum in di-
vinis personis sit ponere finitatem
~~et quod non videtur magis equalitatem~~

ostenditur sic: pater tantum quod pater dat filio
sed qui dat totum quod potest, ideo pater amplius
dare non potest aliam personam producendo. Videlicet
pater patre. Item pater genuit filium tantum vel
per omnia equalem et per omnia [illegible] et com-
municans [illegible] multiplicatio [illegible] est ad per-
fectionem [illegible] quod vero [illegible] a-
liud produceret. Item ostenditur quod ibi [illegible] ge-
neratis per rationem emanationis quia cum sit
emanatio per generationem vel per processionem [illegible]
[illegible] non generet sed spirando producat
[illegible] quod [illegible] nec producat
spirando possit generare sive generet [illegible]
[illegible] non generet. Item cum in divinis sit du-
plex modus producendi, scilicet unus per modum nature, alius
per modum voluntatis [illegible] debet esse completa [illegible]
productionis [illegible] debet esse modus
producendi [illegible] per modum artis et si sic
per modum artis erit ibi ponere quartum [illegible]
[illegible] modum producendi. Secundo [illegible]
[illegible] quod suppremum
[illegible] quod [illegible] est in illa trinitate
esse [illegible]
[illegible] Ex prima suppositione ostenditur sic:
si est ibi summa [illegible] quod summa con-
cordia quod summa [illegible] summa
caritas, sed si essent plures quam tres
non esset summa caritas quod sunt tres
[illegible] si est in [illegible] persona aut
procedit ab una aut a duabus aut a tribus
si ab una vel duabus [illegible] non per-
fecte et equaliter [illegible] in omnibus. Si autem
a tribus, [illegible] due persone [illegible]
[illegible] ad invicem [illegible]
quod [illegible] et ita non est ibi
perfectus nexus. Item si essent pauciores quam
tres non esset ibi perfecta caritas, quoniam
perfectus amor et [illegible] et [illegible]
[illegible] tendit in alium quod [illegible]
[illegible] vult illud diligi ab altero et diligere
alium [illegible] a se quod est in dilecto et con-
dilecto. Hec autem non potest esse nisi in [illegible]
[illegible] Ex secunda suppositione sic: si est ibi
summa perfectio quod [illegible] producens perfecte
[illegible] et quantum ad modum producendi
et quantum ad [illegible] producta, sed non reperit
nisi duplex modus producendi nobilis;
omne enim agens agit per modum [illegible]

aut per modum voluntatis, sic vult [illegible]
quod [illegible] duobus modis et [illegible] producunt
sed persona producta [illegible]
est perfectissima [illegible] perfectorum [illegible]
quod est sufficiunt et quod est [illegible] deficit ne-
cesse est [illegible] duas personas emanantes
et non plures nec pauciores [illegible] a qua
emanant quod sunt tres. Item quod [illegible] si
est ibi summa simplicitas pater totum dat [illegible]
quod [illegible] sive emanantes ideo [illegible]
ponere [illegible] que accipit sed per
modum accipiendi vel emanandi sed duo
sunt tantum modi emanandi quod non possunt
esse nisi due persone emanantes et una pro-
ducens quod tres. Item quod [illegible] si ponere
[illegible] est ibi summa fecunditas nulla
persona producta a qua [illegible] producenda
producitur quod respectu illius non est per-
fecta [illegible] due persone emanantes [illegible]
[illegible] emanandi impossibile est quod [illegible]
[illegible] et non sunt alii modi quod non possunt
producere aliam personam quod sunt tres. [illegible]
[illegible] fides catholica quod ponere
[illegible] tres personas non plures nec pau-
ciores et ad hoc [illegible] ratio [illegible]
et [illegible] Ratio [illegible]
[illegible] non possunt esse pauciores quam tres est
summa [illegible] et summa perfectio [illegible]
summa [illegible] exigit dilectum et condilectum
summa perfectio [illegible] emanationem [illegible]
et liberalem et ad hec ad [illegible] exiguntur
tres persone. Item quod [illegible] non possunt
esse plures est summa simplicitas que non
[illegible] personas [illegible] modos ema-
nandi et [illegible] fecunditas que non
permittit personam producere aliquam [illegible]
[illegible] intelligenti
sit [illegible] persona quod est [illegible]
[illegible] et [illegible] spirat et
quod [illegible] sed genita non generat
sed spirat. Tertia vero persona quod spiratur et
procedit a generante nec generat nec spirat
et ideo impossibile est esse plures quam tres.
Ratio [illegible] quod sufficit [illegible]
[illegible] et [illegible] unitatem [illegible]
sufficit [illegible] quod [illegible] amor sit in
[illegible] et ideo potest
[illegible] amor [illegible] et

debitus, et quod utroque permixtus. Sunt ergo tres partes: una que tantum dat, in qua est amor gratuitus; alia que tantum accipit, in qua est amor debitus; et media que dat et accipit, in qua est amor permixtus ex utroque. Sed alio modo potest considerari secundum rationem originis, et huius considerationis sufficientia in [illegible] consistit. Nam contingit intelligere personam que est principium et non principiata, et e converso personam que est principiata et non principium, et tertio personam que est principiata et principians. Quartus autem modus ut non sit principium nec principiatum est omnino impossibile et non intelligibile. Ratio [illegible] quod [illegible] unum est quod [illegible] Tertio [illegible] in se personam et summa, sive [illegible] in [illegible], sive in [illegible] summa, sive in [illegible] in se [illegible] perfectam [illegible] unus est qui consistit ex duobus [illegible] sive [illegible] et dualitate que sunt [illegible] Senarius [illegible] perfectus quod consistit ex omnibus partibus suis aliquotis, scilicet ternario, duobus et uno. Item summa perfectio est in [illegible] unitate que est principium et completio omnium reflexa super se et [illegible] perfecti [illegible] in [illegible] [illegible] sine [illegible] unitatem [illegible] semel [illegible] et [illegible] est [illegible] trinitati [illegible] in [illegible] et unitate [illegible] est trinitas [illegible] omnino [illegible] quod [illegible] unitate [illegible] est trinitas [illegible] et [illegible] personarum. Hec [illegible] in [illegible] unitate summa [illegible] in se [illegible] perfectionem et summa [illegible] quod omnis [illegible] primum et ultimum summa quod perfecta [illegible] summe [illegible] consistit in [illegible] latitudine et altitudine. Et hoc est quod dicit Philosophus in primo De celo et mundo: omne enim perfectum in tribus [illegible] et hoc [illegible] nos metipsos magnificare deum unum [illegible] omnium eminentem [illegible] que sunt [illegible] si [illegible] in [illegible] in [illegible] perfectionem et summam [illegible] quod [illegible] contingit [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]

perfectam quod [illegible] imaginis reformatam et dei [illegible] attendit summa et nobilissima perfectio [illegible] ad [illegible] quod obicitur quod pater dat filio totum quod potest, dicendum quod verum est secundum [illegible] quo pater et filius in illa [illegible] est [illegible] non potest amplius dare quod non aliam personam [illegible] quod hoc non est dare amplius. Sed alio [illegible] et si [illegible] [illegible] sit [illegible] quod [illegible] non omnino [illegible] quod et si [illegible] [illegible] liberaliter volens [illegible] quod ipse vero [illegible] Ad [illegible] quod obicitur quod [illegible] debet [illegible] dicendum quod non est [illegible] quod persona filii procedit [illegible] ideo est principium [illegible] non [illegible] quod non est masculinus. Ad [illegible] quod obicitur de modo emanandi scilicet de arte, dicendum quod ars non [illegible] ad emanandum sive ad producendum [illegible] per voluntatem, et [illegible] modus [illegible] non [illegible] distinguitur a modo procedendi per modum liberalitatis sive voluntatis, vel aliter melius modus procedendi per artem [illegible] non modo procedendi per [illegible] in hoc quod [illegible] differt autem quod in [illegible] talis persona filius in [illegible] et [illegible] aliquis in [illegible] in [illegible] autem [illegible] [illegible] secundum rationem forme exemplaris, [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] autem modus procedendi est impossibilis [illegible] quod non [illegible] duplicitate [illegible]

[illegible] ista [illegible] primo est dubitatio de hoc quod dicit magister quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod nulla mens dum est in via [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] quod mens ad hoc quod deum [illegible] perfecte indiget purgari, [illegible] ad intellectum et affectum. Ideo dicit [illegible] [illegible] que facit [illegible] in [illegible] et [illegible] purgat intellectum, sed [illegible] affectum. [illegible] purgationis triplex est [illegible] Nam intellectus purgatus est [illegible] a [illegible] purgatior [illegible] imaginibus, purgatissimus [illegible] a [illegible] [illegible] affectus sunt isti [illegible] affectus

tum videtur a culpa, ꝑgatior a se-
quela, ꝑgatissimus ab ortine et in hoc
statu idoneus est contemplari. Contra obicitur.
De hoc quod dicit inclita anime acies in-
valida in tam excellenti luce non fi-
gitur etc. Verum quod est incitata non figitur
ibi quia conspicimus inferius acuitur excedit
lux illa ꝑportionaliter aciem mentis. Ergo
si esset sibi ꝑportionata non posset videri a
non habente potentiam et nec ab habente. Re-
spondetur differt dicere considerari et figi et aspicere.
Considerari potest a mente munda, sed figi in il-
lo non potest, sed mens pura apprehendere non potest
sed tamen ratio aut quare non potest figi
est duplex. Una quia est simplex intelligentia et
ideo intellectus in ea non figitur sed habet
glutinum affectus sed statim recedit. Alia ra-
tio quia oculus suus est illi lumini ꝑportionalis
in simplicitate et in contuitione, sed oculus
noster sine lippus est et ipse non ꝑportio-
nalis et ideo non figitur. Contra obicitur de
hoc quod dicit Ambrosius Deus et dominus nomen est nature
et nomen potestatis. Contra dicit Damascenus quod hoc nomen
Deus imponitur ab operatione. Unde dicitur ab ethim
quod est ardere vel a theorin quod est fovere vel a
theaste quod est videre. Respondeo dicendum quod de his
nominibus et consimilibus est loqui dupliciter, aut quod
ad id cui imponitur et est nomen nature, quia ei
imponitur quod est summa natura, aut quantum ad id
a quo imponitur et est nomen operationis quia im-
ponitur ab operatione. Contra quod dicitur de hac distin-
ctione, ego sum qui sum vel hoc nomine
ego sum etc. sit nomen essentie vel persone,
et quod persone videtur quia pronomen demonstrativum de-
terminate significat personam et iterum loqui est
actus persone. Et forte dicas quod ego signi-
ficat originem, sicut persona pronomen sed quod
actum egredientem ꝑsonam aliam quam re-
lativum, verum sed nescitur persona quod hoc non
est quia persona semper stat relative et cetera. Respon-
deo dicendum quod illud nomen qui est et ego sum qui
sum est nomen essentie persone, hoc est cum
quidam circumlocutionis significans continetur in
connotata persone et absolute, et hoc
est proprium nomen divine essentie. Et quod obicitur quod
pronomen significat determinate personam dicendum quod ibi

determinat suppositum verbi, et hoc est essentia et
natura. Contra quod dicitur de hac auctoritate, Fa-
ciamus hominem ad imaginem et similitudinem
nostram. Verum imago stet ibi pro essentia
aut persona. Si pro essentia ergo idem est dicere
imaginem nostram quod essentiam nostram, sed
persona non potest dici nostra sed mea. Sic pro
imagine ergo nichil ad propositum. Re-
spondeo dicendum quod si quod sensus hic accipitur quod pro ac-
tum predicatur unitas nature. Respondeo dicendum quod
si quod sensus hic accipitur imago et similitudo
secundum essentiam importat cum imago e-
qualitatem sed distinctionem et similitudo similitu-
dinem et relationem et ideo in hoc nomine
imago et similitudo quantum ad ad sue signi-
ficationis notatur unitas essentie, quantum
ad ad notatur pluralitas personarum. Sed aliter
exponit Augustinus, aliter exponit Hylarius.
Augustinus considerat partem significationis scilicet essentie
unitatem. Sed Hylarius totum. Unde dicit quod in nomine
imaginis et similitudinis simul intelligitur unitas
et pluralitas. Similiter Augustinus in hoc quod est fa-
ciamus et nostram considerat solum consignatum
et ideo pluralitatem. Hylarius vero considerat signi-
ficatum et consignatum et ideo in utroque dicit
intelligi pluralitatem et unitatem. Contra habet
dicit Ricardus duplicitatem duobus animis sicut
alterius ad alterum similitudo pertinet
sed cum similitudo est relatio differentiarum
et qualitas, ergo similitudo compatitur secun-
dum eam. Respondeo dicendum quod est similitudo secundum actus,
et similitudo secundum potentiam et hoc est dupliciter,
secundum totum et secundum partem. Similitudo secundum actus
vel secundum partem potentie admittit duplicitatem,
sed non similitudo secundum totum, et quia in
divina essentia est summa simplicitas ideo
non potest esse similitudo secundum actus neque
secundum partem, et ideo similitudo non compatitur
duplicitatem nature. Contra obicitur de hoc quod
dicit Magister significavit nomine quorum non
potuit aliquid sed removeri, quod quod hoc est,
quod omnis nominis dictio secundum ipsum nichil
ponit sed tantum privat, sed hoc est contra
cum in divinis sit nature pluralitas
ꝑponatur non tantum privative sed etiam

posterius videntur dici / secundo hec sunt
posita magistri que quamvis non teneantur quia
non habent veritatem sed ipsa melius
patebit. Sed magister exemplificat quod sicut
non ponimus aliquid nomina realia que
important nummum qui non est proprie in divinis
Unde cum faciunt ex unitatem aggregatione
et distinctione et distinctio unitati sit
pluralitas communi dicitur formam dispositio-
nis quam sine ordine, quia nulla in divinis
non est aggregatio nec talis distinctio ideo
nec unius proprie / tertio queritur de hoc quod dicit
In principio creavit deus magister hoc
non deus sed sine supponat pro persona
patris quia pro persona filii, et quod unius
intelligitur ex hoc / ad hoc quod enim quod certis
modis innuitur nobis pluralitas
in scripturis primo significatione quod vero
in nomine patris et filii et spiritus sancti / secundo significatione
verbi in plurali ubi nos heremus deus
hebraice quod elohim quod est unius pluralis ad
singulare habet / tertio supponitur ut cum
de deus genuit deum. proprie ut vero ad
omnis relles quamvis non dicitur Lecto
appropriatione ut ibi in principio creavit dominus et
deus pater et principium filius / quarto iteratione
ut sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth / quinto ordine
ut benedicat nos deus deus noster benedicat nos
deus / sexto connotatione in actu imperativo
ut faciamus hominem ad imaginem nostram etc. / oc-
tavo modo apparitione sicut apparuerunt abra-
he tres viri. Genesis xviii / tertio obicitur
de hoc quod dicitur ille est maximus propheta
quod super id quod vero apparuerunt illi moy-
ses et helias etc. quod est elo. helias fuit
maximus propheta non quo daniel / Ad hoc respon-
detur in maiori quantitate datur sed
deus facit excellentiorem propter quod duplex
datur in maiori quantitate aut quia ad
plura aut quia ad altiora / helie datur
quod ad plura quia ad futurorum spiritum seu
et miraculorum operationem sed danieli ad
altiora quia sicut patet ex eius prophetia
plura vidit et clarius quam propheta

intellectuali / tertio obicitur de hoc quod dicit
dominus possedit, quia possessio est rei inferioris
ordo vero posterius quod ipso plus sonat
in sacris paginis et tamen plus quam
non conveniunt divinis / secundo sapientia describitur
quo respectum ad effectum et respectum ad
principium. et quod respectu operationum ad effectum hic
in se habet aut infinitio cum ante et
hic ordine in discretione, hoc describitur per
verbum possidendi et ordinandi / respectu
ad suum filium emanat emanatione
intellectuali. in eo quod est de sua emanante
ideo describitur per verbum conceptionis et parturitionis

Post visibilia namque autem

invisibilia dei se superius egit
magister de sancta trinitate et unitate
investigata credendo. In hac 2a parte
agit de ipsa inquisitio intellectus, et hec
pars dividitur in tres partes. In quarum prima
ad intelligendum trinitatem, adducit con-
gruas similitudines et rationes. In 2a solvit
emergentes dubitationes ibi dicitur iam in
principio hic oritur quod etc. In 3a
illis dubitationibus solutis determinat de
pluralitate et unitate proprietatum et conditionum
que dicit unitatem Nunc de veritate sine proprie-
tate. Prima pars habet duas. In prima
adducit similitudines longinquas. In 2a
similitudines propinquas sive expressas que
attenduntur in imagine ibi Nunc vero
iam ad eam perveniamus disputationem.
De prima parte hic duas. In prima ostendit
unitatem, in 2a trinitatem. ibi Nunc re-
stat ostendere utrum per ea que facta sunt de
prima parte habet iiii partes. in prima
probat auctoritate apostoli ro. i. quod deus est
cognoscibilis per creaturas. In 2a vero adduc-
it valores modos cognitionis et rationes ibi
Nam sicut ait ambrosius. In 3a dicit illos
modos in auctoritate apostoli implicitum ibi
Cum tot modis. In quarta tangit quod per
sola talis rationes possit probari sed etiam
unitas non trinitas ibi Hec autem quod
ad unitatem. Nunc restat ostendere utrum de
summa credibilitate magister per rationes contine-
ntur unitatem sive trinitatem. In
hac 2a parte ostendit trinitatem similitudine

longinqua que attendit in vestigio
et de hoc capitulum inquit prima particula
In prima ostendit unde vel iterum vestigii
in creatura. In 2a ostendit quid ende
at vestigio in creatura quod trinitas aggr
egat scilicet ordinis pulchritudinis et delectationis
ut redderentur singula singulis ibi In ia
cum trinitatis summa In tercia docet exem
plari in deo trinitate per consideracionem ve
stigii in creatura scilicet per considerationem itaque
creaturarum etc. ubi ostendit trinitatem agnos
cit in deo et quantum ad actum generacionis
et quantum ad actum respiracionis. In ea
autem particula ostendit quod consideracio trinitatis
per vestigium non est sufficiens sed longin
qua ibi etc. Quoniam est specialis i
cultus nunc vero iam ad cum perueniendum
dissertationem. hec est 2a pars istius primi
in qua magister probat trinitatem et unitatem
per similitudinem propinquiorem et expressiorem que
est imago. et dividitur hec pars in duas
in prima ostendit trinitatem et unitatem in
creatura per similitudinem et unitatem consideratam
in potenciis anime. In 2a vero in habitibus
ibi etc. Et ecce alio modo alius quam in nobis
dicitur unum. Prima hec in prima particula in qua
prima ostendit ubi inveniatur sit imago
in creatura quod in parte superiori et in tribus
potenciis eius scilicet memoria intelligencia et
voluntate. In 2a vero tangit imaginis
condiciones que sunt trinitas unitas et equa
litas scilicet hec igitur tria ut ait Augustinus etc.
In tercia vero movet et solvit dubita
cionem que oritur ex predictis. utrum scilicet anima
sit sue potencie scilicet hic attendendum est di
ligenter. In quarta vero docet ante erro
rem quem possit oriri vel oriri ex pre
missione unitatis creature et divine si
militudine ergo ad invicem ubi ostendit
quod maxima est dissimilitudo imaginis ad
eum ibi vestigium eius etc. Preterea alio
modo alius etc. hec est 2a pars prime partis
2e huius distinctionis in qua intendit
vestigare magister imaginem in habitibus
anime sicut possibile est. et dividitur hec pars
in maiori particula. Primo enim illa tangit
in quibus imago trinitatis attendit
que sunt mens notitia et amor. Se
cundo illis preiactis ostendit quod in hiis atten
ditur que sunt mens notitia et amor
imago per equalitatem ordinem et equa
litatem scilicet hec autem tria cum sint etc.
Tercio ostendit quod mens rationalis in
contemplacione trinitatis creature proficit ad
intellectum et cognitionem trinitatis increate
et unitatis scilicet mens itaque rationalis con
siderans hec tria etc. Quarto vero breviter
intelligit que supra sunt dicta aut ibi
etc. per inmixta considerationem
Ad intelligenciam autem que in parte pa
rum dicuntur tangitur. Inquirit primo
primum est utrum deus sit cognoscibilis a creatura
quod utrum sit cognoscibilis per creaturam
Tercium est utrum in hac vita per creaturas
conveniat homini quantum ad omnem sta
tum scilicet pro tempore statum nature lapse
et statum nature glorificate
Quartum quid sit de deo cognoscibile per creaturas
Circa primum utrum sit deus cognosci
bilis a creatura. Videtur per auctorem
Dionysii de divinis nominibus deus neque
dicitur neque intelligi potest est. Ex quo
videtur per consequens supponere quia
natura est esse in cognitione scilicet proportionem
veniam sine receptorem iudicium et in
formationem intellectus. cum non intelligit
nisi quod est sibi proportionale et quod di ali
quo vincitur. Et de quo intrat et a
quo actus intelligencie informatur. Ex
prima supposicione arguitur sic nature est
proportionem cognoscentis ad cognoscibile sed dei
ad intellectum non est proporcio. quia deus
est infinitus ergo etc. Prima si est aliqua
proporcio. cum non sit sufficiens videtur quia
plus distat deus a creatura ab intellectu
creato quam distat eius intellectibile a
sensibili. Sed sensus qui est proprium se
nsibilis nunquam elevatur ad cognitionem
intelligibilium. ergo nec intellectus unquam
elevabitur ad cognitionem intellectualis incre
ati. Ex quo sed supposicione sic nature est
esse unionem cognoscibilis ad cognoscentem

ita quod vnum sit in alio, sed cognoscens non
est in cognoscibili, sed quomodo, sed impossibile est
infinitum capi ab ipso finito, igitur impossibile
est deum in illo. Ergo deum esse in mente
est impossibile cum sit infinitus. Et quod tamen
supponitur sic ad cognitionem, notandum est secundum
magistrum iudicium de cognito, sed de-
iudicans habet posse super iudicatum, sim-
liter autem non habet posse super infinitum,
ergo de illo non iudicat, sed ad cognitionem
respicebatur iudicium, ergo intellectus finitus
non cognoscit deum infinitum, super quem
non habet posse. Et quod contra sicut notandum
est intellectum cognoscentem informari a co-
gnito, sed omne quod alterum informat, aut
informat per [illegible] aut per similitudinem,
sed deus non informat per essentiam,
quia nulli venit ut forma, nec per similitudinem
abstractam, quia similitudo abstracta est [illegible]
[illegible] eo a quo abstrahitur, deo autem non
est spiritualius, nec [illegible] ergo etc. Contra
anima rationalis est ad imaginem dei, sed
sicut dicit Augustinus in libro de trinitate [illegible] in ea
parte [illegible] mens est imago
dei, quo capax dei est et particeps esse
potest, capere autem non est nisi [illegible] vel
[illegible], quia sic est in omnibus creaturis,
ergo per cognitionem et amorem, ergo deus potest
cognosci a creatura. Et ratione [illegible]
sic: omnis cognitio spiritualis fit ratione
lucis et ratione lucis [illegible] ut dicit
Augustinus in soliloquiis, sed lux est maxime cognoscibilis,
et deus est summa lux, igitur maxime est
cognoscibilis ipsi anime, ergo etc. Et cum sit cognitio
aliquorum per presentiam, aliquorum per similitudinem,
illa cognoscit verius que cognoscit
per [illegible] ut dicit Augustinus, sed deus est
[illegible] ipsi anime per presentiam, ergo deus
verius cognoscitur quam alia que cognoscuntur
per similitudinem. Et sicut se habet summa
bonitas ad dilectionem, sic summa veri-
tas ad cognitionem, sed summa bonitas
est summe diligibilis ad affectum, ergo summa
veritas est summe cognoscibilis ab intellectu.
Et [illegible] efficacius [illegible]
ordinatur ad cognitionem summe lucis

[illegible] illa maxime cognoscibilis, [illegible] deus
in se tamen summa lux est summe cognoscibilis
et tamen lux summe intellectum replens
mentem, et quod est de se est summe cognoscibile
est nobis, [illegible] esset aliquis defectus a parte
nostra cognoscentis, qui quod non [illegible]
perfecte [illegible] per dei [illegible],
sunt igitur [illegible] quod deus sit cognoscibilis a crea-
tura et [illegible] clarissime cognoscibile cum est de se
[illegible] incipiens vel desinens ex
parte intellectus [illegible]. Ad obiectum
in contrarium, dicendum quod est cognitio per comprehen-
sionem et per apprehensionem, cognitio per apprehensionem
consistit in manifestatione veritatis rei co-
gnite, cognitio comprehensionis consistit in
inclusione totalitatis. Ad primam cognitionem [illegible]
[illegible] convenientia et talis est in [illegible]
[illegible] dei, quia [illegible] est anima per assi-
milationem ad omnia, quia nata est cognoscere
omnia et maxime est capax dei per assimilationem
quia est imago et similitudo dei. Quantum ad
cognitionem comprehensionis requiritur [illegible]
et [illegible] et talis non est in anima [illegible] dei
quia anima [illegible] finita, sed deus est infinitus et [illegible]
[illegible] et de hac intelligit [illegible]
et de illa [illegible] obiectio. De aliis vero [illegible]
ad illud quod obicitur de distantia intelli-
gibilis et sensibilis, dicendum quod est distantia secundum rem
[illegible] et secundum rationem cognoscibilis [illegible] non est
maior distantia, secundo non [illegible] est
intelligibile [illegible] deus et anima non sic est de in-
tellectu et sensu, quia sensus est potentia [illegible]
sed intellectus non. Ad illud quod obicitur [illegible] infini-
tum non capitur a finito, dicit [illegible] quod
capere infinitum est duplex, scilicet quantum ad [illegible]
et sic capitur et quantum ad [illegible] et sic non capitur
sicut punctus a linea tota attingitur [illegible]
sed non totaliter secundum [illegible], sed ista solutio
non videtur solvere, quia in deo idem est [illegible]
[illegible] et [illegible] est infinita. Et ideo dicendum quod
duplex est infinitum, unum quod se habet per [illegible]
ad simplex et hoc non capitur a finito, iste
est infinitum molis, aliud est quod habet infini-
tatem in simplicitate ut deus, et hoc infini-
tum quia simplex est [illegible] totum, quia in-
finitum in nullo sit est, quia est ubi est, sed
intelligendum est in cognitione dei et ideo
non sequitur [illegible] si cognoscitur totus quod

comprehendat, quia intellectus eius totaliter non
includit. sicut nec creatura immensitatem. Ad aliud
quod obicitur, Judicium est posse etc. Dicendum quod
iudicare de aliquo est duplex. Primo discer-
nendo verum sit vel falsum sic et hoc modo est
iudicium omnis intellectus cogitantis respectu
omnis obiecti. Alio modo approbando vel reproban-
do verum ita debet esse. et isto modo iudicat de
veritate. sed secundum ipsam de aliis. sicut angelus
de vera religione et iudex non iudicat de
lege sed secundum ipsam iudicat de aliis et de
hoc modo verum est quod dicit augustinus quod nullus
de illa veritate iudicat, nullus tamen sine illa
iudicat. et de primo verum est quod opponit quod
iudicans posse alteri superior iudicato. De 2o
dico non est verum quod per simplicem tantum dixi. ut
in obiectum … aliquis. Ad aliud quod ultimo
obicitur de … Dicendum quod deus est plus …
ale et omni intellectui per veritatem. Tamen non
est necesse ab ipso abstrahi speciem per quam
cognoscatur ~~ab intellectu~~ intelligibilium quod cog-
noscatur ab ipso est. intellectus informatur. Quedam
notitia que est velut similitudo quedam non
abstracta sed impressa superior deo … in illa
superiore est superior … facit ipsam me-
liorem. et hoc est augustinus … de tri. xi.
quemadmodum … corporum … corda
sic aliqua … similitudo in animo nostro. ita quod
deum noverimus fit aliqua similitudo illa non tamen
in superiore … inferiore natura est.

Secundo queritur utrum deus sit cognoscibilis
per creaturas. et quod non videtur quia via ad
errorem non est via ad cognitionem sed cognoscere
per creaturam est via erroris. ergo etc. probatio minoris
sap. xiiii creature dei sunt in detestationem
et in odium et in muscipulam pedibus insipien-
tium. preterea augustinus de li. ar. loquitur de hiis
qui occupantur in creaturis dorsa ad te ver-
tentes in carnali opere tamquam in umbra
sua defigantur. Preterea tenebra vel tenebrosum
non est via ad cognitionem luminis luminosi sive
lucis. sed creatura est tenebra. dei autem lux.
ergo deus non est cognoscibilis per creaturam. Preterea me-
dium per quod cognoscitur aliquid vel probatur de extre-
mo debet convenire in aliquo cum eo ad quod
cognoscendum est. sed creator et creatura non sunt …
ergo deus non cognoscitur per creaturas. Preterea …
per quod ascenditur ad cognitionem distat ab illo
… sunt. sed omnis creatura …

nobilius distat a deo … infinitis
… spiritualis … per … ad
eius nobilitatem ergo per creaturam non ascenditur
in dei cognitionem. Contra sap. xiii. a mag-
nitudine speciei et creature cognoscibiliter poterit crea-
tor videri. Item dionysius de divinis nominibus … pul-
chritudine conspecta creature pulchritudinem summam
que … facit deum intelligi.
Item ratione … convincitur non solum
effectum cognosci per causam sed etiam causam per
effectum. ergo si deus est causa operans secundum suam
voluntatem nobilitatem creature effectum poterit
deus cognosci per creaturam. Item sensibile est via
cognoscendi intelligibilia. sed creatura sensibilis. deus in-
telligibilis ergo per creaturam est devenire in cog-
nitionem creatoris. Item quod … cognosci per …
sed omnis creatura est similis deo vel sicut vesti-
gium vel sicut imago. ergo per omnem creaturam
contingit cognoscere deum. Respondeo dicendum quod …
sit inter vestigium et imaginem. et … omnis
creatura sit vestigium quedam tamen non sunt
imago. et secundum quod attenditur vestigium. …
… quod … relucet … in effectu sapientia
artificis manifestatur in opere. Deus
qui est artifex et causa creature per ipsam co-
gnoscitur. et ad hoc duplex est ratio. una est
… convenientia. alia … indigentia …
convenientia quia omnis creatura magis ducit
in deum quam in aliquod aliud. … indi-
gentia quia in deus tamquam lux summe
spiritualis non potest cognosci in sua spiri-
tualitate ab intellectu qui … indiget
aliquid cognoscere ipsum per creaturam. Ad aliud
quod obicitur quod cognoscendo creaturam est … in
errorem. dicendum quod duplex est cognoscere crea-
turam. vel quantum ad perfectiones … et
que sunt impressiones vel quantum ad …
… que sunt … Si
aut quantum ad … et imp-
… aut … deo. aut re-
… Primo est via erroris. 2o
via cognitionis et cognoscitur deus per
ablationem. Si autem … ad co-
gnitionem … duplex.
sicut pictura duplex cognoscitur aut sicut
pictura aut sicut imago … aut …

in pulchritudine creature, aut per illam tenditur
in aliud. Si primo modo tunc est via deviatio-
nis, ut dicit Augustinus in li. de li. ar. Ve his
qui nutus tuos pro te amant et oberrant
in vestigiis tuis et delinquunt te ducem.
Si 2o modo tunc est via in aliud, sic creatura
rationalis secundum quod per se excellentiam est omnibus pre-
stans nobilius in creatura. Deus est attribuendus
in summo etc. secundum illud. Ad id quod obicitur
quod tenebrosa mens non est via cognitionis lucis,
dicendum quod est oculus bene dispositus et oculus
lippus. De oculo bene disposito verum est, sed
non de lippo cui nubes obtegens vel
tela superpolens lumen claritatem est inter-
videndi solem, sic intellectum nostro qui
se habet sicut oculus noctue ad manifestissi-
ma nature. Ad illud quod obicitur de dis-
tantia, dicendum quod non est que per proportionem
sed est que per analogiam, que sicut similitudo pro-
portionis dicit ad duo ut in nauta et
doctore, sicut [illegible] ad [illegible], ut exemplatis ad
exemplarem. Ad illud quod obicitur ~~de distantia~~
~~[illegible]~~ quod sunt infiniti gradus, dicendum
quod ascensus in deum potest esse duplex, aut quantum
ad affectum proprie, et quoniam creatura nata
est ducere in deum, nec sic sunt infiniti gra-
dus; aut quantum ad essentiam comparationis, et
verum est quod sunt infiniti, quia non creatum
[illegible] duplicatum [illegible] comparatur in-
creato. Primus autem gradus quantum ad ascen-
sum ad aspectum proprie est manifestatio
visibilium, secundus in consideratione invisibilium
ut [illegible] vel alterius substantie spiritualis, tertius
est ab anima in deum, quia imago ab ipsa ve-
ritate formatur et deo immediate coniungitur. Ad
illud quod ultimo queritur de differentia vestigii
et imaginis, quidam assignant quod vestigium est
in sensibilibus, imago in spiritualibus, sed hoc
displicet et posita non valet, quia etiam vesti-
gium est in spiritualibus. Nam unitas, veri-
tas, bonitas, in quibus consistit vestigium,
sunt conditiones [illegible] et intelligi-
biles. Alii dicunt quod vestigium dicitur quia
[illegible] sed imaginem [illegible], sed
[illegible] ista non valet, quia [illegible] sit sim-
plex [illegible] secundum [illegible]

sit infinitus a nullo alio creatura [illegible] a
[illegible] modo sit repertum secundum totum, et sic in-
telligendum quod omnis creatura ducat in cogni-
tionem dei per modum umbre, per modum vesti-
gii et per modum imaginis. Differentia autem [illegible]
a quibus dicuntur accipitur penes modum
representandi. Nam umbra dicit [illegible]
representat in quadam elongatione et confusione,
vestigium [illegible] in elongatione sed [illegible]
[illegible] [illegible] in proprietate et [illegible]
Secundum hanc differentiam colligitur alia, que est penes
conditiones in quibus attenditur hec. Nam
creature dicuntur umbra quantum ad proprietates
que respiciunt deum in aliquo genere cause
secundum rationem indeterminatam, vestigium quantum ad
proprietatem que respicit deum sub
ratione proprie cause efficientis, formalis
et finalis, sicut sunt unum, verum et bonum;
imago quantum ad conditiones que respiciunt
deum non tantum in ratione cause sed
et obiecti, que sunt memoria, intelligentia et vo-
luntas. Ex hiis concluduntur alie due diffe-
rentie quantum ad ea que ducunt. Nam creatura
ut umbra ducit ad cognitionem [illegible],
ut [illegible] vestigium in cognitionem [illegible]
ut [illegible], imago ad cognitionem [illegible]
ut [illegible]. Alia differentia est penes [illegible]
reperiuntur, quoniam omnis creatura comparatur
ad deum et in ratione cause et in ratione triplicis
cause, ideo omnis creatura est umbra vel
vestigium, sed quoniam sola rationalis creatura
comparatur ad deum ut obiectum, quia sola est ca-
pax dei per cognitionem et amorem, ideo
sola est imago.

Tertio queritur utrum cognitio per creaturas
sit homini quantum ad omnem statum, et
sit ~~[illegible]~~ hominibus [illegible] [illegible]
ad primum statum sic ostenditur: homo in statu
innocentie non cognoscebat fame ad fauces,
ergo si cognoscebat deum cognoscebat per effectum
[illegible] per vestigium [illegible] per creaturam. Item in homine
in statu innocentie cognitio sensibilis non
erat impedimentum, sed in adminiculum cognitionis
intellective, sed intellectiva cognitio [illegible]
qua factus est homo est cognitio dei, ergo
omnis cognitio sensibilis in primo homine

ordinabat ad illam. sed cognitio dei per
adminiculum sensibilium est cognitio per cre-
aturam ergo etc. Item quod sit homo quantum
ad statum huius vite quia boni cognoscunt
creaturam sed non sistunt in illa, sed referunt
ad deum quem cognoscunt deum per creaturam, unde
dicit ille laudant deum per creaturas sed lau-
dare deum per creaturas est cognoscere per creaturas
ergo etc. Secundum quod non sit homo desiderium
sit creature cognitio per vestigium est cognitio
per medium. sed mens ut dicit Augustinus immediate
ab ipsa veritate formatur. ergo talis cognitio
non convenit homini nec quantum ad illum
statum nec eciam quantum ad alium. Item non est
rectus ordo quod superius preveniat inferius
vel per medium magis distans sed homo
in statu primo erat propinquior deo ceteris
aliis creaturis ergo non conveniebat ei preve-
nire in cognitionem dei per alias creaturas.
Item quod non sit homo talis cognitio quantum
ad statum huius vite quia cognitio per vestigium
est cognitio per manuductionem ergo non est cognitio
perfecta ergo est ex parte ergo non manet in statu
perfecto. quia in ipso evacuabitur quod est ex parte. Item
vestigium sive creatura est sicut scala ad ascen-
dendum. vel sicut via ad perveniendum ad deum
sed cum perventum est ad terminum non est opus
vie ulterius. ergo sicut cum sit homo sur-
sum non indiget scala. sed cognitio huius
vite est in deum, ergo non est per creaturas. Respondeo
ad intelligentiam predictorum notandum quod aliud
est cognoscere deum in creatura aliud per creaturam
cognoscere deum in creatura est cognoscere ipsius presenciam
in creatura. et hoc modo est viatoris et plene
sed comprehensoris perfecte. unde dicit Augustinus in super Genesim
ad litteram quod tunc perfecte videbimus quando
deus erit omnia in omnibus. cognoscere autem de-
um per creaturam est elevari a cognitione
creature ad cognitionem dei quasi per scalam medium
et hoc est proprie viatoris. sicut dicit Bernardus in
quodam ad Eugenium. aliter non convenit homini
in statu nature institute et nature lapse. quia in
statu primo cognoscebat deum per creaturam tan-
quam per speculum clarum. sed post lapsum cognoscit
tamquam per speculum in enigmate. sicut dicit
apostolus .i. cor. xiii. propter obnubilationem intellectus

et peioracionem rerum. Ad illud ergo quod obicitur
de statu huius vite. dicendum quod sicut deum est be-
atorum non est cognoscere per creaturas sed potius
in creaturis et racionem quas videbunt probare
ostendunt non probant. sed potius quod cognoscunt
ab eis in creaturis. Ad illud quod obicitur
de statu innocencie quod mens immediate formatur
dicendum quod duplex est medium scilicet disponens
et efficiens. De primo medio debet intelligi
quod dicit Augustinus. sed de secundo non. quia deus est
medium efficiens et obiectum ipsius mentis. vel
aliter exponit dictum Augustini contra philosophos quorum
opinio erat quod mens non attingeret primo
immediate. sed mediante aliqua intelligencia. Ad id
quod obicitur quod non est rectus ordo. dicendum quod verum
dicit sicut consideratur homo vel creatura in se.
vel comparata. primo modo non preveniunt per crea-
turas a se in deum. sed cum aspicit se per
cognitionem creaturarum et intelligit in se. re-
levatur supra se. vel dicendum quod alie creature
possunt considerari ut res vel ut signa. primo
sunt inferiores homine. secundo sunt media
in deveniendo sive via. non in statu
quia illa non perveniunt sed per illas pervenit
homo ad deum illis post se relictis

Utrum et ulterius quantum. quid sit
de deo cognoscibile per creaturas. et dicit
apostolus quod sempiterna virtus et divinitas.
et quantum videtur per creaturas possit cogno-
sci preter pluralitatem et ideo quod sit quia philosophi
non habuerunt cognitionem de deo nisi per creaturas
et cognoverunt trinitatem ergo etc. unde per
Augustinum dona dei. unde speculativa dicit
ex pharaonem in qua est cognitio trinitatis
Item magi defecerunt in tercio signo Exo-
di exponit quod defecerunt in cognitione
tercie persone. aut ergo quantum ad esse. aut
quantum ad affectum. quia hoc nomen maxime
relucet in creatura. ergo quantum ad esse ergo
pluralitatem duarum personarum cognoverunt. Item Ricardus
dicit per rationem quod vestigium in trinitate
distinctionem est racio cognoscendi deum
distinctione sive in distinctione sed non
in deo ulla distinctio personarum ergo per vesti-
gium poterunt cognoscere distinctionem perso-
narum. Item per imaginem est cognitio trinitatis

conueniunt ad ordinem distinctionem et essentie
sed cognitio per imaginem est cognitio per creaturas
ergo per creaturas potuit cognoscere trinitatem. Item
difficilior est cognitio perfectionum occultarum crea-
ture quam cognitio pluralitatis personarum. Quoniam
illa non capitur nisi a magistris et sapientibus,
hec autem capitur et a rudibus et insipientibus.
Ergo si potuerunt per effectus creaturarum visibiles
peruenire ad inuisibilia multo forcius ad co-
gnoscendum personas esse plures. Et hoc est
quod dicit Sap. xiii: si enim potuerunt scire ut
possent seculum estimare, quomodo non huius dominum
facilius inuenerunt. Item cognitio trinitatis
est cognitio fidei, sed cognitio fidei est de hiis
que sunt supra rationem et que sunt supra
rationem non possunt cognosci per creaturas, ergo etc.
Item non est nisi duobus modis de deo cogno-
scere per creaturam: aut affirmando quod est in cre-
atura vel simpliciter ut remouendo. Sed trinitas
non cognoscitur per remotionem sed per positionem
positionem. Sed in nulla creatura inuenitur suppo-
sitorum summa unitas essentie, ergo etc. Item
lex scripta est supra legem nature, sicut liber
sacre scripture supra librum mundane creature;
sed nullus simpliciter rationis per sacram scripturam
venit in cognitionem pluralitatis personarum,
ergo multominus per librum mundane creature.
Respondeo dicendum quod pluralitas personarum in uni-
tate essentie est proprium [illegible] hec solum
tum simpliciter nec reperitur in creatura nec potest
reperiri nec rationabiliter cogitari. Et ideo nullo modo
trinitas personarum est cognoscibilis per creaturam
rationabiliter ascendendo a creatura in deum.
Sed licet non habeat omnino simpliciter, habet tamen ali-
quo modo quod credit simpliciter in creatura. Unde dicitur
quod philosophi nunquam per rationem cognouerunt personarum
trinitatem nec etiam pluralitatem nisi habuerunt
aliquod lumen fidei, sicut legitur [illegible]
[illegible] aut [illegible]
non intelligentes aut fidei ratione illu-
strati. Est et alia trinitas appropriatorum, scilicet
unitatis, ueritatis et bonitatis, et hanc co-
gnouerunt philosophi simpliciter. Ad primum ergo quod obicitur
per rectitudinem [illegible] cognouerunt philosophi trinitatem,
dicendum quod verum est quod per illud et per alia

venit in cognitionem appropriatorum essentie
ubi in cognitionem [illegible] trinitatis. Ad se-
cundum obiectum de [illegible] signo, patet et bene quod [illegible]
[illegible] non dicit defecisse in [illegible] signo
quia defecerunt in cognitione effectus [illegible]
simi bonitatis [illegible] redemptoris. Ad ter-
tium [illegible] vestigium [illegible] distinctionem perfectam [illegible]
aliud [illegible] redeunt trinitas appropriatorum non
personarum [illegible]. Ad illud quod obicitur de i-
magine dicendum quod est cognoscere [illegible]
quod est et cognitio ista est [illegible] vel [illegible]
imago et cognitio ista est solius fidei. Ad
ultimum obiectum quod difficilius est cognoscere
[illegible] dicendum quod illud intelligitur supposito [illegible]
[illegible]. Simpliciter autem loquendo [illegible] est [illegible]
[illegible] cum [illegible] homo ad fidem [illegible]
acquirit cognitionem per fidem intellectus [illegible]
[illegible] plus potest in cognitione [illegible]
[illegible] [illegible] illa supra rationem est et
[illegible] cum videt in [illegible] et [illegible] indiget
noua eleuatione ut possit cognoscere per in-
[illegible] [illegible]

Post ista sunt dubitationes circa literam
de [illegible] illis quas ponit magister

Quantum ad rationem [illegible] et [illegible]
[illegible] videntur omnes [illegible]
dubium supponere. Primum [illegible] ratio [illegible]
qui potest [illegible] alia creatura potest est supra
omnem creaturam, sed qui fecit [illegible] potest
[illegible] potest creatura ergo illud est creatura [illegible]
supra omnem creaturam et [illegible]
[illegible] aut ambo ut [illegible] ista [illegible]
[illegible] supponi [illegible] dubium [illegible]
[illegible] potest [illegible] et [illegible] creatura non possit [illegible]
facere [illegible] est [illegible] dubium [illegible]
ratio est [illegible] qui fecit corporalia et spiritualia [illegible] inmutabiles
est supra omnia corporalia et mutabilia [illegible]
spiritualia et immutabilia [illegible] simpliciter [illegible] supponi
dubium quod deus fecit [illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] quod si fecit mutabilia quod potest immuta-
[illegible] [illegible] [illegible] quod potest im-
mutabilis. Tertia ratio [illegible] est qui fecit bo-
na et meliora est optimus sed deus fecit cor-
poralia que sunt bona et spiritualia que sunt
meliora ergo deus est optimus [illegible] simpliciter bo-

videtur nullam litere apparenciam quia sicut simpli-
citer melior artifex qui facit bona et melior
est optimus quod factum est / Secunda racio quia sicut
qui facit pulcra et pulcriora est ipse pulc-
rior sive speciosior et hec est speciosissimus quia
videmus corporalia esse speciosa et spiritualia
esse speciosiora ergo qui hec facit hec est
speciosissimus. Dicit vero quod nec racio pre-
dicta valet nec predicti consimilis / Tercia
questio de creatione rerum et quo distin-
guntur. Si dicas sic dicunt aliqui quod species ex
per contrarior qua causant hec non est quia generis
[illegible] naturalis non cadit in deo. Si dicas
quod penes modos cognoscendi / quia non sunt nisi tres
scilicet in re [illegible] ablacionis et excellencie
pro quo [illegible] quod omnes iste res ab [illegible] ut per-
ficiunt et [illegible] supponunt aliquod [illegible]
prima est racio supponunt quod productio rei de
nichilo non potest esse ita a potencia [illegible]
supponitur [illegible] nullam [illegible]
[illegible] potencia quia actus producendi rem
de nichilo sic cum non est supponitur [illegible]
et ita ex hoc actu tamquam [illegible]
deus [illegible] / In aliis [illegible]
supponitur status sic in tota [illegible] supponitur
status in causa et [illegible] reducitur
ad immutabile quia in [illegible] non est status in
[illegible] efficientibus sed in movente non moto / Et
cum quod movetur ab alio movetur sicut bonum
et melius reducitur ad optimum quia non est
status in [illegible] finibus nisi in optimo. Similiter
sicut pulcrius ad pulcerrimum quia non est
status in [illegible] species et forme nisi in eo ipse
ipsa species [illegible] / Ad id quod queritur de
distinctione rerum [illegible] dicit sicut [illegible]
non cum sit distinctio penes [illegible]
[illegible] penes [illegible] / prima cum racio sint
[illegible] alie sumuntur penes [illegible]
[illegible] et excellencie quia [illegible] ordine et di-
stinguntur [illegible] ordinem in triplici genere cause
efficientis sive moventis finientis et exem-
plaris / Tercia queritur de hoc quod pagina dicit
[illegible] quod ex [illegible] intellectus [illegible]
nichil cum valet effectus est [illegible] qui ef-
ficiens est [illegible] / Tercia questio sic de eo
quod dicit ex magnitudine omnipotens /

nichil cum valet. fecit magna. [illegible]
omnipotens. vel sic facit omnia [illegible]
dicit aliquis quod sic est [illegible]
[illegible] non [illegible] argumentum. dicit enim
quod omnipotencia et eternitas [illegible] sunt [illegible]
non [illegible] sufficit [illegible] quia
sunt simul / aliter sic dici quod [illegible]
non [illegible] in quolibet effectu [illegible]
in efficiente sive [illegible] [illegible]
[illegible] est quod creatura [illegible] esse et maximum
esse et hoc [illegible] ab aliquo qui non posset
in [illegible] et [illegible] in hoc [illegible] et
in quolibet. Similiter si est [illegible]
omnino in actu et nichil in potencia. et si
hoc non posset [illegible] alius [illegible]
principium est actu [illegible]
[illegible] / Tercia queritur de hoc quod dicit omnia
que arte divina condita sunt unitatem
[illegible] in se ostendunt et speciem et ordinem
[illegible] esse primo dicitur [illegible] quia si hec cum [illegible]
condita sunt et tamen habent unitatem or-
dinem et speciem etc. de aliis quod si [illegible]
[illegible] aliqua [illegible] sunt que hec non
habent / Et videtur male enumerare quia [illegible]
ponit ista tria modum speciem et ordinem
et hec alia unitatem veritatem et bonitatem.
queritur ergo de [illegible] modis enumerandi [illegible]
[illegible] / Respondeo ad hoc dicit aliquis quod hec
intelligitur de [illegible] ut si [illegible]
[illegible] illa tria non dicunt [illegible] in
re [illegible] sed in [illegible] [illegible]
dici quod in primis [illegible] et qualibus
est reflexio [illegible] status nec [illegible]
[illegible] / Ad illud quod queritur de enumera-
cione [illegible] quod non [illegible] [illegible] quod
res [illegible] aut in se
[illegible] in comparacione ad alias [illegible] aut
in comparacione ad primam causam et [illegible]
modis [illegible]
Si cum [illegible] in se ut [illegible]
ad se hec est aut [illegible] ad [illegible]
[illegible] et est illa [illegible]
[illegible] que ponitur in libro de [illegible]
[illegible] / aut [illegible] ad [illegible] et est
illa [illegible] omnia in numero pondere et
mensura disposuisti. Tu in modo [illegible]

proporcio distinctio Tercio ponderis quantum ad ipsam
inclinacio. Tercia vero sumitur ad similitudinem per-
fectio / Tertio si consideretur una creatura in
comparatione ad alias creaturas hoc potest esse
aut in quantum agit actione naturali, et sic
sumitur illa trinitas Dionysii substantia virtus et
operatio / aut in quantum agit de actione speciali
et illa Augustini de lxxxiii q. quod esse constat
esse tangentur quibus distinguitur et ultimum re-
fert ad aliam / Si autem consideratur in compara-
tione ad deum hoc potest esse dupliciter aut in-
quantum referuntur sicut causa est illa modus
species et ordo aut in quantum referuntur et
applicantur et est illa unitas veritas
et bonitas. quinque vero respiciunt attendi in
comparatione ad deum ipse. Tercio in libro ultimo
de trinitate ipsius ... respiciendum et est
magna quam inter istas comparationes generalia
... [illegible] ... ad invicem ...
... convenienciam et correspondenciam. Unde
unitas respicit medium que respicit dicitur
ut eum efficientem / veritas ipsa que re-
spicit ipsum ut exemplar. bonitas ordini
que respicit ipsum ut finem / Et ideo
de hoc quod appropriatur verbum filio dicens
perfectissima pulchritudo intelligitur filius ...
veritatis patris. Sed contra angeli in se veri-
tas est ... sicut ... appropriatur
... nec veritas / Et ideo male
appropriatur ordine speciei ... in precedenti
... dicitur quod ... ordine intellectus ...
sed species appropriatur filio quia ordo / Pro
... quod ... potest dupliciter considerari. sic
et color ... color consideratur
... in quo est et diffinitur in libro de
sensu et sensato / Color est extremitas perspi-
cui in corpore determinato / Alio modo in compa-
ratione ad visum que movet et sic
diffinitur in libro de anima. color est mo-
tivum visus secundum actum lucidi. Similiter veri-
tas potest considerari in comparatione ad id in quo
est et verum est id quod est / Alio modo per com-
parationem ad intellectum quem movet et
veritas ut dicit philosophus in 2° methaphysice
finis intellectus speculativi, secundum primum
modum dicit Anselmus veritas patris et cetera

patris / quantum ad 2m modum dicit hila-
rius veritas est declarativa esse. et quia filius
procedit ut verbum ideo appropriatur ratio decla-
randi. et appropriatur ei ratio exemplaris et
per consequens ratio veritatis. quantum ad 2m modum
veritatis ipse autem accipit primo / ad id
quod obicitur de ordine dicendum quod est ordo
rerum in universo et hic appropriatur sapientie,
et est ordo rerum in fine et hic appropriatur
bonitati. et patet quod non est contrarietas

Unit vero ad eam

iam preciamus disputationem ...
sequitur ad intelligendum. ... parte
2e partis ... cuius divisio posita
est supra quantum ad prima assignationem
imaginis que est per memoriam intelligentiam
et voluntatem tria inquiruntur
primum vero in hac parte articulatur ratio
imaginis / Secundum est de comparatione ipsius ad
obiectum / Tertium de comparatione eius ad aliud
vel subiectum

Videtur autem in omnibus simul sit ve-
ra ad rationem imaginis requiritur expressa
conformatio in ... sed distinctio in ...
... attenditur quantum ad tres personas. quia
imago in imagine creata attenditur quantum
ad tres personas / Et ideo imago consistit
in perfecta capacitate. quia 2m Augustinus et est
mens imago quo potest esse capax et
particeps dei. sed deus non capitur ab anima
plene nisi ametur. nec amatur nisi in-
telligatur. nec intelligitur nisi potest ad aliam
habere. sed primum est per voluntatem. 2m per
intelligentiam. tertium per memoriam quia ... / Et
notitia sive intelligentia appropriatur filio. vo-
luntas spiritui sancto quia ut ... et ... termina-
ta est assignatio imaginis. aut ...
est ponere potentiam ... / Sed contra
ad esse imaginis requiritur expressio in
distinctione ... et ordine. sed in istis
potentiis non est talis distinctio quia sic
sunt ... nec una est ab
alia. nec una est per aliam. ergo in
istis non est reperire rationem imaginis
Et imago est ... simul ...

dispositionem ut patet. Sed iste tres potencie sunt
intime ipsi anime, ergo in ipsis non est racio
imaginis. Quia ymago cum sit [illegible] et
superius posita realiter sit in ipsa. Memoria
vero ut [illegible] patet est sensibilis: prima
est in brutis quia differt a reminiscencia
quia reminiscencia non est nisi in [illegible] ergo
videtur quod memoria non pertinet ad imaginem
racionis. Sive memoria sit sensibilis sive
intelligibilis continet [illegible] partem quia est ac-
ceptio primo de preteritis. Sed imago abs-
trahit a condicionibus sensibilibus et temporalibus, ergo etc.
Item imago attenditur in hiis que sunt
nata recipere imaginem reformacionis sive
perfectionis. Sed imago illa consistit in hiis
viribus [illegible] quarum nulla est in
memoria, ergo etc. Item quod voluntas non sit de
integritate imaginis videtur quia dicitur in libro de
anima et spiritu: imago est in potencia cogni-
tiva, similitudo est in potencia diligendi. Sed voluntas
non pertinet ad potenciam cognitivam, ergo etc. Item
omnis potencia que est de imagine debet
aliis equari quia ad racionem imaginis
requiritur equalitas. Sed voluntas non est
aliis equalis quia multa intelligimus que non vo-
lumus, ergo etc. Si dicas quod non attenditur
equalitas respectu obiectorum sed respectu actuum ut
sit sensus: quemcumque intelligo volo me intelligere,
[illegible] non est verum quia multociens meminimus
que nollemus meminisse. Respondeo dicendum quod
sicut dicit Augustinus [illegible] imago at-
tenditur in tribus hiis potenciis. Sed in com-
paracione ad unitatem essencie et pluralitatem
actuum in quibus est distinccio et ordo et
origo unius ab alio per modum quendam
disposicionis. Nam retencio specierum disponit
ad intellectum et intelligencia ad amorem. Sic
quod intellectum esse bonum et per hoc patet solucio
ad illud quod obicitur: Trinitas potencie non
est distinccio per originem, ergo etc. Ad illud
quod obicitur quod imago attenditur secundum ex[illegible]
dispositionem dicendum quod est imago [illegible]
et [illegible] et hec offert se [illegible] per
exteriora. Est imaginem [illegible]

exteriorem disposicionem. Est iterum imago re-
[illegible] que est anima [illegible] rei et que
[illegible] per [illegible] recolligit ad interiora
et hec dicitur imaginem [illegible] quantum
ad interiores disposiciones. Ad id quod obicitur
quod memoria est sensibilis dicendum quod memoria
accipitur tripliciter. Uno modo prout est receptiva
sensibilium et preteritorum. Alio modo prout est retenti-
va preteritorum sive sensibilium sive intelligibilium.
Tercio modo prout est retentiva specierum abs-
tractarum ab omni differencia temporis ut potest speci-
ficari et hoc tercio modo est pars imaginis.
Sed obiectum tenet de aliis primis duobus
modis. Primo modo memoria respicit sensum, secundo
respicit intellectum et voluntatem, tercio autem
tenet et videt presens. Et ad id quod obicitur quod
memoria non reformatur, dicendum quod ymo re-
formatur et quantum ad statum vie et quantum
ad statum patrie. In primo per specialem et [illegible]
patet per exposicionem Augustini super illud Deuteronomii [illegible]:
Diliges dominum deum tuum ex toto corde,
id est intellectu sine errore; ex tota anima tua,
id est voluntate sine contradiccione; ex tota mente,
id est memoria sine oblivione. In secundo statu re-
formatur quantum ad eternitatem. Unde Augustinus:
quod deus est summum intellectui plenitudo lucis,
voluntati multitudo pacis, memorie continuacio
eternitatis. Nec est necesse quod memoria omnis
sit prima reformatur per [illegible] quia
ordo reformacionis et deformacionis incipit
a posteriori, ordo autem formacionis incipit
a superiori et terminatur in memoria. Ad
illud quod obicitur quod imago est in potencia
cognitiva, dicendum quod similitudo [illegible] et
ideo dicitur esse per affectum in voluntate sicut
in dilectione; imago vero non dicit [illegible] et
ideo dicitur esse in potencia cognitiva. Vel aliter de ra-
cione imaginis est quod [illegible] filio est prima imago,
et filio appropriatur intelligencia que est in
potencia cognitiva, ideo dicitur imago esse in potencia
cognitiva. Ad illud quod obicitur: voluntas non
equatur intelligencie, dicendum quod voluntas [illegible]
quando accipitur ad velle et nolle quantum
[illegible] est actus voluntatis sic equatur similiter [illegible]

de vti esse que ad vtatez sic sit angeli
z aiala in quo qui voluntas incipit alia quam
vtax ec· quoniam recordatur vel intelligimus
in primo volu[n]tas accipimus ad eligend[um]
vel ad respuend[um]· z istud est sic q[uod] sint
actu q[ue]dez voluntatis· s[e]c[un]d[u]m actu[m] sp[eci]alem
qui est velle sicut vo[luntas] ... z de isto
... sic velle vo[luntas] ... totaz
voluntatez sic meminisse totu[m] memoriaz et
intellig[er]e totam intelligenciam

Secundo quer[itur] de potentiis in q[uan]tum
... ad obm· vtrum in eis attendatur
imago in eis p[er] c[om]parac[ionem] ad deum· et q[uod] sic
vi[detur]· ... est alia imago quo capax dei
et p[ar]ticeps esse p[otes]t· ut d[icit] augu[stinus] ... de tri[nitate]· sed est capax ... ad ... sup[er]
... in ... imago illius
... melius est ibi ...
et ... quo ... melius est· sed hec est superior ... ec
... hoc ... ratione ... imago ... eo
... in ... in ... illud sit
... attendit[ur] imago ... po-
tenciis ... in deo· sed p[er]
... potestas ... in deum· ... p[er] eas
... in eu[m] ... ec / ... est obm
... in ... imago ... ec / ... est ... [illegible]
imago ... vna et ... alia
et ... est obm ... alia
... augu[stinus] ... assignat ima-
ginem in mente ... et amore ...
... alia mentis sui / intelligit se ... di-
ligit se· ... imago attendatur
p[er] ... sui sup[er] se / ... augu[stinus] ...
de tri[nitate] ... in ... mentis ...
... trinitate in tota ... re-
... a ...
... et ... imago ...
in ... imaginis attend[itu]r ...
... et ... ad inferiora
... sup[er] inferiora ...
... est ... z ordo et ... z
... que ... ad racionem ima-
ginis / ... imago est in potentiis

a ... et in illis est ... [illegible]
p[ar]te ... ut sint ... [illegible] ... racio
imaginis ... attend[itu]r ... p[er] ...
ad deum / ... est ... ad ...
... imaginis ... z ...
sine ... z ... ista duo ...
et ... sed in ... ad ...
... est ... ec / ... ad ...
... tria ... in imaginis ... p[er]-
... / ... imago attend[itu]r ...
... ad imaginem / ... in
illis ... conformat[ur] imagini p[er] quas conforme-
... / ... qui videt imaginem ...
p[er] ... videt z petrus / ... p[er] suas
potestas conformes ... ad ...
... sine ... sine ... amore
... alia ... ad deum ... a for-
ma z imago attend[itu]r ... conformiter ...
imago consistit in ... potentiis ...
... in ... / ... ista
est imago dei z ... conformat[ur] imagini et
... alia ... sup[er]
se ... a conformitate z ... imago
consistit in ... potentiis ... aliaz
p[er] obiecta ... ad ... infer...
illis conforma[n]tur ... est imago ...
... ec ...
inferiora p[er] obiectum ... a racione ima-
ginis ... a conformitate ...
... in ... potentiis ...
ad inferiora sit ...
... / sicut et in potentiis ...
sit ... in omnibus
potentiis ... in eis sit ...
imago ... a racione imaginis ...
... in tota ...
in superiori z inferiori parte ... et in
... et ... est ... in illa ...
in ista mentis ... trinitatez
in tota ... non ...
imagine ... augu[stinus] ... de tri[nitate] ...
... in inferiori parte racionis ...
... imago ... non
... est ... q[uod] imago consistit
in ... potentiis ... ad ... [illegible]

pmo sit et prius ut audiuit prime
eciues ipm quo quiuit ad deu / vn
augu. hiis duobus modis assignat
imaginem / prima est in mente notia
et amor ipm quo mens nouit et amat
se / sc[d]a est in memoria et intellia et
volte. et in fine libri ostdit quod cple-
tissima rone imago est in conuersione
ad deu / Ex hiis patet rnsio ad pm et
scdm et 3m. quod pm arm accedens est / 3m
vero concludit quod in inferiori pte est maius
et 3m quod conformitas / patet solutio sunt
quod non est opposita / ad id quod obicitur de quest-
tione petri scilicet quod non dicitur magis
in hiis potentiis. ipm cum ipsorum actuale
secundum appetitum quem mens relinquit pos-
sit compellere et de homine hiis potens
veritatis ipius non conuertat / ad id quod
obicitur quod iuste est in magis cognoscere
et cognitum adequatur / dicendum quod non est
cognitum adequat cognoscenti adequatione
rei ad rem. sed sub ratione rei cognoscibilis
vnde sic est cognitum in intellia continuum
extra a memoria quod aut simpliciter adequa-
tio est. adequatur sic ipm quod aia conuertit
supra se / vnde ro magis quo ad quod
est in conuersione ad deu plus quam ad
ipm. in conuersione aie supra se. In conuersione
ad deu est plus. quod plus est de
ratione ... et conformitatis. In conuersi-
one ad se plus est de ratione equalitatis
et explicatur

Tertio loco queritur de comparatione istarum
potentiarum ad animam siue ad subiectum. vtrum
videlicet sint idem in essentia cum aia. et quod sic
augu. dicit in x. de tri. hec tria memoria
intellia et voluntas. sunt vna mens. vna
vita vna essentia. et per hoc vna substantia / Preterea
Gregorius super cant. dicit quod anima in aia memoriam
intellectum et voluntatem. et hec
tria ipsa. Si tu dicis quod hec dicit per causam
hoc non est. quod augu. de spiritu et aia dicit
quod aia est quedam sua ut potentie. et quedam
non sua vt virtutes. quod si per causam esset dictum
vtrumque posset dici / Preterea hoc ipsum esse
velle dicitur plures. quod idem dicit esse prin-

essendi et operandi. ergo non principium essendi
sit ipsa forma substantialis. principium operandi
est ipsa. sed principium operandi est potentia ergo
potentia est principium essendi. sed non est principium
essendi nisi forma substantialis in homine ergo
potentia et forma substantialis sunt idem in substantia
Ite ratione ostenditur sicut una forma naturalis
est tempore omnia per virtutem sic aia principium
similiter. sed potentia materie prime vel forme
susceptiva non differt per essentiam ab
ipsa. ergo similiter et potentia aie / Preterea si
enim per essentiam differret. aut esset potentia
aut actus. non actus quod alicuius esset
forma. et omnis actus. si potentia aut ergo materia
aut forma. Preterea si differret illius esse
materia caperet / Et forma accidentalis non est
simplicior forma substantiali. sed potentia operandi
non differt a potentia actiua. ut potentia potentia
calefaciendi non differt per potentiam a calore
nec potentia illuminandi ab ipsa luce. ergo similiter
vel quod nec potentia aie ab ipsa aia / Preterea
quod est actus nulli potentie est substantiale. sed
potentie iste sunt substantiales. ergo aie non sunt
actus. ergo sunt substantia. constat quod non alia cum
aia. substantiam maior. quod aia rationalis. sensibilis
sensibilis et vegetabilis in homine non dicitur substantiae
pertinet ad potentiam. ergo constat quod in homine
iste differunt vegetabile. sensibile rationale accipiuntur
per potentias. sed hoc dico sunt substantiales
ergo et potentie ergo etc / Contra augu. xv. de tri
assignat triplicem imaginem trinitatis ad trinitatem
idest scilicet mentem. quod in illa trinitate est
hiis idem quod trinitas. ergo si aia habet tres
potentias. ergo essentialiter non est illa / Preterea
dionysius dicit quod in quibus trinitas dicitur hec
tria substantia virtus et operatio. ergo et in aia
differunt substantia et potentia / Preterea boecius in quibus
creatis dicitur quod est et quo est. sine quod
est et esse. ergo sunt ymo multo fortius quod
potest et quo potest. Et ratione hoc ostenditur sic. quod
differt yle. dicitur essentia et vnum de alio
non predicatur essentialiter sed potentie
et aia sunt huiusmodi. quod aia est in genere substantie
sed potentie eius sunt in specie qualitatis

s[ecundu]m naturalis pote vel impote quorum / Item
illa quorum unum est opera alium. differunt
seminale et sanctificale. quia unius consistit p[er]
p opat in obiectum quod est oppositum. sed impossibile est
quod operet quod non est. si igitur unum est ubi opat
et opat est potentiam tamen est quod consistit
potentiam quorum / Vel ad hoc constat eo
quod si causa sunt p consequentiam ad et pote quod
unum non multiplicatur. unum multiplicatur
alius et [illegible] sunt ad et un
una potentiam. sed hoc est primum quorum / Pro
ad secundum intellectum notandum est quod pote
naturalis de super. Uno modo potest et modum
[illegible] naturalis pote in subiectis. secundum quod
de subiectis facile vel difficile ad ad a
[illegible] et naturalis pote dicitur modus qua-
litatis et est qualitas in 2a specie qualitatis
ut patet intus [illegible] et pugillatorem
quorum uterque dicitur faciliter. sine consequentia
modus [illegible] pote [illegible] vel [illegible]
sine agenti in subiectis. Alio modo pote naturalis
dicitur potentia naturalis [illegible] a subiectis. et hoc
potest esse duplex. Nam aqua [illegible]
a [illegible] ut potentia calefaciendi [illegible]
cum [illegible] tamen non calefacit [illegible]
et hec potentia non est alicuius generis sed potest
qualitas a qua [illegible]. Un potentia calefaciendi
est in eodem genere cum calefactione. Tertio dicitur
naturalis potentia quae naturaliter [illegible] a [illegible]
[illegible] potentia [illegible] ad in-
[illegible] ultime forme. et hec quidem non
est alicuius generis [illegible] ad ge-
nere tamen [illegible] / [illegible] medii
intellectus est in potentiis anime. Pro quo
sunt notare potentias anime [illegible]
ut dicunt faciliter quae potest [illegible]
[illegible] in subiectis. sic [illegible]
et [illegible]. et hec quidem sunt in [illegible]
specie qualitatis. Alio modo contingit notare
potentias potest dicitur [illegible] ad ac-
tum quae est [illegible] am-
[illegible] potentia [illegible] quae est in [illegible]
[illegible] et hec est in eodem
genere in quo est [illegible] ut in [illegible]
specie qualitatis / Et item notare potentias

[illegible] ut sunt [illegible] a [illegible] ut
p hec tria memoriam. intellectum et voluntatem
Et hec patet quod [illegible] in-
tellectu quod anima sit [illegible] hoc ipso
quod est sibi [illegible] potentia
ad memorandum et intelligendum et diligendum
se / Unde iste potentie sunt anime [illegible] et
sunt in eodem genere [illegible] est
anima. [illegible] ab anima [illegible]
cum [illegible] consequentia. Non sunt
omnino idem [illegible] nec [illegible]
ut sunt alicuius generis. sed sunt in eodem
genere [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] Nam
[illegible] non [illegible] tantum [illegible] sua si-
militudine ut sunt [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut differt [illegible] eius
[illegible] a [illegible] a [illegible] ut pe-
[illegible] et ab eo. et [illegible] rei in
eodem genere est [illegible] non eo [illegible] est
[illegible] eius [illegible] differt. sed
non [illegible] in aliud genus et [illegible]
[illegible] non intendit
[illegible] a subiectis [illegible] et non [illegible] ut [illegible]
[illegible] a luce [illegible] potest [illegible]
[illegible] anima [illegible] est sue pote [illegible] /
vel potest dici quod anima [illegible] aut si [illegible]
ut [illegible] aut si [illegible] ut [illegible] aut si
[illegible] ut [illegible] / si primo modo sic consistit [illegible]
suis [illegible] et sic non est idem [illegible] anima
quod sue pote sed [illegible]
quod [illegible] sub [illegible] ipsius
si sua [illegible] / [illegible] est anima et sue
pote quod anima [illegible] in suis potentiis
[illegible] ut [illegible] sit [illegible]
ipsa anima [illegible] non est in omni
potentiis / Ad illud quod obiciatur in [illegible] de
ang[e]lo et [illegible] quod anima est sue pote [illegible]
quod non est ibi [illegible] anime de [illegible] nec
[illegible] accidentale ut accidentalis /
[illegible] quod [illegible] accidentale [illegible]
primo accidentale [illegible] quod [illegible] rei [illegible]
sit [illegible] singularis / 2o accidentale quod
est [illegible] et [illegible] rei ut [illegible]
et forma / tertio accidentale [illegible]
[illegible] esse nec potest intelligi esse

ut sunt illa in quibus attenditur racio vestigii ut unitas veritas bonitas / Racio quoque dicitur centuale sicut ipsa res non potest cogitari sine propria esse ut sunt potencie in anima in quibus attenditur imago et hec est inquantum non equale sive centuale sicut non transit in aliud genus. ideo anima non sine potencia / Ad illud quod obicitur quod ita est principium essendi et operandi. dicendum quod verum est de principio remoto. sed de proximo est impossibile. nam si ita esset eius proximum [illegible] in re esse et operari. Similiter si ita esset principium proximum [illegible] res esset semper haberet operari [illegible] [illegible] dicitur proximum et immediatum principium essendi. potencia vero proximum et mediatum principium operandi [illegible] quod impossibile est esse omnino ita / Ad quod obicitur de potencia materie. dicendum quod illa non est sua potencia per centuale [illegible] non est ipsa ordinata ad formam. est enim ipsa potencia materie centualis ipsi materie. sed potencia activa ipsi forme. et [illegible] [illegible] potencia materie anima [illegible] potencia activa a forma [illegible] potencia materie est potencia passiva [illegible] ad illud [illegible] ordinatur. sed potencia activa dicit ordinem in [illegible] et ideo [illegible] addit potencia [illegible] materie [illegible] potencia activa [illegible] et hinc est quod non ita distinguuntur [illegible] potencie in anima [illegible] in [illegible] Ad illud quod obicitur de potencia animi [illegible] quod forma animalis non est sua [illegible] potencia. sed potencia eius est [illegible] in aliud. actum potencia illa non [illegible] addit [illegible] potencia forme ~~[illegible]~~ [illegible] forme animalis dicit ordinem ad actum. sed non sufficientem per se sed per [illegible] [illegible] cum actus non est per se. ita non [illegible] operandi per se sed per [illegible] et ita [illegible] / Aliud vero quod [illegible] ultimus dicendum est quod potencie anime non sunt [illegible] [illegible] non realiter [illegible] [illegible] non [illegible] a potenciis [illegible] a diversis [illegible] in [illegible] aliud [illegible] argumentum quod [illegible] ad [illegible] quod differunt quod sunt in diversis generibus

[illegible] est per [illegible] quod non sunt in diversis generibus sed in eodem per reductionem. Consequenter est questio de secunda assignacione imaginis per memoriam notitiam et amorem. Et circa hanc queruntur tria. primum est de ipsa absolute utrum ex imagine attendatur in ipsa ut in potenciis aut in habitibus aut in potenciis simul et habitibus aut in [illegible] et habitibus / Secundum est de ipsis in comparacione ad invicem / Tercium utrum trinitas imaginis consistat [illegible] in cognitione [illegible] [illegible] ad personas

Circa primum sic proceditur. Ostenditur primo quod in hiis sit in potenciis attendi[illegible] imago. quia predicta assignacio sunt in potenciis. quia si hec essent in potenciis non essent [illegible] [illegible] [illegible] notitia et amor non dicunt potenciam sed habitum. licet [illegible] possit dici potencia. quia potencia [illegible] non sunt potencia sive [illegible] potencia / Item ostenditur quod [illegible] non dicunt habitum. quia Augustinus dicit in imaginis assignacione et [illegible] mens novit se. diligit se. [illegible] habitus est nosse vel amare quia [illegible] [illegible] si stat per se mens. quia per ipsa [illegible] per habitum mentis. de [illegible] imaginis [illegible] quod non est aliud [illegible] sed actus [illegible] habitus est memorisse non aliud. sed Augustinus assignat [illegible] hos actus scilicet nosse et amare [illegible] / Item ostenditur quod non in potenciis et habitibus simul. [illegible] potencie sunt tres et habitus tres. tunc non esset trinarius sed senarius / Item [illegible] per [illegible] potencia [illegible] stat mens. aut [illegible] sunt per omnibus aut per duabus aut per una. Si per [illegible] tunc non est ibi trinitas [illegible] sunt habitus / Si per una non [illegible] [illegible] duos actus nosse et amare. quia non [illegible] [illegible] trinitas [illegible] habitus et potencias simul / Item ostenditur quod non [illegible] [illegible] et habitus [illegible] [illegible] [illegible] et amandi [illegible] [illegible] [illegible] et potencia esse possit [illegible] [illegible] [illegible] de imagine sit ipsi anime [illegible] et [illegible] [illegible] quia non est in habitibus et potencia simul / Item si potencia [illegible]

quibus omnibus habitus sunt tres et subiectum
unum, quod est scilicet quantitas. Si in divinis quod
non differt ratione, sed quia est habitus intellectus
et memorie. Eorum habitus sunt dispositiones
potentiarum. Sed quod tres sunt potentie, erunt tres
habitus. Et magis in Deo dicit quod mens ac-
cipit nec pro hac secundum totum, sed pro eo quod
in ea continentur. Propterea dicendum quod differt
secundum istam assignationem hec a precedenti quia
potentie sunt in potentiis, hec est in habitibus
et videtur obiectionibus quod dispositiones [illegible]
mens cum secundum quod complete in eis accipitur
diversificatur. De eo unde a mente quod est
lumen sine defectu, et dicitur de tota ani-
ma. Et [illegible] intimitates gratiarum. Et quod
dicitur a mentendo et stat pro intellectu
[illegible], et accipitur tamen Damascenus ponit ipsam
in potentiis [illegible] dicitur ab emi-
nendo et stat pro superiori parte rationis
et accipitur tamen Augustinus [illegible]
dicitur a meminisse et stat pro memoria
et consistit ad actum et habitum ad habitum.
Dicit quod in assignatione huius [illegible]
mens stat pro [illegible] memorie, sed in as-
signatione secundum Augustinum mens novit
se et diligit, stat pro potentia memorie. Sed
istud non videtur conveniens [illegible] quod ad as-
signationem debet videre assignationem et [illegible]
non actum [illegible] mentis ut stat pro memoria
sit meminisse. Ille debet tamen. Sed
Augustinus in hac assignatione [illegible] facit
mentionem de duobus actibus scilicet nosse
et amare, qui non sunt memorie, sed
aliarum potentiarum. Respondendum quod trinitas [illegible]
non est in potentiis quia amor et notitia
non dicunt potentias, nec in habitibus
quia mens non potest stare pro [illegible] sed ipsa
accipitur ut [illegible] nec potest esse in po-
tentiis et habitibus, quia mens non potest
stare pro una potentia, cum assignetur ei ac-
tus diversarum potentiarum, nec potest simul stare
pro pluribus potentiis, quia non esset trinitas.
Restat ergo quod [illegible] est ponere quod trinitas
ista attenditur [illegible] ad [illegible]
mentis se noscentis et amantis et [illegible]

ad habitus conformes notitie et amoris.
Et est trinitas non secundum [illegible] et [illegible]
sunt duo. Differt vero hec assignatio a
precedenti, quia precedens sunt [illegible]
in potentiis per comparationem ad habitus et actus,
sed hec in [illegible] et habitibus. Differt etiam in
hoc quia precedens sunt per conversionem anime ad
Deum, hec est per conversionem anime supra se
et pluribus modis non attenditur [illegible]
[illegible] ut supra dictum sunt. Differt etiam quia
precedens assignatio imaginis magis [illegible]
et [illegible] ipsius [illegible]. Nam [illegible] loquitur
imago consistit in unitate essentie et trinitate
potentiarum secundum quas anima [illegible] est ab
illa summa trinitate sigillata imagine
[illegible] que consistit in [illegible] et trina [illegible]
[illegible] Augustinus hanc assig-
nationem primo ponit investigando ut per
hanc deveniat ad illam in qua fuit
[illegible] sua. [illegible] hec assignatio non
est [illegible] alia. [illegible] magis tamen ponit
[illegible] non [illegible]. Ad illud quod quod
[illegible] non sunt [illegible]
quod [illegible] est habitus [illegible] habitum
[illegible] ab [illegible]
[illegible] dispositione [illegible] a [illegible]
[illegible] est [illegible]
est facilis in actu [illegible]
[illegible] est facilis [illegible]
facilitatem ad diligendum bonum alienum per [illegible]
[illegible] dispositionem ut per virtutem. Ad dili-
gendum bonum suum per naturalem dispositionem
et ad diligendum se ipsum per [illegible] naturalem
[illegible]
est [illegible] habilis ad se [illegible]
[illegible] sibi [illegible] est habilis sibi ad se
[illegible] quod obicit de trinitate.
Nam [illegible] habitus est [illegible] trini-
tas. Ad [illegible] quod obicitur quod tres debent esse
habitus secundum tres potentias. Dicendum quod in hac
trinitate non cadit nec [illegible] locum [illegible]
quod attenditur in ipsa anima secundum quod [illegible]
[illegible] se et in ipsa anima [illegible] tenet locum
memorie [illegible] ipsa [illegible] quia ad [illegible]
[illegible] tenet locum [illegible] actus

inesse et ita patet quod ibi cadunt tres
[illegible] potentie et ideo non est ibi
trinitas. Ad illud quod ultimo obicitur de
verbo mentis, dicendum quod intelligit se sua
tota, quamvis se aliter intelligat non [illegible]
[illegible] verbum mentis quod patet per Augustinum [illegible]
ordine [illegible] magis [illegible] per totum [illegible] de
[illegible] ostendit aliam [illegible] cognitionem [illegible]
[illegible] que est cognitio sue [illegible]
[illegible] in alia cognoscit et diligit [illegible]
[illegible] quia si mens [illegible] per verbum [illegible] non
[illegible] illos duos actus scilicet nosse et amare.
Eodem modo [illegible] de [illegible] in [illegible]
Ad tertium scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] ponit Augustinus [illegible] ordinis [illegible]
et equalitatis et [illegible] in illa [illegible]
est [illegible] quia mens est parens, notitia
est proles [illegible] amor ab utroque procedens.
Equalitas etiam est ibi quia mens sicut se no-
vit totam est, et sicut se diligit totam
novit, equalitas. Unde Augustinus [illegible] de [illegible]
admonemur [illegible] videre possumus [illegible]
[illegible] in animo [illegible] non tamquam
in subiecto ut color in corpore, aut nulla
[illegible] aut [illegible] [illegible] est
[illegible] in qua est mens, aut
amor [illegible] se amat [illegible] amare
et ita vult quod amor sit equalis [illegible]
[illegible] obicitur [illegible] hoc [illegible] quod in hiis
sit ordo [illegible] aut [illegible]
[illegible] aut [illegible] si [illegible]
nullus est ordo quia simul sunt [illegible]
[illegible] sic amor procedit [illegible]
nullus [illegible] vel [illegible]
[illegible] amet [illegible] Unde Augustinus [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] et
[illegible] proles que est ipsa no-
titia aut [illegible] non est ordo aut non [illegible]
ordo. [illegible] quod non sit [illegible] aut
cum notitia et amor [illegible]
ad res inferiores aut ad [illegible] ad res
[illegible] est quod non [illegible] equalitas [illegible]
cum [illegible] que non [illegible]
[illegible] ad aliam aut est equalitas [illegible]
ad [illegible] aut [illegible] ad [illegible]

non illud [illegible] est ibi [illegible]
ad [illegible] [illegible] hec [illegible]
[illegible] mentem [illegible] et
maiorem [illegible] quia [illegible]
magis [illegible] et [illegible] et
ita [illegible] amoris non [illegible]
notitie. [illegible] quod non sit ibi equalitas [illegible]
quod amor et notitia sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] ab
ipsa mente. [illegible] ratio Augustini est quod non
sunt in anima sicut accidentia quia non sic [illegible]
[illegible] ut color [illegible] et
color [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] quod
est [illegible] et ita se [illegible]
quod sicut Augustinus assignat in hiis est ordo
equalitas et [illegible] ordo autem [illegible]
in hiis [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] ad actus sicut [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] sunt [illegible] et
patet quod obicitur in [illegible] quod non est ordo
in [illegible] [illegible] absolute [illegible] sed
per relationem ad actus. Similiter est ibi equa-
litas [illegible] [illegible] se et [illegible]
[illegible]. Unde dicit Augustinus [illegible]
[illegible] quod [illegible] est in hiis tribus
equalitas [illegible] [illegible] sunt etc.
patet solutio. Ad illud quod de amore obicitur
quod ille amor [illegible] amor [illegible] sed
[illegible] et [illegible] vel [illegible] quod equa-
les sunt [illegible] quod sunt [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] se [illegible] ad se [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] non est
[illegible] et de hiis non intelligitur. Similiter est
ibi [illegible] equalitas [illegible] [illegible]
[illegible] amor et notitia [illegible] [illegible]
[illegible] se [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] quod
[illegible] est [illegible] notitia [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] amoris
et [illegible] sunt equales [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] et si [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et patet [illegible] ad [illegible]

quia sunt coniunctus ipso modo / ad id
quod obicitur de verbo Augustini, dicendum quod ille
verbo suo concludit principaliter quod amor vel
notitia sunt substantialiter in mente, et hoc est quod
innuit per rationem possumus dicere et obiecto de
mente amore, sed concludit quod quilibet quod
per se, sicut amor [illegible] quod sunt
subiectum aliud amatur, hoc est per identitatem
[illegible] sic per se, ideo est non per substantiam, si ergo
amor et notitia [illegible] per identitatem
substantialem et hec sunt intelligentia et vo-
luntas et amor quo anima amat se est
idem cum ipsa ~~notitia~~ voluntate, et notitia
qua cognoscit idem est quod cum intellectu.
Restat igitur quod amor et notitia respectu
sui sunt ipsi menti consubstantiales.

Secundo et ultimo considerandum utrum hec
trinitas imaginis scilicet mentis notitie
et amoris [illegible] in cognitionibus
trinitatis quantum ad personas, et videtur quod sic
quod in hac trinitate imaginis est relatio
sed in deo ideo est relatio, [illegible] quo ad per-
sonas. [illegible] in hac trinitate est
distinctio quod notitia non est amor, sed
in deo non est distinctio [illegible] personarum
[illegible] in hac trinitate est origo
nascentis ab uno et [illegible] ab utroque
[illegible] ista sunt [illegible] personarum [illegible]
in hac trinitate est amor sui qui est
[illegible] et qui est ad alterum [illegible]
[illegible] quod non [illegible] in trinitatem personarum.
Ex hiis hec trinitas intellectus in creatura
[illegible] distinctione personali [illegible]
et in deo, sed hoc est falsum [illegible]
notitia et amor sunt in qualibet [illegible]
sed [illegible] que sunt in omnibus non vero
in cognitionibus distinctionis personalis [illegible]
[illegible] intellectu quod una [illegible]
[illegible] nosceret et amaret se [illegible]
[illegible] ista trinitatem cognoscimus, [illegible]
[illegible] trinitatem personarum [illegible] hoc non
[illegible] in aliis, [illegible] quod per hanc
trinitatem attingit cognitionem trinitatis in
deo, et hoc est attribuendo ea que
in hac trinitate sunt illi summe trinitati

sed per hoc esse duplex [illegible]
[illegible] deo [illegible]
per mentem intelligimus mentem in deo et per
notitiam in anima notitiam in deo, et
de [illegible] et ideo [illegible] in cognitionem
trinitatis, [illegible] quantum ad [illegible] et in-
telleximus [illegible] et ista tria
[illegible] que sunt [illegible] et
origo, distinctio et relatio, et [illegible] in
cognitionem trinitatis quantum ad [illegible] sed ista
[illegible] vel intelligere in deo per fidem
sed non ratione, et ista [illegible] cognitionem
[illegible] habere non a fide, [illegible]
[illegible] est quod imago [illegible] cognitionem
[illegible] in cognitionem trinitatis
[illegible] et per hoc patet utrumque
[illegible] ad illud quod obicitur de amore, dicendum
per [illegible] amor [illegible] et est
[illegible] vel per [illegible]
[illegible] vel [illegible] et [illegible]

[illegible] ista tria [illegible] de hoc
quod dicit *imago dei permanet* / [illegible]
[illegible] imaginem [illegible]
ad [illegible] imago
[illegible] quantum ad [illegible], et hoc
[illegible] potentiam et [illegible]
et [illegible] permanet [illegible]
[illegible] in [illegible]
et [illegible] et hoc [illegible] homo [illegible]
in homine [illegible] intelligit, [illegible]
[illegible] de hoc, quod [illegible] *mentem, notitiam*
[illegible] ad [illegible] [illegible] intelligentia et voluntas sunt
in [illegible] relationis, [illegible]
mens [illegible] ad se ipsam memoria
vel intelligentia [illegible] quod [illegible] ad [illegible]
est [illegible] vel [illegible] et per se [illegible] et
[illegible] vel [illegible]
[illegible] respectu [illegible] et [illegible] et
memoria [illegible] ad [illegible] intellectus [illegible]
respectu ad memoriale [illegible] intelligentia
ad intellectuale et voluntas ad voluntate et
[illegible] ad [illegible] respectum
et per [illegible] ad illud quod [illegible]
[illegible] dicendum est quod mens [illegible] ab actu
[illegible] intelligentis [illegible] quo

est datiue et qualitatiue est de essentia
vel ingenito dat esse quale est de vita
que alia est in genere ingenerata sunt in-
genito dat esse spirituale est mentis, intel-
lectum non de iure quod venit vita intelle-
ctiua vel aliam quo de essentia ut ac-
tus corporis vita ut perfectibilis aliorum
mentis. Et sequitur de hoc quod dicit: quod tres
persone non sunt vnus deus. Quod vero dice-
ret quod sunt vnius essentie secundum essentia
est deus, quod potest vnus dei. Si dicas
quod non sapit ergo genus, quare non dicit
tres persone sunt vnus dei, si propter hoc
aliquid nolunt diuersitatem quod vnam essentiam
non potest diuisa a persona non potest dici tres
persone sunt vnius essentie. Respondeo dicendum quod
quando aliqui conueniunt in re possessionis
vt si dicat res petri vel iohannis
aliquid ex vi declarationis essentie ut
inter eorum forme aliqui substantie ut
essentia filius substantie continuum quale
est spiritualis est potest dici spiritualis forma sed
ex vi declarationis essentie ut simplicitas
formarum per modum forme est. Dicunt tres
persone sunt vnius dei, deus non significat ut per
modum forme nec per modum specialiter ipsi
intellectus per modum possidentis vel parti-
cipantis et hoc simpliciter est falsum. Tertia sequitur
de hoc quod dicit: quod mariam potest esse dissi-
milis vel etiam similis quod imago est filii dei
ex ipsa quod si maria est dissimilis non est
imago. Respondeo dicendum quod est ex ipsa simpliciter
vel in genere. Si ergo loquamur de ex ipsa
simpliciter, sic dico quod anima rationalis
non est valde similis deo. Si autem loqu-
amur in genere, tamen quod cuiuslibet accidit
generi potest ista dici, sed de valde similis
et ex ipsa plenitudo dei. Et sequitur de hoc
quod dicit: si due essent vel vtraque in-
sufficiens esset vel altera superflueret quod
sunt etiam ista non sequitur potest quod non
sit [illegible] vna persona. Respondeo dicendum quod in personis
non potest esse superfluitas quod in eis vna
sufficit. Vnde si vna esset superflua et
omnes, sed non potest ibi esse aliqua insufficientia
quod nichil plus habent tres quam vna.

sed si essent due essentie, due essent
sufficientes quod quelibet per se esset sufficiens.
Si autem alter cum altero, quelibet insufficiens,
et ita patet quod est falsum de duabus essentiis
sicut de duabus personis. Et de hoc quod
dicit: quod intellexit deum esse sapientem
qui ab ipso genita est, quod intellexit
eum non esse rem sapientem, quod est genitam ac
quod pater est sapiens sapientia genita, et dicendum
quod ista glossa non est intelligenda simpliciter
quod non est res sapientia hic sapientiam genitam,
sed hoc intelligendum est sic: deus
est sapientia spiritualis quod est nature ingenite,
quod si non habet sapientiam est res sapientia
sed non est res sapientia quod habet sapientiam
sed non est sapientia in verbo et non est vnum
iure [illegible] a iure et ita [illegible]
quod a primo si habet sapientiam nature et si
[illegible] esse genitam et omnes iste
[illegible] intelligere immediate

Consequenter queritur questio d. iiij

satis ut via simplicitatis incomprehensibilis, In precedenti questione
probauit magister trinitatem et vnitatem per si-
militudines creaturas et rationes. Disputa-
tione ponit 2a pars in qua soluit in-
cidentes dubitationes et soluit dubitationes
ex hoc quod in diuinis est trinitas et vni-
tas et ita ad distinguens et distinctum,
ad indistinctum ut sunt personales. Diui-
ditur in dubitationes ex comparatione perfectionis
distinguentis ad formam personalem. Hec autem
hic per duas: in prima mouet dubi-
tationem ex comparatione perfectionis distinguentis
ad formam personalem. Hec autem hic per du-
as: in prima mouet dubitationem ex
comparatione perfectionis distinguentis ad [illegible]
vel trinitatem. Tertia ad eam pertinet ista
dicitur. Prima incipit soleat. Et prima
per hic duas quod sicut hic signum in con-
creto ut per hoc nomen deus vel in ab-
stracto ut per hoc nomen essentia, primo
ergo mouet questionem ex comparatione generationis
ad hoc nomen deus. 2a ad hoc nomen
essentia infra hone [illegible]. Postea sequitur

utrum concedendum sit ista vel hec aut disiunctio
sit inter propositiones. et hec sunt conclusiones que
ibi tanguntur. Prima supposito quod hec sit
vera. deus genuit deum. querit de hac
genuit se vel alium. ad quam soluit
intelligendo. Secunda querit de hac genuit
deum qui est deus pater et ad hoc soluit
distinguendo quod potest fieri et hec l. deus
adiective exponit. Tertia querit de hac
deus est trinitas et pro hac inducit auctoritatem
quod est vera. et hoc ordine procedit ibi
Primo ergo [illegible] veritatis adiungam. Tertia
redit ad suum propositum scilicet ad primo que-
situm. ad primum dicendum addens prime solu-
tioni. ergo simpliciter non sit concedendum genuit
se vel alium diuisim. tamen potest concedi con-
iunctim ibi Redeamus ad propositum quomodo et cetera.

De intelligencia circa que tangit magister
in presenti distinctione [illegible]
Primum utrum hec locutio sit concedenda in
diuinis. deus genuit deum. Secundum utrum
veritas catholica admittat hanc lo-
cutionem. deus genuit alium deum. vel
deus est alius a deo. Tertio querit de con-
signacione huius nominis deus utrum videlicet
generaliter possimus dicere plures deos. Quarto
et ultimo querit de suppositione huius nominis
deus utrum supponat pro essentia vel pro persona.

Circa primum utrum hec locutio deus
genuit deum sit concedenda. videtur quod
hoc quod dicitur in symbolo. deum de deo. sed
non est nisi per generacionem. ergo deus generat
de deo. ergo ista locutio est concedenda. deus
genuit deum. Contra generacio est realis [illegible]
relacio in re. unde homo generat hominem
ergo si in diuinis est generacio per quam relacio
in re. ergo cum pater sit deus non generat
nisi deum. ergo est falsa deus generat deum.
Contra quidquid generat plus aut generat a se vel
ab alio. sed non generat nisi per generacionem. sed
non generat diuinitatem nisi ab [illegible] diuinitatem
et [illegible] diuinitas est deus ergo et cetera. Contra
hoc nomen deus significat essenciam in
concreto. tamen potest teneri personaliter. sed hoc non
generatur. primo est falsa. essentia generat
essenciam. ergo falsum et ista deus generat deum.
Contra hic [illegible] deus aut supponit pro persona patris
aut de ratione pro essentia. si de ratione pro ali-
qua. ergo respicit eius significatum ab aliquo
non est tale quod ab alio. igitur ab hoc verbo
genuit vel generat. sed secunda est quod prima po-
sita in predicato non respicit tamen a parte
subiecti racione significationis. ergo stat pro alio pa-
Non ergo videtur locucio vera. si quod pro persona
filii ergo et cetera. Contra iste terminus deus. generat est
de se capere [illegible] supponit pro [illegible] sicut pro re.
ergo si filius sit non generare pro re et pater est
generare. si hec est vera deus generat pro
patre eadem racione et hec deus non generat
pro filio. sed hec non conceditur. ergo nec prima
et cetera. contradictorie opposita sunt vera de eodem
sub disiunctione. quod potest quelibet affirmative vel
negative. ergo si deus genuit deum aut deum
qui est pater. aut deum qui non est pater. si deum
qui est pater. ergo genitus est generans. deum
qui non est pater. si quod implicatio coniungit semper
inferri. ut si dicatur homo qui non currit
disputat. ergo homo non currit. ergo pater si
genuit deum qui non est pater. sed si non est
pater non generat. ergo et cetera. [illegible] quod predicta
locucio salva catholica veritate recipit ta-
men aliquam quam a sensu ad cuius intelligenciam
intelligendum respice sunt necessarie. Prima est quod non
abstractum imponitur forme et a forma. ut
albedo imponitur a forma albedinis. Non
vero concretum imponitur a forma sed non forme
sed supposito. ut album imponitur a forma albe-
dinis sed non forme sed supposito. ut alicui
rei albe homini vel equo. Secunda regula est
quod terminus communis in [illegible] supponere [illegible]
distributive [illegible] stat pro illo [illegible]
dicit. locucionem veram ut omnis homo currit
vera est locutio pro re. si aliquis sit
currens. Tercia regula est quod terminus singularis [illegible]
non multiplicatur non dicit personam et suppo-
sitionem negatur. unde non dicitur sic petrus
non currit et non petrus currit. Quarta regula
est ista quod relativum refert aliud sub eadem
suppositione supposito sub quo aliud precessit

ipm relatm nisi faciat relacoz simpli
citer/ Ex prima regula pz rensio ad primum n. i. sic filius deus est generans et
si imponat a forma eenciali q. divinitate
tam impo personae sive supposito sicut
album impo ab albedine rei albe et ipso
supposito et reddit locucoz veram pro qua nec
pro forma. hoc aut nomen ceneal ab hoc nomine
est absolutum et se impo forme. et a for
ma sicut albedo et id tenetur suffit et
supposite et sic hec est falsa ceneral generat
essencia quia generacio nec est forme. sz suppositi
sz hec est vera. deus genuit deum [illegible]
Ex 2a rea pz rensio ad 2m. quia [illegible]
cum supposito sunt nec aret. sz pro pt stat
pro quo est locucio vera. ut hic currit pro
petro vel johanne si pro illo est locucio
vera. nec sit ad illud restringit. et hic pz
quod si abstract distribuco extendet illum
tum pro omnibus. sz si est restrictus nec te
nuit et [illegible] pro illis ad quos se extendet
restrictio/ Et aliud est tum restringi ad
unum aliud est locucoz verum reddere
pro uno/ Ex tercia rea pz solucio ad tertium
licet enim hec sit vera pro patre deus generat
deum. tm hec. deus non generat nec est vera
pro filio. tu cum iste filius deus generat
formula implicat. et nec differt ei propo
ne negativa et propone. et ideo tm negativa
propositio omnino a subiecto removeat propriu
[illegible] et negativa propositio removet totaliter
predicatum ab hoc subiecto deus. sz pro deo
nec generat quod removet a quolibet supposito
et ideo aliud modo supponit hic in affirmativa
quam in negativa quod in affirmativa est lo
cucio vera pro patre sz in negativa non nec pe
est vera. quod negacio removet totaliter
predicatum/ Ex 4a rea pz 4m sicut
relatum omnino sequitur suppositum divinitatis
filius deus in predicato supponit pro deo
genito relatum refert pro illo et ita oppositum
est deus genuit deum. quod deus genitus
est pater vel nec est pater et hec est vera
pro negativa nec lig impse ergo deus non
[illegible] quod unitas supposito nullo est [illegible] signum
[illegible]

Secundo quidem vere veritatis esse
ac admittat hanc deus generat a
liud deum. et quod nec vir angel in persol
sit bonum deum de deo. nec intelligimus a
liud deum. sz eundem de seipso/ Tercio si ge
nuit alium deum. sz hic est unus et alius
sunt duo. ergo si genuit alium sunt duo
dii/ Tercio alius dicit alietatem in generali ergo
cum generale specificetur per adiectum. hoc nec
deus specificat ipm. sz si specificat
racione forme. ergo nec alietas in forma/
ergo nec est admittenda talis locucio. tu
nec sit ibi alietas in forma/ Sz cum
generacio importat distinccionem. sz distinccio
alietatem dicit. ergo et generacio. ergo si hec
est vera deus genuit deum et hec per quos
deus distinguitur a deo. vel genuit aliud
deum. Si dicas quod nec sequitur quod generare
importat distinccionem ut modum. sz di
stingui est aliud ut rem. g. ad
generacionem ut modum sequitur generacio ut rem/
Et si hec est vera. si homo est ad est a
lietatem sequitur ad et plura quod distinccio
generacionis non tm est a parte intelligentis
verum a parte rei. ergo illi distinccioni
ut generacione videtur distinccio realis/ Dicitur
affirmativa est falsa deus genitus est deus generans/
ergo negativa nec est vera. deus genitus nec est
deus generans. sz sic affirmativa significat ipsa
proprietate ita negativa duplicem ergo ponit
deum generantem et genitum coniungit ad unum
cum pari modo negative ita modo te
alietate. ergo est vera deus genuit aliud de
um/ Tercio pre deus genuit aliud hec
est vera. concedit ergo aut aliud deum et aliud
nec deum. sz nec aliud nec deum ergo te/ Tercio
alius est masculini generis. sz huius masculi
nus stat pro una in personis tantum. ergo
alius dicit alietatem personalem. sz hec est
vera deus genuit deum alium in persona
ergo simpliciter est vera hec genuit aliud deum
[illegible] quod hec conveniunt distingui
deus genuit alium deum et alius est te
nem [illegible] et ponit alietatem
dicta formula ipsius filii deus. et locucio
est [illegible] sicut [illegible] tenens [illegible] et

~~vel substantive et est appositiva~~ co-
stinctio: sicut homo et est sicut hic no-
genuit alium deum, i. genuit alium qui est
deus. et in hoc [illegible] est locutio vera secundum
[illegible] ista distinctio in locutionibus theologicis
quaedam quidem modo loquendi loquimur
licet. tamen oportet de virtute sermonis
non esset distinguenda quia alium [illegible]
substantive ut homo alius. non est substan-
tivatio sicut appositiva [illegible]
quae magis ad illa sit unius generis [illegible]
magis generis. unde ad hoc nomen alius
sit adiectivum ipsius substantivum [illegible]. in
predicta locutione ponit alietatem circa
ipsum ratione suppositi et formae. et propterea
si velimus [illegible] praedicta [illegible]
da est sub locutione sicut propter hoc ad in-
telligendum vere locutio notanda est re-
gula: non est locutio distincta ubi non
est quod diversis rationibus unio. iuxta pater
filius et spiritus sanctus uniuntur in hoc recte deus
non quod diversis rationibus sine ratione disparata
sed ratione unius deitatis sine [illegible]
unio quod diversis rationibus est. ut in homine
uniuntur petrus et johannes ratione disparata
humanitatis quia alia est humanitas petri
et alia johannis. iuxta hanc regulam
ab opposito est alia regula [illegible]. non est
locutio communis sed unio ubi est simul unum
et inter distinctio. ut pater et filius et spiritus sanctus u-
niuntur in una deitate sine [illegible]. sed
distinguuntur quantum ratione pluralitatis personarum
sed hoc est ante dictum. hic in divinis quaedam
vocabula important distinctionem solum quaedam
[illegible] unionem quaedam medio [illegible]
[illegible] deus genitus et deus genitor et si
sint personaliter distincti tamen in deitate
uniuntur quod eadem est. quia una deitate
et non recipiunt vocabula [illegible]
importantia unionem in supposito et forma
unde hoc non recipit deus genuit se. sed in
sine medio non se ipsum recipiunt
sicut est hic deus genuit. [illegible] homo
in persona [illegible] virtute essentiae dicit hec
[illegible] pater genuit alium se. unde augustinus ad

~~Maximinum pater genuit alium se et spiritus~~
super johannem pater mittens filium misit al-
terum se. et quod hoc est quod non sic ~~quod possit~~
~~dici alietas in essentia sive forma dividitur~~
~~unde non potest~~ ad argumentum. et verum importamus
[illegible] est [illegible] ad argumentum. 2o obicitur de
negatione [illegible] quod est alietas. sed negatur
[illegible] quod possit dici alietas in essentia
sive forma dividitur. unde non sequitur genitus
est alius a genitore. quod alius est deus quia
[illegible] suppositum [illegible] deus. ad id quod
obicitur vel aut aliud deum aut non deum
aliud. dico quod non sufficienter dividit quia
non est conversio [illegible] negationis. verum
tamen [illegible] genuit alium deum
[illegible] quod deus deum et quod aliud
in deitate et eo ad [illegible] quod [illegible] convertitur
[illegible] est quod sicut [illegible] super deum. unde sicut
non valet dicendo monachus niger quod
est albus per naturam. iste autem est albus mo-
nachus. aut albus non monachus. quod utrum
[illegible] plus intelligentiam [illegible] nec va-
let. est deus et est alius. quod est deus alius
[illegible] est ibi [illegible] sicut hec est homo
et est citharedus quod est bonus citharedus
ad illud quod ultimo obicitur dicitur quod alius
[illegible] sit masculini generis. tamen quod ponit
[illegible] substantivum ab illo [illegible] suppositum
et [illegible] ponit [illegible] quod substantivum
[illegible] sicut et hoc nomen unus. unde sicut si
dicitur unus deus. unus dicit unitatem
personalem. ita si dicitur alius deus. alius dicit
alietatem personalem. et ratio huius tenet non
tantum quia adiectivum sed quia generale quod [illegible]
per adiectivum

Secundo quaeritur utrum hoc nomen deus
[illegible] licet plurium [illegible] sive utrum
[illegible] possit dici pluraliter dii. et ipsi
[illegible] intellectu sunt in apud
omnes [illegible] voces sunt [illegible] sed [illegible]
significant [illegible] modus intelligendi. quod
nomen apud hebreos [illegible] elohim quod [illegible]
ei quod est dii. quod [illegible] nos [illegible]
[illegible] utrum supposito agendum. unde [illegible]

est vel non est nec verum nec falsum significat;
sed hec est vera non sunt plures dii; quia con-
traria plures sunt dii est negativa non remo-
vet inconvenientem. / Tertio sic: deus convenit u-
ni soli contra partem [illegible] uni soli; sed
gentiles plures dicunt plura [illegible] tamen dicunt
[illegible] ergo ratione possumus dicere plu-
res deos. / Contra hoc non semper nomen hoc
[illegible] supponitur; tamen concedere dicimus plures se-
nectes, si in dictis quod supponitur plures sicut
per successionem temporis. obicias sibi de hoc nomine
sol quod nullo tempore plures sunt et tamen concedere
dicimus plures soles [illegible] et plures dies. / Con-
cedimus non quod est plurale nomen et appel-
lativum, [illegible] cum nomina non plures sicut
non enim dicimus plures petri vel Johannes.
Sed hoc nomen deus non est appellativum quia
non significat formam multiplicabilem ergo etc. / Tertio
hoc nomen deus est [illegible] dicere
[illegible] multiplicata ergo etc. / Postea
ad [illegible] intelligat est nomen quod hoc
nomen deus [illegible] de se incomparative [illegible]
[illegible] duobus modis [illegible]
[illegible] dii multi
et domini multi / sed [illegible] est sic hoc
nomen deus significat divinitatem [illegible]
[illegible] collectionis impositum est [illegible]
[illegible] et non sic nomen [illegible]
[illegible] sic nec hoc nomen deus / Ad illud
quod obicitur quod apud hebreos [illegible] quod est
heloym [illegible] quod [illegible] significat non [illegible]
[illegible] diversos modos [illegible]
[illegible] quos ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ et [illegible] articulos et
diversos modos [illegible] quos nos non
habemus [illegible] illi [illegible] sed nos non / Ad
illud quod obicitur quod vox supponit [illegible]
dicendum quod duplex est [illegible] una est
ex [illegible] ut [illegible]
est alia ex [illegible]
ut si dicitur plures petri [illegible]
[illegible] tollit [illegible] et [illegible]
[illegible] hoc [illegible] et [illegible]
per negationem [illegible] et [illegible]
[illegible] loqui [illegible]

[illegible] et loqui [illegible] negat
plures deos [illegible] quod [illegible] hec
vox [illegible] est vox significativa [illegible] et
[illegible] est vox significativa [illegible]
[illegible] ut [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / Ad illud quod obicitur
quod uni soli convenit [illegible] et semper [illegible]
quod convenit uni soli est [illegible]
quod impositum nomen a forma [illegible] ut
in [illegible] nominibus [illegible] tollit pluralitatem
[illegible] et [illegible] aut impositum a forma
[illegible] est [illegible] non [illegible]
per determinationem ut si dicitur [illegible]
[illegible] aut per [illegible] ut se-
[illegible] et tale tollit pluralitatem [illegible]
[illegible] quod [illegible] significat [illegible]
[illegible] ut [illegible] supposita

Quarto et ultimo [illegible] de supposi-
[illegible] nominis deus et [illegible] hoc
nomen deus de se supponit [illegible] vel [illegible]
et quod [illegible] per illud [illegible]
[illegible] deus [illegible]
[illegible] dei [illegible]
[illegible] ergo si deus [illegible] in [illegible]
[illegible] supponit [illegible] / Tertio ratione obicitur sic:
hoc nomen homo [illegible] supponit pro omni eo
cui [illegible] ergo [illegible] et hoc nomen
deus pro omni eo cui [illegible] sed hoc
est [illegible] ergo etc. / Tertio hoc nomen deus significat
divinitatem in [illegible] sed non [illegible]
ad supponendum quod est [illegible] sed nomina [illegible]
[illegible] supponunt [illegible] alia [illegible] forma [illegible]
[illegible] non refert [illegible] supponit
sed si [illegible] deus et [illegible]
aut [illegible] refert [illegible]
[illegible] ergo etc. / Tertio [illegible] homo
[illegible] supponit [illegible] est [illegible]
homo est [illegible] et [illegible]
non recipit [illegible] sed hec est
vera deus est [illegible] vel deus est [illegible] et
[illegible] ergo si illud [illegible] non [illegible]
[illegible] sed [illegible] qui [illegible] sup-
ponit [illegible] sibi [illegible]
[illegible] ut si [illegible] deus

ergo hec est simpliciter falsa unus deus est pater et filius. Respondeo dicendum quod hic consueverunt esse duplex opinio. Una quidem est quod hoc nomen deus significat essentiam naturaliter et supponit pro personis aliquando una ut patet cum dicitur deus generat, aliquando duas ut cum dicitur deus spirat, eo quod pater et filius spirant, aliquando tres ut cum dicitur deus est trinus. Et ideo terminus est ut dicunt quod communis habeat multa supposita, ille namque terminus qui a parte suppositi indifferenter se habet ad unum vel ad plura supposita, formaliter supponit pro [illegible] nisi trahatur ut si dicatur homo est species sic dicunt in proposito, ultimo dicunt quod licet supposita omnia sint in illo una substantia tamen [illegible] sunt potest supponere pro multis personis licet non possit sicut verbi gratia homo vel aliquis terminus communis et cetera solvunt obiecta. Alia opinio est quod pro essentia supponit namque significat et hec supponit per naturam naturaliter ab aliquo ut cum dicitur deus generat et cum dicitur quod cum dicitur deus est trinus ibi stat pro natura non pro persona, et una natura est tres personae. Sed ista est locutio et ideo hic ponunt est quod hoc nomen deus licet nomen [illegible] dis- cretum non licet proprie [illegible] significet et supponit proprie, ergo significet naturam illam proprie supponit, sed melius est dicere veritatem quod licet nomen [illegible] tamen [illegible] et discreti termini communis per formaliter supponit. Sunt discreti sive forme communis [illegible] proprie supponit tamen naturam quam personam [illegible] ad veritatem preter [illegible] [illegible] sicut hic autem non preter in alio termino communi et ideo nec [illegible] modi supponendi.

Propter istud tamen breviter queritur de hoc quod dicitur, deum de deo lumen de lumine. Quod cum [illegible] notet substantiam et ita diversitatem et distinctionem videtur quod pa- ri ratione et ab eisdem istud sit verum deus est alius a deo. Unus distinguitur a deo. Respondeo dicendum quod duplex est importare distinctionem sive diversitatem sicut modo vel ut rem vel ut conceptum [illegible] ut con- ceptum. Cum igitur prepositio importat di- stinctionem ut conceptum et distinctio est in

omnis comparatur ad supposita facit hunc [illegible] per diversa supposita, cum ergo ponit modo ita et ita [illegible] distinctionem et ideo sunt pro [illegible] est vel locutio, quod vero hoc nomen alius importat distinctionem ut conceptum. Sed hoc verbum distinguit [illegible] simpliciter ponit distinctionem ita [illegible] ratione sue forme. Ideo sunt falsa. Tertio queritur de ista quam ponit magister dicens deus genuit deum se quia magister solvit instanciam [illegible] et [illegible] non alter solvit. Cum eius [illegible] et [illegible] suppositum dividat [illegible] [illegible] sequitur genuit deum ergo se vel alium. Respondeo dicendum quod magister solvit per interemptionem et instantiam [illegible] [illegible] non sequitur ex premissis et quod non sequitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad aliud vero quod obicitur quod idem et diversum sufficienter dividunt ens, dicendum quod simpliciter loquendo verum est. Nam [illegible] quod simpliciter nec est eadem [illegible] nec simpliciter diversa est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si non est idem aliud et diversum verum est, [illegible] aliud quod non est idem non tamen quod est idem filius autem non est idem pater in natura et in persona alius nec [illegible] alius deus quod [illegible] aliqualis in natura.

Tertio queritur de hac propositione quam ponit magister de hoc dicto: deus pater quod potest esse [illegible] [illegible] et [illegible] termino cum [illegible] quod ista distinctio non sit intelligibilis, cum cum eadem [illegible] [illegible] [illegible] videntur [illegible] [illegible], [illegible] quod non [illegible] quod [illegible] solutio est [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] solvere. Sed ista distinctione remota adhuc manet sophisma. Si [illegible] est deus pater solum [illegible] pater [illegible]. Respondeo dicendum quod distinctio magistri bona est et secundum artem. Nam sicut [illegible] [illegible] adiectivum et substantivum intelligitur [illegible] [illegible] ens, vel quod est ens. Cum hoc quod est ens sive quod est pater potest teneri [illegible] et [illegible] [illegible] et tenet locum appositive [illegible] et equivalet uni termino

Ideo dicitur quod potest teneri sive concedi immediate
et deus pater non est aliud quam ipse pater
vel ipsum relatum potest intelligi relative
et ita in [illegible] distancia et tunc non
resolvitur et sensus est deus pater deus qui
est pater quod tantum valet est deus et ille est pater
Hec autem solutio magis solvit [illegible] se-
cundum quantum ad unam deceptionem et illa est
bona sed verumptamen habet ibi alia deceptio
de relativo ideo oportet solvere non ad
illam deceptionem sed ad aliud. Ideo proposi-
tum solvit ad argumentum aliter. ergo
deus qui est pater vel qui non est pater et
quod non semper nec sunt contradictorie quia
suppositio huius relativi non est eadem in utraque
cum supponit pro deo genito quod non con-
funditur in negativa de simplici. unde
sic hec non contradicunt sed ambe sunt
false nullus homo est petrus et aliquis homo
est petrus. ita dicitur in proposito quia negatio
confundit. unde iste ambe sunt false. deus
filius est pater. deus non est pater sed hec
solutio propositum habet locum sicut in proposi-
to quia ibi dicit personem et personem re-
gatum sunt non deus. in aliis non
habet locum negatio in proposita relativum
ipsum non confundit et ideo modum aliter sol-
vunt distinguendo quod hoc relativum qui
potest facere distinctionem simpliciter vel personaliter
si simpliciter affirmativa vera est negativa
falsa. si personaliter econverso negativa vera affirmativa
falsa. quod patet quia hec est falsa persona filii est
pater, et hec est vera persona filii non
est pater. Item queritur de hoc quod dicitur quod unus
deus est tres persone sed contra que conveniunt pro-
cedit de uno et eodem conveniunt de se in-
vicem. ergo si unus deus est pater et filius
ergo pater est filius. Dicendum quod in dictis
est de uno singulari sed non est verum
quod procedunt de uno communi, cum nichil
subiicitur duobus in communi supponere
nisi sit commune ad illa unde hec est falsa
homo est sortes et plato. ergo sic in propo-
sito. Respondeo dicendum quod sic patet de suppositione
huius nominis deus. sortes est quantum de
suppositione cuiuslibet alterius termini quia cum
sit nomen termini communis et discreti. Ideo
sunt [illegible] pro pluribus sic pro uno et ideo

non sequitur deus est pater et filius ergo deus
pater est vel filius est pater vel filius. Sic
nec hic [illegible] hoc quod pater est filius
et [illegible] quod [illegible] est pro indifferen-
tate. Ideo supponit de termino formali
vel personali. Item queritur de hoc quod ma-
gister dicit solum deum unum esse trinitatem
quod videtur esse contra illud quod [illegible] in
trinitas est nomen collectivum unus et
solus nomen partitivum et discretivum. ergo
sic hec est falsa unus solus homo est omnis
homo. ita et hec. Respondeo dicendum quod licet
nomen trinitas est collectivum pluralitatis, unus
autem et solus addita huic termino deus
non dicit discretionem persone sed nature ab
aliis. unde unus solus deus est una
sola natura et ipsum in omnibus est una na-
tura et res una. sive suppositum pro trinitate
pro indeposito. trinitas de deo predicatur.
nec est simile de hoc quod dicitur omnis homo.
et unus solus homo. natura unius hominis
est unus quam potest confundi et multiplicari.
et ideo hec est vera omnis homo est homo.
nec sunt sic pro pluribus ut confunduntur
et ideo hec est falsa homo est omnis homo.
Sed nec tamen suppositum est vera ut pro in-
deposito. nec est idem in homine natura et
res nature. Item queritur de hoc quod dicitur quod pater
sapiens est sapientia creata vel eam ge-
nuit. cum dicat filium. quam autem dicit sapiens
quantum ad personam et cetera est filius quam alia
alia opera dicende. aut sapiens quantum ad
naturam et illud simpliciter est filius quam magis
sapiens ex hac est rei substantia. Respondeo dicendum
quod intelligitur sapiens quantum ad personam non
quantum ad naturam ad pluralitatem. Item
queritur de hoc quod dicitur quod pater genuit
alium se. videtur enim male coniungere illa
duo quia dicit connotativum indepositorum et
alium diversitatem. et ita sunt opposita
et ita implicantur opposita. Dicendum
quod verum terminus de alio, quo
quidem de quo. Respondeo dicendum quod opposita
directa intelliguntur sed ita non contingit
in divinis sed est indepositas in natura
et alietas in supposito. et hec sine opposi-
tione non indepositas et alietas in se.

mone vniuit sn oppone primo ad singularis numeri oppositionem / Tercio queritur de hoc quod dicit. pater sit habet plenum nec minuit se. et videtur dicere plenum quia [illegible] calx quia sic generat vnum plenum ut non possit amplius generare, minuitur eius potencia. Sed sic est in pre gne etc. / Responsio quod illud verum est si generare aliud sit potencia. Sed quod vno genito possit alium generare. dicit imperfectionem potencie in generando quod ex hoc ostenditur quod non totam suam dedit vnum / Tercio queritur de hoc quod dicit de se alium se genuit. Sed non alterum per se alteram personam. vtrum dicat magis proprie alium vel aliud. et videtur quod alium. quia masculinum dicit distinctionem quod sortes sit alter a se. Sed in diuinis maxima est diuisitas. Contra dicitur quod qualitates faciunt dici alium. Sed in diuinis nullum est accidens. ergo non debet dici alterum. Tercio [illegible] neutrum [illegible]. Si enim [illegible] qualitates faciunt dici aliud et accidentales [illegible] neutrum [illegible] in diuinis neutrum [illegible] dicendum / Responsio dicendum quod pater differt a filio et in supposito et in proprietate [illegible] pater dici aliud et pater dici alter. Sed [illegible] illa non accidit proprie [illegible] magis proprie dicitur alius. et quod alius respicit suppositum. aliud essenciam. vel si respicitur ibi alius in masculino non in neutro

d. v.

ost queritur vtrum

generatum sit / In prima parte presenti monet magister nos de comparacione relacionis ad suum essenciale [illegible] est hoc nomine deus / In [illegible] monet nos de comparacione relacionis ad suum essenciale abstractum quod est essencia. et diuiditur pars in duas partes. in prima parte monet nos de comparacione relacionis ad essenciam in racione [illegible]. vtrum essencia generet / In 2a in racione [illegible] vtrum essencia generet ibi. Tercio non est verum quod diuina essencia genuit filium. Prima pars habet maiores partes. In prima parte proponit problemata. vtrum essencia generet vel generetur / In 2a adducit rationes tres per auctoritates [illegible] quod essencia non generat a patre ibi / Tercio non est verum quod pater genuit etc. / In tercia addunt voces in generando ibi, huic autem verbo generandi etc. / In exta et vltima soluit et exponit ibi [illegible] euidemus. Tercia [illegible] non est verum / Hec est 2a pars istius distinctionis in qua magister tractat 2am partem questionis que est de comparacione generationis ad essenciam in racione principii. et diuiditur hec pars tres partes / in prima determinat istam questionem dicens quod essencia non generat et hoc confirmat per racionem ducentem ad impossibile / In 2a vero ducit auctoritates que sunt directe contrarie posite solucioni ibi predicte vero esse contrarium / In tercia vero adducit auctoritates [illegible] generatas ibi. [illegible] et sequitur etc. / Tercio prima pars habet maiores partes. In prima parte adducit auctoritates aug. contrarias predicte solucioni / In 2a auctoritates adductas exponit ibi Sed hoc vere determinamus / In tercia vero [illegible] predictas exponens adducit auctoritates alias [illegible] in quibus nobis oppositum [illegible] ibi. Hoc vero contrarium videtur esse. In [illegible] vero auctoritates [illegible] explanat et explanatorem sua probabili confirmat ibi. Sed [illegible] hec verba sane velit etc. [illegible] et in [illegible] sequentia etc. / Hec est tercia pars in qua [illegible] soluit per auctoritates quibus [illegible] posse solucionis contrarietas. In quibus non dicitur quod essencia generet vel generetur. Sed quod de essencia [illegible] plus generetur. et hec pars maiores habet particulas. In prima [illegible] auctoritates in contrarium. In 2a vero adductas explanat ibi. Sine dubio premissa [illegible] ubi [illegible] predictam exponit. In tercia ex predictis concludit [illegible] et sic [illegible]. In [illegible] et vltima redit ad propositum et ostendit ex premissis [illegible] dicta esse per auctoritatem Augustini [illegible] hec ita debent intelligi.

Nota quod ista ad intelligentiam duarum
principalium partium huius nominis duo
principaliter continentur. Primo quidem de comparatione
relationis ad personam sive essentiam
in divina philosophia. Secundo quidem de comparatione
eiusdem ad essentiam in divinis. Et
duo continentur quantum ad primum, duo vero
quantum ad secundum. Circa primum quidem
primo videtur quod relatio vel essentia [illegible]
videtur de essentia [illegible]

Videtur primum quod relatio non [illegible]. Omne
sic comparare sunt relationem; que conveniunt
comparare conveniunt et referri; sed
essentie nullo modo conveniunt referri; ergo nec
comparare. Tertio comparare importat distinctionem,
ergo que conveniunt comparare per se et distin-
gui; sed essentia non sit una nec distin-
guuntur per se, aut si comparat plures
sunt essentie, et adhuc divina essen-
tia tenet unitatem. Tertio comparare dicit
actum [illegible], ergo [illegible] solo [illegible]
quod significat pluralitatem vel supponit pluralitatem;
sed essentia non significat pluralitatem, sed est communis,
nec pluralitatem supponit, sed sit omnino abs-
tracta [illegible]. Item comparare est effectus
persone, quantitas est essentie; quod sic se
habet quantitas ad personam [illegible] effectus per-
sonalis ad essentiam, sed quantitas [illegible]
est persone, quod hec est falsa: persona est quan-
tibilis; ergo nec effectus personalis est
essentie; ergo nec comparare [illegible] est persone.
Contra, quecumque sic se habent quod unum
non est aliud, et non habent diversas proprietates,
[illegible] de uno et de altero; sed persona
et essentia sunt huiusmodi, [illegible] persona [illegible]
nec habent diversas proprietates, quia proprietas
in divinis est relatio distinguens; sed
si essentia haberet aliquam proprietatem, tunc
distingueretur et referretur, quod falsum. Si di-
catur quod persona et essentia non
habent diversas proprietates, [illegible]
[illegible] proprietatem et non habet. Contra, summa
compositio est [illegible], sed talis diversitas
est per compositionem, ergo magis [illegible] essen-
tia et persona [illegible] persona et [illegible]. Si persona
non [illegible]. Respondeo [illegible] persona
de essentia [illegible]

[illegible] quecumque sic se habent quod unum predicatur
de altero, unum supponit pro altero, quod patet
nec substantia [illegible] predicatio; sed essentia non
predicatur de persona; unde hec est vera: pater
est essentia; ergo supponit; ergo sic [illegible] per-
sonat, sic [illegible] divina essentia generat. Item
de quocumque predicatur proprium et propria passio,
sed comparare est sic propria [illegible] passio,
sed hec est vera: divina essentia est [illegible]
[illegible] et hec [illegible] divina essentia generat.
Item de quocumque predicatur diffinitio et
diffinitum; sed diffinitio [illegible] est [illegible]
[illegible]: quod a nullo est [illegible] est [illegible]
[illegible]. Respondeo ad [illegible] intelligentiam
est notandum quod [illegible] sim-
plicitas [illegible] esse [illegible] et unum, et [illegible]
[illegible] quod [illegible] non [illegible] et [illegible]
unum quod unitas non multiplicatur. Sic
ergo [illegible] oportet [illegible]
sit [illegible] in divinis, primo
[illegible] manifestata, que sicut
[illegible] sub [illegible] et unitatem
sine multiplicatione. Sic igitur nomina
imponuntur primo que omnino sunt in-
communicabilia et quantum ad suppositum
et quantum ad significatum, unde hec oratio est
falsa: pater est plures vel pater communicabilis
[illegible] vel [illegible] oportet
nomina imponi que non [illegible]
nec quantum ad significatum nec quantum ad sup-
positum. Aliud quod triplex est genus nominum
significantium essentiam: quedam enim significant
in concretione, ut hoc nomen deus; quedam
in omnimoda abstractione, ut hoc nomen
essentia; quedam medio modo [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et ista dicuntur
medio modo significare, quod non [illegible]
personam [illegible], sed [illegible] supponunt
[illegible] actus vel [illegible] que sunt propria
suppositorum. Cum igitur [illegible] sunt nomina
[illegible] nomen concretum supponit pro [illegible]
[illegible] nomen medium supponit [illegible]
[illegible]. Nomen abstractum et
absolutum non supponit [illegible] omnino [illegible]
unde hec est [illegible] et [illegible]

essentia communicata / hec autem sapientia generat
de sapientia per simplicem [illegible] potentiam [illegible] id
est substantia sed non [illegible] / hec
autem essentia generat omnino [illegible] et ideo
negandum est et si logice dicatur [illegible]
[illegible] autem [illegible] ad generan-
dum [illegible] consimiles [illegible]
[illegible] substantie / ad id quod
primo obicitur quod essentia et persona non sunt
duplex [illegible] eadem [illegible]
[illegible] est in divinis [illegible]
hec duplex [illegible] et per illud [illegible]
distinctionem et differunt [illegible]
[illegible] de [illegible] ut pater et filius / alio
est [illegible] et non [illegible] et illud
non includit distinctionem / nec sit quod
unum non predicetur de alio sicut sic quod
ad se de uno quod non de de alio
ut in petro et in homine petrus
[illegible] homo non et tamen homo
predicatur de petro / et ad illud quod summa
oppositio est affirmationis et negationis [illegible]
quod [illegible] ubi negatio nichil ponit [illegible]
[illegible] ad et nichil sed ubi ponit [illegible]
[illegible] est esse et surgit [illegible]
persona [illegible] sine rei sine [illegible]
non sufficit ad distinguendum / ad id
quod secundo obicitur quod predicatio suppositi [illegible]
[illegible] est unio quod sic in inferioribus
est predicatio secundum [illegible] ut homo est
animal et est predicatio secundum rem ut animal
est genus et predicatio suppositi [illegible] de
[illegible] secundum [illegible] sed [illegible]
[illegible] in predicatione que est secundum rem
est ibi [illegible] unde non [illegible] animal est
genus homo est animal ergo homo est genus
[illegible] in divinis quod [illegible] sunt
ibi res et eadem est predicatio secundum
[illegible] et illa [illegible] de
de predicato et de subiecto sed [illegible]
[illegible] secundum [illegible] in predicatione
secundum rem est [illegible] et filius est
[illegible] pater generat sed divina essentia est
pater ergo divina essentia generat / sed ita
[illegible] non [illegible] quod in divinis
[illegible] predicatur de essentia / unde hec est
[illegible] essentia est pater [illegible]

[illegible] generat in inferioribus non recipitur
[illegible] ab [illegible] quod in divinis est duplex
modus predicandi per ydemptitatem et per
inherentiam per [illegible] ut omnis
[illegible] essentia est pater per inherentiam sine
denominationem sic [illegible] adiectiva
et verba predicantur per ydemptitatem [illegible]
[illegible] sunt simplicia [illegible] non
[illegible] persona unus esse simpliciter [illegible]
[illegible] quod non est in creaturis
[illegible] in eis non recipitur predicatio per
ydemptitatem [illegible] conveniet
de se ut [illegible] de quantitate et qualitatibus
sed omnis [illegible] que est super [illegible]
[illegible] est per inherentiam [illegible]
est omnino simplex unde hec est falsa quantitas
[illegible] et qualitas / in predicatione
[illegible] per inherentiam [illegible] aliud significat
et aliud supponit quod significat formam
[illegible] et supponit per [illegible] et in [illegible]
[illegible] est quod [illegible] predicatur de alio
supponit pro illo sed in predicatione per
ydemptitatem idem significat et supponit unde
[illegible] est [illegible] quod significatur per hunc
[illegible] pater id est [illegible] est quod significatur per
[illegible] essentia et ideo [illegible]
essentia et quia hoc nomen essentia
non significat personam id est ipsa non supponit
[illegible] de ipsa predicatur [illegible] predica-
tione per ydemptitatem / ad illud quod obicitur
[illegible] de passione et subiecto et [illegible]
eadem quod [illegible] sunt vocabula in di-
vinis [illegible] que claudunt inter
se rem [illegible] ponunt [illegible]
simplicitatem per [illegible] ut hoc nomen pater
et [illegible] predicantur per ydemptitatem
ut [illegible] essentia est pater / [illegible]
qui est pater [illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt verba et nomina adiec-
tiva [illegible] ut generat et genitus
et natus et [illegible] ponunt rem [illegible]
[illegible] de [illegible] predicantur [illegible]
[illegible] per inherentiam predicantur et ideo
[illegible] ponunt distinctionem quia [illegible]
[illegible] essentiam [illegible] de ea dicatur
et ideo hec est falsa essentia generat

hec sit vera . eterna est generatio et non
a principio per inceptionem tamen ad prin-
cipium per inchoationem sit in eternitate
ergo etc. de quorum primo subiectum
et prima passio istius est i stamaz
verum prima actio est conveniens ei de quo pre-
dicatur ut hec intendit species primo
sit prima actio hominis et homo dicitur de pe-
tro non sic etc de eo hic quod est spec-
et si obiciatur quod in divinis non credit eo
convenit quia non cadit ibi actus pro-
prie et si non sit efficientis nec di-
stinctis quantum ad rem est sic primo
ad rem sive ad modum predicandi
qui triplex est in divinis secundum infra
patebit dicitur sic hic est actus eterna
est prima sed persona distinguuntur ergo et eter-
na et in proposito / ad id ipsum ulterius
obiciatur de hac eterna est pater filium di-
stinguitur a proposito quia pater per prone
relationem suam sive respectum principium
~~impetum~~ imperatum etc secundum speciem quod
est eterna et hic est locutio falsa
est cum passus quia eterna refert ad fi-
lium vel pater claudit infra rem sui
subiecti ut sit sensus eterna est pater fi-
lii i. eterna est ille qui refert ad
filium et hoc non verum est locutio et
non valet argumentum ergo filius est filius
eterne primo est ibi actus sic cum
non sit filius refert ad illum qui est
pater et ille est eterna quod refert vel
distinguitur ab eterna sic et in proposito
Secundo quidem verum sit concedendum
quod aliquis generetur de substantia patris
ut filius et quod sit verum per multas auc-
toritates in libro et maxime per illa de
qua et frequenter in scriptura legitur pater de
sua substantia genuisse filium sed scriptura
non dicit nisi verum nec frequentat nisi
firmum ergo predictum primo est verum et
firmum / Et ratione obiciatur sic omne quod
ab aliquo et est ei consubstantialis est de eius
substantia sed filius est a patre et est ei consubstantia-
lis ergo est de eius ~~eterna~~ substantia / Et preterea
generat filium aut ergo de aliquo aut de

nichilo non de nichilo quia tunc esset
creatura ergo de aliquo non de aliquo alio
a se ergo de sua substantia / Et in instrumentis
filius qui est per eam sic a patre dicitur esse
de substantia patris ergo multo fortius qui est
totam substantiam dicitur esse de substantia generantis /
ergo hec est vera filius est de substantia patris
Contra propositio sic distinctiva et de distinc-
tio ibi et distinctio et dissimilis ergo si
sit filius de substantia patris hec propositio denotat
distinctionem inter substantiam patris et filium ergo
si ista sit distinctio quod filius est substantia
patris pro predicta est falsa / Si dicatur
quod hec propositio de tenet (?) a generali signo
principium ratione spiritualem ergo est ibi so-
lecismus sic si dicatur sublimis volat
per stultum ut stultum est dicere / Et
dicatur de sic speciali hec propositio de per-
ut accidentaliter aliquando ut materialiter ut
anulus de ferro aliquando ordinaliter
ut de mane fit meridies i. post ma-
ne / aliquando originaliter ut si dicatur radius
de sole vel splendor de igne / sed quo-
modo istorum modorum accipiatur substantia est
locutio si materialiter est falsa quia filius
caret materia Si ordinaliter falsa similiter
sensus est quod filius sit post patrem sive
post substantiam patris / Si originaliter falsa
quia sensus est quod filius habeat ortum
a substantia patris sed ista non admittitur
secundum patris generat filium ergo est omnino
de falsa Si dicatur quod in nullo istorum mo-
dorum sed tenetur tunc spiritualiter quidem
verum ortum habet hec signatio et quo-
modo aliter accipiatur et vere quod hoc nichil
sit quia tunc hec esset vera pater est de
substantia filii quod nemo concedit / Et etiam
hoc idem ostenditur sic dicit hec propositio de
et a quod a prima dicit habitudinem prin-
cipii activi sed propositio de accipit et
habitudinem principii passivi sed deo
et eius substantie magis convenit ratio princi-
pii activi quam passivi ergo hec est
magis vera filius est a substantia patris quam
de sed hoc non recipitur ergo nec alia

debent recipi. Item dicitur aut quod identitatem aut diversitatem. Si identitate, quod quia summa identitas sit in essentia vel substantia, hoc est una substantia de substantia, quia negat nihil. Si diversitatem, secundum distinguitur substantia patris a filio, quia filius est ipsa substantia patris, quod eadem est substantia. Preterea videtur quod predicta locutio est concedenda et ad nullam predictorum, nam non hoc dicendo quia predicta predictis tribus modis, nam sensus huius [illegible] de accipitur. Dicendum quod potest accipi substantialiter, ut dicat substantialem convenientiam inter essentia, secundum hanc notionem patre dicitur filius et patre et unum tres alia consimiliter et respectu ad essentia. Si enim substantialiter tenetur, sic de filio de substantia patris, ita dicetur et de substantia filii, quod absurdum est. Preterea notandum quod substantialiter accipi convenit simpliciter; aliquando enim accipitur substantialiter et personaliter, ut cum dicitur quod partes sunt de toto, sive de substantia corporis, ut vertens vinum de uvis. Aliquando accipitur substantialiter et ordinate, ut cum dicitur de pane fit corpus Christi, ubi enim est ordo, quia substantia panis non manet in corpore Christi, sicut nec manet in modo, sed versus substantialiter quia substantia panis transit in substantiam corporis Christi. Aliquando accipitur substantialiter et originaliter, ut cum dicitur filius de substantia patris, ratione ablativi tenetur substantialiter, ratione genitivi originaliter, et id importat aliqua distinctionem filii ad patrem, non ad eius substantiam, et ita preposito tenet ibi originale principium et substantiale. Et per hoc visio ad primum argumentum et secundum. Cum vero dicitur procedit sub visione pro intellectu, quod dicitur quod hoc diversitatem non [illegible], sed sic dicitur quod obliqui sunt visitivi [illegible] tum ad modum quod visitive construuntur cum verbo ut videtur mihi. Simile hoc de membris dicitur quae cum obliquis construuntur. Patet ergo solutio, quod dicitur nos similitudine patris passivi nec tamen habitudine proprii activi, sed similitudo substantialem, similitudine originis. Quod non facit hec propositio a dicitur non est simile. Ad id quod ultimo obicitur patet solutio, quia non dicit in premissis independentiam nec diversitatem, sed consubstantialitatem et similitudine originis.

Consequenter dicendum est secundo articulo cuius questio una est, utrum comparatio gradus ad essentiam in eadem sint. Duo queruntur. Primo queritur utrum essentia sive substantia generet. Secundo utrum per generationem gignitur. Videtur substantia generetur sic obicitur. Generatio in inferioribus est motus ad substantiam, quia motus est hoc ens imperfectionis, quia substantia est tota perfectionis. Sed quod est perfectionis et sufficiendo ad omnia, ergo et generatio terminatur ad essentiam. Item generatio in divinis terminatur aut ergo ad substantiam aut ad actum, quia omne enim substantia vel actus; sed in divinis non terminatur ad actum, cum non sit in, ergo ad substantiam. Si dicatur quod in divinis principium non sit actus est sed relatio quae distinguitur a substantia, tunc arguitur sic: aut generatio terminabitur ad substantiam aut ad relationem; sed non ad relationem, quia in ad aliquid per se non est [illegible], nec terminatur per [illegible], ergo terminatur ad substantiam, ergo substantia generatur. Item sic philosophus in moralibus: nobis movent ea quae innobilia sunt, et corrumpunt nobis corruptiva ea quae in nobis sunt, et hoc est quod vult [illegible] esse cum singularia; quod cum [illegible] sit [illegible] substantia non persona et substantia sit in prima [illegible]; si persona generatur et substantia. Item generare tam in divinis quam in creaturis est simile se ponere, sed non est plenitudo in prima secundum in substantia et in via, quod cum terminet ad formam, magnitudo est plus quam ad substantiam, secundum ipsa attendit plenitudo. Item omne quod generatur ab alio generatur quod [illegible]

distinguitur. sed substantia divina non habet aliud nec aliud in divinis. ergo non generatur. Item omne quod generatur habet principium a quo. sed omne quod habet principium est principiatum. sed principium et principiatum distinguuntur. Si ergo substantia generatur, distinguitur aut ergo a substantia aut a persona. sed utrumque est impossibile. ergo etc. Item omne quod generatur est de substantia generantis. sed non est nisi una omnino substantia. ergo idem est. Si ergo substantia generatur, substantia vel essentia est de substantia generantis. sed non nisi una omnino substantia. ergo idem est de seipso. hoc est impossibile. Item generatio est productio. sed productio est quedam actio et omnis actio creature terminatur ad singularia. ergo si generatio sit quedam actio in divinis terminabitur ad singulare sive suppositum. sed illud non est substantia. ergo non terminatur ad ipsam. Respondeo dicendum quod generatio de sui genere ratione ad personam terminatur. sed attendendum quod persona de duplici ratione: que est communicans et hypostasis sive persona. et secunda que est quam dico. quia sicut est loqui de humanis generationibus duplex, aut quantum ad productionem aut quantum ad intentionem. quantum ad productionem ut sic actio singularis terminatur ad personam. quantum ad intentionem ad naturam communem. quia ita producens hominem intendit formam communem dare illi. sed quia in creaturis forma communis mutatur in supposito. Item in illis forma communis corrumpitur et recipitur. et ideo in creaturis generatio non tantum secundum intentionem sed etiam secundum productionem ad personam generatam terminatur. et ideo valet in singularibus generatur, ergo mutatur. sed quia in divinis substantia non mutatur nec advenit et non [illegible] esse. Item generatio secundum productionem terminatur solum ad personam que est persona quia persona secundum Boecium rationalis nature individua substantia. et quia ideo solum dicitur generari de quo terminatur generatio secundum rationem producentis. ideo persona generatur non substantia vel essentia.

et ideo hoc non recipit essentia generari. Preterea omnia obiecta ad utramque partem procedunt cum divisione unius partis. ergo quia in divinis non secundum quod generata generetur substantia sicut in creaturis, possibile aliter dici quod non generatur quia in similitudine. et non tantum in creaturis hic ratio est, sed etiam in divinis. quia autem in hoc non signat in abstractione sed in concretione, et ideo quod hoc nomine Deus significat personam in concretione, Deus generat. Et Deus generat Deum. quia vero substantia vel essentia significat in abstractione, ideo nec generat nec generatur. et ita patet responsio ad obiecta opposita.

Ultimo queritur utrum substantia per generationem generetur. et quod sic videtur: hoc modo per illud res generatur per quod fit ut sit in pluribus. sed substantia est in pluribus personis. et non est nisi per generationem et processionem. ergo per generationem generatur. Item ita est, qua posita ponitur res et qua remota removetur. sed posita emanatione in divinis ponitur generatio et distinctio. remota generatione vel emanatione essentia est in uno solo sicut ypostasis. ergo generatio est ratio generandi essentiam. Item quod datur alicui et non desinit esse a dante, per illud per quod datur per illud generatur. sed substantia a patre datur filio per generationem et non desinit esse a patre dat filio. ergo per generationem generatur. Item generatio in creaturis inferioribus est ratio generandi personam sive naturam. sed in divinis natura illis est multo generabilior quam simplicior. ergo in divinis per generationem substantia vel essentia generatur. Contra: generatio est personarum distinguendi. sed non est ratio personam distinguendi et generandi. ergo per generationem non est ratio generandi in divinis. ergo per generationem nihil generatur. Item quod facit aliquid esse in hoc non est ratio generandi, sed appropriandi et communicandi. sed generatio facit esse personam in alia persona ut patet in pa-

filii ergo non est racio generandi ex
appetitu / Et omne illud quod per relacionem
generatur per relacionem est quo ergo go
spiracio per relacionem generat relacione condi
sepita non est genus ergo per spiracio per se
ueni per relacionem non est generacio ergo nec
spiracio per se quod per relacionem generat per
relacionem dat et recipit et sic hic
relacio sed non est relacionem actiue sed
spiracio non actiuit relacionem ergo etc. Pro
ad hoc intelligendo quod genere generando est
de se differens sic se habet ad actum et
potenciam quare cum sit dicere illud quod est
incommunicabile generando non sit in pluribus
sicut in intellectu videns ut in sole
et luna et huiusmodi quare ergo generacio
tamen quod est actu in pluribus dico ergo
quod generacio forma alia generando est
de se est generabilis sed tamen actu gene-
rabile per generacionem plurium sicut
una generacio vel creacio de se quidem ge-
nerabilis est sed quod actu generat non
est in pluribus quod multiplicat vel plu-
ficat ei supposita. Hec autem est gene-
racio quod per generacionem pre plurificat
et spiracio in aliis non vniat hinc est
quod relacione spiracio vel creacio per gene-
racionem generatur quod per relacionem sit ut
sit vna in pluribus / Ad primum quod arguit
quod relacio est precium distinguendi dicendum
quod relacio per se est precium distinguendi
suppositum a supposito quod ad illud stat
per se et est plenum generandi nam
generacio quod est filii et patris sed quam in
vna in personis vniat in supposito
non est precium distinguendi etc. quare
sed factiuus in deo autem nec per se
nec per accidens / Ad id quod obicitur quod
sacre quare esse in actu etc. et appetendi
dicendum quod ad illud est sicut quare est
appetibile vel appetitus per se in hoc
enim autem creatura non sic est appeta-
bilis vel appetitus per esse in actu sed

non est appetibilis quod ad signum
nec quod ad suppositum quod signat
et suppositum sit sicut dictum est. Signum
autem cum nulla ratione distinguitur
hec cum est sed creatura per se et crea-
tura quare est in pre et plus vel alia
per dicere quod facit actu in actu et suppo-
situm autem absolute est ratio appetendi ad
in generacione ut quod est plus in uno
fiat in alio. Est ratio generandi
nam sed relacio non est quare distinguit
in supposito ut puta illa una sit ad-
dico relacionem non ut vna et in plura
est ratio generandi et distinguendi in se
illa precium generandi / Ad illud quod
obicitur quod si per relacionem generatur generacio
per relacionem sicut dicendum quod verum est
simpliciter quod quare se si actu sit in pluribus
sed non simpliciter potencia vna distincta ge-
neracione spiracio est genus quod generabilis
sed non est genus quod generatur / Ad id
quod obicitur quod id quod per relacionem dat rela-
cionem quod sicut est per generacionem dico per
ductionem et distinctionem sed ratio dicit
actum et generacionem sicut per generacionem
spiracio non distinguit sicut generacio ideo etc.

Et pro ista incipit dubitacio
vel racio et prima dubitacio est
de relacionibus vnde nam prima racio
eius dicit ad hoc inconueniens scilicet quod
si creatura generaret a pre creatura po-
neret per relacionem et hec non potest ibi
deo non est dicendum quod per genere simpliciter
sed ad illud est inconueniens dicitur cum
magis conuenit creatura cum suppositum
quam esse cum simplici sed non est inconueniens
quod esse potest per simplici et nec inconueniens
quod creatura ponat per relacionem / Per se quod
quod si creatura ponere per relacionem esset
inconueniens non a parte rei sed a parte
expressionis sicut tunc cum videretur
poneret vnitas creature in generatione
distinguere quod est inconueniens quod quis
poneret per relacionem inconueniens esset

nec indicat essentiam. Si ergo essentia
ponitur praelative, essentia aliquid
non indicat essentiam, quod est omnino
contrarium. Tertio dicitur 2o dubitatur de
2a regula in qua dicitur ad quaestionem
incidentem quod nulla res gignit seipsam
et ponitur ibi. Tertio si deus pater sit geni-
tor essentiae. Si enim esset genitor essentiae,
utique genitor eius quod ipse est, quia
essentia dicit quoddam quale. Sed et hoc
nomen deus. Sed si dicatur quod petrus
generat hominem et ipse est homo, non generat
se. Ad primum dicitur quod nihil verum dicitur quia
tunc pater generat deum qui est pater ratione
ut in proximo. Probatio quod quae de
se est in multis, sed hoc est esse
aut quod pluraliter in multis et quantum
ad formam et quantum ad suppositum ut hoc
nomen homo et talis dicit unitatem rei
quae admittit distinctionem et quantum
ad rem et quantum ad modum. Unde dicitur
de homine esse ab homine et duo esse
homines. Aliud est quod plus ...
quantum ad suppositum non quantum ad formam
ut hoc nomen deus et tale dicit unitatem
rei sed quod res nolunt nam sunt multa
supposita et ideo recipit distinctionem ut
modo non ut rem. Unde dicitur deus
de deo sed non deus alius esse a deo. Est
tertio quae ... quod est in multis
nec sit pluraliter quantum ad formam
quae est una in multis nec quantum ad
supposita quia pro illis non supponit ut hoc
nomen essentia de qua ... unde dicitur
quod non recipit distinctionem nec quantum
ad modum nec quantum ad rem. Sic enim
notatur ... a se et ... ad tertium
dicitur quod ... Si pater genuit essentiam
pater genuit se et ... quia a parte
rationis significandi non a parte rei, quia a
parte rei ... est in hoc quod
deus et in hoc quod est essentia. Tertio modo
obicitur ... Si pater genuit aliud
essentiam, tunc genitum gignenti ... est
ut sit et deus sit et patet ibi

Et si ita est quod genitus gignenti ...
sed hoc ... valet, quia ratio ...
non cadit in divinis. Si enim est ...
aliquid, sed in divinis non est ... ergo ...
Tertio non sequitur pater non genuit sapientiam quae
est sapiens, sapientia genita quae pari
ratione nec ... valet. Probatio
quod ... nomen ... non
cadit in divinis, cadit ... recipit
... et ratio ... et
... nomen ... ideo
... significat pro hoc nomen essentia.
Ideo essentia significat ... in ratione
... Si ergo essentia est
genita ab ente significatur in ratione
effectus sui principiati et ... sic
filius et principiatum ... quod est
simplex et in hoc ... ideo ...
... de sapientia quod ...
... est de ipsa in ... ,
quia nomen ita abstractum sicut essentia
non supponit pro relativo. Et ita est
... pater est sapiens sapientia et genitus
sapientiam, quae est sapiens sapientia quia
genuit vel sapientia genita in no-
mine ... essentiae non est ...
... et supponit ... non
est ... quod divina essentia generat aliud.
... hoc obicit Joachim ...
... quia ...
essentia non generat nec generatur nec pro-
cedit ... in divinis est res ...
et genita et procedens, et res nec ge-
nita nec generans nec procedens, et
ita ... sunt ...
res. Tertio ... si essentia
generat essentiam et essentia est una res
... una res generat seipsam ...
... Joachim ... dicere pater
deum generat deum et ... est deus quia
... res generat seipsam. Probatio quod
... Joachim non ... et
... res non ...
... primo ...

accipitur ibi res pro re nata sed secundo accipitur
2o. accipitur pro ipsa illa divina forma
deficit ad sufficientiam quia non valet quia
si ad dicitur de agno et non dicitur de pro-
prietate hec illa faciant unum verum
non valet petrus est dominus,
homo non est dominus. ergo petrus
et homo sunt duo. hec enim propositio
et non hec non sufficit ad distinguendum
ad essentiam cum dicitur. ergo non conclu-
ditur istud. quia essentia est res una quan-
tum ad suppositum et significatum. non enim sup-
ponit plures. sed deus est res una quan-
tum ad significatum. sed plures. quantum ad sup-
posita et ideo ignorabant joachim re-
prehendit magistrum et quia tamen esse simplex
non est reverenter magistrum contra iusticie
dei merito dampnatus fuit libellus
eius in concilio et positio magistri approba-
ta. Questio queritur de hoc quod dicit hylarius
[illegible] hic filius a quo nascendo acce-
pit. queritur ergo de hoc verbo accepit utrum
dicat personam vel relationem. si substantiam
ergo pater filio accipit. si relationem. quo-
modo essentiam recepit filius essentia est
accepta. ergo essentia refertur. Responsio dicendum
quod accipere dicit duo scilicet habere et esse ab
alio. quantum ad habere. respicit essentiam
sed quantum ad hoc quod est esse ab alio
respicit personam unde per verbum accipiendi
significatur quod essentia habetur a persona que
est ab alio. Questio queritur de hoc quod
dicit et ideo non refertur ad id quod in quo
subsistit quo unus. quia verum patrem quod
filius subsistit a patre. sed refertur ad
patrem scilicet. Responsio hoc potest intelligi dupliciter
unus quod filius non habet respectum nisi
ad unam personam et hoc intelligitur de
nomine filius. quia cum sit spirans. refer-
tur ad aliam vel quod persona filius non
est respectum nisi ad unam naturam.
et hoc verum est. quia filius non habet
in se nisi naturam patris. Questio queritur de
hoc quod dicit et naturam suam. ut

ita contrarium sequitur contrarie deus
[illegible] omnis enim non est pater et persona.
et ita nec pater esse. non sequitur. Si tu
dicas quod est similem rem intelligendi
hec falsa est. quia deus gignens non similem
rem. nec similem intellectum sed aliquo
Responsio dicendum quod hylarius impropre locutus est et ideo
addit determinationem ut ita dicam
et tamen vult dicere sequitur quantum in-
separabile communitatem et personam. et
ad illo non concedit. et quod patet per se-
quens / vel dicendum quod hylarius locutus
est [illegible] si mos quia nunc pro-
poni in eterna [illegible] generata
Questio queritur de an[selmo] et augustino
primo de hoc quod dicit. quod deus semel ge-
nuit filium. videtur enim male dicere. quia
semel dicit vicissitudinem. sed in generatio-
ne eterna nulla cadit vicissitudo. ergo etc.
Responsio dicendum quod semel potest dici unice temporis
vel unice eternitatis. et tunc dicit unice
temporis sic tamen dicit discontinuitatem et
intercisionem. Si autem unice eternitatis
et illud unice proprie est et invariabile
et unum semel dicit omnimodam invariabi-
litatem et perfectionem et unitatem. Questio queritur
de hoc quod dicit filius consilii sui veri-
tatis accipitur ibi consilium aut
notionaliter si essentialiter ergo ipse filius
est essentie quod non concedimus. Si tu dicas
quod est impropria et est sensus filius essentie
id est qui est essentia. tunc [illegible]
et pro nichilo additur hoc quod est veritatis
et [illegible] sicut augustinus exponit filius caritatis
id est filius dilectus. sed pater diligit filium
spiritu sancto. ergo etc. Si propter hoc dicas quod
tenetur notionaliter tunc ergo filius dei
est filius spiritus sancti quod absurdum est
omnino. Responsio ad hoc dicendum quod [illegible]
[illegible] nec proprie essentialiter nec proprie
notionaliter sed medio modo tertio id est appropria-
te. licet enim [illegible] sit omnibus communis
et proprie spiritus sancti unde appropriatur
patri. quia caritas est amor gratuitus

et sic pt^c patet q amor (con)iung^e e
qui tm dat et nichil accip^e et
hoc est in ipa patre. Ad argu^m p^a
alio^o pt dici q caritas dei tenet
centra^r sic dic Ang^l q nichil
aliud est dic^e. filij caritatis q^m
filij scie. s(ed) gitiue no (con)struit in ade
phorem. sz q^r pi declaramus centre
et est (con)struc filij caritatis i. filij cari
et filij scie vel nat^e. hoc est filij (con)
sbalis et naturalis. Et quando de e^c (quo)d
dic^t q filij est de s(ub)stantia patris homo
vsium. qr est filij nalis ptez scie
habent a pre ptez amore in hijs
inferioribus et in deo tota s(ub)stanciam habet
a pre. vi^z q pr no tm debet di
ci pr. sed etiam ma^r. et multo fortius ma^r.
qr ma^r plus dat quam pr. Et filius
dei vocat se sapiam et sapiam quae
corpis et ptralis pu. vini. go etiam
id sit ma^s. vide^r q pr possit de.
bet dici ma^r. Ptereo dom q non ma^s
no sufficit ad dua et vna eorum
assignat Ansel in monologion qr
prima^m matim porrigit aliud prima^m
et eo hijs est. qr ma^r e prim passiua
et cme ita mone^r ad alio. gi
at ipsum est prim aliud. qm igit^r
prima^m generationis filij est p^m et est
pure actualis et de nullo^o sufficit
in matim prim. sufficit et actiua ma
teri vt corpe et ptmie. Et q ibi l
agit vim prim quae gic dno. Item
ipulit^r de hoc q sit. q filij et (con)sij.
s. no est deniq vi^r cum prim qr d
quod de nulla ptacem ma e. est de
nichilo. sz filij et (con)spiri s. sunt aliq
qu^i te bi su dicis q filij est (con)spis.
s. sunt de aliquo vt de pre. quaer^a
tunc vtrum pr sit ex m^lo et vi^z q
sit. qr no aliquid et nichil (con)tinu^r
sz pr no est de aliquo. ergo e de m^lo
Et qr pr no h(abe)t prim effectiuum forsan
dr esse a nullo. go cu no h(abe)t
ma^z debet dici de nichilo. sic vi
detur de pre. tunc. omne quod habet

esse de nichilo est creatum. go et
pr^o. dom q bi dr. aliquid esse de ni
chilo. (secundum) Ansel in monolo. (com)plicat
pt intelligi. Vno mo vt nil accipiat
simp^r (con)firmatiue vel negatiue. vt de
de tacente. iste loq^r de m^lo. alio
positiue vt si ita dicat^z vel intelli
gat^r aliquid fieri de nichilo sic cu
tellus de ferro. tercio^o prim positiue
prim (con)firmatiue. vt si dicat^z aliquid
fieri de nichilo. qr post nil est ad.
sic dr de paupe sit diues. Ratio
aut hij multiplici^s est qr nam
mo distinguenda est. q negatio cui
quod est nichil. fit siste mira vt fo.
ras. ad hoc vbd fieri. si feratur ad
vbd. tunc fit de nichilo. hoc e
de no fieri de aliquo. sic loqui de
nichilo i. de nulla re. si aut no
feratur ad vbd. tunc affirmatur fieri.
et tunc duplex est. qr pt intelligi
materiale et tunc signat q nichil ma
aliquis et hec^r cum (con)sono. Et pt tenere
ordinal^e et tunc est hij (con)sono. sicut
creatura dr fieri de m^lo. dom igi q
ipsum prim (con)sij. deus pr dici de m^lo
esse sine pr. sine alia pa. tn
hic mo^d no est vsitatus. (con)tinuum
ad 2^m mod. dum nichil sit ex
nichilo. qr nil vllius est ma. (con)tinuum
ad 3^m modum ipsi qn loq^r Ang^l
q sola creatura fit de m^lo. sine e
de m^lo. qr denotat ibi ordine in
h(abe)at esse post no ee. hoc quod est nil
(con)nat ma^z ptacem. (con)tinuo ergo pr
et filij et (con)spirs s. no h(abe)nt ma^z
ptacem. qr h^i no h(abe)nt esse post
no esse. eo no dicit^r ee ex m^lo
et eo no valet prim argu^m (con)ptet
ab insuffi^a. Similiter ad 2^m arg^m
de pre scilicet prcedit q^m quod negatio
cuius q est nichil fert extra ad vbm
et fit ordinem negatiua. (con)sit^r cum
no (con)pellet ... esse de aliquo et
esse de nichilo et ipsum (con)trarie (con)sm

sic accidit · q pr anullo sit z ita
de nichilo · sz sic dcm est · ssz iste
sed est v sitati · quia cum v bi hac
lo notat sim q nega° de n^lo sistit
int · et h q est · de ampl^r ibi ex-
dinalit

d. vi

Retrea quod solet
vt4 pr genuit filiu vo^lte

Ut pte ista ponit mgr
dubitaces exigentes q cparac
actu gnandi ad pote^3 et sim ghi-
git cpare actu gnandi ad pom
et poam gnandi ad suppm et q
vitaz cparac Tonit dubita° ad
cessarie vim^t3 / Ed pmo pot dubi-
tatez q cparac actu gnandi ad
pom · 3° ponit dubitaz q co-
parac po° gnand ad p naz ista
ou · ghe ||re solet qhori a qbu-
dam vt4 pr rc / Ed pma po que
ptinet pitez distinctiz · dt ex
ptiras / Ut pma ponit qstioz
vt4 poa vel a tils gnand sit
pontens nate vel volutate ·
et determinat vitem lug qnis
3° ad istd qnm rndet ad qo m
qtra argnecu i · Dicimg ß dei
vim esse filiu dei rc / 3° vo oppo^t
qtra pdicta solucz z rndet ibi
sed hra hoc oppom^r pr · vo^tate
dei rc / qto z ultimo recepit ad
cplanacz pme solucz i · pdi-
cta sz hra quibz pponit dcm
est · vbi cplanat solucz ppitiz
d cuilibet qui pte tria
pu^l pponit pmo quia vtru
gnacio filii sit sim cdicionem natur
3° vt4 sit sm raciez volutatis
tcio vt4 sim cdicionem cplacetur
Ccra pmu q gnacio sit sim
cdicionem nature · sic ordinate
fecundior z amplior est nia in pre
ad pducend filiu qm sit in luce
ad pducend radiu · sz luce nare

est radiu pduce · ita q pomit i
ipa est · sim cdicionem natur · go
multo forcius in pre pdt filiu / Ccez
omne qd emanat ab alio emanat
sim cdicionem natur aut cting°
go et filius emanat alio istoz du-
oru modoz sz nd sim cdicionem co-
tingencie · q sic ctingens esset
filiu gnari go rc / Ccez ab onipotente
detrahe maxim posse e impo^le
sz deus pr est omips ing maxim
posse e gnare filiu · go detrahe
ei posse gnare filiu e impo^le sz
in ctus poa qncrei e actu · go
pari rone impo^le e ansic actu
gnacois · go impo^le e nd gnare ·
sz impo^le nd est z nec e gnar^3
go nece est gnare / Con augn ad
crosius z mgr dt in ha · nec vo^te
nec nititate genuit pr filiu · q
nitite in deo nd est go rc / Ccz
hilare in li · de sinodis nd nali
nitate ductu pr genuit filiu ·
go nd fuit i natde nalis · nec
natas alia nec vel go rc / Ccz no-
bilius pducens est illud qd dnat^r
sue accioni q qd subiacet · sed
agens sim roiz nature subiacet
accioni · q velit nolit oz ipm fa-
ce · go si pr sit nobilissy agens
est nobilissimo modo pducit filiu
non igr sim cdicionem nature / Ccez
hoc ipm pt cuiu sic · qd dat gtis
nd de nitate datur · sz sicut dt
q in pre est amor gtuitus q dat
esse filio et spm scto · go si gtis
dat nd nitas / Pro ad pdictoz in-
telligeciaz est nond · q nichil est
natur · qdam em est nititas
pducens q pu° distinguente ·
quedam q pu° desista · qdam
q pu° complacente z suffi^te · z alia
que pduct q pu° distinguente

est dupl[ex]. aut ex ipso modo quod nam
et hec est necessitas violencie. aut
cum voluntate et ista est necessitas coactionis
et de istis duobus modis quid he-
retici qui sunt valde reprobi. Alia sic
que est ex principio defectiva est dupl[ex]
aut cum res cum ingreditur est nata
compleri et hec est necessitas indigen-
cie ut cibi et potus et de hac dicitur
in ps. in qua videt sicut sunt ne-
cessitatibus paretur etc. aut res cum
non incipit ex ipso defectu et hec est
necessitas immutabilitatis ut res est in
morte et in puniis morbis. hanc
necessitatem incurrit homo ex clemencia
originalis iusticie. ps de necessitatibus
meis erue me. Alia sic que
est ex principio sufficiente et quiescente est dupl[ex]
aut cum est ex principio sufficiente in
disposito et hec est necessitas inde dispo-
sitis que sic dicitur necessitas exigencie
aut in complendo et hec est necessitas
immutabilitatis et hec ultima necessitas
cadit in deo et principaliter in deo quia ipse so-
lus est qui sibi omnino sufficit et qui
secum omnino convenit. hec autem necessitas
non repugnat libertati voluntatis sed
solum instabilitati quia res non est in deo
ad illud quod est obiectum de littera dicendum quod
ut intelligitur de necessitate coactionis que
nullomodo cadit in deo et de hac quere-
bat hereticus. Sed tamen quia intelligit
de hac catholicus et sedit in litteram ut
nulli necessitati tu nolles. tunc cum
ibi esset coactio. Sed repugnat volu[n]tas
ad illud quod est obiectum quod agens per naturam
subiacet sive accidit dicendum quod ibi sermo
est de sit necessitas repugnans volu[n]-
tati cum necessitas repugnans nature
est voluntatem subici quod non potest fieri naturaliter
quod sit quod est necessitas summe generans
non potens discordare a voluntate immuta-
bilitatem constituat subiectionem. sic patet de non
cum necessitate est bonum deus et necessario vult
esse bonum et sic necesse est ipsum esse

bonum rata et velle sic intelligendum est
in generacione filii. Ad id quod ultimo o-
bicitur de amore concomitante dicendum quod duo
sunt in concomitancia amoris unum est quod dat
ex mera liberalitate rata quod nulla est
exigencia sine debiti ratione vel ne-
cessitas quod dat sibi vel amorem et quantum
ad hoc sicut dicitur amor concomitans in patre
non quantum ad primum naturalis cum fe-
cunditas patris ratio est ad producen-
di natura filii
Secundo queritur utrum generacio filii
sit sicut modum voluntatis et quod
non ostenditur. primo per auctoritatem dicit per
rationes. primo ostenditur per auctoritatem hyla-
rii qui dicit in libro de sinodis omnibus
creaturis substanciam dei voluntas attu-
lit sed filio natura dedit. Item augustinus
xv. de trinitate reprehendit eunomium qui
posuit dei filium esse filium voluntatis
quod si recte reprehendit generacio filii non
est sicut modum voluntatis. Item
racionibus ostenditur sic generacio eterna
est de se et ex intrinseca naturalis sive per mo-
dum naturae sed iste est aliquo modo concomitanti
sicut per rationem quod dici. Item filius est sa-
piencia patris quod si procedit sicut rationem
voluntatis voluntas est prior sapientia sed
hoc est inconveniens quod cognita sicut
naturalem ordinem intelligendi precedit
affectum sive voluntatem. Sed cum in
omni nota ordinata prior naturalis con-
iacet voluntati vel saltem concomi[ta]tur
voti sic sed in primo hominem sed in
deo est nota ordinatissima quod incepit
est a nota vel per naturam quod non sit per
voluntatem quod dici. Item generatio est modus
procedendi in magis nota et in
generationibus nota sed in magis nota
oritur mente voluntate a nota quod
filius a patre voluntate mediante sit
per voluntatem. unde patet per augustinum xv
de trinitate primo modus precedit affectum
sicut potest quaerendo invenimus

quo nosse volum nascitur plus
ipsa notitia / Et ubi est maior
gratia ibi est liberalitas maior
sed pater plus gratificat filio quam cre-
aturis: ergo maior est ibi li-
beralitas. ergo cum creature procedant per
modum liberalitatis multo magis filius
et sic etc. / Et in creaturis in actu ge-
nerationis simul movet natura et vo-
luntas et nihil quod hoc filio derogat. ergo
si pater magis producit spiritum sanctum quam
quam creaturas ergo multo fortius per naturam
et voluntatem / Et ad hoc est auctoritas
hylarii in 3º de trinitate pater ante omnia tempora
filium produxit omne quod deus est per ca-
ritatem naturam eius impertiens
sicut per caritatem ergo per voluntatem / Et augustinus
loquens de mente divina dicit: huius
potentiam voluntas sit tibi pater. ergo verum
quod filius generatur a patre per voluntatem
et quod sit filius voluntatis / Responsio dicendum quod
voluntas potest dupliciter considerari. Vel ut volun-
tas in ratione approbantis et diligentis
et sic est ratio boni omnis sive sit naturam
sive contingens sive creatum sive in-
creatum. sive ab alio sive non ab alio
ut patet quod hec enim verum est pater vult se
esse deum. alio modo consideratur ut in ratione
principii et productivi et hoc dupliciter
aut prout est principium distinctum contra
naturam sicut quod dicitur quod alia sunt a na-
tura alia a voluntate / aut prout est con-
comitans naturam / Si prout est principium di-
stinctum sic distinguitur voluntas du-
pliciter scilicet antecedens et consequens. voluntas
antecedens est prima aliquis de non vo-
lente fit volens. hec non est in
deo nec ratione dei. deus enim non habet
aliquam novam voluntatem nec ratione
sui nec ratione alterius. voluntas con-
sequens precedit effectum volitum et
duratione. hec quidem est in deo. sed
non ratione dei. sed ratione creature solum
cuius esse durationem precedit sicut dicitur
non prout voluntas consideratur ut
principium concomitans non potest dupliciter

quod tunc natura et voluntas sunt principium
aut igitur natura est potentia principalis vo-
luntate concomitante aut econverso. verum
cum prius esse non potest. si voluntas cum principium
concomitante natura sit processio spiritus sancti
qui procedit per modum amoris quia
plus in natura, Si vero natura est principium principium
concomitante voluntate sic est generatio filii
qui producitur ut omnino filius et per modum
nature precedens ut dilectum. et ideo dicitur
quod sibi in eo complacet pater et vult .i. dicitur
filius caritatis / Ad id quod obicitur in contra-
rium quod generatio est per modum voluntatis
sive per rationem voluntatis. dicendum quod hoc
intelligendum aut de voluntate approba-
te ut dicunt auctoritates hylarii et augustini
aut de voluntate concomitante ut ratio
que posita est prima / Ad id quod vero quod
obicitur de similitudine imaginis. dicendum quod
in hoc est dissimilis imago creata
quia similiter intellectus ut dicit augustinus
xv. de trinitate quod non nascitur verbum per in-
quisitionem sicut potest nasci in nobis. verumtamen
per eum valet ad oppositum quam ad propositum
/ Ad id quod obicitur quod maior est
gratia in generatione filii etc. dicendum quod
maior gratia vel minor non ponit
modum emanandi et secundum liberalitatem
vel secundum modum voluntatis sed modus
sive ratio gratificandi. et quod pater gratificat
creaturis per voluntatem. ideo quod voluntas
eius est causa potentie filio per secundum
nature etc. non sequitur dicitur filius produci
per voluntatem sicut creature / Ad illud quod
obicitur quod in generatione hominis sit mo-
vet natura et voluntas. dicendum quod hoc est
propter defectum nature quia propter complemen-
tum, quod pater non potest per se generare. sed
quod generatione non alia distincte. quod
sit ad imperium voluntatis. deus autem
alia adminiculo non indiget et ideo
non est simile

Secundo queritur utrum generatio filii
a patre sit secundum rationem contem-
plationis. et quod sic videtur hoc

modo secundum illud psalmi, semel lo-
cutus est deus. Verbo id est filio genuit
in quo omnia disposuit. Sed differen-
tia. Sicut racionem exemplaris quod si fi-
lius procedit ut verum procedit per mo-
dum exemplaritatis. Tertio quando filius a patre
est filius cognicionis noticie ex intel-
lectu noticia procedit ex intellectu racionem
exemplaris. Quia exemplar est racio cogno-
scendi quod etc. Tertio quia est imago in
cognito. Hoc est exemplar in cognoscen-
te. Quia cum cognoscens expresse veritatem
imago dicitur. Sed cum cognoscens ex-
presse veritatem exemplar etc. Quod cum filius
procedat ut imago racione verbi per
modum exemplaritatis. Tertio omne primum
cognitum vere cognoscit secundum racionem
exemplaris. Sed hoc est primum filius
cognitum, quod cognoscit filium. Quia racionem
exemplaris. Si dicas quod illud non
sufficit, primo necesse est quod exemplar
et exemplatum different in forma et natura.
Hoc nichil est. Quia si homo contem-
plaretur posset formam generare conformem co-
gitatam, tunc generatio illa non tamen esset
secundum naturam sed esset secundum exemplar. Sed
pater omnino producit filium ut similiter
voluit quod etc. Si dicas quod nec illud
sufficit, sed necesse est exemplar precedere
exemplatum. Si deus ab eterno causasset mundum
per impossibile, nonne mundus esset productus
secundum racionem exemplaritatis? Item in re-
bus agentes per naturam et per exemplar
ex opposito dividuntur, sicut natura et intel-
lectus. Quod quia producitur secundum naturam non
producitur secundum racionem exemplaris. Sed filius si
naturaliter producitur a patre quod etc. Tertio omne
producens ad secundum racionem exemplaris pro-
ducit secundum racionem voluntatis. Sed pater ut
sic [illegible] est non producit filium
per voluntatem quod etc. Tertio forme non
est forma quod nec exemplaris exemplar.
Sed filius est ars et exemplar omnium. Quod
non est exemplar in patre quod non pro-
cedit secundum racionem exemplaritatis. Tertio quod est
in alio secundum veritatem non est in illo

secundum exemplar. Sed filius est in patre secundum
veritatem quod non est secundum exemplar. Sed quod
non est in alio secundum exemplar non pro-
cedit secundum racionem exemplaris quod etc. Respon-
deo quod sicut procedere per modum voluntatis
et liberalitatis est duplex. Uno cum non
procedit per modum liberalitatis ipsum quod non
est liberalitas. Sed quando sic, illud datur
ex liberalitate, sicut omne procedit a deo.
Alio modo sicut illud quod est racio liberalitatis
ut amor. Et sic procedit spiritus sanctus ut a-
mor, qui est donum in quo omnia
dona donantur. Sic per modum exem-
plaritatis est procedere duplex. Uno modo sicut
exemplatum procedit, et sic creatura procedit
a deo, tamquam exemplatum ab exemplari.
Et exemplar imprimit aliter secundum
racionem exemplati. Alio modo dicitur procedere per
modum exemplaritatis sicut racio exem-
plandi. Et sic procedit ipse filius qui de-
um patris, quia non tamen sic loquitur [illegible]
fecit et celum disposuit. Unde filius secundum
Anselmum [illegible] est ars plena omnium
racionum viventium, et hinc dicit ortum
illud quod convenit deo. Quod qui ne-
gat ydeas esse negat filium dei esse.
Et iste modus procedendi secundum exemplar
non repugnat processioni naturali. Primo
non potest esse naturalis. Aliquo modo
repugnat processioni naturali est cum secundum ve-
ritatem [illegible] procedens et
producens differunt sicut creator et creatum. Et
racionem secundum veritatem non est in alio. Unde
intellectu racionis ad hanc partem pro-
cedunt secundum hanc viam. Et si clare
vere concludunt secundum aliam vero nulla
concludunt. Primo ad omnes solvendum
est per interpretationem. Ille autem que
obiciuntur in contrarium omnes procedunt
secundum aliam viam. Et dicunt quod
procedit per modum exemplaritatis quod est
racio exemplandi quod sic est sed a racione
[illegible] dispositionis cognitionis et ima-
ginis. Ultima vero racio concludit quod
procedit per modum exemplaritatis sicut
exemplatum. Et ceteras solvendum est

per intemptionem. Ad illud quod obicitur
quod omne principium rei conveniens sibi habet
cognitionem ponit per exemplar. Dicendum
quod illud secundum est in ratione cognoscendi
procedit et ita quod habet per cognitionem
paternitatem secundum rationem causae ad effectum, idest
ordinatur cognoscit [illegible] dispositive
sive specialiter exemplatum. Cum si quod
exemplatum non est in exemplante secundum
veritatem sed per similitudinem quae magis
similitudo eius sit ratio cognoscendi et exem-
plandi. Et exemplar procedit in filio
secundum rationem exemplati non sit exempla-
tum per exemplar, sed sit ipsum exemplar
vel ratio exemplandi totam. Et si tu
obicias quod exemplar est quae toti Tri-
nitati convenit, ad hoc Altisiodorensis in
quaestione de verbo architypo sive de
ideis: quod idea sive mundus archi-
typus non tamen appropriatur ipsi filio
verum communiter. Vel aliter potest dici
quod si quod exemplar dicit rationem cognoscendi sic
quae est toti Trinitati et appropriatur filio
sicut sapientia. Dicendum quod ultra hoc dicit
rationem emanandi sic est proprium filii et
[illegible] per hoc nomen verbum ut [illegible]
patebit infra

Non praeter ista tria dubitatur de
ratione Anselmi ad oppositum. Quod nec
veritate nec unitate, quod unitas
in deo non est realis, vide tamen sufficiens solo-
nitionem cum quod deus facit aut facit
naturaliter [illegible] aut voluntate [illegible]
[illegible] tamen dicitur quod ipse videtur ad intel-
lectum [illegible] et [illegible] intelligit de vo-
luntate antecedente et [illegible] [illegible]
[illegible] obicitur quod [illegible] [illegible] [illegible]
in se est [illegible] sed qui videt ordinem
[illegible] simpliciter affirmando vel ne-
gando male videt. Dicendum quod dicit
[illegible] [illegible] [illegible] dicendum quod Anselmus re-
spondet secundum intellectum [illegible] quia
[illegible] [illegible] in se sit [illegible] quod tamen

[illegible] in uno [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] multiplicitate illa non solvit sed
[illegible] ad solutionem quod non procedit si illa
sed [illegible] [illegible] multiplicitate [illegible]
secundum illam multiplicitatem non [illegible] de-
ceptio. Magis est ad ostendendum quod
ad veram responsionem. Et quaeritur de hoc
quod dicit divinus [illegible] deus esse [illegible] filius
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] dicitur
quod pater alius est deus, alius est pater quod
[illegible] est deus et paternitate est pater, ut
dicit Anselmus. Sed filius est deus naturaliter
[illegible] quod [illegible] non dicitur filius sed
ipsa filiatione. Respondeo dicendum quod ille [illegible]
potest [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] alius est deus [illegible] et alius
filius [illegible] [illegible] [illegible] originaliter
et in ratione [illegible] et [illegible] est et
est [illegible] quod filius [illegible] habet a [illegible]
[illegible]. Et quaeritur de hoc quod [illegible]
[illegible] sive [illegible] videtur [illegible]
Anselmus [illegible] istam solutionem quae
non est [illegible] quod multiplicitate
[illegible] non est solutio. Respondeo dicendum
quod est solutio ad [illegible] et [illegible] solutio
ad [illegible] et aliquam [illegible] [illegible]
est solutio ad [illegible] secundum ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] est [illegible]
et non vult intelligere veritatem et
quod assistentes [illegible] [illegible] et non
[illegible] [illegible] veritatem et [illegible]. [illegible]
quod [illegible] veritatem [illegible] et ad-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] non quo magis [illegible]
[illegible] [illegible] et assistentes [illegible]
[illegible] illam [illegible] Anselmi
quod manifeste opponentem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ubi dixit [illegible]
[illegible] de caelo etc. Et quaeritur
[illegible] non sit [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] cum quod [illegible]
[illegible] sit per [illegible] quod velle et
nolle opponuntur contradictorie.

ms que non cadit medium / et
dicendum ad hoc quod hic textus querit de vo-
luntate antecedente sive de concomitan-
te et tunc nunc patet quia est vera nec est
medium oppositum contra illud sed sic nol-
le eius et velle dicunt actus voluntatis
contrarios inter quos cadit medium
aliquid cum est, ut nec unus voluntas nec
alter tenetur nec repugnat et vera
sed illud. Tertio queritur de solutione
magistri ubi cum secundum dicit unum dicit
scientia dei et prescientia de bonis et malis
est dicit cum Tullio super illud per quod
[illegible] michi gabat me te
dies nesciat unum sed in deo e ars
quod ars confugit te. Si dicas quod
nesciat primo petro, sed secun-
dum [illegible] cum solet illud sed hoc
non quod mea relinquat sed in deo.
non relinquet mala quo te. Tertio non
ut magister solvit ad argumentum. Item
replicatione cum ... non est sol-
ne et dicendum quod sic ista dicit deus
cognoscet mala per se ipsum sed ratio
inquirit de obliquo et lux de tene-
bra nec ex quod lucet in eo mali
oppositum / ad illud quod obicit de so-
lutione magistri dicendum quod solutionem non
ponit sed ponit contra arguendo
et d. Quarto illo unum non sed magistri ex
alio. Quarto quinque sunt in textu in centra
[illegible] diversa sunt quotiens. Quinto queritur
de hoc quod dicit in notula quod scientia
etiam mathematica sit eius quam di-
cunt deum non generasse consimilem vi-
cum contrarie Damasceni dicenti quod in
deo non est consimile quod consimilem est ig-
norans hic. Dicendum quod consimile
dicit duo vel consimile accipit te
similiter et sic ignorantia et sic est
consimile deum ad hoc alio vel consimile
dicit consimilem et hoc modo sed scientia
et consimile aliunde venientem hoc
per Iustinum ad omnia / deus .n. illis
accipit consimilem aliunde. Ubi nota
quod in consimile duo sunt. est ibi cogno-
scere ubi [illegible] et est ibi dispositio prima
quam in deo quod in deo est perfectissima
forma eius conclusio et immutabilis
ideo dicit et in ipso est consimile unde
[illegible] dei inmutabilis sed non consimilem

Et solet queri a qui-

busdam utrum pater potuit vel vo-
luit etc. In parte ista ponit
magister dubitationem ex comparatione potentie
generandi ad personam utrum scilicet sit etiam
in persona patris ita sit in persona filii
et dicit hic per duas. In prima magister
querit et determinat utrum filius possit
generare. Secundo utrum potentia generandi sit in
filio etc. Tertio queritur a quibusdam si pater
potens sit etc. Tertio prima per hoc magister
et ideo in primo movet questionem
utrum posse et velle generare sit compe-
tit ad patrem patris et filii. Secundo ubi oppo-
sit solutionem per auctoritatem Augustini sed ve-
ritatem nos movet quod Augustinus se-
cundo oppositum cum precedente auctoritate per verbum
ibi. Hoc autem non vult a quibusdam. Secundo
vero sit super auctoritatem opponens ipsam et
[illegible] quod accipitur quod super dictum est
etc. a quibusdam querit. Si pater etc. hec
2a pars erit de nobis. In qua querit magister
utrum potentia generandi sit in filio, et hec
pars est tres particulas. Primo querit et
determinat hanc questionem utrum aliqua
potentia sit in patre que non sit in filio
Si cum pater non potens est generare fi-
lium et filius non. Sed et et ad hanc questionem
respondet magister quod omnino eadem est potentia in
patre et in filio. Sed quod hoc est dubium
Tertio opponit contra predictam solutionem
et determinat per distinctionem. Secundo respondet
ad primam questionem distinguendo utrum scilicet fi-
lius habeat potentiam generandi et [illegible] est ei
dicendum filius non est etc. Si enim intelligatur
activo, falsum est intellectus scilicet quod filius
possit generare / si vero intelligatur

d. vij

passive sive ut dicat potentiam qua pos-
sit generari. verum est et similiter iste di-
stinctio secundum aliquos sic hoc quod in
generandi potest intelligi in significatione pas-
siva vel activa. si in passiva sic
verum est. et e converso. filius est potentiam
generandi id est potentiam qua generetur, sed in ac-
tiva. hoc potest esse dupliciter quia potest esse
gerundium vel personalis. et tunc habet
suppositum determinatum et est falsa. cum enim
filius habet etc. id est filius est potentiam qua
ipse filius generat. vel impersonalis et
tunc non habet certum suppositum. et est locutio
vera. est enim sensus. filius habet potentiam
generandi id est habet potentiam qua aliquis generat
sed hunc sensum non ponit magister

Demum ponamus certa quae dicit magister
de potentia generandi minor continentur. primo
continetur patrem posse generare in divinis
dicere quid vel ad aliquid, secundo patrem
potentiam generandi filio potentiam generandi id est patrem
in filio esse potentiam generandi. tertio patrem
posse generare et creare esse univoce posse
quarto patrem posse generari et creari esse
posse univoce

Circa primum quod posse generare dicat
quid. ostenditur primo per auctoritatem
magistri in littera. pater non est potens alia
natura cuius et potentia natura est vel essentia
sed natura et potentia dicunt quid non ad ali-
quid ergo et potentia generandi, Item ratione
ostenditur sic. generare est sibi in natura
similem producere. secundum enim philosophum naturale enim est omnis
in sua natura et cetera. similiter quod similitudo producens
generans generandi respicit eandem naturam sive
essentiam de se. non personam. sed dicit
quid ergo etc. Item in creaturis non
differt esse et posse et potentia et essentia
sed esse et essentia in divinis dicunt quid
non ad aliquid. sive per se dicatur sive
cum adiuncto. unde essentia patris dicit
quid ergo pari ratione potentia generandi,
Item in divinis est idem generare posse.

fore et velle sed non est in divinis scientia
creativa vel voluntas creativa. sive ad a-
liquid. primo scientia dicit quid et est consi-
milis et voluntas ergo potentia generandi dicit
quid sive creandi, Secundo contra magistrum dicit
in littera et probatur id est quod posse generare non
est posse quid. ergo non dicit quid. et dicit
quid vel ad aliquid ergo etc, Item ratione
ostenditur sic potentiae distinguuntur per actus ergo
si actus potentiae dicit quid et potentia. et si dicit
ad aliquid tunc et potentia similiter, sed constat quod
generare in divinis non dicit quid sed ad
aliquid. ergo nec posse generare, Item sicut
in creaturis differunt virtus et operatio. sic
in deo idem sunt sicut vult dionysius ergo in
deo idem est posse generare et generari sed
generare in divinis dicit ad aliquid non quid
ergo similiter posse, Item pater generat et potest generare.
aut ergo ideo potest quia generat. aut ideo
generat quia potest. constat quod non ideo potest generare
quia generat. ergo ideo generat quia potest generare
sed ergo ideo prius dicitur esse creatura. ergo potentia
generandi dicitur esse creatura. et nihil est creatum
in divinis nisi habet dicere aliquid ergo etc.
Item omnis potentia activa quae inest alicui
inest secundum aliquas qualitates sive proprietates
ut. posse enim illuminare inest lucido
per lucem. posse calefacere calido
per caliditatem. sicut aut potentia generandi
non potest activa. sed activa fieri est
ergo cum insit patri. inest per aliquam proprietatem
illa aut proprietas. aut dicit aliquid
aut ad aliquid. sed quid ergo inest omnibus
personis et ita posse generare. hoc manifeste
negat magister ergo dicit ad aliquid. ergo et potentia
quae inest secundum illam ergo etc, propter quod
quod circa hoc problema tres sunt po-
sitiones. sunt enim quidam qui disti-
guunt potentiam generandi dicentes quod potest
potentia generandi dici potentia nuda vel potentia
disposita. si dicatur potentia nuda sic vo-
lunt dicere quod dicit quid. et in omnibus
tribus personis est. secundum hoc potentia sic dicta

go inter... in ... ergo idem esse et posse

consequitur. Nam unum est ita sicut in qualibet
persona patris et potentia huius. Si autem quod
dicit potentiam dispositam, quod non habet dispositionem
nec quecumque ut exeat in actum
generationis in sola persona patris. Vo-
lunt dicere quod dicit ad aliquid. Sed verba
istorum poncius non videntur vera nec sa-
na. Non integra. Ista enim potentia est
nuda. Nata est per se disposita.
Si ergo sic est potentia generativa ut est potentia
nuda similiter et disposita. Et ita quelibet
persona possit generare. Prima non videtur
sana. Ponere enim potentiam nudam que simpliciter
se habet ad esse et non esse relationis generationis
ipsa omnino nam est esse. Non videtur sanctum
essentiam esse sine relatione. Consequenter alii
dixerunt quod sicut in divinis idem sunt posse
et esse et potentia et essentia. Quod secundum modum
potentia et essentia dicitur quid. Quod simpliciter esse
et posse et secundum modum in divinis essentiam
patris et essentiam filii et spiritus sancti sunt
esse patrem. Et filium esse spiritum sanctum non
dico aliud essentiam nec aliud esse
sed alium et alium. Ita quod dico potentiam
patris sine patrem posse generare et filium
posse generari non dico aliud et aliud
posse sed alium. Et horum positiones sunt
integre. Sicut evidenter apparet in littera.
Unde isti dicebant quod posse generare
dicit quid sed respectum ad aliquid quod
est essentiale ratione ad generationem. Cum
enim non sit commode ad se transitive sed
ad generationem talem. Et ista positio magis
similis est probabilis et salvat verbum posse
sufficienter. Consequenter alii sunt magistri de
qui dixerunt quod potentia generandi dicit ad
aliquid in divinis de se et recte et quod
potentia dicit habitudinem originalis principii
ad principiatum et quod habitudo sit essentiale
ad personam et simpliciter vel est habitudo et
essentie ad actum et tunc sunt modi
dicendi sive intelligendi. Hic est quod
[illegible] de sui ratione non sit est vel
dicit quid essentiale aliquid respectu
numero etc. dicit [illegible] persone patri

rationem. Cum potentia dicat originalem hab-
itudinem rationis sit essentialem non solum
dicit vel respicit ad generationem. Ut dicit quod
secundum personam. Simul est essentia et ita ad
aliud de se. Et positio ista sit simpliciter
vel probabilior esse. Nam potentia generandi
non videtur dicere se restituitur ad actum
generationis. Et illa est propter quod dicitur
simpliciter et potentia generandi nec est simpliciter de
posse et esse nisi unius modi. Idem enim
est aliquid per se predicatum aliquid est de se ab
iacens. Quod per se dicit non dicit actum
absolutum. Quod dicit actum entis esse essentie
et tunc etiam quod dicitur absolute et quod
dicit quid. Quod vero est secundum adiacens ut
sic dicitur pater est deus. Pater est pater. Tunc
hoc verbum est dicit habitudinem predicati ad
subiectum et quod sit dicere habitudinem ad predicatum
essentiale vel personale. Ideo potest dicere
esse essentiale et modo essendi personalem.
Posse autem de sui ratione proprie dicit ha-
bitudinem sui originem. Et hinc est quod
specificatur quibus adiunctum ut dicitur ge-
nerandi principium essentialis vel personalis.
Hanc ergo positionem sustinendo, secundo ar-
gumentis primis ambobus quod dicit quid secundo
cum primo obiciebatur. Concedo cum magistro
simpliciter huius positionis. Unde dixerunt quod ad
potentiam sit filium gignere quia pater sit ge-
nerare quod non esse nisi potentia. Dico quod
Unde dixerit quod potentia generandi est in filio
sed non ad generare sed ad generari. Hec
autem potentia dicit. Quod est in solo patre
quod non sui respectu. Nam sed perfective per se
ad illud quod obicitur quod generare est
notionale. Dico quod in divinis non consequitur
notionale semper. Sed nam ut in primo est
vero in quinta persona est ita secun-
da sed solum in persona patris. Et hoc est
per aliquam perfectionem sive nobilitatem que
est solum patris. Non sic est in inferioribus
sicut iam patebit. Dico quod id non
valet. Ad illud quod obicitur quod in divinis
est idem esse et posse. Dico quod verum est.

sed tamen argumentum nichil valet. Concedo enim quod non
omnino sit idem in divinis esse et esse personam
non tamen sequitur quod si esse personam est communicabile
quod esse sit communicabile. Similiter nec sequitur quod esse
sit quale quod propter hoc esse personam sit quale
dicitur in proposito. Ad illud quod obicitur
de scientia quod sit communicabilis. sine quo sit dicitur
sine qualis dicitur quod non est simile de
scientia et potentia. scientia enim communicabilis est et se (?) dicitur
relative absolute et ideo communicabilis est de
se sed dicitur quod non trahat. sed potentia dicitur
communicabilis ad originem et ideo potest dicere
communicabilis nunc ... et nunc ad personam ... unde
illud simile similiter non valet. similiter habet
positionem quod sicut vita et voluntas
quia pater vult esse patrem et non vult esse
filius et contra. dicitur quod est una potentia ut ...
Si quis autem vult sustinere potentiam ...
de ... ad omnes rationes in contrarium
videtur. Nam nulla ratio probat quod potentia
de se dicat respectum. sed quod potentia generandi
dicta actione sive posse generare dicat
esse ad modum respectum ad personam. et ita
dicitur ad aliquid. sed hoc est solum ratione
additi. unde notandum quod in nominibus signantibus generationem
notionem in divinis. quedam enim essentialia
sunt dicta essentialiter ut deitas et ma-
iestas. quedam essentialia personaliter dicta
ut potentia generandi. quedam personalia dicta
personaliter ut generans et genitus. quedam per-
sonalia dicta essentialiter ut imperium (?) que
dicunt respectum ad personam. et ideo personalia
et essentia in creatura. et ideo essentialiter sic
dicta. Quibus rationibus superioribus facile
est videre. Quod illud non sit ultimum
in quo actus completur ... potentia. non
sic est in potentia dei. quia actus et potentia
gignere et gigni in deo. Ad aliud cum
obicitur quod idem est posse generare et generari
dicitur quod non valet. Concedo quod idem sit
pater et filius non tamen sequitur quod si pater dicitur ad
aliud quod et filius ~~non tamen sequitur~~ sed melius

~~procedit ista. Quibus plurimis rationibus~~
difficile est bene videre tamen sit quod dicitur
quod rationes ille non concludunt quod potentia
dicat ad aliquid de se. sed solum ratione addi-
ti quod est generare. etc. patet etiam obiectio

Secundo quod queritur utrum potentia generandi
sit in filio et quod sic videtur auctoritatibus
et rationibus. primo per Hylarium ix de
trinitate. dicit filius habet in se potentiam natam
generandi ergo ista in filio est nata
generare. Item Augustinus in libro contra Maximinum
qui non possunt plus non generare sed
due negationes equivalent uni affirma-
tioni. ergo potuit generare. Item rationibus
ostenditur sic. plus extendit se ... ad
generandum potentia quam ad potentiam spirandi
ergo ... potentiam generandi. Item
filius est expressissima imago patris ergo tamen
imitatur patrem quod non sit ... similior
sed si filius ... ut generans magis
... imitatur ergo si imitatur amplius
quam posset quam ... ergo et ... mag...
generandi. Item per simile. sic maior
generatio et diffusio est in luce eterna
quam in luce creata. sed lux creata dat splen-
dori potentiam producendi aliud. etc. procedi-
do. et si esset ... dicuntur producit
... splendor etc. ergo etc. Item in ge-
neratione carnali pater non ... potentiam fi-
lio generare. ergo et ei potentiam generandi
ergo ... et sic ... non
erit filius perfectus. non habet potentiam ad ...
ad ... pater potest. ergo ad generandum. aut quod
si non ita in divinis ... quod ...
... de pater generatus ...
non sit quod ... potentia generandi
sicut in generatione ... Sed contra Augustinus
contra Maximinum dicit quod non oportuit filium
generare. sed si non sunt opinabiles dicit
... sed ... in deo
est impossibile. ergo impossibile fuit filium
generare. ergo filius non potest generare
~~ergo non habet potentiam generandi~~. quia

omnipotencia est potens ille qui
habet eam etc. Et Anselmus in mono-
logion dicit quod sibi non convenit. Quanto magis
illud potest tanto magis potestatis et
perfectionis plus in eo. Ergo si filio non
conveniat generare, si posset per illa
esset in eo imperfectio. Sed nullum potest im-
perfectum. Ergo nec potentiam generandi. Item
racione probatur hoc sic. Omne illud
in quo aliqui duo realiter distinguntur
si uni convenit reliqui impossibile est
reliqui quod conveniat alii sicut patet si Petrus
et Johannes realiter distinguntur in albedine
et albedo convenit Petro impossibile est quod
Johanni conveniat. Sed pater et filius sunt per-
sonaliter distincti ita quod unus est realiter
distinctus et non est dare in quo distin-
guantur nisi in hoc quod ille est generans
iste genitus. Ergo si generare conveniat patri
impossibile est quod conveniat filio. Ergo fi-
lius non potest generare. Ergo non habet potentiam
generandi. Item generacio filii a patre filio
est ex parte ipsius generantem [illegible] a [illegible]
sed [illegible] generatur non habet potentiam generan-
di aliud [illegible]. Primo quod quod convenit [illegible]
[illegible] sit a [illegible]. Ergo si [illegible] simpliciter est
[illegible] [illegible] non habet potentiam generandi
si generandi potencia est in solo patre. Item
sicut arguit Augustinus ducens ad impossibile: si
filius habet posse sine potentia generandi po-
natur quod generet. Queram de 2o sicut et
si non est [illegible] in primo. Quod ponere in-
finitos filios quod eadem racione non stabit
in primo ergo nec in aliquo. Ergo si est [illegible]
[illegible] quod hoc [illegible] omne [illegible]
[illegible]. Sed qua racione stabit in aliquo
stabit in primo. Ergo primus non habet potentiam
generandi. Item sicut arguit Ricardus: si gene-
ret filius alium filium ergo in filio ge-
nitus magis attingeret patri quam [illegible]
sed hoc non [illegible] ibi summa et equalis
connexio. Ergo nec summa et equalis distinc-
tio. Ergo nec perfecta distinctio quod omnia
tamen sunt impossibilia respiciunt pri-

[illegible] / Prima opinio aliquorum est quod in
filio est potencia generandi sed non generat.
Hoc autem est non quod non potest sed quia iam
convenit et perfecte sicut in divinis per-
fectionis sine [illegible]. Deus pater [illegible]
[illegible] [illegible]. Sed quod non [illegible]
non est [illegible] impotencia. Sed quia non conve-
nit pater et in proposito. Sed contra sic arguitur:
tunc quod illa potencia que est in filio ad
generandum [illegible] in actu constat quod filius
generabit [illegible] [illegible]. Ergo aliquid poterit
[illegible] [illegible] esse et [illegible] [illegible]. Hoc autem
est impossibile et non intelligibile. [illegible]
quod pater non generet filio posse generare
[illegible] dico [illegible] est quod non potest aliud quod
non debet. Racio autem quare non potest
hec est quod fecunditas ad generationem generandi
est in patre quod primum et [illegible] plenum quod
[illegible] et impossibile autem est quod [illegible] alii
[illegible] [illegible] [illegible] hec est [illegible]
in affectu quod [illegible] potencia sit prima.
Et ergo fecunditas ad generandum ex [illegible]
[illegible] [illegible] non potest eam generare [illegible]
et hanc ego credo [illegible] esse veram [illegible]
sicut ipsa probabit [illegible] racione [illegible] ubi agetur
[illegible] pater generat. Sicut non [illegible]
[illegible] in emanacione divinarum personarum debet
attendi originalis distinctio et plenis-
sima [illegible] originalis distinctio
[illegible] est [illegible] generacione in illa
distingui vel per [illegible] illius per [illegible]
per [illegible] distingui [illegible] est impossibile quod
[illegible] est [illegible] modus distinguendi est
[illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]
que [illegible] [illegible] [illegible] que est sim-
plex [illegible] et vere [illegible] et [illegible]
[illegible] est distingui per originem sine
[illegible] ergo per generare et generari. Ergo
si filius potest generare potest ergo non distin-
gui. Si tu dicis quod adhuc est distinctio
quod unus [illegible] pater alius [illegible] filius alius
pater et filius. Hic ego oppono tibi quod

sed filius posset generare alium racione
qua perfectus. et tunc duo absurda sequerentur
videlicet quod esset pater et filius. Similiter propter ple-
nissimam generacionem non debet generare
quia multiplicatio supponit sive ponit simpliciter modo
communicandi defectum et non est nisi aut
propter defectum durationis sicut dicitur est in
generabilibus et corruptibilibus ut per generacionem species
generantium perpetuetur esse. aut propter defectum
perfectae actionis ut fiat per plures quod
non potest per unum. sicut fit ubi plures
trahunt quia non sufficit unus. Non hoc
quod faciunt omnes sicut esse plures an-
geli et plures aves ad implendum illam
universitatem et manifestandum dei bonitatem
quia nec una avis nec unus angelus
poterat sufficienter manifestare. cum igitur in
filio dei sit plenissima generacio quia totam
infinitatem suam dedit sibi pater. non sunt
convenienter quod generaret filio illam formam
et ideo fuit impossibile quod indigens produceret
in filio est impossibile. Ad illud quod
obicitur in contrarium per auctoritatem Anselmi quod
filius esset in potentia generandi. dicendum
quod verbum illud est impossibile et ex vero im-
possibili non est arguendum sed magis
[illegible] impossibilitas et exponenda et magis
sunt exponentes. est enim sensus. Et in se
nata generacioni vel natura patris generaret.
Ad id quod obicitur quod non potuit dicendum
quod magistri exponunt vel non sunt ex hac
impotentie vel sine actum distinguendo.
est enim dicere filius non potuit generare
quia non est [illegible] et tunc est
sensus. non potuit vel impotens fuit. et
tunc negatur potentia et relinquitur aptitudo
sicut de ceco dicitur quod non potest videre
cum aptus natus est ad videndum et non
potest videre. Hoc modo non potest dici de filio
qui non licet ad hoc aptitudinem. et in hoc
sensu loquitur augustinus. Aliud non posse dicit
negacionem et in hoc sensu concedendum est
quod filius non potuit generare. Ad illud
quod obicitur quod potuit generare filio potentiam

spirandi neque pater respectu quod non filius
generetur non potest esse potentiae et generatio-
nis. sed cum non spirare est spira-
bilis. et non potest esse potentiae et fe-
cunditatem respectu illius. et sic generare non
valet ideo. Ad illud quod obicitur quod filius
est expressissima imago dei dicendum quod ideo
filius dicitur expressissima imago quia relucet
in omnibus in quibus imago nata est
relucere sed imago sic nata est relucere
ut in ipsa non sit imaginatum aliquin
non esset imago. Si autem filius relucet
in actu generandi iam esset in actu
generandi pater. et ideo nec intelligibile nec
possibile est filium generare sine in gene-
ratione [illegible] mittere. Ad id quod obicitur
de luce et splendore dicendum quod non est
simile quia lux non potest se multiplicare
in primo splendore ideo in pluribus
facit quod non potest in uno. Similiter etiam
filio carnali intelligendum unus pater
bonus generat plures filios. Hec tamen
ideo non est [illegible] sed illa que debita
est sufficiens quia in bonis inferioribus non est
fecunditas per totum [illegible] sed per totum
perfectionis. In deo autem [illegible] est primo
et perfectissime non tamen est per naturam per-
fectionis quia tunc est in omnibus perfectionis
esse et statum esse non posset. sed per totum
[illegible]. Et ideo iste non procedunt
per simile. Immo magis per dissimile quia lux
et sic producit divisum a se

Utrum quidditas possit generare
et creare. Sit videntur posse et
quod non. Sed videtur quod sic. aliud est
pater aliud est deus. quia aliud est creans
aliud generans. sed potentia generandi est generans
potentia creandi est creans [illegible]
potest distinguere per actum et actus per obiecta.
Hoc per generacionem terminatur ad deum et creacio
ad [illegible]. Hec sunt omnino diversa. Ergo
per obiecta [illegible] in pluribus potentiis
sed potentia creandi est in filio sine posse

co. aut non est posse generare ergo non
sunt unum posse. Item quemadmodum se ha-
bent quod unum sit intelligi aliud ab
intellectu et ergo illa non sunt unum
sed posse generare est intelligi [illegible]
secundum potentiam creandi et ergo posse creare
[illegible] potentia generandi ergo etc. [illegible]
unum potentius [illegible] simpliciter [illegible]
[illegible] est posse sed [illegible] est potens omnino
simpliciter ergo unum tantum est posse sed
est posse generare et posse creare ergo
illa duo sunt unum posse. Item
si posse creare et posse generare est a-
liud posse cum posse generare respi-
ciat [illegible] posse creare nam ergo
[illegible] et prima sunt duo ergo nec [illegible]
de primis nec ergo [illegible] quod est omnino
[illegible]. Tertio si est distinctio inter posse
generare et posse creare ergo est ibi ordo
quia [illegible] quid sit prius sed ratione
intelligendi et quod potentia generandi [illegible]
quod est [illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] intellectus generans est [illegible]
[illegible] sed potentia creandi [illegible]
[illegible] potentia generandi [illegible] ergo etc. Pro
[illegible] quod posse generare et posse creare
est posse [illegible] duplex [illegible]
unum [illegible] esse [illegible] in re [illegible] et
esse dei [illegible]
intellectu quia hoc est absolutum
[illegible] esse [illegible] illud relatum [illegible]
[illegible] esse [illegible] et in posse in-
telligendum [illegible] et potentia
unum sunt in re [illegible] est [illegible] ratione
et intelligendi et in dicendo [illegible]
de potentia generandi et creandi et sic est
ibi [illegible] non re [illegible] si ratione ibi est
ibi ordo secundum rationem intelligendi [illegible]
secundum [illegible] comparationes habent aliud et
aliud ordinem comparando eum posse
creare et posse generare. Ad illud quod
sunt [illegible] posse creare sit unde posse
generare sit [illegible] et intellectus [illegible]
[illegible] intellectum [illegible] ex sic absque [illegible]
[illegible] est secundum rationem intelligendi.

potentia creandi comparando aliud ad illud
ad quod [illegible] eum potentia creandi respi-
ciat [illegible] potentia vero generandi [illegible]
[illegible] est secundum rationem intelligendi potentia
generandi [illegible] potentia creandi et [illegible]
obiectum de ordine [illegible] sunt
[illegible] quod non [illegible] posse
generare et posse creare [illegible] secundum rationem
sine [illegible] essentiam. Ad illud quod
[illegible] quod alio est [illegible] alio est [illegible]
quod angelus [illegible] de alio et alio [illegible]
[illegible] et non [illegible] et intelligitur alie-
[illegible] per illud medium [illegible]
[illegible] est [illegible] ubi [illegible]
essentia [illegible]. Ad illud quod quando
[illegible] quod [illegible] distinguuntur per actus [illegible]
[illegible] quod [illegible] est hoc de illis actibus
qui [illegible] complectuntur de obiectis sed non
sunt [illegible] actus [illegible] comparans [illegible]
et [illegible] omnino [illegible] actus [illegible] creatio
et generatio [illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] in agendo non [illegible] ab ob-
iecto [illegible] agit. Ad illud quod
[illegible] quod [illegible] per [illegible]
[illegible] quod illud [illegible] de [illegible]
sed [illegible] non [illegible] est [illegible]
[illegible] creandi sed [illegible] et [illegible] quod
[illegible] non [illegible] nam [illegible] patre
[illegible] nec potentia [illegible] nam [illegible] potentia
[illegible]. Ad illud quod ultimo [illegible] quod [illegible]
[illegible] intelligi [illegible] et ergo [illegible] quod
aut loquitur [illegible] ad [illegible] ad
[illegible] dicitur quod [illegible]
intelligi non intellectum [illegible] et
ergo [illegible] ad [illegible] significandi
[illegible] impossibile est enim intelligi potentiam
generandi sine potentia creandi [illegible]
est intelligere [illegible] essentia

[illegible] posse generari
et posse creari sit posse unum [illegible]
et quod non [illegible] sit [illegible]
et creare [illegible] ad [illegible] significandi [illegible]
[illegible] est generari et creari [illegible] et [illegible]
[illegible] ergo non habent [illegible] unum [illegible]

creatura et creator ergo etc. Et creacio dicit
egressum et imitacionem, generatio vero omnem
excludit imitacionem, ergo cum posse creari
importet potenciam consimilem, posse genera-
ri non, cum potencie conveniant in sua genera-
litate in potencia consimilitudinis, et in hac
non conveniunt, ergo in nulla. Et omne
distribuunt tamen pro omnibus que con-
veniunt vel univoce vel analogice in illo.
Secundo dico omnipotens non potest distribui
pro illo quod potest generare, ex tunc filius
non esset omnipotens, ergo manifestum est quod
utrumque posse nec est univocum nec
analogum, alioquin omnipotens non esset
filius. Et tercia racio est quia ad sensi-
bile et visibile ergo cum cuiuslibet ambitus
vel maioris est posse cum racio et
non est maior potencia inter generantem et
creatum, cum inter sensibile et visibile
racione proprie sui posse est quia
ad utrumque. Et in creatore non potest esse
multiplicitas nec diversitas, ergo cum
posse creari et posse generari ab eterno
an [illegible] creature fuerint, ergo non
sunt multiplicitatem in ipsa potencia. Et
cum dico creatura potest creari, nichil
dico creatum quia illud vero [illegible] de eo
quod omnino nichil est, sic de anima
Christi, ergo solum dico potentiam agentis,
sed potencia dei est unica non habens
aliquam multiplicitatem, ergo cum posse
univocum est ad posse creari et pos-
se generari. Respondeo dicendum quod cum dico
posse creari et posse generari, dico prin-
cipale significatum et dico connotatum
quantum ad principale significatum dico quod
posse creari idem dicit re quod posse
creare, differens solum modo dicendi, quia
quod de per modum actiuus per posse cre-
are, dicit posse creari per modum pas-
sionis, quantum vero ad connotatum
dicit effectum in creatura, quem ergo com-
parantur posse creari et posse generari

~~si opponuntur racione principalis significati~~
dico quod non est univocum nec [illegible]
univoca ut visum est alias [illegible] et al-
[illegible] et [illegible] sic posse
generare et posse creare. Si autem com-
parentur racione connotati sic dico
quod est analogum sic hoc nomen res
ad sensibilia et visibilia, cuius similitudo
creator et creatura non habent quia vi-
[illegible]. Sed tamen analogice. Notandum
tamen quod duplex est analogia, quedam per
reductionem ad unitatem nature sicut prius
et posterius, et hec potest esse comparando cre-
aturam ad creaturam, et in hac significatione
distribuunt pro omnibus contentis, nisi
sit distribucio restricta per adiunctum
[illegible] sicut non loquendi sic de di-
stribucione accidentali ut si dicatur celum
tegit omnia. Alia est analogia per
reductionem ad unitatem simul [illegible]
non sicut creator ad creaturam, et quod
sic analogica non est inter alia sed sic
alia. Vera distribucio [illegible] pro illo non
distribuunt nisi sit extensa [illegible] non
est eius inter omnia sed super omnia, et
sic est quod omnipotens non distribuunt pro
potencia generandi [illegible] accepta distribucione
nisi fiat [illegible] extensio, et quod [illegible] per
quas fiat quedam ampliacio [illegible]
[illegible] omnipotens conveniunt [illegible]
non distribuunt pro potencia generandi [illegible]
[illegible] autem si quod fit amplia[illegible] quod [illegible]
signum [illegible] est [illegible], quod [illegible]
omnia obiecta procedunt cum per
diversas vias ut patet intuenti.
Iam [illegible] hac [illegible] dubitacio
[illegible], et prima est de solucione
[illegible] qua dicitur [illegible] non pos-
[illegible] potest generare quod non filius [illegible]
aliud quod non filius et videtur quod posse
generare [illegible] est posse aliquid [illegible]
omnipotens sed [illegible] solucio
[illegible] argumentum [illegible]

posse generare, sic posse magis vi-
detur quod maior [illegible] sequitur et magis
derogetur potentie filii, si in hoc de-
ficit generando si in [illegible] potentie
potentie. Responsio. Omnis [illegible] [illegible] coluit (?)
potentia cum patre, est comparari ad in-
ferius et ad equale, sed ad superius
non. Tunc dicit superiori, cum com-
paratur ad inferius, tunc est potentia
[illegible] et est [illegible] potentia quam
[illegible] [illegible] in creaturis, et respectu talis
potentie et [illegible] esset quod aliquid posset
pater quod non posset filius, quia tunc
differret per [illegible]. Comparatur autem
ad equale ut ad personam, tunc [illegible]
[illegible] ad personam, et tunc nullum inconveniens
est si aliqua proprietas personalis est in
patre que non est in filio, id est non sequitur
quod aliqua potentia sit in patre que non
sit in filio. Et dubitatur de hoc
[illegible] quod generatio filii non est de [illegible]
[illegible] Ricardus de sancto Victore [illegible]
[illegible] qui [illegible] quod omnipotens [illegible]
[illegible] non potest qui genuit filium,
ergo generatio filii continetur sub omnipotentia,
ergo filius inter omnia continetur et est
[illegible] quod [illegible] negare generationem
filii non continetur sub omnipotentia [illegible]
[illegible] omnipotentia per [illegible] [illegible]
Ricardus non intelligit tamquam filius sit
inter omnia sed [illegible] [illegible] [illegible]
arguit a [illegible]. Si cum emana-
tio [illegible] intelligendi procedit e-
manatio [illegible] voluntatis [illegible]
[illegible] esse potentia producendi [illegible]
per voluntatem [illegible] et [illegible] filium per
naturam [illegible] male dicitur non dicat
quod esse [illegible] non est esse [illegible], quia omni
[illegible] aliquid et nichil non cadit me-
dium, si non est aliquid, ergo est
nichil. Responsio: aliquid dicitur dupliciter,
vel [illegible] ad essentiam et personam [illegible]
non cadit medium, et in hoc [illegible]
esse [illegible] esse aliquid. Aliquod [illegible]

competit ad essentiam [illegible] cadit inter
esse aliquid et esse nichil medium, scilicet esse
aliquam personam vel proprietatem ut quis-
nam (?) ut aliud. [illegible] de ista il-
latione [illegible] spirantes possunt esse
filius, ergo possunt innascibiles [illegible] [illegible]
Si enim nasci potuit, potuit esse filius [illegible]
[illegible] ista relatio non valet, quia in crea-
turis ubi magis differt relatio [illegible]
potest dici quod filius potest esse alius [illegible]
[illegible] sine innascibilitate, [illegible] filiatio et spi-
ratio sunt relationes [illegible] [illegible] fi-
lius potest esse spirans [illegible] sine
innascibilitate, [illegible] innascibile est
aliquid [illegible] illud [illegible] ut
si non album fiat album, est aliud
quam albedo [illegible] si intelligatur [illegible]
[illegible]. Si generatur [illegible] ad esse [illegible]
[illegible] generare ad illud [illegible] generatur [illegible]
hoc filius [illegible] [illegible] est in rela-
tionibus creature et [illegible] relationes
in creaturis non dant relationibus exi-
stentiam [illegible] sine illis possunt res esse et
non illis. In divinis autem dant [illegible]
[illegible] et [illegible] si in [illegible] intelligatur
quod proprietas [illegible] [illegible] intelligitur
esse et [illegible] si intelligitur non [illegible]
intelligitur ypostasis non esse [illegible]
spirans [illegible] non posse simul spirare
et generari, quia [illegible] una [illegible] pos-
sit duobus modis produci [illegible] una
persona non potest [illegible] modo produci
[illegible] de unitate. Si potest spirans [illegible] esse
filius, vel potest non esse spirans [illegible]
non spirari, et si potuit non spi-
rari potuit non esse [illegible] si po-
tuit generari potuit esse, et [illegible] po-
tuit fieri de ente non ens et de non
ente ens, ac per hoc mutari, et
[illegible] quia non [illegible] mutabilis [illegible]
[illegible] diversificationem proprietatum [illegible]
sic est in mutatione naturali [illegible]
[illegible] corruptio (?) et inceptio (?) [illegible] nec

est illud sile. pr potest generare et spirare
sic sui imitatione. ergo sicut spiratum generari
et spirari. quod non est inconveniens
unum patrem pluribus modis producere
sed unum principiatum pluribus modis
produci est impossibile et impossibile et ideo
sed illud. Tertio videtur filium dicere cum
dicit pater non est potens in natura
cum eius potentia non est vel essentia. ista
si hoc generare. quod nullo modo est essentie
nullo modo esset potentie, potentia autem omnis
potentia absolute constituta potest id quod essentia
sed potentia. quod non est nomen a deo abstractum
sic essentia valebit ad potentiam
unam potentiam generandi. non dicit naturam
dividuam similiter sed nam ut in tercia
parte in masculini ideo non est sile
de hoc nomine essentia et de hoc
nomine potentia, Tertio videtur male dicere ubi
dicit significat potentiam qua pater
potest gignere etc. quod potentia diuinitas sufficiens
sufficiens est per activa et passiva. sed
posse gignere dicit potentiam activam
posse gigni potentiam passivam. ergo
non potest alia potentia signari. Dicendum
tamen dicitur quod generare non est agere
proprie. similiter nec generari pati, obiectio
quod potentie distinguuntur per actus sed aliud
est gignere aliud est gigni. ergo alia
est potentia huius et illius, Responsio ista quarta
que ponit magister de potentia gignendi
active et passive fundatur super
hoc quod potentia potest considerari secundum illud
quod est etc. dicit nam. et sic una
natura est in generante et genito. sed
alio et alio modo. sic eadem potentia
potest uno considerari secundum id ad quod
est etc. dicit modum existendi natura
in persona in comparatione ad aliud quod
est principium vel principiatum. et
tunc diversi modi sunt diverse proprie-
tates posse generare et posse

generari. et distinguntur secundum actus personales
sed primo modo non, Tertio contrario
de hoc quod dicit quod filius habet potentiam
qua potest esse filius. sive qua gigni
potest. videtur cum dubium vel filium quod
gigni omnino est a gignente. et gi-
gnens est a potentia patris ergo et gigni
Responsio sicut potentia gignendi in patre
non fuit nisi naturam in persona patris
ut natura quod se producat aliud. ita potentia
gignendi in filio dicit naturam in persona
filii ut natura produci ab alio. quod
cum ypostasi patris convenit generare
sed ypostasi filii convenit generari,
nec valet quod obiectio in contrarium,
Nam omne quod est filius sive essentiale
sive personale est a patre ideo omnis
potentia gigni est a potentia patris. non
concluditur quod potentia gignendi patris
sit in filio. sed illa potentia non est
patris generativa sed conveniens patri
sive ypostasi cum sua proprietate
ad generari, unde quod dicit posse gigni
potentia potest intelligi originaliter. et
est in solo patre vel formaliter. et
potentia esse in filio, alio autem modo

q. Unde de veritate fine d. viii

de proprietate et incommutabilitate fe-
terminatis superius diversis partibus
istius partis pluralitatis que est de trinitate
sicut intelligitur Consequenter ad pro-
bandum trinitatem addit et removet
et removent dubitationes, In hac
tercia parte determinat magister ipsius trinitatis
et unitatis proprietates et conditiones,
et ipsius quidam sunt proprietates respi-
cientes essentiam ut veritas. quedam
personas ut generatio. quedam respicit
utrumque ut simplicitas ideo hec pars tres
habet partes In prima parte agit magister
de proprietatibus essentialibus In secunda de

perfectionibus personalibus infra quod
xx. Nunc ad distinctionem quartam de-
cimam tractat de perfectionibus et conditionibus
communibus essentialibus et condicionibus
personalibus sicut est consequens per quartam
in contrarie magistri et utriusque infra
quartam xxiv. sunt per quam distinctionem
tertiam pertractat etc. Prima pars que con-
tinet [illegible] tres habet partes
secundum tres perfectiones quas assignat
et prima est de veritate secunda de im-
mutabilitate et hec ponitur [illegible].
est solum eternum et perfecte immuta-
bile. Tertia de simplicitate que ponitur ter-
tio Est quia sola perfecte ac vere simplex
est etc. Et prima pars habet duas partes
quia primo attribuit deo perfectionem ve-
ritatis secundo removet dubitationem
contra certum quod fecit primo circa hoc
diligenter advertendum est. Similiter
pars habet duas in prima assignat per-
fectionem et probat auctoritate Augustini. In secunda
assignat rationem quod apostolus loqui-
tur. Tertia pars de simplicitate ipsa sub-
dividitur.

Nunc circa istam est cuiusmodi duarum per-
fectionum quas magister primo assignat
scilicet veritatis et incommutabilitatis duo
principaliter queruntur.
Primo queritur de ipsa veritate
Secundo de immutabilitate
De veritate ulterius queruntur duo
Primo utrum veritas sit perfectio divina
Secundo utrum eius perfectio sit in summo
in deo quod non possit cogitari non esse
Probo veritas sit perfectio divine esse
ostenditur auctoritatibus et rationibus
Primo sic Jeronimus ad marcellam et
habetur in littera Solus verus deus est
cui comparatum non est magis
esse sed quod deo soli convenit est
perfectum illi ergo veritas est perfectio divine
esse. Et Augustinus de vera religione
veritas est que sola ostendit quod vult et
illud verum quod est unum [illegible]

est quantum illud implere non potest Si igitur
nulla creatura potest illud simul unum implere
veritas non est in aliqua creatura
sed in omnibus similitudinibus. Et Augustinus in
soliloquiis et de vera religione dicit quod lux
increata est ratio cognoscendi se et omnia
cognoscibilia quia veritas est ratio cognoscen-
di et sola lux increata est veritas ergo
veritas est perfectio dei solius. Et Anselmus
in libro de veritate dicit quod omnia sunt
vera prima veritate aut quia intelligit
essentiale aut formaliter non essentiale quia
formaliter omnia possent dici ita prima
bonitate quod intelligit formaliter quod non est
alia veritas quam veritas increata quia
si illa est in deo et dei veritas est so-
lius dei perfectio. Et rationibus probatur sic
veritas et vanitas opponuntur sed omnis
creatura est vanitati et privationi cui
non esse cum sit ex nihilo et solus deus
habet esse unde quod in solo deo est ve-
ritas. Et veritas opponitur umbre quod
est umbra non est veritas sed crea-
ture sunt umbre illius summi esse
ergo non est veritas in eis. Et veritas
est qua aliquid est verum si veritas esset
vera tunc esset equalis sed quando sunt quod non alio
quam se quod verum esse ab ipso in in-
finitum sed quod est verum se ipso et verum
per essentiam quia omnis veritas est vera
per essentiam sed sola veritas increata est
vera per essentiam ergo veritas est perfectio
solius dei. Contra si veritas est dei per-
fectio aut quia veritas est complexa aut
incomplexa non complexa quia talis est
tamen componere in deo autem non est compositio
aliqua non incomplexa quia licet conve-
niat cum ente quia enim entitas non
sit dei perfectio pari ratione nec veri-
tas est. Et verum capitur quando est
ut bonum et quodammodo magis sed bo-
nitas non est dei perfectio quia pari
ratione nec veritas. Et veritas est
ratio discernendi creatorem a creatura

~~et creaturam a creatura~~. sed quod est ratio
discernendi creaturam creatura et distingue
re est diversum in diversis. ergo alia veri
tas est in deo quam in creatura. et in
una creatura quam in alia. ergo non est
unum solum verum. Item augustinus in soliloquiis quod
verum est id quod est. ergo veritas est ipsa
entitas. ergo non est una omnium. Res
pondeo. quia ratione duplici veritas dici
tur omnium. prout dicitur quod omnium
omnia sunt. Respondeo dicendum quod veritas
est triplex comparata. scilicet cum compar
ad subiectum quod informat. ad primum in
quod resultat. et ad intellectum cui com
petit. Tunc comparata ad subiectum veritas
dicitur veritas actus et potentiae indivisio. Tunc com
paratione ad primum veritas dicitur summe
veritatis et primae veritatis similitudo sive imi
tatio. Tunc comparatione ad intellectum dicitur
veritas ratio discernendi. et in omnibus istis
comparationibus dupliciter potest accipi veritas
uno modo prout distinguitur contra pluralitatem
alio modo prout distinguitur contra permixtionem
sicut quod verum est purum et impermixtum. Prout
sic veritas dicitur contra pluralitatem quae
est praeter communicationem et imitationis
et expressionis. sic non in creatura sit ali
quo modo unione et communicationem et imi
tationem et expressionem. sic est veritas
non tamen in creatore sed etiam in crea
tura. et sic non assignatur dei proprietas
alio modo prout veritas dicitur contra per
mixtionem sive impuritatem sic est
in solo deo. Nam in solo deo est
communicatio pura non permixta cum
diversitate. in solo deo est unitas
et similitudo pura non permixta cum
dissimilitudine. et in solo deo est
expressio lucis non permixta obscu
ritate. Tunc creatura autem est communicatio
cum actus et potentiae diversitate. et imitatio
cum dissimilitudine. est veritas in ea ex
pressio tamen cum obscuritate. et ideo hec

~~non veritas est dei inde proprietas~~ (divini)
etc. accipit ungere et angeli et doctores
vocant eum verum esse. quod intellectus
est de ratione intellectus de non en
titate et ideo in deo non cadit se
paratio et futuritio quae aliquando non
erant sunt. et sic procedunt sine
fine auctoritates et rationes. Ad illud
quod obicitur quod non sit alia veri
tas quam creata. quia ipsa sola facit
intelligere. dicendum quod sicut color est ob
iectum visus et movendum visum. tamen
non sine actu lucis et virtute ipsius
lucis. sic dicendum quod veritas creata quod
vis non possit movere sine veritate
increata. Ratio est sicut quando movet
una et alia virtus ab illa. Ad
illud quod obicitur de anselmo quod omnia
sunt ~~vera~~ vera prima veritate. dicendum
quod verum dicitur sive imponitur duplici compara
tione ad causam exemplarem. sicut bonum
ad causam finalem. sicut enim dicitur bonum
rationem ordinis. sic verum ratione
expressionis et ideo exemplariter est
ipsius exemplaris. sicut igitur est de bo
nitate causae dicitur quod sunt bona bonitate
increata. bonitas formaliter finaliter in
ultimo. sed fortasse quod sicut bonitas
ultimus creatura est forma. Similiter dicendum
quod omnia sunt veritate increata ve
ritas dicitur causam formalem exemplarem.
omnia enim vera sunt et nata sunt expri
mere per expressionem illius primae lucis
quod si cessaret influere. tota desi
nerent esse vera et sic nulla veritas
creata est vera per essentiam. sed per partici
pationem. et propter hoc per verum. Ad
illud vero quod obicitur in contrarium quod
non est proprietas per exclusio. quia obi
cit de veritate simpliciter quod habet opponi
ad defectum pluralitatis non ad permix
tionem possibilitatis. ~~proprie~~ eius non

conveniunt non tamen creature sed est
creature / Ad illud quod obicitur quod ve-
ritas est id quod divina essencia quod
quod de ratione perfectionis in divinis
sunt ista tria primum est quod convenit
sibi soli secundum est quod est ratio in-
telligendi tercium quod differt ab eo
nunc est perfectas duo prima sunt
perfectionis absolute in deo inperfectionis
quod convenit simpliciter et sic ve-
ritas de divina essencia perfectionis
quod differt vel potest intelligi divina
essencia sine aliis sibi sed quia
soli convenit et est ratio cognoscendi eam
et hec est ratio quare eius essencia
non est perfectionis veritatis quia non est
ratio intelligendi eam sicut quo / Si
autem queras utrum id sufficit essencia
et veritas quare unum est alteri cognitum
aliud et non quo / Ad hoc dicitur quod
quando quod quamvis id signiffet essencia
et veritas secundum rem tamen veritas est magis
ratio cognoscendi ratione conceptum sed hoc
non potest stare quia veritas nichil con-
notat · Dicendum igitur quod hoc est ratione
modi significandi et intelligendi / Et no-
tandum quod duplex est loqui de huius
nominibus · Uno modo ratione eius quod no-
minant sive significant · Alio modo ratione
eius in quo significant prout ipsum deno-
minant · Unde differt dicere sensus et
sensus homo · quia primo dicitur quod
ad ipsum hominem et brutum commune est sed
secundo quia appropriatur quasi nova species
alia est ratio essencie · alia veritatis
quamvis essencia dicit quid veritas quod
entis · unum vero essencia et veritatem
terminus ad quod quamvis id sunt secundum
rationem generalitatem significent unum a com-
muni et perfectas alterius et non est ibi si-
nonima nec sunt nova simpliciter sed ma-
net ratio subiecti et perfectionis secundum modum
significandi et manet eciam secundum modum
intelligendi quia per certitudinem in creatis

et per veritatem creature intelligimus ve-
ritatem increatam unde sicut veritas cre-
ata est perfectas et ratio cognoscendi creatura
creatum · sic veritas increata secundum rationem
significandi et intelligendi est ratio cognoscendi
et intelligendi essenciam increatam

Secundo queritur utrum hec perfectio
conveniat deo in summo scilicet verum
divinum esse sit a deo verum · quod non pos-
sit cogitari non esse · et quod sic videtur per
Anselmum capitulo quarto quod deus secundum quem
animum concepcionem est quo nil maius
cogitari potest · sed maius est quod non potest co-
gitari non esse · ipsum quam potest · ergo si deo
nichil maius cogitari possit · divinum
esse ita est quod non potest cogitari non esse
Item damascenus dicit quod cognitio existendi deum
nobis naturaliter est impressa · sed naturales
impressiones non relinquere nec assue-
scunt in contrarium · ergo veritas dei impressa
menti humane · est inseparabilis ab ipsa
ergo non potest cogitari non esse / Item ma-
ior est veritas in deo divino · ipsum magis
dignitate · sed aliqua dignitas ita est vera
quod non est ei contradicere corde · ut omne
totum maius sua parte et prima · unde
non potest cogitari non esse · ergo multo for-
cius hoc est verum deo · de prima ve-
ritate / Item intellectus sicut nil intelligit
nisi per primam lucem et veritatem ergo omnis
actio intellectus que est in cogitando
aliquid non esse · est per primam lucem
sed per primam lucem non contingit co-
gitare non esse primam lucem sine ve-
ritatem ergo intellectus contingit cogi-
tare primam veritatem non esse / Item
quod contingit cogitare · contingit enun-
ciare · sed non contingit enunciare primam
veritatem non esse · ergo nec cogitare
probacio medie omnis propositio enuncia-
tiva asserit se esse veram unde sequitur
si homo est asinus homo est et asinus
est verum sed omne quod ponit veritatem

ponit primam veritatem quia omnis ve-
ritas infert illam. quia omnis sermo
asserit primam veritatem esse. quod patet.
Tertio omnis sermo enunciativus aut
affirmativus est aut negativus. Sed affir-
mativus affirmat hoc de hoc. Sed sermo
si est ens. quod est. hoc est ens quod
non est hoc. quia in dicto ens hoc an-
nexum ens limitatum finitum et arctatum
et tali posito ponitur ens simpliciter. Ergo
omnis sermo affirmativus via [illegible]
infert deum. Tertio negativus similiter quia
nullus sermo est magis negativus quam
iste nulla veritas est. Sed Augustinus in
soliloquiis probat quod sermo iste ponit aliquam
veritatem esse. quia si nulla veritas est
verum est nullam veritatem esse. et si hoc
est verum aliquid est verum. et si aliquid est
verum aliqua veritas est. Sed quia Damas-
cenus [illegible] preconcepta [illegible] hominum ma-
licia ut dicant deum non esse. sicut
psalmus: dixit insipiens. Et ydolatra
dicit quod non est aliquis deus nisi ydolum.
et hoc credit et cogitat. Sed [illegible] ydo-
lum non esse deum quod patet. Et sic eo-
rum intellectu non esse. potest aliquid in-
telligi potest cogitari non esse. Sed Boe-
cius in libro de ebdomadibus quod intellectu potest
impossibile summum bonum non esse. Adhuc
potest ad intelligi [illegible] [illegible]
patet simpliciter in summo non est potest cogi-
tari non esse. Et illud quod maxime nos
latet de facili potest cogitari non esse.
Sed veritas divini esse est huiusmodi quia
deus lucet luce inaccessibili. ergo etc.
Et quia quid est [illegible] non
posse cogitari non esse [illegible] quia non potest
aliquis cogitari nec vere nec [illegible]
illud est manifeste falsum. [illegible] quia non
potest vere simpliciter nec [illegible] celum et
[illegible]. Et quod contingit [illegible] et co-
gitare. Sed contingit [illegible]
esse non est. ergo et cogitare. [illegible]

contingit hanc partem in speciali [illegible]
deus hic est. et in generali nichil est. et
quia neuter istorum infert deum esse. Sed
quia oppositum non infert oppositum. et quia
nichil ponit. nichil infert. [illegible]
aut istorum nichil ponit. Responsio dicendum
ad cogitari non esse est duplex. aut
in ratione [illegible] sic cogito de hac. hic
est asinus. et hoc cogitare nichil aliud
est quam quod est quod dicitur intelligi. hoc
non potest cogitari non esse veritas divini
esse. aliud est cogitare cum assensu
sic cogito aliquid non esse. et deo
non esse. et hoc modo aliquid cogitare
non esse. quod est. potest venire aut ex
defectu intelligentis aut ex defectu
intelligibilis. defectus autem intelligentis
est [illegible] vel ignorancia. quia quis
ignorat rem cogitat ipsam non esse.
contingit autem dupliciter esse cognitionem
de aliquo ente. videlicet si est et
quid est. intellectus autem in deficit
in cognitione alicuius veritatis [illegible]
ad cognitionem quid est. tamen non deficit
[illegible] ad cognitionem si est. Unde licet
deus ab nullis sit cognitionem suam
in ratione [illegible] ut sic [illegible]
quid est potest comprehendi [illegible]
quia [illegible] potest ignorari [illegible] quod
intellectus sic [illegible] deficit
in cognitione [illegible] ideo nec potest
ignorare ipsum esse simpliciter nec co-
gitare non esse. quia vero deficit in
cognitione quid est. ideo [illegible] cogi-
tat deum esse quod non est sicut ydolum.
vel non esse quod est sicut deum [illegible]
et [illegible] cogitat deum non esse quod
est [illegible] per quod cogitat ipsum
non esse. Ex ratione defectus intellectus
dei potest cogitari non esse. sed summa
veritas non tamen simpliciter sed [illegible]
[illegible] sic [illegible] negat [illegible]
esse in deo negat eum esse. hoc

aut non procedunt rationes proban-
tes quod aliquis intellectus cogitat et
cogitare potest divinum esse non esse.
Alio modo potest cognitum [illegible] non esse propter
defectum apprehensionis intelligentis et huiusmodi de-
fectus potest esse duplex: aut defectus
[illegible] aut defectus evidentie de-
[illegible] ut potest quod non semper
non veritas [illegible] quod cum non sit
est aliud et aliquid non est et non alii
[illegible] potest cognitum non esse. Unde de
eo quod non est veritas quod eadem
ratione qua potest cognosci non esse hic
potest cogitari non esse hic, potest cogi-
tari non esse alibi. Unde de eo quod si
[illegible] ab est, deus
[illegible] est esse et veritas et totum esse et
veritas ideo non potest cognitum non
esse. Hanc rationem assignat Anselmus
in libro contra insipientem. Non solum propter
defectum [illegible] potest cognosci deus non
esse sed etiam propter defectum evidentie
quia non est evidens in se nec est
evidens in probando. Sed deum esse
verum est evidens et in se et in pro-
bando [illegible] plura cogno-
scimus [illegible] et quia est pro-
bandi in subiecto [illegible] sunt
evidentia sic et in proposito [illegible]
sine [illegible] veritas est [illegible]
[illegible] cogitari potest quod non potest non
esse nec cognitum non esse [illegible]
cum [illegible] in subiecto, nec cum [illegible] evi-
dentia [illegible] sed [illegible] probatione [illegible]
[illegible] veritatem [illegible] probat et concludit
omnis veritas et natura [illegible] quia si ens
per participationem et ab alio est ens per
essentiam et non ab alio, probat [illegible]
[illegible] et concludit omnis intelligentia
[illegible] quod omnia [illegible] cum [illegible]
[illegible] et omnis [illegible] probat
[illegible] et concludit omnis propositio
affirmativa omnis [illegible] aliquid potest
et aliquo posito ponitur [illegible] et vero
posito ponitur veritas quia est [illegible]
omnis veri propositio [illegible] negativa non

inferat [illegible] sophistice ut patet
[illegible] quod hoc [illegible] est [illegible] vel nullam
veritatem non concludit [illegible] nec
[illegible] veritatem [illegible] hec enim propositio [illegible]
[illegible] destruit omnem veritatem et ideo
ad [illegible] non est alia affirmativa et hec
est [illegible] si [illegible] esse [illegible]
et si dicat quod omnis propositio [illegible]
verum est, sed si [illegible] nulla propositio est
nec aliquid [illegible] argumentum
non facit [illegible] sed [illegible]
[illegible] est [illegible] quod [illegible] deum
esse [illegible] non potest cognitum non
esse [illegible] ignorantiam [illegible] qui
[illegible] est [illegible] et
[illegible] sunt rationes ad hoc [illegible] ali-
que sunt sophistice. Ad id quod [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] quod [illegible] loquitur de cognitione
[illegible] cogitatione [illegible] ex
[illegible] malicia. Unde
[illegible] de [illegible] quod [illegible] errat
quod [illegible] quid est [illegible] non cognitum
[illegible] non [illegible] in [illegible]. Ad id quod obicit
quod intellectus [illegible] non esse [illegible] alia
[illegible] quod [illegible] loquitur de in-
tellectu [illegible] cogi-
tamus, sed non assentimus. Ad id quod
obicit [illegible] maxime nos latet [illegible]
[illegible] quod maxime nos latet quid
est, sed [illegible] maxime [illegible] si est. Ad illud
quod obicit quid est [illegible] veri-
tatem non posse cogitari non esse [illegible]
quod hoc est dictum quod [illegible] non potest [illegible]
[illegible] non sit [illegible]
non sit de cognitione quia si [illegible] est
[illegible] in omnibus
quod non est [illegible] ut [illegible]
omnibus [illegible] prima ve-
ritas. Ad id quod obicit quod [illegible]
[illegible] cogitare [illegible] quod potest [illegible]
[illegible] cogitare [illegible] actu intellectus
sine errante sine non, sine asse-
ntiente sine non, et sic est illud
[illegible] cogitatione [illegible] assensu
[illegible] est [illegible] dignitatibus [illegible]

contradicere quantum ad esse rerum non
tamen quantum ad initium ut dicit Petrus(?)

Consequenter 2° loco est quod de sua
perpetuitate esse aliud scilicet immutabilitate
de qua duo quaeruntur
Primo utrum vera immutabilitas sit in deo
2° utrum sit dei proprietas

Quod immutabilitas sit in deo
ostenditur hoc modo omnis mutatio
aut est secundum substantiam aut secundum accidens
sed deus non mutatur secundum substantiam quia de-
ite(?) est incorruptibilis deus autem sine
aliqua substantia sibi non accidit plura(?) contra(?) ex-
emplo(?) ergo etc. Item nec secundum actus quia
mixtus(?) non est actus ergo nulla est
in eo mutatio. Item omne quod mutatur
prius est in potentia quam in actu et
in tali differt actus a potentia sed deus est pu-
rus actus ergo nullo modo mutatur. Item
sicut dicit Ricardus(?) omnis mutatio
aut est in statum meliorem aut de-
teriorem aut parem sed nullo istorum
modorum mutatur divina natura quia non in
meliorem quia optima est non in de-
teriorem quia a se incorrupta(?) est non
in aequalem quia perfecta est ergo nullo modo
convenit divinae immutabilitas. Con-
tra(?) vero in omnibus mobilibus mobilior
est perfectior ergo etc. Si dicas quod perfectio(?)
dicitur melius quam causa(?) eo quod facit alia
moveri. Contra nihil dat quod non habet
sed deus dat omnibus motum ergo motus
vel mutatio maxime est in deo. Item
omne quod nunc est aliquid quod non
fuit prius est mutatum sed filius dei
est homo ab aeterno autem non fuit
homo ergo est mutatus. Si dicas
quod homo praedicatur de filio dei non
per inhaerentiam sed per unionem. Contra ra-
tio(?) est relativa et relatio aliter(?) secundum
mutationem ut de novo sit dominus
ut dicit Augustinus in V de trinitate. Item
Ambrosius ita arguit contra hereticos(?) qui

posuit filium ex tempore genitum a
patre quia si hoc tunc pater factus
est de novo pater et ergo mutatus
esset in persona sua. Item quando
de non agente fit agens mutatur
mutatione quae est ab otio in ac-
tum sed deus de non creante factus
est creans ergo est mutatus. Si dicas
quod deus de non agente fit agens
non per mutationem sui sed per mu-
tationem effectus producti sicut sol
de non illuminante fit illuminans.
Contra non quia creatura est ideo deus
creat sed quia deus creat creatura
fit sive producitur prius ergo est deus
agens quam creatura fiat ergo omni(?)
positivus(?) non fit per creaturam non quam(?)
creatura fit de non ente cum deus
fit non de ente omnibus(?) sed quia 2° modo
mutatio est ratione agentis non effectus.
Item deus nunc aliquid vult quod prius
non voluit quia ex tempore mundum vo-
luit creare quod non voluit ab aeterno
sed quicumque vult quod non prius est
mutatus ergo etc. Si tu dicas quod ab
aeterno voluit creare mundum in illo in-
stanti sic ego volo audire [illegible]
ras. Contra voluntas dei est cau-
sa proxima et immediata sed posita
causa proxima et immediata ponitur effectus
ergo si ab aeterno voluit ab aeterno
mundus fuit. Respondeo dicendum quod sicut dicit
Boethius deus stabilis manens dat cun-
cta moveri. Unde divina essentia est
immutabilis non enim mutatur loco quia
ubique est non tempore quia aeternus
est non forma quia purus actus est.
Unde mutationem secundum formam tollit
simplicitas secundum tempus tollit aeternitas
secundum locum tollit immensitas. Et ideo
in deo est summa stabilitas et in deo
omnis immobilitas quia sic probat

angeli et velut perspicue omnis mo-
tus procedit ab immobili. ut omni
mouens mouetur stat orbibus et mo-
uentibus semper continuo. Quod vero dei
sapientia est stabilis, ideo omnia mouet
Ad illud quod obicitur de sapientia quod
est mobilis, dicendum quod mobile dicitur
active de ea que facit moueri
non passive sicut sensibile de visibili. et
ad illud quod obicitur in quantum dat alteri
quod non habet, dicendum quod simplex est dictio
[illegible] scilicet formaliter, effective [illegible]
et quodlibet istorum modorum quod habet sub
[illegible] primo modo non habet deus
motum, secundo et tertio sic. Ad illud
quod obicitur de relatione dicendum quod relatio
cum de novo sit de necessitate ponit
mutationem in altero extremorum, non tamen
quod in utroque. Unde ista relatio que
est prius ad posterius ponit muta-
tionem in altera parte et una mu-
tata mutatur et reliqua. Quia autem
sunt contraria relationes de necessitate si deus
de novo sit prius per mutationem relatio
aut essentie ad creaturam non de
necessitate ponit mutationem nisi in
altero extremorum. Quia cum diverse sint
[illegible] sicut una mutatur altera non
mutata. Et ideo in relatione ad cre-
aturam semper intelligitur in creatura
non in deo, tamen proprie loquendo sicut
alibi probabitur deus non refertur ad cre-
aturam nisi secundum dici et modum loque-
ndi posset tamen aliter dici sicut supra dic-
tum est quod non est simile. Quia relatio
personalis dat prius esse non sicut
aliter relatio ad creaturam. Et ideo esse
incipit tempore [illegible] prius incipit esse.
et ideo bene valet argumentum ambo quod
si prius incepisset [illegible] quod esset mu-
tatus quia incepisset esse non quod ab uno
statu in alterum mutatus esset. Ad id
quod obicitur quod de non agente [illegible]
quod est agens quod est sua actio. ~~Sed actio~~

et est agens quod non est sua actio.
Sed actio est ab ipso agente quod non
est sua actio sic agit quod inter ipsum
agens et effectum cadit medium quod
disponit ipsum. Et tale agens mutatum
sit agens de non agente quod mutatur
quia nova sibi advenit. Sed agens
quod est sua actio agit seipso. Et ideo
inter ipsum et effectum non cadit aliquod
medium ipsum disponens. Et ideo omnino
de non agente fit agens quia nichil
novum ei accidit. ideo non mutatur
tale agens deus est. Ad illud quod
obicitur de volente dicendum quod est propria
et immediata [illegible] aut [illegible] substantia
aut dispositionis aut actus [illegible]
[illegible] et effectum non cadit [illegible]
[illegible] media [illegible] dispositio
[illegible] nova dispositio ad
effectum [illegible] quando
actum coniungitur. Dico ergo quod dei voluntas
sit [illegible] propria et immediata ab eterno
[illegible] et dispositio, [illegible] actus
quia actum non coniungit voluntas nisi
pro tempore in quo vult agere ut patet cum
dico volo cras legere. voluntas non
copulatur actui nisi pro tempore crastino

Secundo queritur utrum immuta-
bilitas sit proprie [illegible] proprie-
tas. ita quod nulli creature conveniat.
et quod sic [illegible] dicitur de deo quod
solus habet immortalitatem. et angeli dicitur
quod maxime [illegible] omnis sua mutabili-
[illegible] nulla mors est. ipsa mutatio
ergo si solus deus habet immortalitatem so-
lus habet immutabilitatem. Item omne ver-
tibile est mutabile. Sed omnis crea-
tura vertibilis. Johannes damascenus omne
quod a [illegible] incipit in [illegible] tran-
sit ergo etc. Item quod sibi relictum in
nichilum cedit quantum est de se
est mutabile. Sed omnis creatura est
huiusmodi. Augustinus [illegible] in nichilum
tenderet nisi manus conditoris
eam retineret ergo etc. Item nullum

actus de se est stabilitas. sed hec
omni creature accidit. sicut dicit hilarius
et habetur in lectura. quod ab alio venit.
ergo omnis creatura quantum ad esse est in-
stabilis. Et omne varium est subiec-
tum variabilitati. sed omnis creatura va-
ria cum sit ex nichilo. unde ro. vani-
tati enim subiecta est creatura etc. ergo
si omne variabile nulla immutabilis. Et
omne mutatum est in se mutabilitatem
sed omnis creatura facta est. ergo omnis c-
reatura mutata. ergo nulla est immuta-
bilis. Secundum immutabilitas non debet h-
abere ex eo cum immutabilitas aut invari-
abilitas aut incorruptibilitas aut inde-
bilitas. ostendit autem quod invariabili-
tas conveniat creature. ut potest probari
primo. Nam augustinus ostendit in primo confess.
quod mea conformis est invariabilis. quia
quod caret forma caret ordine et quod
caret ordine caret varietate et vicissitudine.
ergo variabilitate. auctor autem sex princi-
piorum dicit hoc de forma. quod est in
simplici et invariabili essentia consistens.
Et videtur quod invariabilitas conveniat bestiis
quod ubi perfecta beatitudo. nulla defectio
et ubi hec nulla mutacio. Et variabilitatis
attenditur sicut dicit augustinus super genesim ad
litteram aut secundum locum aut secundum tempus. sed
aliqua creatura caret determinato loco et
tempore ut patet. quod est supra et ubique et ce-
lum empireum. quod est extra tempus et lo-
cum ergo etc. Et si immutabilitas dicitur
incorruptibilitas idem ostenditur. Nam omnis
corruptio naturalis venit ex contrarietate
sicut dicit philosophus in libro de morte et vita
sed multe creature carent contrarietate ergo
et corruptione. Et omne corruptibile est
in aliquo prius sed quod corruptibile actualiter
in aliquo est. sed prima materia non habet
aliquid prius ut potest videri. ergo sunt
incorruptibilia. Et omne perfectum incor-
ruptibile. sed aliqua creatura naturaliter est

perfecta ergo etc. minor probatur per hoc quod per-
fectibilitas est de ratione imaginis
dei angeli. Non enim esset imago
dei si morti primo eligibilis esset.
cum ergo anima naturaliter sit imago. ergo
naturaliter est immortalis sive perfecta.
Et ostenditur quod anima sit indebilitabilis
sicut debilitas est in non esse. sed
nulla est que possit creaturam detinere in
non esse. quia a se non detinetur. cum non
se corrumpat. ab alio non. quia actio
creature in eius terminatur ex quo corrumpit
sed nullius creature actio corrumpit ali-
quid ignore. prima distantia infinita
est inter creaturam et nichil. sed inter
extrema in infinitum distantia non potest
fieri mutacio per virtutem finitam. ergo
nichil potest tendere in nichil. si deo fa-
ciente. Et debilitas dicitur per cor-
ruptionem in non esse omnino. sed nichil
quod corrumpitur servatur omnino in non
esse. ergo nullum corruptibile debile solum
dicitur in tempore quod in debilitatem non
est creatura per naturam sed per gratiam. Secundum
quod omnibus inest est naturale. unde gratia
specialis est. sed naturale est quod est idem apud
omnes. sed sic omnis creatura est inde-
bilis. quia nulla redigitur in nichilum
ergo hoc est naturale. Item ostenditur quod
nec per gratiam quia gratia perfectum est. ergo
quod repugnat nature non dat per gratiam
ergo si indebilitas est contra naturam
creature ergo non dat per gratiam. Item
obicitur de illa gratia. quia si est creatura
est debilis. si ergo conveniat indebi-
litas operis quod sit per aliam gratiam
etc. erit abire in infinitum. Ergo con-
stare patet quod non per gratiam. Si dicas
quod gratia illa non dicitur creatura. sed dei
gratia conservans. hoc nichil est. quia sine
deo operante nulla creatura operatur.
ergo sicut nulla creatura est indebilis
in per gratiam sic nulla creatura operatur

n(on) per graciam. ergo nulla operacio est
naturalis quod stultum est dicere / Responsio
dicendum quod immutabilitas de per naturam
immutabilitatis. immutacio autem dicitur tri-
pliciter. Uno modo ab ente in ens. et
hec est immutacio secundum actum et de
variacio. alio modo ab ente simplex
in ente potencia sine secundum quid. et
hec est immutacio secundum formam et de
corrupcio. alio modo est immutacio ab
ente in simplex non ens. et hec
est per totalem dei potenciam. et de di-
visio secundum hoc intelligendo quod immu-
tabilitas dicitur tripliciter. Uno modo inva-
riabilitas. alio modo incorruptibilitas et
tercio modo indissolubilitas. Si ergo immuta-
bilitas dicatur invariabilitas. sic di-
co quod in nulla creatura est naturaliter nec
per naturam nec per graciam. Namque
creatura aut est actus aut habet
actum. et ita variabile et hoc est
proprium ipsius dei. Si autem dicatur
immutabilitas incorruptibilitas sic dico quod
in corporibus est naturalis in celestibus
per naturam impressa in simplicibus et in
celestibus per graciam impressa in glorifi-
catis corporibus. nec sic est proprium
divine essencie. Si vero tercio modo dicatur
immutabilitas sic omnibus naturalis non
est per graciam. nulli autem per naturam nisi
soli deo. Indissolubile enim per naturam est quod
ex seipso habet ut possit stare. hoc
autem est in quo nulla est variatas.
et in quo omnino nulla est racio mutabilitatis.
nec ad esse nec ad bene esse. nec ad
non esse. et hoc est solum eternum. Ideo
hec invariabilitas est in solo deo et
est proprium eius. Indissolubilitas autem
per graciam inest omnibus vel pluribus
creaturis. quia deus sua clemencia bonitate
eas continet. ne in nichil cedant.
et loquor de creaturis que dicuntur
[illegible] completa et per se existentes. [illegible]
igitur quod immutabilitas per naturam varia

[illegible] secundum actum quantum ad actum et
potenciam. solius dei est. sicut per naturam
immutacionem in non esse secundum actum et
potenciam. quantum est de ira solius dei. so-
lis per graciam convenit multis creaturis
et precedunt raciones ad prima partem
unde concedende sunt / Ad illud ergo quod
obicitur in contrarium quod prima racio verum sunt
[illegible]. dicendum quod verum est si
dantur secundum essenciam abstracta. set si
considerentur secundum esse non. sic de [illegible]
[illegible] creata. et potest variari
variatio aut alterius respectu esse.
Ad illud quod obicitur quod in bonis non
potest esse variacio. dicendum quod verum est quantum
ad potenciam primam. sive quantum ad for-
mam formalem. cadit tamen quantum ad quiescen-
ciam ad infinitus. tamen quantum ad affectus
sicut patet in angelis. tamen quantum ad dotes
quia beati erunt agiles et poterunt mo-
veri / Ad illud quod obicitur quod de celo
et de empireo. dicendum quod utrumque re-
cipit variacionem. set secundum racionem eius
in quo est. quia in motoribus nobis
movetur [illegible] que in nobis sunt
empireum vero racione contenti. sunt enim
aliquid continens continet quod non continetur.
et aliquid non continet quod continetur / Ad
illud quod obicitur de incorruptibile dicendum
sicut prius dictum est quod quecumque creaturis
[illegible] sunt ita simplices.
et ita bona [illegible] [illegible]. quod
nulla cadit in eis [illegible] nec
est in eis maior racio corrupcionis
quam in propriis. unde sicut [illegible]
sunt [illegible] in [illegible]. [illegible]
dent in [illegible]. si [illegible] relinquerentur.
sic intelligendum in corporibus [illegible].
unde non est dicendum quod sit verum quod de
composito sit resolubile secundum rem. set
sicut dicit anselmus est resolubile re vel
intellectu. unde concedende sunt raciones
adducte / Ad illud vero quod
obicitur de visibilitate dicendum quod [illegible]

creatura vertibilis est per naturam. si relin-
queretur sibi vel quibus tamen caret. tamen
quod caret dispositionis tamen sit defectus privacionis
non est reddenda causa efficiens vel re-
ducens in non esse sed solum deficiens
propter quod notandum quod natura de nihilo con-
dita aut creature. et est ex nihilo
et est ex suis principiis. secundum hoc duo
de aliquo ipsi creature naturale vel quod
inest ei ex eo quod est ex nihilo. vel quod
inest ei ex eo quod est ex suis principiis
et quod nihil nullum est causa efficiens sed
deficiens [illegible] perfectiones que insunt
creature. ratione eius quod est ex nihilo
non sunt ponentes sed defectum. nec sunt
a virtute sed a defectu virtutis. nec
habent causam efficientem sed deficientem.
et tales sunt variabilitas, instabilitas,
vertibilitas. si igitur queratur a quo
est vertibilis creatura dico quod non est
ab aliquo efficiente sed per defectum in
seipso. secundum autem quod naturale est [illegible] quod i-
est rei per propria et intrinseca principia
sic non dicitur naturalis inclinatio
vel defectus sed [illegible]. et ideo hec
[illegible] naturale nulla creatura est ver-
tibilis in non esse. nec tamen de invertibi-
libus naturaliter quod naturale est in [illegible]
na. sed principia rei non possunt in [illegible]
nacionem vel conservacionem sui. et ideo in-
vertibilitas non est habitus naturalis. nec hoc
est contra naturam. [illegible] consona
quod omnis natura appetit salvari. quamvis
ex se non possit. et maxime illa crea-
tura que appetit [illegible]. et hec est
illa que ad dei imaginem facta est.
et quod desiderium nature non est frustra
ubi deficit natura supplet dei omnipo-
tentia. et [illegible] vertibilitas inest
per naturam. sed invertibilitas per graciam. ad
illud quod obicitur de incapacitate gratie ad
naturam intelligendum est quod gratia dei ad-
iutrix [illegible] a superiori rei cuius

non est sufficiens posse nature. hoc autem
adiutorium est duplex. aut reddit vel
simpliciter aut reddit esse perfectum. ut reddit
esse simpliciter ut patet in conservationis
in creatione quod nulla principia cum sint
vana de se possunt seipsa conservare
sic non est immediate a quo creatum
ipsius vel date. quod respicit [illegible]
et quod esse [illegible] ordine. ideo hec
gratia est omnibus communis. unde hec est
gratia qua dicuntur cetera invertibilia.
aliud est gratia adiutorium reddens per-
fectum esse. et quod perfectio est in
habitus [illegible] ad bonum nec ordinatus
respicit bene esse. et ideo non est omni-
bus. hec est habitus specialis [illegible]
non omnium. et hec est gratia per modum
gratie [illegible] de gratia
obiciunt cum sit quod gratia est specialis
habitus [illegible]
aliquid de novo creatum. sed gratia [illegible]
[illegible] et ex hoc patet solutio
ad [illegible] quod gratia dei adiutrix reddit eum
quod est sufficiens posse nature. et quod [illegible]
[illegible] est sufficiens posse nature. non
autem [illegible] nemo [illegible]
[illegible] patet solutio

Circa istam partem sunt dubitationes circu-
lares. et primo contingit dubitare
de hoc quod dicit magister Nunc de ve-
ritate sive perfectione sive [illegible]
[illegible] malle [illegible] quod omne quod
est primum distinguitur sed divina essentia
non est distinguibilis. ergo non habet pri-
mum. [illegible] quod divina essentia ideo
est distinguibilis [illegible]
et [illegible] quod [illegible] in se non sit distin-
guibilis per pluralitatem sui. nec a
prima per [illegible] est [illegible] distinguibilis
[illegible] esse [illegible]
has perfectiones. et queritur de illis
tribus perfectionibus quas ponit scilicet de
veritate, immutabilitate, simplicitate

~~cum multe alie conditiones sint~~
dure eviterne quae solum de hiis
rebus agit. Respondeo dicendum quod per has tres
perfectiones sufficienter distinguntur esse in-
creatum a creato. Nam creatura est ex
ipso quod creatum habet esse post non esse
et ita esse verum et posterius. Secundo habet esse
permixtum cum potentia et per hoc deficit
a veritate a stabilitate et simplicitate
durationum vel esse. Et generaliter per tres
res et in hiis sufficienter distinguntur. Ra-
tionalitas respicit quod est immutabilitas quo-
est simplicitas utriusque. Secundo patet sufficientia
et ordo. Et de hoc quod dicitur quod a sapi-
entia sapiens. Et non videtur dure vo-
cem cum albedo se habet ad album
ita sapientia ad sapientem. Sed albedo non
dicitur ab albo. Immo magis econverso
Respondeo dicendum quod sicut intellectum componentem
sapientem a sapientia. Et intellectum compo-
nens procedit ab abstracto ad concre-
tum. Secundum vero rem se habet est contra et
continuum ad quod loquitur [illegible] vel
possunt dici quod loquitur secundum consuetudinem
[illegible] non [illegible]. Et quaeritur de hoc
quod dicitur quando magis est ipsum num-
dicit. Et videtur cum male dicitur quod esse
non recipit magis et minus et maxime
in deo. Respondeo dicendum quod magis et minus
dicitur primo considerari in comparatione ad di-
versa dicitur intensionem et remissionem vel
in comparatione ad diversa per se et non
et dicitur communem et excessum. Et tunc est
sensus quod magis et minus in entitate re-
rum et creature. Et creatura ad
invicem. Sed in comparatione creature ad cre-
atorem est excessus improportionalis et in-
finitus. Creatura ad invicem est proportionalis.
Et quaeritur de hoc quod dicitur
cum essentia non novit preteritum vel fu-
turum. Videtur cum esse ista preteritio etiam
angelorum quod angelus de se dicit quod
immobilitas angelorum non est preterita nec
non est nec futura quia non semper est

sed est preterita quia non est primum pri-
mus dei. Respondeo quod quidam dicunt quod duratio
cum est simplex et tota simul non
habet preteritum et futurum. Infinitum est
continuum cum preterito et futuro quantum ad
approximationem et ita primum est solus dei.
Alii dicunt quod in omni duratione creatura
differt a durante et est de posteriori.
Est prius et posterius sed distinguitur in
priori et posteriori. Quaedam enim est que
dicitur durationis successorum quaedam dic-
tionem successionis cum variatione
et mutatione. Primum est in evo et in
in tempore et hoc voluit auctor exprimere et
hoc verbo probabilius. Et secundum verum ad
verbum angelorum dicitur eum loquitur de priori
et posteriori quod quibus sunt mutationes
et variationes temporis. Et queritur
de hoc quod dicitur quod dure creature compa-
ratum nichil esse. Videtur eum cum
quod quod non est aliquid formaliter non admittit
comparatione aliqua. Sed esse est formale rei
Item per comparationem ad deum
creatura melioratur ut dicit angelus. Quod
magis est ipsum si non compararetur. Respondeo
duplex est autem ratio comparationis. Vel
secundum rerum convenientiam et receptionis et
creatura ad deum comparata est magis quam
si non compararetur. Alio comparatur secundum
[illegible] excessuum et proportionis. Et
hoc modo verum est quod nulla est propor-
tio. [illegible] et nobilitatum creature
divine et secundo quod nichil est non omnino
[illegible] ad [illegible] et non
per inventam aliquam proportionem continuam.
Et quaeritur de hoc quod dicitur quod
semper fuit est et erit. Videntur
cum hec verba non dici de deo quia
dicunt tempora. Sed in deo cadit
[illegible] tempus. Respondeo quidam volunt
dicere quod actum isti non ponunt de
deo tempora sed eternitatem
sed [illegible] quod dure esse

omnino invariabilis omne tempus coexistit.
sed hec positio non solvit plene. Dicitur
enim vere quod deus fuit ante omne tempus
et tunc quod coexistentiam non potest dici
nisi dicatur aliquod tempus consignatum non
est differentia rei accepte sive intellecte
cum dicitur de deo sed solum modi intelli-
gendi sicut videtur de re mobili prout
non accepta de masculinitate in la-
pide et in viro cum in viro est in-
differentia rei accepte in lapide et mo-
dus intelligendi solum. Sed hec positio
non videtur sufficiens quia intellectus non po-
nit presentiam sed solum intelligere quando
intelligit deum fuisse. Ideo dicitur quod preponat
[illegible] propter hoc nomen quod [illegible] dif-
ferentia temporis aliter dicitur de eterno et aliter
de eviterno aliter de temporali. Nam esse
temporalis importat mutabilitatem et successionem
et durationem. Esse vero quod de eviternis di-
citur duo tantum importat scilicet successionem
et durationem sicut vult Scotus et angeli
et anime. Esse vero quod dicitur de deo
importat solum durationem unde dicitur deus
fuit quia eius duratio non cepit. Est quia
eius duratio non interrumpitur. Erit quia
non desinit nec corrumpitur. Propter quod lo-
quendo non dicitur de deo ut dicit Scotus
large aliud loquendo dicitur ut dicit
magister et angeli et ad hoc valet opinio
magistri. Tertio queritur de hoc verbo simpli-
citer esse utrum conveniat deo actus etc. quia nec-
[illegible] est actus. Nulli enim omnino
rei accidit esse. Ideo quod per hoc
nomen deus dicitur accidentia. Secundo
quia actus dicit quoniam natum in
alio esse ab alio exire et ab eo
recedere. Actus enim dicitur quod inest
subiecto et ab illo exit ortus et per-
ficit ad esse et ab eo. Dicitur quod [illegible]
perfectiones conveniunt esse [illegible] sed
non eodem modo. Nam actus non
pendet ab alio sufficiente [illegible]

ab alio efficiente. Tamen deo est ita
ita est simul et potentia. Ideo esse eius
est quod actus non sui vere actus
quia non pendet a deo nec pendet
sicut a subiecto. Cum est in deo. Et ideo
dicitur simpliciter quod esse non est actus deo.
Et hoc propter tres conditiones predictas. Quia
actus natus est aliquid in eo. Propter
hoc dicitur subsistens virtus quia natus
est ab alio exire, sed hoc dicitur ma-
nens in se. Quia natus est et ab eo
recedere, ideo hoc dicitur naturalis [illegible] per-
fectionis quae nec dimittit esse.
Tertio queritur quomodo intelligitur immorta-
litas cum dicitur solus habet immortalitatem
et dicitur angelus quod accipitur pro incommu-
tabilitate sed hoc non videtur. [illegible]
mors enim non dicit omnem mutationem
sed solum corruptionem [illegible]
idem est dicendum. Respondeo sicut vita ac-
cipitur [illegible] ita et mors ita et
immortalitas. Uno enim modo dicitur vita
actus continuus et infimus qui est
a forma spirituali et sic de [illegible] et
immortalitas dicit virtutem talem non
in potestate ad eius privationem. Alio modo dicitur
vita actus completus [illegible] que est
[illegible] rei naturalis sicut dicitur aqua viva
que habet operationem aque [illegible]
et hec non importat repugnantiam
ad corruptionem et [illegible] dicitur deus [illegible]
hanc virtutem immortalem ideo est ita
in actu completo quod nullo modo potest [illegible]
[illegible] recipere et accipit apostolus
et exponunt angeli. Tertio queritur de
hoc quod dicit beatus Iacobus et est in littera
nec vicissitudinis obumbratio. Que
differentia est inter vicissitudinem et obum-
brationem et que differentia [illegible]
dicitur vicissitudo obumbratio. Et
dicendum quod vicissitudo importat [illegible]
[illegible] et ista est [illegible]

sed obumbratio est per privationem actus
lucis. Quia igitur actus forme est
lux. Prima ergo eius recte dicitur
obumbratio, et per viam similitudinis recte
enim dicitur intemperies et recte intem-
periei dicitur privatio et recte priva-
tionis obumbratio. Hinc est quod
recte dicitur via similitudinis obumbratio.

Adeo quod sola prima

ac vere simplex est. Supra
ostendit inter duas proprietates
divine essentie vel nature scilicet bonitatem
et immutabilitatem. Hic ostendit simplicitatem
divine essentie vel nature. Et licet partes
duas. In prima ostendit quod prima causa est
simplex. In secunda quod non est. Hic dili-
genter notandum est sicut dicit Augustinus 2o de
Trinitate quod summe ibi summe ante
sinceritas et simplicitas. Prima vero
pars licet tres partes. Primo proponit
quod prima causa est simplex. Secundo ostendit
non convenit nature corporali. Ut autem
sciatur quid simplex sit. In tertia quod non
convenit nature spirituali in creatura quae
spiritualis est. Dividit partem quam os-
tendit quod est nature simplex licet tres par-
tes. In prima ostendit quod in deo est
prima multiplicatio nominum. In secunda
ostendit quod in eo non est diversitas pre-
dicamentorum. Motus autem in natura
divina nulla sunt accidentia etc. In
tertia concludit quod nomina predicamentorum
in divinis non possunt dici proprie et eo
nomine prima predicamenti. Secundo nec
proprie de secunda. Dividit partem in qua
ostendit quod est summe simplex licet tres
primo. Et ostendit quod creatura cum sim-
plicitate quod nulla est ibi vera dui-
tas. Secundo quod eo quod simplicitate sunt
privata pluralitas etc. et omnia ante sim-
plicitatem etc. tertio vero et ultimo concludit
quod omnia est in divina essentia per-
fectio concordat. Nec quanta indistinctas

et intelligentiam esse que dicit
magis in libro. Item quod ostendunt in pre-
sentia. Primo quibus verum in deo sit
summa simplicitas. Secundo verum simplicitas
sit dei proprietas. Item primum illud quod
dicitur in libro de anima rationali. Videtur
verum anima rationalis sit in toto corpore
ita quod in qualibet parte. Tertio quibus
verum deus sit in aliquo determinato genere.

Circa primum quod in deo sit summa
simplicitas sic probatur. Omne primum
est simplicissimum quia quanto aliquid prius
tanto simplicius. Sed deus primum. Igitur
etiam quod nec est nisi bonum nec
cognitum plus quam est sic simplex quod
ipse simplicior esse potest vel cognitum
quam est simplicissimum. Item omne quod est
completum esse est simplicissimum. Sed deus
est completum esse quia totum quod est in se
habet a se. Deus esse perfectum simpliciter
esse de aliquo aut quod est sua perfectio
aut non. Si sic habeo propositum. Si non
est sua perfectio, cum sit potens potest
esse perfectum ab alio. Quia deus est ab
alio, quod si hoc est primum quam illud
ex quo sequitur. Item inter nobilissima
de genere nobilitatis primum est sim-
plex. Sed deus est enim nobilissimum
et simplicitas est genere nobilitatis.
Quod potentia est in deo in summo quod
deus est summe simplex. Item quanto ali-
quid est simplicius tanto est poten-
tius in virtute et opere quam virtus u-
nita plus potest quam multiplicata.
Sed deus est summe simplicitas. Quod in
deo est summa simplicitas. Contra
simplicius cognitum ad cognitum
ut abstractum a pluribus. Quia quod
cognitum ut concretum pluribus quia
enim fides nostra cognoscit deum ut
in pluribus. Non cognoscit eum ut sim-
plicissimum. Quod si fides vere cogno-
scat deum non est simplicissimum

~~Et maior est simplicitas ubi est inde-~~
pendentia sine distinctione suppositorum quam cum distinctione. Sed in deo est independentia cum distinctione suppositorum. ergo in deo non est summa simplicitas. Et maior est simplicitas ubi est unitas sine pluralitate quam ubi est aliquis compositio etc. Sed unitas est simplex. ergo si in deo sit unitas cum pluralitate personarum etc. Et maior est simplicitas ubi nec subiectum sed et effectus est idem omni effectivo quam quod effectus differt a effectivo quam quando effectus differt a effectivo. Item sunt plura vera ergo non est simplex sed in divinis personis magis plura differunt effectus a effectivo vel magis sensibilitas differt a primitate ergo etc. Respondeo dicendum quod sicut predicte rationes probant in deo est perfecta summa simplicitas. Ad illud ergo quod obicitur quod fides non intelligit ipsum ut simplicissimum dicendum quod haec intelligit ut simplicissimum et qui aliter intelligit non intelligit ut summe simplex quod patet sic quia est intelligere unum in uno et unum in pluribus multiplicatum et unum in pluribus non multiplicatum. simplicius autem intelligit unum in pluribus non multiplicatum quam unum in uno quod patet per exemplum simplicius singulari et adhuc multo simplicius intelligitur quod est unum in pluribus non multiplicatum. hoc modo intelligit fides nostra deum et ideo simplicior est deus quam esset in omnibus non multiplicatus quam si esset in uno solo vel in pluribus multiplicatus. Sic ergo est quod deus simplicissimus est et fides nostra ut simplicissimum intelligit et qui intelligit deum plurificatum in creatura vel unum in supposito derogat summe simplicitati et derogat eius nobilitati simplicitatis eius quam ubi summa simplicitas intelligi-

~~tur summa actualitas intelligi-~~
tur summe nobilis est et ubi est summa actualitas summa diffusio. Et quantum debet poni et ista non potest esse nisi in sempiterna productione etc. ordo et simile et equalitate in divinitate et hoc non potest esse in aliqua creatura. ergo non potest intelligi in aliqua creatura simplicissima. Sed in tribus personis intelliguntur tota et quaelibet una sit ab alia. Ad illud quod obicitur quod simplicius est abstractum a pluribus quam in pluribus unum est sed in illis pluribus plurificatur. Sed deus non plurificatur. Nec est verum. Ad aliud quod obicitur quod maior est simplicitas ubi nulla diversitas dicendum quod diversitas duplex est vel ex additione vel ex origine. Ex additione non est diversitas in perfectionibus absolutis que dicuntur in diversis ut albedo in petro et paulo. et haec privat simplicitatem quia ponit compositionem. est alia diversitas veniens ex sola origine ut quando una persona emanat ab alia differt ab ea. et haec non repugnat simplicitati quia nullam ponit compositionem sed solum ordinem et respectum ad aliam. et hoc non est proprie diversitas sed distinctio et discretio et hoc manifestum est si intelligamus patrem sic posse generare filium et intelligamus eum generare et tamen non generare nulla est compositio tibi nulla additio. Ad illud quod obicitur quod maior est simplicitas ubi nulla pluralitas dicendum quod duplex est pluralitas quaedam in qua plus est quam in duobus quam in uno ut in duobus hominibus plus est de bonitate quam in uno et ista pluralitas repugnat simplicitati quia unitas addit supra unitatem. quaedam est pluralitas in qua tantum est in pluribus quantum in uno et haec est in divinis quia tantum de esse et bonitate

et divinitas est in una persona, quia fundatur
in pluribus. et ista pluralitas nihil
addit ad unitatem, et ideo nullam eius
ponit compositionem, nec privat simplici-
tatem. Ad id quod obicitur quod in patre
differt proprietas a proprietate, dicendum quod pro-
prietas differt a proprietate tripliciter: aut
ratione subiecti, aut ratione sui, aut ratione
obiecti. Si ratione subiecti, quia scilicet quae
diversarum naturarum vel proprietatum in ipso
recipiuntur, sic ponit compositionem, quia po-
nit subiectum esse ex pluribus. Si ratione
sui, sicut differt innascibilitas et generatio in
patre, et tunc ponit pluralitatem compositionis,
quia ponit subiectum sub se pluribus.
Si ratione obiecti, sic ponit subiectum
comparari pluribus, et ex hoc non ponit
compositionem sed distinctionem. Quod autem est in
patre, quod est principium et finis ratione [illegible]
[illegible] linearum, hoc non est differentia pro-
prietatum in divinis.

Secundo quaeritur utrum simplicitas
sit dei proprietas. Et quod sic videtur
hoc modo: nulla creatura est actus purus,
quia in omni creatura, ut dicit Boethius, differt
quo est et quod est, ergo in omni creatura
est actus cum potentia, sed omne tale habet
in se multiformitatem et caret simplicitate,
ergo etc. Item omnis creatura habet in se
finitatem et limitationem, quia habet esse arctatum,
sed ubicumque est delimitatio, est ibi
aliquid quod coarctat et aliquid quod coarctatur,
et in omni tali est compositio et differentia,
ergo omnis creatura composita, ergo nulla
simplex. Item omnis creatura habet esse da-
tum aliunde, ergo habet esse aliunde accep-
tum, ergo nulla creatura est sui [illegible], ergo in
omni creatura est dependentia sive dua-
litas [illegible] simplex, simpliciter ergo etc.
Item omne quod est per primam unitatem de-
ficit ab illa, ergo finitum cadit in dua-
litate, sicut dicit [illegible], quod per mona-
dem [illegible], sed omnis creatura est a prima
unitate, ergo omnis creatura est ab illa de-

ficiens, ergo etc. Contra: ab uno non procedit
nisi unum, et a deo non procedit nisi verum,
sed unitas et simplicitas eadem [illegible]
habent in deo, ergo sicut ab uno unum ita
a simplici simplex. Item [illegible] specialiter quod
simplex sit in creaturis, quia simplex est
quod non habet partem, sed punctus non habet
partem, quia ita diffinitur: punctus est cuius
pars non est, ergo etc. Item omne illud autem
quod non est aliud et aliud est simplex, quia si com-
positum est, necesse habet aliud et aliud. Sed
[illegible] est primum, sicut dicit auctor de causis,
prima rerum creatarum est esse, ergo etc. Item
omne illud est simplex in quo stat
resolutio, sed resolutio stat in principiis
quae sunt materia et forma, quia ulterius
non resolvuntur, cum sint [illegible] in
causis aliorum. Et etiam [illegible], ergo
[illegible] resolutio stat in [illegible] aliquod cre-
atum est simplex. Si in divinis quae pro[illegible]
non habent omnimodam simplicitatem, quia
[illegible] non componantur ex aliis, tamen
componuntur aliis. Contra hoc non videtur
facere quod simplicitatem quod componatur ali-
is, quia aliud non sit compositione ali-
ud, facit [illegible] simplicitatem. Cum ista
[illegible] sit in [illegible] complectivis quae
[illegible] sunt composita, ergo hoc quod dico
compositione alius non tollit ab eis sim-
plicitatem. Et tunc respondeo dicendum quod simpli-
citas [illegible] privat compositionem et includit es-
sentialem [illegible] sive multiplicitatem [illegible]
simplex est quod non habet compositionem [illegible]
multiplicitatem [illegible] sive for-
mam in solo deo est privatio
compositionis et [illegible] sive multiplicitatis
vera simplicitas in solo deo est gene-
raliter. Cum notandum quod multiplex est
compositio: una compositio est ex partibus
[illegible] et haec est in omnibus
corporibus. Alia est ex partibus inte-
gralibus et haec est in omnibus cor-
poralibus. Tertia est ex partibus diffinitivis
sive [illegible] et haec est

in omnibus datis et recipientibus. Unde in omni creatura preter se entis cum esse duntaxat creatura est composita, quia omnis creatura aut est corporalis aut spiritualis aut composita ex utroque; sed est considerare triplicem differentiam in creaturis. Prima est secundum rationem actus et potentie sive secundum actus differentie; secunda est substantie et accidentis; tertia est differentia entis et esse. Prima differentia et tertia reperitur est angelus quia reperitur est ens in genere. Tertia reperitur est ens in se. Prima differentia est in omni substantia quia omne substantia licet esse mixta, id non agit ex se toto et id differt in eo quo agit et quod agit et aliud sive subiectum et factus. Secunda differentia est in omni continuo quia omne continuum est esse limitatum, et id in quo convenit in aliquo differt cum alio, et id in omni continuo differt essentia et suppositum multiplicabile cum essentia in supposito. Tertia differentia est in omni creato et creatura quia omne quod est per deum accipit et aliunde sive factum sit participatum, sicut est sine esse, sicut lux non est sine luce. Si ergo dicatur simplicitas per privationem compositionis, sic primum est solius dei in ratione entis quia nulla alia substantia est que non sit composita ex potentiali et actuali saltem. Si autem simplicitas dicitur per privationem accidentalis differentie et dependentie ita quod in essentia nulla sit diversitas nec dependentia, sic est primum dei in ratione entis, quia nullum aliud est ens in quo non cadat aliqua diversitas vel dependentia. Concedendum ergo est quod simplicitas dei est primum nec ius est usque creature et composite sunt nec vere simplices, quia habent esse mixtum ex actu et potentia, quia habent esse limitatum et ita in genere et specie per additionem contractum, quia habent et aliunde datum, quia habent esse per divinum a quo dependent et ita cadit

in compositionem aliquam. Sed dici et verius quod simpliciter dicitur per privationem compositionis. Secundo notandum quod compositio dicitur simpliciter uno modo ex aliquibus quorum neutrum aliquid de compositione alterius. Si ergo simplicitas privet compositionem ex aliquibus, sic conveniet creaturis creatis in respectu primis principiis que non componuntur ex aliquo. Si autem privet compositionem cum aliquo et ex aliquo, sic solius dei est omnis enim creatura aut est ens per se et in se, et ita composita ex aliquibus, aut est ens cum alio et in alio et ita alii composita, et ita omne creatum aut est principium et ita componibile alii, aut principiatum et ita compositum ex aliquibus, et ita simplicitas primum est rei perfectus per privationem utriusque compositionis. Ad id quod obicitur quod ab uno non est nisi unum etc. dicendum quod simplex non est contrarium generalis entis sive omnium. Nam simplicitas est inventur nobilissimum que dei nulli convenit creature, quia creatura non potest recipere tam esse cum sit limitatum sit mixtum, sed est esse dependens et aliunde datum. Ad id quod obicitur de simplicitate puncti et entis et primum dicendum quod non est simplicitas per privationem compositionis ex aliquibus. Non autem reperitur simplicitas secundum indifferentiam omnimodam in omnibus creatis ut declaratum est, cadit aliqua differentia et dependentia. Primus enim non sunt composita, tamen oportet esse dependentia a composito sive compositione. Unde sequens est illud quod alius dicebatur quod aliud derogat simplicitati rei quod sit alii componibile, magis simplicitas privat multiplicitatem et differentiam inter simplicia. Primus non derogat magis tamen compositionem ex aliquibus, omnis enim dependentia facit ipsum quod dependet a summa simplicitate et in differentia recedere. Solus autem deus est independens, omnia autem alia sunt dependentia sua comparatione ad primam

quod omnibus sunt. sive unum prius
componens complicetur ad alia sive
omne dependens in comparatione ad deum
sive ab ipso deo. nichil autem quod
dependet est sua dependentia a deo
nichil tale est simpliciter simplex quia
omne simplicissimum est absolutissimum
Secundo quolibet vult anima vegeta-
bilis sit in toto corpore ita quod
in qualibet parte. et quod sic videtur augustinus
dicit quod sic deus est in maiori mun-
do. sic anima in minori. sed deus sic est
in maiori quod in qualibet parte totus.
ergo anima sic est in minori scilicet in corpore
Item quod dat esse toti et partibus conuenit
toti et partibus secundum essenciam quod forma
per suam essenciam dat esse et hoc non con-
venit nisi actualiter unitur sed anima dat
esse toti corpori et omnibus partibus ergo etc.
Item in oculo est videre et sentire est
viuere. quod ergo vere sunt unus actus
vel differentes non unus. hoc constat
quia separato visu adhuc sentit per tactum
separato sensu adhuc viuit sicut in pa-
liticis. cum igitur viuere sit a [illegible]
videre a potencia in oculo est anima secundum [illegible]
[illegible] et in omnibus partibus
esse. Item anima operatur in toto corpore ergo
in toto corpore est per potentiam sed potentia
anime simplex est ergo si potentia una est
in manu et pede idem est in diversis
partibus sed non est simplicior potentia quam sua
[illegible]. Item anima est in corpore aut est
in qualibet parte aut in una determinate
aut in pluribus si in qualibet parte habetur
propositum si in una [illegible] sicut [illegible]
[illegible] et anima sit simplex est in pluribus
partibus ergo non est [illegible] animam esse
in pluribus partibus sed [illegible] in par-
tibus [illegible] in partibus [illegible]
[illegible] est in [illegible] corporis ergo [illegible]
ergo [illegible] non [illegible] ad
totum corpus anima est [illegible] to-
ti corpori ergo non potest esse [illegible]
[illegible] sit [illegible] ad [illegible]

punctus est [illegible] posita sive [illegible]
positionem ergo anima licet sit in corpore sed
nulla forma [illegible] et motor suffi-
ciens ergo etc. Item [illegible] forma que est
in toto et in partibus una [illegible]
[illegible] et toto. [illegible] quelibet pars
ignis est ignis ergo si anima est in qua-
libet parte tunc quelibet pars est [illegible]
[illegible] quelibet pars [illegible]
Item [illegible] anime vegetalis non depe-
det ab aliqua parte corporis [illegible]
in se ergo non est in qualibet. Item
operatio eius non dependet ab aliqua par-
te corporis nec [illegible] ergo in
nulla parte corporis est nec [illegible]
[illegible] motor. [illegible]
[illegible] anima nullius corporis est actus
in nullis partibus corporis. sed in quo est
est sic actus. Item corpus organicum
est [illegible] in partibus et toto
ergo [illegible] ergo anima per-
ficiat totum [illegible] ad [illegible] per-
ficit partes [illegible] ad [illegible] ergo anima
vegetalis non est in partibus [illegible]
[illegible] ad [illegible] potentie. et hoc est
[illegible] sic anima ad corpus sic partes
anime ad partes corporis. Item si anima est
tota in qualibet parte corporis ergo tota
est in manu sed quod aliquid totum est
in aliquo movente illo moto ergo mo-
ta manu movetur anima et sic ma-
[illegible] ergo [illegible] manus una
possit moveri altera [illegible] in [illegible]
anima una et eadem [illegible] que sunt
et movetur [illegible]. Item si anima est in pluri-
bus partibus tota [illegible] in [illegible]
[illegible] in pluribus. et [illegible]
et [illegible] corpus ergo anima
[illegible] est [illegible] et [illegible] quod anima
non sit [illegible]. Item
si tota anima est in manu. sicut in a-
liis partibus ergo [illegible] sit anima non
[illegible] motum et [illegible] manus
a corde [illegible] hoc autem est contra
[illegible] et [illegible] tale

medicinalis quod sic leso corde perit vita
ita leso manu / pro alio dicunt quod
anima sicut continetur(?) est in aliqua parte deter-
minata sicut podium(?) sed est et influit in
toto corpore: sic aranea est in tela / unde
dicunt quod est in corde quia cor est domi-
cilium vite et eius institutor est anima
et ad hoc ponendum movent eos experimen-
tum. in defectu cordis experimentum
quod visibiliter apparet quod leso corde separatur
anima et ab ipsa fluunt spiritus et motus et
quia membrum nobile existens in medio sicut
centrum corporis de facili cordis quia non
poterit intelligere quod aliquid limita-
tum sic unum et idem totum in pluribus
et quia fides non cogit credere et ratio non
intelligit ideo dicunt non esse ponendum
quod sit in toto et in qualibet parte. secunda
aliorum opinio est ut Augustinus quod anima in
qualibet parte corporis sit tota et ad hoc
ponendum movet experimentum exemplum
et rationale argumentum. experimentum quia anima
in partibus distinctis a corde ita cito sen-
tit sicut et in propinquis / et similiter quia in ictu
oculi sentit lesionem in partibus distinctis
et cum anima separatur dolor est in singulis
partibus et resolutio. exemplum sic movet
sic dicit Augustinus videmus enim quod in animali
perfecto sano est una sanitas in singulis
partibus nec maior in maiori nec minor
in minori ergo si hoc est in forma cor-
porali quanto magis in spirituali. rationabile
movet argumentum quia anima est forma
simplex et motor sufficiens quia forma
totalis corporis est in toto quia vero sim-
plex non est secundum partem et partem. sed quia
motor sufficiens ideo non habet situm et
ideo nec est in puncto nec in parte deter-
minata et quia magis rationabilis est opinio
que fundatur super rationem quam que fun-
datur super defectum rationis et quia Augustinus
hoc dicit hanc approbamus tamquam meliorem
ad id quod obicitur in contrarium forma que
est in toto et cetera. dicendum quod duplex est genus
forme. est enim quedam que perficit

et extenditur et dependet. et hec
quia totum perficit est in toto. quia vero
extenditur perficiendo totam quantitatem
partibus. quia nec dependet nec agit per
se operationem totius communicat partibus
ut in forma ignis quia quelibet
pars ignis est ignis et qualibet calefacit
est alia forma que perficit et de-
pendet sed non extenditur et talis
forma quia totum perficit est in toto
et in qualibet parte quia vero non extenditur
ideo actum totius non attribuit partibus
quia vero dependet operationem totius commu-
nicat partibus et talis est anima vegetati-
va et sensitiva quia nulla pars animalis est ani-
mal cum qualibet pars animalis vivit et sentit
est item forma que totum perficit sed
nec extenditur nec dependet quantum
ad operationem et talis quia est perficiens est
in toto et in partibus quia vero non exten-
ditur perfectionem totius non communicat partibus quia
non dependet nec operationem communicat
et talis est anima rationalis quia nulla
pars hominis est homo et nulla pars hominis
intelligit sed et si communicat actum totius
ut totius communicat ut partibus quia quelibet
pars est pars hominis et omnis fit a per-
fectione hominis et ideo perfectio hominis
est in qualibet parte et sic patet responsio ad
illud quod ultimus corporis est actus quia
illi communicat propriam operationem nec perfectionem
totius sed omnes partes perficit in toto
Sed ad aliud de forma quod forma
que est in partibus non denominat simpliciter
totum et partes. hoc sit forma dependens
et extensa et loquitur ibi de forma
speciali(?) tamen non de anima / ad id quod
obicitur quod non sunt eiusdem rationis totum
et partes dicendum quod in partibus est consideratio(?)
organum in partibus et complexionum / ratione comple-
xionis sunt conformes toti et sunt di-
sposite ad usum vite et perficiuntur
ab una forma sed organum ratione sunt di(?)-
se et perficiuntur a potentiis / ad id quod
obicitur quod non movet manum et cetera dicendum
quod perfecto per se super totum perfectibile et

quantum ad statum et quantum ad poten-
tiam. Et sic alia sit presentia totius corporis se-
cundum partem et in nullo modo ipsum est
totum corpus diffinitive eius, sicut non potest
diffinitive autem corpus sive quod [illegible]
et sic corpus moto movetur per quamlibet partem
autem non diffinitive quod sunt [illegible]
[illegible] et ita est in una parte et contra
illam, et sic quod in ista parte est diffi-
nitive non movetur ad motum sui domini
partis, sic nec deus movetur ad mo-
tum domus continentis. Et per hoc patet solutio
quod totum corpus comparatur ipsi anime tan-
quam uni loco. Et sic in pluribus par-
tibus non est sed [illegible] in uno loco-
rum si separentur non est in illis nec
separatim, et hoc quia sit impossibile quod omnis
[illegible] continuum [illegible] est et ideo magis
et angusti et [illegible] corporis humani. Unde
per [illegible] corporis quod
non possit uniri ab alia. Ad id
quod obicitur ultimo quia tunc una pars non
recipit ab alia, dicendum quod sic deus in
malos in modo immediate est in omni creatura
[illegible] sed per ordinem unius [illegible]
fluit ad unam creaturam in aliam, sic
intelligendum quod anima per suam presentiam est in
qualibet parte immediate [illegible] et con-
[illegible] non sic [illegible] sed influit in omnes
partes per unam, et sic cessante illa parte
et eius influentia per totum corporis et
ita anima separatur.

Quarto et ultimo queritur utrum deus
sit in aliquo determinato genere. Et quod
sic videtur hoc modo: quod distinguitur ab
aliis [illegible] entibus est aliqua natura de-
terminata, sed deus est huiusmodi quod distinguitur
a creaturis omnibus, quia nullum creatum est
deus; ergo est natura determinata. Sed quod est natura de-
terminata est in genere determinato; ergo deus [illegible].
Quod esse [illegible] nood et [illegible] esse
esse in genere determinato. Sed dei esse [illegible]
sicut [illegible] que [illegible] de deo et creaturis
et [illegible] et [illegible] quod sunt ista [illegible]
que est [illegible] sed quod
sit in quolibet genere [illegible] quod omne quod est [illegible]
[illegible] in creatura attribuendum est deo,

sed omne predicamentum dicit aliquid imperfectionis,
ergo nec omnia predicamenta sunt in deo. Sed
quicquid est in deo est deus, et causa quia deus
eminenter [illegible] omnis predicamenti quod
est in quolibet. Et summe bono intellectu [illegible]
[illegible] de bonitate, quia summo enti intellectu de
entitate, quia in deo est omnis entitas
et omnis alia entitas, [illegible] quia [illegible]
sunt decem predicamenta omnia sunt in deo. Con-
[illegible] in [illegible] de [illegible] deus est bonus sine
qualitate, magnus sine quantitate, quia magni-
tudo dei non est in genere quantitatis, nec
bonitas in genere qualitatis, quia nec substantia
in genere substantie, quia in nullo est genere. Ad
[illegible] quia non est in genere determinato, quia
omne quod est in genere determinato est de-
finitum et limitatum, deus autem est infi-
nitus, quare [illegible] non in quolibet genere
[illegible] quod [illegible] in se [illegible] plurium generum
est compositum. Deus autem est simplicissimus, quia [illegible]
[illegible] quia non convenit deo esse in
uno genere determinato, quia omne tale [illegible]
esse limitatum et arctatum et compositum
in pluribus generibus non potest esse. Aut non
[illegible] est in pluribus [illegible] et [illegible]
simplicitate, sicut [illegible] in [illegible] [illegible]
aliquod sive rem albam est in genere
substantie, sed [illegible] forma que est
albedo est in predicamento qualitatis. Aut
[illegible] generalitatem, sicut unum et ens [illegible]
multiformitatem non potest deo esse in pluribus,
quia omne tale compositum est et multiforme.
Deus autem simplex, non [illegible] generalitatem,
quia omne tale intellectu est [illegible] distinctio
a rebus [illegible]. Deus autem est [illegible] in
se eius distinctio a rebus et [illegible] sim-
plex esse et infinitum. Et ideo nec in
uno genere nec in pluribus esse potest.
Ad illud quod [illegible] obicitur quia distinguitur
ab aliis est natura distincta [illegible], dicendum
quod [illegible] est si distinguatur per aliquid
quod ipsum contrahat et arctet, sicut per differentiam
[illegible] in genere. Deus autem non
sic distinguitur, sed seipso. Ad illud
quod obicitur quia deus est super [illegible]

rationem. dicendum quod deus non est superius. quia
non est simplicissimum nec univocum. quia in
ratione non differunt genus et differentia. et ce-
teri. deus enim est eius esse. quia nullo
generis. ratio est eius esse. quia non est
in alio ut in subiecto. neque [illegible] alio ad
sui consumationem. Ad id quod obicitur quod omne
quod est per essentiam et bonitatem ponendum est
in deo. dicendum quod hoc fit vel simpliciter vel
per divisionem. et hoc facit ea in creaturis
generibus. vel secundum communitatem univocam. et
hoc facit ea per contagium. Ad id quod
ultimo obicitur quod deus nil deficit de bonitate.
dicendum quod deus non est non deficiens
a bonitate. propter hoc quod omnis sua bonitas
perfectionis sit in deo per rationem. sed quia
est in eo per equivalentiam. quia cum est summum
bonum complectitur in se bona et sic in-
telligendum est de entitate. et cetera. sed ad
id. [illegible] ista littera [illegible] hec quod
de creatione cum compositio in creatura
sit ratio et [illegible] simplicitatis
est [illegible] unitatis. quia si affirmatio est af-
firmationis. et negatio est negationis. ergo cum
[illegible] effectum debent primo [illegible] ponere
effectum simplicitatis. Responsio dicendum quod re-
[illegible] compositio secundum rationem intelligendi
prior est quam unitas. sed quam negatio
[illegible] affirmationibus. similiter est quod
[illegible] est prior. ita volunt ali-
qui dicere [illegible] aliter dicimus et melius
quod est [illegible] et notius nobis et prius
simplicitas et quia simplicitas est ma-
xime nobis occulta. propter hoc quod sim-
plex inquantum simplex [illegible]
[illegible] et nec veniunt a cognitione
[illegible] in cognitionem [illegible] prius
agit de unitate quam simplicitate. [illegible]
de hoc quod dicitur in [illegible]
ac vere simplex quia nec [illegible] compositione
[illegible] [illegible] cum [illegible]
[illegible] simplex est omnis res non est sic
[illegible] [illegible] Responsio dicendum quod
[illegible] simplex [illegible]

est dei [illegible] et ita [illegible] compo-
sitionem et multiplicitatem. quod ergo ad
[illegible] compositionis quia non habet
intra rem compositionem quod ad [illegible]
multiplicitatis [illegible] non
[illegible] actualem. quod ad
[illegible] multiplicitatis intrinsece
[illegible] non [illegible] formaliter
ut genus et species et differentia. ac non
simplex. est simpliciter et per se quod
solius dei est. Item queritur de ista
[illegible] angeli. Cum enim sit artifi-
cium [illegible] aliud [illegible]
enim [illegible] compositio [illegible]
[illegible] ergo [illegible] compon-
[illegible] non [illegible] alio
[illegible] hoc non [illegible] quod [illegible]
Responsio dicendum quod angelus hoc non [illegible] a
a [illegible] compositio cum [illegible]
et [illegible] supponit aliud compo-
sitionem quod ut dicitur [illegible] quod est pure for-
ma. [illegible] esse non [illegible] ergo [illegible] quod
[illegible] sit [illegible]
in illo [illegible] compositionem [illegible]
sed non [illegible] in se [illegible]
et [illegible] a [illegible] quod [illegible]
sit compositio. [illegible] non [illegible] Item
queritur de hoc quod dicitur omne [illegible]
bonum [illegible] magnitudine vel [illegible] enim
male dicitur quia a [illegible] remotum [illegible]
et [illegible] ergo si non habet quantitatem
nec bonitatem. Si tu dicis quod boni-
tas illa non est [illegible] quantitatis. quia [illegible]
[illegible] non [illegible] dicitur in divinis quantitas
divina sic bonitas divina. Responsio quidam
volunt dicere quod [illegible] non [illegible]
[illegible] ad divina [illegible] quia non [illegible] [illegible]
[illegible] sic [illegible] quia [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] condicunt effectum
in creatura. et [illegible] bonum
sed si quis volit [illegible]
[illegible] non [illegible] Si ergo [illegible]
[illegible] dicitur deus magnus et bonus

dem quod magnitudo significat divinam essentiam per modum quantitatis, bonitas per modum qualitatis, quod isti modi cadunt in deo. Et ideo si quaeratur qualis est deus, respondetur bonus et magnus. Et ideo dicendum quod nomina quantitatis in divinis reperiuntur, sed non proprie quantitatem [illegible] qualis quod deus in nullo genere est [illegible]. Ad hoc significandum removet Augustinus nomina ex parte imperfectionis [illegible]. [illegible] quaeritur de hoc quod dicit Boethius: ibi est dignum ut deus dicatur substantia, [illegible] cum satis dignum quod summa nobilitas est per se subsistere. Respondeo dicendum quod duplex est perfectio ipsius per se subsistentiae et alia substantiae, prima est perfectionis sine imperfectione et ideo ratione primae digne, non ratione secundae. Tertio quaeritur de hoc quod dicit Hylarius: non ex compositis deus qui vita est subsistit. Contra [illegible] est inter illas partes, quod si nulla est, videtur facere [illegible]. Respondeo dicendum quod quidam volunt quod per primam [illegible] excludatur [illegible] compositionem. [illegible] cum est ratione ex philosophis [illegible] ratione cuius dicitur quod deus non est ex compositis, id est partibus. Secunda est sicut ex philosophis [illegible] quae sunt materia et forma, ratione quarum dicitur quod [illegible] materia [illegible] est [illegible] quae facit formam [illegible] stabilem et infinitam, et [illegible] materiam [illegible] cum dicitur [illegible] stabilia. Tertia est compositio mixti ex miscibilibus, ratione cuius dicitur: neque ex absonis, quod ubi mixtio [illegible] firmatur [illegible] et ita [illegible]. Quarta est compositio [illegible] ex partibus disparibus ex [illegible] et corpore, ratione cuius dicitur neque ex partibus disparibus, quod ipse est [illegible] aliter [illegible] excludit [illegible] dem compositum ratione duplicis [illegible]. Ad hoc etiam quod aliqua principia constituant, oportet quod principia sint deficientia sive defectiva, sic imperfecta, sic etiam differentia; si enim essent omnino conformia et perfecta non possent aliquid constituere.

Tertio ex duobus entibus actu nihil fit, quod quae dicta non sunt composita, [illegible] alius posita, quod de ficientia [illegible] infima, quod imperfecta [illegible] absona, quod dissimilia [illegible] disparata. Deus autem non potest esse ex divisis, quod est vita per essentiam; non potest esse ex deficientibus et infinitis, quod virtus per essentiam; non potest esse ex imperfectis et absonis, quod lux est; non potest ex disparibus et dissimilibus, quod spiritus per essentiam. [illegible] summa actualitas, summa [illegible], summa claritas, summa spiritualitas non permittit esse in deo aliquam compositionem [illegible] ex quibus [illegible] concluditur [illegible] dei simplicissima.

[N]unc ad distinctionem

Personarum accedamus. Postquam egit magister de proprietatibus quae respiciunt essentiam, hic agit de his quae respiciunt personas. Et haec pars habet duas partes, quod enim distinctio personarum attenditur secundum duplicem emanationem, scilicet generationis et processionis, [illegible] primo agit de generatione, secundo de processione ibi [illegible] per filium [illegible] de spiritu sancto. [illegible] prima pars habet duas partes. In prima ostendit quod de generatione filii est sciendum, [illegible] quo sermone est [illegible] ibi [illegible] generatio filii a patre [illegible]. Prima iterum [illegible] habet [illegible] partes. Primo ponit veritatem quae est a catholicis tenenda, scilicet quod generatio [illegible] generationem distincti et [illegible], ita quod generatio est distincta et aeterna. In secunda [illegible] hoc opponit per oppositionem haereticorum ibi [illegible] haereticos [illegible] argumenta [illegible] catholicorum doctorum Augustini et Ambrosii [illegible] hoc dicit [illegible] et [illegible]. In [illegible] [illegible] haereticorum et [illegible] catholicorum

d. ix

sup dext ibi. Si queris a me quomodo
ambo ubi ostendit quod impresentabile
est sacramentum generacionis / hic querit
sicut eum generacio filii et a patre etc. / hec
est 2a pars huius questionis, in qua mo
determinat quid sermone generacionis et
intus [illegible] exprimat et hec
pars est minor partes in prima parte ponit
doctorum [illegible] contrarietatem / nam quidam
dicunt eam debere exprimi per verba preteriti
temporis alii per verba presentis, et in 2am par
dictam contrarietatem reducit ad concor
danciam ibi Sed ne tanti auctores
in re tanta contrarie videantur
In tercia per verba similia ostendit [illegible]
[illegible] ne videatur dicere [illegible] in
ibi similia queritur si filius nasci
ex patre sic / In quarta solvit similia
[illegible] sit sine quo loquendum
et quid est de generacione eterna [illegible]
[illegible] ibi Dicimus quod filius natus
de patre, ubi ostendit veritatem per
auctoritatem similia per quam est obiectum
hic etiam solvit
Ad intelligenciam autem que dicuntur in
de generacione eterna In prima questione [illegible]
[illegible] primo querit utrum in
divinis sit ponenda generacio. Secundo dato
quod sic utrum generacio in divinis sit per
[illegible] tercio quibus utrum illa
generacio sit eterna. Quarto et ultimo querit
utrum illa generacio sit in divinis
Circa primum quod generacio sit in divinis
[illegible] primo a [illegible]
[illegible] debeat esse generacio in eo quod gene
ratum aliis [illegible] qui in [illegible] qua
recipiunt. Sed generacio est in creaturis
ergo et in deo [illegible] et hoc est
[illegible] in nostra [illegible] Si ergo qui gene
ratum alius [illegible] Si [illegible]
[illegible] non / Sed contra illud [illegible] a po
[illegible] per prius cum [illegible] in deo [illegible]

in creatura sicut [illegible] et generacio
[illegible] est in creatura ergo et in deo. [illegible]
[illegible] sicut [illegible] apostolus [illegible] in [illegible]
omnis paternitas in celo et in terra [illegible]
[illegible] hoc ipsum a [illegible] quod omne quod
[illegible] est [illegible] est deus in quo
[illegible] omnis [illegible] Sed generacio
est [illegible] in creatura [illegible]
[illegible] est [illegible] ipsum
est [illegible] alia [illegible]
sic [illegible] est summe bona et ac
tualissima quod summe [illegible] et vult se
[illegible] Sed prima et summa racio [illegible]
[illegible] est in generacione quod [illegible] in
divinis ponere generacionem / [illegible] generacio
in creaturis aut est [illegible] aut in
[illegible] Si [illegible] tunc quod [illegible]
[illegible] et [illegible] sunt nobi
[illegible] in [illegible] generacio [illegible]
[illegible] sit in eis. Non est nobilitatis
[illegible] est nobilitatis non est in deo [illegible]
[illegible] ubi est generacio ibi est [illegible]
generacio [illegible] motus et [illegible]
[illegible] motus maior est [illegible] in
motu [illegible] quod est [illegible] in
[illegible] motu [illegible] quod
[illegible] in deo non sit [illegible] nec [illegible]
[illegible] motus [illegible] illa que [illegible]
[illegible] nec generacio / [illegible]
[illegible] est [illegible] ibi est [illegible]
[illegible] longe [illegible] a primo [illegible]
[illegible] dei [illegible]
[illegible] generacionem et [illegible]
[illegible] est quod [illegible] generacione et
[illegible] in creaturis, Sed [illegible] illa [illegible]
[illegible] nec generacio / [illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] et
[illegible] sic [illegible]
[illegible] Sed in deo non est [illegible]
[illegible] quod nec [illegible] quod [illegible]
[illegible] nec generacio quod generacio non est
in divinis / [illegible] quod generacio po
nenda est in divinis esse et [illegible]

potissima est in verbo. quia omnis
sua communicabilis. et quia in deo perfectio
sui nobilitatem est appropriata actui communi-
cativo. immo ipse actus. oportet quod ita
sit pluribus communicata. sed non possunt
esse plures ab una illa. quin unus
sit ab alio vel ambo a tercio. ergo
cum in divinas personas nichil sit.
oportet quod una sit ab alia. et quod sint
conformes in substantia. et generacio est emanacio
sub conformitate nature. ideo verbo quod
similiter est in pluribus ponere generacionem
sit autem intelligatur per quem modum
non oportet generare de sua substantia. et ideo
est simile sibi in substantia et natura ponenda.
sed non similiter gignunt producentes. ideo
aut per impressionem sive sicut ymago in
alio. et gignitur abstracte a sigillo.
sicut a [illegible]. species ab obiecto
alio per eductionem sicut [illegible] ab [illegible]
et generatur elementum ab elemento. tercio
modo per formationem sicut de substantia. sine
de [illegible]. et generatur aliquid ab alio.
et iste tercius modus est perfectior. qui
non reperitur nisi in subiectis habentibus
formam nobiliorem. que est vita. et iste
modus generationis est [illegible] nascentium
et est in deo et in [illegible] secundum [illegible] quod
ponendum aliud quod sapo potest esse duplex.
vel quod se toto. vel quod parte sui. quod se
toto non potest poni. nisi illic ubi essentia
potest esse in pluribus una et tota. non
si non potest esse in pluribus una et tota.
si generans dat totam suam substantiam genito.
tunc totum suam substantiam in genito.
et generans perdit substantiam totam. generans
ergo est et non est. tercio addo ulterius quod
solum habet substantiam que una et tota
sit in pluribus. talis autem substantia non est
nisi illa cuius forma simplicitas. talis
autem est sola divina essentia in qua
propter summam simplicitatem summam non addit
ad [illegible]. ubi nec [illegible] [illegible]
nec limitat. propter formam multiplicat
et ideo in ea potest esse generacio generans
communicans substantiam totam. et talis generacio

est commode perfectius. et in solo deo
reperitur. tunc iam dicta. alio modo
de [illegible] quod se pone. quantum ad perso-
nam. sic pater naturalis generat filium persone
sibi similem in sedendo et vivendo. et hec
generacio natura est quod infinitate quia
cum per deum non habet actum [illegible]
nunc est quod per mutationem acquirit. sed
quod acquirit ergo non habet [illegible] et hec
generacio est mutacio. et habet variacionem
yncitatem. est eciam cum corrupcione annexa.
quia cum alia post [illegible] reperitur generacio
nichil est. a qua potest [illegible] ablacio.
et ita corrupcio est eciam cum generacione
annexa. quia cum sit [illegible] naturale
est quia per [illegible] fiat [illegible].
et ideo generacio in creatura et perfectio et
imperfectio est. perfectionis a parte quo
[illegible]. imperfectionis a parte subiecti [illegible].
et ideo est in solis creaturis que
habent formam perfectionis. scilicet aliquam
et corpus [illegible] et [illegible]. generacio
vero in divinis est commode perfectionis.
quia cum sit ex parte [illegible] est quod
est actu [illegible] et [illegible] nec est ibi in
[illegible] illa imperfectio. nec variacio quia
[illegible] acquirit nec corrupcio quia
[illegible] admittit nec [illegible] quia [illegible] consti-
tuitur. quod hec [illegible] obiectum [illegible]
generacio que est de toto et tamen perfec-
tionis. quia ideo potest esse in divinis ali-
qua generacio. vel ex parte [illegible] habet
perfectionem [illegible]. ut non possit esse
nisi ut substantiam invariabilem et incorru-
ptibilem et simplicem. sed solum in na-
tura. [illegible] in [illegible] creata. aliter [illegible]
[illegible] de generacione que est ex parte

Secundo queritur utrum generacio in
divinis sit pocius distinctiva. et quod
sit [illegible] hoc modo [illegible] in primis
[illegible] eiusdem. nulla res est que se
ipsam gignat ut sit. si ergo gignit
aliam gignit. sed inter aliam et aliam
est distinctio. ergo etc. et generacio est e-
manacio. sed ubi est emanacio ibi
est multiplicacio sive pluralitas. [illegible]

aut multiplicatio ibi distinctio ergo ubi
generatio ibi necessario est distinctio / Item
generatio in divinis est relatio sed relatio
importat respectum et ordinem sed ubi respectus
et ordo ibi supponitur et relatum sive
ordinatum distinctum ab eo etc. / Item ma-
ior diversitas distinctionis a supposito vel
in supposito composito et multiplici quam
in simplici simplici et uniformi. sed rela-
tive opposita non stant in eodem in
eodem composito etiam creato ergo nec in sim-
plici ypostasi. probatio minoris [illegible]
[illegible] idem est pater [illegible] ergo non est
filius eius. vel est distinctum ab eo
ergo multo fortius in divinis / Contra pater
generando filium dat ei totam substantiam
sed licet essentiam et naturam ergo sic filius
non distinguitur a patre essentialiter. ita
nec personaliter ut videtur / Item pater generat
filium essentiam suam pater sumenda sim-
pliciter sed essentia simpliciter est persona
ut essentia ergo eadem ratione generat
essentiam generat et naturam / Item in
patre idem est natura et persona ergo impossibile
est quod generet unum quin non generet aliud
sed dat naturam et naturam / Item videtur quod re-
latio non distinguat alia ratione quoniam
[illegible] idem [illegible] est [illegible] et similis
[illegible] linearet ergo si iste re-
lationes non sint distinctive videtur
sic quod nec paternitas et filiatio. sed di-
cas quod non omnes relationes distinguunt
sed solum mutue ut patrem [illegible]
[illegible] simile et simili. Contra pater et filius
se habent sicut intelligens et intellectum
ut dicit Anselmus sed idem potest esse intel-
ligens et intellectum ergo etc. / Item maior
est repugnantia in contrariis quam in re-
lativis. sed albedo et nigredo que
sunt contraria non faciunt distinctionem
in Petro quia idem potest modo esse al-
bus modo esse niger ergo multo fortius
[illegible] in divinis modo est pater modo

filius / Item quilibet equalis potest relatione
[illegible] distinctionem persone [illegible]
[illegible] plures [illegible]
vel [illegible] in una persona sicut est
[illegible] quod generatio in divinis sunt
[illegible] est [illegible] realem distinctionem
inter generantem et genitum non equa-
lem vel intellectualem solum. sic
dicit Ricardus sed realem [illegible]
ad naturam non [illegible] ad essentiam sicut
dicunt omnes quod sic patet generatio in
creaturis dicitur emanatio per modum
actionis sive mutationis. in deo autem
emanatio per modum relationis [illegible]
emanatio dicit aliquam distinctionem [illegible]
[illegible] emanatio dicit distinctionem [illegible]
ratione emanationis est distinctio. [illegible]
[illegible] dicit Anselmus nec intellectus capit
nec ratio permittit illud quod est ab
alio esse illud a quo est. si [illegible] pos-
[illegible] esse ab alio. Nam
pater [illegible] esse a se et non ab
alio [illegible] emanatio ponit di-
stinctionem in [illegible] est [illegible]
[illegible] in natura ratione [illegible]
[illegible] non potest esse distinctio ergo vel est
ratione suppositi vel proprietatis / Si proprietatis
aut absolute aut respective. non
absolute quia tunc esset distinctio in natura.
nec respective nisi per relationes
quia in relatione secundum se non est motus
in creaturis nec origo in divinis [illegible]
filiatio non [illegible] nisi in alio ergo necesse
est quod sit distinctio in supposito. Dicitur
ratione relationis est distinctio [illegible]
inter ad se [illegible] nec ordinatio / ratione
[illegible] relationis est distinctio per-
sonalis quia [illegible] generare et generari. omni-
no relationem per modum actionis et
passionis. dicitur enim in supposito et re-
[illegible] suppositi et ideo quia relatio [illegible]
[illegible] notat distinctionem [illegible]
est ibi suppositum / Hiis visis faciliter
est solutio ad obiecta / Quod ergo

obicitur pater generat filio toto quod habet. Verum est per generationem et generationis distinctionem. Ipsa enim ratio generandi dat intelligere distinctionem quia nullus generat sibi sed alii. Et illud id in quo distinguntur non generat. Ad illud quod obicitur quod eque simplex est persona ut essentia. Dicendum quod simplicitas essentie est quod sit in pluribus. Sed simplicitas suppositi est quod non sit in pluribus. Nam suppositum sive individuum [illegible] est dicere quod enim uno solo idem non est simile. Ad quod obicitur quod idem est essentia et persona. Dicendum quod que communia sunt idem, non tamen sunt ad idem. Quia persona est ad aliud relative et refertur. Essentia vero non. Relatione essentia generat et persona distinguitur. Sic ergo quamvis idem sit in patre essentia et persona, tamen persona generat, essentia non. Essentia generat et persona non. Ad illud quod obicitur de puncto et fine in punctis patet respondendo quia ille non sunt mutue relationes que recipiuntur ad [illegible]. Non valet quod obicitur de intelligente et intellecto. Dico quod non est ibi relatio secundum esse sed secundum dici. Ad hoc autem quod relatio distinguat, oportet quod sint relationes mutue, quia aliter non distinguunt. Oportet quod dicat relationem secundum esse. Ad illud quod obicitur de albedine et nigredine. Dicendum quod non opposite formant nisi [illegible] relative et imperfecte est quod idem subiectum sit album et nigrum. Relationes autem in divinis perfecte sunt. Ad illud quod ultimo queritur quare magis relationes faciunt distinctionem in personis quam in essentia. Patet ex iam dictis. Responsio. Pro declaratione reddi quia pluralitas pariat impedit simplicitatem perfecte sed non secundum [illegible]. Quia patet sic: si plures res sint in una persona aut hoc propter naturam aut propter gratiam. Si propter gratiam unionis, sic quod una unita sequitur unitatem persone non impedit [illegible] si realiter ut in Petro est pluralitas [illegible] sive naturarum, tamen in intellectuali natura possibile persona et non una ex pluribus sed persona ex naturis sic ut [illegible] est persona ex composita et unde est quod in divinis magis est unitas nature tamen pluralitas personarum quam [illegible].

Secundo queritur utrum divina generatio sit eterna. Quod sic ostenditur. Hic modo in creaturis operans naturaliter operatur [illegible] tionis patet et de perfectione agentis est [illegible] tissime possit operari. Ergo cum productio filii a patre sit per naturam et summam potentiam, cito sicut pater genuit, sed sint ab eterno, ergo etc. Item de perfectione generationis est ut quod generatur conveniat generanti. Ergo cum divina generatio sit perfectissima, filius est patri per omnia equalis. Sed pater est infinite durationis, ergo et filius. Item intelligere se eternum est [illegible] divine [illegible] cum ponere quod deus non intelligeret sit deus factus intelligens, sed verbum est eternum [illegible] intelligentis, ergo hoc [illegible] quod mens se intelligit verbum gignit. Ergo [illegible] filius est eternum verbum patris. Et hoc est quod dicit [illegible] Johannes: In principio erat verbum. Sed contra [illegible] imperfectionis quod incipit esse et mutatum [illegible]. Sed omne quod incipit generari incipit esse. Ergo omne quod incipit generari est mutatum [illegible]. Sed generatio est de [illegible] generalitate. Ergo ubi incipit esse generatio [illegible] mutatio. Sed [illegible] dei patris [illegible] esse est immutabilis. Ergo generatio non incipit in divinis. Consequitur [illegible] ad non esse. Ex parte [illegible] sic generatio ex parte principii [illegible] sed omne quod [illegible] desinit esse. Ergo omne quod generatur incipit esse. Sed nullum tale est eternum. Ergo et [illegible]. Item [illegible] producat divina essentia

est ipsa posterius tempore sine duratione
ergo pater ratione consimili precedit continua-
tione omni tempore et persona sive
parte non ideo illa est simul tempore et sua du-
ratione. Sed filius habet principium temporis ergo
habet principium durationis. Sed quod hic principium
temporis incipit esse ergo etc. Vel pater
tacet filio et tacet mundo. Ergo eadem
ratione generat filio non habet initium
cum ratione generavit ei non habet principium
aut si non hoc nec illud. Respondeo
dicendum quod generatio filii est eterna sine
ratione generantis tamen ratione generati precedit
generantis prioritate simultatis et posterioritate
dignitatis. Ratione generati prioritate simultatis
et posterioritate equalitatis quia utraque convenit
tollit ne filius sit posterior patre
sicut visum est in opponendo. Alia
ratio est prioritate simultatis in rebus actu
aliter in quia non distat actus a
potentia nec posse a actu etc. Ad i
quod obicitur quod terminus ponit tempus
finale dicendum quod terminus sic dicit
relationem et mutationem et ita quandoque
entis in non esse et ideo ponit tempus
finale. Sed generatio aliquam dicit muta-
tionem existentem in creaturis et ponit
tempus initiale sed in divinis non
dicit mutationem ex non ente sed ema-
nationem ab ente. Ad id quod obicitur
quod eternitas [illegible] ponat vel ex [illegible] dicendum
quod sicut persona ponit alia persona sic
eternitas aliam existentiam. Alia aut-
[illegible] quod scientia non ponat omni-
potentia sit multiplicabilis nec quod alia
[illegible] etc [illegible] ponat illud
aliud. Et [illegible] est in ponendo [illegible]
[illegible] quod ponit ex [illegible]
et [illegible] sic ponendo habet esse [illegible]
non esse et ita in [illegible] [illegible] autem
non de [illegible] ponit persona et ideo
non facit de non ente ens et ideo

nullum ponit [illegible] [illegible] ponendo
ad illud quod obicitur quod filius habet
principium temporis dicendum quod principium dicitur
originale sicut filius duplex scilicet originale
et [illegible] immutabile. Si quod principium dicatur
originale sic filius habet principium ad se
[illegible] quantum ad durationem habet principium
quod [illegible] habet ab alio. Si autem prin-
cipium dicatur initialiter sic dicitur quod
nec habet principium temporis nec durationis.
[illegible] principium non aufert rationem eterni-
tatem non sic. Ad aliud quod obicitur ultimo
[illegible] pater generat filio [illegible] eternitatem
[illegible] non [illegible] [illegible]. Respondeo
quod [illegible] et eternum dicitur de natura
[illegible] esse [illegible] et [illegible] non
sic [illegible] non est [illegible] de hoc et illo
[illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] est eternum. Ideo cum pater et filius
sint unius eternitatis [illegible] [illegible]
cum habeat [illegible] et non habeat dicit [illegible]
personem et hoc est inter patrem et fili-
um. Ideo sicut pater non precedat filio
[illegible] sed [illegible] sine [illegible]
sic generavit ei non habet initium sed
non generavit non habet principium

Quarto et ultimo queritur utrum
generatio filii sit terminata et quod
sic videtur Augustinus in li. lxxxiii questionum qui
semper nascitur nunquam est natus ac per hoc
nunquam est filius natus ergo per generationem
[illegible] est filius [illegible] generatio sit
terminata. Sed [illegible] dicit de per-
fecto filius ergo [illegible] generatio est terminata
Vel ratione [illegible] sic [illegible] terminat
ad [illegible] esse ergo generari ad generatum
etc. Sed filius dei est genitus et natus
ergo eius [illegible] sive generatio est ter-
minata. Vel nobilius est [illegible] generatum quam
generari quod generari est via ad generatum
esse et non [illegible] et quod nobilius est deo
est attribuendum ergo magis debet [illegible]

aeternum generatum esse quam generari.
Ergo generatio filii dicitur interminata.
Et generatio habet quod semper est in ge-
nerando semper aliquid vel aliquis pro-
ducatur sed non producitur id quod produc-
tum est sicut id quod productum est ergo
vel quod iteratur vel quod succedit
generatio in creaturis quibus accidit sed in filio
dei nec est successio nec iteratio
ergo nec continua generatio ergo filii dei
generatio est terminata. Contra Damas-
cenus continue et semper ipse eius in-
finite et incessabiliter generatur ergo ge-
neratio numquam terminatur. Et Respon-
deo hoc [illegible] posse monstrari etiam
non aliter se habet nunc quam prius sed
semper omnino uniformiter. ergo si semper pre-
a patre generatur atque generatur aliquando
aliter se habet numquam primus et ideo
generatio etiam mutabilis. Et simplex ex
et infinitum caret omni fine sed ge-
neratio filii est simplex et infinita ergo
generatio filii caret omni fine ergo
est infinita patet quod filius est infinitus
et item ipsa generatio est eterna et eterna
est duratione infinita. Et perfectior est quod
semper actum quietum habet quam quod vere semper
ergo perfectior est fecunditas semper actu ge-
nerationis quieta manens omni fecundi-
tate generandi non productis sed perficitur.
Si ergo in deo est fecunditas perfectissima actu
tamen est quieta semper quia generat sed non
generat aliud nisi filium ergo filius semper
generatur. Respondeo ad predictorum intelligen-
tiam quod quedam sunt in quibus est id
esse et semper esse differt sicut fieri et esse
ut sunt illa quorum esse est permanens
nec dependet omnino a prima produc-
tione immo habent rationes subsistendi ali-
quam in se sine prima productione sui
similes ut sunt et alia. Invenitur quedam
sunt in quibus sunt esse et semper esse idem
est fieri et esse ut sunt successiva
quorum esse dependet omnino a prima

productione continue in sua actualitate
ut sunt motus et mutationes. quedam sunt
in quibus idem est fieri et esse et semper esse
ut sunt illa que habent esse permanens
et tamen dependent a prima pro-
ductione continue in sua actualitate per
eundem modum quo que in prima non sunt
in se sed vera productione [illegible]
actualitatis attenditur quantum ad principium
et talia sunt [illegible] sicut etc. [illegible]
spirituales [illegible] angeli [illegible] creationem
creatum dicit [illegible] lumine semper nascitur et
nascitur est [illegible] semper aer est illuminatus
et semper illuminatur. Sicut omnino de lu-
mine spirituali quod est gratia. Si igitur filius
dei licet est permanentissimum et esse [illegible]
[illegible] prima productione ut in sua
actualitate continua quia ipse est filius
[illegible] actu. [illegible] idem est in ipso na-
sci et nati esse et ideo semper nascitur et
semper est natus et semper est licet numquam
desinit nec cessat generari nec potest ge-
nerare. [illegible] generatio fi-
lii sit terminata distinguendum est quia ter-
minatio aut excludit imperfectionem et
generatio filii est terminata quia perfecta [illegible]
sunt [illegible] est [illegible] et genera-
tum esse. si vero excludit duratio-
nem [illegible] est quod semper duratur ergo quod ge-
neratio filii est interminata. Rationes de-
[illegible] quod numquam desinit generari [illegible]
[illegible] rationes ad 2am partem adducte
[illegible] id quod obicitur in contrarium quod qui semper
nascitur numquam est natus dicendum quod verum
est in illa generatione in qua differt
nasci et natum esse sed non talis est gene-
ratio divina [illegible] quia generatio divina intelligitur
per generationem creatam et in creaturis. [illegible]
[illegible] nasci sed natum
esse [illegible] Augustinus melius dicitur
filius natus esse quam intelligibilis est
[illegible] nasci. Ad
illud quod obicitur [illegible] terminatur
ad productum esse et sunt nobilius

est generatum esse quam generari oportet quod
omnia ista sunt in eodem loco. et differt
generari et generatum esse in illa ante ge-
nerationem non tamen sunt / ad id quod
ultimo obicitur in generatione que semper est
in generando etc. solvendum est secundum inten-
tionem. non enim est verum quod generatio semper
sit eius. semper de novo aliquid producit
quod radius semper exit a sole nec tamen semper
generatur nec sumitur sed a prima origi-
ne continuatur in esse

Circa istam [illegible] occurrunt dubitationes
[illegible] et primo dubitatur de hoc
quod dicit Non est aliud pater aliud
filius aliud spiritus sanctus. Rursus perso-
naliter etc / videtur enim falsum quod dicit
quia sicut se petrus est alius homo quam
est et aliud. quod idem significat alius
et aliud quantum ad rem ratione quod idem significat
alius et aliud. scilicet est aliud quam est aliud
eius. Si tamen dicas quod non est simile de
hoc nomine alius et de hoc nomine eius
Contra sicut se est alius homo quam est ali-
ud ad quam a filio aliud se / Respondeo dicendum
quod in deo est singularis alietas. sed a-
lietas est suppositi [illegible] commoda di-
cere nature [illegible] singulari [illegible] quo-
rum. et quia masculinum genus impor-
tat [illegible] distinctum [illegible] respi-
ciant. sed neutrum [illegible] distinctionem re-
spicit naturam et ideo alius importat alie-
tatem in persona. aliud in natura [illegible]
in divinis [illegible] significat [illegible] di-
citur quod in creaturis aliud significat [illegible]
iste est alius ab illo. et aliud [illegible]
[illegible] est aliud. et [illegible] ad aliud
[illegible] in divinis. et non est simile de
albo quod album importat a forma spe-
ciali que est albedo / [illegible] dubitatur
de hoc quod dicit [illegible] sunt tres
persone [illegible] quod si [illegible] et
[illegible] tres [illegible] est [illegible]

[illegible] ubi [illegible] non tres [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] plus multi-
plicat formam [illegible] de tres
sunt [illegible] / Respondeo dicendum quod nomen significans
[illegible] in divinis [illegible] [illegible]
modo quod [illegible] significat [illegible] et per
modum [illegible] ut nomen [illegible] ut deus
et [illegible] multiplicatur [illegible] nec [illegible]
[illegible] sive sit substantivum sive [illegible]
[illegible] ut hoc nomen eternus sicut autem
in symbolo quod [illegible] significat [illegible]
per modum [illegible] sicut nomina adiectiva
adiective [illegible] et talia quod [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] pluraliter et de
[illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] / alia
sunt nomina que imprimunt [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] talia sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] pluraliter ad [illegible]
significationis sive modi significandi /
[illegible] [illegible] [illegible] patet quod non
est [illegible] / quod obicitur quod [illegible]
plurificat [illegible] dicendum quod hoc non
est verum in adiectivis. [illegible] hoc
[illegible] [illegible] intelligitur natum esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tes filium [illegible] [illegible] et ita argumentum
[illegible] non valet. filius est natus. ergo
non est [illegible]. [illegible] [illegible] est a filio
et est [illegible]. splendor [illegible] [illegible]
[illegible] in igne sive [illegible] et [illegible] est
generatus ab igne ergo [illegible] [illegible]
filius sit splendor patris [illegible] ab ipso
generatur. erit [illegible] [illegible] ergo [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] et illa [illegible]
est [illegible] si natus est [illegible]
[illegible] / Sed contra si emanatio [illegible]
a deo est [illegible]. sic emanatio per-
[illegible] a [illegible] est [illegible] ergo [illegible]
[illegible] [illegible] a deo. [illegible] quod ab [illegible]
Respondeo dicendum quod [illegible] splendoris a lu-
[illegible] vel igne est [illegible] [illegible].

et illud est egressus filii a patre non autem egressus creature a creatore quoniam est voluntarius et argumentum bonum est in proposito. Item si deus filius inquit Augustinus virtus et sapientia. hec est ratio Augustini. filius dei est virtus et sapientia. ergo si non est eternus aliquando fuit deus sine virtute et sapientia sed hoc est impossibile ergo etc. Sed contra hanc rationem sic obicitur. Sicut cum sapiens. Si pater non habet sapientiam genitam non est sapiens. videtur quod sit sapiens sapientia genita quod expresse negat Augustinus in vii de trinitate. Respondeo Augustinus istam rationem redarguit in vi de trinitate ostendens illam procedere ex male intellectu [illegible] magis addimat eam. Sed dici quod ratio valet non quod pater sit sapiens filio qui est sapientia genita sed quia eius est sapientia genita et ingenita et ita si vera concipit et alia eius contra arrianos ratio. hec est ratio ipsa addimat et est Ambrosii super illa per auctoritatem ysa. ante me non est deus et post me non erit ergo nec pater ante filium nec filius post patrem. Sed contra in divinis personis est ordo sed ordo non est nisi prioris ac posterius ergo etc. Respondeo dicendum quod sicut infra patebit non est ibi ordo durationis quo alter est prior altero sed ordo originis quo alter est ab altero. Item tertium cum in se pater in filio et filius in patre consistit. hec est etiam ratio et relative relativa simul sunt natura sed pater et filius sunt relativa ergo simul. Sed pater est eternus ergo filius coeternus patri. Sed pater est eternus quod si prius fuit deus et postquam pater mutatus est. Sed contra istam rationem potest argui pari ratione prius fuit deus et postea dominus ergo mutatus est. Respondeo aliqui volunt dicere quod ista ratio valet quia generatio est de substantia generantis et non sic incipit generare substantia mutatur. Sed hoc non

videtur quod generare in divinis non dicit mutationem. Alii dicunt quod quia genitum est consubstantiale generanti sine mutatione genitum et generans. Sed genitum mutatur si de novo generatur ergo et generans per quem alio modo dicendum est quod paternitas relatio dicit [illegible] in patre non sicut ratio vel dicta et ideo paternitas veniens innuitur non sic dicatur. Sed nulla [illegible] relativa dicit gignentem. Quia relativum cum [illegible] dicebant quod filius non esset eternus. Ad hoc ne [illegible] nec [illegible] in substantia. Propter hoc [illegible] quod predicta ratio bona est contra [illegible] sub suppositione quod [illegible] dicebat patrem et filium differentes in substantia et natura. sicut in generatione corporali [illegible] ratione quia [illegible] ambo tamen ita sit quod pater [illegible] mutatur ab successione generationis qui generat aliud in substantia. et in divinis. Sicut pater generat aliud in [illegible] ergo a successione generationis mutatur ut [illegible] in [illegible] dicit non est magnum periculum quia non omnia argumenta que fiunt ad veritatem sufficientia. Item queritur de hoc quod dicit vox simplex non [illegible] sed angelorum. videtur eum male dicere angelorum quia vox non est nisi corporeis organa et respiratione sed angeli hoc non habent. Si dicas habent voces spirituales non plurales sed dicit Damascenus quod tradunt sibi intelligentias suas sine voce prolata. queritur que sit [illegible] vocis spiritualis et quibus modis loquitur et quibus modis audire. Respondeo dicit hic [illegible] est quod hoc est [illegible] propositum est quoad ad presentem spectat quod [illegible] est locutio quod sit [illegible] dat [illegible] voluntatis libera sic considerata [illegible] non [illegible] voluntate altius in aliud [illegible] sed solum intimare nisi ipse sic inclinet [illegible] solum [illegible]

in eius mentem sicut verba homi-
nis nemo potest concipere alterius cogita-
tionem sed solum nuncius potest dare ut ipsa
intelligentia exprimat et ipsa expressio
locutio nuncupatur racio autem huius est
quia solus deus format intus et quantum
ad intellectum et quantum ad affectum et modo
loquendi. Similis est modo accipiendi sicut
enim nos per speciem accipimus, ita angeli
per intellectum speciem preveniunt ad intellectum
sic exprimimus. Quia enim cogitacio in-
tus venit voce quod cogitare et
quemadmodum voce species in pronunciacione
ex hoc fit expressio in actum. Angeli
autem vero una virtute faciunt quod nos plu-
ribus. Unus angelus sicut per applicacionem
speciei intellectus ad ipsum cogitabilem speciem
cogitat, sic ordinando speciem intellectam
ad alium angelum cogitacionem concepcionis
suos aperit. Unde alius intima consilii
recipit et unus loquitur alter audit.
Sicut est de deo duobus speculis sibi
oppositis. Si voluntate possent aspec-
tus alius et auferre ipsum in se relu-
cent. Tercio queritur de hoc quod dicitur Quod
quidem vocamus semper natum et ratio sua
est ut eius et perfectus valeat designari
sed contra hoc est quia inter omnia tempora plus
minores convenientia quod eternitatem habere
quod vocamus dicitur est de deo quoniam fuit et
est. Sic exponit augustinus sic littera enim
preteriti nominat et racio huius est quia
plus dicit eius in actu. Alia tempora non
Respondeo dicendum sicut supra tactum est quod verba di-
versorum temporum dicta de deo non signant
aliquos temporales actus sed important eius du-
racionem eternam esse sive mittendo ut presentem
sive intellecto ut prius sive tunc ut
futurum et quia omnia ista eque vere
reperiuntur in deo ideo eque vere omnia
dicuntur de eo sed tamen quod multi errave-
runt in generacione quantum ad intencionem
parcium vel nulli quantum ad intellectum
vel filium Ideo sancti doctores ut erra-

-verent obsistent per verbum preteriti
temporis quod significat ut preterita etiam
unus hic predicamentum expressio alia
racio est quod nos generacionem divinam
manuducacione aliquam intelligimus per
generacionem que circa nos est. Et quia
videmus in hac generacione quod genitus
dum generatur est imperfectus, ne crede-
re possit aliquis quod dei filius esset imper-
fectus ipso deficiente dicitur semper
genitus. Dicendum quod quantum est ex parte
rei eque vere dicitur de ipso quod unum sicut
reliquum. Quod vero dicitur genitus dicunt quidam
ad maiorem fidei complanacionem ne
errorem habeat locum. Et exponit magister
magis quod convenit dici semper genitus
quam semper generatur nec est simile de hoc
verbo est et fuit quia hoc verbum est sig-
nificat per modum actus et ideo est dum
est presens est sed hoc verbum generari sed
hoc infra per modum fieri et quod
in pluribus hoc verum est quod aliquid dum
fit non est esse perfectum. Ideo non est
simile. Sed tamen recte intelligitur. Item
queritur de hoc quod dicit Ego hodie
genui te quod potest intelligi de die
quo nunc natus est sed hoc non in-
venitur quod secundum hanc generacionem non habuit
precedentem sed tamen medium. Respondeo dicendum quod
verbum intellectum est talis secundum eius
generacionem quod nunc quod premisse quod
fecit generari. Sicut est expositio sicut
illud Matthei iii potens est de lapidibus
istis suscitare filios abrahe. Glosa
in lumine rei testimonium dei de petra
genuit filium id est fecit generari. Item
queritur de hoc quod dicit quidam splendor
autem non semel sed semper ei nascitur et de
sunt. Contra si hoc sit recte videtur
quod filius non semel nascatur quia
spacio magis generacio filii assimilatur
splendori quam alius rebus. Maxime enim
non generatur a luce splendor sed ad pre-
senciam corporis oblati et ideo filius
dicitur lux non quod splendor lucis.

Respondeo dicendum quod genitus filius habet in se per-
fectum conformitatem, coeternitatem et equali-
tatem. Et quod in creaturis una istarum habet
non possumus invenire. Dicit ergo primum
quod intelligis et non intelligis illi assimilans.
Quantum ergo ad conformitatem filius est genera-
tum verum quod est perfectus perfecte representans
illud a quo est. Quantum ad coeternitatem
filius est conceptum splendoris a luce in
quo est coeternitas, quod lux lux ac-
tualiter. Quantum ad equalitatem filius est
generatum viventis ex vivente, quod generat
sibi equalem omnino. Et dicit Augustinus: generans
a se ipso recipit originaliter. Ad conceptum
splendoris ille quantum ad [illegible]
assimilationem, sed quantum ad generationem intensio-
nis sive interpellationis. Et nota quod diffe-
runt splendor, radius et lumen. Tum etiam
dicitur [illegible] a luminoso quod radius
dicit emissionem secundum diametralem distan-
tiam luminis [illegible]. Veritatem tamen
in proximo diffusum splendor dicit
reflexionem ad corpus tersum et limita-
tum. Sed hic Origenes vocat splendorem
lumen procedens a luce. Ad id ergo quod
obicitur quod filius est lux, dicendum quod lux habet
in se naturam manifestandi et ideo respicit
cognitionem et appropriatur filio. Habet in se vim
multiplicandi sive generandi splendorem
et ideo appropriatur patri. Tertio queritur de hoc
quod dicit Hylarius: quod cum sacramento scire sive
ex eo nasci. Videtur enim secundum hoc quod pater
sciat sacramentum scire generat filium, ergo scire
est idem generandi. Respondeo dicendum quod Hylarius
vocat hic sacramentum sacrum secretum.
Dicit autem filium nasci cum sacramento scire,
quod filii generatio non tamen sacra sed etiam se-
creta est, non in quantum deo secreta sed no-
bis, quod nos eam non comprehendimus. Ipse
enim perfecte novit eam. Et ideo dicit cum sacra-
mento etc. Quarto queritur de hoc quod dicit quod
ex vivo natum est habet nativitatis perfectam
sine novitate nature. Videtur enim secundum quod puer
nascitur de patre et matre viventibus et tamen
videtur habere imperfectionem et novitatem.

Respondeo dicendum Hylarius sic facit probationem perfec-
tam intelligendum de vivo per naturam, ubi
enim est vivens per naturam non fit ex
non vivo vivens. Sic fit in vivente
per participationem, ubi non generatur vivum
ex vivo, vel per non vivum; licet enim quia
homo non generatur ex homine vel medietate
seminis. Tertio queritur de hoc quod dicit
filius quod generatur secundum ex virtute nativi-
tatis. Videtur contrarium quia secundum dictum Anselmi
pater se habet ad filium et spiritum sanctum ut fons
et illi ut rivuli, sed rivus est a fonte
per emanationem. Respondeo dicendum quod nativitas
que est per emanationem attenditur quantum
ad [illegible] sed illud quod
[illegible] et non dicit passionem quantum
ad hoc infinitatem. Sed vivens quod est
vita est actus purus et ideo vita pura
in qua non est infinitas sed pura
actualitas, et non vult Hylarius dicere quod
pregnans est tertio vita et quod generat [illegible]
habet per passionem vel deminutionem que
attenditur in emanatione sed per omnimodam
virtutem quod filius genitus est deus non
per mutationem nature. Tertio queritur de hoc
quod dicit: ubi pater auctor est ibi et nati-
vitas est. Videtur quod innascibile dicit quod acti-
vitas dicit talitatem. Sed hoc non recipitur
in divinis, ergo etc. Respondeo dicendum quod auctoritas
dicit generationem principaliter sive auctoritatem
in persona que non est ab alio sed ab
ipso omnis; et ista auctoritas in patre et innas-
cibilitas. Ergo non dicit talitatem sed
generationem principii et per hoc summam prin-
cipalitatem. Item queritur de hoc quod
dicit: semper ab eterno natus est. Ideo si
non eternus est. Et innuit Hylarius hic tale
argumentum: si filius non est generatus sive
natus ab eterno, generatio eius non est
eterna; et si hoc pater non generat ab eter-
no, ergo pater non est eternus. Ergo qui de-
rogat eternitati filii derogat eterni-
tati patris. Sed ista ratio non videtur valere quia
filius est argumentum quod pater [illegible] et

d. x.

ditiue si creatura non est eterna non
ab eterno creavit deus et ita nec est eter
ter eternus / propterea dicendum quod non est simile sed
secundum quod sequitur ad hoc sillogismus supponitur quod
predicatum sit proprium illius partis. ergo quod ad
illud quod convenit aut aliud racio nec est
competens secundum de natura. aut filius
est eternus aut pater ab eterno non est
potens creare vel et si filius dei est
Ad racionem contrariam est impossibilem quantum
etiam simplex quia non tamen impossibile secundum quod
non intelligitur. Ergo aliquid ab eterno cre
avi / Ad quintum de hoc quod dicitur secundum
ipsum deinde nascendo. quod secundum hoc
nomen filius dei prius erat et postea de vir
gine natus sit quod erat mutatus / propterea
dicendum quod ipse anselmus intelligit si cum
naturam suam qua prius erat. Si enim secundum
naturam eandem prius erat et postea natus
est. nunc est quod secundum illam naturam mu
tatus sit. sed si secundum aliud ex unita
tem facta in illa natura secundum non in persona
nam alia natura non dicit aliquid imper
fecta secundum magis aliquid cum persona. unde
illa sit unita in alia natura

d. p.

Hunc post filii eternitatem

De processione spiritus sancti donan
te etc. Superius egit magister de
generacione filii. hic autem agit de proces
sione spiritus sancti. et quia gemina est
processio spiritus sancti eterna et temporalis, primo
agit de processione eterna secundo de temporali
ibi. donec filii. sed circa notandum quod gemina
est processio spiritus sancti scilicet temporalis et comparari per ad
personam ad quam est et a persona a quo
est. et ad creaturam a qua procedit, et ideo
hec pars dividitur in quatuor. Prima magister
agit de processione eius quantum ad personam
que procedit. in secunda quantum ad personam
a quo. ibi donec. videlicet hic est dom
est spiritus sanctus a patre et filio. In tertia vero
agit de ipsa per comparacionem ad creaturam
a qua distinguitur ibi donec. primum

ps hec dissilicacio est quantum a talibus
qualis nos sumus / Et prima pars que
continet presentem secundum ... adhuc incipit. in
prima dicit quod spiritus sanctus procedit ut amor
sive caritas vel dilectio. et hoc probat
auctoritate augustini / In secunda vero quod hoc dicit
dubium quod spiritus sanctus est caritas. movet
questionem et solvit ibi et non convenienter
dicitur pater. In tertia vero solucionem per au
ctoritatem confirmat. tamen quantum ad hoc
quod est per eiusdem acceptacionem et per famam. ibi
et quantum ad veritatem ibi pluribus
enim exemplis docetur pars. In quarta vero
et ultima predicte solucioni assignat
racionem. ostendens quod spiritus sanctus proprie di
citur caritas. et caritas sit nomen
essencie et hoc ibi hic nomen est quod
spiritus sanctus in trinitate

Ad evidenciam autem eorum que dicuntur de spiritu
sancto in hac parte duo principaliter queruntur
primo quidem de modo procedendi ipsius
spiritus sancti. secundo de proprietate ipsius

Circa primum queruntur tria. Primum est
utrum in divinis sit nature ponere personam
amoris procedentem per modum liberalitatis
secundo utrum sit nature ponere personam procedentem
per modum amoris. Tertio si sit
nature ponere personam procedentem per modum
mutue caritatis

Circa primum quod sit nature ponere personam
procedentem per modum liberalitatis.
videtur hoc modo. perfectior est dilectio im
mensa gratuita quam debita et perfectior est
dilectio mutua gratuita quam non gratu
ita. quia talis sine gratuita vult possidere
amorem liberaliorem. ergo si in deo est sum
ma dilectio et beatitudo nec est ibi plura
persona mutuo non amaretur. et in amore
mutuo non quiescit. secundum quantitatem amo
ris mutui est per liberalitatem ergo et
Ad in divinis neccessario duplex invenitur modus
procedendi nobilis scilicet per modum nature et per
modum voluntatis. primo modo procedit filius a

propterea secundo non dicitur donum a patre. Sed omne
quod nobilitatis est in creatura, est attri-
buendum deo etc. Sed in deo est poten-
tiam et voluntatem. Et sicut naturam pro-
sequitur fecunditas, ita voluntatem proxima
liberalitas. Sed nature perfecta fecunditate
convenit producere aliam personam. Ergo pari
ratione voluntati perfecta liberalitate
convenit producere aliam personam etc. Item
si creature a deo procedunt per cognitionem
et voluntatem, sed ut dicit [illegible] pro-
cessio personarum sunt in divinis emana-
tiones ab eterno, in quo pater omnia
fienda disposuit. Ergo pari ratione
naturaliter sunt emanationes personarum in qua
divina vellet et donaret. Sed illo pro-
cedit per modum liberalitatis ergo etc. Con-
tra: illud est plus modum procedendi sive ex-
eundi in creaturis [illegible] deum et in perso-
nam creature sunt qualitercumque persone de-
in creatura. Sed exitus creature a
deo est per modum liberalitatis, ergo non est
persone procedere hoc non procedit. Item
exitus per modum liberalitatis vel [illegible]
ab aliquo non assimilatur in substantia produ-
centi nec equatur [illegible] perfectione. Sed
persona si procedit in divinis est in substan-
tia et in perfectione equalis nec potens
esse aliud [illegible] ergo etc. Item in [illegible] inferio-
ribus non sunt [illegible] principia nobiliora
natura et voluntas. Accidit enim sive o-
peratur per artem. Ergo si ponitur duo pro-
cedere [illegible] duobus ~~procedere~~ modis
procedentes debent poni tria que tribus
procedunt. Sed illa non ponuntur ergo nec per
modum voluntatis procedit aliqua persona. Item
quanto pluribus communicatur dilectio, tanto
perfectior, quia omne bonum in quibus com-
municatur pulchrius elucescit. Ergo non solum
ponendum est tertiam personam cui amor
sic communicatur, sed etiam quartam cui com-
municatur [illegible] et infinitum. Sed hoc est
impossibile in divinis ut ostensum supra. Ergo
est stare in tertia persona procedente.

quod non est persona procedens per modum
liberalitatis. Respondeo dicendum quod sicut probatum
est in divinis est ponere tertiam personam
procedentem per modum liberalitatis, que dicitur
donum, et ratio huius est propter dilectionem
perfecte emanationis et perfectionem voluntatis.
Nam quia voluntas liberalissima non sit non pro-
ducere personam, sicut natura [illegible] fecundis-
sima non sit non producere personam, et hec
est ratio propria huius emanationis. Ad
illud quod obicitur in contrarium quod creature e-
manant per modum liberalitatis, dicendum quod
per modum liberalitatis emanare est dupliciter:
aut sicut voliti, aut sicut ratio volen-
di, sive sicut donati, sive sicut ratio
donandi. Primo modo emanant creature
que sunt creata, secundo emanat tertia in
trinitate persona, que ratio volendi et do-
nandi est mutuus amor perfectissime vo-
luntatis. Ad id quod obicitur quod voluntas non habet
per se assimilativum nec [illegible] emanans
dicendum quod voluntatis sive liberalitatis duplex
est principium, unum quod distinguitur in natura et
non assimilat in substantia, aliud coniun-
ctum nature et in substantia assimilat. Quoniam
igitur persona sic procedit per modum liberalitatis
ut sibi coniungitur natura, ideo plus in substan-
tia [illegible] ipse modus procedendi non sit per
modum [illegible] et per illud. Ad id istud
obicitur quod non procedit aliqua persona
per modum artis, dicendum quod omnis modus
procedendi nobilis ad istos duos reducitur,
quia omne agens aut agit naturaliter
aut per voluntatem, agens enim per vio-
lentiam aut per fortunam, agens enim in-
perfectum, et modus procedendi minus nobi-
lis. Unde ratio non distinguitur contra
naturam et voluntatem quantum ad modum
agendi, et ideo non est persona ibi [illegible]
procedens. Sed hoc non videtur plene
solvere quia nos distinguimus in huius
creaturis [illegible] per modum liberalitatis
ab [illegible] per modum artis et [illegible]

dari qui procedit per modum liberalitatis est
duplex. aut sicut ratio liberalitatis sine
ipsa liberalitas. aut sicut liberalis secundum
illa et in arte. aut sicut ipsa ars sine
ratio arti faciendi. aut sicut artifica-
tio. et primo modo potest capi in divina persona
divino modo. et primo modo procedit filius qui
est verbum et ars plena. dicitur rationum
viventium. sed iste modus emanandi non
distinguitur a modo emanandi per modum
nature qui emanat ut dicitur filius. et
per modum predictum procedit alius autem modus
non potest esse quia duas personas unitas est
generale in capitulo illa. et quia unitas est quo
omnis modus emanandi qui est in divi-
nis. sicut per modum nature vel illa
communitate. vnde non procedit per modum
voluntatis possit esse intrinsecus sic proce-
dit amor ab amante. per modum vero
~~amoris~~ artis quod est extrinsecus impossi-
bile est quod cadat in deo
vel pure. sed tendit solum ratione creature
ad illud quod ultimo obiectum si est po-
ne etiam propter ob quandam pa-
ri ratione et reciprocam. cum quia omnis ra-
tio una concordat quia non fiat per plures
quod potest sufficientissime fieri per unum. ali-
quin est ibi superfluum. Si ergo mutua
dilectio non potest esse nisi quam ad unum.
et generatio illius mutue non nisi
quam ad unum. et in uno est mutua di-
lectio et in alio mutue dilectionis gene-
ratio perfectissime. cum utrumque accipiat
totam infinitatem. patet quia non est ultra proce-
dere sed ibi est stare. vnde ipsa capitulo ratio
que ponit personarum pluralitatem au-
fert infinitatem et ponit trinitatem
Secundo queritur utrum in divinis
sit una persona procedens
per modum amoris sine caritatis. et quod
sic videtur. non est persona regnandi sine di-
lectione ergo nec persona vnde scilicet amor
~~ergo nec persona emanatio vera~~ sine

~~emanatione amoris. ergo unitas est po-~~
ne emanationem per modum amoris. item
quia amor est donum in quo alia dona
donantur. nichil enim pre donatur
nisi ex amore. si ergo persona procedit
per modum liberalitatis cum ipsa proce-
dat non per aliud. sed per se. ergo per modum
amoris sine caritatis. item omnis et
summa perfectio pluralitatis est in unitate.
ergo et distinctionis in unione. sed inter
omnes uniones que sunt inter distantes
summa et iucundissima est unio caritatis
Si ergo est ibi distinctio et unio. et
si unio est caritatis emanatio. item
spiritus sanctus in nobis existens et habitans
facit nos filios illi summe trinitati
sicut dicit dominus Jo. xvij. ut sint unum
sicut et nos. sed spiritus sanctus in nobis exi-
stens ponit primo amorem caritatis
Ro. v. caritas dei diffusa est in cor-
dibus nostris etc. ergo unitas est in illa su-
ma trinitate reperiri per plus emanationem
caritatis. Sed contra dicitur quod sunt
proprietates persone ut pater filius. nullus
autem amor dicit proprietatem sed eius
potentiale sine communem. ergo nulla persona
in divinis procedit per modum amoris.
item amor est cum in quo requiescat
affectus. ergo per accipi ut in aliud ten-
dens. sed omnis persona est in se perfecte
ens. et distincta. ergo nulla persona proce-
dit per modum amoris. item non ob aliud
potest in divinis emanare per modum amo-
ris. nisi quia pater amat filium tamen quia filius
amet se mutuo patri ratione est ponere
ulteriorem personam emanatam per modum
amoris et in infinitum et hoc inconveniens
ergo etc. item sicut in natura intellectuali qui
pater potentia motiva. sic accipitur in facul-
tatem que respicit honorem. sicut concu-
piscibilem que respicit amorem. ergo est
~~spirare in divinis non accipi persona~~

sicut actum irascibilis sic sicut actu concupiscibilis. Et tamen sunt alie affectiones in actu ut gaudium, spes et huiusmodi. Emanacio solum per modum amoris procedit persona in divinis. Si tu dicis quod amor non tenet racionem affectionis, tunc obicio quod sic amor singularis est affectio ita nec gaudium. Et cum sint alii habitus in actu imperfectus complementum, quomodo sunt secunda spiritualis ut intelligencia et sapiencia, unde magis procedit persona per modum amoris quam per modum alterius habitus sed si non alius, nec iste debet poni ut videtur. Respondeo dicendum est quod sicut probatum est, unde est prima emanacio in divinis procedens per modum liberalitatis et illam dicendum spiritum sanctum. Hanc autem unde est procedere per modum amoris quod si ponatur in divinis per modum voluntatis unde est quod inter omnes sit prima et nobilissima emanacio aliter per modum amoris est huiusmodi quod patet si respiciamus in actu affectionis enim amoris est prima inter omnes affectiones et radix omnium aliarum, sicut dicit Augustinus in pluribus locis maxime in xiiii de civitate dei, et ista affectio nobilissima inter omnes quam plus tenet de racione liberalitatis. Unde hoc est donum in quo alia omnia dona donantur et in quo consistit omnis delicie secundum intellectualis. Unde ut in carnalibus est considerare ita delicie sunt sine amore nullum [illegible] et sine amore nulle sunt delicie et propter hoc dicit Petrus quod amicicia aut est beatitudo aut non sine beatitudine. Si ergo emanacio est per modum liberalitatis in divinis unde sunt esse prima et summa, et unde sunt per modum amoris. Ad id ergo quod obicitur quod amor nominat habitum non passionem, dicendum quod est loqui de amore racione eius quod nominat et non dicit passionem vel racione eius ita quod ponitur et quod ponitur in de

in quo nullus actus sed tota passio est et non dicit habitum vel potentiam sed magis passionem et non dicit complacenciam ipse passionem sine passionem. Similiter dicendum est de aliis. Ad illud quod obicitur quod amor actualis sed in aliud tendit et ita procedit in aliud et non stat in se, dicendum quod procedere in aliud est duplex: aut quod aliud respicit ut obiectum aut quod in aliud tendat et recipiatur. Primo modo bene tenemus pre omnibus quod bene tenemus hic respectum ad aliam personam. Unde spiritus sanctus est amor quo pater amat filium. Si autem dicitur tendere modo secundo, sic non habet locum in proposito quia quando ego amo alium amor non exit a me ita ut recipiatur in alio, sed tamen a voluntate procedit quia actus est interior non recedit sed in voluntate consistit. In divinis vero quod ipse spiritus est in se subsistens. Ad id quod obicitur quod similiter plus amantis spiritus sanctus ponit aliam personam, dicendum quod est amor quo se amavit, sed actus in actu voluntatis est secundum ipsam, proximus dicitur ipsa et illa non est in spiritu sancto. Ricardus loquitur per dicta quod [illegible] est in primo amore. Nam primo amore potencie cum ille seipso amet et amet [illegible] alium amorem persona sine aliam personam per modum amoris. Ad id quod conceditur emanacio non est emanacio [illegible] ad actum [illegible] [illegible] hoc [illegible] ne habet locum in [illegible] [illegible] supposito quod sit in [illegible] intellectuali, donec actus eius non [illegible] [illegible] [illegible] valet [illegible] actum [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] simplex ut dicit Damascenus [illegible] actus eius [illegible] aut [illegible] superioris et hoc non [illegible] aut est [illegible] aut [illegible] inferioris et hoc [illegible] non quod [illegible] est [illegible].

ritas ibi respectu patris, non filii sit de in deo quia sit est cum quadam disconveniencia et vicio sit repulsibile. Uniformis autem omnis similem convenienciam et convenienciam esse necesse est. Et si obicias quod non omnis actus iascibilis est respectu disconvenientis ut patet in spe, et quod in timido habet necessarium actum. Dicendum quod vel consistit respectu disconvenientis vincendi vel respectu arduum aggrediendi, et ita vel ydemptitatem vel disconvenienciam dicit. Que nequit esse in divinis proprie. Ad illud quod obicitur de aliis affectibus et habitibus iam patet responsio quia amor est affectus intimus et primus et nobilissimus quia originaliter omnium aliorum radix complectitur in se totam nobilitatem emanationis per modum liberalitatis. Ideo nulla persona debuit emanare per modum alterius habitus. Cum illis modus non sit principalis.

Ergo queritur utrum sit necesse ponere tantum personam procedentem per modum mutue karitatis. Et quod sic probatur. Ut sint unum sicut et nos. Dominus orat et petit discipulis unitatem, non nature sed dilectionis per conformitatem ad illam summam unitatem. Sed ibi vera unitas per amorem mutuum. Ergo in divinis est exemplar huius et cetera. Item Ricardus super Iohannem XIII spiritus est amor, quo est pater in filium et filius in patrem. Ergo est amor mutuus. Item racione ordinis suscipientis quia perfectior est dilectio que est mutua quam si non est mutua quod alter per claudicat. Sed in illa dilectione est summa perfectio et nulla claudicacio ergo et cetera. Item qui non amat vicissim amantem se recte et liberaliter aut est iniquus aut ingratus. Cum ergo in divinis nulla sit iniustitia, nulla ingratitudo, quia est ibi amorem mutuum. Cum sit est amor mutuus ergo si

lium patrem et patris in filium ergo pater aliquid recipit a filio quod absurdum est. Item qui amat amantem se amat quod debet quia hoc est debitum quod rependendum est. Ergo si est in divinis amor mutuus ergo est debitus ergo non est liberalissimus quod absurdum est. Item nullus amor mutuus est amor unitus hoc per se notum est, sed spiritus sanctus est amor unitus, ergo non est amor. Item si amor est mutuus ergo est amor patris ad filium, sed iste, ut dicit Ricardus, est amor gratuitus. Similiter est filii ad patrem. Et iste dicit est amor debitus, ergo si tertia persona procedit per modum amoris gratuiti et debiti ergo est amor ex utroque permixtus, ergo non est amor purus. Et istud cum iste amor sit simplex, videtur quod filius sit spiritus sanctus quia ut dicit Ricardus in filio est amor quasi utrumque permixtus. Propterea dicendum quod cum amor perfectam delectationem et vicinam et rectitudinis habeat ex mutualitate, aut non est ponenda persona in divinis procedens per modum amoris, aut si procedit per modum mutue caritatis. Ad illud ergo quod obicitur in contrarium quod tunc filius aliquid dat patri. Dicendum quod ex hoc quod amans per amorem tendit in amatum nihil dat ei aliquid nos damus deo aliquid cum ipsum damus. Ad id quod obicitur quod amor mutuus est debitus dicendum quod debitus est quia rependendus sed amor non considerat debitum. Verum quantumcumque diligat deum sub debito non attendat non minuitur ratio liberalitatis immo crescit ratio rectitudinis. Ad id quod obicitur si mutuus non unitus. Dicendum quod unitas est in amantibus quorum affectus sunt diversi non sic est in deo. Ad id quod obicitur quod non est amor purus dicendum quod ex utraque parte liberalis est et ideo omnino purus. Et quod dicit Ricardus ibi est amor debitus et gratuitus. Dicendum quod

~~ipse procedens non dicunt modum~~
amandi ita amorem, sed dicit modum
emanandi sive originis tertie persone.
Secundo probatur quantum de 3a pro-
prie de perfectione spiritus sancti et tamen hoc con-
venire tria, sive quantum vel ad
sive caritas sit perfectum spiritus sancti, quod
vero spiritus sanctus sit perfecte inpendens (?)
dico vero spiritus sanctus perfecte sit spiritus.
Tertio probatur quod caritas sit perfectum
spiritus sancti sic ostendit. Augustinus xv
de Trinitate: sicut in illa trinitate non solus
spiritus sanctus est spiritus, cum proprie dicatur spiritus sanctus,
ita ipsius proprie sit caritas et illius
caritatis. Cum proprie caritas dicatur illa persona
sicut proprie dicitur spiritus sanctus. Et hoc idem eadem
per eundem sicut prima convenientia. Tertio osten-
ditur quod perfectione spiritus sancti convenit et
ad hoc conveniunt similiter quod spiritus sanctus
est caritas. Et tunc eadem [illegible] illud
[illegible] est proprie personam [illegible] quod dicit
modum emanandi ipsius. Sed amor est
[illegible] est res. Et sicut [illegible]
se habet ad filium ita amor ad spiritum sanctum,
sed verbum est perfectum filius, quod et amor
perfectum spiritus sancti. Contra Augustinus in xv de
Trinitate: pater est caritas et filius est caritas et
spiritus sanctus est caritas, et sunt omnes una
caritas. Ergo caritas non dicitur proprie de spiri-
tu sancto. Tertio amor non procedit aliter quam
amando, ergo cum amor de natura importet
amantem et pater et filius amando producant
spiritum sanctum, impossibile videtur quod ei conveniant proprie,
~~sive non procedit~~ aut quod spiritus sanctus non est
persona, aut non est amor proprie, sive non
procedit per modum amoris. Et sicut se habet
sapientia ad filium, ita amor ad spiritum sanctum,
sed sapientia non est filius proprie, immo appropri-
atum filio, ergo et amor simpliciter spiritus sancti,
ergo etc. Et omne quod dicitur proprie importat re-
spectum relacionem, ergo si amor proprie dicitur impor-
tat ergo relacionem, quod ad quid: aut
ad amantem aut ad amatum. Si ad a-
mantem, ergo amans non est amor simpliciter;

~~si ad amatum tunc quod spiritus sanctus aut~~
non amaret aut non amaretur, quod
autem impossibile est. Respondeo dicendum quod di-
lectio in divinis potest accipi et accipitur
triplex: essentialiter, notionaliter et personaliter.
Essentialiter quod quilibet diligit se. No-
tionaliter vero quod pater et filius se diligunt
in spirando spiritum sanctum, que concordia a-
moris sive dilectio est. Personaliter vero
quod ille qui procedit per modum perfecte
liberalitatis non potest esse nisi amor sive
dilectio. Unde essentialiter dicitur com-
placentia, notionaliter vero concordi-
am in spirando, personaliter vero procedens
ex illa concordia. Tamen [illegible] communiter
proprie in amore creato, quando spon-
sus et sponsa se diligunt. Nam di-
ligunt se amore sociali ad con-
vivendum, diligunt se etiam amore
coniugali ad plenam procreandum, et
si procreatur ex sola concordie volun-
tatis amor est. Nunc vero in amatis (?)
[illegible] dicitur amor per emphasim
loquendi modo. In divinis vero vere
et proprie amor est. Cum enim amo-
[illegible] hypostasis amoris, per hoc
quod ex voluntate liberalissima primo
procedit per modum perfecte liberalitatis
hypostasis, quod tamen distinguitur a pro-
ducente et non possit distingui essen-
tialiter, distinguitur personaliter. Non sic
autem est in amore creato. Ex hoc
patet ad obiecta primo et 2o. Ad [illegible]
hoc est perfectum [illegible] sive pro-
[illegible] accipitur notionaliter. Nam
prout ab eis procedit non potest esse
perfectum, sed persona distincta. Unde non
omnis est proprie processus amoris ac-
ti et amoris mutui, quod hic est
perfectum ibi hypostasis et persona. Ad
illud quod obicitur de sapientia dicendum quod
non est simile, quia sapientia non dicit respectum
ad aliud, et ideo proprie dicitur de se ad se.

z est concomitale li affectiue · sz amor re-
spectiu dicit ad eos qui amore coniunt
vn sic verbum est conceptum filius non affe
ctiu quod denotat respectum ad dicentem
sic et amor siue caritas non tm est
affectiuum · vere etc · sed non spiritus s · z sic
procedit filius a patre per modum verbi intel
lectus per modum amoris · et ex hoc e · sic
melius probat ista quod licet admitti
pater z filius diligunt se spiritu s · non aut
quod pater sit sapiens sapientia genita ·
ad id quod ultimo obicitur ad quod dicit
respectiuum · dicendum quod ad amatus similiter est
hoc quod est amatus tenetur notionaliter
sic supiendo est vno cum non dilige
se id est est quod generat spirac · licet non
spiritus s · non est amans quod non spirat
ipse aut obicit de concomitali qui non
dicit cognoscendo ab amante · sz solum grat
complacentia voluntatis quia quilibet
amat z amatur

Secundo quritur vtrum spiritus s · possit
sit nexus vel vnitas amborum
et quod sic · vt hoc non aug · vi · de
tri · nexus aliquis duorum quo vnum
iungitur · sz quod iungitur nexum · quod nexus
non est aliquis duorum · quod est tria persona
sie · tertio amor in omnibus est nexus ·
sz sic probatum est spiritus s · est amor
perfectissimus · ergo etc · quod autem amor sit ne-
xus · pz per dionisium amorem siue diuinum
siue intellectualem vnitatum diuinam
esse virtutem · tertio spiritus s · secundum grecos
procedit a patre in filium · secundum latinos
a patre z filio · sz quod vtrorum modorum
procedat · conuenitur in spiritum · patre et
filius · sz ille in quo vniuntur est
nexus amborum · ergo spiritus s · est nexus
tertio aut spiritus patris est spiritus filii · et
non sine illo · quod nemo scit que
sunt in homine nisi spiritus eius qui
est in illo · sic dicit apostolus · pe
non nomen voluntatem filius · nec
filius patris · quod sine non est spiritus am-
borum in spiritu vniuntur · contra non est
nexus nisi separatorum · que enim non
separata sunt non indigent aliquo
connectente · sz pater non est separatus
a filio · nec etc · quod filius in patre
et pater in filio · quod etc · tertio nexus est
in quo duo aliqua conueniunt · sed
pater z filius non conueniunt in persona
quod nulla persona est nexus patris et
filii · tertio nectentia dicuntur illa que
conueniunt in aliquo in quo vni-
untur · si quod filius z spiritus s · origi-
naliter conueniunt in patre · quod pater est
nexus filii z spiritus sancti · non quod ille
est nexus · tertio nexus dicitur quod nectit
aut quod nectit · si quod spiritus s · est
nexus · aut quod quod nectitur · aut quod
nectit · non quod nectitur · quod tunc pater
alia persona esset nexus · nec pater esset
nexus · si quod nectit patrem z filium ·
quod dat aliquid patri z filio · sz hoc
est inconueniens · quod etc · respondeo dicendum quod
nexus proprie dicitur de spiritu sancto · siue
vnitas amborum · ratio aut huius e ·
quod pater z filius conueniunt in vno spiritu
et ideo amborum e vnitas · z eo quod
ille spiritus est amor · z ideo conueniunt in
eo · vt in vno amore · et quod amor
proprissime nexus est · ideo spiritus s · proprie
nexus est · quod amor vnitiue · amor
vnicus z transformatiuus · ad id quod obicitur
in contrarium quod non est nexus · nisi separatorum ·
dicendum quod separatio dicitur triplex · scilicet distin-
ctiuam et dicitur separatio localis · z secundum
durationem et dicitur separatio temporalis · et secundum
durationem personarum relatiue et non dicitur
separatio realiter · sz distinctio · et qualiter
vtrorum modorum coniungit et nexum ·
quod pater z filius sunt distincti · non
tamen dicuntur connecti · ad id quod

obiicitur quia nexus est in quo aliqui duo conveniunt. Secundum quod est convenientia communis, et est convenientia originis ut nexus utrorumque non potest esse, quia cum pater et filius non conveniant similiter in persona una. Sed consimiliter conveniunt quia una persona oritur ab utroque uno et eodem modo. Ad istud quod obicitur quia filius et spiritus sanctus conveniunt in patre. Dicendum quod convenientia originis dicitur dupliciter: aut quia oriuntur ab uno, aut quia ab eis oritur unus. Si quia ab uno, sic non dicitur nexus, quia nexus est unio quorum distinctorum, sed unitas in origine antecedit distinctionem. Si vero quia unus ab eis sit, cum ibi sit distinctio et quidem unio, convenientissime est nexus. Et est in patre et filio vere spiritus sanctus. Aliter potest dici quod non est similiter quia filius et spiritus sanctus non eodem modo procedunt a patre. Sed pater et filius eodem modo spirant spiritum sanctum et utriusque patris et filii convenientia est in spiritu sancto. Ut in amore eius est nectere, sic non conveniunt filius et spiritus sanctus in patre. Ad istud quod obicitur quia nexus dicitur aliter quia nectit. Dicendum quod quedam sunt verba que in voce activa significant passionem, ut verba ad sensum pertinentia ut video, audio et similia. Quedam in voce activa significant actionem ut facio et percutio, et e contrario in passiva. Dicendum igitur quod hoc quod est nectere cum nectere dicitur spiritus, quia ab utroque procedit, recte in voce activa passionem significat et in passiva actionem, et ideo non significatur quod aliquid det patri et filio sed magis recipiat.

Circa tertium et ultimum quaeritur utrum proprium sit spiritus sancti quod sit spiritus. Et quod sic videtur: non quia persona spiritus sancti isto nomine proprissime designetur quia dicitur spiritus sanctus. Sed hoc nomen sanctus non coartat, ac non spiritus cum sit commune quid. Ergo spiritus proprie de illa persona. Item spiritus dicitur quia spiratur, sed quos spirat non generat nec quos generat spirat, non convenit patri nec filio. Ergo convenit spiritui sancto. Item homines concordes in uno malo dicuntur conspiratores. Non quia ibi cogitent sed quia in malum appetunt. Et ad ipsum malum unus omnium est colligatus affectus. Ergo cum conspiratio a spiratione veniat, non dicitur spiratio nisi amor, ergo nec spiritus dicitur nisi amor, ergo etc. Item spiritus est deus, et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare etc. In hoc tota trinitas est adoranda, ergo tota trinitas est spiritus. Hoc idem dicit Augustinus. Item Ricardus dicit: hoc idem sic: spiritus dicitur quasi corpus; ergo quod non est corpus est spiritus, ergo est nomen absolutum non relativum, ergo etc. Item spiritus dicitur aut a spiritualitate aut a spiratione. Si a spiritualitate, sic cum dicimus quod est corpus et ex hoc quod toti convenit trinitati. Si a spiratione quod spiratio activa debet convenire toti trinitati, quia tota trinitas dicitur inspirare. Ergo activa dicitur non relative, ergo nec passive. Item spiritus dicitur a spiratione vel quia magis proprie conveniat filio, et hoc patet per Auctorem Job XXXII: inspiratio omnipotentis dat intellectum. Sed hoc appropriatur filio, ergo etc. Item spiratio est actio naturalis, sed solus filius procedit per modum naturae, ergo solus filius spiratur. Respondeo dicendum quod hoc nomen spiritus competit in corporibus et in spiritibus creatis et in deo, et in deo sit propriissime, quia proprissime est in eo spiritualitas et spiratio. Transumptio transferendi et dicendi transumptionem a corpore incipit a spiritu corporali. In spiritu autem spirituali spiritus dicitur dupliciter: aut a spiritualitate quia corpulentiam excludit absolute, et vocatur spiritus corpus subtile. Sic accipitur in libro de spiritu et anima. Aut a spiratione et dicitur spiritus flatus. Sic accipitur Ecclesiastes Io. III: spiritus ubi vult spirat etc. et in psalmo: ignis grando spiritus etc.

Spiritum sanctum duplici modo accipitur
in spiritu spirituali sive rationali, aut spiritua-
litate contra corporeitatem. Et spiritu ratio-
nalis vel cum ponderatur interior dicitur spiritus. Et eo
modo quo nominat se spiritus filiorum de-
aut a spiratione et affectu vel actu
dicitur spiritus. Et ratio huius est quia actus spi-
rationis in corpore est actus intimus,
actus continuus, actus vivificus. Et
similiter conveniunt amori. Quia legitur spiritus
amoris ut amor venit ab intimo
et amor est actus vivificus, quia amor
est vita. Et item amor est actus conti-
nuus quia continue debet reddi amor
et tunc est perfectus. Quia homo sic ...
... est amor calor spiritualis ...
... amor spiritualis spiratur. Et
accipitur in tempore vel ut ...
Spiritum sanctum duplicem modum accipit in
divinis. Nam spiritum quod spiritus dicitur a spiri-
tualitate sic convenit toti trinitati. Nam
tota trinitas caret corporeitate et ma-
terialitate. Et est nomen absolutum. Deus
enim spiritus est deus. Spiritum quod dicitur a spi-
ratione sic convenit illi persone que
procedit ut amor ratione iam dicta.
Spiratio ... in spiritualibus solum est a-
moris. Et quidam amor per spiratum recte
et ordinate, et est purus, vel indi-
recte et inmunde, et est libidinosus. Secundo
contra illa que est amor non ...
... sed ... non sic filius de se ...
... generatio est motus naturalis ...
non attenditur ... vel ...
attenditur ita amorem voluntatis. Ad id
quod obicitur quod spiratio est ...
dicendum quod spiratio dupliciter. Uno modo est
spiratio ... spiritum ... Et non
convenit toti trinitati. Alio modo est spira-
re ... inspiratio. Et convenit toti tri-
nitati quia inspiratio dicit effectum spiritus
... est a tota trinitate. ... inspiratio
... spiratur ... sive

affectio sive cognitio. Ad illud quod
obicitur quod motus est naturalis, dicendum quod sic
est in corporalibus que ...
... sed non sic in spiri-
tualibus ... que ...
... voluntatis. Unde ratione ...
... sed ratione ... ...
Nunc circa ista sunt dubitationes
ita ... et primo de hoc quod
dicit quod spiritus sanctus est amor patris
sive caritas sive dilectio. Questio
... caritas et dilectio differant. Et
quod sic videtur per ... dicentem amor
est rationalis et irrationalis, dilectio
rationalis tantum. Sed contra duo de ...
... theologi
... quid dicitur dilectionis et amoris
... et ibi respondet distingue-
tes ... ...
... possumus ...
... et ... et ... naturale
solum ... ...
... differunt quia dilectio ... illa ...
que est ... voluntate ordinata, sed
amor est affectio libidinosa. Sed ...
distinctio est contra duo ... angeli
... et contra ... sacre scripture
quia deus primo ... a petro ...
Johannis diligis me et postea dixit
amas me. Et ... accipi-
untur. Et hanc ... respondet
duo ... ... differentia
assignata ... ... et ...
... affectione ... alia et ...
... amor ... dicit affectum adhe-
sionis ... ... amo-
rem ... dilectio
... addit electionem. Unde
dilectio quasi ... electio. Unde ...
... dilectus meus electus ex milibus
caritas ... illa addit ma-
gnam affectionem ... illud
quod magni pretii estimatur ... quod
... in ... ...

distinctio i questio iiii. Et dubi(tatur)
de hoc quod dicit presentem verbum dei spirat
dei spiritus etc. quia aut accipitur presentem quod
soli conveniunt, aut presentem quia appropria-
tum. Si soli, hoc falsum est quia sapientia
intellectus dicitur effective personale. Si
proprie quod appropriate, dicitur mihi sanctus ad
propositum, quia magister vult innuere pro-
prietatem spiritus sancti non appropriatum. Et cari-
tatis vero magis appropriatam patri sive
quod dicit in illa parte: caritas patris etc.
Ad hoc videtur per Richardum quia amor gra-
tuitus est in patre, in spiritu sancto debitus,
in filio ex utroque permixtus, quia
in caritatis dicitur amorem gratuitum,
debetur quod appropriatur patri. Respondetur quidam quod
illud est commodum solitudo, quamvis quae
sit appropriatur manente vinculo vocis
vel significationis, sit sicut aliqua nomina
sunt dicuntur per effectum et per essentiam
manente vinculo vocis et significationis,
et sic est de se gratia, et sic est hoc
nomen caritas. Aliter potest dici quod cari-
tas est gratia et proprium et appropriatum,
et Augustinus primo ostendit quod est appropriatum
per similitudinem ad sapientiam, et postea ostendit
quod vere proprie. Sed hic quod inspiciam
evidenter, id est quod hac auctoritate non
habetur quod caritas sit proprium sed solum
quod appropriatum, sed tamen ex aliis verbis Augustini
habetur quod caritas non solum est appropria-
tum sed etiam proprium proprium spiritus sancti. Ad
id quod obicitur quod caritas appropriatur patri,
dicendum quod caritas habet duplicem compara-
tionem ad utrosque alias: comparatur eis
ut unitas et dicitur amborum, comparatur ut
vinculum et dicitur [illegible] [illegible] in ca-
est una per se, ratione primi appropriat
patri, ratione secundi spiritui sancto. Ad id quod
obicitur de Richardo, dicendum quod gratuitum non
dicitur effective amoris sive amandi,
sed effective proprie quia dat et non re-
cipit. Ad secundum hoc quod dicit quod spiritus sanctus

est dilectio qua pater et filius se invi-
cem et nos diligunt. Quaeritur utrum
pater et filius diligunt nos spiritu sancto. Utrum
enim diligant se spiritu sancto quaeritur
distinctione xxxii, ubi istam quaestionem separatim
movet, sed prima videtur omne secundum et
[illegible]. Sed videtur quod pater et filius diligunt
nos se. Contra, quia verbum diligendi
tenet essentiale, quia si diligunt spiritu
sancto, sunt spiritus sancti, et non sunt Augustini.
Quod hic intellectus concedit pater diligit se
spiritu sancto, quia diligere tenetur essentialiter
quod sicut in proposito. Respondetur quidam dicunt
quod ablativus ille exponitur per hanc
propositionem per non accipiendo id est per spiritum sanctum.
Et hoc idem est quod prius per [illegible] in
similibus dicit per ablativum, non absolute
non autem, vel ad diligendum sit in-
stitutum, communis est, quod pater et filius dili-
gunt nos per spiritum sanctum, id est pater operatur
per filium, sed oppositum hoc non videtur
[illegible], quia sicut possumus dicere pater et
filius prius sunt sive odiunt nos spiritu
sancto, quod non vult dicere Augustinus, et per-
ea ratione quod diligere aliquando tenetur
pure essentiale, ut cum dicitur pater dili-
git se, aliquando pure notionaliter,
ut cum dicitur pater et filius diligunt se spiritu
sancto, sicut probabit, aliquando partim essentiale
partim notionaliter, sicut cum dicitur diligunt
nos spiritu sancto, et hoc patet quia idem est patrem
et filium diligere nos spiritu sancto quod spiritum
sanctum nobis mittere sive inspirare, mit-
tere autem sive inspirare importat actum
notionalem et essentialem, quia spiritus
est quod spiritum producit et donum eius no-
bis conferunt, unde sunt simul spiritus
sanctus producitur et gratia collatus, et spiritus
vel actus essentialis non recipiat
[illegible] ablativi, recipit tamen ratione
notionis. Sic et hic pater dicit se suo
verbo, dicit etiam caritas verbo, sicut in
intelligendo in proposito, et ideo quaeritur

de hoc quod dicit Bernardus est unitas amborum sive societas. quod dicitur per hoc nomen unitas. quia aut unitas dicit unitatem essentialem aut notionalem aut personalem. non essentialem quia tunc non esset amborum sed trium. non notionalem quia spiratio non est quid spiratio, non personalem quia pater et filius non sunt unum in persona. Et quaeritur ipso hec distinguat unitas, societas, caritas. Pro quo dicendum quod unitas personaliter tenetur. sed attendendum quod unitas dupliciter dicitur duplex. aut qua aliqui sunt unum. et sic pater et filius non est unitas personalis. aut qua aliqui sunt uniti. et sic pater et filius unita persona uniuntur. sic persona spiritus sancti ipse est amor et vinculum nectens. ad id quod quaeritur quid dicit illa tria. dicendum quod unum addit super aliud. Nam unitas dicit convenientiam in unius amoris casti, gratia libidinosus non est purus. caritas dicit convenientiam amoris supremi. Secundum enim caritas dicit quod est amor terminatus huius rei amandi. Et quaeritur de hoc quod dicit Richardus non participare sed essentia sua spiratione unitate spiritus. videtur enim non bene dicere. quia spiratio unitatem spiritus est perfecte spiritus sancti. sed hoc pater et filius sua essentia spiritum sanctum producunt. et ita videtur essentia spirare. Et vere. et essentia spiritus quod dicit Non participatione quod pater et filius participatione spiratione unitatem. Pro quo dicendum quod Augustinus velit ondere duplicem modum unitatis esse inter patrem et filium. unio enim media est naturae et voluntatis. Et differunt. quia in nobis est unitas naturae per propagationem unius quod esse sed non filius ipsa essentia. pater autem et filius non propagat essentiam quia dicitur sunt unio sunt essentia. Deliberatione in nobis est conformitas voluntatis per donum dei quod unit nos. sed pater et filius uniuntur non dono accepto ab alio sed suo proprio. et sic per se ipso. Et quaeritur de verbo Augustini quod non quid est amborum id voluit ipse patre quod ambo quaerunt. quod cum hoc pari ratione spiritus sanctus dicitur quod nimirum dicunt sit quae amborum. Pro quo dicendum quod connexio est in quantitate. Nam Augustinus non vocat quae quod est in pluribus sed quod a pluribus. et ita quae dicitur magis a quantitate quam a quantitate. ut fiat vis in verbo. sic sit inter unionem et unitatem. et ipsum caritas non tam dicit quantitatem quod in pluribus sed convenientiam per unitatem distinctorum. Et ideo spiritus sanctus est essentialiter pater in nomine dicitur personale.

d. xi.

Et dicendum est spiritum sanctum esse a patre et filio. Hic incipit undecima distinctio de processione spiritus sancti in comparatione ad ipsum procedentem. Et est secunda pars in qua de hoc agit in comparatione ad principium a quo. Et dividitur pars in duas. In prima parte ostendit quod spiritus sanctus procedit a patre et filio. In secunda determinat qualiter procedat ab eis in comparatione. Et quaeritur cum spiritus sanctus procedat a patre et filio, prima dicit pars in prima ostendit multis rationibus auctoritatibus quod procedit a patre et filio. In secunda vero contra per rationes Graecorum ostendit quod a solo patre ibi Graeci tamen dicunt spiritum sanctum tamen procedere a patre. In tertia auctoritates et rationes Graecorum solvit et determinat ibi Nos autem illa verba determinamus. In quarta ostendit confessionem fidei Graecorum implicite contineri nostram vel Graecorum in Graecam consentiunt.

Ad intelligendum huius partis duo principaliter quaerimus. primo quaeritur de processione spiritus sancti in comparatione ad principium. Et quaeritur utrum spiritus sanctus procedat

a patre et filio / Quod vero procedat
a patre et filio in quantum sunt unum et
in quantum sunt differentes

Vero aut solum a patre procedat
probant greci ratione et auctoritate
Ratione sic. Emanatio spiritus sancti est pro-
cessio. Sed processio est motus ab uno
in aliud. Ergo si eterna est processio in
divinis spiritus sanctus eterna processione proce-
dit ab uno in aliud. Si ergo procedit
a filio, aut procedit in patrem aut
in aliud preter eum. Non in patrem quia
pater nihil accipit a filio, nec in alterum
preter eum quia non sit dare quintum. Ergo
non procedit a filio. Item alia ratione
sic. Spiritus sanctus procedit per modum spira-
tionis, sicut verbum per modum locutionis.
Sed ita videmus in creaturis quod ex duobus
loquentibus non procedit spiratio nec
[illegible] spiritus est a duobus. Ergo nec in
divinis spiritus sanctus a filio. Item spiritus sanctus in
omnibus divinis procedit per medium nexum
sed nexus tenet rationem medii. Ergo si pro-
cedit a patre et filio tenet rationem
[illegible] et extremi non medii. Ergo non pro-
cedit a patre et filio, sed per eum a patre
in filium. Item spiritus sanctus procedit a patre
aut sufficienter aut non. Si non sufficienter
et plene ergo pater impotens est in spi-
rando. Si sufficienter, ergo si a filio proce-
dit cum procedat plene a patre in illa
summa veritate est superfluum quod absur-
dum est. Item hoc ipsum nituntur greci
ostendere per auctoritates sed non possunt per sacre
scripture intentionem. Item arguunt per
[illegible] sic. In evangeliis et maxime
in evangelio Iohannis et epistolis integre
traditur nostra fides. Sed in nullo dicitur quod
spiritus sanctus procedat nisi a patre Iohannis xv.
Spiritum veritatis qui a patre procedit. Ergo
aut evangelia insufficienter fidem
docent aut spiritus sanctus tantum procedit a patre
Item in conciliis solius apud grecos celebratis

ubi a patribus fides sufficienter est
explicata dicitur quod spiritus sanctus procedit a
patre et nihil dicitur de filio. Ergo si decreta
sufficiunt illis fidem revelat ergo [illegible]
Item hunc errorem minime innuunt
per doctores qui non solum apud eos
sed etiam apud nos celebres sunt et precipue
per Gregorium Nazarenum (Nazanzenum) qui dicit theologiam
filium et spiritum sanctum germina patris radios
lumen ad nos [illegible] clarum [illegible]
Ergo exeunt a patre ut duo radii. Et Dyonisius
dicit in libro de divinis nominibus quod [illegible]
et [illegible] bono [illegible] exeunt
sunt lumina. Loquitur de patre. Ergo exeunt
ut lumina [illegible] per se [illegible] quod unum
non est ab altero. Item Damascenus
[illegible] spiritum sanctum ex patre dicimus et spiritum
patris nominamus. Spiritum vero sanctum ex filio
non dicimus et tamen spiritum filii nominamus
Item si latini hoc cognoscunt, cum
greci non cognoscunt aut sunt hec
scripture auctoritate aut [illegible] aut
ratione aut revelatione. Scripture autem
non canonica [illegible] scripturam greci
[illegible] nec [illegible] quod in doctores
grecorum qui est et latinorum qui [illegible]
dem [illegible] tradit sed Paulus apostolus
Item ratione sed ratio non sufficit
[illegible] in hiis que sunt fidei. Unde
[illegible] et Damascenus dicit quod nihil est
[illegible] nec cogitandum de illa summa
trinitate preter id quod nobis sacra eloquia
docuerunt. Et Dyonisius et [illegible] inter [illegible]
[illegible] per [illegible] et [illegible] testatur
Item revelatio [illegible] sunt re-
velatum et omni [illegible] omnes
homines [illegible] fieri [illegible] hec non
revelaverunt grecis. Et [illegible] quod [illegible]
quod hec sunt a deo [illegible] argumentum
ratione [illegible] sic spiritus sanctus [illegible]
fideles procedit ut [illegible] sic ex
[illegible] scripture [illegible] et [illegible]
omnibus tamen greci quam latini [illegible]

spiritus sanctus a filio nobis donatur. ergo eum concedunt procedere ab utroque. sed non dicitur nisi a quo procedit. Item spiritus sanctus secundum omnes et sit super omnia est procedit ut amor. sed amat non tantum a patre sed etiam filius verum et omnia amat filius sicut et pater. ergo si a patre procedat ... procedat eadem ratione a filio. Item spiritus sanctus secundum omnes procedit ut nexus. sed perfectior nexus est qui ab extremo utroque procedit quam qui ab altero. ergo si spiritus sanctus est nexus perfectissimus non solum a patre procedit sed etiam a filio. Item hoc idem ostenditur ratione ducente ad impossibile sic. omnis distinctio personarum in divinis attenditur secundum relationem et originem. ergo si spiritus sanctus non procedit a filio nec econverso nulla relatio est inter eos. ergo nulla est ibi mutua relatio. ergo nec distinctio. Item maior convenientia est inter duos quorum unus procedit ab altero et ambo a tertio quam si unus nihil habet ab altero. hec est per se nota. ergo si spiritus sanctus non est a filio nec econverso non est perfecta unio ergo nec summa nec perfecta beatitudo. Item perfectior est expressio quam generans [illegible] genitus non tantum passivum sed etiam activum. quia natura non repugnat generari. sed actus spirandi non repugnat filio. ergo nullum ex hoc inconveniens sequitur si spiret. ergo si pater habet activum cui non communicat filius non est perfecta imago. Item hoc idem ostenditur auctoritatibus et primo auctoritate apostoli Galatas iiii. misit deus spiritum filii sui etc. ergo cum pater non mittat spiritum nisi filii. id est spiritum patris et filii. sed cuius est spiritus a quo procedit. ergo spiritus sanctus procedit a patre et filio. Si dicas quod non sequitur quod non dicitur filii quia procedit a filio sed quia manet in filio. ergo eadem ratione non filii esset in spiritu sancto pater dicitur filii spiritus sanctus. Item Iohannis xv. quem mittam vobis a patre spiritum

veritatis. ex hoc arguitur sic. nullus mittit aliud nisi habeat auctoritatem super illud. nullus habet auctoritatem super aliud nisi aliquid ei contribuat. nec aliquid contribuit alii nisi ab ipso procedat. ergo a primo spiritus sanctus procedit a filio. Si dicas quod a filio mittitur ex tempore et ex tempore procedit. Contra filius non habet auctoritatem quia mittitur. sed non mittit quia habet auctoritatem. ergo cum habet auctoritatem quia mittit temporaliter. ergo ab eterno mittit temporaliter. sic nunc est spiritus sanctus procedere a filio generaliter. Item Iohannis xvi. ille me clarificabit quia de meo accipiet. ex hoc arguitur sic. quidquid est in me quod habet est omne quod accipit spiritus sanctus cum sit deus simpliciter simplex est omne quod habet. ergo omne quod accipit. ergo si accipit aliquid ab aliquo accipit esse ab illo sed a quo accipit esse ab illo procedit. ergo si aliquid accipit a filio procedit a filio. Si dicas quod accipere illud est temporaliter tunc obicitur. ex hoc quod aliquis temporaliter accipit aliquid ab aliquo mittitur etc. Preterea deum quod sic omnino est auctoritatibus et rationibus ...

... est quod spiritus sanctus procedit a patre et filio. Ad intelligentiam autem questionis latinorum et grecorum et eorum controversie notandum est quod ista processio spiritus sancti de filio est duo considerare scilicet articulum et eius cognitionis processionem. In primo toti concordant. In secundo controversia. Cognitionis autem huius articuli fundamentum habetur a scriptura. preterea vel movetur a ratione. sed consideratur a revelatione in scriptura auctoritate. greci et latini conveniunt quia dicunt spiritum sanctum esse filii et mitti a filio. sed in ratione et revelatione differunt. In ratione quia greci intellexerunt ... Nam scriptura dicit spiritum sanctum procedere a patre. Greci ad intelligendum vero sunt aliorsum

similitudine processionis. Alio la-
tini. Nam greci cum processio dicitur
in creaturis motus localis ab uno
in aliud, et dicunt motus alius unius
ab alio, intellexerunt processionem ab
uno in aliud. Latini vero ab uno
et in hoc melius intellexerunt
latini quam greci, quia comparant pro-
cessionem eciam processioni magis
spirituali. Et ideo magis sibi compara-
verunt et melius. Sicut scriptura dicit
spiritum sanctum per spiracionem procedere, et omnis
duplex est spiracio, scilicet flatus corpo-
ralis et amoris interioris. Greci compa-
raverunt spiritum flatui corporis, sed la-
tini spiracioni amoris interioris,
et ideo latini melius quia spiritualius
et subtilius similitudinem apprehenderunt.
Similiter vero scriptura dicit spiritum sanctum pro-
cedere ut nexum et medium, et duplex
potest esse nexus: vel sicut medium
iungens unum alteri, vel sicut commune
in quo conveniunt. Greci comparant pri-
mo, latini 2o, et ideo spiritualius et
subtilius quia nexus magis hic [illegible]
[illegible] quia greci grossum habuerunt ingenium,
et latini spiritualius et subtilius
comparant, eo quod eorum ingenia sunt
elevata et per hoc ad intelligenciam
scripture disposita, et ideo manifesta
revelacione edocti sunt de spiritus sancti
processione. Greci vero quia [illegible]
et huius [illegible] apprehendunt, ideo sunt
sua racione decepti et non valentes
intelligere spiritum a verbo procedere nec in
aliud ab utroque procedere, artantur [illegible]
[illegible] ad intelligendum de processione
locali, et ideo sibi viam revelacionis
clauserunt. Hec quidem racio est [illegible]
in huius articuli [illegible]. Contro-
versia vero venit quod huius articuli confes-
sione, professio vero huius articuli venit
ab ecclesia latina, quod ipsa cum [illegible]

quod fidei veritate, quod proximi necessitate, et
quod ecclesie auctoritate. Fidei dictabat hoc,
et proximi necessitas innuebat, ne fra-
tres aliqui hoc negarent in quod proximi
inciderunt greci, et ecclesie auctoritas addebat,
et ideo sine mora exprimi debebat. Negacio
vero huius articuli venit quod ipsa causa-
ta quod ignorancia, quod superbia et pertinacia;
quod ignorancia quia nec scripturam intelle-
xerunt nec [illegible] revelacionem, nec [illegible]
[illegible] revelacionem; quod superbia quia non re-
cipiunt se scolares [illegible] non
sunt volentes [illegible], quod non [illegible]
[illegible]; quod pertinacia, ne convin-
cerentur et racionabiliter [illegible] viderentur,
recurrunt per se raciones contra veritatem,
et ideo suam sentenciam defendere ausi sunt
et auctoritati ecclesie Romane obviare,
et ideo sunt facti heretici quia denegant
fidei veritatem, et scismatici quia recesse-
runt ab ecclesie unitate. Sed quia inter
hereticos et scismaticos [illegible]
[illegible] ad ipsam [illegible]
ideo nos [illegible] et reddat [illegible] tamquam
[illegible] et tamquam excommunicatos et scisma-
ticos [illegible] quia sine huius articuli
professione salus esse [illegible] quod [illegible]
[illegible] hoc [illegible] quod non
sunt [illegible] quia [illegible]
[illegible] sunt [illegible] in quod ipsi in-
ciderunt. Similiter dicunt nos excommunicatos
quia symbolum corrumpimus, in quo [illegible]
[illegible] sub excommunicacionis pena hoc est
prohibitum. Et ad hoc [illegible]
[illegible] quod non corrumpimus sed [illegible]
nec [illegible] contra [illegible]
contra [illegible], vel [illegible]
[illegible] et hoc quidem
facere possumus, quia Romana ecclesia ple-
nitudinem potestatis a Petro apostolorum prin-
cipe accepit, in qua nulla [illegible]
[illegible] nec [illegible] nec
[illegible] nec [illegible] ligare
eam ad aliquid. Similiter dicunt nos

scismaticos. quia a nobis incipit
divisio. cum enim hoc velle minime
asserere. nolumus eos vocare. et
ad hoc videri potest per latinis quod eos
vocare non sint oppinum. quia etiam
sed eius hoc poterat et hoc quod
erat laboriosum propter distantiam. erat
infructuosum quia iam non erat in
grecis sapientia tanta sicut fuerat immo
ad latinos transierat. erat inter eos
periculosum quia pro eo quod fuimus erat
periculum erat venire in periculum dubium. etc
sed quod similes sunt eorum accusationes
ad eorum autem intellectus que
dicta sunt facile est videre. ad
illud ergo quod obicitur quod processio est
ab uno in aliud. dicendum quod verum
est de processione locali. sed non
est verum de processione causali sicut
infra melius patebit. tamen procedere
in aliud est dupliciter. aut quia
in aliud tendit sicut obiectum. et sic
spiritus sanctus est amor quo filius amat patrem
sicut obiectum. Si autem sic dicatur proce-
dere in aliquo ut ab eo recipiatur
omnino similiter est intellectus. et eodem
modo quod amor qui est spiritus sanctus alius
a patre et subsistit in filio. sicut
rivus oritur a fonte et requiescit
in lacu profundo. ad aliud quod
obicitur de spiratione quod procedit verbum
dicendum quod verum est de exteriori verbo
et non de interiori et talis non
est similis. ad illud quod obicitur de ne-
xu dicendum quod nexus non est verum
medium sed verum tamen. quapropter alii
volunt dicere quod et locum tenet
et medium et tamen. et volunt susti-
nere opinionem grecorum et latinorum et
distinguunt duplicem modum procedendi
primo in aliud. et procedit a patre
vel ab alio et procedit a patre
et filio. istud est consufflandum
[illegible] una non est inter eum

sancti immo omnino eodem modo procedit
ab utroque. et tamen utriusque nexus est.
sicut ponitur exemplum de duobus lignis
ex quibus procedit una flamma. ad
illud quod obicitur quod ab alterutro sufficit
ergo etc. dicendum quod istud verum esset si
[illegible] diversa principia essent sed quod
non est verum sicut infra patebit. unde
sic non valet hoc argumentum ergo si-
mul semper fluit. quia sunt unum principium
in eundem sicut splendor in parietem
ad id quod obicitur quod non reperitur in
scriptura. dicendum quod si verba non re-
periantur reperitur tamen sensus sicut in obi-
ciendo monstratum est. tamen argumentum
non valet. non reperitur in scriptura
ergo non est verum. quia scripture multa con-
tinent tacere propter consumandum humi-
litatem. unde dominus volens nos e-
rudire ad humilitatem. omne quod sum
est patri attribuit sicut dicit Io. vii
mea doctrina non est mea. sicut dicit
Io. xvi qui a patre procedit. loquitur
de spiritu sancto et tamen ipse subiungit omnia
que pater habet mea sunt. et sic argumentum
non valet. ad id quod obicitur de conci-
liis. dicendum quod nec in quibuslibet illis
sunt omnia instituta que spectant
ad mores nec etiam omnia que ad
fidem pertinent sicut in simbolo quod
cantatur in missa. nec dicitur de descen-
su ad inferos. sed immo latini super-
addunt processionem spiritus sancti a filio et si non
latini quare non dixerunt. dicendum quod
non latinis sicut patet per aliquos grecos
qui nostre adduunt auctoritatem in fa-
vore sed tamen non sunt confessi. quia non erat
opus nullus enim negabat nec
negare volebat. sed hereticis intra
que erant implicita fidei ne-
cessaria impugnantibus voluerunt explica-
re. et sic patet illud. ad id quod obicitur
de auctoritate dionysii et grecorum dicendum

q̄ non est omnimoda similitudo sed
maior dissimilitudo. attende autem
similitudo in hoc s. quantum ad plu-
ralitatem sensibilis in patre. et in
divisione personarum emanacionum ab
eo. et in receptione influencie in fi-
lia. non tamen est omnimoda similitudo
quantum ad modum emanandi et pro-
ductionis/ Ad id quod obicitur de damas-
ceno. quod non est in ista parte ei as-
sentiendum sicut nec intellexerunt ipsi
sunt in tempore. quo orta est contencio.
Unde non est in hoc sustinendus quamvis
simpliciter sint greci. tamen ipse ante
concilium. unde non dicit quod spiritus non
sit a filio, sed dicit non dicimus a
filio. quia greci non confitebantur nec ta-
men negabant. sed nunc contra maledictum
et generaliter. accedit ad partem contrari-
am et dicit quod non procedit a filio
nisi temporaliter. et ideo tamquam hereticos
et scismaticos eos dampnat ro-
mana ecclesia

Secundo queritur utrum spiritus sanctus proce-
dit a patre et filio, in quantum sunt
unum aut in quantum differentes. et quod
in quantum unum videtur per anselmum in libro de
processione spiritus sancti. Nullus intellectus ca-
pit spiritum sanctum esse patris et filii, si quod alter
est pater, alter filius sed sunt quod uterque e-
st deus/ Item ratione ordinis patet. uni-
tas effectus est ab unitate actus, et uni-
tas actus ab unitate potentie vel substancie.
ergo cum una sit persona producta a patre
et filio. ergo per unum actum producitur.
et per unam potentiam. ergo spirant in quantum
sunt unum. Item quod est a duobus in quantum
duo. aut est insufficiens a quolibet. aut
ab alio superfluum. sed spiritus sanctus a nulla
persona est insufficiens. nec superfluum. quia
sicut convenit nature perfecte ergo etc.
Item quod est a duobus in quantum duo est com-
positum. si ergo aliter est ab illis. ergo
si a duobus in quantum duo procedit com-

nitatio opus quod illud unum habet in se
creatum. sed spiritus sanctus non est compositus ergo etc.
Item vel unum procedit a duobus conclusus
in natura in quantum duo. et alter sit se
per modum activum. alter sit per modum
passivum. sive alter ut pater, alter ut
lux. sed hoc non est in divinis ergo etc.
Item quod procedit a duobus ita quod
ab uno primitus quam ab alio procedit
in quantum sunt duo. sed spiritus sanctus prius
procedit a patre. sicut dicit augustinus. Et
habetur in sequenti questione ergo etc./ Item
quod procedit a duobus in quantum sunt
distincti procedit a duobus in quantum
sunt duo. sed neque non est nisi
distinctorum. ergo quod procedit ut neque
procedit ab eis ut a distinctis et
ita ut a differentibus/ Item ab unitate
substancie est unitas actus. sed pater et filius
sunt duo. ergo spirant duplici spiratio-
ne. ergo spiratur spiritus sanctus ab eis
in quantum sunt duo ergo etc./ Item si spi-
rant spiritum sanctum in quantum sunt unum.
aut in quantum sunt unum in substancia.
aut in notione. aut in persona.
si in quantum sunt unum in substancia. ergo
cum spiritus sanctus sit idem in substancia spiritus sanctus
procedit a se. Si in quantum sunt idem
in notione. hoc nichil est, quia non
ideo spirant quia sunt spiratores
sed econverso. nec in quantum sunt unum in
persona. quia in persona non uniuntur/ Preterea
dicimus quod spiritus sanctus procedit a patre filio
et in quantum sunt unum in fecundi-
tate voluntatis. una autem est in patre et filio
voluntas. quia pater et filius sunt una substantia.
Si ergo est in eis voluntatis fecunditas
una est fecunditas in eis/ voluntatis
autem fecunditas est in patre et filio
quia uterque deus et impassibilis. sicut enim
superius dictum fuit de inde personarum.
et ipsa michi prebebit cum agetur
de innascibilitate. que idem est in patre
quod primitas. tamen patrem et filium sunt

ratio primitatis est ratio prin-
cipiandi. sive fecunditas qua aliquid pri-
prior est omni emanatione s. processi-
one et generatione quia nec generatur nec
procedit. hinc est quod utroque modo est
principium. quia vero filius prior est emana-
tione processionis non generationis quia
generatur, ideo est inspirabilis. hinc
est quod est principium spirandi non generan-
di. quia vero spiritus sanctus nec generat nec se habet
nec modo est principium. tertio est igitur
quod cum spiritus sanctus a duobus procedit
quod non procedit non ut sunt duo diffe-
rentes, sed ut est in eis una fe-
cunditas voluntatis. quod spiritus sanctus procedit
ab eis inquantum sunt unum / ad aliud
quod obicitur quod plures procedit a pluribus. dicendum
quod prius dicit duplex aut re-
spectum et importat ordinem prioris
et posterioris, et ponit diversitatem.
et hoc modo non accipitur hic. alio
modo principalitas et quidam auctoritas
sicut pater dicitur operari per filium unde
una causa ponitur a patre per filium
inquantum sunt unum et intelligendum
est in proposito / ad aliud quod obicitur quod
nexus procedit a pluribus et dicendum quod
ratio nexus incipit a distinctione et re-
dit sive ponit in unitatem. unde
complenda et ultima ratio est u-
nitas. licet ergo nexus sit duorum et a
duobus, si est perfectus nexus est ab
eis inquantum sunt unum non inquan-
tum sunt plures / ad aliud quod obicitur
quod ab unitate subiecti est unitas
actus et a pluralitate pluralitas. dicendum
quod istud non est universaliter sed modo
loquendi. quia si duo sunt tamen co-
pulati actus nominatus debet eis
reddi, sed secundum rem distinguendum
quod subiectum dicitur duplex, aut per se et
primo et illud verum est de subiecto per
se et primo non de alio. et aliud

spirando pater et filius non sunt unum
principium. sed subiectum spirationis quia
spirant, secundum quod pater et filius, sed
secundum quod in eis est una fecunditas
voluntatis et ita inquantum unum. vel aliter
dicendum quod est loqui de actu ut est actus
vel origo et de actu ut est actus
si loquamur de actu ut est actus
de naturalitate immediate ad unum subiectum
quod non est actus unus in duobus sub-
iectis. si autem loquamur de actu ut est
actus sic operatur ad subiectum ut ad principium
et non immediate ad unum subiectum. secundum quod
subiectum, sed secundum quod principium. quod igitur in
divinis spiratio non est actus sed productio
vel relatio non sequitur unitatem subiecti ut
est principium. quia pater et filius quamvis duo
sint personae tamen sunt unum principium. quia per
causam communem spirant. ipse actus non
immediate in illis. non spirant unum
spiratorem quamvis sint duo / ad aliud
quod quaeritur utrum aut inquantum unum
in substantia et cetera. quod inquantum unum in fecun-
ditate voluntatis. sicut illa voluntas tracta
est ad notionem per fecunditatem. quae fecun-
ditas est ratione primitatis quae primitas
significat per hoc quod est improcessibile. et hoc
est quod dicit Anselmus. quod pater et filius spi-
rant secundum quod uterque est idem deus. non
secundum quod deus simpliciter, sed secundum quod deus in
utroque. hoc est considerare voluntatem in
primo. si ergo quaeratur utrum inquantum unum
in substantia aut nomine aut persona. dicendum
quod eundem potest dupliciter secundum duas opiniones
prius positas de potentia generandi. unde dicendum
quod quidam dicunt quod potentia generandi non
differt a generatione sive paternitate nisi modo
loquendi. et ita dicit notionem s. personalem
proprietatem ut generatio vel alio modo similiter
isti dicunt quod fecunditas voluntatis
sive vis spirativa. dicit etiam notionem
quam spiratio. licet alio modo. quod vis spira-
tiva dicit ut in re aptitudinem. sed spiratio

in eodem actus. et ita similiter hoc modo in-
quantum sunt unum nomine. Alii di-
cunt quod sicut ratio generandi dicit naturam
in persona. ita et rationem spirandi. sic
vero spiritualia voluntatem dicit ut vo-
luntas est in primo. in secundo est fe-
cunda. et ita pater et filius spirant in-
quantum unum in essentia sive natura sive
voluntate. ut dicitur. Primus voluntas
considerata in primo. quamvis hoc pa-
tet secundum in videtur satis probabilis

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
Et primo de hoc quod dicit. In pluribus
operibus conciliis que apostolorum cele-
brata sunt. Queritur quod que sunt ista
iiii^or principalia concilia. Et dicendum quod qua-
tuor sunt principalia concilia in ecclesia
primitiva. ut dicit glossa super
actus. primum sunt ad eligendum mathiam
act. i. secundum ad eligendum vii diaconos
act. vi. tertium sunt ad non imponen-
dum legalia gentibus act. xv. quartum
ad tollendum legalia ab ipsis act.
xxi. concilia vero post principalia
apostolorum sicut sunt iiii^or scilicet niceni
ephesinum. calcedonense et constantinopoli-
tanum. Et queritur de expositione illa qua
ponit magister super illud qui docuit et
alius predicavit etc. et exponit id est
verum docuit vel contrarium non etc. quia
non videtur ista expositio probabilis. cum ipse
qui condidit articulos. contrarius est
ipso [illegible]. quia non expectabat per contrarias
sententias [illegible] ibi per diversos voluntates
suas. preterea non venit ista expositio
per dictum. quia non dixerunt contraria
dixit se. Respondeo dicendum quod sicut angeli veri
vel eius sacerdotes dicunt per que sacre
scripture non contradicunt. per ista contraria
et dissensiones. et ideo predicta expositio habet
locum. nec sunt [illegible] expositiones
contrariorum [illegible]. quia [illegible]
patres in [illegible] ordinabant que in-
cidunt et pertinent ad fidem est dicendum
et malunt dicere [illegible] quibus [illegible]

exponunt contrarium ut magis respexerunt
ad rem superius dictam. ne advenirent
nominatim in fide. similiter vitarunt de
expositionibus suis non se extendit li-
ad contradicentes. quia non sunt contra [illegible]
tendi intentio mea ad explanationem
fidei faciendam maiorem. si deus magis
alios illuminaret. et si hoc dixisset
constat quod non [illegible] fuisset. et
sua contra nullo abolendum est. Et
queritur de hoc quod dicit. quod non est
ad spiritum sanctum et filium quia esse a filio
Sed contra aliud est dicere capra fortis
[illegible] capra facta a forte. ergo similiter videtur
in proposito. et si non queritur non. et
dicendum quod genitivus spiritus denotat ab
[illegible] proprium [illegible] illum et eius
imputat ipsius alias ut possessionis.
sed cum in divinis non cadit divinis
[illegible] nec [illegible] nisi originis ratio
in divinis determinat ad [illegible]
proprium. et ideo in deo idem est dicere
spiritus filii. quod spiritus procedit a filio
Secundum alia est ratio. quia spiritus sanctus
est nomen absolutum. sicut hoc nomen
deus. non habet proprie constructionem cum genitivo
sed tunc idem esset dicere spiritus filii
quod deus filii. quod est quod accipiatur
spiritus sanctus quod dicitur a spiratione et est
nomen [illegible] originem. ergo sicut
filius patris. quod filius qui est a patre.
et ita est dicere spiritus filii id est spiritus
qui est a filio. Et queritur de hoc
quod dicit. Ideo si mea et patris arbi-
trium male dicere. quia qui habet arbitrium
super aliquem habet dominium super illum.
ergo videtur similiter hoc quod spiritus sanctus sit in-
ferior filio si tu dicas. quod arbi-
trium dicit voluntatem hoc nihil
est. quia cum una voluntas sit
filii non [illegible] arbitrio spiritus
sancti. et per [illegible] quod non de patre. Respondeo
dicendum quod spiritus sanctus est patri et filio
[illegible] ita quod a patre et filio proce-
dit operatio. ergo spiritus sanctus est [illegible]

patre et filio · et filius eque est ee
et loqui a patre et filio ita quod non
est dicere quod sciat loquitur spiritus sanctus
nec quod sciat loquitur a se · et hec
duo volunt excludere duo · cum
dixit non loquetur a semetipso ut
excludatur racio principii · et eo principii
philosophi et hoc exponens dicimus
contra primum dicitur · non sicut [illegible] · contra
eorum primum philosophi dicit · sicut movere et
prius debito · et arbitrium non impe-
trat dominio vel calliditate · sed sim-
pliciter in filio et patre [illegible] spiritus sancti
vel cum operationis

d. xii.

Item sciendum cum spiritus
sanctus procedat a patre et filio,
hec est 2a pars in qua intendit
determinat quare spiritus sanctus procedat a
patre et filio · et hec pars habet iiii^or
duplex · secundum quatuor que determinat
in iiii^or capitulis partem primo ostendit
et determinat quod non [illegible] utrum philosophi
et plenius ibi · tunc secundum de quo
supra querebatur · Tercio determinat
utrum spiritus a patre procedat · et dicit quod sic
ibi · quorum [illegible] dicitur etiam procedere a
patre · quarto determinat utrum spiritus sanctus prius
procedat a patre quam filio ibi · forte [illegible]
tamen intelligunt [illegible] [illegible] ante
[illegible] quod spiritus sanctus [illegible] a patre per fi-
lium et procedit

Opponitur quod precedentibus quod spiritus sanctus
procedat a patre et filio sed ad intelli-
gencia huius [illegible] sciendum quod [illegible]
[illegible] spiritus sanctus in [illegible] ad [illegible]
primo [illegible] utrum spiritus sanctus procedat a
patre quam a filio · secundo utrum plenius
a patre quam a filio · tercio utrum procedat
a patre mediante filio · quarto et
ultimo utrum processio filii per [illegible]
[illegible] ordinem intelligendi processione
spiritus sancti vel econverso

Circa primum quod prius est a patre
quam a filio procedit / Nam
prima est [illegible] que [illegible] [illegible] et
[illegible] prima · in quo est status [illegible]
sed status est in patre · ergo pater [illegible] [illegible]
primum · sed primum supponit prius · ergo prius
procedit a patre quam a filio / Item causa
prima est que agit alia non [illegible]
Si ergo pater producit non per suffragium
alterius principii filius per suffragium · prius
producit pater quam filius / Item quod habet
aliquid a se per prius habet quam quod habet
ab alio · sed producere spiritum sanctum habet pater
a se · et filius a patre · ergo per prius habet
pater quam filius / Contra · verum non est prius
nec posterius · nec prius et posterius verum
[illegible] · sed in trinitate non est ponere
prius · ergo nec prius · Si ergo processio
spiritus sancti a patre et filio est eterna [illegible]
[illegible] est ponere prius et posterius · est
ponere [illegible] [illegible] · sed pater et
filius producunt spiritum sanctum in [illegible] [illegible] ut
supra [illegible] est · ergo non est ibi [illegible]
[illegible] / Item si per prius procedit a patre
quam a filio · aut a filio non procedit
aut [illegible] procedit · sed procedit a filio
et non procedit [illegible] ergo [illegible] / Item contingit
intelligere prius non intellecto posteriori /
Ergo si per prius procedit a patre · ergo contingit
intelligere quod procedit non [illegible] intellecto
filio / Item quia spiritus sanctus est amor [illegible]
et amor [illegible] · sed non est accipere
[illegible] amorem ad [illegible] quam inter duos ·
ergo nec spiritus sanctus [illegible] nisi a duobus · ergo nec
per prius procedit ab uno quam ab alio
[illegible] dicimus quod prius [illegible] [illegible] dicitur · cum
primus duracione · vel prius causalitate · vel
prius origine · vel prius [illegible] · et
primus duobus modis prius intellectu [illegible]
[illegible] in deo · quod prius duracione contrarium
est eternitati · prius causalitate contrarium est
essencie [illegible] · sed prius origine quod
[illegible] ab alio et prius [illegible] [illegible] alter

accipit ab alio cadit ibi secundum
prius origine cadit ratio producentis
et producti. cum alter oritur quam alter
tum vel unus oritur a duobus non
cadit ibi prius origine. quia tunc
ambo simul unum originale principium
sunt ibi cadit prius auctoritate. quia quamvis
pater et filius sint unum in producendo
tamen hoc accipit filius a patre. Si igitur
queritur utrum prius procedat spiritus sanctus
a patre quam a filio. si intelligitur
prius duratione falsum est. Similiter si
prius causalitate sicut probant prime ra-
tiones ad hoc inducte. Si autem prius
auctoritate ut prius dictum sit quod principalius
veritatem habet. Ad illud quod quod
primo obicitur quod pater est primum principium et
cetera. dicendum quod ille rationes habent verita-
tem ubi est pluralitas causarum vel princi-
piorum sed respectu spiritus sancti nec est pluralitas
causarum nec principiorum. Ad illud quod
obicitur quod prius est quod est quam se cetera
quod si intelligatur prius idest principalius verum
est. si autem alio modo falsum. quia unum
et idem potest habere a pluribus principiis
ita quod ab una per aliam. nec talis
est pluralitas a quo tamen predictorum
modorum

Secundo queritur utrum plenius pro-
cedat a patre quam a filio. et quod
sic videtur quia propter quod unumquodque et illud
magis. quia tamen filius spirat per patrem
quod hoc habet a patre. quod pater magis spi-
rat. Item omnia que in natura prius consistunt
quam secunda. sed pater est primum principium spi-
randi quod prius consistit quam filius
Item plenius procedit aliquid a quo pro-
cedit perfectius et principalius quam a quo nec
principaliter nec perfecte. sed spiritus sanctus procedit
a patre et pater est principalior sicut dicit in libro
de [illegible] Augustinus et quod [illegible]. Item plenius pro-
cedit aliquis ab eo a quo habet consubstantia-
litatem et perfectionem quam a quo
non habet. sed spiritus sanctus habet a patre quod sit.

et procedit etiam a filio. a filio autem
non habet quod procedat a patre. quia tunc si-
deret aliquid patri quod est contra. Item si ple-
nius a patre quam perfectius quam a filio
non procedit perfectissime quod in similitudine
aliquid est imperfectum. Item si plenius
a patre quam a filio plus accipit a
patre quam a filio. sed ubi est po-
ne plus et minus ibi est dimensio
quod in natura spiritus sancti est divisio. Item
videtur quod nec principalius a patre. quia qui
perfecte dat aliquid alicui dat ei et suam
et immediatam sine auctoritatem. Si igitur pater
dat filio posse spirare. quod dat ei
auctoritatem spirandi. quod eque principaliter
procedit a filio sicut a patre. Responsio. dicendum
quod spiritus sanctus dicitur procedere a patre principaliter
et per se principaliter. quia auctoritas est in patre
per se quia non habet ab alio in filio sed
etiam auctoritas non tamen plenius procedit
a patre nec perfectius quia plenius pro-
cedendum procedens. fuerit etiam compositum
habere in producto [illegible] est
in divinis non sic sonat hoc quod
illud quod procedit ab aliquo plenius
procedit principalius. simpliciter est [illegible]
ad id quod quod obicitur de [illegible] et
[illegible] quod dicendum quod sicut [illegible] est prius
[illegible] solum habet [illegible] non est plura-
litas causarum. hic autem non est pluralitas
nec causarum nec principiorum. [illegible] non
habet hic locum. Ad id quod obicitur non
habet spiritus sanctus a filio quod procedat a patre.
dicendum ad hoc quod habet a se vel ab alio
non facit [illegible] plenius. [illegible]
quamvis filius dimittatur [illegible] a patre.
[illegible] est perfectus deus ut pater. et tamen
non sequitur quod plenius a patre procedat
quam principalius. Quod obicitur plenius
[illegible] quod habet [illegible] et perfectionem principalius
dicendum sed [illegible] habet. non
spiritus sanctus a filio perfectionem. licet non
habeat sibi omnem [illegible] habet eam per-

respectum a filio sed non ut a patre
Ad 2m obiectum quod pater dat filio
immediate dominium spirandi auctoritatem sed
spiritus sancti in illo . ex ipso est auctoritas
et ex hoc debet sequi eum respectu
ad patrem . et est a patre , et modo est
quod in filio est auctoritas et sub auctoritate
quare esse patris producit spiritum sanctum sed
patre filius tantum in eo est tamen auctoritas
non sub auctoritate personalitas aut
auctoritas dicitur in divinis

Tercio queritur utrum spiritus sanctus procedit
a patre mediante filio . et
videtur sic per Ricardum super Anselmum XII de trinitate
qui loquens ad patrem ait spiritus
sanctus qui ex te per eum est procedit quod
spiritus sanctus est a patre per filium quod mediate
filio . Et Ricardus dicit quod in divinis
est processio immediata tamen et mediata et
immediata est processio spiritus sancti ex patre
quod tamen non possit esse medium
nisi filius spiritus sanctus procedit a patre mediate
filio . Item filius est processus in illa
trinitate processu imaginis . sed
amor procedit a mente mediate intel-
ligentia quod spiritus sanctus procedit a patre mediate
filio . Si dicatur quod non est simile
quantum ad hoc quod deficit ratio ima-
ginis quod imago debet respicere origi-
nem et originem per naturam non tamen
in personis quod hoc esse est in vesti-
gio . Et si solus filius spiraret ita quod
non pater , tunc pater diceretur spirare
sed mediate filio . ita quod esset processio me-
diata tamen quod cum spiratio conveniat
patri per se et conveniat ei per hoc quod
est prior filio spiratione quod conveniat
ei et mediate et immediate . sed si hoc spiritus
sanctus procedit a patre mediate filio . Contra
nobilius est immediata productio quam mediata
sed omne nobilius est deo tribuendum
quod si pater est nobilissimum producens spiritum
sanctum quod tamen immediate non mediate producit spiritum

~~Similitudinis quod producit simul mediate~~
et immediate . quod mediate et immediate sunt
opposita . sed contraria non sunt simul vel
de eodem et respectu eiusdem quod impossibile est
quod simul producat mediate et immediate
Item sicut filius se habet per se ad patrem
ita mediatum ad immediatum . sed deus nullius
cuius est causa per se est causa per accidens . quod
nullius causa est prius immediatum et prius
medium . Et magis est immediate quod
nullo ~~recipiat~~ recipit medium quam
quod recipit medium . sed filius nullum
medium recipit in spirando quod imme-
diatius producit quam producat pater . non
quod differunt omnino producit pater et
filius spiritum sanctum . Respondeo dicendum quod sicut vult Ricardus
producendo spiritum sanctum est mediate simul et imme-
diate in ipso spiritu sancto ab ipso patre
spiratur . et simile exemplum ponitur in gene-
si abel de adam . abel enim immediate
exiit de adam quod ipse ex lumbis
suis genuit eum . mediate exiit mediate
quod exiit ab eva que fuit ab adam
sive de adam deducta et sic
mediate exiit esse in deo propter summam
connaturalitatem . Si enim tamen esset mediata
processio spiritus sancti ut tamen esset a filio
non esset summa connaturalitas spiritus sancti
cum patre . Dicere si omnino immediate ut
esset a patre tamen non esset summa connatu-
ralitas cum filio . et concedendum quod
mediate filio . Ad primum quod obicitur in con-
trarium quod nobilius est immediata productio
quam quod mediata est omnis mediata
quantum enim est mediatio que excludit
immediationem tamen ut enim effectus ultimus
non continuatur sufficienter causae priori
sed per medium omnino producitur priori non
cooperante . et hoc dicit ordinem et dis-
tantiam agentium et separationem alio modo de
mediatione prout dicit ordinem tantum
~~ad invicem~~ non separationem in agendo .

sed solum diversitatem agencium et or-
dinem. Tercio modo potest dici ordine
non tamen separacionem virtutum agencium nec
diversitatem. Prima mediacio non cadit
in deo, quia deus est tam simplex prima
cuius influencia est vnita quod nulla
causa aliquid agit cuius influencia
remota, et ideo nichil a deo exit
mediate primo. Secunda mediacio cadit in
deo respectu effectuum productorum a causa
quia ibi est ordo cause et diversitas vir-
tutum, sed tamen non est separacio, quia deus
immediate agit unicuique per virtutem causa
que ab ipso est. Tercia mediacio ca-
dit in creacione diuina in qua sunt
agentes persone, in quibus attenditur or-
do quia vna est ab alia quod agit, sed
tamen nec est ibi virtutum diversitas nec
separacio vel distancia aliqua, immo vna
virtute et eque intime agunt. Et pater
mediante filio producit spiritum sanctum, non quia
sit media distancie vel virtute, sed
quia quod filius producit, hoc habet a patre,
ita quod est ibi quidam ordo. Et patet
responsio ad sequens cum dicitur quod mediatum
et immediatum sunt opposita. Verum est cum
sed non primo modo, sed secundo vel tercio. Ad aliud
quod obicitur quod deus nullius est causa per
accidens ergo nec mediate. Dicendum quod per accidens
aliquid causari derogat cause suprime, quia
cum dicitur causa esse per accidens, cuius causa
per ad aliud quod non est ab ipso sed aliun-
de. Si ergo deus aliquid causaret per accidens,
non esset causa altissima et prima, et ita
nec nobilissima. Sed mediacio non repu-
gnat nobilitati cause suprime. Quare
cum dignius per se et per id quod ab ipso est non
dicitur indignitatis immo dignitatis, quia
dignitas est non tantum per se aliquid posse,
sed posse alii communicare ita tamen quod ille
sine eo nichil possit. Ad id quod vltimo
obicitur quod filius est mediator etc., dicendum quod
non valet, quia ista mediacio ipsius quanta
est non repugnat immediacioni. Et ideo
non similiter eum

Quarto et ultimo queritur, quia secundum
ordinem emanacionis s. generacionis
et processionis sit prior spiritus racione intel-
ligendi et quod generacio filii. Dicendum
sit in imagine creata sit est quod spiritus
racione intelligendi prius est ema-
nacio notitie a mente quam amoris.
Sic vult Augustinus, quia incognita non
possumus diligere. Post Augustinus, De
trinitate. Ergo si ordo attenditur in
imagine spiritus conformiter ad trini-
tatem increatam, ergo spiritus racione intelligendi
prior est processione verbi quam amoris in
divinis. Magister contra per imaginem crea-
tam intelligamus trinitatem increatam.
Item sic vult philosophus, voluntas est in
potentia est in ipso cognitione singularia,
ergo voluntas ut volitas presupponit co-
gnicionem, ergo emanacio verbi emanacionem
amoris. Item omne prius secundum racionem
intelligendi prius est quam posterius.
Sed filius est prius spiritu sancto ergo secundum racionem
intelligendi oportet preintelligere filium
spiritui sancto, ergo et generacionem que est ema-
nacio filii prius quam processionem que
est spiritus sancti. Item in omni natura agente
per modum nature et voluntatis producit per modum
nature intelligitur ante productionem voluntatis,
ergo cum pater sit natura intellectualis produ-
cens filium naturalem et per modum nature
et spiritum sanctum per modum voluntatis, ut supra
tactum est, ergo emanacio filii prior est
spiritus racione intelligendi emanacione spiritus sancti.
Contra Augustinus vi De trinitate proterunt
precedit affectum, quia nichil potest nosse vo-
lumus, quando nascitur proles ipsa
noticia. Ergo autem est in imagine
creata affectum quam sit proles noticia,
ergo autem amor quam verbum, ergo et
processio ante generacionem. Item nullus vertit
rem cognoscat cum a intellectu vel
applicat vim cognitive ipsi cognoscibili. Vnde
de homine eunte per viam quando

init et alibi cogitamus perfecte ne-
scit quia sufficit. sic dicit augustinus in
xi de trinitate. ergo voluntas precedit ipsam
cognitionem. ergo amor verbi in creatura.
ergo pari ratione in deo salutem spiritus
intellectus. [?] sic volunt plures. primum et
iuncte idem dicit ipse in li. pergitorum [?]
diffinicionem generis iuncte dicit quod
iuncta est illa quia non est alia pot[?]
sed eque iuncte spiritus sanctus procedit a patre
ut filius. ergo eque primo. ergo nec spiritus
sanctus nec spiritus rationis intellectus gradatio
filius procedit processionem spiritus sancti. Item
quanto ad gradus tanto prius est spiritus
rationis intelligendi. sed quis spiritus est
quantum generatio. et tenemur patri
et filio sed gradatio soli patri. ergo prior
est spiritus rationis intelligendi gradatio
spiratio. Respondeo dicendum quod distinctio sit de ex-
sistencia reali de quo ista dicitur. tan[?]
spiritus rationis intelligendi prior est ema-
natio ubi tamen quod unum est sufficienter
primum. tamen quod verbum procedit per modum
nature. sed spiritus sanctus per modum liberalis voluntatis
tamen quod intelligimus emanaciones
in primo. per emanaciones receptas in ima-
gine. In imagine autem constat quod co-
gnicio et intelligencia precedit amorem
et voluntatem. Non tamen volo dicere quod
in divinis sit emanacio. ita quod natura
patitur emanacionem sic recipimus in ima-
gine creata. Ad id quod obicitur in secundo
quod affectus precedit primum motus. dicendum
quod ille affectus est secundum statum duplex
considerari. unus spiritus rationis terminantis
ad Christum cognitum. alius secundum rationem
complectentis et hoc est per Christum cogni-
tum. et spiritus primum statum est imperfectus.
quando vero ad secundum est perfectus. ideo quod
quod perfectius est in deo ponimus. non
quod est imperfectius. Tunc affectus sic non
assimilatur spiritu sancto et hoc tenet ratio-
nem et illud primum sit imperfectius

per gnna [?] est ignorantis et desipientis
solam [?] agnicionem. ergo non tenent dicendo
Ad id quod obicitur quod intencio procedit[?] exigitur
ad cognitionem. dicendum quod verbum est ad co-
gnitionem adherendum. sed notitia que
est in adherendo non est filius. nec tamen
illo verbo ut volunt augustinus in xv et
vi de trinitate. Ad id quod obicitur quod est
iuncte procedit spiritus sanctus. dicendum quod verbum con-
cedo tamen spiritus sanctus ita procedit iuncte quod
est in eo filio. et ita quod illa ratione
non intelligitur emanacionem filii. Ad
id quod obicitur quod quanto aliquid primum
tanto prius. dicendum quod verbum est in abso-
lutis. sed non tenet in respectivis ut
in generacione et creatione. sicut hic dicitur quod
intellectus de eo quod est primus gene-
ratione. sed primus spiracio est quod
quantitate non tamen potentie quod dicitur
de patre et filio. sed est in ordine genera-
tionis et congnicionis. et sic quod spiritus
rationis generationis et amoris presupponit
generantes et congnoscens non sit esse per sed
Post ista sunt dubitanda circa
lectionem. et primo de argumento hereticorum
quod fuit ibi aut nato filio. aut
non nato. Videtur enim istud argumentum nullum
quod angelus considerans unam est al-
teram partem esse veram sive nato. et
non nato apponunt contradictionem. ergo nunc
est alteram partem dare. quod spiritus sanctus pro-
cedat aut nato iam filio. aut non
nato. Cum igitur magister et augustinus respuendo
intimendo utramque partem videntur
male respondere. Respondeo dicendum quod hereticus
in sua opinione querebat de ordine ge-
neracionis filii ad processionem spiritus sancti
et querebat de ordine spiritus spiratoris
et spiritus non spiritus rationis intelligencie
et querebat utrum prius esset natus filius
quam procederet spiritus sanctus aut econverso et utramque
partem concedit magister et augustinus considerantes
autem intencionem hereticorum sine
ordine generacionis spiritus sancti in quo autem
ponunt simpliciter. et bene respondent ad inti-
mendo. Ad illud ergo quod obicitur quod divi-
sio heretici est per contrarias. dicendum quod

filium est, quod processio concreta accepta non dicit
completam proprietatem, sed ipse facit negationem
ad completam nec pluralitatem, sed intelligitur
in hoc quod est nato, et ideo cum filiatio
se remanet. Hec enim est falsa: spiritus
procedit nato filio, quia notatur quod nati-
vitas filii precedat processionem spiritus sancti.
Hec vera est falsa: processit non nato fi-
lio, quia notatur quod nativitas filii non
fuit simul cum processione spiritus sancti. Sed hec
est vera: spiritus sanctus non processit nato patris
filio, quia simul fuit nativitas filii
et processio spiritus sancti. Item queritur de
hoc quod dicit: gignendo ingenitus dedit
gignendo dedit. Videtur male dicere, quia
si hoc, sed dedit ei spirationem, ergo de-
dit eam gignendo, ergo spiratio est ge-
nita. Sed queritur dicitur in terminis con-
crete deus et abstracte, sed non queritur,
ergo si spiratio est genita, spiratio est
generatio, quod est contra omnes magistros nostros.
Respondeo dicendum quod defectus est in utroque ar-
gumento. Nam illud non valet: dedit ge-
nerando spirationem, ergo generavit spirationem.
Sic non sequitur: generando dedit filio esse-
ntiam, ergo essentia est genita, quia
cum per generationem dicitur dari que non
dicitur generari, et una alia ratione non
valet: spiratio est genita, ergo spiratio
est generatio. Sic enim ista probabit de dua-
bus notionibus unam esse aliam. Verum est quod
una predicatur de alia denominative non
in abstracto, et ideo non valet illa ratio,
immo est ibi fallacia accidentis. Unde nota quod dicimus
esse predicari denominative et abstracte. Verum
est de essentia, sed non est verum de proprie-
tate, et hec infra melius patebit. Item
dubitatur de hoc quod dicit textus: cum
in spiritu sancto ipsi de patre proprie procedit. Videtur
enim filium dicere, quod proprie est quod convenit
uni soli, ergo si de patre procedit proprie, non
ergo de filio. Si tu dicis quod non dicit
proprie contra communitatem, sed est improprie, ergo
videtur quod improprie procedit a filio. Respondeo dicendum
quod proprie non dicit proprietatem sive so-

litudinem, sed signat in auctoritate
sive plures, sicut est pater principium, dicitur
spiratio quod hoc non habet ab alio,
ut est proprie, quia hanc auctoritatem non
habet ab alio, nulli convenit. Item videtur
dicere magister, ut supra dicit quod unus est spiritus
dicitur contra communitatem, aliquando autem in-
proprietatem. Tertio accipitur pro appropriatione
[illegible] amor hic, quod nomen cum significat
[illegible] convenit patri et filio,
[illegible] auctoritatem
[illegible] queritur de hoc quod dicit [illegible]
loquendo ad presens. Quere enim pro eo
spiritus sanctus [illegible] est. Videtur enim male di-
cere. Dicendum pro eo quod ut dicit propositum
[illegible] significat [illegible]
auctoritatem, sed cum absolute auctoritatem [illegible]
[illegible] sapiens [illegible]
in [illegible] auctoritas [illegible]
est a patre per filium in filio [illegible] auc-
toritas. Respondeo dicendum quod augustinus voluit
dicere quod hec est [illegible] spiritus sanctus est
a patre per filium sine [illegible] procedit et [illegible]
[illegible] in hanc: spiritus sanctus spirat
a patre per filium, et [illegible]
[illegible] sed tu ista sit vera [illegible] pro-
cedit a patre per filium, et hec [illegible]
[illegible] procedit, non videtur ra-
tionem [illegible] illa verba [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad modum significandi, quia non
[illegible] cum actione, quia cum [illegible]
[illegible] ut cum dicit procedit a patre
per filium [illegible] est [illegible]
[illegible] et ideo dicit sub auctoritate.

Post hec considerandum

d. xiii.

est utrum a filio qualis
nos sumus [illegible] Ostendit
magister de processione per comparationem ad il-
lum ad quem et a quo est. Hic tertio
loco agit de ipsa secundum comparationem ad
generationem a qua differt. Et hec pars

sit generatio / in prima inquirit et
determinat utrum spiritus sanctus debeat dici ge-
nitus. In 2a utrum debeat dici ingenitus
ibi Nunc considerandum est cum spiritus sanctus non
sit genitus. Prima pars est in 2o. In
prima ostendit quod spiritus sanctus non debet dici
natus. In 2a ostendit quod communiter dicitur
de spiritu sancto procedere. Et tamen de filio
tamen autem spiritus sanctus non dicitur genitus
et ratio est quia aliter dicitur filius procedere
et spiritus sanctus. In tertia vero recitat assignacionem
differentiam inter generationem et processionem ibi
Inter generationem vero filii et processionem etc.
In quarta vero et ultima ostendit quam
insufficiens ad illam differentiam assignandam
sit quid aliud inter nasci et procedere inter-
sit. Nunc autem considerandum est cum spiritus sanctus
licet est 2a pars in qua magister querit
et determinat utrum spiritus sanctus debeat dici in-
genitus. Et hec pars est in 2o. In prima
ostendit magister et probat auctoritate Augustini
quod spiritus sanctus non debet dici ingenitus.
In 2a vero ostendit quomodo in auctoritate Ieronimi
quod debet dici ingenitus et ponit ibi Ieronimi
tamen in regulis diffinitionum etc. In tertia
vero contrarietatem concordiam determinat predictam
ibi Sed ut ista que videntur esse repugnan-
cia. In quarta auctoritatem Ieronimi concordat simi-
am solucionem id est ... aut Ieronimi ita accepta

Ad intelligenciam autem que dicuntur in
lectione magistri querimus primo utrum
in divinis sit ponere processionem. Secundo utrum
processio spiritus sancti sit generatio. Tertio utrum
processio filii realiter differat a generatione. Quarto
utrum spiritus sanctus debeat dici ingenitus
aut non.

Circa primum quod processio sit ponen-
da in divinis ostenditur primo auctoritate
dicitur Io. 15 ubi dicit ipse salvator mit-
tam vobis spiritum veritatis qui a patre
procedit. Si ergo veritas non dicit falsum
et verbum dei non loquitur mendacium

vere ergo et proprie est processio in
divinis. Et in divinis verissime est
origo ergo et productio. Sed cum pro-
ductioni active videatur productio pas-
siva. Sed productio passiva est processio.
Ergo a primo in divinis vere et proprie est
processio. Et amor tamen est amor
et ab alio et convenit ei ab alio
vere et proprie competit in verbo proce-
dendi. Cum ergo amor divinus qui est
spiritus sanctus vere et proprie amor sit et ab alio
sit, sicut nomine amoris ei competit
convenientissime ita videtur ei convenire et
processio. Et ad completum rationem proces-
sionis ista duo requiruntur quod sit
ab alio et in aliud tendat. Sed amor
qui est spiritus sanctus non procedit a patre
in quantum amat se nec a filio in quantum
amat se, sed in quantum unus amat alterum
quod notum est. Ergo spiritus sanctus est amor quo
amans tendit in aliud, ergo est amor
et ab alio et in aliud. Et ista duo com-
plectuntur rationem processionis perfecte. Ergo
processio est in divinis. Contra processio
de ratione sui nominis dicit elongationem
et recessionem. Unde processio est quasi pro-
cessio. Sicut precessio dicit antecessionem,
sed sicut in divinis non est antecessio propter
summam simultatem, ita non est elon-
gatio propter summam unitatem. Ergo sicut
in divinis non ponitur ratio precessionis,
ita nec debet poni nomen processionis.
Et in creaturis processio de ratione sui generis
dicit motum et ita indigenciam et imper-
fectionem. Sed nullum talium debet transferri
ad deum. Ergo nec processio. Et creatio
dicit specialem rationem processionis et dicit
excellentem nobilitatem quod dicit exitum
rei a creatore qui est res nobilissima,
sed creatio passiva nullo modo reperitur
in divinis, nulla enim persona dicitur creari.
Ergo pari ratione nec processio. Et proces-
sio in creaturis non dicitur nisi dupliciter

~~vel localis et realis localis~~ que est
in motu progressivo, simplicis que est
effectum a causa, sed localis non potest
transferri ad divina, quia nulla mutatio
secundum locum nec in qualitate nec in spatii
cadit in deo, et extra tamen filius sit ab
uno in alium, vel pone quod spiritus sanctus
similiter non procedit a patre et filio, nisi
quod invenitur processio localis, sed hec
nobilior quam realis, quia ista est entis
completi et a prior intrinseca, quia per lo-
cum a maior nec realis invenitur
in deo, et ita nullo modo processio
reperitur. Respondeo dicendum quod processio in creaturis
dicit respectum ad principium a quo, ut
radius dicitur procedere a sole, sive flos
ab arbore, et quod dicit motum, quod
accidit ei, et similiter ratione nominis dicit
respectum ad terminum ad quem, et quod dicit
elongacionem hoc accidit, quia tamen in
divinis uterque respectus reperitur, principium
procedens verum est ad principium a quo,
amor procedens verum est ad amatum
amor, ille qui est nexus et caritas
[illegible] processionis
invenitur in divinis, unde [illegible] sunt [illegible]
ad hoc inductive. Ad illud quod obicitur
in contrarium quod processio dicit elongacionem,
dicendum quod hoc verum est in creaturis inferioribus
per approximacionem ad terminum ad quem sit elon-
gacio a termino a quo, propter suam finitatem
et [illegible] spacium et distanciam, et non est
in deo. Ad illud quod obicitur quod dicit mo-
tum in creaturis, dicendum quod non sufficit
ratione motus, quia dicit, sed ratione imper-
fectionis, quia creatura non posset exire in esse
nisi sine motu, propter imperfectionem, sicut
[illegible] est in creatura. Ad illud quod
obicitur de relacione, dicendum quod racio de pri-
mo predicamento dicit [illegible] de [illegible] et
[illegible] significando eius [illegible] similiter
nec [illegible] sufficit, non sic autem
est de generacione et processione. Ad illud
quod obicitur quod nec realis nec localis

~~dicendum quod spiritus ad modum realis~~ et
realis unius est convenientia cum
locali, nam realis processio unius
fundatur in procedente et ita quod
nichil ultra respicit, ut cum dicitur filius
procedit a patre, alio autem modo effectum
respicit aliquid ut terminum, et pro-
cedit amor ab amante in amatum
et aliquid non convenit cum processione
locali, quia respicit terminum ad quem,
aliquando dicit, quia non respicit ter-
minum in illo reperitur, sed utrumque
et uterque respectus et emanatio vere
reperiuntur in divinis, sicut quod prima
emanacio dicit ad similitudinem emana-
cionis realis, sed similitudo localis pro-
cessionis ibi non cadit in cognicione
et ideo quidam decepti sunt. Et ad illud
quod processio localis est perfectior, dicendum
quod perfectio localis, sic [illegible] imper-
fectam quietem de ratione nominis, non
sic [illegible], et verum est quod perfectior
est [illegible], sed processio in divinis
non dicit motum sed originem sine mo-
tu et mutatione, sicut supra dictum est
de generacione

Secundo queritur utrum processio spiritus
sancti sit generacio, et quod non videtur
Augustinus de tri. xv. sicut filius [illegible]
[illegible] sine ullo initio temporis et
sine ulla mutabilitate generacione, ita spiritum
sanctum processione. Ergo si non est idem, quod
[illegible] per se
vel hoc ipsum videtur ratione, quia generacio
est emanacio secundum modum [illegible]
[illegible], sed sicut supra probatum est spiritus sanctus
procedit per modum liberalitatis et amoris,
quod non generat, ergo generacio non est
processio. Item [illegible] a
[illegible] nisi alter sit ut pa-
ter, alter ut [illegible], alter ut principium activum,
alter ut principium passivum, sed spiritus sanctus

~~procedit a duobus principiis. quia si per viam~~
generationis. aliud est ei ut pater. aliud ut
mater. quod omnino est absurdum. Et filius
est sua generatio passive sumpta. sua processio
quia si procederet esset generari passive sumptum esset
filius. sed spiritus sanctus procedit a filio. et
spiritus filii sicut filius dicitur patris. quia si
filius non est pater. nec spiritus sanctus est filius
quia nec processio generatio est. Contra
in creaturis inferioribus generatio est motus
ad substantiam. unde generatio est substantie productio
sed processio spiritus sancti est substantie sine ypo-
stasis productio. est ergo generatio. Item
generare sic diffinitur a Damasceno. generare
est producere similem in substantia producentis. sed spiritus
sanctus vel processio producitur spiritus
similis in natura. ergo et processio est generatio
Item actiones et mutationes denominantur
a termino. quia quecumque conveniunt in hoc
quod dicuntur per emanationem conveniunt in
modo manandi. sed filius et spiritus sanctus
conveniunt in hoc quod dicuntur per ema-
nationem. ergo conveniunt in emanatione
ergo si modus emanandi filii est generatio
et spiritus sancti simpliciter. Item productio est superius
ad generationem. ergo generatio est processio
ergo pari ratione processio est generatio. Sed
dicendum quod processio appropriatur spiritui sancto sic-
ut ratione. et videtur quod magis debeat
appropriari filio. quia si ratio procedendi primum
rem intelligitur primus est in filio.
ergo processio magis debet ei appropriari.
Item si generans est spirans ergo genitus
est spiratus et econverso. sed spiratio passiva
est processio ergo etc. Respondeo dicendum quod sicut
spiritus sanctus non est filius ita nec processio
spiritus sancti est generatio. Ad primum ergo quod opponitur
obicitur in contrarium quod generatio est produc-
tio substantie. dicendum quod est productio substantie
dissimilis. et est productio substantie similis
per voluntatem. et est productio substantie
similis per modum nature. Isti tres modi

~~distinguuntur et divisi et separabiles~~
sunt. quoniam est de se. ideo patet quod
in productione Adam fuit substantie productio
et tamen non fuit generatio. quia eum non
genuerunt aliqui. sed erant in produc-
tione Eve de Adam. fuit similis substantie
productio. non tamen generatio. quia Adam
non genuit Evam. sed in productione
Abel fuit substantie productio similis secundum
naturam. et ideo fuit ibi generatio secundum rem.
Igitur isti tres modi distinguuntur tamen
in creatione creature non distinguuntur. quia
creatura non potest substantiam producere nisi similem
et hoc per potentiam naturalem. et ratio huius
est imperfectio potestatis et limitatio in creatura.
sed in deo est summa potestas et ideo in
eius operatione isti tres modi habent
distinctionem. Tertia opinio in istis inferio-
ribus generatio non est ratio completa genera-
tionis. productio substantie similis. vel productio
substantie non tamen in divinis. immo oportet
addi per modum fecunditatis nature. et quia
ista conditio deficit in productione spiritus sancti
patet quod non sequitur. Ad id quod obicitur
quod similem habet naturam emanationis. dicendum quod
differt emanatio in creaturis inferioribus
et in deo. quia in creaturis inferioribus terminatur
ad creaturam vel substantiam. que natura
plicatur. sed in divinis terminatur ad ypostasis
res. cum igitur ypostasis ad quam terminatur
processio est amor ypostasis ad quam
terminatur generatio est imago et amoris
et nexus est spirari non generari. cum
imaginis generari non spirari. sicut non
sit eadem conditio sic ypostasis. sicut se non
est conditio emanationis. ipse vero procedit
ac si ad substantiam terminaretur. Ad id
quod obicitur quod processio est communis generationi
et processioni dicendum quod et nos hic lo-
quimur de processione prout tamen spiritui sancto
convenit. sic autem non est communis. nec
hoc nomen productio nec subiectum nec est

intelligendi ibi generatio verbi. sed solum
proprietates sive modi loquendi. Secundo
sic arguitur. quae magis pertinet ad perfe-
ctionem communiter volunt dicere. quod spiratio
notio propria. quae est differentia a gene-
ratione. sed ista differentia addit super
rationem proprii. propria passio non. Et ideo dif-
finitio est notio. propria passio non. sed
notio quae retinuit sic in proposito.
sed hoc est absurdum dicere. quod spiritus
non habet proprium et singularem modum ema-
nandi sicut filius. Ideo volunt alii
quod addit aliud medium. sed quod ille modus
in creaturis non est. quod aut rationis aut
numerum procedit aliter hypostasis. aliter
quam per generationem. Ideo patres doctores vo-
lunt notionem propriam vel notionem singu-
larem magis quae apparere. Secundo non videtur
adhuc verum. quod sicut emanatio filii re-
cte exprimitur verbo generandi. ita ema-
natio spiritus verbo emanandi. et propter
hoc aliter dicimus quod sicut pater dicitur ingenitus
quod ab eo removetur omnis generatio. quia
nec generatur nec est a generante. Similiter
quod processio dicitur de patre in genere est omnis
modus procedendi. Et sic est spiritus sanctus. quod pro-
cedit et est a procedente. non sic autem filius.
Ideo spiritus sanctus retinuit aliter patre dicitur quod
respectu ad processionem consistit in compa-
ratione ad principium a quo. et ad terminum ad
quem. et quod spiritus in sua emanatione
quod necessarius est utrumque respicit. filius
alterum. Ideo complectissima ad hunc nomine
respicit in spiritu sancto. primus a quo comparatur
in filio et ideo spiritus sanctus appropriatur. ad id
quod obicitur ultimo quod generans est spirans
dicendum quod illa praedicatio non est formalis
sed solum ratione suppositi. et quod una persona
sive unum suppositum potest generare et spirare
ideo hoc est vera. generans est spirans.
sed nulla persona una potest simul pluribus
modis emanare. ideo non sequitur quod genitus
sit spiratus

Tertio quaeritur utrum processio spiritus
sancti realiter differat a generatione
filii. an solum secundum rationem intelligendi.
et quod realiter videtur. quia per hoc differunt
per suas emanationes. ergo si persone
realiter differunt. non tamen intellectualiter. quia
omni intellectui cum respectu adhuc re-
manet distinctio ergo emanationes quae
sunt processio et generatio differunt realiter.
Item quae sunt a diversis principiis realiter
differunt. sed generatio est ab uno in divinis
processio spiritus sancti a duobus quod a patre et
filio ergo realiter differunt. Item finem rem
et ultimum a priori est primum in divina
generatione ut voluntas. prior non est primum
ut ita. sicut patet. quod creatura sit a deo
agente per modum voluntatis. non per modum
naturae. Si ergo processio est voluntatis per
modum, verbum generatio per modum naturae. ut
ergo processio et generatio differunt realiter.
Item in imagine creata cognitio verbi et
cognitio amoris distinguuntur. quod sic
differunt realiter. hoc patens est. quod
hoc facimus magis ... Sed quod
realiter creatura hoc est imperfectum.
sed omne quod perfectionis est. perfectius
est in divinis. ergo processio et generatio realiter
differunt quod quamvis non specialiter. Contra
pater spirat et generat. aut ergo inquantum
plures. vel plura. si inquantum plures
vel plura. pater est compositus. si inquantum
unum. sed quod pater et filius spirant in-
quantum unum. non sunt duo spira-
tores. sed unus. ergo sicut si pater
spirat et generat. inquantum unum. spiratio
et generatio est una productio. Item
si omnis unum est quod pater ratione fecunditatis
naturae generat. ratione fecunditatis voluntatis
spirat. sed in deo idem est voluntas et
natura ergo etc. Item emanationes per-
sonae distinguuntur. sed pater omne idem
et totum. quod dat filio per generationem
dat spiritui sancto per processionem. ergo spiratio
et generatio sunt eadem una emanatio

Item hoc ipsum ostenditur per impossibile: si dif-
ferunt aut se ipsis aut aliis; non
se ipsis quia emanatio nec fit a se
nec ad se; ergo si utrique distinguntur
per id quod est vel a quo emanatio
earum se ipsis non distinguntur. Si aliis
aut essentia aut notione aut proprietate;
non essentia constat quia illa non distin-
guit nec distinguitur; non proprietate quia
eius est distinguere non distingui; ergo
si differunt, hoc est aliis notionibus,
et similiter est querere de illis aliis
et infinitum ergo etc. / Item si differunt
differentia substantiali aut accidentali; non substantiali
quia talis differentia non est in divinis; non
accidentali quia in deo non est accidens ergo etc.
Item plus differt filius a creatura quam
a spiritu sancto; ergo plus differt generatio
a creatione quam processione; sed generatio
non distinguitur a creatione; ergo nec a
processione. Probatio medie: creatio est
divina essentia, sed proprietas et essentia
non distinguuntur ad invicem; ergo nec creatio
et generatio. / Propterea dicendum quod generatio et
spiratio sive processio differunt non
tantum secundum rem [illegible] sed etiam secundum rationem
originis et [illegible]. Quod diversus est
modus [illegible] et differens modus
originis [illegible] aut differentia unitati
essentie non repugnat. Si autem
queratur ratio differentie harum emanationum,
dicendum quod prima ratio differendi non
potest assignari a parte terminorum [illegible]
sunt proprietates que non nisi [illegible] rem
differentia active sed passive. Si ergo
persone differunt [illegible] quibus et
[illegible] est [illegible] ad emanationes et re-
lationes que sunt generatio et processio,
et ita in hac assignatione est duplex
[illegible] quia ex parte principii. Si enim dicitur
quod differunt hec due emanationes secundum
fecunditatem duplicem nature et voluntatis, quibus

~~quibus differt fecunditas a fe-~~
cunditate. Si dicatur quod fecunditas
nature est in solo patre, voluntatis in patre
et filio, hoc ulteriorem habet questionem
unde venit hec differentia. Et ideo ad hoc
veniendum quod fecunditas nature est in uno,
quia imago procedens per illam nata
est de solum ab uno; fecunditas voluntatis
in duobus, neque sine processio per illam
[illegible] est a duobus. Et ita redit
differentia in principium et est ibi [illegible]
Ergo patet hoc quod harum emanationum
differentia prima nec est sumenda a parte
termini nec a parte principii, et ideo [illegible]
quod est loqui de huiusmodi emanationibus
quantum ad esse et quantum ad distingui.
Si quantum ad esse, sic habet [illegible]
a suis principiis [illegible] et fecunditate, quia
enim in deo est perfectissima natura et natura
[illegible] perfecta et ita fecunditas [illegible]
[illegible] est [illegible] et quia
[illegible] et perfecta et [illegible] est fecunditas [illegible]
[illegible] et [illegible] est emanatio,
et hec est generatio. Similiter intelligendum
de spiratione quantum ad voluntatem [illegible]
[illegible] in deo est
vera fecunditas nature et voluntatis. Si autem
loquamur quantum ad differre, dicendum quod
[illegible] est quod omnis
distinctio in divinis venit a modis
originis et relationis; sic due differentie se-
ipsis differunt ut [illegible] et [illegible]
Similiter in divinis hec due emanationes
et sic differentiant [illegible] no-
bis per alias differentias que ab illis ori-
untur, sic et in divinis quia enim se ipsis
distinguuntur generatio et spiratio, ad eas
consequitur secundum rem intelligendi differentia
duplex: una quia generatio est ab uno,
sed spiratio est a duobus, quia enim generatio
est emanatio per modum [illegible] assimilationis
~~[illegible] ad unum [illegible] respicit,~~ quia

nec spiratio est emanatio per modum concipientis, id est a duobus. alia dicta est in comparatione ad nos, quia cum spiritus sanctus spiratur ut nectens et ibi in altera sedens, id est spiritus sanctus procedit ut donabilis. filius vero generatur, et generatio non respicit fundamentum per has dictas non obviatur licet emanationem communicativam que spiratio dat intelligere generationem, non enim nectimur nisi distincti et simplices, et ita illi qui oriuntur unus ab alio per generationem. similiter generatio dat quidem intelligere spirationem, nunc est cum distinctis et cum simplices per dilectionem sed amorem coniungi. quare tamen iste sunt rationes probantes quod differunt sic est manifestum in rationibus, sed ille rationes non sunt simpliciter a priori. aliqui tamen volunt assignare alias differentias et secundum per unum spirationem et generationem dicunt differre. sed hec omnia declarant ignotum per ignotius. aliter dicunt quod filius procedit per modum verbi esse. sed hec verba non sunt sana nec sibi invicem concordia. ad id ergo quod obicitur primo utrum pater spirat [illegible] unum et cetera, dicendum quod nec [illegible] unum nec [illegible] plures, sed in [illegible] alio et alio modo se habens, quia alio modo se habet ad filium, alio ad spiritum sanctum. [illegible] autem aliter et alius modus se habendi non [illegible] unitati substantie vel potentie. sed pater et filius spirant in eo quod unum non se habens. unde est quod duplex est processio spiritus sancti, scilicet filii et spiritus sancti scilicet a patre. sed una est spiratio sine processio spiritus sancti scilicet a patre et filio. ad illud quod obicitur quod natura et voluntas in deo sunt idem, dicendum quod etsi natura et voluntas in deo considerata absolute sunt idem, tamen aliquid respicit voluntas ut voluntas

in ratione principii, quod non respicit natura ut natura. et inde est quod secundum sanctos creatura est a deo per modum voluntatis, quod natura et per modum istius. similiter quod natura et voluntas comparantur ad has emanationes sub ratione principii, id est nichil prohibet has emanationes differre, quamvis idem sint in substantia natura et voluntas. ad id quod obicitur quod emanationes differunt penes terminos, dicendum quod in creaturis inferioribus est verum, ubi emanatio dicitur eius in persona et ibi impossibile. non autem est verum in deo, quod ibi non dicitur eius in persona nec [illegible]. vel in divinis sunt rationes distinguendi. [illegible] si volumus dicere quod differunt penes terminos accipiendo [illegible] per substantiam vel [illegible] per hypostasim, ut supra dictum est. ad illud quod sequitur utrum [illegible] vel alius [illegible] quod [illegible], et ad id quod obicitur quod non [illegible] esse a se, ergo nec distinguitur, dicendum quod illud non tenet in [illegible] originali, [illegible] cum [illegible] habeant a quo [illegible] non distinguuntur a quo. sed [illegible]. ad id quod obicitur quod [illegible] differunt aut [illegible] aut [illegible], dicendum quod insufficienter dividit, quia in divinis est relationis differentia, ut dicit Augustinus in V de Trinitate, que nec accidentalis nec [illegible] est, sed magis dicitur originalis. ad illud quod obicitur de [illegible], dicendum quod ratione [illegible] magis differt [illegible]. sed ratione plus [illegible], non tamen differt quod non tamen differt essentia a persona quam persona a persona. [illegible] essentia de persona nec facit aliquid cum una persona, non distinguitur ab alia persona, et ideo non valet argumentum.

Expedita differentia generationis et processionis queritur hic [illegible] utrum spiritus sanctus sit ingenitus. quod sic videtur auctoritate Athanasii qui ponit in [illegible] hoc [illegible] omne quod est aut est ingenitum aut genitum aut factum. sed spiritus sanctus non est genitus aut factus, ergo est ingenitus

licet negatio privativa sit a substantia
subiecto expollet termino privativo unde non
par dicitur unum id est quod impar et cum
spiritus sanctus genitus non sit ergo est ingenitus
contra plenius distrat a ratione generationis
spiritus sanctus quam pater quia pater generat spiritus
non generatur spiritus vero sanctus nec generat nec
generatur ergo magis videtur privationem generationis assi-
gnando ut a patre ergo sicut pater dicitur ingenitus
sic et spiritus sanctus contra augustinus ad orosium dicit
quod solus pater est ingenitus ergo secundum hoc
non convenit spiritui sancto contra ingenitus
aut dicitur secundum substantiam aut secundum relationem
non secundum relationem ergo est nomen ergo spiritus sanctus
sunt duae notiones et ita erunt sex si
secundum substantiam ergo pari ratione dicetur de
filio cum illud quod secundum substantiam dicitur conveniat
tribus contra cum prima ratio non sit
genita nec spiritus sanctus sit genitus nec
pater sit genitus nec erit aliquod istorum
sit filium ergo ratio ingeniti secundum Ricardum
omnibus convenit [illegible] quaeritur ergo quid dicit
respondeo dicendum quod aliqui voluit distinguere
de hoc nomine ingenitus quod potest sumi privative
unde est sensus valet quantum increatus
vel privative et est oppositum ei quod est genitus
proprie dictum [illegible] haec distinctio et si valet
apud graecos non tamen valet apud latinos
quia ingenitus privative non est vox non
significativa apud nos damascenus autem assi-
gnat hanc differentiam in lingua sua quia
graecus erat prima non valet ad propositum
quia non quaeritur hic de ingenito prout
tantum valet quantum increatum sed prout
tantum valet quantum non genitum sive ina-
scibile et propterea aliter dicendum est et brevi-
ter quod ingenitus uno modo privative dicitur
privative secundum quod non generatur et sic modo
dicitur de spiritu sancto et de creatura alio modo prout
ingenitus tantum valet quantum non ens ab
alio et a quo alii et hoc modo dicit
notionem solius patris quia dicit paternitatem
et auctoritatem in patre et secundum primum modum
loquitur Ricardus secundum alium loquitur augustinus
unde autem haec exierunt isti sensus

et quod innascibilis sit nomen et
non improcessibilis ipsa dicitur quod haec
sunt plures circumscriptiones privativae et ob-
iecta quod ergo obicitur quod negatio cum a substantia
subiecto expollet termino privativo verum
est si sit vere privatum sed illa ratio con-
cludit solum de hoc nomine secundum quod sig-
nificat non secundum quod aliquis ponit ad
illud quod obicitur aut ponit creaturam
aut relationem et dicendum quod primum quod de
de creatura solum privative sive ne-
gative et non significat aliquid sed quia
dicitur creatura non generat et aliud aliu
manifesta sunt
In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo dubitatur de ratione augustini
quam ponit ibi si spiritus sanctus filius
diceretur ambobus utriusque filius diceretur
et videtur quod ista ratio magis ad oppositum quam
ad propositum ex hoc enim potior erat gene-
ratio in creaturis quae est ex duobus
respondeo dicendum quod quamvis potior sit quantum
ad dualitatem principiorum non tamen quantum
ad modum principiandi possunt enim esse filio
quia sic oportet quod alter principiet et alter
passive quantum autem ad hoc nulla potest
esse similitudo contra quaeritur de hoc quod dicit
quod spiritus sanctus procedit quomodo datus vel
donum et videtur male dicere cum non sit
datus nisi ex tempore videtur quod non procedat nisi
ex tempore respondeo sic ipsa probat si intellexit
de processione temporali datus dicitur actum
si autem de aeterna datus dicitur aptitudinem
unde augustinus maximino primissimo quem
respondit maximinus reputabat deludere
quem sic spiritus sanctus est dei et non est dei
nascendo ergo non est dei naturaliter ergo ad-
optive et quod hoc argumentum sit bonum videtur
quia quod inest alicui naturaliter inest ei a na-
tivitate ergo quod inest a nativitate non inest
naturaliter ergo cum spiritus sanctus non procedat ut
natus non inest ei esse dei a nativitate
ergo non est dei naturaliter et est ratio augustini
ad hoc quod argumentum istud non valet nisi in
eis quae generantur in aliis non et est
sed quia adam erat homo naturaliter

sit [illegible] et sic ipse spirat
per caritatem, quod nos dicimus per generationem s[ecundum]
quod deus pater generat naturam suam, spiritum sanctum
per spirationem, sicut filium per generationem. Tertio
quaeritur de hoc quod dicit: pater principium
eius est auctor. Videtur enim male dici,
quia aut hoc quod est auctor dicit essentiam
aut notionem; non essentiam, quia tunc di-
ceretur de spiritu sancto; si notionem, quae? quia
non innascibilitas, quia illa non dicit re-
spectum ad processionem; et non generationem nec spira-
tionem, quia [illegible] ut videtur. Re-
spondetur: vere pater possit dici auctor ge-
neraliter et quod non videtur quod pater dicatur auctor
filii, quod sicut supra dixit hilarius et [illegible]
[illegible] est generator filii, quod
tunc idem esset dicere est auctor generationis
quod generator. Responsio: dicendum quod auctor dicit
in patre generalem plenitudinem, quia ipse
non ab alio sed alii ab ipso, et inde con-
venit cum notione quae est inna-
scibilitas, sed differt non, quia innascibilitas con-
notat privationem prioris, sed auctor connotat fecun-
ditatem et plenitudinem vel procedendo
ab ipso quod habet non aliunde, et ideo dicatur
auctor ab auctoritate. Auctoritas dicit in
patre quod quod habet ab alio non habet, et hoc
est quod innascibilis et ita sed quod pater dicitur
auctor omnium creaturarum quae sunt ab ipso, quia
[illegible] dicitur non quod dicit tantum no-
tionem quae innascibilitas sed aliquid [illegible]
[illegible] dicatur filius auctor spirationis
[illegible] quod non habet a se sed ab a-
lio auctor [illegible] pater filius non ab alio.
Quarto quaeritur de hoc quod dicit: distinguendum inter
illam generationem et istam processionem nescio.
Videtur non, quia ignorantia esse peccatum, quia
distinctio [illegible] de veritate est fidei
et pluribus; sed qui ignorat ea quae sunt
de veritate fidei damnabiliter ignorat, ergo [illegible]
Responsio: dicendum quod [illegible] sicut est, et sicut
est [illegible] hoc non [illegible]
distinctionem de veritate salutis est large
sumpto sacre; [illegible] sicut est non [illegible]
[illegible] sed [illegible] et de hac sola
loquitur hic magister et augustinus, et [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible]

sede non valeo quantum ad ingenium,
nec sufficio quantum ad [illegible]. Deinde
obicitur de hoc quod dicit: appellatur inge-
nitus non quod in scripturis, sed in usu communi
disputantium. Contra dicit: non est an-
tiquitus aliquid dicendum de illa supersubstanti-
ali et secreta divinitate praeter quae divinitus
nobis ex sacris eloquiis claruerunt;
ergo male fecerunt qui novum hoc inve-
nerunt. Responsio: [illegible] non dicatur
de [illegible] eius intellectum, et quod verbum
non est [illegible] nec error [illegible]
intellectu [illegible] et fidei [illegible]
nec sunt contra, plus [illegible]
ut ipsam [illegible] possimus intelligere. Quinto quaeritur de hoc quod
dicit magister et [illegible] augustinus: ingenitus
qui vel quod non est ab alio, quod dicatur
convenire soli patri; sed hoc non videtur,
quia hoc nomen ingenitus convenit essentiae,
quae non est [illegible]. Responsio: dicendum quod licet
magister dicat [illegible] augustinus non
[illegible] ingenitus [illegible] est [illegible]
[illegible] ab alio, nec hoc suf-
ficit ad hoc ut sit notio, nisi [illegible]
dicat quod alii sint ab ipso [illegible]
non esse ab alio, sive [illegible]
essentiae. Sexto quaeritur de hoc quod dicit: [illegible] est [illegible]
[illegible] est et filius non est. Obicit Arrius
[illegible] sunt [illegible] generationis, quorum
[illegible] filius non [illegible]
[illegible] factus est, et hos [illegible]
ponit [illegible] contra [illegible]
Primus modus est per [illegible] lucis a puncto.
Secundus est penes [illegible] radii a sole
vel ab alio lucido corpore.
Tertius est penes sigillationem [illegible]
sicut signum fit in cera a sigillo.
Quartus est penes [illegible] ut [illegible] a
deo dantur bona voluntatis.
Quintus est penes [illegible] vel ac-
cidentis a [illegible] subiecti quae sunt
materia et forma. Sextus est penes [illegible]
sive [illegible] abstractionem, sicut species rerum
generantur in anima. Septimus penes [illegible]
[illegible]

procedit in bona opa / Octavum est pro
fusfigurationem sic quod etc sit statua et
sic in figura rationis
Nonus est penes proportionem sic a primo
motore immobili procedat motus
Decimus est penes quantitatem specierum de genere
per duas dimensiones generis et constructio
speciem Undecimum est penes idealem
sic archa exterior ab archa que est
in mente artificis / xii^us est penes
nascentiam ut homo generatur ab homine
vel aut [illegible] mortem generatione
filius non tamen genitus sed est sicut
est ad hoc et visio quod aut animus
accipit generationem generatur ad eternam et
divinam aut specialiter in eternam. Si
quis dicat quod insufficienter dividit quia
velud istos modos est generatio filii a
patre secundum modum singularem que est
de toto sed generatur sic super dictum
sunt ipso racione ubi quod non potest esse
mutabilis nullo potest esse factum / Si
aut dividat generationem ut est in creaturis
dicendum quod divisio illa insufficiens
est adhuc quod obmittit generationem equivocam
que est secundum putrefactionem sed credo
quod comprehendat eam sub generatione que est
secundum nascentiam tamen adhuc non valet ad
propositum quod si non generatur sic tamen
non generari nullo generatur quantum non est
amica deo plus in plus est dissolvere quod
plus se habeat augustinus dicit de trinitate habitu
fide quamvis comparatio inferiorum plus clarificant
hominibus utilis quam deo aptum et ideo
heretici erraverunt quod crediderunt esse
in deo sicut videbat in creatura et quod tangitur
in glossa super primum ad hebreos ubi
dicitur Non putet tantalia comparari christum
corpora collatione sed apud tenui sim
plicitate et ideo sic super dictum est secundum
diversas comparationes diversas generationes illas
repugnant et non convenit cum plus
generationem verbi a mente et convenit
plus generationi splendoris de sole sive
de luce et convenit ex ratione generationi ri
ventis de [illegible]

Preterea diligenter   d xiii
notandum est quod gemina est spiritus sancti
processio / tractatus pars que est
de processione eterna / hic incipit secunda pars
que est de processione temporali et quia in hac
processione est tria considerare scilicet principium
a quo procedit spiritus sanctus et modum quo procedit
et effectus per quem aptum natum est procedere
ideo hec pars habet tres partes in quarum
prima agit magister de processione temporali
per comparationem ad principium a quo / in secunda agit
de ipsa in comparatione ad modum secundum quem
ipsa ratione [illegible] medium ibi. hic
queritur utrum semel tantum missus sit / in
tertia per comparationem ad effectum per quem natus
est temporaliter procedere et hoc est donum
sive donabilitas .i. ratione eorum in
principio. hic queritur an spiritus sanctus et que
sunt dona / prima iterum pars habet
duas in prima parte ostendit quod spiritus sanctus
temporaliter mittitur sive procedit a patre et
filio. Secundo queritur utrum mittatur sive pro
cedat a se ipso ratione eorum in principio hic
considerandum est etc spiritus sanctus detur hominibus
a patre et a filio / prima pars est prius ratione
et habet duas partes in prima ostendit quod
procedit temporaliter a patre et a filio / in secunda
queritur utrum spiritus sanctus detur a sanctis hominibus
ibi hic queritur utrum sancti viri dent
vel possint dari etc / in prima iterum
parte tria facit secundum tria capitula / in prima
ostendit quod gemina est spiritus sancti processio
in secunda ostendit quod utraque processio est a patre
et filio ibi de temporali aut processione be
da in omelia etc / in tertia quod spiritus sanctus
temporalis processio eius est donatio ostendit
quod ipse spiritus sanctus in proprio [illegible] dicitur non
tamen in effectu ibi. Sunt autem aliqui
qui dicunt spiritum sanctum / hic queritur utrum
etc sancti viri dent vel possint / hec est
secunda pars principalis ratione in qua ostenso quod
spiritus sanctus procedat temporaliter sive donetur a
patre et filio queritur utrum etiam detur ab
aliquo sancto viro / et hec pars habet tres partes
secundum tria que ostendit / primo namque declarat

et probat quod spiritus sanctus non detur ab aliquo viro sancto, et hec probat 2o vel sunt
auctoritates Aug. quod non sit dari ibi et quod
plus est non posse eos dare dicit le
in littera exponit ad contrarium. quod videtur
dapis a paule ibi. Sed hinc videtur
contrarium quod apostolus dicit vbi solum quod non
est datum ab ipso sed ab eius ministerio
ad intelligendum autem que dicuntur
in presenti questione duo principaliter queruntur.
primo queritur de processione temporali spiritus sancti
secundo de eius donatione
Quantum ad primum queruntur duo
primo queritur vtrum sit ponere processionem
temporalem spiritus sancti. secundo vtrum processio temporalis
ponat in numerum cum eterna
Ad primum sic proceditur processio temporalis
vt. per bedam. qui dicit in omelia
et habetur in littera. spiritus sancti missio
est eius processio sed missio est tempora-
lis ergo est ponere processionem spiritus sancti
temporalem. Item hoc ipsum ostenditur
ratione sic. procedere est ab vno in
aliud. cum ergo spiritus sanctus sit a deo et
in creatura et in creatura sit ab deo. a
deo procedit in creaturam. hoc autem non
est ab eterno creatura sit. sed hoc est ex
tempore ergo etc. Item donum sine datum a
dante procedit in accipientem cum
datur. sed spiritus sanctus ex tempore datur. ergo ex
tempore procedit a dante in recipientem
ergo est ponere processionem temporalem. Contra
spiritus sancti processio idem est quod eius spi-
ratio sed non dicitur spiratio eius aliqua
temporalis. ergo nec processio. Item sicut
processio se habet ad spiritum sanctum sic generatio
ad filium et spiratio [illegible] spiritus sancti. sunt
tria in [illegible]. vtri et filij. et vtri
sunt ex tempore. sed generatio filij ratione
[illegible] nullo modo dicitur temporalis.
ergo nec processio spiritus sancti. Item processio
spiritus sancti non dicitur temporalis. si sim. quod
est processio ab aliquo in aliquid in
potentia in creaturam. sed processio ab
aliquo non est in aliquid in [illegible].
aut sicut processio ab agente in susci-
piens. aut sicut processio a loco in lo-
cum. sed primo modo non est temporalis processio
quod spiritus sanctus est [illegible] in se firma et stans
ergo non ponat in suscipientem. secundo modo
sic. quod quod tale non procedit a principio
recedit et ad finem accedit. hoc autem
non convenit spiritui sancto. Item omne quod temporale
procedit ab alio sit mixtum creature quod
tempore. Sed ergo spiritus sanctus temporaliter procedit. ergo eius
esse incipit. Item processio temporalis. aut dicitur
temporalis ratione spirationis. aut gratie. non
ratione spirationis. quod prima eterna est. similiter
vero quod nec ratione gratie. quod Augustinus dicit
in libro de trinitate sicut quod aliquid eternum incre-
atum non sumus in hoc modo. ergo si
ipsa elevat ad capiendum eternum. esse eius
et processio non est temporalis. ergo nec proces-
sio spiritus sancti ratione gratie. Item in processione
spiritus sancti in creaturam est processio doni in-
creati quod est spiritus sanctus et doni creati quod est
gratia. sed donum increatum est nobilius. ergo
cum a nobiliori debet fieri denominatio. pro-
cessio spiritus sancti in creaturam debet dici pro-
cessio increata. sed omnis talis est eterna
et non temporalis ergo etc. Respondeo dicendum quod proces-
sio sicut [illegible] quod accipitur de filio et de
spiritu sancto. de emanatione. ab hoc spiritus sanctus processio sicut
quod dicitur de spiritu sancto. dicitur processio ab vno
in aliud. sed procedere ab vno in aliud est
dupliciter. aut sic in obiectum in quod procedit. a
se in suscipientem in quo recipitur. et primo
modo communis modus est in processione eterna.
quod non spiritus sanctus procedit vt amor mutu-
us procedit a duobus. ita quod ab vno in
aliud. spiratus non spiritus sanctus vt dicit Ricardus et Augustinus
amor est quo pater amat filium et filius
amat patrem. Secundo modo in illa recte non
potuit communis idem intellegunt generi. quod
in patre spiritus sanctus recipiatur et a patre pro-
cedat. sed secundo sicut modo cum receptio
spiritus sancti sit per influentiam boni vel doni

continui quod ex tempore est attenditur. Proces-
sio temporalis sumitur quia spiritus sanctus dicitur procedere
ab aliquo in aliquem, non tamen semper
in obiectum, sed sicut in subiectum. Et con-
cedendum est quod est processio temporalis spiritus san-
cti non ratione eius a quo, sed ratione
eius in quem procedit. Ad id quod obicitur
de spiracione et generacione, iam patet responsio,
quia nomen habent respectum solum ad ter-
minum in quem sit processio. Ad id quod
obicitur quod processio spiritus sancti non potest esse ab
aliquo nisi in suscipiendo, dicendum quod verum
est ratione ipsius persone, sed tamen ratione
donorum quod est gratia in qua datur spiritus
sanctus suscipitur, et gratia est in aliquo sicut
in suscipiendo. Ad id quod obicitur quod temporale
procedit incipit esse, dicendum quod hoc est duplex
quia hoc dictum temporale potest poni circa
actum procedendi per comparacionem ad prin-
cipium vel in comparacione ad terminum in
quem. Primo modo verum est quod sed sic non
dicitur spiritus sanctus procedere temporaliter. Et quod
tempore ponitur, alio modo per comparacionem ad
terminum in quem. Sic non est veritatem
si procedat in hoc quod tempore quod habitum in-
cipit sed solum quod incipiat esse in eo. Ad
illud quod obicitur quod gratia non procedit tempora-
liter elevat ad eternum, dicendum quod temporale
dicitur tripliciter. Uno modo dicitur temporale quod habet
inicium et variacionem et actum in tempore,
et hoc modo dicitur temporale quod subiacet
tempori et est corruptibile et variabile. Secundo
dicitur temporale quod habet inicium essendi in
tempore sed non variacionem ut anima. Tercio
dicitur temporale quod inicium habet in tempore sed
actum extra tempus et supra tempus eleva-
tum, et hoc tercio modo dicitur temporalis proces-
sio vel gracie donacio. Potest tamen dici quod gratia
habet esse temporale ratione eius in quo est
sicut [illegible] quod mutatur et variatur et [illegible]
quod dicitur quod non simpliciter in hoc
modo est intelligendum quantum ad [illegible]

conformitate. Ad illud quod obicitur quod
denominacio debet esse a digniori, dicendum
quod totum copulatum quod designat dispo-
sicionem unam potius habet denominacionem
a parte imperfectiori, verbi gratia si una pars copu-
lacionis est falsa totum copulatum indica-
tur falsum. Si una contingens totum
indicatur contingens. Si una temporalis et
totum temporale. Ergo processio temporalis in-
cludit emanacionem eternam et ema-
nacionem temporalem que temporalis est. Ideo dicitur
temporalis et non eterna. Et quod dicitur quod deno-
minacio debet fieri a digniori, dicendum quod
illud est verum in eo in quo illud quod
magis dignum est conformat digniori.

Secundo queritur utrum processio tempora-
lis ponat in numerum cum eterna,
et quod sic videtur per hoc quod dicit Magister
quod gemina est processio spiritus sancti scilicet eterna
et temporalis. Item ratione videtur sic, quia
plus distat temporale ab eterno quam eternum
ab eterno. Illud constat. Sed processio eterna
facit numerum cum eterna, quia processio patris
et processio filii sunt due, ergo [illegible]. Item
quecumque sunt [illegible] faciunt numerum et di-
stinctionem, sed processio eterna et temporalis sunt
[illegible] quod eterna ad temporalem, ergo sunt
distincta, ergo faciunt numerum, ergo processio
temporalis et eterna sunt due. Contra in unica
processione intelligitur procedens quod unum et
idem non procedit bis, ergo si sunt due pro-
cessiones sunt duo procedentes, ergo spiritus
sancti sunt duo, sed hoc falsum quia unus est
spiritus sanctus procedens, ergo etc. Processio eter-
na et temporalis si dicantur aut hoc est quia
quod sunt diverse emanaciones aut quia diver-
sis modis emanandi. Non quia diverse e-
manaciones quia hoc est diversi emana-
tes, nec quia diversis modis, quia pater et filius
spiritum sanctum uno modo spirant, ergo spiritus sanctus uno
procedit, ergo etc. Ad hoc homo pictus et homo verus
non sunt duo homines, non enim indicatur

ꝑ vnica et ipsa de de duobus si vni-
cam · sed temporale z eternum mutui conueniunt
sicut homo pictus z homo verus · ergo ꝑ-
cessio temporalis · z eterna non est dicenda
gemina / Tercio ꝑcessio temporalis non addit
super eternam nisi respectum vel effectum
in creaturam · sed respectus vel effectus
non additus ipsam non multiplicat · vnde sol
lucens z sol illustrans siue illuminans
non sunt duo soles · deus eternus et
deus creans · ergo nec ꝑcessio eterna et
temporalis est duplex / Respondeo ad primum
intelligendum est notandum quod ꝑcessio dicitur
geminari · aut ratione procedentium ut
puta cum procedunt duo filii · aut
ratione modi procedendi · ut amor
z verbum dupliciter procedit · vel ratione modi
dicendi · ut dicitur ꝑcessio gemina i[d est]
duplex dicta · sed attendendum quod modus
dicendi est triplex s[cilicet] vniuoce · equiuoce
et analogice · sicut cum modus dicendi
equiuocus · ibi est geminatio ita dici
et non ita esse · vnde homo pictus z homo
verus dupliciter dicitur homo · sed non est
duplex homo vel duo homines · sed cum est
modus dicendi vniuocus est geminatio
ita esse z non tantum dici · vnde homo verus
in sorte z platone multiplicatur quia sunt duo
homines sed non multipliciter dicitur · vbi est modus
dicendi analogus quantum tenet de natura
vniuoci · et quantum de natura equiuoci · ibi est
geminatio et in essendo z in dicendo · Sicut
homine igitur incedendo · dicendum quod ꝑcessio gem-
ina dicitur est de ꝑcessione temporali z eterna
non est dicta vniuoce nec equiuoce · sed
analogice · quia vno modo clauditur in
alio · procedere enim ab hoc in hoc ut in
obiectum est eternum · sed procedere ab hoc in hoc
ut in creaturam est temporale · quia inter a-
nalogia est sic et sic · Tercio est
ibi dupliciter dici z vna ꝑcessio dicitur duplex
et ibi ꝑ quos duplex esse · ut non mul-
tipliciter dicitur ꝑcessio spiritus sancti sim-
plex / Ad illud quod quod obicitur in contrarium
quod multiplicata ꝑcessione multiplicatur ꝑ-
cedens · dicendum quod verum est · si accipiatur
ꝑ multiplicatione secundum vnum modum dicen-
di / vnde si gemina esset ꝑcessio secundum quod
ꝑcessio dicitur exitus ab aliquo vtroque
modo · tunc procederet · nunc autem non sic
sed gemina · quia vno modo est ab aliquo in
aliquem · ut in obiectum · alio modo ab aliquo
in aliquem ut in creaturam / Ad 2m quod
obicitur · secundo aut est duplex ꝑcessio · quia duplex
emanatio · vel duplex modus · dicendum quod
non sufficienter diuidit · debet enim cum
tertio membro addere · s[cilicet] aut quia duplex modus
dicendi non equiuocus · z ꝑ hoc patet sequens
de homine picto z vero · quia ibi non est
analogia · sed equiuocatio pura / Ad 3m
quod obicitur vltimo quod respectus additus
non mutat rem · dicendum quod respectus additus
substantie non mutat ipsam · vnde non dicitur esse
s[cilicet] duplex quia specialis z inspiratus · sed respectus
vel actus additur si comparatur tamen · tunc
non est illud aliud z aliud dicitur · z si per-
tinens non distinctione · licet quod non faci-
at omnino duplicem significationem · sed ad illud
ordinatus facit analogiam in dicendo ·
et [...] z eius [...] 2m [...]
vnde si hoc nomen illuminans significet ac-
tum lucendi absolutum · z actum lucen-
di comparatum · sol dupliciter dicitur illuminans
z esset illuminans solis gemina · sed tu
ibi magis proprie esset geminatio in dicendo ·
quam in essendo · vnde magis magis
proprie loquitur si dicatur ꝑcessio spiritus
sancti duplex quam cum dicitur quod est gemina
quia non cadit ibi geminatio proprie

Consequenter est 2o loco questio
principalis de datione spiritus sancti z circa
hoc queruntur duo · primo queritur
vtrum spiritus sanctus detur in ipsa persona
hominibus aut tantum dicatur ipse dari
quia datur ei effectus eius / Secundo vtrum
spiritus sanctus detur ab aliquo vero sancto

~~vos debetur in pria psona~~ se
cundū. ad ro. v. caritas dei
diffusa est in cordibus nris per spm
s. qui datus est nobis. sz intellus
diffundit caritatem n spus s. inmediate
ergo etc. / Item augus dicit v. de tri. quod
spus s. est donum et ab ipo dona qr
dat. ergo si pria hoc est donum prior
dat. / Item hoc ipsum ondit racione
spus s. est amor et prima amor. sz
amor est donum primum. in quo oia
alia dona donant. ergo si nō est
pone possunt sibi peri. nō e pone
dona spus s. dari. qui det ipse spus
s. / Item spus s. dat ad vivendum
et colligendū membra corporis mistici
sz membra corporis mistici sunt
membra invicem unita sicut ipse dei
petit jo. xvii. ut sint consummati
in unum. sz pfecta unio nō est h
in uno spū. ergo membra uniunt
per aliquid qd est unum et idem in eis.
hoc aut nō pt esse donum creatum
sz increatum. ergo nec est ad donum ce
atu dari increatū / Contra virtus e ars
recte vivendi. et gra est donum suffi
ciens alam in fide. ergo videtur
quod aliud donum qm donum gre datur
nō sit aut optimum. ergo si nō est
in operibus dei ponendū superfluū. pz
quod non e nec dari spm s. / Item cum
aliquis sctificet p gram nec est in eo
quod nō erat prius. ergo in dat sit fals
quod aliquid sit in isto. quod nō erat prius
nō dat nisi gra. Si dicat quod spus
s. est in eo ut sctus. prius erat ut
spus. hoc nil aliud est qm spm s
fac gram sctificantem in hoc / Item
quod dicit. pz donatum est in ptate
accipientis. sz spus s. sub nullius
pt redigi ptatem. ergo nec pt dari
rc quod dat alicui p ...
~~aut de novo creatur aut multi~~

~~plicat aut eius possessio suffer~~
retz tum de gra capam. sz p[er]na
spus s. nec creatur. nec multiplicat
nec possessio eius suffert. quod dei
est spm s. ergo spus s. nō datur.
Ro. donum quod dat est ad aliquid ha
bendum vel possidendum. / Hec aut
aliquid vel possidere est cū aliquid
est in facultate habentis vel possi
dentis eo aut in facultate habentis l
possidentis e esse prō ad fruendum
vel utendum pfecta aut possessio
est cū homo hēt aliud quo possit
uti. et quo possit frui. sz recte frui
nō est n deo. et recte uti nō contingit
n p gram gratum facientem. ergo pfecta pos
sessio est in qua deus habetur et gra
cū. sz pfectum donum est ad pfectam pos
sessionem. ergo nō est datum optimum et donum
pfectum. nisi det donum increatū quod est
spus s. et donum creatū quod est gra. quae
est ergo utrumque dari / Ad i. ergo quod obi
de gra quod est ars dei vivendi pz
quod ... n sit ars qua ...
nō tn est possessio qua fruimur. ut
... et tn nō est pfectum donum sn
illo / Ad id quod obicitur. nil plus est
in isto qm prius. dicendum quod dari non
ordinat ad esse. sz ad hre. licz n
spus s. erat prius in petro. nō tn
hēbat ab eo. quia petrus nō hēbat
facultatem fruendi eo / Ad id quod
obi. quod datu est in ptate accipientis.
dicendum quod aliquid dat alicui ut fruatur
sic sumi n inventi aliquid ut pfruatur
ut gram creantem aliquid ut fruatur
mens ut cibus milite. et sic dicitur
quod datu est in ptate. Unum est de datione
tertio dicitur. scd primo et 2o / Unum hu
hetur a gra. et hetur a deo quae
fruit. Et hoc pz. ulrm. quod id quod
est de eo quod datur ut possessio hum.

[illegible] sed de eo quod datur ut sumens
illud quia tunc potest simul dari [illegible]
et habere a [illegible] quia ad ista ten-
duntur et ideo cum datur non sufficit

Secundo queritur utrum gratia [illegible]
detur ab aliquo viro sancto
et quod sic probatur hoc modo: gratiam sanctificantem
dari non est aliud quam gratiam gratum
facientem dari, sed videtur quod gratiam
gratum facientem dari ab homine sine
iniuria est possibile et conveniens et [illegible]
et quod sit possibile videtur a minori quia
maioris virtutis est conferre for-
mam substantialem quam accidentalem, sed
gratia est forma accidentalis, cum ergo na-
tura [illegible] virtutem conferendi formam
substantialem [illegible] videtur de gratia
que est forma accidentalis. Item hoc
ipsum est possibile [illegible] a simili
quia gratia est lumen spirituale, sed ita
videmus in lumine corporali quia aliquod
est lumen datum aliquod receptum.
Si ergo lumen spirituale est [illegible]
[illegible] de [illegible] sed datum
[illegible] donum dei non potest esse recep-
tum quod non recepit ab aliquo ergo
hoc est recipere in anima quia reci-
piat lumen spirituale quod est gratia
et det ipsum [illegible]. Item duo sunt
que [illegible] esse possibile [illegible]
[illegible] sed [illegible]
ob quod indiget alio quam [illegible]
[illegible] in natura ob quod potest [illegible]
[illegible] qui est conveniens sibi [illegible]
[illegible] potest
[illegible] quale ipsum est. Si ergo
gratia est forma que [illegible]
recipit et forma magne perfectionis
ergo debet habere virtutem perficiendi
[illegible] sed non in [illegible] in quo
est ergo in alio. Item quod potest perfecte
expellere contrarium potest perfecte [illegible]
[illegible] contrarium quia contrarium non
expellitur perfecte nisi per contrarium

sed gratia potest perfecte expellere culpam ergo
gratia in homine potest generare [illegible] gratiam
sed non in [illegible] ergo in alio. Videtur
etiam quod potest [illegible] quia gratia procedat ab uno
homine in alium [illegible]
sunt [illegible] gratiam, ergo ab [illegible]
[illegible] est [illegible] recipiendi. Si ergo gratia
datur ab homine plus humiliabitur homo
quam si tantum a deo quia si datur ab homine
humiliatur homo sub deo et sub homine non
autem si a solo deo datur humiliatur sub deo
ergo videtur quod iste modus magis conveniat.
Item si in actu [illegible] qui est primus
[illegible] corporali ut [illegible]
[illegible] ergo in actu [illegible]
[illegible] ut [illegible] ergo
sic ab aliqua [illegible] recipit [illegible] ita
videtur conveniens quod recipiat gratiam. Item [illegible]
[illegible] non tantum dat [illegible] sed etiam
dat potestatem [illegible] et hoc est in manifestatione
[illegible] sue potestatis ergo si deus est agens no-
bilissimum et quam maxime debet laudari
in sua actione conveniens est ut non tantum
det [illegible] sed etiam potestatem dandi. Item
[illegible] a deo est [illegible] esse sed in nullo
derogatur deo cum dat potestatem creature dandi
[illegible] ergo in nullo derogatur cum dat potestatem
dandi [illegible] esse ergo [illegible]. Contra
etiam quod sit verum quia [illegible] dixit dominus ac-
cipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata re-
mittuntur eis etc. Item in actibus [illegible] quod per
impositionem manuum apostolorum dabatur spiritus sanctus non
per impositionem manuum aliorum ut patet [illegible]
de Philippo diacono actuum viii ergo aliqua
virtus erat in apostolis que non erat in aliis
[illegible] dabatur spiritus sanctus ergo ab homine
datur spiritus sanctus. Contra [illegible] quod donum [illegible]
[illegible] dari ab homine [illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible] apostolorum dabat
spiritum sanctum sed orabant ut veniret in homines. Item
[illegible] dat [illegible] est [illegible]
[illegible] sed super [illegible] nullum

hc posse ergo etc. Item quia sic sequeretur vi-
delicet si anima ab alio quam a deo justificatur
aliquo quam deus cadit medium inter animam
et deum sed quando ad cadit medium inter
animam et deum anima hominis est pura-
ta ergo sine hoc quod dicit anime gracia per
reterett. Item gracia potest super li. ar. ergo
si homo posset dare graciam hic haberet
posse super alterius arbitrium sed arbitrium
quod est alii subiectum non est li. ergo talis
donacio tolleret libertatem. Item maxima
est gloria dei de impio justificando
sed maxima gloria dei non debet alii
communicari ergo si communicatur dicitur gloria de-
quod si alius quam deus dat graciam
rogat sed si alius quam deus justificat ergo talis do-
nacio minuit dei gloriam. Item insuper
sperare in eo qui potest dare medio sa-
lutis sed si homo posset dare graciam
posset dare medio salutis ergo insuper
esset sperare in homine sed homo est
vanitas ergo talis dacio dicit sperare
vanitatem. Ergo lingua igitur impor-
tant vanitatem. Ex hiis igitur inpor-
tans per quod donacio sperabit ab homine
tollit ordinem ipsius anime tollit li-
bertatem minuit gloriam dei et inducit
in vanam confidenciam que omnia sunt
inconveniencia. Conceditur ergo quod impossibile
sit dari hominem potentiam creature quod sicut dicit
Augustinus magis est de impio facere pium
quam creare celum etc. sed potencia creandi
non potuit a creatura recipi ergo nec
potencia dandi graciam. Item pro communi quia
per penetrare agentis animam susceptivam
solus deus potest anime illabi ergo solus
deus potest in animam graciam infundere.
Item gracia est forma simplex et deifor-
mis et spiritualis non habens ortum a
proprio subiecto ergo cum anima racionalis
racione deiformitatis et spiritualitatis non
potest esse nisi a deo sed quod nec gracia que
eque spiritualis immo spiritualior est

ipsa anima. Item gracia immediate venit a deo
ergo non potest esse a deo nisi immediate ergo non
cooperante creatura non potest producere
graciam. Respondeo dicendum quod sicut iste raciones
concludunt graciam sive spiritum sanctum
dari ab homine sicut a principio effectivo
sive productivo omnino est falsum et
impossibile et ideo per hoc intelligitur obiecciones
in contrarium est notandum quod dari ab deo
est triplex vel sicut a preparante sive a
ministrante sacramenta sive annunciante sa-
lutaria documenta vel sicut ab impe-
trante sive per oracionem sive per bona opera
vel sicut a producente et infundente. Primo
dicitur gracia a bonis et a malis secundo
tantum a bonis tercio tantum a deo et per hoc
manifesta est responsio ad duo ultima
que probant spiritum sanctum dari quia ibi dic-
tio non est aliud quam preparatio. Ad id
quod obicitur primo quod agens creatum posset
in formam spiritualem dico quod non potest in
omnem spiritualem ut patet in eo que est
deiformis sicut est anima racionalis et quod
gracia est deiformis ideo non potest ab agente
creato produci. Si autem de aliis formis
spiritualibus arguatur non est locus a minori.
Ad id quod obicitur de lumine corporali dicendum
quod non est simile lumine enim corporale dif-
funditur per medium diffusum et per hoc me-
dium potest illum agitari quod deficiente gracia
autem non est per delacionem sed per illapsum
agentis et commodum considerans. Ad id
quod obicitur quod creatura complens debet habere
potentiam generandi dicendum quod verum est de illa
specie est complens de se sed gracia de se
numquam corrumpitur vel senescit vel dicitur
quod illa non est tota creatura in aperte in hac
specie aut dicitur potentiam completam est
magis dispositionem. Ad id quod obicitur quod gracia
potest expellere culpam dicendum quod expellere
culpam est duplex vel effective vel
formaliter quod potest expellere effective potest effi-
cere graciam sed non sequitur quod illud quod

formaliter quia illud se ipso expellit.
Cum igitur gratia expellit formaliter et se ipsa
culpam non sequitur quod possit generare gratiam
aliam. Ad 2m quod obicitur quod in iustifi-
catione debet precedere humiliatio. Dicendum quod verum
est quod humiliatio debet esse sub homine et etiam
sub visibilibus signis, tamen aliter quam sub
deo quia alius honor debetur deo quam homi-
ni et ideo est deo humiliatio ut superiori sa-
lutis et a quo salvatur. Non debet sub
creatura humiliari a qua salus detur ei,
sed ut a qua salus administratur. Et etiam per
hoc sequitur de humiliatione in penitentia;
non enim est simile de humiliatione illa quia
ibi anima peccatrix manens in sua peccatrice
ratione illius subicitur inferiori per naturam
vel quia est reliquias peccatricibus, sed in
gratie donatione anima pura a [illegible]
mittitur et ad deum immediate ordinatur.
Ad 3m quod obicitur quod agens perfectum dat po-
testatem agendi simile. Dicendum quod verum est si
patiens congruenter possit suscipere, sed
sic dicendum est quod pure homines non est
possibile ut talis forma ab eo recipiatur
propter talis forme nobilitatem que non
potest esse nisi a nobilissimo agente. Ad 4m
quod obicitur quod dare peccatum ad bonum non dero-
gat. Dicendum quod non ~~deceat~~ ordo est in
creatione quia creature sunt ita no-
biles quod non decet eas nisi a nobilis-
simo agente produci ut sunt ille que
sunt ad imaginem. Cum igitur gratia est de
nobilissimis patet quod non potest produci ab ho-
mine sicut nec esse eius. Sic ultimo
obiectiones sunt solute, super per distinctionem
dictamus secundum dominum Bucheren.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram.
Et primo de situ huius partis quia non
videtur quod hic debet agere de processione
temporali, quia in hac parte agit de hiis que
eternaliter deo conveniunt. Preterea cum generatio
filii eterna et temporalis in alio et alio libro
determinetur quia eterna in primo sed temporalis in
tertio, quare non pertinet de processione spiritus sancti

[illegible] Dicendum quod quia processio temporalis et eterna
ab eodem principio sunt, sic dicit magister, et ideo
est ibi. Eodem modo procedendi con-
ferunt [illegible] facit ad declarationem
alterius et ideo videntur ponit hic tra-
ctatum de processione temporali ad manifestan-
dum processionem eternam. Sed non sic est de
generatione filii temporali quia non est ab eodem
principio, immo a matre tantum, et respicit duas
naturas scilicet divinam et humanam. Ideo debuit
de ea determinari per divinam de qua agitur
in primo et per humanam naturam de qua
in 3o. Tertio queritur de ratione processionis
temporalis de qua dicit magister quod a patre et
filio procedit spiritus sanctus ad sanctificandam
creaturam procedit. Videtur non dicere bene quia
processio temporalis est eius missio, sed spiritus
sanctus est missus in columba et in linguis igneis
quas non sanctificavit. Si tu dicas quod
non est missus ad linguas sed in linguis
missus est ad homines quos sanctificavit.
Contra: missus est in columba super Christum, non
sanctificavit columbam nec Christum. Respondeo: potest
ad hoc dici quod magister non generaliter diffinit
hic processionem temporalem sed specialiter prout
est id est missionem invisibilem in qua
datur spiritus sanctus et sanctificatur creatura. Vel potest
dici quod generaliter accipit sanctificationem, prout
cum accipitur sanctificare. Uno modo quod est
de non sancto sanctum facere. Alio modo iam
sanctum in sanctitate confirmare. Tertio modo sanctum
et confirmatum manifestare, et sic ad quem
[illegible] dum modo recipit sanctificationem. Tamen
[illegible] missionem visibilem [illegible] ad quem
[illegible] accipit magister. Quarto queritur de hoc quod
dicit de spiritu sancto et ipse est virtus que se
illos operatur. Videtur non male dicere quia aut
virtus accipitur pro [illegible] aut [illegible]. Primo non
constat. Secundo non videtur quia [illegible]
[illegible] et dei [illegible]
Ad hoc potest dici quod spiritus sanctus non [illegible]
virtus simpliciter sed virtus sanativa et [illegible]
quia gratia sanativa est donum spiritus sancti
et gratia eius medicina ipsius anime sed

filio appropriatur virtus operandi, quia omnia per ipsum facta sunt. Alio modo dici quod virtus est operativa ad id ad quod est et sic tenet rationem principii, vel ad id cuius est, et sic tenet rationem complementi, vel ad utrumque et sic tenet rationem medii. Sic ergo quia ipso appropriate patri principium, filio medium, in ipso spiritui sancto. Ita virtus inquantum tenet rationem principii appropriatur patri, inquantum rationem medii filio, inquantum rationem complementi spiritui sancto, quia complementum est in bonitate et dilectione spiritus sancti, sed hoc ipsa melius probabit. Tertio quantum ad hoc quod dicitur, quod per virtutem Domini Ihesu Christi dedit spiritum, videndum est quod Christus dedit quod dedit eis primo ante passionem, cum dedit eis potestatem eiciendi demonia et curandi languores, Mathei x. Tertio per resurrectionem Johannis xx: accipite spiritum sanctum. Tertio per ascensionem actuum ii. Ergo insufficienter enumerat [illegible]. Ratio ad primum dicendum quod potuit [illegible] spiritus sancti communem ad actum et efficientem curat rationem et fuit tres [illegible] dedit et quod ad [illegible] dedit primo ad [illegible] operationem, secundo ad petendum absolutionem [illegible] quandam, tertio [illegible] in mari [illegible] ad [illegible] et signatum et dedit [illegible] in terra et in celo. In terra ad [illegible] preceptum dilectionis ad proximum, in celo ad [illegible] affectum dilectionis ad deum et [illegible]. Tertio quantum de illo [illegible] apostoli: omnes in uno spiritu potati sumus, quis [illegible] dedit sic hoc et venit quod convenimus magis filio quod [illegible] de aqua sapientie salutaris et [illegible] venite et bibite vinum, et hoc dicit ipsa sapientia, scilicet dei filius, ergo [illegible]. Ratio dicendum quod spiritus sanctus dicitur potus inquantum [illegible] spiritus [illegible]. Hoc autem appropriatur spiritui sancto quod sicut [illegible] descendit [illegible]. Inquantum autem per potum est delegatio [illegible] ad singula membra, sic appropriatur filio

omnis est potentia et sapientia appropriatur [illegible] habet rationem [illegible] ordinativa passiones omnibus viribus [illegible]. Tertio quantum de alio verbo: caritas dei diffusa est in cordibus nostris. Ratio enim [illegible] quod est diffusum est diffusum et virtus diffusa maior est. Si ergo caritas potens est, [illegible] ergo deus diffusa. Ratio dicendum quod [illegible] et diffusivum [illegible] amoris; ipsa autem caritas [illegible] sicut arbor [illegible] et vitam et [illegible] ad [illegible] sic tota spiritualis machina ab amore. Iste autem amor [illegible] inquantum intra receptus diffusibilis est inquantum [illegible] dilatat affectum ad [illegible] et monet omnes [illegible] ad bonas operationes. Operatur enim magna si est. Si vero operari renuit amor non est, sicut dicit [illegible] et [illegible] dicit Johannis vii: flumina de ventre eius fluent aque vive. Quod ergo [illegible] quod [illegible] est in [illegible] que [illegible] sicut est in putatis [illegible] sicut [illegible] aqua [illegible] desiccatis [illegible]

d. xv

Et considerandum est tamen spiritus sanctus datur hominibus a patre et filio. Super quo notandum de processione temporali ipsius spiritus sancti quod est a patre et filio. Hic secundo ostendit quod temporaliter procedit a seipso, et hoc intendit in tota parte ista usque ibi: hic quidem [illegible] multis [illegible] plenius, ubi incipit agere quantum ad modum processionis. Hic autem [illegible] in [illegible] partes. In prima ostendit quod spiritus sanctus temporaliter a se mittitur, datur et procedit, et hec deducendo ad impossibile quod aliter [illegible] opera trinitatis. In secunda ostendit amorem [illegible] quod pater misit filium una cum spiritu sancto, ita quod spiritus sanctus misit filium, in quo [illegible]

quod multo fortius mittit se. et hoc
facit ibi. Sic alit innecis quod spiritus
sanctus dicitur mitti vel procedere a se. In ma
do patre ondit hoc a filio. Si enim
filius misit se pari ratione et spiritus
sanctus et hoc facit ... deinde ondit 3m
tuum etc a sexto. In quarta vero et ulti
ma opponit contra predicta et hoc ibi
Sed adhuc opponitur si filius a seipso
ubi etc solvit et breviter epilogat
predicta

D intelligenciam eorum premissorum
querimus primo quomodo missio
sit in divinis. Secundo datur quod sit utrum
missio sit ex tempore vel eterna. Tercio
queritur cui sit missio ut missi.
Quarto cui sit missio ut mittentis

Circa primum quod missio sit in divinis
ondit primo per scripturam rationem.
Sap. ix. mitte illam de celis et la
de sapientia que est dei filius. Et per se
pienciam non ... ad Gal. iiii. At ubi
venit plenitudo temporis misit deus filium
suum. et post quod estis filii dei misit
deus spiritum filii sui in corda vestra. Et
hoc ondit per testimonium vitutis ro. 2°
cum dicit Et mitto vobis spiritum
veritatis. Et ratione vero ... ibi quia
mitte nichil est aliud quam quod se aliquid
ponere in aliud. sicut sol radium mittit
in aerem. sed spiritus sanctus a patre et filio pro
dit in creaturam quod ab eis mittitur quod ab
eis mittitur. Item quod dat aliquid
donum ut absenti convenit dicitur mitti
sed tota trinitas est absens peccatoribus
quantum ad graciam in ... quod quantum ad
... quantum ad graciam ... non
incongrue dicitur mitti. Sed quod dicitur
in divinis hoc modo ut dictum est quod
et missio. Secundum ubicumque est missio
est separacio. Unde ... super Eze. quod
...et et in uno corpore ...

mitti non sit sed quod est ... Unde non
mittitur manus sed iaculum. sed in divinis
est omnimoda coniunctio et nulla separacio
quod etc. Et ubicumque est missio ibi est
missi ad mittentem subiectio. est per quod
enim mittit servum et non servus dominum.
sed in divinis est omnimoda equalitas et
nulla subiectio quod ibi non est missio.
Et ubicumque est missio ibi est mutatio
quod non ... aliquid mitti ubi est. sed in
divinis nulla omnino cadit mutatio quod etc.
Et missio passive dicta importat ... ...
est opus ... sed in nobilissima
natura ... talis non cadit ... quod etc.
Respondeo dicendum quod missio in divinis sit ondunt
predicte auctoritates et rationes et sufficiens ...
... ad dictum. Quantum autem quod missio in
...mus ... constituitur. ... respectum
ad ... ad principium et ad ... et ad
missum. ad ... sine ... ...
... similitudine ... ut
ad ... et sic mittitur radius
a sole. ut ad ... ... et
mittitur iaculum a ... ut ad
... ... sine ... et sic
mittitur ... a ... ... omnes
hanc separacionem est in divinis missio
quod spiritus mittitur a patre et filio tamen
... et ... et ... in ope
rando ab eis. et sic missio ... ...
respectum est ... ... in divinis
... est ... quod una persona recipiat
... ... a quo recipit ...
nec ... a quo recipit ... ...
ad ... sub simplici similitudine ...
mittitur ... aliquid ... ubi ...
... ut lapis mittitur deorsum
mittitur ... ubi ut a quo ...
sic aliquid mittit aliquem ...
... ad aliquid quod ... si ...
... ... est missio in divinis
mittitur enim filius vel spiritus ut ubi
ad ... nec ... ad ...
nec ... ut ad aliquid ... ad ...

conservando / et ideo missio per comparacionem ad
terminum reperitur completissime in divinis melius
vel magis quam in creaturis / Secundo aliter loquuntur
de missione in comparacione ad missum / sicut in
hiis inferioribus ponunt triplicem condicionem
importantes scilicet separacionem subiectionem et imita-
cionem que quidem non sunt in divinis / Est
enim aliquando preciosius ubi ista concurrunt
et ideo quidem patet sic in hiis inferioribus
et ideo separatur missus a mittente ut cum mitto
aliquem Romam / quia Roma distat a me
si ille debet esse Rome / ergo quod separetur a
me / In divinis vero quia deus inmensus est
ubique nulla est distancia et ideo nulla est
separacio loco vel situ et missi a mittente
separacio sive emanacio / Et patet responsio ad
expressione sive emanacione / Et patet responsio ad
illud quod obicitur de condicione separacionis / Similiter
in hiis inferioribus est in missione subiectio
quia datur mittenti ad missum / quia eciam
missus recipit a mittente vel actum vel
virtutem vel operacionem et est separatus ab
eo et aliam inferiorem illa inferiorem
sed in divinis non est talis differentia et ideo
emanacio sine equalis nobilitate in mittente
et misso / sed loco huius est sub-
auctoris emanacio / Et patet ad secundam obiectionem
Similiter in hiis inferioribus est in misso
mutacio quia distanciam missi a termino
quia non sic est in termino ad quem mittitur
ideo oportet quod mutet locum et ita quod sit in
et mutacio / quia vero in divinis missus
nulli loco abest non ergo quod personaliter
accedat et ideo non est ibi mutacio / sed loco
eius est donum effectus de novo pro-
ductio / Et patet ad terciam obiectionem quoniam cum
in divinis non sit separacio subiectio et
mutacio loco horum est emanacio substan-
cialiter et novi effectus producio
ad id quod ultimo dicebatur quod primum
innuunt dicentem quod hoc verum est ubi
missio dicit subiectionem sed hoc non est in
divina natura sed in creaturis

Secundo queritur utrum missio in
divinis sit ex tempore vel ab eterno
et quod ab eterno quia auctoritas et racione
auctoritas sic ... et mittitur filius quo
generatur sed generatur ab eterno ergo mittitur ab
eterno / ergo missio in divinis est ab eterno
Item Beda in omelia spiritus sanctus missio et eius
processio sed procedit ab eterno ergo mittitur
ab eterno / Item racione sic missio sive ac-
tive sive passive dicta est deus et ab
eterno ergo etc. / Item omnis accio que habet
deum ut terminum et ut principium est ab eterno
ut quoniam deus intelligit vel generat
sed missio est huiusmodi quia deus mittit deum
ergo missio est eterna / Si dicas quod missio
requirit duplicem terminum scilicet eum qui mit-
titur et ad eum ad quem mittitur et ille
ad quem fit missio est temporalis / Contra
deus potest esse qui mittitur dum ... mit-
titur ergo pater et racione deus ad quem mit-
titur et videtur quod iste comparacione principium
et finem maxime deo ~~ante~~ conveniunt deo
cuius est alpha et o principium et finis ergo
magis proprie deus ad quem mittitur
Item committens est deus et eciam missio et
deus ergo est eterna sed permisse sunt vere
ergo et conclusio / Contra Johannis 16 si non abiero
paraclitus non veniet ad vos cum autem
abiero mittam vobis eum ergo prius fuit
mittendus et permittendus sed quod est eternum non
fuit permittendum ergo etc. / Item Augustinus 4 de
trinitate mittitur filius vel spiritus sanctus cum
ex tempore mittitur incipit / Respondeo omnis
missio est ad aliquem personam mittentem
sed si cadit positive non mittunt eos
principium et terminus ergo etc. ... per se est
vel ipse mittens per finem est ipsum quod mit-
titur quia habet ille ad quem mittitur / Respondeo
omnis missio vel racione mittentis vel
racione operacionis sed in divinis non est mu-
tacio ergo ad hoc quod missio sit necesse est
quod interveniat operacio et si operacio et effectus
et si effectus ipse ergo omnis missio ex tempore

Respondeo dicendum ad secundum quod missio in divinis
includit duo, scilicet quod sit temporalis et quod habeat respectum
ad comparationem non tantum ad principium, ut supra,
ad missum, sed etiam ad terminum, et tamen illa
de novitate creaturae est quod missio temporalis
sit, non dicit mutationem, dicit aliquid tantum
terminum operationis, et ita aliquem effectum, et quod
omne quod recipit effectum est creatura et
temporale, ideo missio de novitate est temporalis.
Ad illud quod quaeritur dicit quod cum mittitur filius
quis generat, dicendum quod ipse locus proprie
manifestatione in creatura, pater eum manifestat
in creatura, sed non mittit, sed filius
mittitur et [illegible] reddit rationem quod nulla
alia ratio est nisi quod iste generat et ille non
a patre. Ad illud quod obicitur de verbo dicendum quod
verbo locus de persona [illegible] sunt est in
creatura, et ita [illegible] est temporalis ut missio.
Ad illud quod obicitur quod omne quod active et passive
ponitur in deo est aeternum, dicendum quod verum est
nisi dicat relationem respectu ad creaturam, sed
missio dicit respectum mittentis ad
missum, importat aliquem effectum in creatura.
Ad illud quod obicitur quod missio active et passive
est idem, dicendum quod est quaedam actio quae
solum respicit passivum, ut percutio te, et
quae passivo et aliud tantum, ut doceo te grammaticam
simpliciter et mitto te ad illud, et
quod obicitur verum est in actione et passione
quae non respiciunt nisi principium et
obiectum, sed non in aliis quae requirunt aliud
tantum, et ideo est instantia in proposito. Similiter
simpliciter est ad sequens, quod verum est si acciderit
illa omnino tamen in deum, sed quod obicitur
quod missio respicit deum, ut terminum ad quem,
dicendum quod si terminus ad quem est missio, et
solum in ratione sufficientis verum esset, sed hoc
autem non est sic, sed magis in ratione suscipientis.
Ad ultimum obiectum dicendum quod libet
[illegible] accidens sit hic, omne ens naturale
sit una est eius quod ratione quod est [illegible] aut
[illegible] statim ratione artificii. Similiter hic
quod est omne omnino attribuitur missionem
ratione connotati

Secundo quaeritur cuius sit missio, et
[illegible] et quod sit temporalitas.
Augustinus IV de trinitate: mittitur filius cum ex
tempore cuiusquam mente percipitur, sed tota trinitas
mente percipitur ex tempore, ergo tota trinitas mittitur,
ergo pater. Item mitti proprium est ipsam
de novo venire ad inhabitandum, sed tota
trinitas de novo venit ad inhabitandum
in peccatore cum gratia datur ei, ergo etc. Sed
per Ioannem XIV: ad eum venimus etc. Item missio con-
notat effectum in creatura, sed regula est quod
omne nomen connotans effectum de creatura
ergo missio passive dicta dicitur communiter,
sed quod communiter dicitur convenit toti trinitati,
ergo etc. Item qui aliquid mittit, mittitur cum
eo omne quod ei inseparabile est coniunctum,
sed pater est inseparabiliter coniunctus filio, ergo
qui mittitur filius mittitur et pater. Item mittere
et mitti aut sunt aequalis nobilitatis
aut non. Si aequalis, ergo quia vere pater
mittit, de patre etiam dicitur et mitti.
Si inaequalis, ergo mittens est maior
misso, ergo filius est inaequalis patri.
Contra Augustinus IV de trinitate: pater nusquam
legitur missus, sed non venit aliquem assere
de deo quod non legitur ex scriptura, ergo
mitti non convenit toti trinitati. Item
Augustinus dicit quod pater absurde se missum
dicit; sermones vero non sunt absurdi
sed proprii patri, ergo mitti non dicitur vere
de patre. Item Augustinus dicit quod mitti est con-
gnoscendi ab alio, sed pater non cognoscitur
esse ab alio, ergo pater non mittitur. Item
omne invisibile reducitur ad invisibile, ergo
et missibile ad immissibile, ergo in divinis
est aliqua persona immissibilis, sed non nisi
pater, ergo etc. Respondeo dicendum quod missio sit pro
qua ratione Augustinus et melius ipsa scribit
semper duo est de suo intellectu, scilicet ema-
nationem et manifestationem per effectum, quod
ergo importat semper emanationem passive
missio passive dicta, hinc est quod
pater omnino caret principio, quod de ipso non
non potest dici missio passiva. Verum non

invenit et si invenitur esset tamen [illegible]
pla et velut missa quod ponebatur / Ad id
ergo quod obicitur primo quod missio est processio
ab intellectu vel initium de novo,
dicendum quod non dicit totum eorum missio
sed solum a parte unum in quo est / unde dicit
addit cum illud emanatio ab alio et tunc
non valet / Ad id quod obicitur tercio quod non
effectum ergo est temporale, dicendum quod nomen
connotans effectum aut dicit solum respectum
ad effectum et tunc proprie est temporale ut
[illegible] aut dicit etc. hic cum hoc respectum
ad principium etc. potest esse nocionale sicut
dicere per filium sicut est patris, sic etiam de
hoc quod est mitti quod non dicit tamen quia
eorum missi ad susceptionem effectum sed etiam
ad principium, sicut in ipsum etc. ab alio et in
aliud etc. per illud / Ad id quod obicitur quod
separabilia sunt mittuntur, dicendum quod illud
est verum de illa missione que est per separa-
cionem, sed de illa missione que est per distinc-
cionem non est dicendum quod sunt mittuntur nisi
illa que distinguuntur sicut nec in alia
missione illa que separantur et quam pater
distinguitur a filio et missio in divinis
per distinctionem. Unde non est quod cum mittitur
filius mittatur pater / Ad id quod obicitur ultimo,
quod talis nobilitatis est mitti ut mittere,
dicendum quod mitti non removetur a patre quia
dicit nobilitatem sed quia dicit emanationem
et subauctoritatem que quidem non sit nobilita-
tem non convenit patri

Varius et ultimus querit cum sit mis-
sio ut mittentis et quod sit eorum si-
mittitur. Ostenditur sicut missio est quedam
specialis donatio sed trinitas dat quam toti
trinitati, quod toti trinitas dat spiritum sanctum
ut dicit Augustinus ergo etc. / Item Augustinus in de tri-
nitate mitti a patre filius sine spiritu sancto potuit
ergo missio filii convenit [illegible] ergo eadem
ratione missio spiritus. Si dicas sicut dicunt
quidam quod illud intelligitur de missione que
emanationem nam qua missio est ad [illegible]

creaturam [illegible] illud [illegible] ad [illegible]
autem ma [illegible] misit nunc non autem
de missione secundum emanationem / Contra
missio secundum emanationem est missio
in victoriam vel carne. Sed Augustinus intel-
ligit de missione in carne, unde statim
subditur ipse potest intelligere cum missio di-
citur [illegible] ergo constat quod loquitur de
missione secundum emanationem / Item magis
facit sicut angelus si pater potest dare vel
mittere spiritum sanctum et spiritus sanctus non potest ergo aliquid
pater potest quod non potest spiritus sanctus / Item si pater dat
et mittit spiritum sanctum et hec non sunt spiritus
sancti ergo divisa sunt opera trinitatis / Con-
datum dicitur relative ad datum, sicut dicit
Augustinus 15 de trinitate ergo spiritus sanctus non datur
nisi ab hiis ad quos relative dicitur sed non
dicitur relative ad se ergo non dat se ergo nec
mittit se / Item sicut pater est prima persona
in trinitate angelorum non est alia ita spiritus
sanctus persona que non est alia sed pater quod non habet
principium ex qua sit nullo modo missus
ergo cum spiritus sanctus non habeat principium ex se
emanantem nullo modo dicitur mittere
Item ubicumque est missio passiva ibi est
subauctoritas respectu alicuius proprie missio
sicut dicitur ab angelo et [illegible] ergo ubi est mis-
sio passiva et activa ibi notatur auctoritas respectu
[illegible] sed spiritus sanctus non habet auctoritatem respectu sui
nec alterius persone ergo etc. / Item ubicumque
est missio ibi est notatur distinctio
sicut in creaturis separatio sed persona spiritus sancti
non distinguitur a se ergo a se non mittitur
nec filius mittit, cum non habeat auctoritatem
in ipsum ergo non mittit / Item omnis actus
secundum quem persona reflectitur super se est essen-
tialis et essentialiter dictus. Si ergo filius
mittit se vel spiritus sanctus se ergo mittere vel
mitti essentialiter dicitur sed omnes tales actus
dicuntur de tribus ergo pater mittit se / Respondeo dicendum
quod in hac questione sapientes opinantur contra
sapientiam. Nam magister dicit expresse et
multi [illegible] auctoritates et ratione quod spiritus sanctus

mittit se et dat se. nec oportet semper quod ipsum
quod mittitur et missum credit personalis
distinctio. Sed filius quantum ad rem intellec-
tam ita ipse sit mittens in quantum deus
et ita ipse sit missus in quantum homo.
Aliorum magistrorum et doctorum sunt positio-
nes quod mittere et mitti de ratione sui nec
important substantiam et auctoritatem et distin-
ctionem. et ideo intelligo potest dici quod persona
mittit se. vel mittitur a se. Unde lo-
cutiones sunt [illegible] et concedende. quamvis
tamen dicte videntur. et postea filius con-
mandatur per augustinum qui dicit. quod pater a nullo
mittitur. nec legitur missus. hoc non est
aliud. nisi quod hoc quod est missum importat
substantiam et unam personam. non habet auctoritatem
super se. et videntur verba magistri. quia
non est simile de hoc quod est dare. et de
hoc quod est mittere. quia dare uno modo
est quod liberaliter sive amore communicatur. et
est essentiale divine. et nullam connotat
distinctionem. et sic concedendum quod tota trinitas
dat spiritum sanctum. et pater spiritum sanctum. alio modo dare
est dare donum communicatum. non tamen quod libe-
raliter. sed etiam quod auctoritative et sic dare
dicit notionem. sive tenet notionaliter. et
hoc modo non valet iste ratio. si pater
dat spiritum sanctum. et spiritus sanctus non dat se. ergo a-
liquid facit quod non spiritus sanctus. quod dicit
notionem. et in hoc spiritui competit ei quod
est mittere. et similiter denatio passiva ei
quod est procedere. Dicitur ad similitudinem. quod convenit
magistro de filio. dicitur quod non est similiter. quia
in filio duplex est natura scilicet divina et humana.
et quantum ad humanam potest mitti. et mittitur
a tota trinitate. quia inde est deus. et inferior.
et non tamen substantialiter. sed etiam spiritualiter.
quia est spiritus dei. quia in unum per unionem sit
deus. quantum ad divinam mittitur a solo
patre. quia a solo patre procedit. Et ergo spiritus
sanctus procedit a patre et a filio non a seipso.
sicut est quod non mittitur nisi a patre et a
filio. et propter hoc rationes magistri non va-
lent. quia omnes auctoritates que dicunt

filium mitti a spiritu sancto vel a se quantum
ad humanam naturam intelliguntur. Sed licet
hec positio videatur verior. et faci-
lior ad sustinendum. tamen quia non de-
mum auctoritatis sanctorum trahere ad unam rationem.
sed magis quod verum mentem auctoris sanctorum
sublicet. ubi non continet expositum ab spiri-
ritualiter. et sancti dicunt et magister dicit et ma-
xime augustinus. qui plus super hac materia
locutus est. filium mitti a spiritu sancto et etiam
a se. quod non potest exponere secundum humanam
naturam. ideo alia positio. tamen ob reveren-
tiam sanctorum. tamen ob reverentiam magistri
videtur magis esse tenendum. et illud quod dicit
augustinus. quod deus filius est missus in car-
nem a spiritu sancto secundum humanam naturam.
intelligo potest intelligi. ut videtur quod missi-
o hec fuit ad humanitatem sive car-
nis assumptionem. ergo secundum veritatem intelli-
gitur potest humanam naturam ut iam videtur.
ergo si filius hoc modo de missis. ergo quod
accidentaliter natura divine. et ita ratione
divine nature missus est a spiritu sancto. et ulte-
rius igitur et a se. ac per hoc et spiritus
sanctus a se. Et propterea ad intentionem obie-
ctionis in contrarium est notandum. quod mis-
sio de se duo importat scilicet emanationem
et manifestationem. et principaliter de ratione
sue significationis importat manifestationem.
et hoc patet per augustinum in quarto de trinitate qui
dicit. quod mitti est cognosci. et ab aliis
et [illegible] in presenti. quod tunc filius
mittitur cum ab aliquo [illegible] cognoscitur. Ergo ra-
tione. ergo principaliter importat manifestationem
et connotat in missio emanationem. Eo
manifestatio significat per hoc quod est mit-
tere per modum actionis. et per hoc quod est
mitti per modum passionis. Sed ema-
natio [illegible] differentie. Unde sensus
est. pater mittit filium id est declarat sive
manifestat filii emanationem sive fi-
lium emanare. In passiva vero sensus
est. filius sive spiritus sanctus mittitur id est mani-
festatur ab alio emanare. et quia aliquis

~~rel' passiue. et utris rel' ubi~~ actiu implicat relaconem propriam et signatam hinc est quod mitte et mitti est manifestatio et emanatio. Racio illa est consequentia, quia ablatiuus vel utriusque implicat habitudinem propriam rel' utrimque ut si dicitur pater mittit filium et filius mittitur a patre, quod filius emanat a patre et manifestatur a patre, quod vero principale significatum horum verborum est manifestatio non emanacio, quia utriusque vel ablatiuus est principium manifestacionis, quamuis non emanacionis, ipsa est tamen uniuersaliter et in hoc sensu conceditur iste, filius mittit se et ipse mittit se quod vero est mitte quod mitti implicat emanacionem tamen missi et principia persona non emanat ab aliquo, sicut nec trinitas, ideo persona principii missa negatur missa nec ipsa trinitas, quod licet tamen quod licet est simpliciter et omnino ipsa persona mittit filium, licet est missa et a persona ita non recedit. filius mittit se, licet aut omnino missa, pater mittit se sine ipsa trinitas, ad id quod obicitur in contrarium de dato quod dicit relacione dicitur quod verum est sicut quod dare dicit quandam auctoritatem quare licet non accipit nisi sed ingenium dare, id est quod liberalitatem et voluntarie quare, ad id quod obicitur quod pater non mittit quia non est ab alio, dicitur quod non est sicut quod tamen mitte quam mitti implicant emanacionem in missa, ut expositum est, quamuis ejus est, licet persona mittit illam et manifestat eius emanacionem et licet mittitur ab illa, sed licet emanacio non ipsa implicatur rel' ... persone mittentis quod ab aliquo sit et manifestatio missionis a quo licet non est ipsa emanacio et ideo non sic ponunt principium in mittente sicut emanacio in misso et ideo non sequitur quod si pater simul mittit quod ipse sit non mittit, ad id quod obicitur ubi est missio passiua ibi est substancia

~~dicitur quod verum est non racione qua passiua~~ sed ex racione eius tamen passiuo quam activum notat emanacionem in misso sed principium in opposite, et quod emanacio non ipsa est rel' mittentis, ideo non oportet quod ipsa implicet auctoritatem in mittente, sed racio ipsa valet bene si ita esset ut principale significatum eius quod est missio esset emanacio sine principio, ad id quod obicitur quod mitte implicat distinctionem dicitur quod mittere uno modo implicat distinctionem personalem ut cum implicat dominium ut cum deus mittit angelum. alio modo distinctionem personalem ut cum implicat auctoritatem in mittente et substanciam in misso rel' mittentis ut cum dicitur pater mittit filium. Tercio modo implicat distinctionem solum quantum ad modum intelligendi, sicut cum pater voluntas et instinctum sequitur mouendo, quod idem est mouens et motum, sicut cum spiritus sanctus mittit se idem est mittens et missus, racione differens, mittens inquantum deus sed missus, inquantum spiritus sanctus est, ad id quod obicitur de reflexione actus dicitur quod verum est, quod ad principale significatum sed ideo et quantum ad connotatum et racione principalis significati est reflexio persone mittentis super se ut similiter in trinitate est missus

Post ista sunt dubitaciones circa litteram. Et primo dubitatur de hoc quod dicit quod spiritus sanctus non tamen donatur a patre et filio ~~sed etiam datur a se ipso~~, videtur dicere plura quod super fecit magister quod non potest dari a se ipso vbi est quod non potest ab ipso procedere, sed non potest a se ipso procedere, ergo pari racione non potest dari a se, primo dicitur quod magister de processione temporali et de hoc bene concedit ipse quod procedit a se et quod ipse principium est ut spiritus sanctus eius in quo voluntas sed secundum vero non dixit posse in eo, secundo queritur de hoc quod dicit quod donum spiritus sancti nichil aliud est quam ipse spiritus sanctus sic corpus Christi nichil aliud est quam corpus est quod si pluraliter bona est, ut dicitur est donum spiritus sancti et spiritus sanctus est quia

timor est donum spiritus sancti et non est spiritus
sanctus. Respondeo dicendum quod donum dicit rela-
cionem ac per hoc consequenter distinctionem per
illam multiplicem aut secundum modum in-
telligendi aut secundum modum essendi aut ...
communi/ Primo modo idem est dans et da-
tum sicut idem intelligens et intellectum
et differunt ratione modi dicendi quia
dat idem a se et intelligit angelus/ Secundo
secundum modum essendi sive secundum rem quia
aliquis est et alius in personis et sic dicit
relacionem personarum ad personas/ tercio modo im-
portat distinctionem secundum essenciam prout dicit
effectum et racionem cause ad effectum in-
creatum et hoc modo amor dei donum spiritus
sancti sed hoc infra melius patebit/ Tertio queritur
de ratione missionis que sic. Si pater et filius
dat spiritum sanctum et spiritus sanctus non dat patrem ergo pa-
ter et filius quod non pater spiritus sanctus quia ista
racio ut supra dictum est non valet pater
potest generare filium et filius non potest ergo pater
potest aliquid quod non potest filius ergo pari
ratione cum spiritus sanctus dicat ... ut sic
non valet/ Si tu dicas quod non est simile
quia actus donandi qui est operacio in
creatura. Contra sicut dicit magister in littera spiritus
sanctus donatur et eius processio sed istud argumentum
non valet spiritus sanctus procedit et pater non
ergo aliquid facit spiritus sanctus quod non pater ergo
simile nec in proposito. Si tu dicas multiplicem
quod non est simile de activa et passiva. Contra
inflexio nominis per casus non variat
significationem ergo simile videtur quod nec ibi sit
variacio per activum et passivum/ et si tu
dicas quod non est simile. Contra quia sic ...
omnis activa infert passivam ergo videtur
quod si in voce activa tenetur essencialiter
quod similiter in passiva/ Respondeo dicendum quod sicut
predictum est ratione magister ratione se-
cundum ... accipit ... secundum quod dicit effectum
in creatura et secundum hoc que est tribus
personis unio et hoc in activa significare
datur non spiritum sanctum donum est ... quod
inhabitet in eo et hoc non est simile de

procedit generandi/ Ad illud ergo quod obicitur
quod magister dicit quod donacio idem est quod pro-
cessio dicendum quod loquitur de donacione pas-
siva. Secundum quod activa ad spiritum sanctum et ad
argumentum sicut dictum est quia ad creaturas ...
est actio et passio ergo si donacio activa
est a patre et filio et donacio passiva. Si
donacio activa est a spiritu sancto et passiva
ad id quod obicitur quod in activa tenetur es-
sencialiter ergo et in passiva similiter ergo pater et fili-
us quod pater procedit dicendum quod argumentum istud
non valet quia spirare in voce activa
conveniunt duobus/ In voce passiva conveniunt
uni soli sic mittere potest convenire tribus
procedere vero sine mitti duobus tantum/ Tertio
queritur de hoc quod dicit quod spiritus sanctus proce-
dit a se vel eius filium quia procedere est ...
dum ergo si spiritus sanctus procedit a se ponitur
a se/ Si tu dicis quod non de ... debetur
ratione vel temporalis. Contra temporalis est ...
minacio non diminucio ergo sequitur de-
..., si temporaliter procedit a se sed pro-
cedat a se/ Respondeo dicendum quod sicut dictum est
supra processio ratione comparacionis ad bonum
in quo suscepit creatura sancte que sancti-
ficat de ratione nominis connotat temporale
et sic dicitur temporalis et secundum illum effectum tempora-
lis est a spiritu sancto ideo et processio licet
non ita proprie sicut de patre nec valet
de ponitione quia ponitio solum dicit compara-
cionem ad principium a quo non connotat effe-
ctum. Unde sicut non potest procedit temporaliter
ergo ponitur temporaliter sic et in proposito.
Quarto queritur de predicatione magistri quia
probat missionem spiritus sancti per missionem filii
ubi potest [?] inveniri quod spiritus sanctus potest
mitti vel procedere a se planius et de
filio ... videtur male probare quia
in missione dicit substanciam in missio sed
plus est de substancia in spiritu sancto
quam in filio ergo plus de ratione mis-
sionis ergo videtur quod potius debet procedere
... Tertio missio dicit manifestacionem

sed missio filii manifestata est per mis-
sionem spiritus sancti quia manifestior est mis-
sio spiritus sancti quia videtur quod probet ignotum
per ignocius / Circa hoc queritur de quo pri-
mus dominus magister vertitur sancti de filio an de
spiritu sancto / Respondeo dicendum quod magister probat missionem
spiritus sancti per missionem filii quia magis conve-
niens est auctoris ad hoc / Et sic aliud
dici quod esset re[illegible]ando [illegible] procedit
In missione non proprie est duo considerare
scilicet emanacionem ratione cuius competit [illegible]
in misso et effectum ad hoc magis com-
petit spiritui sancto mitti et quantum ad hoc
arguit magister a minori quod si filius mit-
titur a spiritu sancto et a se multo fortius et
spiritus sanctus / Et est considerare manifestacionem
ratione cuius magis convenit filio
quia magis evidenter apparuit mundo et quantum
ad hoc arguit magister a maiori et ita
per oppositum procedit / Ad id quod obicitur quod
spiritus sanctus manifestat filium et eius missionem
dicendum quod hoc non est propter defectum evi-
dencie a parte missionis filii sed propter
[illegible] a parte videncium quia removet
gracia spiritus sancti et sic de quo prius
[illegible] non magis competit filio / Ad hoc
magis spiritui sancto secundum duas proprietates
dictas / Queritur de hoc quod dicit
Ostendit eo filium missum quo secundum quod
natus est / quod secundum hoc tunc spiritus sanctus non
sit factus ex muliere / Videtur quod sit missus
contra si filius est factus in muliere quia non
factus / Contra in simbolo non factus
Respondeo ista non est generalis racio missionis
sed solum missionis visibilis ipsius filii
et ideo non valet de spiritu sancto / Ad id
quod obicitur quod non est factus dicendum quod id
est intelligendum secundum emanacionem natam
et ideo contra addere destinacionem ut dicit
factus ex muliere vel secundum emanacionem
natam quod simpliciter propter errorem arrii
vitandum non recipit eam ecclesia
ecclesiasticorum

Secundo queritur utrum tantum
semel missus sit filius / Super-
egit magister de missione quantum
ad partem / Hic agit de ea quantum ad mo-
dum quia duplex est scilicet visibilis et invisibilis
et quia isti modi conveniunt missioni
filii et spiritus sancti ideo magister primo assignat
eos circa missionem filii secundum circa missionem
spiritus sancti ibi in parte secunda ibi Nunc
de spiritu sancto videndum est etc / Prima pars habet
quatuor partes In prima ostendit auctoritate
Augustini quod filius duobus modis missus
est scilicet visibiliter et invisibiliter / In secunda assignat
duplicem differentiam duorum modorum ibi Ecce
distincti sunt duo modi missionis
filii / In tercia removet dubium quoddam
quod est circa quod predeterminat ibi Hic queritur
utrum pater [illegible] non de missus / In quarta
removet sive dicit errorem quorundam [illegible]
[illegible] quod illius dubii solu-
cione ibi Eorum [illegible] putantur quidam he-
retici / quod hoc est quod dixerit patrem non
mitti posse quamvis crederent in divinis non
esse equalitatem / Ad hoc videtur magister et
dicit quod hoc non est propter inequalitatem sed
propter principii auctoritatem sive quotacionem

Ad intelligenciam eorum que dicuntur in
parte ista tria queruntur de missione filii
invisibili quia de visibili agetur in textu
et quod missio invisibilis filii prius est
missione invisibili spiritus sancti et tunc simul
queruntur de utraque / Primo queritur utrum
hec missio sit secundum dona gracie gratum
facientis vel gracie gratis date / Secundo queritur
utrum secundum omnia dona gracie dicatur mitti
filius et spiritus sanctus / Tercio utrum utraque mis-
sio sit secundum omnia dona gracie augmentata
Circa primum quod hec missio sit secundum
dona gracie gratis date ostenditur sic
Raba. dicit de spiritu sancto quod cum datus est spiritus
sanctus et primo dicitur ipsum esse datum ad miracula
operandum / Constat autem quod miracula operari

est gratia gratis data, ut dicitur. Et spiritus sanctus
datur cum datur donum prophetiae; unde
1 Reg. 16: factus est spiritus domini super
Saul et prophetabat. Sed donum prophetiae di-
stinguitur [illegible] qui non habent gratiam gratum
facientem, sicut patet de Saule per textum
ut dicitur. Tertio quando filius mittitur secundum dona
gratiae gratis datae, utrum tunc eum filius de-
mitti quando fit revelatio occultorum; sed
revelatio occultorum fit etiam secundum donum
quod gratum facientem, ut dicitur. Tertio [illegible]
[illegible] et habere in promptu [illegible] quando tunc
sapientia mittitur cum a [illegible] potest
[illegible] sine [illegible] aliorum [illegible]. Si [illegible]
[illegible] et percipit per dona gratiae gratis
datae, sicut per fidem [illegible], quod videtur
in illis dari, ut dicitur. Contra [illegible]
quando tunc datur spiritus sanctus [illegible] cum sic di-
nit eum faciat dei et proximi dilectionem,
hoc est dicere, quando datur homini caritas;
sed caritas non est nisi gratiae gratum facientis,
ut dicitur. Et hoc ipsum videtur de filio quia
dicitur Sap. 7: in animas sanctas se transfert,
et amicos dei constituit. Sed amici dei
non dicuntur secundum gratiam gratum facientem, ut dicitur.
Et tunc mittitur filius vel spiritus sanctus ad aliquem
non mittitur ut sit ubi prius non erat,
sed ut sit in eo aliter quam prius. Sed nemo
[illegible] [illegible] [illegible] super esse per naturam
non est nisi per gratiam gratum facientem, ut dicitur.
Responsio: ad hoc distinguunt aliqui quod spiritum sanctum
dari vel mitti [illegible] [illegible] hoc [illegible]
vel [illegible] spiritus vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] spiritus datur per dona gratiae gratis datae.
Sed [illegible] [illegible] vel [illegible] datur
per dona gratiae gratum facientis, sicut sapientia
vel filius potest mitti vel [illegible] faciens
sapere, et per dona gratiae gratis datae vel
[illegible] sapientia data est a [illegible] et per do-
na gratiae gratum facientis. Sed istud non vi-
detur, quia dantur [illegible] istius solutionis
est [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de spiritu
et verbo quando dicitur dari et non mitti.
[illegible] hoc aliter [illegible] tam de filio

[illegible] de spiritu sancto quod dari vel mitti
est duplex, vel simpliciter vel ad [illegible];
tunc datur simpliciter quando simpliciter habere
[illegible] non [illegible] ad [illegible] sed ad fructum;
hoc autem est solum per dona gratiae gratum
facientis, et [illegible] solum in illa datur sim-
pliciter vel filius vel spiritus sanctus. Alio modo
dicitur dari ad [illegible] quando non ad fructum
sed ad auxilium, sive ad [illegible] [illegible]
aliqua dona donantur, et hoc [illegible] [illegible]
[illegible] aliqua dona gratiae gratis datae in
quibus manifestatur filius vel spiritus sanctus et
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Nam
sic intelligendum est [illegible] [illegible] [illegible]
cum [illegible] loquitur de missione. Unde [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem solum
loquitur de datione vel missione [illegible]
ad [illegible] vel simpliciter [illegible]
ad id quod obicitur de prophetia, dicendum quod [illegible]
datur in ea [illegible] simpliciter [illegible] ipsa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]. Alio [illegible]
est revelatio non datur in ea spiritus
simpliciter sive non mittitur nisi ad hoc,
unde non dicitur in 1 Reg. quod spiritus sanctus fuit
missus ad Saul vel factus in Saul,
sed super Saul. Ad illud quod obicitur quod
mittitur filius cum est revelatio occultorum,
dicendum quod hoc non est in qualibet re-
velatione, nam aliqua fit revelatio
per missionem angeli [illegible] [illegible] [illegible]
sed intelligitur de illa revelatione in
qua est [illegible] illustratio per gratiam, et per
gratis datam non simpliciter mittitur, sed
si per gratum facientem, tunc simpliciter mittitur
et habere. Ad id quod ultimo obicitur
quod tunc mittitur quando percipitur, dicendum quod
non sufficit cognoscere filium quod sit ab
alio, [illegible] [illegible] quod cognoscat quod sit in
ipso ut in suo [illegible]. Hoc autem di-
citur non de cognitione [illegible], sed [illegible]
[illegible] de cognitione actuali, sed de ha-
bituali

Secundo queritur utrum secundum eadem dona gratie dicatur mitti filius et spiritus sanctus. Et quod non videtur hoc modo. Missio spiritus sancti est eius donatio, et similiter filii. Sed alia est missio filii et spiritus sancti, ergo alia donatio, ergo secundum aliud donum. Item hoc ipsum videtur per simile, quia sicut se habet missio visibilis filii ad missionem visibilem spiritus sancti, ita erit et invisibilis. Sed missio visibilis filii et spiritus sancti est secundum aliud et aliud effectum et signum in creatura, ergo invisibilis secundum aliud et aliud donum. Item missio est ad consequendum emanationem et discernendum. Si ergo filius differt ab effectu in quo mittitur et spiritus sanctus, et hec sunt dona gratie, ergo quantum ad dona mittitur filius et quantum ad [illegible]. Item sicut ibi differentia filii et spiritus sancti, sed ad [illegible] in [illegible], ergo cum filius dicatur mitti in effectu sibi appropriato, in alio effectu vel dono mittitur filius quam spiritus sanctus. Contrarium: donorum distributio gratie [illegible] datur, quia gratie quod facit attribuitur spiritui sancto, maxime dona gratie gratum facientis, sicut patet i Cor. xii. Ergo cum spiritus sanctus mittatur in donis sibi appropriatis, in omnibus donis mittitur, ergo in eisdem in quibus filius. Item filius mittitur cum sapientia datur, et similiter spiritus sanctus, quia proprium donum spiritus sancti sapientia est, ergo etc. Item quando datur cognitio dei mitti filius, sed in hoc eodem dono datur vel mittitur spiritus sanctus. Io. xvi: cum venerit ille docebit vos omnem veritatem, ergo etc. Item quando caritas datur mittitur spiritus sanctus, sed in hoc dono datur filius, quia [illegible] in animas sanctas se transfert et amicos dei constituit. Et Augustinus in iiii de trinitate exponit illud de missione filii, ergo etc. Respondeo dicendum quod in missione invisibili est donorum collatio, in quibus est manifestatio et inhabitatio, et secundum hoc intelligendum, quod est loqui de donis quantum ad radicem vel quantum ad habitum vel quantum ad actum consequentem. Loquendo autem quantum ad radicem sic, quia una gratia gratum faciens per quam mittitur filius et spiritus sanctus, que est radix donorum consequentium, sic datur vel mittitur cum dono. Loquendo autem quantum ad habitum sic distinguendum, quia quidam habitus sunt pure affectionis, quidam pure cognitionis, quidam medii. In habitibus pure affectionis datur sive mittitur spiritus sanctus, quia ei appropriatur. In habitibus pure cognitionis nec filius nec spiritus sanctus, quia sic dictum est, mittitur. In habitibus autem partim cognitivis partim affectivis, secundum quod duplicem in se continent, et filius mittitur et spiritus sanctus. Pariter cognitionem ducunt in manifestationem filii, affectum in manifestationem amoris. Si autem loquamur quantum ad actus quibus qui sunt illuminato intellectu et affectu inflammato sic recipiunt dona, in alio et alio dono mittuntur. Sed quia ipsi connexa sunt, ideo missiones filii et spiritus sancti inseparabiles sunt ab invicem. Et secundum hoc patent rationes ad oppositum primo. Sed quod obicitur per simile in missione visibili, negandum est simile, quia non est tanta unio et connexio in signis exterioribus quanta est in habitibus interioribus.

Tertio queritur utrum missio filii et spiritus sancti sit secundum eadem dona gratie augmentata. Et quod sic videtur exemplo Augustini et ratione. Exemplo sic: constat in die penthecostes apostolis datum spiritum sanctum missum non tantum visibiliter sed etiam invisibiliter, quia missio visibilis sine invisibili non confertur, sed ipsi prius habebant gratiam, ergo etc. Item videtur Augustinus [illegible] in baptismo datur spiritus sanctus ad caritatem [illegible] consecrandam, sed in confirmatione ad plenitudinem [illegible] venit in [illegible], ergo datur in confirmatione post baptismum, ergo etc. Item augmentum gratie est per gratie

[illegible] · sed ubi est gratie additio ibi
est gratie donatio · sed spiritus sanctus mittitur
vel datur tunc datur eius gratia · ut dicit
beda · ergo in augmento gratie datur vel
mittitur spiritus sanctus / Et sic nunquam donum est
caritatis consummate quin inchoate possit
mitti filius vel spiritus sanctus cum gratia
inchoata multo fortius consummata per
augmentum sed consummatur per augmentum
ergo mittitur in augmento / Contra spiritus sanctus
sic mittitur in homine ut de novo
sit sed ut aliter sit in ipso · sed modus
in quo augetur gratia non est aliter quam
prius · ergo ad illum non mittitur / Item
si mittitur in augmento gratie aut ergo
quia de novo mittitur · aut quia habun-
dantius mittitur · non quia de novo ergo quia
habundancius / Sed gratia mitti est procedere
ergo habundancius mitti est habundancius
procedere sed spiritus sanctus equaliter procedit semper / Item
si mittitur in gratie augmento · tunc ergo gratia
in nobis quociens augetur [illegible] homo
nesciat [illegible] quia constanter mittitur homini
quia nec est donum / Item contingit gratiam ob-
tusam in aliquo per negligenciam remitti
ergo si spiritus sanctus mittitur in augmento et
recedit in remissione ergo [illegible]
perdit recedere [illegible] spiritum sanctum quod falsum est
Respondeo ad hoc dicunt aliqui quod gratiam au-
geri est duplex scilicet perceptibiliter et imperceptibi-
liter · si perceptibiliter tunc dicunt in tali
augmento dari vel mitti filium et spiritum
sanctum · Si autem imperceptibiliter, tunc dicunt spiritum
non mitti · et racio huius est quia tunc
dicitur dari vel mitti cum innotescit percipienti
sed aliter potest dici · quod augmentum gratie est
duplex, aut secundum effectum in gratia prius
habita et eius usum / aut per collationem novi
usus · vel eciam doni gratuiti / si solum
per effectum sic contingit ultime racionis
non dicitur mitti spiritus sanctus / Si autem per colla-
tionem novi doni / sic fuit in apostolis in
die penthecostes · vel novi usus sicut
est in confirmacione · tunc potest [illegible] dici dari

vel mitti spiritus sanctus quia aliquo modo est
ibi de novo quantum ad illud donum
vel usum doni · et quia habundancius est
Ad 1m quod obicitur quod non est ibi alio modo
quam ante · dicendum quod si hoc non sit alio
[illegible] · est tamen perfectiori modo inhabitan-
di · et alio modo operandi et novo
modo / Ad 2m quod obicitur si habundantius
mittitur habundancius procedit · dicendum quod
mitti habundancius vel procedere est im-
plicat vel aliter vel in hoc primo
differunt est mitti secundo modo / Ad 3m
quod obicitur quod constanter augetur · dicendum quod est
verum augetur quantum ad fervorem sed non
quantum ad novorum donorum vel usuum
collationem / Ad 4m quod obicitur quod gratia remiss-
a debet recedere · dicendum quod sicut ipsa pa-
tebit gratia augetur quantum [illegible]
sed non remittitur nisi solum quantum ad fer-
vorem spiritus autem sanctus mittitur non dicitur
in augmento fervoris sed solum [illegible]
caritatis

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
Et primo dubitatur de situ capi-
tuli huius partis · videtur enim quod magister non
debeat hic ponere tractatum de mis-
sione filii · quia missio filii est incar-
natio, sed de eius incarnatione agitur in
tercio · ergo ibi deberet agi de missione
ergo non hic / Respondeo dicendum quod magister [illegible]
[illegible] hic tractatum de mis-
sione filii propter explicationem missionis
spiritus sancti / posset tamen dici quod magister hic
agit de missione filii in mentem
invisibiliter, sed de missione filii in carne
per actus ut distinguatur a missione
filii in mentem / de illa autem missione
que est in carne specialiter et principaliter
agit in tercio · et ideo aliter ibi [illegible]
Et queritur de hoc quod dicit Non eo
ipso quod de patre natus est missus
dicitur filius · videtur enim dicere filium et quod
[illegible] qui dicitur mitti filius quia

gradatur / Respondeo dicendum quod angelorum loquitur cum
persone ut intelligas non eo ipso supe-
riorum ante cum per supra maiestate / vel
alii angeli loquuntur de gradatione etiam
superiorum de temporali non nulla est in ordine
conversio. Tertio quaeritur de hoc quod dicit
quod ante incarnationem missus est ad omnes
sanctos qui ante fuerunt. quaeritur ergo vel
per incarnationem plenius sit datus filius
et spiritus sanctus et quod sic videtur quod statim legis
fuit status impressionis status evangelii
status perfectionis. lex enim neminem duxit
ad perfectionem sed evangelium unde dicitur estote perfecti
etc. ergo etc. Tertio de spiritu sancto videtur hic spe-
cialiter quod scribit Joannes vii spiritus nondum
erat datus quia Jhesus nondum erat glorifi-
catus. hic non de [illegible] quod [illegible] fuit
datus sed prima non ita habundanter ergo etc.
Respondeo dicendum cognitio et dilectio est hic le-
gis gratie. sed hic legis scripte ergo Re-
spondeo dicendum quod plenius datus fuit duplex
intelligi aut intensive aut extensive
sive si extensive sic pluribus datus
est spiritus sanctus tempore legis gratie quam in omni
tempore [illegible] non [illegible] ad
veritatem. Si intensive hoc est quantum
ad generalem statum aut quantum ad spe-
ciales personas quantum ad generalem statum
in novo testamento quantum ad speciales personas sic
se habet ut excedentia et excessa quia
in veteri testamento fuerunt aliqui [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] in novo testamento fuerunt aliqui habundantes
in sapientia ut Salomon aliqui in patientia
ut Iob aliqui in mansuetudine ut Moy-
ses aliqui in fide ut Abraham alii
in devotione ut David aliqui in mira-
culorum operatione ut Helias / Quarto quaeritur
de hoc quod dicit quod missus est ad an-
gelos. videtur non quia angelus dici-
tur et missus sed ad missionem est
missio ergo etc. Sed videtur quod aliquo

mittitur. Contra qui semper est impossibile non
indiget missione sed angelus semper contem-
platur deum ut patet per se. Respondeo dicendum
quod missio sapientie sive filii est ad in-
tellectum illustrandum sicut missio spiritus sancti
ad caritatem sanctificandam. et quia angeli
nec quod sunt sapientes nec quod sancti
sunt [illegible] a principio mit-
titur eis sapientia que est filius et spiritus
sanctus. Unde angeli [illegible] statim [illegible]
[illegible] alii non [illegible] nunc [illegible] dicitur
[illegible] manifestationem [illegible]
[illegible]. Quarto queritur de hoc quod dicit spiritum
sanctum aliquid [illegible] capimus non
in hoc mundo sumus. videtur enim sen-
tire quod aut hoc dicit spiritum alium aut
spiritum [illegible] secundum [illegible] hoc quarto stat.
ergo spiritum alium ergo videtur quod anima quam deum
cognoscit sit in celo sive [illegible]
[illegible] videtur hoc ratione quod capere [illegible]
capi ergo si quod capit a capiente loca-
tur [illegible] locatur in caritate ergo [illegible] spiritus
[illegible] cognoscit et amat. aut [illegible]
a cognoscente in aliquem. aut econverso sed deus
deum amamus et cognoscimus non [illegible]
deum ad nos sed nos ad deum. sicut dicit
in libro de duabus nominibus ergo etc. / Respondeo
dicendum quod locus habet naturam continentis et conser-
vantis [illegible] ergo in hoc mundo est duplex
aut quantum ad [illegible]
aut quantum ad [illegible] angeli [illegible]
[illegible]
[illegible] qui capit [illegible] deum sed
intelligit [illegible] ad [illegible] quod effectus
[illegible] non [illegible] in temporalibus sed [illegible]
[illegible] et [illegible] ad hoc intellectus
[illegible] Et intellectus [illegible] quod amatur
[illegible] non localiter [illegible] sed sibi con-
formando quod amans [illegible] in [illegible]
[illegible] et cognoscens conformatur cognitis. Tertio
queritur de hoc quod dicit angelus per est
propositum [illegible] vel [illegible]

d.xvi

dicat deitatis / videtur eum male dixisse aut hoc est per generacionem aut per
spiracionem, scilicet si hoc, ergo per generationem vel
spiracionem deitatem, quod est contra magistrum
supra dicentem vbi dicit quod essencia non
generat nec generatur. primo quia quod est quod
dicit vel si melius dicatur deitatis / Respondeo
dicendum quod angeli non dicunt quod sit plenitudo
diuinitatis, sed cum hac determinacione totum
et quia in simplicissimo non cadit ali-
qua totalitas nec extensio nomine toti-
litatis ad parat pluralitatem. Ideo diuersi-
sime diuinitatis stat ut in premissis. tamen
quod non fit totum ad partes cum sit non
abstractum. tercio primo est expone-
dum. sicut supra exponit magister. Ideo omnes
expositiones, quod quilibet quare dicatur deitatis
melius. dicendum quod dicendo fit dici deita-
tis. sicut quod dicitur homo diuinus. sed
deus filius dei primum est. Ideo deitatis
magis proprie dicitur forma dei quam diuini-
tas. Ideo melius dicitur deitatis quam diuinitatis

Hic de spiritu sancto videndum

dum est per illum textum confitendum
bilem etc. / hec est 2a pars
illius partis in qua agit de missione
quantum ad modum. In hac parte agit de
missione spiritus sancti specialiter. Secundum quod missio
spiritus sancti duobus modis est scilicet visibilis
et invisibilis. sicut missio filii. Tunc haec
pars habet duas partes. In prima agit mo-
de missione spiritus sancti visibili. In 2a
agit de missione invisibili. et hoc ibi fra-
tere xvii. Iam nunc accedamus ad
assignandum missionem spiritus sancti / Prima iterum
pars habet duas. In prima magister expli-
cat scilicet visibilem missionem. In 2a
ad maiorem explanacionem mouet et
determinat dubitacionem quandam ibi Sed
prius querendum est cum filius dicatur
minor patre etc. / Prima iterum pars habet duas
In prima magister assignat duplicem mo-
dum missionis spiritus sancti et 2m duplicem modum
missionis filii. Secundo vero prosequitur de
altera scilicet missione visibili ibi Et primo

agimus de illo modo missionis qui
fit visibiliter etc. vbi dicit quod missio
visibilis est apparitio facta in exte-
riori signo. per quod notatur missio in-
terior. Sed prius querendum est cum filius
dicatur minor etc. hec est 2a pars huius
in qua magister mouet dubitacionem et
est hec dubitacio orta ex comparacione
missionis filii et spiritus sancti cum non spiritus
sanctus mittitur visibiliter sicut et filius. quod
est. quare non dicitur minor patre
ut filius. hec autem pars in qua hec
questio prosequitur habet tres partes. In prima
proponit et determinat quod spiritus sanctus non
debet dici ex missione minor sicut filius
quia spiritus sanctus non est vnitus et racione
huius attingit quandam vim huius que
prima scilicet quod filius racione missionis
dicitur minor sicut ibi Notandum autem
quod filius sicut homo factus est / 2o
docet sane intelligere quandam verbi
dubium quod est prima quidem consideracione te-
nendum. quod dicit hylarius scilicet quod pater sit
diuinitate est maior filio et filius
sicut diuinitate est minor ibi Explanatio
de dictis videtur quod pater sit etc.
D onsideranda huius partis continet
tria de missione visibili. primo quae-
ritur quid sit. 2o ad quid sit vi-
sibilis. 3o quaeritur quibus modis
facta sit

Circa primum procedendum sic / videtur
primo quod visibilis missio non
est aliud quam apparicio exterior cum
dicitur quod tunc spiritus sanctus vel filius mit-
titur cum exterius apparens mittitur pa-
ret, sed visibiliter paret, ergo tunc
visibiliter mittitur non visibiliter pare-
tur apparet in creatura visibili ergo
visibilis missio non est aliud quam
apparicio, Item hoc ipsum videtur per simile.
mitti invisibiliter non est aliud
quam per effectum invisibiliter invisibilis
manifestum ergo mitti visibiliter

non est aliud quam per creaturam visibilem manifestari. Hoc autem non est aliud quam visibiliter apparere, ergo etc. Item accipimus exemplo, quod spiritus sanctus in columbe specie descendens missus ad Christum, sicut dicit Augustinus et habetur in littera. Sed tunc non fuit facta aliqua donatio filio, quia plenus fuit spiritu sancto, sed solum corporaliter apparuit, ergo etc. Sed contra quod missionis visibilis non sit tota ratio ipsa apparitio visibilis videtur, quia pater in subiecta creatura apparuit et tamen non dicitur visibiliter missus, ergo plus est missio quam apparitio. Antecedens patet quia Augustinus dicit ii de trinitate: temeritatis est dicere deum patrem prophetis et patribus per aliquas visibiles formas non apparuisse. Item filius et spiritus sanctus in veteri testamento multis apparuerunt visibiliter et tamen tunc illo nondum dicuntur visibiliter missi, sicut dicit Augustinus iii de trinitate, hanc questionem movet, ergo etc. Item omne quod visibiliter apparet est corporale et quantum ad sensum perceptibile. Sed deus cum sit simplex est omnino incorporalis. Si ergo ad deum non spectat visibiliter apparere, ergo si visibiliter mittitur, missio visibilis non est apparitio. Si dicatur quod non apparet in se sed in effectu, contra sic apparet in omni creatura et semper et ubique, ergo semper hoc visibiliter mittitur in omni creatura semper et ubique, quod stultum est dicere. Item ubi est missio ibi est manifestatio persone ut dicit Augustinus. Sed per solam apparitionem non est manifestatio nisi apparentie, ergo de ratione missionis visibilis non tantum est apparitio sed etiam [illegible], ergo apparitio non est tota ratio. Responsio dicendum quod missio visibilis presupponit missionem invisibilem supra se et superaddit [illegible] quod est visibile. Missio autem [illegible] ut dictum fuit [illegible] in [illegible] presupponit [illegible] missio emanationem, et super addit manifestationem et quam manifestationem emanationis. Si ipsa attendatur missio non sit nisi super [illegible] spiritus sancti inhabitantis per effectum gratie inhabitantis. Hoc autem gratia visibilis super adveniens missioni generaliter [illegible] quantum ad principale signum quod est manifestatio. Ideo dicit manifestationem non apparitionem sive apparitionem manifestativam emanationis [illegible] vel personae emanationem. Unde quando ipsi visibili missioni est apparitio, sed hec non est tota ratio, sed apparitio in qua manifestatur. Unde persona non tamen ut operans sed etiam ut inhabitans, nec tamen ut inhabitans sed etiam ut emanans ab alio [illegible]. Per primum excluditur apparitionem dei in quacumque creatura. Per secundum apparitionem in veteri testamento. Per tertium apparitionem patris, quia pater non apparuit ut emanans sive ab alio [illegible]. Filius vero vel spiritus in veteri testamento non apparuit ut inhabitans sed ut se inhabitando presignans. Unde angelus apparebat in illis creaturis in persona dei. Et hoc probat Augustinus in iii de trinitate per multas auctoritates et probabiles rationes. Tamen aliqui probare deum patrem apparuisse voces illas ab angelis esse factas, et adducit auctoritates apostoli ad Galatas iii: lex ordinata per angelos. Ad Hebreos ii: si enim per angelos dictus est sermo etc. Nec tamen dicit quod ista sit [illegible] quia non est missio quia apparitio fiebat ministerio angelico, quia sicut dicit Augustinus iii de trinitate probabile est quod illa columba in qua apparuit spiritus sanctus secundum ministerium angeli moveretur. Unde idem in iii de trinitate in fine dicit: super hoc aliquid invenire difficile est et temere affirmare non expedit quomodo ista sive corporali creatura vel intellectuali fuerint facta [illegible]. Et ita patet quod non tantum apparitio est missio. Patet etiam responsio ad duas rationes

primas / ad illud quod obicitur tertio quod non sit apparitio quia deus est invisibilis, dicendum quod apparere est duplex, vel in se et convenit corporali, vel in alio et hoc dupliciter, vel sicut causa in effectu, vel sicut signatum in signo, et hoc tertio missio est apparitio, et secundum istum modum non convenit omni creature / ad id quod ultimo obicitur quod apparitio non est manifestatio, dicendum quod licet non missio est manifestatio non intelligitur actum sed habitum quia aliquid sit vel ostenditur in quo persona procedens emanans manifestatur, et hoc quando de se importat apparitio / ad id autem quod obicitur in contrarium quod persona sit apparitio, dicendum quod non accipit totam rationem missionis, quia mitti non est tantum inesse personam, sed inesse personam ut ab alio emanans et in aliquo consistens, sicut ad ... invisibilis est manifestatio per effectum invisibilem, dicendum quod manifestatio non dicit totam rationem / ad id quod obicitur quod in missione spiritus sancti in specie columbe non fuit nisi apparitio, dicendum quod quamvis non fuit ibi dona spiritus sancti, fuit tamen manifestatio prius datum et tunc in ... in Christo et consecutis et ab aliquo procedentis, et ideo tota et perfecta ratio missionis, sed ex hoc non sequitur quod quelibet apparitio sit missio visibilis, omnis tamen visibilis missio est apparitio

Secundo queritur ad quid sit utilis missio visibilis, et videtur quod ad efficaciam non confert, quia exterior apparitio nihil minus operatur, quod etiam non sit utilis ad innotescendum, ostenditur sic: aut est ad manifestandum procedentis emanationem aut inhabitationem, non inhabitationem quia nemo scit utrum amore an odio dignus sit, et ita nemo ... ... et ulterius quod utilitas est ... quod sciat deum advenisse ... ignoret penitus sint nulla

... sed ad manifestandum aliquam procedentis emanationem, quod cum illa non fuit omni tempore nostra sed tempore legis scripte et nunc, videtur quod et tunc et nunc deberet esse missio visibilis, quod videtur quia quales solet tempore ecclesie primitive / Item quelibet apparitio in creatura non innotescit sicut revelatio ... sed non abest revelatio, ... est ad cognitionem veritatem et ... que est a ... / ... tanto cognitionem ... intelligit ... cognitio invisibilis, quod videtur quod exterior apparitio omnino superflua / Item probatur etc quod impediat sic, affectus circa bona visibilia occupatus numquam surgit ad bona invisibilia, quod sic in intellectu, quod si debet ad perceptionem invisibilium elevari non debet ei fieri ostensio visibilium, quod si fiat videtur potius impedimentum / Et si missio est ad innotescendum, cum triplex sit in nobis visio, scilicet ... corporalis, imaginaria et intellectualis, et secundum hanc triplicem visionem triplex assignetur visio ... ... videtur quod triplex missio debet distingui / Prima est missio sit ad manifestandum inhabitationem et filii missio sit ... quare non est missio visibilis ad manifestandum ... ... quod sit utilis ad innotescendum ... videtur quod cognitio nostra incipit a sensu, quod si debemus elevari ad perceptionem intelligibilium ... et utile est quod aliquo modo prima sit excitatio in sensu per signum, et hoc est quod dicit ... deum visibiliter ... per hunc invisibilium ... quod sicut ... cudunt ... ... signa ... sed utile sunt etc per ... ... ad cognitionem divine ... quod ...

~~pagina signa visibilia ad cognicionem~~
sine precio / Tercio missio est ad re-
dimendum hominem perditum. Sed homo
est perditus secundum naturam visibilem et invi-
sibilem. ergo missio secundum utramque est
ei utilis / Tercio filiacionis offert spe-
ciem secundum sensum et intellectum. quam q
secundum aliam tenet. Sed hoc maxime compe-
tebit homini adiuso ut convertatur
ad deum per re / primo dicendum quod missio spiritus
in visibilibus speciem et maxime huius
utilitatis sicut patebit in tercio. secundo
non de se sensato. dicendum quod cum missio
visibilis utilis est ad manifestandum
et emanacionem et inhabitacionem. Sed non
complementum illustracionem nec in omni
quod fuerit. Propter hoc intelligendum quod
est inhabitacio duplex. secundum sanctificacionis
sufficienciam. et secundum plenitudinis redundanciam.
illa que est secundum sanctificacionis sufficienciam
interius invisibiliter latet. que vero est
secundum redundanciam exterius apparet. et
ideo talis inhabitacio in signo visibili
et exteriori manifestari debet. sic factum
est in apostolis. Similiter intelligendum quod
duplex est genus credencium. quidam enim
volunt signa ut parvuli sensibiles. quidam
vero intelligenciam querunt ut parvuli
iam provecti. querentes signum per que
manuducantur ad intelligencia et propter
tales utilis est missio visibilis. ergo
est missio visibilis ad manifestandum
inhabitacionem plenitudinis redundantis et
hec per manuducendum perfectum. ex hoc
Sed primo quia ergo non fuit missio
visibilis tempore legis scripte quia non erat
missio in plenitudine quo ad ipsos
venit plenitudo temporis. Sed tunc quia
modo non datur sine mittit vi-
sibiliter quia iam manuducti sumus
ad fidem. unde sed cessaverunt miracula
ita cetera signa. quod dicit quod nemo
~~scit utrum odio an amore dignus~~

~~sit. verum est nisi deus digneretur~~
ostendere et tunc ostendebat et hoc pro-
ple erat ad fidem roborandam. et beni-
volenciam excitandam / Ad aliud quod obicitur
quod nulla est digna revelacio. dicendum quod
verum est. nec tamen superfluit apparicio quia
excitat intellectum ad inquirendum et
excitando facit ad revelacionem. et per
revelacionem excitat ad dileccionem revelan-
tis. nec et sit sicut minor. cognicio tamen
adhuc est viatoris. et ideo non evacuat
cognicionem apparentem / Ad id quod obicitur
quod visibilia impediunt affectum. dicendum
quod visibilia possunt dupliciter considerari. vel ut
res absolute. vel ut signa et manu-
duccio in aliud. primo modo si amentur et consi-
derentur retardant intellectum et affectum / secundo
iuvant. et hoc est in apparicione visibili
quia ibi considerantur tamen ut signum fa-
ciens aliud in intellectum venire / Ad id
quod obicitur quia non est triplex genus mis-
sionis secundum triplex genus cognicionis. dicendum
quod et si cognicio sit de re ut missionis
non temporalis vel angelica. Sed inhabitacio
et quia duplex est modus inhabitandi ut predictum
est. ideo tantum est duplex modus mittendi.
licet plures sint modi cognoscendi /
vel aliter dicendum quod deus in via non co-
gnoscitur nisi aut in effectu aut in si-
gno. si in effectu. tunc effectus ille est
gracia gratum faciens que in sola cadit
mente sic est missio invisibilis. Si in
signo. tunc signum sit quod offert se sensui
sic est visibilis. Sed vero imaginalia
est cum rei. quia imagines in exte-
riori sensu comprehenduntur. deus autem non est sensi-
bilis. ideo non est ponere talis cognicionem
Ad id quod ultimo queritur quare non
fuit missio visibilis ad manifestandum
inhabitacionem filii. dicendum quod filium inhabitare
est dupliciter aut per graciam unionis aut
per graciam sanctificacionis. primo modo non fuit
intra manifestacio sine visibili missio

qui plenissime erat in homine sibi u-
nito in quo operabatur opera visibilia
in quibus manifestabatur. Et ideo non
oportebat alia signa visibilia adhi-
bere. Spiritus vero sanctus non habuit missionem
manifestantem inhabitationem eius per gratiam
sanctificationis apparentem. Spiritus sanctus ideo suffi-
ciebat esse missionem visibilem ad
manifestandam eius inhabitationem in sanctifi-
catione apparentem. Non inhabitatio filii et
spiritus sancti sunt consimiliter manifestata. Ergo
in homine inhabitat spiritus sanctus sufficienter eun-
dem quo filius.

Secundo queritur quibus modis mis-
sio sit visibilis. Et arguitur
discurrendo per species. Filius enim visibiliter
apparuit in creatura corporali ut in homine.
Spiritus vero sanctus in corporali ut pu-
ta in columba, igne et flatu. Queritur
ergo de diversitate horum modorum appa-
rendi. Et videtur quod non sunt modi
convenientes hoc modo. Spiritus sanctus eque
nobilis persona ut filius. Ergo in eque
nobili creatura debet manifestari ut
filius. Item si filius per assumptionem humanitatis
[illegible] sine apparitionem in forma s-
[illegible] est minor patre, immo factus minor
angelis, ergo multo fortius spiritus sanctus ex appa-
ritione in igne non tantum minor deo sed
etiam homine. Sed hoc nullus cognovit. Ergo
non cognovit spiritus sanctus apparere in creatura
corporali. Si tu dicis quod filius appa-
ruit in homine assumpto et unito, spiritus
autem sanctus non est columbe unitus vel igni.
Contra unio non aufert [illegible], ergo
per unionem non debet dici minor. Si
ergo est minor hoc est per ~~[illegible]~~ ap-
paritionem ergo etc. Item videtur quod spiritus sanctus [illegible]
minus quam [illegible] apparebat in illa columba
et non in alia et [illegible] apparebat ipse
ibi non alia persona. Ergo alio modo erat
in illa quam pater et filius et aliter in i-
psa in alia. Sed aliter non potest esse in
illa quam in alia persona quantum ad essentiam,

nec quantum ad operationem quia eadem est essentia
et operatio in trinitate. Ergo quantum ad unionem
ergo etc. Si tu dicis quod apparuit sicut in
signo, tunc queritur aut illud signum
fuit a natura aut ab institutione. Si a
natura, tunc pari ratione et omnes alie
columbe. Si ab institutione, queritur quis
instituit. Item filius apparuit visibiliter uno
modo tantum et in una creatura. Queritur
quare non sic spiritus sanctus. Et videtur quod ita
debet esse quia sicut in filio nulla
cadit variatio, immo omnimoda im-
mutabilitas, ita et in spiritu sancto. Ergo debuit
apparere tantum in una specie ut filius.
Item filius tantum semel apparuit visibiliter
quia tantum semel est incarnatus, non
amplius. Queritur ergo unde hoc est quod
spiritus sanctus pluries apparuit in [illegible] non
tantum semel in igne sed etiam [illegible]
[illegible] spiritus sanctus. Si dicis quod illa in
quibus spiritus sanctus apparuit statim esse de-
sierunt post apparitionem, et ideo oportuit
diversa alia fieri, tunc ergo videretur
quod nec illa columba fuit vera nec
ignis. Cum tamen columba et ignis
[illegible] veritatem [illegible], et si hoc
in illa apparitione non fuit tunc ergo
nec fuit vera [illegible] sed falsa, et sic
non fuerunt apparitiones sed [illegible]
et illusiones sicut sunt fantasma-
ta demonum et aliorum magorum. Ultimo
queritur quare tot modis apparuit
spiritus sanctus et quare in alia specie tamen
in capite quam in membris ut Christo
et apostolis Christo datum quod [illegible] im-
ponit [illegible]. [illegible]
[illegible] usque ad finem [illegible] apparuit [illegible]
[illegible] est [illegible] apparitionis.
Apparuit aliter filius in carne ut
esset mediator. Spiritus vero sanctus ut doc-
tor. Io. xvi cum venerit docebit
vos omnem veritatem. Christus media-
tor [illegible] alter vero est [illegible] spiritus

teria generatio, et in virtute unius, sicut pater; et ideo filius in creatura apparuit et unitus. Ad secundum autem ignorancium dicitur signum, id est spiritus sanctus apparuit in creatura ut signatum in signo, quia quod est deo perfecte visibile a divisibile, et hoc solum est spirationabilis, id est filius in sola spirationali apparuit, quia intellectus verum significatur plurem (?) quoniam creatura irrationalis magis quam rationalis. Ne fecit exprimitur unitas nisi cum signo, ideo spiritus sanctus apparuit in creatura irrationali, quae aliquomodo habet rationem signati et exprimendi, sicut flatus significat spirationem, ignis vero caliditatem. Unde (?) sed quia ad perfectam mediationem requiritur quod mediator sit unius, et quod unio sit inseparabilis, ideo filius apparuit singulariter sed (?) et continue. Sed contra, quia non potest spiritus sanctus perfecte signari in uno signo, ideo oportuit significari per plura, et ideo filius uno modo apparuit, sed spiritus sanctus pluribus. Quid vero [illegible] facile est ad obiecta respondere.

Nam ad illud quod primo obicitur, quod quod nobilis est persona spiritus sanctus, dicendum quod non fuit ibi nobilitas apparicionis, sed finis apparicionis, quia ille ut mediator, iste ut [illegible] sive doctor. Ideo filius ut in homine assumpto, spiritus sanctus in creatura ut in signo. Ad illud quod obicitur quod spiritus sanctus debet dici missus sicut et filius, dicendum quod in veritatis illa non fit de filio ratione persone, sed ratione unionis et generacionis incarnati, quia filius factus est homo personaliter, sed spiritus sanctus non est factus columba. Ad illud quod obicitur quod est [illegible] columbe, dicendum quod est unio sed unitatis, et est unio [illegible] intel-

[illegible] primo modo unigenitus illa quae dicuntur in re vel in persona, secundo modo dicuntur signatis signa, et hoc modo unita est persona spiritus sancti illis formis in quibus apparuit. Si autem quaeritur utrum remanebat filius unio, dicendum quod dispositione affectionis creature in quibus nata erat spiritus sanctus declarare, sicut flatus spiritum, ignis amorem, et columba donum fecunditatis (?), sed completive recedebat hec a divina ordinatione, quae ordinavit creaturam ad hoc non in sempiternum (?), sed sicut [illegible] et [illegible], unde quod ad hoc solum formabatur illa tamen columba quam ignis sicut [illegible] apparicionis esset, incepit et desiit. Quod hoc [illegible] quod spiritus sanctus non tamen semel apparuit sed pluries, filius autem non. Quod columba et ignis statim post apparitionem esse desierunt, non autem homo. Quod hoc erat sed quod si columba illa et ignis erant vere corpus, tamen nec columba fuit vera columba, quia statim desiit, sed similitudo columbe fuit, nec ignis verus ignis, quia non comburebat, nec tamen ibi erat aliqua illusio, quia non erat ibi aliqua falsitas in significando. Exhibebatur enim species ad signandum. Quod vero ibi erat et quod magis attendebatur ratio significandi quam essendi, ideo tamdiu duravit quamdiu significare potuit et officium signi implevit. Et quod [illegible] vel formata est columba [illegible] et conspirata (?) statim ut vis illa desiit movere, columba et ignis desiit esse. Ad illud quod ultimo obicitur, quare tot modis apparuit spiritus sanctus, dicendum quod apparicio spiritus sancti fuit ad manifestandam plenitudinem redundantie, ut prius dictum est, et quia redundantia potest esse multiplex, ideo tribus modis apparuit. Potest enim esse in plenitudine

pro redemptore et ita sunt in christo et
hec est perfecta gratia pro omnem modum mi-
lo in christo apparuit in columba, quia
erat sicut redemptoris primogeniti mort-
e et erat ad integrum et perfectum ut esset de-
pro vite influenciam quantum ad primum
motum et hoc mediantibus sacramentis
et hec plenitudo est in sacerdotibus
et ideo datus est eis spiritus sanctus in specie fla-
tus Io. xx. insufflavit in eis di-
cens accipite spiritum sanctum quorum re-
miseritis peccata etc. ut esset tercio modo
esse pro cognicionis adquisicionem sive
doctrinam et hec plenitudo est in apostolis
et doctoribus et ideo spiritus sanctus apparuit
eis in linguis igneis quia lingua pertinet ad
expressionem et sufficiencia modum apparuit
et obiectarum

Item circa ista sunt dubitaciones tres primo
et primo de hoc quod dicit quod filius
inquantum missus a patre minor est
patre. Contra quod sicut obiciunt omnis actus
sancti qui aliquem contingit facit mino-
rem et indigentem. Si ergo filius ra-
cione missionis est minoratus ergo mis-
sio pertinet ad indignitatem. Item sicut
aliquis de equali fit minor [illegible]
est filius autem in missione erat equalis et
non est minor ergo etc. Respondeo dicendum quod quia
dicuntur de filio dei per essenciam quod
pertinent unionem que talia sunt ut fa-
ciat hominem deum et deum hominem con-
sequenter loquendo nullo modo filius dei
est minor sed hoc debet esse per unionem
quia omnia que dicuntur de homine possunt
dici de filio dei et ita patet quod illa
ex hoc est indignitas [illegible]
bilitas in eius persona etc. solvit utramque
obiectionem quia utraque racio procedit intellectu
[illegible] nam fieri minor si quia
erat equalis et ita desinit esse equalis
sunt autem simul est minor et equalis
Item queritur de hoc quod dicit quod sc-

ipso esset filius est minor videtur
enim male dicere quia maior diversi-
tas importatur per hoc quod est maior
et minor quam per hoc quod est alius et
alius quia prima non cadit in divi-
nis secunda sic. Si ergo hec est vera filius
est minor se ergo et hec filius est a-
lius et alius et ita due persone quod
non conceditur. Respondeo dicendum quod verum est quod
maiorem diversitatem dicit maior
et minor quam diversitatem importat et
naturam [illegible] diversitas non convenit
sit maior non secundum diversitatem in persona
quia plures non sunt esse in una
persona quia ergo in christo erat diver-
sitas nature et ita [illegible] non autem
persone non sic maior et minor respe-
ctu persone [illegible] non autem alius et
alius [illegible] non dicit diversitatem personarum.
Item queritur de hoc quod dicit quod mi-
noratus est paulominus ab angelis
videtur non quia super illud Hebre. ii.
cum quem modicum quam angelis mino-
ratus est dicit Glossa natura humana
nichil [illegible] christus assumpsit que
nullo peccato potuit decenari filius
dei maior est. Item beata virgo que
pura creatura est super omnes angelos
exaltata ergo etc. Respondeo dicendum quod est
loqui de christo in comparacione ad angelos
quantum ad mentem sicut quantum ad graciam et
quantum ad naturam mentis et quantum
ad naturam corporis et quantum ad statum
passibilitatis quantum ad graciam sim-
pliciter maior quantum ad naturam men-
tis simpliciter non sunt minor quia sicut
dicit Glossa minores angelis sunt cor-
pore non mente quantum ad naturam corporis
minor sunt quantum autem ad naturam
passibilitatis sunt minor et medio
minoratus quia status passibilitatis

in statu glorie et honoris paulo post
quiescentis alt, Ad quintum de hoc quod
dicit glosa quod pater est maior filio, quia
si verum est quod dicit, omne id quod est in deo
sapientia potentia et bonitas et magnitudo
quia si maior est et potentior et sapi-
entior et melior, prima in deo non est
magnitudo molis sed virtutis quod si pater
est maior et potentior quam filius non sequitur
maior quam dicitur certudo aut no-
cionum non certudinem quia essencia sunt
equales si nocionum quibus quod sunt in
dicitur quod pertinent Ad quantum comparantur sunt
maius et minus non attenditur nisi in co-
paratione parcium, unde non est quoniam est al-
terius ratione sed filius non est compara-
tionis pertinet quod est, Ad quintum quare
ratio illa non maior comparationis, Respon-
dendum quod in patre est auctoritas respectu filii
et spiritus sancti, in filio respectu spiritus sancti et ideo
in patre maior auctoritas et maior fe-
cunditas et quod nullum nomen ita competit
ad exprimendum auctoritatem sicut hoc nomen
magnus, ideo dicit glosa quod pater est maior
filio, quia hoc pertinet obiectum, quod maior
non dicit certudinem sicut potentia et sapientia, sed
dicit nocionem, si queratur quia, dico quod dicit
nocionem quamvis, sed tamen in ratione principii
sicut substancialiter in ratione emanationis,
et hinc est quod pater dicitur minor filio,
quia et si utrumque dicat nocionem in ratione
principii, pater tamen in ratione principii tantum
et ideo plus est de ratione quantitatis ipsa
autem sed ultimus pertinet est principium et
ideo non comparantur eius secundum maioritatem
Ad quintum de hoc quod dicit maior ita
quod donans est sed minor secundum veritatem
filium quia comparatio non accipitur maior
de relatione ad minorem, quia si est
ponere patrem maiorem est ponere filium
minorem, Ad patrem dicitur maior quia habet
auctoritatem super filium quia cum filius dicat

substanciam respectu patris debet dici minor
respectu dicitur quod nec imperfectio quia filius
non dicitur minor patre ratione substancie
sicut pater maior, et quod nomina indigentie
in deo non decet ad usum trahi nec
quia sicut doctores quidam plus se elon-
gant ab heretica fallacia, ideo omnis
glosa dixissent patrem maiorem, voluit
quod filius diceretur minor ne videretur
illa maioritas non tamen auctoritatis sed ex
inequalitate, et communis glosa dicit in
patre auctoritatem, non tamen debet dixisse in fi-
lio substanciam sed illud verbum a magistris
est additum in quibusdam disputationibus

Nunc attendamus ad as-
signandam missionem spiritus sancti in-
visibilem, Terminata parte in qua d. xvii
magister agit de processione spiritus sancti visi-
bili, in hac parte agit de invisibili,
et dividitur hec pars in duas, in prima
determinat magister spiritus sancti invisibilem mis-
sionem secundum suam opinionem, in secunda vero quia
sua opinio habet multos impugnato-
res, ponit opiniones sive defensiones
ibi Hic queritur si caritas spiritus sancti
est, prima ibi pars habet duas, in prima
missionem invisibilem spiritus sancti notifi-
cat, in secunda confirmat ibi Hic autem in
re tanta aliquid de nostro non, Ad primam
partem in qua notificat habet duas, in quarum
prima predicit suam intencionem ibi Nunc
autem attendamus ad signandam, in secunda
supponit quod spiritus sanctus est amor quo
diligimus deum et proximum, ostendit ipsum in-
visibiliter mitti, quia in nobis effi-
ciatur effectum et hoc facit ibi Hic ut
ut diligamus, docet ac plenius ex-
plicare autem in tanta re, Hec est secunda
pars in qua racionem suam confirmat et di-
viditur hec pars in tres, in prima o-
stendit quod amor quo diligimus deum
deus est, sicut amor quo diligimus
proximum, in secunda vero ostendit quod amor

ille qui est spiritus ibi etc. aliter
tua dilectio sit deus etc. Contra ostendit
quod spiritus sanctus est caritas non tollit sed
conualescit et firmatur longius ibi. Ne si
forte aliquis dicat illud dictum etc.
vlterius et ultimo concludit tamquam mani-
festum ita quod spiritus sanctus tunc mittitur
inuisibiliter cum nos facit dei et proximi
dilectores ibi. ex premissis clare sequitur
quod spiritus sanctus caritas etc.

Ad intelligentiam huius partis mouetur que-
stio. primo et principaliter utrum sit ponere
aliquam habitualem caritatem creatam
in creatura, sit ponere donum caritatis creatum
et hoc est querere utrum caritas qua
diligimus deum sit spiritus sanctus.
Secundo dato quod sit creata caritas utrum
utrum illa caritas sit diligenda ex
caritate. Tertio utrum caritas creata
naturaliter possit cognosci ab habente ca-
ritatem, tertio si possit cognosci ab
habente.

Arguitur primo quod non sit ponere ali-
quam habitualem caritatem creatam
in anima sed sufficit spiritus sanctus et hoc
probatur per auctoritates multas
quas adducit magister in littera probatione
rationibus et primo rationibus sumptis ab
essentia caritatis que est bonitas sua
actus ... actus est melior forma ra-
tionali sed caritas melior est anima ra-
tionali quia eam facit meliorem ergo non
est actus ergo est forma sed constat quod non
irrationalis ergo rationalis ergo anima vel
angelus vel deus sed non anima vel angelus
ergo deus. Item nulla bonitas creata equiva-
let bonitati sed caritas equivalet bonitatibus
quia per caritatem meretur homo et efficitur
dignus vita eterna sine bonitate ergo ca-
ritas non est bonitas creata ergo etc. Item
omne bonum creatum est bonum per participa-
tionem sed omne bonum alio bono bonum
potest inclinari non bonum et sic valet in
ipso malum per diminutionem speciei modi et
ordinis ergo si caritas est bona bonitate
creata caritas potest esse mala vel saltem
intelligi mala vel vel sic inconveniens.

qui plenus est. Item hoc ipsum ostendit rationibus
sumptis a virtute sic quanto aliquid virtuo-
sius tanto paucioribus mediis indiget
ergo si aliquid est potentissimum nulla alia
a se virtute indiget ergo si spiritus sanctus est potentie
infinite et ipse est caritas ergo se ipso non
alio inflammat affectum ad amorem non
est ergo ponere caritatem creatam nisi que
sit spiritus sanctus. Item plus distat virtus naturalis
a deo quam voluntas sed deus diligit vir-
tutem naturalem non alio quam sit ipse
ergo si ibi non cadit medium nec in vo-
luntate cadet ergo etc. Item ubi mouet vir-
tus motoris primi sed plus et non potest
errare superfluunt aliam virtutem superad-
dere in spiritu si manus esset sufficienter mouens
etc.mouens non oportet ibi esse aliud vir-
tutem sed spiritus sanctus est diligens et admittere
operatur voluntatem et est mouens sufficienter et non
potens errare ergo superfluum aliud ca-
ritatem ponere sed omne superfluum est
resecandum ergo etc. Item rationibus sumptis
ab actu caritatis sic actus
caritatis est animam rectificare sed non potest
nisi virtus est recta quam recte ergo
si creare solum est ab infinite quod est infi-
nite potentie ergo et rectificare sed hoc solum
est creatoris ergo etc. Item aliquis
actus caritatis est unire sed nulla creata
per creaturam unitur ultimo sed cuius
creatura creatur ergo nulla creatura
est medium uniens deo si ergo caritas
est medium uniens ergo non est creatura
nec creata. Item actus caritatis est uni-
cuique ordinate diligere ergo si ordina-
te diligere est diligere unumquodque sicut
sibi competit sed bonum in quantum est me-
lius tanto magis est diligibile ergo ipsum magis
in infinitum diligibile ergo si caritas
facit deum diligere ut diligendus est
caritas facit deum infinite diligere sed
non cadit in actu infinito est creatura
ergo etc. Item contra caritas est principium
referendi animam quantum ad potentiam

voluntatis · sed alia conveniunt ad alias potencias · s. irascibilem et racionalem reformat · per virtutes caritas · ergo pari racione et concupiscibilis · sed eius reformacio est caritas ergo etc. / Item ubi est refirmacio ibi est confirmacio et informacio · et ubi est informacio ibi est aliquid informans quod se habet per modum forme · sed omnis forma rei create est creata · deus enim nullius est forma perficiens ergo etc. Item caritas est principium vivendi · Augustinus de civitate dei · sicut anima mea vita carnis de corpore · sic amor est vita tua · sed omnis vita creature principaliter in aliquo est ab aliquo informante ex quo et unificali fiat unum · sed ex deo et anima non potest fieri unum · ergo necesse est ponere in anima aliquid caritate creatum que unificet / Item omne quod est in aliquo potencialiter ad mortem est in illo per aliquid separabile · sed vita gracie est in anima possibiliter ad moriendum morte culpe ergo per aliquid separabile · hoc autem non est deus · quia impossibile est deum perpetuum separari ab aliquo · ergo est aliquid creatum / Item caritas est primum complementum sed complementum est illud in quo distinguitur bonum a malo · iustus ab impio · non tamen in actu · sed eciam in habitu ut parvulus vel adultus dormiens ergo cum distinccio non sit boni a malo · per bonum motum · quia illa omnibus est communis · caritas deus quibus communis · et cum sit distinccio · consequenter non sit facta vel visa · sed creata patet quod caritas habitum creatum / Item caritas est principium merendi · sed non quia bonum facimus · eo bonum sumus · sed magis econverso ergo caritas prius facit bonum quam eliciat actum · sed cum aliquis de non bono fit bonus · necesse est aliquid habere positum in ipso de novo · et hoc non potest esse actus · ergo

creatus / Item deus alio modo cooperatur in operacione meritoria quam naturali · quia si non alio modo · tunc rediret error pelagii qui ex naturalibus posset homo mereri · ergo alio modo · sed per virtutes meritum omni non cooperatur · unde est quod in operacione caritatis meritoria cooperatur mediante aliqua virtute · sed hoc non potest esse si creata non esset / Item videtur quod magister erravit qui dividit opera virtutis a caritate · sed magister posuit quod caritas qua nos diligimus deum sit spiritus sanctus · ergo ponit quod motus diligendi quod est effectus in caritate · sit solius spiritus sancti et ita dividit opera virtutis / Item qui dicit quod caritas est increata errat · sed caritas qua diligimus deum et proximum ut quidam tenent est quid increatum · sed magister dixit hanc esse spiritum sanctum ergo erravit / Respondeo ad predictorum intelligenciam est notandum quod ista hoc est duplex et fuit ab antiquo opinio · quedam eciam ut magistri · et sequacium suorum est opinio quod spiritus sanctus est caritas increata · qua pater et filius diligunt nos · et eciam qua nos diligimus deum · et quedam volunt dicere quod intellectus huius posicionis habet esse · sicut enim quod sit lux potest radiari in se et intransferri · et in extrinsecum perficiendo formari · primo est lux · secundo lumen · tercio hypostasis celestis · ita spiritus sanctus potest considerari in se et sic est amor patris et filii · potest eciam considerari ut in anima humana inhabitans · et sic spiritus sanctus dicitur gracia · potest considerari ut unitus voluntati · et sic est caritas qua nos diligimus deum · Unde dicunt quod spiritus sanctus est increata caritas non per affectum sed per unionem · quemadmodum enim solus filius est homo vel est incarnatus · et tamen tota trinitas est incarnacionem operata · sed tamen solus filius unitus est · sic spiritus sanctus tota trinitas faciat unionem

spiritussanctus cum voluntate. solus tamen
spiritussanctus unitur voluntati. et ideo solus
est caritas. Racio autem movens ad po-
nendum hec est auctoritas apostoli ii Cor
vi qui adheret deo unus spiritus est et est
similitudo. Dicunt enim quod sicut filius pre-
dit per modum nature. et ita sic unibilis
sit spiritussanctus per modum voluntatis et ideo
voluntati unibilis et unitus. et quia
voluntas creabilis est. non sic natura. ideo
spiritussanctus unitur separabiliter. sed filius insepara-
biliter. et ideo longe inferiori unitur quam filius.
et habetis sic unitur. scilicet facit diligere
sed hec posicio non est stans quia spiritussanctus
non est unibilis et creata si esset unibi-
lis. aut per naturam. aut per graciam. non per
naturam ergo per graciam. ergo adhuc oportet esse
habitum creatum disponentem animam ad susce-
pcionem talis unionis. et ita redit quoad
hoc non credo quod magister hoc non fuit
huius opinionis. Et propter hoc aliter dicendum
quod id quo diligimus deum. triplex est. an-
pe. aut quo diligimus effective. et sic ca-
ritas sive amor est tercia trinitatis
et sic efficiente. aut quo diligimus exem-
plariter. et sic spiritussanctus qui est unio patris
et filii et nexus amborum. est unitas ad
cuius imitacionem caritas nos nectit
simul quod dicit dominus Io. xvii ut sint unum
sicut et nos unum sumus. aut quo di-
ligimus formaliter. et sic opinio magistri
est animi affectus. sed in hiis omnibus unum
dicunt nec errant. sed deficit quod preter
hec est ponere caritatem sive quartam opi-
nionem que sit habitus creatus animam in-
formans. et eo habitu sentire a parte esse-
ncie quod caritas est bonitas creature ra-
cionalis reparans perficiens et distinguens et
ordinans et disponens ad vitam eternam.
ergo necesse est quod sit eius perfeccio
Ad id ergo quod obicitur primo quod caritas est
melior alia racionali. dicendum quod illud est
ibi comparacio quod ubi est unum propter alterum
ibi tantum unum. vel caritas creata boni

est propter caritatem increatam. vel non valet ibi
comparacio quia non univoce fit de bo-
nitate sed equivoce de bona. quia
incommutabilis in fine. caritas bona quia
ordinans. Ad id quod obicitur quod equivalet
habitum. dicendum quod equivalet simpliciter
comparacione qui opus caritatis respi-
cit dignum vita eterna sine tamen re-
muneracione. Ad id quod obicitur quod si est bo-
num per participacionem. tunc eius bonitas
est permutabilis in conformitate. dicendum
quod aliquid de bonum per participacionem dici-
tur quod participans et ordinatum
dicitur quod participacio et ordinacio. primo modo
est bonum habitus caritatis. secundo modo est ca-
ritas. et ideo potest non esse. quia non est ipsa
essencialis bonitas. sed participacio ea-
rum non potest non esse bona vel or-
dinata. quia est ipse ordo annexus.
unde solvendum. Ad id de distinccione et
in hoc patet responsio. simpliciter ad hanc
a parte eius dicitur. nam est ponere ca-
ritatem habitum creatum. nam cari-
tas qua diligimus deum est creata.
non quia tamen deus cooperatur nobis-
cum. sed quia nostra voluntas cooperatur
deo. Coadiutores enim dei sumus. et
quia cooperamur deo. necesse est nos
esse conformari. necesse est quod ab i-
psa caritate relinquatur in nobis
aliquid complacencia in nostro affectu per
quod moveatur illi conformiter. voluntas
enim libera est et natura movetur ad
opposita. et ideo ponitur habitus caritatis
creatus in nobis non propter defectum a
parte dei nobiscum operantis. sed voluntatis
nostre sibi cooperantis. Ad id quod
obicitur quod habitus perfectissimus non indiget
habitu medio. verum est. sed caritas non
est propter illum habitum indigencium
sed propter voluntatem que indiget ha-
bitu disponente. Ad illud quod
obicitur quod deus cooperatur nature

sit vitute tutu. Dicendum quod deus regit
naturam sic istitutam et ita disformiter
operatur et ideo non indiget alio re-
gulante. non sic est de voluntate que
multiplex diffformiter et ideo indiget aliquo
alium regulante et disponente ipsam. ad
dicendum quod aliud est de natura et de volunta-
te quia natura non habet moveri nisi uno
vel infra. sed voluntas semper et ideo in-
diget aliquo elevante ipsam. Ad a-
liud obiectum quod virtus primi motoris est
plus. Dicendum quod non sufficit prima. sed
necesse est quod recipientis istam
est habitus et conformitas et hoc est
per virtute dicitur. Aptu est operationibus
ponitur unitas quod reforma. sine re-
latione uno et dilectio non tamen sunt ab
aliquo ut ab efficiente sed est ut ab
informante. Informans autem est caritas
creata et est hoc contra obiectum quod pre-
actu sine operationibus. Nam quod obiectum
quod reformatio est ab increato vero est per
modum efficientis sic et creato sed refor-
mato alterius religuit formam et ideo
necesse est ponere habitum istitutum. Ad a-
liud obiectum quod vanitas non venit virtuti
dicendum quod gratia sit in similitudine principii quod est ex
nichilo. et est vanitas. et non venit
vel principium quod est ad essentiam sive dilectio
principium. et est virtutis corporum
similitudinem et non venit. Ad aliud
quod obiectum quod hoc potest intelligi duplex
vel quantum deum debet diligi in se.
et sic est quod non sit bonum infinitum
debet in infinitum diligi. et tali
modo deum solus seipsum diligit. vel
quantum est diligentis ab hoc. et sic
verum est et tunc diligit in infinitum
non simpliciter sed in estimatione citius
caritatem tamen cum diligit caritas
deum plus quam bonum creatum. quod si bo-
num creatum in infinitum multiplicaretur
adhuc magis diligeret deum. Ad aliud

obiectum in contrarium concedendum est potest
duo obiecta que dicuntur negans ca-
ritatem. Ad primo obiectum quod dicitur operari
caritas. Dicendum quod verum est quod quando
senserit sit caritas quia diligimus
aut deum est per affectum. aut per visionem.
aut deum per contemplationem et intelligitur
omnis autem intellectus quas nunc addicit
per se. similiter aut loquendo non intelligitur
vere. nec credo quod nunc sic intellexerit.
et per hoc patet aliud quod nunc non dicit.
quod autem sit increatum sed quod sufficiat
donum increatum sine caritate et in hoc non
fuit error sed defectus tamen.

Secundo queritur utrum caritas sit
amabilis. et quod sic ostenditur hoc
modo. Augustinus viii de trinitate nemo dicat
non novi quod diligam. diligat fratrem
et diligat ipsam dilectionem. ergo dilectio est
diligenda propter se. Item hoc ipsum videtur
ratione quod quando est perfecta cognitio in illa
qua quis novit se nosse sic novit
ipsam notitiam. ergo per perfectus amor
nisi ille quo quis se amat amor
si non amorem sed caritas est perfectus
amor propter se. Item aliquis diligit proximum
et ideo quod videt eum habere caritatem
sed propter quod unumquodque et illud magis ergo magis
debet diligere caritatem sine dilectione.
Contra Augustinus in libro de doctrina christiana quod
tamen quatuor diligenda ex caritate scilicet deum
seipsum proximum et corpus proximum sed caritas
sine dilectio non est aliquod horum ergo non
est diligenda ex caritate. Item duplex
est dilectio scilicet concupiscentie et amicitie. si ergo
caritas sine dilectio diligeretur aut ergo di-
lectione concupiscentie aut amicitie. non ami-
citie testatur quod amicitia est inter plures
amor quo aliquis optat alii bonum sed
autem nemo optat bonum. Item nec concu-
piscentie quod concupita est rei non habite ergo
tamen ex caritate nemo diligat nisi

sine caritate. ergo ex caritate non per
comprehensionem caritatem. Si tu dicis quod co-
mprehensionem augmentum caritatis hoc non
solvit. ergo ante non quando nisi
bona caritatis habitus secundum quod habitus est
possit amari / Respondetur sicut se habet fides
ad credere et spes ad actum sperandi,
sic dilectio sive caritas ad actum dili-
gendi. sed nullus habens fidem credit
fidem. vel in fide. quia sicut dicit augustinus
credens scit se credere et videt credere
se consolationis an est vero non ipsa
sicut autem nullus sperat ipsam spem,
ergo a simili nec diligit caritatem,
vel si non est simile. arguitur contra non
quia si diligens diligit dilectionem. aut
eadem. aut alia. si alia tunc pari
ratione et aliam dilectionem diligit aliam
et sic erit abire in infinitum. si igitur
stare est ibi convenit abire in in-
finitum. si diligit diligit eadem. sed
si hoc. Contra nulla forma spiritualis
se ipsam reflectitur nisi de primis inte-
ntionibus. sicut unitas. virtus. bonitas.
et in nullo non dicitur albedo alba. ergo
nec dilectio dilecta etc. Respondeo dicendum
quod amplectendo dilectionem. secundum quod deus di-
lectio est constat utique quod caritate est
diligenda sed amplectendo dilectionem secundum quod
est habitus creatus sit utique diligenda,
sed non super omnia. ad instantiam autem
obiectam notandum quod triplex est amor. scilicet
amicitiae quo aliquis optat alicui bo-
num. et concupiscentiae quo aliquis desiderat
aliquid et complacentiae quo aliquis requie-
scit et delectatur in re desiderata cum
praesens est. sed ergo caritas amor amicitiae
nullo modo est caritas quia non convenit
sibi. amor concupiscentiae est caritas quod ca-
ritate secundum quod diligens desiderat amplius
diligere. amor vero complacentiae scilicet quo di-
ligens acceptat ipsam dilectionem qua deum
diligit. sed est diligenda caritas secundum quod
nam habetur, eo quod ipse est bonum val-
de acceptabile huius visio per visio-
ad deum perpetua, nam ratio illa quod
inducitur augustini de doctrina christiana tenet
solum contra ad dilectionem amicitiae quia
augustinus loquitur de amicabili cui ali-
quis optat bonum / Quod 2o obicitur
simile per opinionis igitur caritatis habitus secundum
quod habita non sit concupiscentia nihilominus tamen
est complacentia possessa dicitur quod sperat
dilectio et possessio comparatur ad desi-
derium dum deficit et requiescat dum
comparatur. sed simul manet concupiscentia
et complacentia / Ad 3 quod obicitur ratio
de fide et spe. dicendum quod non est simile quia
actus fidei de se dicit imperfectionem, similiter
et spei. quia alius est rei habere ipse
alter rei non habere et ideo si ille actus
reflectitur diminueret de ratione ha-
bitus vel cum contrarietate consolationis non
habetur cum et spem simile. et ideo hae vir-
tutes evacuantur in patria. hoc di-
lectio est actus complectionis et perfectio-
nis sicut scientia. unde sicut perfecte scit qui
scit se scire ita perfecte diligit qui
amat dilectionem / Ad 4 quod obicitur
quod eadem aut alia etc. dicendum quod eadem
quantum ad habitum. sed alia quantum
ad actum. et quod obicitur quod spiritualia non
reflectuntur, dicendum quod reflexio in for-
ma aliquando venit ex ratione. et est
in generalibus. aliquando venit ratione
eius in quo est. et est in for-
mis quae sunt in potentia naturae
super se reflecti et inspectiva super se con-
vertuntur. et quia potentia rationalis se
ipsam cognoscit et voluntas est in super
mentem secundum memoriam ideo per se
scit aliquis et scientiam novit et per ca-
ritatem se et ipsam diligit. et si quae-
ratur ratio quare potentia intellectiva
nata est super se redire voluntas
alibi dicitur. sed non tamen sufficiat quia
sunt simplices potentiae et in subst

simplicia sinceritate et ordinis non alli-
gate non patet quod non est scire id quod
obiective complevit in sensibus. Alia est
scientia que videt et alia que non videt se
videre. Quod scire debet esse in intellectu
Decimo quintum verum caritas sit cer-
titudinaliter cognita ab habente. Et quod
sit est auctoritas Augustini in verbum de fru-
ctu et habere in libro: Qui fratrem diligit magis
novit dilectionem qua diligit quam fratrem
quem diligit. Sed fratrem novit certi-
tudinaliter ergo caritatem. Item I Io. I qui di-
ligit fratrem suum in lumine manet. Ergo
si caritas est lumen tunc nil clarius vi-
detur lumine ergo etc. Item Io. iii unctio
docebit vos de omnibus, non inquam
de omnibus cognitis sed de omnibus ne-
cessariis ad salutem. Sed caritas est ma-
xime necessaria ad salutem ergo maxime
nos docet unctio spiritus. Item
quando aliquid anime est presencialiter certius
veri videtur et cognoscitur. Sed caritas
anime est presentissima quia est in ipsa
anima ergo etc. Item habens fidem scit se habere
fidem, nichil enim certius est homini sua
fide ut dicit Augustinus. Ergo pari ratione
habens caritatem scit se habere caritatem.
Contra: Eccles. ix nemo scit utrum amore
vel odio dignus sit. Cum habens ca-
ritatem sit dignus, nescit se dignum
ergo etc. Item I Cor. iiii nichil michi
conscius sum sed non in hoc iustifi-
catus sum. Ergo videtur quod homo non
habens remorsum possit non esse iusti-
ficatus ergo non habere caritatem. Sed nullum
signum evidencius est caritatis quam
carencia omnis remorsus, ergo si illud
est fallibile certum erit fallibilia. Item
caritas est diligere deum propter se et
super omnia ita quod nichil equale vel supe-
rius sit. Sed nemo scit utrum sic
diligat deum ergo nemo scit utrum
habeat certitudinaliter caritatem. Item habens

caritatem est deo acceptus et hoc constat
nobis omnibus quod sunt convertibilia.
Sed nemo scit utrum deo sit acceptus nisi
per revelacionem ergo nemo scit se habere
caritatem nisi per revelacionem. Item quod apostolus
quod nesciebat utrum haberet culpam dicit
sed in hoc non in hoc iustificatus sum
ergo ab opposito nesciebat se habere graciam
ergo nec caritas non fuit sine gracia ergo etc.
Respondeo dicendum quod caritatem cognoscere certitudinaliter
est duplex: vel in esse quid sit et qualis
esse debeat et utrum cognoscatur sit alicui
est cognoscere caritatem in speciali sive in hac
et hoc non nec de se nec de alio
quidem esse evenit scire certitudinaliter sive
de alio cum quia non novit que sunt in
homine nisi per signa que fallibilia sunt
de se non. Et huius sunt tres rationes. Prima ratio
una et principalis est divine acceptationis
implicacio. Quia iudicium [illegible] est esse gra-
tis placenti que non est nisi gratum faciens
quod reddit hominem deo acceptum. Et ideo
caritas sic vocatur. Nec sine quia licet tamen
dicimus sed ecclesia quod facit hominem deo carum
et quod nescimus dei acceptacionem certitudinaliter
nisi per revelacionem, ideo nescimus nos habere
caritatem nisi per revelacionem determinatam.
Secunda ratio est similitudo ipsius ad dilectionem
naturalem. Sicut enim contingit aliquem inflam-
mari ad laudandum deum per assuefactionem
qui accipit per aliquod tempus specialem et
tamen semper afficitur sicut expressit patet
per beatum Bernardum in libro de amore dei ubi
reprehendit supplicantes de devocione.
Tercia ratio est nostri oculi lippitudo quia
oculus noster est sicut oculus noctue ad ma-
nifestissima nature sicut dicit philosophus. Unde sicut
oculus lippus nescit distinguere inter
lumen diei et lumen flamme vel lune
ita oculus noster spiritualis inter lumen gratie
gratis date et gratum facientis. Quarta ratio
est divinorum munerum dispensacio. Deus

~~cuius claudit oculos suos~~ suos quantum
ad ea que spectant ad eius dignitatem
et de quibus potest efferri. Unde gratia
est superbie quia aperit oculos ad videndum
prerogativas et claudit ad videndum in-
dignitates et defectum suum. Ideo Apoc. 3°
dicis quod dives sum et locupletatus et
nullius indigeo et nescis quia pauper es
et cecus etc. Sed quando vir sanctus dicit se
miserum esse quia claudit oculos suos quantum
ad bona et aperit ad videndum mala.
Et hec est ratio quod homo non cogno-
scit caritatem quam habet. quod per se non suffi-
ciat tamen cum aliis bonis est. Ideo licet
quia illa est superna que primo dicta est
rationibus eius caritas non possit deter-
minate cognosci esse in aliquo certitudine
respectu sui tamen potest per signa probabilia
cognosci maxime per mortificationem co-
rporis et amorem eam sine fine
et per multa alia que sancti dicunt signa
et ponunt / Ad illud quod obicitur in
contrarium quod amor est delectatio quam habet dicendum
quod caritas non semper est delectabilis sed ultra
hoc addit super quod gratuita est et quantum
ad illud dilectionis determinatio est cogno-
scibilis quantum ad id quod est gratuita
non / Ad id quod obicitur quod caritas est lumen
dicendum quod quamvis de se caritas sit cognoscibilis
tamen non cognoscitur a nobis quia oculus
nec lippus est / Ad id quod obicitur quod unctio
docet nos de omnibus necessariis ad salu-
tem dicendum quod verum est ea non que necessaria
sunt sed scire se habere caritatem non est ne-
cessarium ad salutem sed solum habere / Ad
aliud quod obicitur de prudentia caritatis dicendum quod
quamvis secreta sit prudens tamen condicio que
comitatur spiritum scilicet divina acceptio non
est prudens quia latens in dei cognitione
et iudicio / Ad id quod obicitur de fide dicendum
quod non est simile quia fides est certum principium
non super apparentia acceptatum sed caritas
~~non patet ideo non est simile~~

~~Racio quidem vera caritas sit~~
cognoscibilis a non habente et quod non
videtur quod omne quod cognoscitur aut cognoscitur
per essentiam aut per similitudinem sed non per esse-
ntiam quia non est essentialiter in anima
peccatoris. Si ergo cognoscitur hoc est per
similitudinem. Sed contra, 12° super Genesim ad litteram de tri-
bus generibus visionis quod dicit
intellectiva cognoscuntur eas que non
non habet, sed similes imagines que non
sunt ipse ergo similitudo caritatis non
est aliqua quam caritas ergo si caret quis
caritate caret et similitudine eius et ita
neque cognoscit caritatem / Et si non ha-
bens caritatem cognoscit eam aut ergo
per speciem creatam aut per acquisitam vel
per effectum aut per propriam lucem non per
creatam quia anima est sicut tabula
rasa non per speciem acquisitam quia
omnis species acquisita acquiritur medi-
ante sensu et imaginatione sed species
caritatis non cadit in sensu nec in ima-
ginatione / Et non per effectum quia nemo
cognoscit per effectum aliquid nisi sciat
quod sit illius effectus unde nullus cogno-
scit per eclipsim interpositionem terre nisi
sciat quod interpositio illius est causa si
ergo per effectum cognoscit oportet quod sciat
prius quod illius est causa caritas et ita prius
cognoscit caritatem non ergo per effectum / Si
tu dicas quod cognoscit in illa veritate
eterna aut hoc erit effective aut for-
maliter si effective sic omnia cognoscunt
in ea que omnia facit scire quecumque
sciuntur si autem formaliter sive exemplariter
ergo videtur quod vel imprimat aliquam speciem
in intellectu vel non est quod ipsa
veritas vel exemplar aspiciatur quod nimis
altum est super speculatum altum aut
manifeste sanctum / Sed quod peccatores desi-
derant caritatem sed nullus desiderat quod
non cognoscit quia ignoti non fuit di-
ligi sicut quod angeli qui ipsi cognoscunt
caritatem / Et aliquis autem caritatem

~~pt hec cognicio de illa~~ sed omne quod
cadit in intellectum apprehendente per in
memoria consignat, ponatur ergo quod imprima-
tur cognicio memorialis. et quod dominus cadat a
caritate memoriam eius reprimit. ergo
adhuc cognoscat eam. ergo caritas cogno-
scat eam. ergo caritas per cognosci a non
habente. Item si caritas cognoscat ab habente
aut hoc est per essenciam aut per simi-
litudinem. sed probo quod per similitudinem quia nul-
lum cognoscit intellectus nisi ab illo infor-
metur. sed caritas habitus est affectus ergo
secundum essenciam illud non informat. quod si
virtus intellectum et illum informat.
hoc est per essenciam sed similitudo per-
fecta a non habente [illegible] ergo etc. Et
Augustinus dicit xi de trinitate quod ab alio quod in-
tellectus intelligit quod est in memoria
[illegible] est aciem intellectus informari
ergo intus forma ad hoc quod intelligit
quod est in voluntate. ergo si intelligit
caritatem informatur intellectus aliquo non
sua caritate ergo similitudine ergo idem
quod prius. Respondeo dicendum quod cognicio experi-
encie non cognoscit caritatem nisi ab ha-
bente, cognicio vero speculacionis eciam
est cognoscitiva caritatis eciam a non habente
modus autem huius cognicionis non per
esse per caritatis essenciam nec per simi-
litudinem a sensibus acceptam. ergo ne-
cesse est quod sit per similitudinem impressam
vel innatam [illegible] autem que sic
cognoscuntur ab homine dicuntur ab a-
nimo cognosci in veritate eterna, aut quod
veritas cognicionem infundit in spiritu,
aut quod a creatione imprimit sicut
illud signatum est super nos lumen etc.
Caritas autem non cognoscitur a pecca-
tore per speciem impressam. ergo oportet quod
per innatam cognoscatur. species autem na-
ta sit esse duplex aut similitudo tam-
quam species lapidis aut ita similitudo

~~quod est quedam veritas inscripta [illegible]~~
species sit pictura et ab hac creata est
anima innata. Secunda species est impressio ali-
qua summe veritatis in anima. sicut vi-
gor animae a creatione sua datus est lu-
mine quodam directivo et quodam di-
rectivo naturalis data est etc. et affectio
voluntatis cognoscit [illegible] anima quod sit recti-
tudo et quid affectio, et ita quod recti-
tudo affectionis et veritas sit hec cogno-
scit caritatem per quandam veritatem que
in veritas est similitudo caritatis et tunc
[illegible] est convenit [illegible] dum accipit
ab intellectu est convenit veritatis
que est in anima, unde et Augustinus dicit
quod huius [illegible] cognoscuntur in ipsa veri-
tate et per similitudines que sunt ibi quod ipse
non dicit hoc quod non fiat aliqua species
in intellectu cognoscentis. sed quia in anima
non est propria species sed veritas quedam ab
ipsa veritate impressa etc. sed [illegible] ad obiecta

Circa ista sunt dubitaciones circa literam
et primo dubitatur de ista glosa: qui
diligit proximum quid est ut ipsam di-
lectionem diligat. videtur enim ista glosa non
valere quia cum possibile sit dilectionem di-
ligi non tamen est verum quod aliquis diligit
eam inter eum sequitur amamus que
nollemus amare. Et dubitatur de ista
glosa: qui diligit dilectionem quid est ut
deum diligat. quia aut intelligit de in-
creata aut creata. si de creata tunc valet.
diligit quid est creatum. ergo increatum. si de in-
creata tunc in illo concedit tamen forte sicut
quod dilectio qua diligimus proximum est dilectio
creata. Respondeo dicendum quod vere quedam bona est
in proximo. quedam enim est amor in quo
non est quietatio nec dilectio nec complacen-
cia sicut ille qui est ex parte tamen [illegible]
[illegible] cui racio abscistit. quidam enim est a-
mor qui est cum dilectione complacencia et
quietacione et in tali amore non est tan-
~~[illegible] rei amate [illegible] ipsa~~

amato et sic amor est caritas
et ideo sequitur qui amat proximum dat di-
lectionem i. acceptat. sed quicumque bene sequitur
qui acceptat aliquid ex se intencius magis
acceptat id in quo invenit racionem di-
lectionis. si dilectus eo ipso quo dilectus
acceptatur maior dilectio magis. cum igitur
dilectio increata sit dilectio exemplata et di-
lectio divina sit exemplar omnis racionis
dilectionis et in illa prima et summa
racio omnis acceptabilis. hinc est quod sequitur
quod qui diligit dilectionem diligit deum
/ Unde magister arguit ex libro suppone. quod si ca-
ritas sive dilectio proximum est dilecto
in acceptatione ex hoc tenet prima con-
veniencia et ex alia suppositione quod prima racio
acceptacionis est in dilectione exemplante
non exemplata et ex hoc patet 2a / Et quibus
de hoc sed dicit. Ecce iam per noticiam
fratris deum quis potest videre. non similiter est
i. tamen vel. de deo quod lucet videtur
innecessitatem. p. de fratre novimus quid est
de deo vero non novimus quid est. sed
si est ipse non loquitur quid ad cognoscen-
si est / Respondeo dicendum quod aliquid tantummodo
magis cognoscitur est duplex quia certitudo co-
gnicionis est secundum proximitatem. aliquid autem
propinquius est duplex aut quantum ad racionem
cognoscendi. aut quantum ad statum quantum
ad statum de propinquiore inest racio quam
aliquibus alia res quam aut ad racionem
cognoscendi hoc est duplex aut a parte co-
gnoscentis sic sol est prius terre. et tamen
terra est absens tamen sic deus est propin-
quior quam frater. qui prius est oculis carnis
quorum cognicio viget secundum statum presentem
aliter sed dicendum quod propinquius est aliquid duplex
in racione cognoscibilis vel secundum effectum vel
secundum se. secundum se noscior est frater. secundum effectum
noscior est deus quia effectus divinus quod
est dilectio inest ipsam animam et ei est prius
et magis cognoscitur quam frater / Et quibus
de ille vel ca. 70. mr. sed est in littera
qui diligit manet in lumine / videtur
cum noster de deo quod lumine respiciat
cognicionem sic calor affectionem. quare magis
deberet dici manet in calore quam
manet in lumine / Respondeo dicendum quod lumen est
manifestans manifestum ante aliquid
aliam est duplex aut sic viam cognoscen-
di sic aut sic viam agendi per
quod est per scienciam et sic illud lumen
opponitur tenebris ignorancie simpliciter
sed est per graciam. Unde veritas desierit
lux de celis. et sic illud est tene-
bra malicie sive peccati et de isto lumine
et de istis tenebris loquitur beatus Johannes ut patet
patet in textu et cum. xl. error et tene-
bre peccatoribus contrarii sunt et quia ca-
ritas sic est gracia alie virtutes non
ideo dicit qui amat manet in lumine
per apparatum / Et quibus de hoc quod
dicit quod in omnibus donis nichil magis
est caritate / videtur cum dicat Glossa quod
sapiencie donum donans excellentissimum inter
omnia dona. vel si idem caritas et sapiencia
caritas non removet pregativam
inter dona / Et quibus de convenientia
si caritas est proprium inter dona dei
et nichil magis est quam superfluitas
est caritas. aut quia loquitur de creata
creata aut increata. si de increata
tunc quia probat idem per idem. si de crea-
ta tunc illa eius convenientia quod non
valet quod si creata est caritas maior
inter dona creata quod sit spiritus sanctus / Respondeo dicendum
quod potest auctoritas magistri per intelligi
de caritate creata et increata per racionem
ad virtutem. Si de increata caritas est
Si de creata major est inter dona
quia plus habet in se de racione boni
sive de ipsa bonitate quam aliquod
donum loquendo proprie. quantum cum dona
sunt que sunt cum caritate. et hoc ob-
ceterum est quod in mora sunt. quidam pre-
supponunt caritatem sic donum sapiencie

caritas enim est que dat sensum gustus
ut sapiant ei bona eterna, unde sapientia
super addit quandam pleniorem habilitatem
que comparata ad caritatem unus est bona
secundum quod comparat caritatem magis bonum
est bonum cui quod presupponitur et ita patet
quod caritas proprie loquendo est excellen-
tissimum donum sapientia ubi presupponitur sine
simpliciter donum caritatis dicitur excellen-
tissimum / Ad 1m quod obicitur de gratia dicendum
quod verum non bona est si intelligatur
de caritate increata, si ipsa est donum primum
et proprium et perfectissimum est huius oportet
quod ipsa sit perfectissima et que per superhabunda-
ntiam ... soli conveniunt. Si autem
de caritate creata tunc gratia omnis in-
telligendum est a parte nominis sic caritas
creata est maxime inter dona creata
et perfectissimum est maximum donum quo me-
lius vocatur nomine doni excellentissi-
mum aliquod quo est ut perfectissimum si
caritas, sed non creata immo illa que
deus est / Tercio queritur de hoc quod dicit
non verum sic tenemus est quod dei sententia eam in
nobis facit. videtur male dicere quod caritas
qua nos diligimus deum non est ipse
deus nisi intelligamus quod diligendo
... vel ... quo non facit sit de
facta videtur. cum quod angeli male de-
finiunt illud facte / Item cum deus faci-
at nos diligentes facit placentes
quare non dicitur dei virtus nostra sic fa-
cta nostra / Respondeo dicendum quod deus est cari-
tas et causaliter et taliter essencialiter
quod in se amor est taliter quod in nos
amorem efficit, sed deus non est facta
caritas sed solum taliter et ideo faciendum
istud dicitur ... motu nimirum ...
esse facta nostra et deum esse caritatem
... / Respondeo autem hoc est quasi
dum ... dicitur incompletam sicut
facta spes et huius quam non credimus
in deo per essenciam sed per ...

huius sunt a deo secundum autem sunt huius
dicitur exemplariter et huius sunt in deo
causaliter sic caritas et sapientia et similiter
nomina autem quod angelus vult dicere quod deus
est caritas causaliter sed ipse non vult
dicere quod sit caritas nostra causalis et
exemplaris quia cum omnes virtutes ha-
beat exemplar cognoscentia in deo et
omnis habitus exemplar sicut plures lon-
ginquum tamen quedam virtutes non habent
sibi correspondens in deo sicut omnia sicut
facta que non dicitur per passionem et suf-
ferre passionibus quantum ad primum non
est in deo correspondens sed quantum ad 2m
solum caritas et alia amorem nostrum sibi
per omnia correspondentem et amorem non tantum
causalem sed etiam formalem et ideo dicit
auctor quod perfectissima est caritas qua dili-
gimus deum et alium dicit ... non
sunt ... efficientes sed formalis non perfi-
cientes sed exemplaris / Tercio queritur de hoc
quod dicit quod solum donum caritatis dividit
inter filios regni et filios perditionis
videtur enim male dicere. si autem loquitur
de divisione quantum ad cognicionem autem quantum
ad ultimum ... quantum ad ultimum
hoc planum est quod non solum in caritate sed
etiam in fide formata et spe dividit. Si quan-
tum ad cognicionem tunc nunquam dividit
quod nescit quis hoc donum habeat / Respondeo
dicendum quod omnia dona virtutes possunt esse
iniustis et peccatoribus et ideo in illis ...
... ad ... sed caritas nunquam potest
esse informis nec ... quod actus
eius est diligere deum propter se et super
omnia que removentur per omne peccatum
ideo dicit angelus quod sola caritas distinguit
loquendo de distinctione in ... / Quod
obicitur de fide formata sive formata,
dicendo quod distinguunt sed tamen hoc non
habet fides sed quia formata et ita est hoc
quod dicit caritati coniunctam ... per illud
tertium queritur de hoc quod dicit

Si tradidero corpus meum ita ut ardeam cum
male dicit quod dicitur Jo. xv. maio-
rem hac caritatem nemo habet ut animam
ponat etc. ergo si hoc est maximum opus
caritatis impossibile est quod fiat sine caritate
Praeterea aliquis diceret quod apostolus dicit per impossibile
posito cum ad litteram quod aliquis habeat penam
patitur sine caritate pro Christo adhuc non esset
sibi certe tamen et insuper in aliud et ali-
qua gratia gratis data possent sustinere pro
fide Christi mortem etiam sine caritate sicut et
heretici sustinent pro errorem. Et quod dicit
dicendum quod illud est signum caritatis hoc
dicit quia ad signum et exteriorem ostensionem
signum tamen sine fallibilia et ideo non oportet
quod si aliquis mortem sustinet pro Christo sine
pro eius fide habeat caritatem. Ideo tamen quod si
aliquis pro Christo sustinet mortem quem non
magnum habet obiectum quod respondet se
ad gratiae susceptionem ita quod daretur sibi caritas

Et queritur si caritas per-

fectis ex ipsa angelorum / super est
inge de [illegible] processe sensibilem incre-
sibili secundum sua opera / circa 2° post opi-
nionibus sive defensionem et hoc fiat respon-
dendo obiectionibus que possent sua
opinionem improbare et ipsi per sua positio
improbari et ratione et auctoritate et ex quibus una
ratio est et hec tres partes in prima parte im-
pugnat et reprobat hoc quod dicit quod sen-
sibilis est caritas qua diligimus deum per rationem
2° vero per auctoritatem ibi Super dictum est quod
sensibilem etc. prima ratio est in genere sumpta
est quod hoc caritas angelorum / secunda vero contra
ipsum sumpta ex hoc quod caritas est a sen-
sibili sicut dicit Augustinus / Tertia ratio sumpta est
ad hoc quod caritas est animi affectus et hoc ex
ratione et auctoritate consonat. Deinde quomodo aute-
sistunt rationibus magister primo opponit 2° debat
et postea multa secunde sunt

Deinde intelligendum circa partes est quod de au-
gmento caritatis et circa hoc que-
runtur quatuor / primo quidem utrum
caritas possit augeri secundum substantiam
Secundo queritur de modo augmenti ipsius ca-
ritatis Tertio quidem de effectu au-
gmenti ipsius scilicet de diminutione utrum cari-
tas possit diminui / Circa de au-
gmento caritatis quidem ad tertium sive subsis-
tendo ad primum ostendit quod ca-
ritas possit augeri secundum essentiam
pro augeri ad beneficium caritatis incre-
augeri ut auctoritatem ipsam / Et
hoc ipsum et ratione caritas vie secundum
essentiam minor est a caritate patrie sed
a caritate vie ad caritatem patrie quando
deveniendum ipsa salvata esse quam ca-
ritatis vie minus crescit sed mortem
a minori ad maius et salva est an-
gmentum ergo convenit caritatem augmen-
tari / Item quod status est diversus maior
et minor premia dabimus unde
apostolus i. cor. xv. alia claritas solis
alia claritas lune etc. et eo status quod
omnium et eius secundum diversos status debet
diversa premia scilicet maius et minus sed ma-
gnitudo premii essentialis concludit quid
in caritate vero secundum suorum essentiam
essentiam ergo si convenit maius premium
aliorum debere ergo et caritatem essentialem
augeri / Item contingit caritatem meliorari
cum non sit summum bonum sed caritas
est bona essentialiter ergo continuet caritas
secundum suam essentiam fieri meliorem sed ut
dicit Augustinus in vi. de tri. in spiritualibus
idem est maius et melius ergo non cari-
tas sit quod spirituale possibile est secundum
essentiam ipsam effici meliorem / Item
constat quod in uno et eodem caritas fit
in maiorem effectum et actum ergo cum
maioritas effectuum remanet a maiori
virtute virtus possibile est caritatem
maiorem effici secundum virtutem. Tunc
quero an caritas est sua virtus

aut non. si sic ergo augmentata virtute
virtute est angeli certitudo caritas. si
non tunc quid de illa virtute aut
fit certior aut non si sic, pariter ergo
de illa ergo vel erit abire in infi-
nitum vel virtute est ponere quod augmen-
tatur secundum essentiam. Sed quia redit a
virtus et caritas. Sed quia caritas est
forma. Sed omnis forma consistit in
essentia indivisibili ergo et caritas. sed
sunt invariabiles secundum certitudinem angeli
secundum certitudinem ergo nec caritas. Et ubi
augmentum ibi magis et minus. Sed ubi
est simplicitas ibi non est magis et minus.
si ergo caritas est forma simplex et non
composita in caritate non erit augmen-
tum. Et augmentum in corporalibus
est secundum actus non secundum essentiam ergo pari
ratione et in spiritualibus ergo si caritas
angeli hoc est solum secundum actus non
secundum essentiam. Item quod angeli mutatur
et quod angeli secundum essentiam mutatur secundum
essentiam. Sed quod essentialiter mutatur est aut
minor secundum plus. ergo quod angeli
secundum essentiam non manet. si ergo ca-
ritas virtutis creverit nisi per essen-
tiam sed ipsa manet ergo non augetur. Res-
pondeo quod secundum quendam opinionem verum est
caritatem essentialiter angeli ad intellectum
aut obiectorum distinguendo quoad au-
gmentum secundum duplicem essentiam. Augmen-
tum enim est quando maior succedit
maiori hoc autem potest esse duplex vel
ita quod illud idem quod prius fuit semper
postea fiat maius sicut dico de angelo
vel augmentum dicitur continuum. et hoc modo
caritas non augetur ut dicunt. vel ita
quod minori succedat maius non idem
numero sed consistit in forma. sic di-
cunt diminuitur angeli non quod idem dico
prius sit minor, et postea maior. sic
dicunt augeri caritatem ac per hoc posse

crescere opiniones. Sed posito ista in-
super probatum est non posse stare omnino est
enim quod caritate manente eadem quaerit
ita eius sicut continuitas et perfectio. et ideo
aliter dicendum quod augmentum secundum quantitatem.
quantitas autem duplex scilicet virtutis et molis
virtutis et quantitas molis. et hoc in
corporalibus sicut et augmentum duplex
scilicet in magnitudine molis. et ne-
cessario secundum quantitatem virtutis cum ergo
in caritate non sit quantitas virtutis et non
in summo constituitur est caritate angeli pos-
se augmentari in virtute sicut et in sua
caritate et non quantitas sit virtutis. hinc
est quod de virtute secundum caritatem an-
geli essentiam. sicut enim sit virtus eius essen-
tia sic alia virtute. Ad id quod obicitur
in contrarium quod essentia formae est invari-
abilis. dicendum quod verum est de forma abs-
oluta aut dicitur de forma singulari verum
est in se considerata sed non fuit in alio
Ad id quod obicitur quod simplicitas non admit-
tit magis et minus, dicendum quod verum est quod non
admittit magnitudinem virtutis. Ad id quod
obicitur quod in corporalibus est motus secundum actus
pariter virtutis non quantitas molis est
actus essentialis virtutis a qua non dicitur
sic est in spiritualibus quantitate virtutis non
quantitas virtutis essentialis est ut in
effectu probatum est, sicut sic dicitur quod ad dicitur
motus in corporalibus est motus secundum actus
duplex potest accipi hoc quod est 2 in aut
ita quod dicitur completiue dici per se sine
suum formalis. et ratio tamen animi
est quantitas perfecta aut ita quod dicitur sunt
per actus et hoc modo augmentum factum
respicit essentiam quod sed enim cum addi-
tur quantitas maior minori nisi fiat per ra-
refactionem vel per successionem oportet quod advenit
essentiam quia sic illa quantitas et ita au-
gmentum plus habet de essentia et ita per quod
non essentiam inuatur in corporalibus et per hoc

patet quod obiectio quod minuitur secundum essentiam est
aliud et aliud verum est si dicatur secundum forma-
lem sed non sic dicitur. Ad 10 quod obicitur
quod augmentum secundum essentiam minuitur secundum essentiam
quod rei non tamen est essentiale sed corruptio per-
fectio esse minuitur ergo secundum essentiam quod potest
esse duplex vel realiter simpliciter et mu-
tabile est aliud et aliud vel realiter esse perfe-
cti quod non de imperfecto fit perfectum non
est aliud sed idem. Hinc est quod caritas
quamvis essentialiter augeatur non est alia sed
eadem secundum essentiam. Ergo non valet obiectio.

Consequenter queritur de modo augmen-
ti ipsius caritatis. Et quod augmentum
eius sit aliunde ostenditur per Augustinum qui
dicit quod caritas meretur augeri. Sed quod aliquid
meretur habet ab alio quam a se. ergo si ca-
ritas meretur augmentum habet aliunde
ipsum. Item quod augmentetur per appositionem
videtur per rationem Augustini: augmentum enim est per
coexistentium quantitatum additionem. ergo ubi
est augmentum ibi est appositio deinceps
gradus et ubi appositio ibi additio ergo etc.
Item hoc videtur posse ostendi per simile quia
caritas est in anima sicut lux in aere, au-
getur per additionem novi luminis ut patet
si unius candele illuminanti superveniunt
alia. ergo in caritate est similiter. Contra
Item hoc videtur per principium augmenti quod quod
crescit est vivificans et nutritur et augetur
ergo per consimilem modum habet caritas generari et
conservari et augeri. sed generatur in nobis per
divinam influentiam. ergo et per eandem ma-
iorem augetur. sed ubi maior influentia
aliquid plus influitur quam prius et ubi hoc
ibi est additio ergo etc. Item maioris vir-
tutis est calor amoris spiritualis quam
ignis materialis. sed ignis semper augetur
ergo et caritas que est ignis spiritualis.
Item quod non est per appositionem videtur quia si sim-
plex simplici addatur non maius efficitur
nec mole nec virtute ut si punctus
puncto. ergo nec si caritas addatur caritati

erit maior. Item si addatur aliquid cum
additionem sapiat compositionem et ad ma-
iorem compositionem virtutis diminutio quia
quanto maior fit additio tanto effi-
citur caritas imperfectior et quanto impo-
tentior tanto maior. ergo si augmen-
tum caritatis fit quantum ad virtutem
caritas non augetur per additionem. Item
si aliquid addatur prius caritati aut
additum est caritas aut non. si non,
ergo non augetur caritate. Si vero est ca-
ritas sed caritas non est maior et ca-
ritatis ergo cum quod aliquibus non fiat
unum nisi sit unum male respon-
dentes quod caritate preexistente et super-
addita non fit unum sed augmentum
unde est sicut unum quod augente et
augmento. ergo nullo modo per additionem
augetur. Respondeo ad predictorum intelligentiam
notandum quod circa hoc sunt duplex opinio.
Una est quod augmentum caritatis est per
depurationem sive per impermixtionem ad
contrarium. contrarium autem amoris caritatis est
amor cupiditatis. Unde quanto magis
in nobis extinguitur cupiditas tanto
magis depuratur caritas et quanto
magis depuratur tanto magis assi-
milatur deo et accedit ad ipsum et
quanto magis accedit tanto magis
augetur. et isti ponunt caritatem posse
per se augeri per assuefactionem in bono
et debilitationem cupiditatis. Ratio autem
que istos movit fuit auctoritas super
que dicit formam intendi per acces-
sum ad terminum et impermixtionem cum contrario.
fuit etiam ad hoc auctoritas Augustini qui
dicit in li. lxxxiii q. quod sicut minuitur
cupiditas sic crescit caritas et sic au-
gmentum per maiorem depurationem simplici-
ter non repugnat. Sed ista positio non est
sufficiens quia constituit caritatem
maiorem et minorem et omnia sublata

corporis sicut in pluribus habitum et cum
sit in angelis hoc non est modo sicut ibi in-
tensio [illegible] in quibus angelus et est ista
in modo eius esse in summo quod [illegible]
non est dici. Unde non est dicendum quod
ad remissionem gradus angeli speciem formarum
corrumpit sicut tamen quod ad remissionem
gradus intendi per falsitatem et hic modo
intelligit angelus et hoc modo loquitur frater
de formis quantum ad intensionem non
quantum ad augmentum. Alia ratio est quod
caritas angeli per appositionem et hic sicut
recedere in linea quod exprimit caritatem
appellationem. Unde sicut magis limine ad
aliud movere ipsum angelum sic caritas
superaddita angelo movere et hec
positio ponit caritatem non angeli vir-
tute [illegible] secundum omnia. Eadem enim plurimum
augendi et minuendi. Unde sicut a solo
deo est creatum ita et augmentum quod hic
patet. Illud quod obicitur per similem in igne quod
cum est potentem faciendi sicut in alio
et augendi non sic caritas / Ad illud
quod obicitur secundo quod caritas est simplex dicendum
quod quamvis caritas sit simplex non
habet partes quantitativas quantitatis molis
habet tamen quantitatem virtutis et quantum ad
illam partem angeli. Si obiciatur de
puncto hic habet quantitatem virtutis et tamen
non augetur. Dicendum quod ad hoc quod aliquid
sit natum augeri per appositionem requiritur
quantitas duo sive intensive quantitas
et unibilitas. Unibilitas autem venit
ex imperfectione perfecto enim nichil potest
[illegible] non est possibilis additio. Ideo puncto
non potest fieri additio licet igitur punctus
habeat quantitatem virtutis non tamen habet
unibilitatem quia quidam est perfectum in
suo genere / Aliter potest dici quod punctus
est simplicissimum in genere quantitatis
molis ideo est infinite virtutis. Ca-
ritas autem nulla est simplicissima
in genere quantitatis virtualis nisi divina.

et ideo illa est infinita et quantitas non
sit augeri per additionem. Ideo nec virtus
puncti. Et si obicias iterum quod virtus puncti
est [illegible] hoc non est infinita dicendum
quod quamvis punctus est simplicissimum in
genere non simpliciter ideo non habet virtutem
simpliciter sed in genere sui videlicet linearum quia
punctus non est omnis actus sed tamen
secundum linearum ideo non habet potestatem ac-
tivas infinitas sed passivas quia non potest
[illegible] punctus posse lineas producere sed
sit terminus tamen linee et hoc non est
inconveniens ponere in actum eo quod virtus
puncti non est augibilis ut virtus caritatis
Ad id quod obicitur quod quanto aliquid magis
compositum est imperfectius dicendum quod illud
generaliter intellectum est falsum. Sed [illegible]
distinguendum quod sunt partes materiales et sunt
partes formales que dant actum et virtu-
tem toti simpliciter igitur magis sit ordina-
per privationem potius malum et tunc habet [illegible]
veritatem quod forma partes formales dant
[illegible] cum agere. Unde quanto aliquid magis
elongatur a materia tanto potentius. Si
autem dicatur magis simpliciter quia pauciores
habet partes formales sive activas falsum est
quia tunc ignis videretur potentior esse
ipso homine. Tunc simpliciter compositum ex
paucis elementis esset ipso eo quod constat
ex multis [illegible] [illegible] falsum et ideo [illegible]
dicta [illegible] enim tamen caritas [illegible]
quod [illegible] actus
sit [illegible] et aliter [illegible] ipsam [illegible] quia
caritas augmentata non est magis [illegible]
[illegible] magis simplex et hoc patet sicut quod
[illegible] est in quantitate molis et quantitate
virtutis. In quantitate molis simplicissimum
est minimum ut punctus et ideo in hoc
genere quantitas accessus ad simplicitatem est per
diminutionem recessus a contrario per additionem.
In quantitate vero virtutis simplicissimum est

maxime et ideo accessus ad simplicitatem
est per additionem. et hinc est quod caritas an-
gelica est purior et simplicior et deo
similior. ut videtur. hoc modus quod
accedit puritate et simplicitate et spiritualitate
tamen non facit recessum a simplicitate. sed
magis accessum / ad id quod obicitur vero quod
cum fiat unum. dicitur quod dum quod sunt diver-
sa lumina in aere sunt distincta et nihilominus
sunt eadem unum magis lumine reddunt
per quaesitum in unum suscepta. sic in lumine
spirituali quod est gratia vel caritas quod distin-
cta sunt cetera tamen unum magis effi-
ciunt in modo caritatem li. ar. sed tamen
illud non est simile quod distincta lumina
in aere veniunt a parte originis diversa
ut puta cum plura sunt lucida non sic
est in gratia et ideo est eadem quod ex eis sit unum
Tertio quaeritur quod se habet in ratione
naturalis eadem quod angelus contingit duplex sed
aut per virtutem ipsius augmenti ut patet in
naturali et tunc angelus habet se in ratione
formalis et actum augmentalis in ratione
materialis et passivi contingit augmentum sed
per virtutem extrinsecam possibile sola et vim
bilitate contra in augmentabili et tunc
augmentabile quod nec per se habet in ratione
passivi augmentandum quod perficientis in ratione
formalis et completivi quod habet extrinsecum
perfectivum / ad secundum obicitur quod unum non impo
nitur aliud eadem quod non est impossibile ad conver-
sionem sed est impossibile ad unionem et ista
ratio est in caritate ratione sue imperfectionis
quod cum imperfecti est ideo possibilis perficia-
tur et non videtur rei perficientis ubi non habet
possibilitatem ad illud quod addere magnitudinis
caritatis. sed magnitudo imperfecti etc. patet 1°.

Tertio quaeritur utrum caritas possit
diminui. et quod sic videtur per naturalem
suppositum sic. sic dicit augustinus venenum ca-
ritatis est cupiditas. unde et dicit quod
magna cupiditas ibi parva caritas.
et in li. confessionum minus te amat qui te-
cum aliquid amat. quod non propter te amat /
si ergo contingit cupiditatem non tamen remit-
ti sed etiam angeli per consequens contingit caritatem
diminui / Item veniale est malum
sed non est malum nisi quod adimit ali-
quid de bono ergo peccatum veniale adimit ali-
quid. sed specialis habitus est nihil ma-
ioris inherentie quam caritas ergo quum
veniale adimat de bonitate natu-
rali et de caritate ergo etc. / Item hoc ipsum
ostenditur per naturam sui subiecti quod sicut
contingit hominem proficere ita et retro cedere
sed per profectum li. ar. contingit in nobis
caritatem augeri dum ascenditur ad per-
fectum ergo etc. contingit eius contrariis re-
trocedere ad perfectum contingit caritatem di-
minui / Item omne illud quod sui de
latitudine medio est cum compatitur
per sui de latitudinem ac tamen est ei di-
minuendo. sed li. ar. de latitudine potentiae
adhesionem est cum compatitur caritas
ergo de latitudine eius sub deo est ei
diminutionis / Item hoc ipsum ostenditur per
naturam ipsius sicut opposita nata sunt fieri
circa idem sed augmentum et diminutio sunt
opposita ergo si convenit caritatem augeri
convenit et diminui / Item quod potest pelli
in toto sui quantitate sive ad aliquid potest
illud ab illo per diminutionem separari
sed caritas quam addictionem habet esse sui
additamentum ergo potest separari. et si hoc
ergo et diminui ergo etc. / Contra caritas est
forma simplex et uniformis per totum
ergo quod diminuit de caritate quantum ratione
adimit unam partem et totum. et si hoc
ergo numquam diminuitur / Item magnitudo ca-
ritatis est secundum magnitudinem influentie
influentie sed deus non subtrahit in-
fluentiam suam nisi offensus et non
offenditur nisi per aversionem ab ipso et con-
temptum ergo non diminuitur caritas nisi
per peccatum mortale sed hoc non est dicendum
tamen caritatem tolli ergo etc. / Item omne
quod diminuit aliquod est illi oppositum
sed veniale vel cupiditas sine con-
tempta et dilectio non opponitur cari-
tati ergo et illi non attingendo ergo
non diminuitur / Item quod diminuit aliquid

~~est posse super aliud sed ve^le non~~
est posse super caritatem quia plus di-
ligit caritas deum quam cupiditas e-
in a. ar. go re / Et hoc ipsum ondit
per impe^le hoc enim si ve^le diminuit ca-
ritatem ergo aliquid diminuit ab ipsa. Si ergo
caritas est non continue magnitudinis
ergo ve^le aliquo actus iterum non adi-
minuit caritatem quod falsum est / Et si dimi-
nuit caritatem secundum se ergo minuit
premium quod debebatur et premium
principale est bonum eternum ergo veniale
aliquid aufert de bono aliquod eterno et
ablatio boni eterni vel simpliciter vel in
partem est pena eterna ergo ve^le meretur
penam eternam quod est contra quem opinionem
sicut ve^le non minuit nec aliud.
Ratio autem quod tamen hoc dixit opinio est
fundata super duplicem opinionem Primo
de non augenda caritate quidam enim di-
cunt caritatem augeri per impermixtionem
et tunc impermixtio maior est secundum ma-
iorem li. ar. elevationem et secundum concupiscentie
diminutionem et talis permixtio per delectationem
li. ar. et augentis concupiscentie dicitur per co-
acervationem diminui secundum quod augetur
cupiditas vel ~~cupiditatis~~ concupiscentia et de-
lectatur li. ar. et hoc est per ve^le per-
manet ve^le minus tollens iterum quia
concupiscentiam augeat ita quod aliquid diligat
super deum ita caritas per venialia potest
minui sed non tolli tollitur autem per
mortale quod auget concupiscentiam super deum
sed hec est opinio ut supra probatum
est non est possibile fundamentum quam
principale augmentum caritatis non venit
a li. ar. nec a concupiscentia ideo nec di-
minutio et post hoc ponit aliam opinionem
probabiliorem quod caritas non minuit per se
et hec opinio fundatur super hoc quod au-
gmentum caritatis fiat per additionem
vel innovationem maioris influentie quo
supposito dicunt quod caritas secundum substantiam
non minuitur sed augetur et secundum eum sic
minuitur a parte oppositi sive agentis nam

~~caritas non habet oppositum nisi mortale~~
peccatum per quod autem non minuitur sed tollitur
concupiscentia sive cupiditas et ve^le peccatum
opponitur caritati secundum fervorem solum
quia simul stant et sibi aliter sunt sese
contingentia et non solum influentiam ad deum pa-
tet quod id augetur de cupiditate et minori a-
more sicut de ve^li diminuitur locum
habet quantum ad fervorem caritatis etc.
Quartum premia / Sequitur etc. Secundo quomodo
caritas non minuitur a parte ipsius subiec-
ti quod est li. ar. secundum commissionem ad deum
li. ar. ad augmentum caritatis se disponit
per delectationem similiter ad diminutionem per de-
lectationem in mortale. Sed hec dispositio
est de congruo non de condigno et quam
deus pronior est ad miserendum quam ad re-
mmunerandum et donandum quam ad subtra-
hendum hinc est quod caritatem tenet cum
li. ar. se disponit de congruo sed non
subtrahit nisi quando ipse se disponit
ad subtractionem. Hec autem solum est per
commissionem et tunc totum tollit et hinc
est quod caritas numquam minuitur sed augetur
quia solum de congruo potest se parare subiectum
ad diminutionem / Ad illud quod obicitur quod sic
homo profecit ita deficit frequenter etc.
quare sic diminuitur per descensum spiritualis
caritas sicut augetur per ascensum. Dicendum
quod obiectio quod li. ar. potest totum preparare per
delectationem et ideo quod istud falsum est
quia forma specialis omnis prodest per di-
spositionem ad oppositum in nullo non sed mi-
nuitur per dispositionem ita tamen primo ad ha-
bendum quam dispositio melior et etiam sunt
contrarie Aliud non sic autem est in proposito
quia unum est mortale peccatum aliud ve^le
diminuit etc. Secundo quale non potest minui
a parte sue ipsa quod est influentia
secundum divinam acceptationem secundum quod deus acce-
ptat hoc est ab ipso et ita quod magis
et magis acceptet et ita de sui natura
potest augeri quod autem magis acceptet hoc

non est ex se ergo oportet quod veniat a no-
bis. Sed caritas de se sicut angelus mi-
nimi non recedit a nobis, ut supra osten-
sum est, per nos autem non potest minui,
et ideo caritatem solum debet augmentum
naturale. Ad id quod obicitur quod opponuntur nata
sunt etc. dicendum quod verum est unius alteri in-
esse per naturam. Ad id quod obicitur potest et sunt
abstracte ergo separari. dicendum quod istud verum
est si esset aliud separans sed nichil
est quod separet.

Vndecimo queritur et ultimo de augmento
caritatis quantum ad statum. Et queritur
utrum habeat statum vel statum velit quod non
possit augeri. Et quod sic ostenditur. Dicit enim
omne quod est in aliquo non excedit ca-
pacitatem eius in quo est sed caritas est
in anima ergo non excedit capacitatem anime
sed capacitas anime est finita quia omnis
potentia finita est capacitate finita ergo et
caritas. Item augmentum caritatis attenditur
secundum quantitatem virtutis sed quantitas virtu-
tis est quantitatem molis et perfectionis sed
sed in quantitate molis in augmento est
status verum plus ultra non gratia virtutis
nunc est et eadem magnitudo et augmenti
ergo simpliciter et in quantitate virtutis. Item augmen-
tum caritatis attenditur per accessum et appropinquationem
et perfectionem ergo quod sit augmentum in
ad perfectionem, perfectum autem est non possibilis
additio sed caritatem cum sit opus dei
contingit perfici. Dicit enim perfecta sunt opera eius. Quo-
rum augmentum caritatis attenditur secundum appro-
ximationem ad finem nam quanto caritas
maior tanto proximior ergo minus prius
aut si sic non est status quod alias esset
infinita ergo etc. Contra quod si non statum omnino
a parte virtutis augmentum tamen omnino
augmentum quantum virtus augmentativa sed
virtus augmentativa caritatis est virtus divina
que non habet statum non statuit ergo etc. Item
hoc ipsum ostenditur a parte suscipientis sicut enim se
habet suscipiens ad lumen corporale sic ca-
pacitas anime ad lumen gratie sive caritatis
sed aer nunquam sic recipit de lumine
quin adhuc possit plus recipere ergo etc.
Item hoc videtur posse dici a parte augentis
quod est caritas quia ipsa est ignis mani
vel amplius quam ignis materialis sed
ignis materialis ratione sue activitatis
augetur in infinitum si adsit combustibile
sicut dicit philosophus ergo similiter caritas de se.
Item hoc ipsum ostenditur a parte obiecti ca-
ritatis quod est summum bonum non habens
mensuram. ergo si mensura caritatis est
attenditur per magnitudinem obiecti et illud
caret modo et mensura caritas ergo et
caritas. et si hoc ergo non habet statum
nec terminum. Respondeo dicendum quod status
est in augmento caritatis secundum omnem
modum secundum quem contingit esse statum
et perfectionem in motu augmenti. augmentum
enim sicut patet in corporalibus est status ab
una parte agente. et potentia
suscipientis et forma perficiente. sicut est
in calore cuius augmentum stat. quando
virtus caloris et calor ... non
potest amplius tenuare ... depurare
... ratione radicalis non potest plus
extendi quam corpus perfectum est secundum quod
contingit perficere ... sic dicendum
quod caritas stat a parte virtutis agen-
tis habitum status potest esse duplex. Quia
illa virtus aut est operans naturaliter
aut a proposito sed naturaliter tunc stat
quia non potest amplius. si a proposito tunc
stat quia sic disponit amplius et ex
ipso stat caritatis augmentum cum
deveniat ad mensuram quam mensura
est dei liberalitatis secundum beneplacitum sue
sapientie. Et ideo quamvis virtus augmentativa
sit infinita tamen operatur secundum dispositionem
sapientie limitantis effectus earum
secundum quod sibi placet. non enim operatur
secundum omnimodam possibilitatem. Stat etiam a
parte suscipientis quia sicut dicit Augustinus ... pro-
cedit ... secundum rationem et ...
et ... ... per intelligi ...
... secundum actum non amplius non

procedit et sic stat in viris perfectis
qui non assurgunt ad maiora. aut
secundum aptitudinem. et sic stat in beatis qui
amplius non possunt se disponere et sim-
liter quando se disposuerunt ut statum
est in eis. aut secundum possibilitatem
susceptibilis et sic statum est in Christo. et
ecclesia quia in beata virgine. et aliqui
dicunt quod in angelis. verum in aliquibus
alius nescio. sed tamen de Christo quia tam-
quam de gratia infinita per receptionem
unitatis et ideo hoc ipsum de [illegible]
dulcissima / stat etiam a parte augmen-
ti pervenit ad quantitatem perfectam sed
notandum quod quantitas caritatis perfecta est
duplex vel simplex ut in genere. sim-
pliciter est perfecta in summo et simplicis-
simo ut in deo. In genere vero in hiis
que pertingunt ad actum completum
ad quem sunt et hoc est diligere
deum ex toto corde et ex tota anima
et ex tota virtute. primo modo non est
status sed 2o solum / Ad id quod obicitur
primo de infinitate virtutis agentis
dicendum quod illa ratio tenet si virtus
caritatis augmentans ageret naturaliter
et secundum ultimum sive secundum totum suum
posse. nunc autem agit sapienter et ita
ponit terminum limitate ipsa in se li-
mitata / Ad id quod obicitur de potentia
ne quod susceptibilis potentia est ad infinitum
dicendum quod lumine angeli in aere hoc est
duplex vel propter clarescentiam et propter
luminis aggregationem primo modo ecclesia quia
statum [illegible] habet a deo cum possit
aer illuminari quod si esset supervenient
ad lumen non magis clarescit ideo
per angeli lumine in aere per lumen ag-
gregationem et quia lumen supposito lumi-
ne sit in eo perfecto actu non
se coangustant nec se expellunt
sicut multe species in uno medio et
ita unum sunt tot species quod plures

possit esse / sicut de luminibus. sed tunc non
est plenitudo caritatis quam sic primus ra-
tionis est in una anima tunc est caritas /
non sic est de lumine quod consistit a om-
nibus luminaribus / Ad id quod obicitur a parte
angelis quod ignis in infinitum est angelis
dicendum quod calor per augeri dupliciter vel
intensive et sic status est et summus vel
extensive et sic non est status a parte
sua. sed a parte combustibilis quod finita
est. sicut dico quod caritas potest augeri
intensive ut magis diligat. et sic est
status sicut in igne. alio modo extensive
ut a parte diligentis. et sic non est status
ex parte sua quia multos diligit quod
non nata sit diligere plures / Ad id
quod obicitur a parte obiecti dicendum quod obiectum in-
ad hoc sufficit quod obiectum [illegible] est [illegible]
nominatum et est infinitum et ideo numquam ei
caritas commensurabitur nec ad eius mensu-
ram nec recipit augmentum non debetur

Circa partem istam incidunt dubitaciones
circa literam et primo de hoc quod dicit
C4 Christo datus est spiritus non ad men-
suram, videtur quod falsum quia omne finitum
est mensuratum. quod si Christo datus est non
ad mensuram Christo datus est spiritus infini-
tus sed gratia hoc est omnia anima fuit
finite capacitatis / Respondeo hec ipsa me-
lius potest non secundum modum sufficiat quod
hoc vel est dictum propter gratiam unionis
que facit quod omnia que dei sunt sunt
illius hominis / vel propter gratiam capitis
quia in Christo est gratia ad omnes actus non
actuata sicut in capite vigent omnes
sensus ut illa determinacio non privat in-
finitate sed privat determinacionem ad aliquem
actum sive specialem [illegible] / Item queritur
de hoc. quod caritas est anime nostre perfectis-
sima affectio / videtur dicere male. quia nullus
habitus est affectio. caritas est virtus et ita
habitus igitur non est affectio / Respondeo dicendum quod af-
fectio dicitur dupliciter. vno modo ipsa affectiva

obiectum per affectum passionis affectiue
vt gaudium et dolor et huiusmodi · tercio
dicitur actus potencie affectiue / Et non sic
habitus affectiuus sicut intellectus · vnde
dicitur habitus principalior est racione intellectus ·
et hoc modo accipitur cum dicitur quod caritas est
affectus · et sic accipit Augustinus cum dicit
quod virtus est affectus ordinatus / Item
queritur de hoc quod dicit magister quod caritas
mouet operatur alios actus atque motus
aliis virtutibus / vel cum dicitur contra id
quod dicit Apostolus ad Galatas v · fides per dilectionem operatur
Respondeo dicendum quod quamuis illud possit sustineri
quod caritas operatur mediantibus aliis virtutibus
tamen iustius et alie virtutes per caritatem
adiuuantur et dirigentur tamen solucio
magistri quod hic facit non valet quia
magister petit principium in secundo supponit
enim in solucione oppositum eius quod probatum
est cum spiritus sanctus non efficiat in nobis
opera aliarum virtutum sine virtutibus mediis
quod efficiat in nobis opus dileccionis
Et tu dicas quod ipse dileccio est similiter
possumus dicere quod filius est sapiencia et verbum
ergo pari racione sine habitu medio debet
illuminare intellectum · et propter hoc magistri
opinio non ita probabilis nec communiter
ab omnibus · nec auctoritates quas ponit si attendantur
probant solucionem Item circa eius
solucionibus petit magister quod est in principio
Et queritur de hoc quod dicit · quod spiritus sanctus
non diuiditur / vel cum dicitur Psalmus · animam
meam et quod Deus dixit Moysi · auferam
de spiritu meo etc. · I · Iohannis · iiii · de spiritu
suo dedit nobis · si dedit de spiritu vel
quod vel totum dedit aut sit in partes /
Respondeo dicendum quod spiritus sanctus est in semetipso simplex
et ideo in se donum simplex sed in effectibus
est multiplex et ideo quantum ad effectum
diuiditur · quia non datur singulis ad
omnia et hinc est quod plenus datus est
Moysi aliis · quod ideo dicit auferam
de spiritu tuo · et quia non ad omnia datur
nobis ideo dicit beatus Iohannes · de spiritu sancto dedit
nobis

[Q]ueritur cum spiritus d. xviii

sanctus sit qui diuidit dona
an ipse sit donum etc. / Hec est
tercia pars huius partis in qua magister agit
de processione spiritus sancti temporali · determinans
eius processionem a quo spiritus sanctus
procedit · determinat hic magister proprietatem
in qua conuenit ei temporaliter procedere
et hec proprietas est donum et de hac in
tota parte ista intendit agere · diuiditur
autem hec pars in quatuor partes · secundum quatuor
questiones quas mouet / In prima
ponit et determinat veritatem spiritus sanctus sit
donum in quo alia dona donantur
In secunda ponit veritatem spiritus sanctus sit eadem
racione datum et donum · ibi · primo diligenter
considerandum est cum spiritus sanctus dicitur
donum et datum In tercia ponit cum
non solum spiritus sanctus sed eciam filius sit datus ·
quare non dicatur filius · filius non sit
spiritus sanctus ibi · hic queritur vtrum filius
sit nobis datus etc. In quarta et vltima
queritur cum spiritus sanctus sit donum relatiue
quomodo possit a se dari si enim
a se donatur videtur spiritus sanctus a se relatiue
dici et hoc facit ibi · post hec
queritur vtrum spiritus sanctus ad seipsum referatur
cum pater et filius sic remanentibus
et similiter prosequitur questiones predictas
media parte secunda que est de dono
et dato · et est quatuor partes In prima
parte et determinat quod non eadem
racione spiritus sanctus dicitur donum et datum
quia donum est ab eterno sed datum ex tempore
In secunda vero contra hoc scilicet quod spiritus sanctus
sit donum eternaliter obicit / ibi queritur
vtrum sit donabile etc. / In tercia vero quia in solucione
dixit quodam dubium contra insurgit
mouet et determinat / ibi hic queritur
vtrum ipse a filio nascendo etc. In
quarta vero et vltima redit ad primam
materiam solucionem ostendens quod spiritus sanctus
eternaliter donum est quia et ipso est

est donum quo procedit a patre et filio
et hoc facit ibi ex processione factam quod
spiritus sanctus sempiterne donum est

Opposito quod praecedentibus quod spiritus
sanctus sit donum et quod donetur
ad notitiam huius partis sex quaeruntur
primo quidem utrum spiritus sanctus sit donum
in quo omnia alia dona donantur
secundo utrum spiritus sanctus sit donum vel ab aeter-
no vel ex tempore. Tertio quid convenienter
dicatur de spiritu sancto donum et an dari
quarto utrum dona proprie conveniat spiritui
sancto, quinto utrum donum sit proprietas spiritus
sancti distinctiva, sexto utrum ratione do-
nabilitatis dicatur spiritus sanctus. Circa
primum quod spiritus sanctus sit donum quo omnia
alia donantur ostenditur auctoritate et ratione
auctoritate sic apostolus i. cor. xii. divisi-
ones gratiarum sunt idem autem spiritus qui
dividit singulis prout vult. Et loquitur
de donis gratiae gratum facientis sed quae
sunt gratis datae ergo si per spiritum sanctum dividuntur
etiam non non sit alia via ipse est
donum in quo omnia alia donantur
Et augustinus xv. de trinitate per donum quod est
spiritus sanctus, in commune omnibus membris christi
propria quaelibet dona dividuntur. Item
ratione ostenditur sic spiritus sanctus est primum
donum, sed omne posterius ad prius re-
ducitur ergo omne donum reducitur ad
donum quod est spiritus sanctus ergo in omnibus
datis donatur est per spiritum sanctum. Item
omne donum in quantum donum quod amore
datur alioquin non est ratione doni, sed
spiritus sanctus est amor patris et filii ut dicit
augustinus et communiter est supra ergo et cetera. Con-
sideratur multis indignis spiritu sancto da-
tur dona spiritus sancti ergo convenit alia
dona donari sine hoc ergo non est
donum in quo omnia alia donantur
Et aliqua sunt dona quae appropriantur
filio ut puta sunt illa quae dantur
ad illustrandum intellectum ergo si loquitur

a spiritu sancto alia dona donantur in
filio, sine per filium non dono sancto est spiritus
sanctus. Et filius datus est nobis ysaiae ix.
parvulus natus est nobis filius datus est
nobis ergo si datur per spiritum sanctum videtur
quod spiritus sanctus aliqua dignitate vel maiori
excellentia sit in filio. hoc autem est falsum
ergo non omnia alia dona donantur per
spiritum sanctum. Et hoc ipsum ostenditur per impos-
sibile quod intelligitur per impossibile spiritum sanctum
non esse a patre et filio intelliguntur
ut liberales alioquin inquit eis libera-
litas a spiritu sancto quod falsum est ergo si in-
telliguntur liberales ergo et donatores
Et si spiritus sanctus sit donum in quo alia do-
nantur ergo donum est donum et donator
donatur et si hoc motus est motus et
relationis relatio, et ad hoc primo per
unum inconveniens non eum dependenter
possit aliquid tendere et ibi processus
in infinitum. Respondeo donum unde spiritus sanctus
est donum in quo omnia alia dona do-
nantur aliquis iste potest accipi dupliciter vel
ita quod dicat concomitantiam vel ita quod
dicat causalitatem, si dicat concomitantiam
sic intelligendo vult falsum est quod est spiritus sanctus
quod detur cum omnibus donis, quaedam enim
sunt dona quae semper sunt cum spiritu sancto
ut caritas et sapientia, quaedam quae numquam
sunt cum spiritu sancto ut timor servilis,
quaedam quae aliquando sunt ad spiritum pertinentia,
aliquando sine, ut fides informis et huius-
modi. Si autem particulariter intelligatur de do-
nis gratiae gratum facientis sic verum est
et non aliter concomitantiam, potest tamen ablativus
iste importare causalitatem et hoc dupliciter
vel ita quod dicat simpliciter causalitatem et
in hoc non distinguitur nec a patre nec
a filio. quia omnia dona sunt a patre
et filio ut a spiritu sancto, vel ita ut di-
cat causalitatem et subauctoritatem et in hoc
distinguitur a patre sed non a filio quia pater
per filium et spiritum sanctum donat, vel

ita ut dicit causalitatem et subauctoritatem
et exemplaritatem / et ideo spiritus sanctus quamvis procedat
cum procedit per modum primi doni ita quod
omnis donatio relata et conveniens per illum
est et ab illa accipit rationem donationis /
procedendo est ideo quod spiritus sanctus est donum per
quod omnia dona convenientia donantur
per conveniantiam et quod omnia dei dona
donantur per exemplaritatem eius / Ad illud
quod obicitur primo de ysidoro unum patet ex eo
quod ipse loquitur de donis que sunt gratis data
non gratum facientia / Ad id quod obicitur
2º quod quedam dona appropriantur filio dicendum
quod de donis est loqui dupliciter aut ratione
quod de donis est loqui dupliciter aut ratione
eius quod subest aut sub ratione dona-
tionis / ratione eius quod subest aliqua do-
na appropriantur filio ut sapientia et intelli-
gentia aliqua spiritui sancto ut caritas ratione
vero donationis omnia appropriantur spiritui sancto
ratione unius dei quod per spiritum sanctum tamquam
per primum donum donantur alia / Ad id
quod obicitur quod filius est datus et non spiritus
sanctus videri patet quod filius est datus secundum
humanitatem unde et hoc fuit per amorem
Io. iii sic deus dilexit mundum ut filium
suum v. d. / Ad id quod obicitur quod spiritus sanctus ad-
scriptus adhuc manet eo donum dicendum quod
cum scriptus spiritus sanctus intelligitur in deo donorum
causalitate et subauctoritate sed non exempla-
ritatem donationis quod non intelligitur proces-
sus amoris / et hoc ultimo modo dicitur
ipse quamvis quod / Ad id quod obicitur quod prius
est donum dono dicendum quod motus non est
motus ut dicit phylosophus nec relationis rela-
tio proprie ut prius et motus / quod motus
est primum motus et relatio relationis / et
de dono doni / et in eundo stat in primo
cum sit primum donum non est abire in in-
finitum donum in divinis cum ipse stat simul

Secundo queritur utrum spiritus sanctus sit
donum ab eterno vel ex tempore et quod
ex tempore videtur augustinus v. de trinitate / Et donum
est ipso dato sibi datum / sed datur ex
tempore ergo etc. / Item v. de trinitate Ex dono
de ipso dantis ipsum vult deus / sed
constat quod dantis est ex tempore / ergo si
donum est eternum, temporale est et eternum / Item
hoc videtur per rationem donum enim non fit
dicitur comparatione ad dantem / sed etiam ad eum
cui datur / ergo posito dono ponitur
dans et recipiens quod relative ponitur
extrema / sed recipiens est creatura ergo etc. /
Item donum addit super datum quod donum
est datum cum non recuperabiliter / ergo si
spiritus sanctus non est datus nisi ex tempore nec est
donum nisi ex tempore / Item sic filius est
generatus ita donum est donatum / sed non
est filius antequam generetur / ergo nec do-
num antequam donetur / sed donatur tantum
ex tempore ergo etc. / Contra augustinus v. de trinitate
quod spiritus sanctus procedebat ut esset donabile
sicut unigenitus donum erat sed procedere
ut donabile hoc est eternum / ergo do-
num ab eterno / Item ubi expressius est
simpliciter donum est spirale quod datur
Item hoc est spiritus sanctus ratione ubi est
amor conveniens ibi est ratio doni / sed
ab eterno est in deo ratione amoris
conveniens ergo et donum / Item ubi est perfecta
ratio liberalitatis ibi donum / sed in
divinis ab eterno est perfecta ratio libe-
ralitatis ergo etc. / Item sicut se habet ratio
dei ad rationem potentiam sic se habet ratio
doni ad gratiam distributionem / sed in
ratione potentiam in primo sunt verbum
quod ante gratiam collationem in primo
sunt dona / Respondeo dicendum quod cum donum
dicatur respectu ad eum cui datur hoc
potest esse dupliciter vel secundum actum vel secundum
habitudinem vel secundum aptitudinem / si secundum
actum hoc non dicitur donum quod datum
si secundum habitudinem hoc non dicitur donum
quod donatum aliquid secundum aptitudinem
hoc modo dicitur donum quod donabile secundum
primam acceptionem dicitur temporaliter / secundum
2am et 3am dicitur eternaliter

et in lumine eterno sensibus accipit angelus quidem creatus est ergo quod secundum aliquid aliter propriam donum dicitur ~~temporale~~ eternale sicut probant rationes contrarie ad oppositum. Ad 1 vero quod obicitur in contrarium, dicendum quod procedit de dono ut dicit actum donationis etc. ex parte dei vero non valet obiectio. Ad 2 quod obicitur donum quo datur etc. dicendum quod secundum istam acceptionem dicit eternale quod non dicit relationem ad creaturam secundum actum, sed secundum habitum sive et predestinatio. Ad 3 quod obicitur quod tunc persona est [illegible], dicendum quod illud procedit secundum quod importat rationem ordinationis ad dandum actum donationis et ordinatio est eterna sed actus est temporalis et tunc alterius non dicit relationem continue actus sed ratione ordinationis posset [illegible] dici quod dicit conveniens quia nec [illegible]. Ad 4 quod obicitur quod dicit relationem ad [illegible] dicendum quod relatio actualis ponit utrumque extremum in actu non autem relatio habitualis sicut patet quod deus eternaliter dicitur [illegible] temporaliter. Ad illud quod obicitur dicendum quod donum addit super datum quod donum in quantum huiusmodi consequitur rationem dati ut puta sicut illa que de se non dicunt liberalitatem nisi prout addit eis rationem gratuitatis ut liber [illegible] et [illegible]. Unde aliquod datum consequitur rationem doni ut puta in eo quod ex se importat liberalitatem. Et si interius ratione doni ut est amor etc. convenit spiritui sancto. Ad illud quod obicitur quod sicut filius est gratuitus, dicendum quod filium est ex [illegible] dicit emanationem filii quia secundum rationem intelligendi precedit filium, unde impossibile est quod sit nisi [illegible]. Donari autem non solum dicit modum emanationis, sed amplius dicit eius [illegible] et hoc consequitur rationem doni et ideo non est donum ex parte spiritus sancti donetur ex tempore.

Tertio queritur utrum conveniens dicatur de spiritu sancto donum quam datum et quod ita convenit dicatur datum ut donum videtur quia Jacobi 1: Omne datum optimum et omne donum perfectum de sursum est ergo a spiritu sancto ita sunt data sicut et dona, ergo sic ad ipsum differt ratione doni ita et dati. Item mobilis et motivi est eadem ratio ergo [illegible] dati et donabilis ergo si donum dicit in ratione donabilis datum vero in ratione actualis dati ergo eadem est ratio doni et dati ergo etc. Item in comparativis gradus presupponit secundum actum quem possibilem ergo et dicitur datum dicitur in actu donum in potentia, presuppositis communiter aliquid cum dicitur datum quam donum sed quod maioris est perfectionis magis proprie competit deo ergo etc. Item quam aliqua duo dicuntur de aliquo quorum unum est ratione dicendi alterum de eodem illud convenientius dicitur quod est ratione dicendi, sed datum et donum dicuntur de spiritu sancto ut vult augustinus donum dei quia datur ergo magis proprie dicitur datum. Item datum convenit spiritui sancto solum ex tempore, sed donum eternale ergo magis proprie dicitur donum. Item si nunquam actu daretur donum esset et spiritus sanctus ergo videtur quod magis proprie convenit ei donum. Item glosa super illud Jacobi 1: Omne datum optimum etc. dicit quod datum dicitur quo ad naturalia donum quo ad gratuita, si igitur gratuita aponuntur [illegible] ante [illegible] que sanctificant quam naturalia ergo melius in [illegible] de spiritu sancto donum quam datum. Item donum est dacio irreddibilis sed quamvis dicit irreddibilis dicit quod omni [illegible] ut pote recipe ergo in [illegible] dati rationem [illegible] doni et includit rationem eius ergo convenientius [illegible] dicitur donum sed datum. Respondeo dicendum quod [illegible] in [illegible] utrumque dicitur et datum et donum aliquis convenienter dicitur donum et huius duplex est ratio una quidem est quod datum ad sui [illegible] vel nomen [illegible] includit [illegible]

donum autem a spe subtrahit et ideo quia
omnia dona sunt spiritus sancti denominantur
dona in divinis donum quam datum. Alia
ratio est quia donum super rationem dati ad-
dit conditionem liberalitatis sive irrevoca-
bilitatis quae est conditio magnae no-
bilitatis et ideo magis competit divinis
et haec est ratio quare donum assignatur
spiritui sancto tamquam ipsi [illegible] qui est principium
constituens donorum et quod hoc patet ex Isido-
ro [illegible] de [illegible] beati Jacobi / Ad aliud
quod obicitur mobilis et moti eadem est ratio
dicendum quod non est simile de mobili et mo-
to et dono et donato quia motum esse
addit super mobile et dicit totum quod dicit
mobile sed datum non dicit totum quod dicit
donum quantum est de generali intellectu
nominis nisi accipiatur donum cum conditione
dati irrevocabilis et hoc melius pa-
tebit in sequenti problemate / Ad aliud
quod obicitur quod actus est perfectior potentia dicendum
quod aliquid est in potentia ad actum dupliciter
aut propter imperfectionem agentis aut propter
defectum suscipientis si sit primo modo
tunc actus est perfectior potentia si autem secundo
non est perfectior. Unde si dicatur quod sol
actu lucens potest domum illuminare quae
non est apta et domum aptam illu-
minat nulla eius maior notatur
perfectio quam ante / Ad illud quod obicitur quod da-
tum est ratio dicendi donum quia ideo do-
num quia datur dicendum quod non est tota ra-
tio in illa sed solum in comparatione ad
eum cui datur / vel potest dici quod
a parte nostri intellectus ideo donum dicitur quia
datur sed tamen a parte veritatis rei est e con-
trario quia ideo datur quia donum est.

Quarto quaeritur utrum donum proprie
conveniat spiritui sancto et quod sic videtur
Augustinus v de trinitate: sicut in divinis non est
verbum nisi filius ita nec donum nisi spiritus sanctus
quia donum dicit emanationem per modum libera-
litatis. hoc autem est proprium spiritus sancti
ergo etc. / Item donum dicitur relative ad dona-
torem sed donans non tantum est pater
immo etiam filius quia uterque est immittens.
ergo donum dicitur relative ad patrem et filium
et si hoc ergo distinguitur ab utroque ergo
nec pater nec filius sed solus spiritus sanctus
dicitur proprie donum / Contra donum dicitur
in [illegible] sed datum dicitur in actu. ergo da-
tum addit super donum ergo cui convenit
esse donum convenit et ratio doni sed
dari convenit toti trinitati quia tota
trinitas dat se ergo et donum non ergo proprie
spiritui sancto / Item donum dicit respectum ad
dantem et ad eum cui datur si ergo est
proprium sive aut proprie respectum ad dantem
aut recipientem non proprie respectum ad
dantem quia sic filius datus est nobis
et magis etiam datus quam spiritus. Item
[illegible] ad dantem est filius dicitur procedere
a dante scilicet a patre. ergo etiam quam propri-
um filio convenit. Si dicatur quod
filius non procedit per modum donabi-
lis neque quod datus est sed quod na-
tus contra filius sic ab eterno processit
ut realiter est immissibilis quia [illegible] mit-
titur filius quod generatur sed missio non
est aliud quam donatio ergo filius pro-
cessit ut donabilis / Item si datur
[illegible] aut erat ad hoc ha-
bilis ab eterno aut non. si sic ergo pro-
cessit ut donabilis. si non ergo aliquid
[illegible] ex tempore filio quod repugnat eius ema-
nationi quod est inconveniens / Respondeo
est quod omne nomen dicens [illegible] vel effe-
ctum ad creaturas est commune trinitati sed do-
num est huiusmodi ergo etc. / Respondeo dicendum quod sicut
patet ex verbis Augustini donum dicitur in divinis
proprie sive personaliter non essentialiter sicut
verbum proprie dicitur de filio datum autem potest
accipi essentialiter et personaliter sive proprie
et quia tota eius trinitas dat se
et tamen pater et filius proprie dant spiritum sanctum
propter hoc nomen quod datum de sui ratione
[illegible] est quod convenit per [illegible] hoc

quod est datum dei creatum ex libera-
litate etc. que est toti trinitati vel ex
liberalitate et amore etc. convenit spiritui sancto
et filio qui habet substantialiter respectum
patris vel per datum datum ex liberalitate
vel amore non tamen conveniens sed est
proprium et hoc modo proprium est spiritus sancti unde pro-
prium est procedere secundum rationem liberalitatis
et ita sub ratione doni vel donabilis
et hoc modo donum et datum equivalent
dicunt enim quod datum dicit convenientiam in ac-
tu sed donum in habitu et ita convenienter
est quod donum proprie dicitur ut in omnibus de
spiritu sancto. Ad aliud quod obicitur quod datum
addit super donum donum quod convenit acci-
piendi datum et donum donum aliquid dicit
quia datum importat emanationem
per modum liberalitatis datum vero ultra
per modum donum importat actum continuantis
quod donum dicit habitum et ideo quod convenit
addit donum super datum est proprietatem
ideo donum est proprie proprium spiritus sancti. Ad illud
quod quelibet ratione ratio dicitur
donum proprie tamen patet quod ratione ratio
apponitur non maior ratione ratio sim-
pliciter sed ratione illius respectus quod ema-
nat per modum donabilis quod est proprium
spiritus sancti. Alius quod obicitur quod emanat per
modum donabilis filius donum quod filius
est principium eius donabilitatis sine li-
beralitas convenit filii generationi non
tamen est ratio emanandi quod convenit
essentialiter non dicitur personaliter sed quando
est ratio emanandi non emanat
filius ut donum sed spiritus sanctus solus
et ideo quod ultimo obicitur de respectu ad
creaturam donum quod hoc intelligitur de illo
nomine quod importat solum respectum
ad creaturas non persone ad personam
donum autem utrumque importat ideo
non habet hanc regulam locum

Utrum conveniat utrum donabilitas
sive donum sit proprietas distin-

ctiva persone spiritus sancti et quod sic videtur
dicit enim Augustinus v. de trinitate quod est do-
num quod spiritus sanctus sed spiritus sanctus est proprietas dis-
tinctiva quod et donum. Item Augustinus xv. de
trinitate assignans differentiam processionum filii
et spiritus sancti hanc ponit quod ille proce-
dit per modum dati sed iste per modum
doni quod si hec duo attendantur penes
proprietates distinctivas ut patet quod nati-
vitas est proprietas filii quod et donabi-
litas sive donum est proprietas spiritus sancti. Item
hoc ipsum videtur ratione quod omnis proprietas
quam quelibet persona dicit ab omnibus aliis
est persone proprietas distinctiva sed donum
convenit soli persone spiritus sancti et ideo est
proprietas eius personalis. Item proprietates
in divinis sunt relatives sed Augustinus dicit
in v. de trinitate quod relatio spiritus sancti que re-
fertur spiritus sanctus ad patrem et filium magis
apparet in hoc nomine donum quam in
hoc nomine spiritus quod utrumque est personale
Contra vero dicitur respectu ad creaturas
est proprietas distinctiva persone quod omnis
respectus ad creaturam acceptus tenet di-
stinctio personalis sed donum dicit respectum
ad eum cui datur quod etc. Si dicas quod non
est proprietas sed proprium quia habet ad crea-
turas sed ad datum pari ratione immissio
spiritus sancti esse proprietas distinctiva cum dicit re-
spectum ad immittentem. Item omnis proprietas
distinctiva dicitur ab actu non ab habitu unde
per hoc quod generat filius quod generatur spiritus sanctus
vero sanctus quod spiratur sed donum non dicitur
ab actu donandi sed ab habitu aliquid
non dicitur ab eo quod etc. Item nullius
alterius persone proprietas distinctiva accipitur
in relatione dicitur ad creaturas vel dicit
respectum sed donum dicit hoc quod non est
proprietas distinctiva. Item si donum est proprie-
tas distinctiva spiritus sancti et cum necesse tamen ergo
spiritus sanctus et amor non est proprietas quod si
spiritus et amor est proprietas quod sunt

septem notiones quod est ista quem
optionem omnium. Si dicas quod ratione im-
portat nomina per hec tria, ergo videntur
nomina sinonima ut marcus tullius
quod esse magnum inconveniens est. Ergo re-
spondeo dicendum quod ad hoc dixerunt aliqui
quod donum dupliciter est in divinis considerare
uno modo prout dicit respectum solum ad do-
natorem et hoc modo dicunt quod ea-
dem donum quod procedit et dicit quod
donum est proprietas distinctiva. Alio
modo prout dicit respectum ad
eum cui datur et non dicit proprietatem di-
stinctivam sed conveniens ad proprietatem di-
stinctivam sed illud non videtur posse
stare. Nam donum semper importat respectum
quem dicit ad eum cui datur. Intellectus enim
quod non sit donabile quod impossibile est
intelligere quod sit donum et per hoc aliud
donum [illegible] prius dictum est quod donum importat
respectum quem importat ad datorem impor-
tat respectum ad eum cui datur sed hoc
potest esse triplex vel secundum actum ut quando
datur vel secundum habitum ut quod datum
vel secundum aptitudinem ut quod donabile et
iste respectus adeo convenit est proprio ut
proprium sine hoc non possit esse nec in-
telligi immo de necessitate sequitur si pro-
cedit per modum doni quod sit donabilis
et sic sequens respectus non aufert pro-
prium quin sit proprietas distinctiva. Dicendum ergo
quod est proprietas distinctiva ratione primi re-
spectus, secundo autem non repugnante sed conso-
nante. Ex hoc patet responsio ad primum quia
ille respectus talis est quod non potest conve-
nire secundum aptitudinem ob emanationem per modum
liberalitatis et patet quod non est simile de mis-
sione quia dicit respectum secundum actum non secundum
aptitudinem. Ad secundum quod obicitur quod proprietas dis-
tinctiva debet dicere actum, dicendum quod donum
dicit duplicem respectum et ratione utriusque dicit
comparationem ad duplicem actum. Ratione primi
respectus dicit actum processionis, ratione

secundi dicit actum communicationis. Primum actum
importat in actu, secundum in habitu et
ratione primi est proprietas distinctiva non
est ratione secundi. Ad tertium quod obicitur quod in alia
persona hoc non est, dicendum quod
spiritus sanctus est tertia persona ideo nobis
secundum rationem intelligendi immediatior
et ideo proprietates eius sentiuntur in comparatione
ad nos non sic in aliis. Aliter potest
solvi per interemptionem quia sic verbum re-
dicit ad creaturam ita et hec proprietas
que est verbum ut ista probabit. Ad
illud quod obicitur de pluralitate nominum
dicendum quod spiritus sanctus et amor et donum communes
proprietates dicunt ratione differente. Cuius
[illegible] rationem dicit quod dicitur amor
per comparationem ad idem et dicitur donum com-
parationem [illegible] sed tamen differunt amor nomine
[illegible] spiritus dicit cum pluraliter per compa-
rationem ad vim [illegible] que est vis
spirativa. Amor proprie quantum ad
modum emanandi quia ut nexus, do-
num vero quantum ad respectum consequentem
[illegible] et sic emanationem [illegible]
[illegible] sicut filius imago
et verbum quia [illegible] filius
quia per modum expressum imaginis quia a-
lius [illegible] verbum [illegible] quia
a vi spirativa spiritus quia per modum
nexus amor quia nobis natus [illegible]
[illegible] et patet quod una est nobis
aliud et alia notatio secundum rationes [illegible]
respectus [illegible] non est ibi sinonimia.
Sexto et ultimo queritur utrum
ratione donabilitatis dicatur spiritus
sanctus et quod sic videtur quia non dicit posses-
sionem sed nos non habemus aliquid in-
nitur nisi per largitionem et donationem
ergo [illegible] dicitur quod [illegible]
quod de se hoc est ratione donabilitatis.
Contra hoc videtur quia de spiritu sancto
non dicitur filius vel pater ne ergo
proprietatem aliquam proprietatem que est

in spiritu sancto et non pater et filio sed hec non est nisi donabilitas ergo etc. Item Augustinus ... existit in nobis non dicitur in-esse nisi per donacionem ergo dicitur in racione donabilitatis. Contra si racione donabilitatis sit proprietas personalis non essencialis videtur solum de persona. Sed hoc autem falsum est quia dicitur deus in etc. Item si racione donabilitatis ergo constat quod non per comparacionem ad datum sed ad eum cui datur. Sed filius datus est nobis ergo magis quam spiritus sanctus ergo etc. Item si racione donabilitatis ergo debet convenienter dici donum eternum. Item si racione donabilitatis ergo cum donabilis sit nobis magis in-spiratus spiritus quam inspirans spiritus melius debet dici spiritus sanctus ... quod tamen non dicitur. Similiter ergo generaliter de omnibus possit dici etc. Responsio dicendum quod meum et meum tri-pliciter dici ... vel mediate propo-sitive. Sic de se ponit proprietatem ... tamen spiritualis possessionis ut dicitur hoc est meum et hoc modo est omnia que sunt spiritus dei habet deum et omnia que sunt dei. Hoc modo meum vel meum et tuum potest dici de omni quod in deo est. Quod magis proprie de filio qui datus est nobis per incarnacionem magis proprie autem de spiritu sancto qui est pignus eterne hereditatis. Concedendum quod racione donabilitatis potest inter alias personas racione possidendi ascribi sed potest esse hoc quod est meum aliquem donum inmediate et sic sit similitudine sed tamen racione similitudinis importatur per tamen tunc dicitur. Sic enim nullus dicitur nisi quod importat respectum explicite nec potest dici vel meum ut implicite ut liber meus et possessionis hoc nomen quod non dicitur meus ut de aliquo nisi secundum illud nomen secundum quod dicitur hoc est liber. Hoc autem esse liber pater dicitur secundum simpliciter ha-

bitudinem inspiracionis ut albedo per-
et hanc habitudinem importat nomina que significant in abstracto et quod nichil divina comparatur ad nos secundum habitudinem informacionis, ideo non potest dici de nominibus abstractis etc. Et ideo non dicitur divinitas mea nec eternitas. Potest in sanctitate dici hoc est liber secundum habitudinem causalitatis et hanc habitudinem important nomina que dicuntur actum ut creator et quod hanc habitudinem omnia habent divina ad nos ideo pene de omnibus talibus nominibus dicitur meum. Potest etiam modo liber dici esse liber secundum habitudinem manifestacionis et hanc habitudinem important nomina relativa. Sed hec sunt duplicia quedam dicunt respectum persone ad personam quedam autem respectum ad creaturam. De hiis que dicunt respectum ad personam non dicitur meus etc. De hiis autem que ad nos ut dicitur dominus et huiusmodi. Recte dicitur meus. Dicendum ergo quod donabilitas spiritus sancti ad istum modum dicendi meum ut primo sic probant racionem in contrarium. Sed hoc facit respectum quod spiritus sanctus dicitur in respectum ad illum cui inspiratur et sic sumus nos ipsi spiritus sancti etc. Sic autem quia impositum ab actu quem habet circa nos ut dicit Damascenus ideo dicitur deus meus est ergo verum quod de hiis dicitur etc. que dicunt respectum ad nos secundum habitudinem causalitatis vel manifestacionis etc. Preterea omnia obiectionem

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram et primo dubitatur de hoc quod dicit quod relacio non apparet in hoc nomine spiritus. Videtur enim falsum quia spiritus dicitur quia spiratus ergo refertur ad spirantem ergo apparet in eo relacio. Item videtur quod magis apparet quam in hoc nomine donum quod relativa dicuntur que hoc ipsum quod sunt aliorum sunt. Sed spiritus eo ipso quod spiritus dicitur esse a spirante, donum vero non oportet quod habeat esse a donante ergo non videtur in hoc tamen apparere relacionem. Responsio dicendum quod tamen donum quam spiritus dicitur relati-

sed tamen relacio magis apparet i hoc
nomine donum. quam in hoc nomine spiritus
quia donum quod dicit respectum ad dante-
spiritus autem secundum non. immo potest accipi
absolute. vel aliter donum quod anglus
non dicit quod relacio non apparet in hoc
nomine spiritus. sed spiritus apparet in hoc
nomine spiritus sanctus. quamvis cum dicitur esse
spiritus spiratus. non sit idem esse spiritus
sancti spiratus / ad id quod obicitur quod ma-
gis spiritus dicit similitudine respiracionem
esse quam donum dicendum quod est vbi in hijs
quibus accidit esse donum. sed in spiritu sancto
non est quia donum non habet locum ipsi de-
terius / Et quantum de hoc quod dicit. quod filius
nascendo accepit ut sit ipsa substancia / vi-
detur male dicere. quia in omni eo quod in-
est filio per nativitatem distinguitur filius
a patre. quia nativitas est proprietas di-
stinctiva si ergo filius nascendo acce-
pit ut sit essencia vel substancia. ergo pater
in substancia distinguitur a filio / Et quod fi-
lius nascendo accepit sive quod filius
est nascendo est nati. ergo substancia est na-
ta. si filius nascendo est substancia. dicen-
dum quod nascendo accepit a nativitate
habet causam / Respondeo dicendum quod aliqui distinxe-
runt istam locucionem filius nascendo
est divina substancia sive deus. quia gerundium
potest dicere causam et simpliciter est verum vel
concomitanciam et est multiplex quia sicut dicto filius
est deus sive divina substancia tria dicun-
tur subiectum. composicio et predicatum. potest ergo geru-
dium nascendo dicere causalitatem respectu
subiecti vel respectu composicionis. vel respectu
predicati / Si respectu subiecti tunc est sensus
filius nascendo id est qui est filius
nascendo. vel qui nascendo habet ut
sit filius est deus etc. et verum. sed re-
tempore sic est sensus filius est deus
nascendo id est hoc predicatum quod subiecto
per nativitatem inest et sic ad hoc locucio
est vera. Si respectu predicati sic est sensus
filius est deus sive substancia divina nasce-

do id est quod nasci sive nativitas sit principium
sive causa deitatis. et in hoc sensu est fal-
sa. magister in istam locucionem non distinguit
sed simpliciter concedit et satis probabile quia
predicta distinccio non videtur. Eius racio-
nem cum gerundium nasci sit determinacio
composicionis. quia ideo in tali est dicere hoc
nascendo et hoc est. composicio predicati su-
biectum sive essencia que attribuitur filio
conveniant sibi per nativitatem locucio habet
veritatem. nec tamen valent obiecciones
in contrarium adducte quia nativitas non
distinguit illud quod per nativitatem habetur
sive quod est in nascente. sed eum solum
qui nascitur et eo suo recipit quod substancia
sit distincta. nec quod ipsa nascitur quamvis
per gracium habeatur / Et quantum de hoc
quod dicit. quod filius nativitate non est
essencia. videtur falsum dicere. quia non nasce-
do sit essencia pari racione vel quod na-
tivitate. et hoc videtur per auctoritatem hila-
rii in littera / Respondeo dicendum quod absque dubio
ista est distinguenda filius nativitate
est divina essencia quia ablativus potest te-
neri in racione forme vel in racione
principii. si in racione forme. sic est falsa
quia nativitas non est ea formalis ratio
predicati essencialis si in racione principii
sic habet veritatem quia divina que sunt
filio conveniunt ei per nativitatem originaliter
sed magister quia accepit gerundium in racione
principii. et non gerundium simpliciter concedit
et quia accepit ablativum in racione forme
ideo non ablativum simpliciter negat magis
cum indicavit. sicut ipse loquitur quam
secundum veritatem sermonis / Et quantum de
hoc quod dicit. neque per defectionem. aut per ces-
sionem. aut derivacionem quia deus illa
tria / Respondeo quidam dicunt sic. quod per defectionem
procedunt aliquid de alia per forme preexi-
stentis corrupcionem. sicut ex grano semine
ti herba. per extensionem procedunt per pre-
existentis forme permanenciam et continuacionem

forme artificialis sicut vas fit de
argento per determinacionem quantitatis preexistentis per
receptionem forme permanentis / sola
locali mutacione ut vinum ex fonte et
lacus ex vino / aliter potest dici quod materiale
principium ex quo res est aut est materiale
sufficiens formale etc. est defectus aut
est materiale et permanens etc. est extensio
aut est materiale et permanens et agens
etc. est determinatio et horum exempla sunt ma-
nifesta / Et recapitulat de hoc quod dicitur
aliud est quod accipimus ut eciam ad
ut sancti essemus / videtur enim male dicere
quod fit sanctum spiritu dei non possumus sancti
esse ita nec de gracia vide quod spiritu sancto
non sumus accipimus ut essemus sancti sed
celi ut essemus / Respondeo potest ad hoc dici quod
hoc verbum est per appositionem quoniam enim
a spiritu sancto habemus esse et sanctum esse
apparet tamen habemus sanctum non sic
accipi de novo esse sanctos sicut
in iustificacione / aliter tamen potest dici quod
sit facere ordinem ad habendum id et
accipere et quod ulterius etc. quod quibusdam
quod operare in eo nisi qui potest eo sumi
et eius illud est sanctum locum quod nec dici-
tur locutio quidem dari nec accipi ab a sancto
Et recapitulatur de hoc quod dicitur tollam de
spiritu tuo / quod hoc non potest dici quantum
ad substantiam sed quantum ad effectum sine
graciam / quod videtur quod gracia transferat ab uno
in aliud Et tu dicis hoc est dictum
per conformitatem obiectum quod pari ratione pos-
set dici quod tollet de spiritu aliorum et
dabit mensi / Respondeo eciam quod id intelligitur
de spiritu quantum ad effectum et hoc propter
de impletat conformiter sunt et personali-
tatem / sed non quantum ad potentiam essenciale
tam sive veritatem Et secundum propterea quod
effectus quod multo plus transtulit in mon-
te spiritu in alios ut quod alii potentiam que
sunt videntur habere et dicitur tollam

quantum ad sollicitudinem quod sed dicitur
quod alios sunt quieta sollicitudine mon-
est comiunta et post illius sollicitudinis
est aliis commissa

Unde post istum recitatur

d. xix

tamen proponat se intimare duabus
partibus in quibus magister agit de
hiis que pertinet ad eternae veritatis
personarum pluraliter singularem / hic in-
cipit tercia pars in qua determinat plura-
litatem que sunt recepit pluraliter
et veritate / et hec pars habet tres partes / in
prima ponit in quibus consistit equalitas
Et in 2a probat ipsa ubi Nunc est ostendere
ipsa et in tercia quod respondendo ad questiones
dubias dicit in quibus duas qualitatis
summa generat ambiguitatem de veritate
qualitatis dicitur et conclusione accipiunt
in omnibus id est ibi dic xxi / hic oritur questio
ex predictis et cetera ostenditur / prima pars
in qua ponit ea in quibus equalitas
consistit habet duas partes / in prima pars
ponit quod consistit in hiis duobus eternitate
magnitudine et potestate / et in 2a ne excludit
hec tria divisa ostendit quod hec sunt idem
est 2o capitulo tamen convenient ipsa tamen divi-
sa. Nunc superest ostendere quod magnitudinis
hec est 2a pars in qua probat equalitatem
et dividitur hec pars in duas supposito
quod in omnibus sit equalitas quantum ad e-
ternitatem ostendit primo equalitatem quantum
ad magnitudinem 2o quantum ad potestatem ibi
Nunc ostendere restat quod et
aliqua de prima item pars habet duas in
prima parte probat equalitatem excludendo
omnem inequalitatem ibi. Sed iam ad pro-
positum redeamus / prima pars in qua pro-
bat personarum equalitatem quantum ad ma-
gnitudinem habet duas In prima probat per
eternitatem divisionem / in 2a per illam eandem
ostendit esse in personis quod in personis
ibi Et inde est quod pater est in filio

Ad intelligenciam huius partis quatuor
queruntur. Primo quilibet verum in
divinis sit proprie equalitas. Secundo dato
quod sic verum sit ibi summa equalitas.
Tercio utrum in divinis sit equalitas
cum compositione. Quarto verum sit ibi equa-
litas cum convercione. Circa primum quod
sit ibi equalitas arguitur primo per id quod
dicitur in simbolo: tote tres persone coe-
terne sibi sunt et coequales. Contra hoc primum
arguitur racione sic: omnis multitudo
reducitur ad unum in tali, ergo omnis inequa-
litas ad equalitatem. Sed unitas a qua
est omnis multitudo est unitas increata,
ergo equalitas increata, ergo etc. Contra omne quod
perfectionis est transferendum est ad divina, sed
equalitas est perfectionis increata, ergo etc.
Contra unum in substantia facit identitatem,
unum in quantitate equalitatem, unum in
qualitate facit similitudinem, sed in divinis
non est unum unitas in substantia sed etiam
in quantitate, aliquin non esset ibi per-
fecta unitas, ergo non tantum est ibi iden-
titas sed equalitas. Contra equali-
tas ibi est divisibilitas quia simplex
simpliciori equatur, sed in divinis non est
divisibilitas, ergo nec equalitas. Contra
ubi equalitas ibi quantitas, sed quid est
quantitas secundum quam equale vel inequale
dicitur, sed in divinis non est proprie quan-
titas quia secundum Augustinum deus est magnus
sine quantitate, ergo etc. Contra equalitas ibi
finitas quia ibi est commensuratio, ergo men-
sura et finitas, sed in divinis est infini-
tas, ergo etc. Contra ubi equalitas ibi diver-
sitas quia nihil est sibi equale, sed in
divinis est omnimoda unitas, ergo non est
ibi equalitas. Propositio dicendum quod equalitas
ponitur in divinis secundum quod dicitur in simbo-
lo et dicit Augustinus, et ad hoc intelligen-
dum quod equale et inequale est propria pas-
sio consequens quantitatem. Quantitas autem
dicitur dupliciter, scilicet quantitas molis et
virtualis. Quantitas virtutis et per illa
est propria passio quantitatis consequens

virtutis quantitatem. Ubi est ergo proprie quan-
titatem virtutis ibi est proprie equalitatem
vel inequalitatem. Hec autem quantitas vir-
tutis ponitur in spiritualibus et proprie re-
peritur in divinis quia hec quantitas non re-
pugnat simplicitati sed consonat simpli-
citer equalitas consequens istud quantitatem,
et quia alia proprietates divinis complector at-
tribuenda est deo et equalitas sit me-
lioritatis, ideo ponenda est equalitas in
divinis et concedende sunt rationes ad hoc.
Ad primum ergo quod obicitur in contrarium quod ubi equa-
litas ibi divisibilitas, dicendum quod verum est
de equalitate que consequitur quantitatem
molis. Ad id quod secundo obicitur quod equalitas ibi
quantitas, dicendum verum est vel secundum genus
vel secundum speciem, et secundum nomen quantitas
non sufficit, sufficit tamen nomen speci-
ei magnitudo. Ad id quod obicitur ubi e-
qualitas ibi finitas, dicendum quod equalitas
in creaturis duo importat, scilicet terminatonem
vel commensurationem et [?] proportionem.
Primum est imperfectionis racione limitacionis,
secundum perfectionis, ideo sufficit racione secundi non
primi. Propter tamen dicitur quod infinitum quod
est incomprehensibile secundum veritatem est
ab infinito comprehensibile et non comprehend-
ibile infinito etc. sibi infinitum et quod hoc
non sit commensuratio infinite sed
finitum sed magis infinitum et est id quod
est simplex. Ad id quod obicitur ubi equalitas
ibi diversitas, dicendum quod est diversitas suppo-
sitorum et diversitas forme. Ad equalitatem
et similitudinem requiritur diversitas suppositorum,
non autem forme diversitas sed unitas.
Quod autem consequitur in inferioribus ad diver-
sitatem suppositorum variacio forme vel quan-
titatis, hoc est imperfectionis, et ideo tamen
quod perfectionis est transfertur in deum. Non tamen
est in suppositis proprie loquendo diversi-
tas sed distinctio.

Secundo queritur utrum in divinis sit
summa equalitas, et quod sic videtur hoc
modo sicut dicitur ab angelo in li-

de fide ad petrum non dicitur aliquis maior
alio nisi aut quia precedit eternitate aut
quia excedit magnitudine aut quia superat
potestate sed nichil horum est in divinis ut
probat augustinus et magister ergo nec est ibi ine-
qualitas ergo est ibi summa equalitas. Item
non potest maior equalitas cogitari quam ubi
unum equale uni et unum pluribus et unum
omnibus sed in divinis tantum est filius
quantum est pater et tantum filius quantum pater
et spiritus sanctus et tantum unus quantum omnes
tres persone. Item unitas in quantitate sive
debitum est facit equalitatem ergo ubi summa
unitas ibi summa equalitas sed hec est
in divinis ergo etc. Item status non est ni-
si in summo sed status est in illa equa-
litate per reductionem ad ipsam ergo etc. Contra
augustinus in libro lxxxiii questionum si omnia essent
equalia non essent omnia ergo omnimo-
da equalitas tollit perfectionem si ergo nec
ponenda in deo quod repugnat perfectioni
in divinis perfectionis ergo cum non est omni-
moda equalitas. Item maior est equali-
tas que attenditur secundum quantitatem conti-
nuam et discretam quam que secundum con-
tinuam tantum sed in divinis non est equa-
litas secundum quantitatem discretam quia ibi
est trinitas et ita inequalitas ergo non
est in divinis omnimoda equalitas. Item
maior est equalitas que attenditur
secundum potentiam et sapientiam et bonitatem quam
secundum sapientiam et potentiam tantum sed in divinis
non est equalitas secundum bonitatem ergo non
est ibi summa equalitas. Probatio minoris
bonum est diffusivum sui sed magis dif-
fundit se filius quam spiritus sanctus quia pro-
ducit sibi equalem et ideo pater quam plus
ergo etc. Respondetur ergo quia augustinus non
ponit equalitatem in sapientia et bonitate
et ita quia non ex parte loci sicut
magnitudo et eternitas aliquando variat quantitatem
que tamen non faciat non videtur assignare
omnimodam equalitatem sed solum in parte
aut si omnimodam ponit insufficienter

precedit. Respondeo dicendum quod in divinis est summa
equalitas et summa eius assignatur ab
augustino quam sufficienter ostenditur removendo
omnes inequalitates per illa tria que
sunt eternitas magnitudo et potestas. Horum
tria distinctio et sufficientia ab aliquibus
accipitur sic quia cum in divinis non est
extensio molis nec aggregatio multitudinis
ideo non est ibi quantitas continua nec
nec discreta sed loco eius est quantitas
virtutis que tangitur per hoc medium
quia est potestas quia vero deus suo am-
bitu complectitur omnes durationes ideo
est ibi quantitas eternitatis continens
tempus quia vero ambitu sive immensitate
complectitur omnem locum et locatum
ideo est ibi quantitas magnitudinis conti-
nens locum et tunc patet quod non sit aliam
quantitatem accipere ibi quia sufficienter in illis
ostenditur equalitas et consistit. Sed quia
non est in deo nisi quantitas virtutis
et ita non debet esse ibi nisi unum
medium nec debet illa distingui quia
aliquis non eternitas quia magnitudo in divinis non
attenditur quantum ad ambitum localitatis
sed eternitas quantum ad intensionem bonitatis
ut dicit in sexto libro de trinitate quia in spiritua-
libus idem est maius et melius et propter
hoc quantitas virtutis non tamen attenditur
in comparatione sed eternitatis in se consideratur in
omnimoda absolute. Ideo possunt aliter
horum trium distinctionem et sufficientiam assi-
gnare. Item omne enim quod est quantum habet re-
plicationem consideracionem hoc patet cum aliquid
consideratur in comparatione ad suam origi-
nem sive a principio et sic unum maius
est alio quam ergo cuius est prior et contra
hoc est equalitas eternitatis patet iterum
consideratur in se et sic unum alio ma-
ius quia est maioris extensionis vel
quia maioris valoris et hinc est in
deo equalitas magnitudinis et hec equalitas
non tamen dicitur per comparationem ad localitatem

sed etiam ad sapientiam et bonitatem et ad
omne quod facit alterum altero dici maius
vel melius. Unde augustinus et magister in hac
distinctione probant equalitatem magnitudinis per equa-
litatem virtutis sive in virtute. Et tamen
non considerat per comparationem ad effectum et
dicitur maius quod potentius et contra hoc est
equalitas potentie quia secundum ipsum tunc non conveniunt
pluribus modis considerandi si est equalitas
in istis summa est et tamen ostenditur in
istis summa omnium imperfecta videtur
procedere et patet id quod ultimo que-
rebatur. Ad primum ergo quod obiicitur primo quod equa-
litas repugnat perfectioni, dicendum quod verum
est perfectioni cuiuslibet que aggregata est
ex diversitate non sic est in deo. Ad
illud quod obiicitur quod maior est equalitas secundum
veram quantitatem etc. dicendum quod summa est
equalitas non est in quantitate quantitatis nec
discreta quia ubi unum non equatur pluribus
sed hec est perfectissima equalitas. Ideo secundum
quantitatem virtutis attenditur. Ad illud
quod obiicitur de bonitate quia diffusiva est dicendum
quod emanatio persone non attenditur secundum ra-
tionem bonitatis communis sed magis secundum condi-
tionis persone vel in natura et ideo non sequitur
quod si perfectissima non ponitur quod propter hoc
liceat minus de bonitate. Vel nondum
quod duplex est diffusio scilicet intra vel extra
diffusio intra est quia persona procedit a
persona in unitate nature et hec non est propria
diffusio et hec non sequitur bonum summa
bonum sed bonum in ipostasi quia aliam pro-
ducere natum est. Dico secundum hanc diffu-
sionem non dicitur una persona altera. Est alia
diffusio extra que attenditur in producere
effectum et secundum hanc bonum attenditur diffu-
sio perfecte et ideo boni. Et quod in hac una per-
sona alteram non excedit quia communiter per-
sonis opera similiter sunt ideo hac non est una
melior alia.

Secundo queritur utrum in divinis sit equa-
litas in comparatione et quod non videtur quia
unde secundum per se ipsum hic ille equum sicut
dicitur filius est equalis patri non

pater filio quia similitudinis ymago si perfecte
implet id cuius est ipsa coequatur ei
non illud sue imagini. Contra augustinus
in primo libro de doctrina christiana in patre v-
nitas in filio equalitas ergo videtur quod pa-
ter sit equalis filio ut filius patri.
Item duos in talibus et similibus non recon-
ciliantur recipientiam sed pater est principium filii
ergo etc. Item omnis relatio comparationis
denotat extrema secundum modum et similitudinem
sed equalitas est relatio comparationis ergo filius
respondetur. Item unum in quantitate faciunt
equalitatem sed sicut filius est unum cum
patre ita pater unum est filio quantum ad
formam et quantitatem ergo sicut filius est equa-
lis patri ita pater filio ergo est ibi recon-
ciliatio. Item equalitas mutua et reciproca
est maior est quam non reciproca ergo
si in divinis est summa equalitas patet etc.
Item omne quantum comparatum quanto aut est
eo maius aut minus aut equale sed pater
est quantus virtute et similiter est filius aut
ergo pater est maior virtute filio aut
minor aut equalis sed non maior aut
minor ergo equalis. Respondeo dicendum quod equalitas
est ibi non tamen quam divina sed est quia
equalitas de sui ratione dicit reciprocationem
inquantum equalitas et secundum hoc concedendum
est quod pater est equalis filio et filius patri
et ad intelligentiam obiectorum notandum
quod duplex est loqui de equalitate aut
potest dicere respectum comparationis aut potest
dicere respectum communitatis actu receptionis
inquantum dicit respectum comparationis sunt
ostendit relationes una est quod sit ibi re-
ceptio sed inquantum ultimo conveniunt ac-
tum recipiendi sic dicit relationem mu-
tationis etc. non conveniunt patri respectu
filii quia importat auctoritatem in patre unde
non dicitur pater coequari filio quia filius
non innititur nec perfecte nec imperfecte
et simpliciter si dicatur hoc tamen filio pater
cum duplicat intelligi potest ad dicendum
concordiam et sic de virtute attenditur

sive comparationem. si enim iste vadit cum
illo iuxte est etc. quod verum sit e contrario. alio
hoc cum alio dicitur associacio et ideo quam
dam sub actionem in associative etc.
dicitur quod miles vadit cum rege non e contrario
quia miles associat regem non e contrario. Sic
intelligendum est in equalitate et ex hoc
patet auctorem scriptum quia loquitur de equa
litate 2o non potest illam dionisii ab quo
rudentium quod non hic locum in proposito quia
dionysius loquitur [illegible] de causa. sicut quod cum de
illud cuius est sequitur aliud et ideo debet
per certitudinem ab effectu et hoc non non
cadit in deo respectu persone

Varie queritur utrum in divinis sit
equalitas cum circumincessione et quod sic
ostenditur. Primo auctoritate Johannis xiiii ego
in patre et pater in me est. Item Augustinus de
fide ad Petrum propter unitatem naturae totus pater
est in filio et spiritu sancto. Item hoc ipsum osten
ditur ratione quia in quocumque est substantia
vel essentia patris est et pater. sed substantia
patris est in filio eadem ratione est filius
in patre. Item omne cognitum est in co
gnoscente vel per veritatem vel per similitu
dinem sed pater cognoscit filium quantum ad
ipsum [illegible] et perfectate ergo filius est in
patre aut quantum ad veritatem aut
quantum ad similitudinem non [illegible]
ad similitudinem quia tunc esset filius in patre
sicut creatura ergo quantum ad veritatem eadem
ratione et pater in filio ergo circumincessio est
ibi. Item omne quod est comparatum ad aliud
aut est in illo aut extra illud. Si
ergo filius comparatur ad patrem aut est in
illo aut extra. Si in eo eadem ratione
et pater in eo. Si extra eum. sed illa quorum
unum extra alterum differunt per situm
ergo pater et filius localiter different. Item maior
est convenientia in divinis quam sit generis
ad speciem vel totius ad partes. sed propter con
venienciam generis ad species genus est in
speciebus et e contrario et similiter totum in

partibus et e contrario ergo multo fortius in
divinis pater est in filio et e contrario. Contra si
pater est in filio et e contrario ergo pater est in patre
sicut enim scribitur in predicamentis quod quicquid
predicatur in plus vel eque de aliquo
predicatur de omni eo quod est sub eo ergo
similiter si aliquid est in aliquo iuxta et
in eodem sit omne quod est in eo ergo
si filius est in patre omne quod est in
filio est in patre sed pater est in filio ergo
pater est in patre. Item quando due sub
stantie circumscripte quantum sunt sic ita quod
unum est in altero non distinguuntur ab
invicem sicut punctus est in puncto. si ergo
pater et filius sunt omnino simplices si pater
est in filio et filius in patre non videtur
quod distinguuntur. Item si due essentie divine
essent impossibile esset quod una esset in alia
quia una non posset illabi alteri quia
utraque esset eque spiritualis et summe spiri
tualis ergo si due persone sunt eque
et summe spirituales impossibile est quod una
sit in alia et istud videtur quod deus non
possit esse in creatura quam ei illabatur.
Si ergo persona est in persona videtur quod una
ei illabi. Item queritur quid significat hoc
quod est esse in patre utrum dicatur secundum substantiam
aut secundum relationem. Si secundum relationem et
hoc est quod Augustinus dicit in littera quod propter
unitatem naturae totus pater est in filio et
spiritu sancto. Si secundum substantiam sed que sunt secundum substantiam
dicuntur quantum ad tres ergo quod est esse in
patre predicatur filio et spiritu sancto et patri
ergo pater est in patre quod non conceditur. Item
cum dicitur pater est in filio et filius in patre
aut importatur eadem habitudo aut alia.
Si eadem cum filius sit in patre ut in
principio tunc similiter pater esset in filio ut
in principio quod similiter est absurdum. Si impor
tatur alia habitudo ergo sic non est
circumincessio. Item dicitur genus est in specie
et species in genere similiter hoc in proposito

esset circumincessio. Et filius est de patre
et apud patrem et non continetur. Ergo pari
ratione videtur quod non continetur. Quia si pater est
in filio quod filius sit in patre. Item ix mo-
di essendi in sunt in creaturis. Primo modo sicut
totum in partibus. Secundo modo sicut pars in
toto. Tertio modo sicut genus in speciebus. Quarto (Post tertio modo sicut)
sicut forma in materia. Sexto sicut rectum
sive motum in regente. Septimo sicut
res in suo fine. Octavo sicut contentum
in continente. Et nonum addit Boecius quod
sicut accidens in subiecto. Videtur ergo quod
isto modo sit pater in filio et econverso. Et si
nullum horum sit pater videtur quod nullo
modo sit. Respondeo dicendum quod sicut auctoritates probant
et rationes in divinis est summa et perfecta
circumincessio. Et hec ratio. Circumincessio
quia dicitur quod unum est in alio et econverso et
hoc perfecte et perfecte in solo deo est. Quia
circumincessio in creaturis ponit distinctionem
simul et alteritatem. Et quia in solo deo est
summa unitas cum distinctione. Item quia di-
stinctio est necessaria et unitatis indi-
stinctio. Hinc est quod in solo deo circumin-
cessio perfecta et patet alterius hic. Quia
ratio circumincessionis est perfecta unitas
essentie cum distinctione personarum et quia hoc
est proprium solius dei. Et ideo circumincessio
talis soli deo convenit singulariter et unice convenit
in trinitate. Ad primum ergo quod obicitur quod pater in filio
et filius in patre, ergo pater in se, dicendum
dicendum quod argumentum non valet. Quia unitas
substantie eius quod est in, quia in uno dicit
substantiam participati ad participantem, in alia
autem substantiam participantis ad participatum.
Sed illud non est dare quod sicut iam pate-
bit. In non dicit diversam substantiam. Nec
tamen secundum quod est accidens ibi eo quod
notat distinctionem sicut accidens est quod
petrus est filius paulo et paulus pater,
ergo petrus filius est petro. Ita et in pro-
posito intelligendum. Ad secundum quod obicitur quod sim-
plicia sunt quia contradictio continentur in eodem
dicendum quod verum est quod simplicia ...

distingui penes illud in quo sunt sicut
principii et virtutis ab eo in quo est. Sed
in corporibus distinguuntur et in corporibus secun-
tur spiritus sunt simul, non comprimuntur
et licet sint in positione dune. Et quamvis
spiritus perfecte non possit in creatura ingre-
diri, tamen Dionysius ponit exemplum in
luminibus que multa sunt in eodem aere
incorporea. Et hic scriptum est quod ipsi lu-
minare auferatur secundum partem lumen sim-
militer de aliis candelis. Et ideo hic est
quod lumina in aere non distinguuntur penes
id in quo. Ad illud quod obicitur quod essentia
non est in essentia nisi per illapsum dicendum
dicendum quod non est simile quia ubi est per essentiam
dispositio. Si una est in alia oportet quod u-
na approximo in aliis sit alia. Sed cum
persone dicunt plura essentie unitate
una est in alia quia essentia una in essen-
tia alterius. Et ita sicut idem non illabitur
sibi ita nullus potest esse ibi illapsus.
Ad illud quod queritur quid significat hoc
quod est esse in patre, dicendum quod sicut sancti ...
unt sicut intelligere dicitur respectum secundum ve-
ritatem quantum ... et sicut secundum virtutem
quantitatis sic hoc est quod esse in patre secundum
unitatem substantie. Unde sicut equalis sunt im-
portat cum relatione sicut probabit ista et ad
quod est in. Et sicut ad dicitur equalis per
attribuitur ad secundum per aliis personis ita
et in proposito intelligendum. Ad id quod
queritur utrum importetur circa substantiam
dicendum quod secundum Ricardum quod sic. Quia unum
est de ratione. Sicut enim non dicitur
pater est filius filio et econverso non importat
alia et alia substantia, ita nec in hoc
quod est in. Quia importat relationem indeter-
minate sine operatione. Unde si dicitur
pater est plus filio et econverso non dicit alia
substantia sicut in proposito quod sicut hoc
quod est esse in patre idem quod esse per
quasi specialem et universaliter accipitur specialis

tinus dr de patre et filio et hoc patet quia si non diceret consilem similitudinem non esset concessio sic nec est quod dicatur creatura est in deo et deus esse in creatura quia alia importat similitudinem in uno quam in alio quia quilibet de hoc quod est aptitudo ex quo quedam ponens importat similitudinem repugnantie ut cum quidam disponi ut hec quod est ad et quedam consimili ut de et quedam conueniente ut in et cum primo et secundo nullo modo recipiuntur sed tertio et quarto sic et tunc non consimiliter per quarto contrarium quia conuertitur relatio disparantie / Ad aliud soluendum quod hec singularis modi credendi in quo non conuenit ut illos nec per respectum in creaturis

In parte ista sunt dubitationes et primo dubitatur de situ textus primus cum ueritas sit ita faciat in-differentiam ueritas in conuenientia equalitas ueritas in qualitate similitudinem pari ratione uidetur quod debet determinare de indifferentia et similitudine quia si de hiis non determinat uidetur quod nec de equalitate debet facere specialem tractatum Propter quod quia quedam equalitate ordinatur quia omnino sit in ita indifferentia et similitudo non determinata equalitate non est optimum de aliis determinare sed magis de equalitate determinat patet ex hoc communiter arguendo maxime cum possint inequalitate in diuinis et ideo difficilior et utilior est hec de equalitate disputatio / Et ambro de hoc quod dicit quod equalitas consistit in eternitate uel cum male extendit quod ipse dicit eternitas est equalitas quia si ab eo distinguitur quando de eternitate non attribuitur equalitas / Propter quod quia equalitas proprie in hiis tribus consistit et nunc diuidit equalitatem et eternitatem quando ad alia duo membra scilicet magnitudinem et potentiam / Et quilibet de hoc quod dicit

Non alio deus alio magnus secundum magnitudinem uel pari ratione non alio sit deus alio potens quia alio sit deus alio magnus Si dicas quod equalitas consistit in potentiam relationem obicitur quia illud non soluit Augustinus cum loquitur de quali predicatione et constat quod secunda littera loquitur ita ista scilicet deus est magnus deitate uel deitas magna sic et potentia magna propter quod quia quamuis sum essentia loqui uel intelligentia a parte rei magnitudo in diuinis dicitur per modum quantitatis et deitas per modum substantie tamen a parte rei non est omnibus ideo intellectus cum de magnitudine dicitur quod non dicitur de substantia / Et in relatione autem patentur non est ita quia cum predicatur de paternitate quod non potest dici de essentia sic distinguere et distingui / Et quilibet de hoc quod dicit In generatione generationem autem uni uel cum male dicere quod in eternitate nulla cadit uariatione quia tunc autem uariatione licet non debet fuisset ibi / Et in illa eternitate est omnino simplicitas et impassibilitas ergo non debet plures uidi annos / propter quod quia per modum nostri intellectus et intelligimus diuinam eternitatem et in-tuemur cum autem dicit completum generis reuolutionem secundum decursum solis in zodiaco et regressum ad idem punctum et diuina eternitas est perfecta et omnia tempora complectens ideo ad ipsam est similitudo septima uel anni Et scilicet quia intimatur et aperte ad et aperte per ideo non annus dicit quia unum tempus licet nec generationem singularem sed plures annos et generationes aliter ratione quod perfectius et intimius fuisset non ratione uariationis / Et quilibet de hoc quod dicit quod in generatione seculorum sic anni diuini eternitatis uidetur cum sit ibi quod duratio seculorum in fine a parte ad sic eternitas

dei est eternitas aeterna et post hoc sed
non sit in illa. Tercio quod non eciam in
est generacio scilicet in illa sit inesse
non quia dei eternitas plenius dei est ine-
sistea sed sit eius in esse sed contra non
est in eterna eternitas. Respondeo dicendum quod illa
verbum non est dictum per consequentiam
neque per causalitatem sed per concomitantiam et
conformitatem quia cum generacio scilicet a pa-
tre procedat in eternum et duret eter-
num variatione sine illa similitudinem eter-
nitatem in eternum generatum et ei conformiter
conformat. et ideo exponit dominus b. augustinus
in generatione generatum annum trinitatis sive
in generacione intimata quia generacio est
sed sine sed sunt illa generacio et quia
in perfectum durat et quia et multis ge-
neracionibus sit collecti. Tercio queritur de
hoc quod dicit quod pater est in filio et filius
in patre quia si essencia est in deo deus
est per inesse propter simplicitatem quod dicitur
est in filio et filius. ideo si pater est in fi-
lio pater est filius. Respondeo dicendum quod non est
simile quia enim de aliquo est in deo
hec propter pater alius dicit distinccionem per-
sonalem et non essencia est in deo est
deus quia nos in deo unimus mo-
nem et summus aut relacionem dicit distinc-
tionem non eius modum intelligendi et hoc
patet dummodo non de primitate id est pre-
cipit deus quod est in deo sed cum dicit
de persona hec propter pater dicit distinccionem
personalem et una persona et alia non per-
ficit et ideo patet quod non est simile. Tercio
queritur de hoc quod dicit hylarius Nec
exemplum rebus divinis comparacio humana
prestabit. videtur cum sint quia imago et
expressa similitudo et vestigium est in omni
creatura. ergo videtur per exemplum sit in divinis
Respondeo dicendum quod est exemplum sufficiens per se et
per omnia. et sic nullum est in creaturis
quia imago et creature creatrice plus habent dis-
similitudinis quam similitudinis et est exemplum

aliquo modo manu ducens. et multa sunt
et quia multis tollit unum nec sic omnino
perfectum. Tercio queritur de hoc quod dicit quod
intelligibile est homini possibile est deo
videtur sicut quia aliqua nos ignoramus non est
omnia et intellectus sit non potest intelligere
quin plura possit intelligere. Respondeo dicendum quod
est loqui de intellectu comprehendente
et sic non est verum quod omnia intelligere pos-
sit quia nec deus nec aliquis dei est com-
prehensibilis nobis quia omnis incomprehensibilis.
et est loqui de intellectu apprehendente
et hoc dupliciter aut in racione possibilis
et susceptibilis et sic negat omne quod pot-
est et intelligere quod possibile est deo in-
telligenti. aut in racione agentis et quia
non est limitate virtute potest quod possit se
omnia super propria et similia quia multa sunt
que eius intellectu sicut non est omnis
Tercio queritur de hoc quod dicit hylarius Nam
per partem eius deo accepit neque perfecto
videtur cum non sapit hoc quod homo per-
fectus generat filium perfectum et tamen non dat
ei aliquam partem. Respondeo dicendum quod est perfectio
simpliciter quod est et in genere perfectio in
genere sive comparativa sicut de natura et
tempore perfectus quia in virtute suppletur
per restauracionem in accipiente per augmen-
tum et addicionem. sed perfectio simpliciter non
recipit scilicet restauracionem nec addi-
cionem. quoniam in deo perfectio est simpliciter non
si dat partem in virtute remanet de-
fectus. sicut et in accipiente. Tercio queritur
de hoc quod dicit Non per duplices conce-
ptiones generacione aut cum diversimode
concipiendi aut generandi non conveniendi. quia
multo plures sunt quam isti non generant
et ita videtur non est sufficiens. Respondeo dicendum
quod hylarius assignat hos
modos generacionis quando sunt in creaturis
ut concludat eos a filio sed non assignat
nisi duos modos quia non loquitur
nisi de generacione univoca aut equivoca

~~dividitur in vegetabile et vegetabile~~ et ani-
mal duplex genus. Duplex est modus ge-
nerandi. Primum tangit Hilarius sed ma-
lia generantur per commixtionem maris et femine
et plante per insertionem. Secundum tangit cum
dicit Non per duplicem generandi generatur
ex masculo et femina sed duplicem genus
quantum ad semen et terram generantes sunt
quantum ad formam et materiam. Primo modo tan-
git cum dicit Insinuat capacitatis sube-
sse similiter inserit arbori. Sed per natu-
rales plantationes et plantare ramo in
ramum differentem. Aliter potest dici quod Hila-
rius loquitur de modo generandi sed loquitur
modo quo potest in filio et concludit modum
certum in quo creatura debet esse media.
Breviter primo modo respectu ad quem mo-
do concurrit duplex concursus circumscriptionum
prima est que concludit quo ad naturam diversi-
tatis secunda est coniunctionis capacitatis et hanc
concludit ab illo modo existendi qui est
in divinis per illa verba que dicit. Ita
plenus est in patre non per commixtionem diver-
sarum nec per insinuationem capacitatis
sed naturam. Et hoc patet per Hilarium Hilarium
qui mediate subiungit in omni et unde
amittit quod sicut Hilarius per corpora-
lem unitatem exteriora sicut illius ipsa
continent interiora non patet et vult quod
est impossibile in creaturis corporalibus quod si-
mul sint in se ipsis sicut pater in filio
quia propter corporalem unitatem et imperfectionem
interiora non possunt sicut exteriora illius
corporibus continent ut si aqua est intra
vase dum est intus non potest esse extra
et ita non continet vas ut vas sit in
aqua. Tunc quoniam sequitur quia est Dicit
divinam personam dei non degenerat nati-
vitas quia non fuit in deo sed in creaturis
pluribus non degenerat. propter quod quia de-
generare est extra genus generantis exire
extra aut extra genus generantis. Et hoc est
quantum ad formam speciem et naturam

~~et est degenerare in equivocis~~ sic equus
et asina generant burdonem. et asinus
ex equa mulum. Unde mulus degenerat.
Alio modo degenerare est perfectionem generantis
relinquere retentam nam sic filius quando
generatur ex patre nobili et pulcro est in-
firmus et turpis. Tertio modo est degenerare
naturam generantis relinquere non per dissi-
militudinem sed per diversitatem et hoc modo
omnis nativitas creata degenerat quia in
omni creata generans est alia a generato
et sola divina generatio est que degene-
rat quia nichil necessarium novum vel additum
alienum et ideo generans a generato in speciem
non separatur. et ideo illa generatio est so-
la nobilissima

Sed iam nunc ad propositum
redeamus. Postquam ostendit magister
divinas personas equales quantum ad
magnitudinem potentie per hoc quod una tantum
est in singulis tota. hic ostendit quod est
summa in eis simplicitas et hoc facit con-
cludendo ab eis rationem quantitatis mul-
tiplicitatis et divisionis. Et potest in tres partes.
In prima ostendit quod non cadit ibi ratio
totius integri. In secunda ostendit quod non ca-
dit ibi ratio generis et speciei ibi Illud ad-
dicendum est quod tanta est simplicitas etc.
In tertia ostendit quod non cadit ibi ratio
universalis ibi Sciendum est igitur tantam sim-
plicitatem. Prima iterum potest dividi in duas. In pri-
ma quod secundum differentiam diversorum estimat
dicta dicendo. In secunda vero ostendit quod i-
bi non cadit ratio totius et partis ibi
Nec est ergo tamen personarum. Item
secunda pars in qua ostendit quod in divinis non
cadit ratio universalis sive generis et specie-
rum habet duas partes. In prima ostendit quod
non est in divinis accipere genus nec
speciem nec individuum. In secunda vero contra
hec opponentes materie damnans ibi Illo
autem videntur adversari quidam. Prima

ex duabus / primo ostendit quod non est ibi neque
genus nec species vel differentia, 2° quod si
est ibi ratio totalis [illegible] ibi. Ostendit
etiam quod summa essentia non est materia
sed per illa in quibus obiicit est hec di-
visio / in prima quod cadit ibi ratio aliquid
et dividendi ratione damasceni / in 2a po-
nit quem hec faciunt ibi tamen adunate
sunt ibi hec autem que hic dicuntur
hic in singulis secundum essentiam est totaliter to-
tum equaliter esse / hec est tertia particula
in qua ostendit quod in divinis non cadit
ratio unius / et hec per alias tres partes. In
prima ostendit quod in divinis personis tan-
ta est magnitudo in una persona quanta
in tribus / in 2a ostendit quod deus non
est trinus sed triplex sive multiplex ibi [illegible]
ea non deus dicitur trinus / in tertia o-
stendit deum non pluralitatem que
est in trinitate et pluralitatem que est in
creaturis comparabilis ultimo ibi In rebus
corporeis non tamen. Et ostendit quod to-
ta summa in substantiando totum [illegible]
in hoc verbo consistit quod summa essentia
est magnitudo una non multiplicata et
tota non divisa est in qualibet per-
sona ideo verum est quod persone sunt equa-
les in magnitudine verum quia ibi [illegible]
de ratio totius [illegible] quia ibi multiplicatur
in partibus nec totum integrale quia illud
dividitur in partes nec est totum univer-
sale [illegible] parte et ubi nec ratio totalis prin-
cipii nec ratio numeri

Ad intelligentiam huius partis quatuor que-
runtur. Primo utrum in divinis sit ponere to-
tum integrale / 2° utrum sit ponere totum
universale / tertio utrum in divinis primis sit pluralitas nu-
meralis / quarto utrum in divinis sit dare [illegible]
[illegible]

Circa primum quod sit ponere totalitatem
integritatis videtur per anselmum primo et hec
in rebus totalitas est in singulis primis
ergo autem est ibi totalitas sed non est ibi im-
plicatio partium ergo est ibi totalitas / Item hoc
ipsum ostenditur ratione quia ubi quantitas ibi
totalitas et integritas sed in divinis est
quantitas virtutis ergo saltem secundum illam et
integritas / Item ubi pluralitas ibi inte-
gritas quia omnis pluralitas consistit ex u-
nitatibus sed in divinis est pluralitas quia trini-
tas ergo in deo est integritas si dicitur quod
illa pluralitas non integrat quia nichil
plus est in tribus quam in uno ergo si tantum
est in tribus quantum in uno ergo tantum re-
sidet / et eque bene credit qui credit unum
solum esse simpliciter sicut qui credit tres
esse personas. Sed hoc falsum est ergo etc. / Item
si ad est equale alicui eidem adiuncto alteri
est equale ergo si aliquid est totum ad aliquod
eidem addito alteri est totum / sed tres est
tantum totum ad unum ergo tres persone ad u-
nam personam / Item omne quod predicatur de
aliquibus sunt et de nullo per se est to-
tum integrale ad illa ipsum constituit et
non hic inspiciam sed trinitas predicatur de
tribus personis sunt et de nulla per se ergo etc.
Item omne quod removetur ab aliquo differt ab
illo genere vel specie vel numero et est totum
ad illud sed trinitas removetur a parte qua
persona non est trinitas nec differt genere et
specie vel numero ergo etc. / Contra ambrosius in libro
de trinitate In divinis nullam ponimus to-
talitatem quia non est ibi quantitas nec numerus
Item ratione videtur quia omne integrum est quantum
ex partibus sed deus est summe simplex ergo
in deo nulla est totalitas hec integritas
Item omnis res sub ratione partis sit esse imper-
fectum respectu totius quia ex quibus omne
perfectum non resultat [illegible] ergo cum in divinis
nichil imperfectum sit ponendum non est
ibi pars ergo [illegible] relativum nec totum / Item
omne totum est maius sua parte sed ubi in-
finitas ibi non est maius et minus ergo nec
totalitas sed in divinis est infinitas ergo etc.
Item omne totum est resolubile vel secundum rem
vel secundum intellectum et omne resolubile
est compositum ergo cum in deo nichil sit
compositum non est resolubile et ideo nec
totum / Respondeo totum sive totalitas uno modo
dicitur absolute et totum idem est quod perfectum

alio modo dicitur totum per comparationem ad partem. et
dicitur totum quod habet partem et partem et partem primo modo
non est ponere totalitatem in deo. 2° modo
nec etiam proprie aliquam totalitatem modo. quia
aufert simpliciter partialitatem non quia
tollit perfectionem [illegible] quia tollit equalitatem
similitudinem / Ad id quod primo obicitur de augustino qui
dicit quod tota trinitas est etc. dicendum quod totum ac-
cipitur pro perfecto vel toti ibi accipitur pro-
nomine quod significat hec quod est esse partem
est partem. unde tunc valet toti essentia
quantum valet non habens partem est vel
[illegible] / Ad id quod 2° obicitur quod est ibi quan-
titas virtutis. dicendum quod quantitas virtutis
stat cum summa simplicitate ideo absolvit
a totalitate et singularitate / Ad id quod obicitur
quod ubi pluralitas ibi etc. dicendum quod plura-
litas in creaturis duo dicit. dicit enim ali-
quorum distinctionem et quod ipsorum unum multi-
plicationis constitutionem. primum quantum reperi-
tur in divinis quia ibi est distinctio [illegible]
sum non. quia ubi constitutio est ibi consti-
tuentia una habet quantum toti ipso consti-
tuunt et ita eventualiter se habet ad unitatem
in divinis autem non sic. quia sicut persone habent
totam essentiam non partem. non per [illegible]
habere nec eventualiter differre et ideo dicendum
quod in divinis recipitur pluralitas ratione
distinctionis sed quia pluralitas dicit totum
ratione constitutionis et hec non est in divinis
ideo non recipitur quod sit ibi totalitas est
tamen ibi simul unitas et personarum plurali-
tas et tunc est in unitate quantum in plura-
litate sed non tot modis. sed quia fides
non tunc habet respectum essentie et mag-
nitudinis sed etiam modi [illegible] patet ipso obicitur
quod non tunc credit qui credit unam personam
quantum qui credit plures ex hoc patet
solutionem quia unum est per se simul simul ipso
dicit unitatem et tria trinitatem sed ad aliud
hec nomina personam distribuitur et non ma-
net illa ratio unitatis ipsius ut ex
pluralitas / Ad id quod obicitur quod ponitur
simul et remotum dicendum quod hec non solum

convenit totalitati respectu partis sed etiam
pluralitati respectu unitatis. hinc quantum
non tenet rationem partis ipsius divinitatem
et impressionem tenet rationem unitatis
ipsius plurimum et distinctionem. unde quod totum
removetur a personis et non differat
hec non est ratione constitutionis principaliter
sed ratione distinctionis et quantum in divina
pluralitate quantum non sit unius maioris
constitutio. quia tunc ibi est distinctio ideo
sit remotum. etc. ponitur sic totum
in creaturis

Secundo queritur utrum in divinis sit
ponere totum universale et quod sic videtur
per damascenum qui dicit quod in divinis commune
et speciale particulare ut athomum. ergo si ibi
est commune et particulare ergo universale. quia particulare
non videtur ad commune quam universale. Item hoc
ipsum videtur per distinctionem universalis et particularis.
universale enim est quod predicatur de pluribus particulare
de uno solo. sed hoc ratione est invenire
in divinis ergo etc. / Item omne ipso est in pluribus
et est unum ordinatum est universale ad illa respectu
quorum est in pluribus. sed essentia sine pater
est in pluribus quantum patet et in pluribus unum
quod dicit unam naturam receptum in
aliis simul indepentitur ergo etc. / Item in divinis
est generalitas et magnitudinis autem ergo etc.
aut alio et alio non esse quod id non
est intelligibile quod ergo esse unum quantitatis
et effectus convenientia et differentia formaliter
ergo alio et alio. ergo si alio est generale
alio magnitudinis ergo tunc generale sit ratione
eius quo est magnitudinis ratione eius quod
est ergo quod est et quod est in divinis sint
per rationem. sed ubi hec sunt per rationem. ibi
est universale et particulare ergo etc. / Item quantum
ad simplicionem tantum divinis. sed divina
essentia est simplicissima ergo in maxime ratio
unius / Contra hoc dicit quod nec est universale
nec particulare / Item hoc ipsum videtur ratione
quia ubicumque est universale. ibi est una forma
multiplicabilis vel multiplicata in omni
re signum omne quod sigillatum quantum est universale.

sit addi omni vli. sed in deo non est
una forma vel natura multiplicata nec
multiplicata nec recipit singulum vle.
et dicitur omnis deus [illegible] / Item ubi
est particulare ibi est forma vel natura ut
hec et illa. sed deitas ita sive in se
sive in ypostasibus non est hec et illa
sed semper et ubique ergo neque in se nec
in ypostasibus est ibi particulare / Item
ubi est particulare et vle. universale est
simplicius particulari ergo si in deo non
sit simplicius communia quam persona quia
in persona ultimum est accidens ultimum
principium constitutivum ergo etc. / Item omnis natura
in qua est vle et particulare est in
genere determinato et omne tale est li-
mitatum. ergo natura divina non sit communi-
catur etc. / Responsio ad predicta intelligendum
est primo quod multi fideles non ponunt
unitatem et veritatem in divinis natu-
re ponunt communitatem et distinctionem. et communitas
communia non est nisi in genere a plu-
ribus et quod distinctio autem non est
nisi in proprio et in singulari. Nemo in
divinis ponit rationem generis et speciei
sed quod in deo et creaturis sit distinctio
suppositorum / aliter est in deo quam in creaturis
creaturis distinctio enim suppositorum et
maior est quam distinctio accidentalis
[illegible] quia [illegible] per accidentia [illegible]
[illegible] non sit per accidentia / accidentibus enim
[illegible] adhuc est intelligere supposita
differre et sic non fiat per accidentia re-
cipienda. oportet quod fiat ab origine vel
ab originali principio. ab origine est quia
unum differt ab alio quia emanat ab
eo. Idem enim est a se emanare non
potest. talis distinctio suppositorum est in deo.
sed hec non potest esse in creatura per distin-
ctionem solum per originem. Nam [illegible]
aliud potest [illegible] [illegible] solum communitatem [illegible]
Si ergo dicit particularitatem nature est quod alia [illegible]
sit ibi quam originis. et ideo est [illegible]
ab [illegible] principio. hec autem non est for-
ma in se. quia dicit quid communicabile nec

materia in se. quia dicit quid communicabile in
distinctione. ergo hoc facit forma ut adve-
niens nature. quia enim adveniens nature ac-
cipit partem non totum materie. hinc est quod
separata distinguunt et ipsam distinguendo re-
stringit in partem et [illegible]. et fit hec
et tunc est res una et particulare. Cum
ergo in divinis non est additio ad materiam
nec ratio ad partem. ideo non ponit in
divinis vle. nec particulare sic contingit
rationes ad hoc adducte in opponendo
Ad illud ergo quod primo obicitur de damasceno dicendum
quod [illegible] dicit particulare per incommunicabi-
le ad illud quod obicitur quod vle est quod predicatur
de pluribus. dicendum quod ista est ratio magis
vlis autem non est nisi secundum quod realiter
intelligitur multiplicatum in illis. et sic sol-
vendo de particulari / Ad illud quod obicitur quod
in plus et communitate. dicendum quod vle est
in plus ita quod simplicius. et fit in unum
per additionem ad aliud. non autem sic in deo
Ad illud quod quilibet vera esse sit incommunicabile
et [illegible]. dicendum quod in alio et alio qui-
sque dicit [illegible] alio est deus et alio pater
sed non alio et alio secundum rem. sed in eodem
quia deitate est deus paternitate pater. et paternitas
non est aliud re ab essentia. quia paterni-
tas est essentia. est tamen alia ratione. et quod
adduxit dicit rationem. Ideo non credit est deus
quo pater. et si obiciatur aut ratio illi
respondet aliquid in re aut nichil. dicendum quod
ratio illa per comparationem ad essentiam non
est in modo. sed per comparationem ad aliud prout
est res. et hoc patet quia licet relatio ab
alio et non hec et non dicit rem aliam
sed solum modum. hec autem ab alio et non
hec ab alio. dicit realem differentiam quia
nulla res est a se et ab alio / Ad illud
quod ultimo obicitur de simplici. dicendum quod est
simplex per oppositionem ad additionem. et talis nec vle
est simplex. aliquo simplex quia privat com-
positionem et additionem. et hec repugnantia
non respondet universali. et talis modo divina
essentia est simplex que nulla modo

schibilis est in ptem p addicionem sicut
scientie vle. ccio non est vniusale
Ergo conitur vnio in diuinis psō-
nis sit pone pam male. et ose
sic ostendit hec ma quocumque aliquis vl
aliquid est de aliquo ita quod ipsum e distin-
ctio et illud de quo est indistinctio. est
de illo tamen de male pua. sz psona
filii est de sba pris et psona distin-
guitur. sba sic quod indistincti go est
sic male pam. Tercio sic cōpus et simile
sunt de correlatiue ut forma et matu-
forma cum sit idem matie sz in deo est
pone cum fealem tpe cum est forma
ut sit hoc. go in deo est pone mas
Ter. vi. quod ea maliō mag' respectit deo
quid a de cont. gnum quod ma in hiis in-
ferioribus dat existeciam et pmanenciam
ppt sui incorrupcoes. vñ sinitemiud e
existere diuine si go deus sine deo
esse licet existeciam sine pmanencia p
subamento incorruptibile. Item quod deo ma-
xime repetit raco malis ppon go
Tc m rebus diis finitas a forma vel
sed i finitus a ma. sz ac quod est in deo
i finitud. go su deo cumat passio maxie
ronemo pua m male maxie respectit
et ipum. Tc quius in deo sit summa et
omnioda simplicitas tamen nos ponimus in
deo quod est et quod est vel sz sit p modum
go pari rone vi. quod in deo poterit poni
ma et forma sz p modum. Tc ois
distinccio est a forma. go inscipta omni
forma sola ma no distinguitur go no
est ad a deo go e deus. quod omne quod est
et sz no distinguitur a deo est deus. vel
go quod male pua m sit ipe deus et ita
respectt diuinis pnus. Cum hoc in
li. de sba forma sine ma no potest
esse subiectum. notie de deo. go in deo n
cat raco pprii malis. Tc ma inter
omnia entia est impfectissimi ente
Augus. sic in li. confessi. quod ppe nl.

est sz deus e omnis pfectissimus. go ma
omnio inter incomuniter impfectis. go nec
quid est inc. Tc ma est pua m paciendi
vn pati est a ma enim go in quo
est ma e nam pati et recipe possibilitatem
tile e omnibus. in hoc enim quod pati
sit desiat a posse go in omnipotente
nullo mo est male pam. Tercio si ma
in deo est aut ro sui aut alicuius
si ro alicuius omnium go ma sit eius
in ipo ad alia. nec distinguat ab aliis
rebus. sz p eas pficiatur. sic deus
recipet complementum a creatura nec ab
ea distinguitur quod absurdum est. si aut
est ma e in deo respectu sui. aut pma
est ma. aut ad ad. si pma ma. go n
est eius et pma inter est ma siue pme
go opz quod ibi sit ad ad ma. et si hoc
go diuinus esse est compositus et mixtus go
nec deus est esse simplex. ac p hoc
nec esse pua m et ita no e deus. pro
dem quod in deo nullo mo nec pe nec
dispostne recipit male pam. et hoc
ptius est cum ma sit pua m passiua
et ita imppleccio. et quod a diuino e ois
impleccio et omnis passio penitus re-
mota est. id nullo mo genus malis
pricapii in deo est pone. ad ad go quod
obicitur quod psona est de sba et ipa est di-
stincta. et sba non. dem quod hec est
defectus quod ad vtraque condicionem. sed
primo hoc no recipitur quod psona sit
de sba sic volt Augus. go quod non di-
cimus tres psonas. ex eadem essencia. licet
hoc quidem recipiatur quod filius est de sba
pris. vel no ma. sz cognimus generalitas
designatur. sic sup ostendit est de gene-
re. alia est condicio que deficit. nam
ma est indistincta et possibilis ad di-
stinctionem p forma sz sba vel essencia
nullo mo distinguitur nec p se nec
p aliis. et ita pz quod no sit ei ro maē

Ad illud quod obicitur quod efficiens refert
ad finem et forma ad materiam, dicendum quod re-
latio talis [?] causalitatis cadit in deo respectu
sui, sed relatio causae et aliarum causarum ha-
bitudines in deo reperiuntur indistincte
dei possunt propter hoc quod sonat imperfectionem,
sed ista sonat ... in ipsa, et quod
obicitur quod forma dicitur ad materiam, quod est
forma constitutiva et exemplaris, et forma
constitutiva dicitur ad materiam, et haec non ca-
dit in deo sed forma exemplaris sic. et
si dicatur quod deus est forma in se, hoc
est verum quia est actus purus non depen-
dens a possibili. nec tamen sicut de co-
incidentia formae et efficientis, et fi-
nis, efficiens enim et finis possunt incidere
in idem numero. sed forma et materia
numquam. forma vero constitutiva incidit cum
efficiente et fine in idem specie non in
numero. forma vero exemplaris in idem
numero. Ad id quod obicitur quod materia est sub-
stantia gestare [?], dicendum quod modus illius
substantiae in deo non reperitur quia omne
substantivum est quod recipit aliunde per a-
formam. deus autem a nullo recipit
ideo non cadit in eo materia. Ad illud
quod obicitur de infinitate, dicendum quod est in-
finitas ex defectu perfectionis et hoc com-
petit materiae sed non deo. et est infinitas
ex privatione limitationis et haec deo et
formae ... non ... et ...
... illud. Ad id quod obicitur quod in
forma non ponat ... dicendum quod
ista ... quod est ibi quod est ... ratione sua
... implet imperfectionem, sed ratione
eius quod differunt, ... sublata ...
... manet ... plene et ... in divinis
reperiuntur. sed materia non ... quia dicit a for-
ma dicit imperfectionem ... quia materia
est et ideo nullo modo ponitur in deo. Ad id
quod ultimo dicitur obicitur quod ... omnis
forma materia non distinguit, dicendum quod
ista propositio est a forma non habet
veritatem nisi intelligatur de distinctione
perfecta quod cum habet esse distinctum habet

esse completum de distinctione autem quae li-
cet ... est materia cum differt a forma
et distinguit quod ... distinguit ab ea per ...
... et in composito quod materia differt a ...
... in ... sua quae non est perfectio
non cadit perfecta distinctio. sed ex parte dei
quia perfectissimus est perfecta cadit distinctio
... id est distinguitur a ... eius actu
ab ente in potentia et iste sunt primae differentiae
et summe.

Tertio et ultimo quaeritur utrum in divinis
sit ponere differentiam secundum numerum. et quod sic
Damascenus in ... natura divina
hypostases et loquitur de divinis hypostasibus
... omnia quae distinguuntur numero
... est differre numero. sed hypostases
distinguuntur numero ... quae ...
... in eis differentia secundum numerum. Item omnia
quae differunt re aut differunt genere aut
specie aut numero, aut nullo. differunt sed
impium est dicere quod hypostases nullo modo
... differunt. Item uni-
tas secundum numerum non recipit ... sed
... quod ... idem ...
et ... petro est ...
... ab opposito divisio secundum numerum
non recipit divisionem ... suppositorum,
sed in deo est pluralitas suppositorum ...
... non est divisio ... Item
idem et diversum sufficienter dividunt ens, ergo
omne quod est ad alterum comparatum aut idem
est specie aut diversum ... idem numero
aut diversum, ergo si pater comparatur filio
aut est idem numero aut diversus ...
sed quae ... sunt eadem numero ...
... de alio ergo possum dicere pater
est filius quod est ... si diversus in
numero ergo in divinis cadit diversitas secundum
numerum. Sed contra Ambrosius super ...
ad ... et ... ibi ...
... nulla divisio ergo non est
ibi diversitas secundum numerum ...
... diversitas secundum numerum. Item ...
... est in deo
diversitas nulla ex divisione pluralis

nulla quod accidentibus multitudo ergo nec
deitas secundum numerum. Tertio diversitas secundum numerum so-
lum venit ex parte materie. Unde dicit philosophus
quod omne materiale multiplicabile est. Sed in divinis
non cadit materia. Ergo nec diversitas
secundum numerum. Quarto quecumque differunt numero mul-
tiplicant omnia que sunt in se ipsis [...]
[...] omnia que sunt ibi ex parte specialis
principii. Hoc patet quia cum Petrus et Paulus
sint duo homines, [...] sunt duo homines [...] duo
alia duo alba et de singulis. Ergo si
pater et filius sunt numero distincti, ergo habent
duas naturas et duas essentias, ergo sunt
duo dii, quod est contra catholicam fidem. Tertio
quecumque differunt numero sunt separabilia
imaginatione vel intellectu. Sed pater et
filius nullo modo sunt separabiles nec re
nec intellectu in divinis, quia una
persona est in alia et econverso, ergo non differunt
numero. Tertio quod non est multiplicabile nec mul-
tiplicatum est unum numero. Sed divina natura
non est multiplicabilis nec multiplicata,
ergo est unum numero. Sed quecumque sunt unum
numero non possunt differre numero. Ergo si essentia
vel ista divina realis complectens personas
impossibile est quod persone numero differant. Pro-
batur quod in divinis non est ponere diversitatem
secundum numerum et similiter eo simul [...] et a poste-
riori et a priori. A posteriori quoniam omnia que
differunt numero consequuntur istam passionem que est
numerus. Unde et est aggregatio [...]
in qua plus est in toto quam in singulis
partibus. Hec autem aggregatio est ex hiis so-
lum que habent quantitative limitationem quia
plus est in alio quam per separationem. Limi-
tatio autem venit per additionem, additio autem
per [...] ad compositionem forma que facit
esse hoc et hunc et tantum et non plus. Et ubi
non est diversitas secundum numerum nisi in hiis
in quibus est distinctio per additionem et com-
positionem et materiam. Et hec distinctio non
cadit in deo, ideo nec diversitas secundum numerum.
Alia ratio est a priori quia in quolibet quod
intelligimus ut completum intelligimus sub

ista duplici conditione scilicet per modum qui
est et quo est et unitas quedam sine [...]
tas secundum speciem vel genus venit a parte
eius quod est quo est. Secundum diversos status sive
complectionem numeralem et unitatem. Unitas
vero vel diversitas secundum numerum venit a parte
ipsius quod est [...] sive [...] est in sup-
posito individuo. Sic autem duo ista
inveniuntur in omnibus quia unitas ipsius
quod est non est numerus ipsius quo. Sed hec
in omnibus que sunt numero multiplicantur
ipsum quod est non est quod ipsum multiplicatur
in illis quo est et quod ad diversitatem
secundum numerum conveniunt. Simplicitas ipsius quod
est et quo est et quod est idem nec rei
nec suffi[...] sine hypostasim. Sed [...]
ipsum quod est [...] in divinis quo est sine
[...] simul [...] complicationem nullo-
[...] idem est quod ipsum quod est
[...] remaneat [...] et [...] impossibile
est quod cadat ibi diversitas secundum numerum
nec [...] unum est [...] quod ipsum quod est
unum numero in creaturis non est dicibile de
pluribus. Sed in divinis ipsum quod est quamvis
sit unum tamen de pluribus dicibile quia
[...] est quod idem est ibi quo est et
quod est quantum ex parte rei et ideo sicut
quo est communicabile pluribus quamvis non
multiplicabile ita ipsum quod est. Unde persone
dicuntur quod pluralitas personarum medium tenet
inter [...] et diversitatem quam ipsum
quod est non [...], multiplicatur tamen ipse quam
est unus plures sunt [...] et hoc vult [...]
[...] Damascenus [...] numero non natura differunt
hypostases. Per hanc enim additionem non
natura ipse [...] differentiam secundum numerum
sine [...] a parte rationis. Unde ipse dicit
[...] libro capitulo xi oportet scire quod aliud est dif-
ferre re aliud ratione. In omnibus [...]
hypostasibus [...] quantitas vero
ratione [...] vero et superficialiter [...]
est [...] non diversitas secundum numerum faci-
at [...] nec et
natura [...] loquendo [...]

diversitatis distractam sum unum ad
diversitatem suppositorum non est contradictio
quia licet ibi diversitas sit unum sed secundum
unum personat sive hypostasim. Et hoc
vult dicere Damascenus quando dicit quod hypostasis
differt [illegible] in [illegible]
dicit diversitatem [illegible] et non. Sed [illegible]
dicit differentiam in proprietatibus et relationibus
ista sunt manente unita et [illegible] quod
hoc patet per Damascenum. Ad 2m quando obicitur
quod illo dicunt ad quae innuunt sed
non innuunt nisi quantum ad personas et
ita non dicunt nisi unam hypostasim et proprietatem.
Ad 3m quando obicitur quod quando dicitur
res et distinguendus est in hoc nomine
res quia potest dicere naturam sive essentiam
et potest dicere personam; si dicit essentiam
et naturam verum est; si personam, [illegible]
quia sic loquimur illa divisio.
Ad 4m quando obicitur quod veritas non respicit
[illegible] suppositum. Dicendum quod
si suppositum dicit ipsum quod est tunc [illegible]
[illegible] ad si autem dicit ipse quod est
sive [illegible] non habet veritatem nisi in
[illegible] differt quod est et quod
est. [illegible] diversitatis sum
unum sequitur ipsum quod est et non in divinis
[illegible]. Ad 5m quando obicitur quod ibi
est et divisio suppositorum dividit eius quod
in illo vel [illegible]. Dicendum quod [illegible]
est in ente quod [illegible] natum est [illegible]
[illegible] eius [illegible] sed in ente [illegible]
hoc deficit [illegible] de [illegible]
[illegible] nec [illegible] nat-
-uritas nec [illegible] permittit et ita
[illegible] est [illegible] medium inter
idem [illegible] et diversum.

Circa partem istam sunt dubitationes circa
litteram. Et primo de hoc quod dicit Orat
ut quod orat intelligat. Videtur
enim impossibile loqui quod nullus orat quod
non desiderat, nullus desiderat quod non
[illegible], nullus [illegible] quod non cognoscat
vel intelligat, ergo a primo si orat ut
intelligat intelligit. Item nullus assen-
tit rei quam intelligit quod intelligere

est mente intuendum. Respondeo dicendum quod intelli-
gere duplex est. Uno modo idem quod cognoscere
ad quod [illegible] nomen. Alio modo idem est quod comprehendere
[illegible] primo modo [illegible] fidem quae
est ex auditu. Secundo modo [illegible]
[illegible] sufficit ad manife-
standum [illegible] nisi intellectus [illegible]
[illegible]. Et similiter de hac
[illegible] aliqua differre
inde quae sibi in [illegible] non ad
invicem. Videtur enim male dicere quia illi
[illegible] aut [illegible] aliquid in re
aut nihil. Si aliquid [illegible] ergo non
differt a [illegible]; si nihil [illegible]
ergo distinctio sive [illegible] simpliciter
[illegible]. Respondeo dicendum quod com-
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]. Sed [illegible] non est du-
alitas [illegible] distinctio personalis
[illegible] in divinis non [illegible]
[illegible] unum nisi [illegible] unum
personat qui dicit distinctionem in hypo-
stasibus [illegible]
[illegible] personas [illegible] non est ibi [illegible]
[illegible]. Et similiter de hoc quod dicit
[illegible] non debet
dici triplex. Videtur contra illud quod
dicit [illegible] quod [illegible] simplex est [illegible]
quam duplex vel quadruplex [illegible]. Et
[illegible] quod [illegible] est multiplex
et mutabilis. Et [illegible] videtur quod [illegible]
[illegible] in [illegible] duplicitas duplex [illegible]
triplicitas triplex [illegible] si una est [illegible]
in tribus hypostasibus videtur triplicitas
in ea et ita triplex dici. Respondeo dicendum
quod distinctio [illegible] non potest significari
[illegible] ad hoc non
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] ad hoc [illegible] est ut [illegible]
pluralitas in suppositis [illegible] unitate
essentie [illegible] hoc nomen triplex dicit
distinctionem simpliciter in summo [illegible]
vel [illegible] ad formam vel ad [illegible]
triplicationem [illegible] non cadit in
triplicatio nec quantum ad formam

nec quantum ad partes quod illo modo posset
dici triplex. Contra quod obicitur quod dicitur multiplex.
Dicendum quod istud est dictum comparative quia
multitudo et valor dicuntur et effectum est
proportionatum in quibus est vera distinctio. Non
sic in personis. Sed diceret considerans magnitudinem
deitatis est et exponendo. Ad aliud quod ibi
parumque dicitur triplex. Dicendum quod verum est secundum tri-
plicem alias et alias partes et quod in deitate
non est aliter, propterea nec firmiter tri-
nitas potest dici triplex. Et quaeritur de hoc
quod dicit, quod in rebus corporeis plus
sunt duo quam una. Videtur: cum in-
stantia corporis esse ut ignis in ferro
non est maius quam solum ferrum. Sic et
lux in aere. Si in dictis quod non sit
contra, obicitur quod corpus glorificatum sit est
cum non glorificato et sic loci occupat
non glorificatum per se quantum in glorioso quo-
niam sunt maius quod corpus maius ma-
iorem occupat locum. Respondeo dicendum quod
Augustinus loquitur de rebus corporeis quarum
quaelibet est corpus, sed ignis in ferro et lux
in aere non est corpus, sed perfectio cor-
poris. Vel dicendum quod Augustinus non accipit
hic maius extensive, sed accipit plus
quantum ad virtutem existendi vel esse-
re, non cum non sit summa virtus in
qualibet re plus est de virtute exi-
stendi in duabus rebus quam in una,
quoniam non sit ibi plus de latitudine
distantiae sive extensive magnitudinis
vel capacitatis continentiae.

Unum ostendere restat

quod aequalitas personarum se-
quitur unitatem essentiae. Aequalitatem
personarum quantum ad magnitudinem hic o-
stendit, aequalitatem quantum ad potentiam
et virtutem. Et habet hic tres partes.
In prima primo ostendit quod intendit in se
probat ibi. Perfectionis igitur pater minus
habet. Secunda dividitur sive obiectionem
in contrarium dissolvit ibi. Sed forte

dicens eo ipso maior est secundum quod prima et
ultima per pluribus terminis. Media
dividitur in tres secundum tres probationes sive
rationes quarum prima sumpta est ab auc-
toritate dicendo secundo per omnia quae habet
pater mea sunt. Secunda sumpta est per deductionem
ad impossibile quia si non genuit ae-
qualem aut potuit et noluit et ita
sunt invidus aut voluit et non po-
tuit et ita sunt impotens et hoc po-
nit ibi. Tertia alio modo probat filium ae-
qualem patri. Tertia ratio est ostensiva sum-
pta per simile in quantitate continua et ponit
ibi. Hoc autem per plurimarum quantitatum.

Intelligentia. Contra quae dicuntur
in parte prima duo probantur:
Primo quidem videtur in divinis sit po-
nere positivam adaequationem. Secundo videtur in divinis
sit ponere ordinem. Quantum ad primum
arguitur duo. Primo quidem videtur in
divinis sit ponere positivam adaequationem quantum
ad extensionem possibilium. Secundo videtur sit
ibi adaequatio quantum ad intensionem posi-
tivos sit ibi ponere positivam adaequationem.
Quantum ad primum possibilium osten-
ditur sic. Quicumque habent eandem
~~potentiam~~ naturalem habent eandem potentiam naturalem
sed omnes habent omnino eandem potentiam
et quod potest unum et alterum, sed pater et filius
et spiritus sanctus habent eandem potentiam, ergo se
extendunt omnes habent eandem operationem,
nec potest unum operari sine alio, sed pater et
filius habent eandem operationem, ergo nihil
potest pater sine filio. Joannis V: Quaecumque pater facit,
haec eadem et filius facit. Et nullus
potest plura omnipotentia sed verbum dei
est omnipotens. Sic de spiritu. Item omnipotentis-
simo tamen sunt secundum Augustinum et ipsum
omne dicit nihil excipit. Et consequens
non est ponere aliqua esse plura sed filius
potest similiter quod non potest ille. Quia plura
quae potest in potest plura quam filius pari

racione mixta spiritus / Contra quanto pro-
ducta sunt magis distancia tanto po-
tencia producens est lacior sive amplior sed
potencia patris se extendit ad creatum
et increatum potencia filii ad creatum et
magis distat creatum et increatum quam cre-
atum solum ergo etc / Et filius dei et crea-
tura sunt aliud et aliud quia creatura est quid
creatum sed filius est essencia increata ergo
si filius et creatura sunt aliud et aliud ergo plu-
ra ergo potencior que potest in filium et
creaturam potencior est quam que potest in
creaturam tantum sive potencia est in plura
sed potencia patris est talis ergo etc / Et tantum
vel eque magnum vel maius est ponere
personam equalem sicut creaturam sed
pater potest sine filio producere personam equa-
lem sicut creaturam sed pater potest quam filius
producere personam ergo et producere creaturam ergo
videtur quod potencia in patre se extendit ad plura
et quamvis pater et filius non sint ad plura
tamen plures sunt quam filius solus ergo
cum in patre potencia possit in producendo
utrumque in filio in alterum tantum in plura
potest potencia in patre quam in filio ergo exten-
sione possibilium est maior / Propterea dicendum
quod loquendo de potencia eternali que est
racio actus eternalis sive producendi
ad intra se extendit in patre ad quod potest
non extendit se in filio et spiritu sancto / et ideo
quantum ad equalitas consistit quantum ad potenciam eter-
nalem simpliciter loquendo est sine aliqua p-
ma. quod pater et filius et spiritus sanctus equales
sunt potentes quantum ad extensionem pos-
sibilium ad id ergo quod obicitur in contrarium
quod lacior est potencia que potest in magis
distancia dicendum quod istud verum est de po-
tencie non dei. et quantum ad equalitatem modo
producendi sed racionem posse producere quod
creatum est potencia eternalis et operis ex-
terius racionem vero posse producere filium est
potencia ut in prima et generacionis esse tamen
illa non valet / ad id quod obicitur quod creatura
et filius sunt plura dicendum quod verum est quod

sunt plura et tamen non sunt plura produc-
ta, quamvis enim filius sit aliud quam crea-
tura tamen non est ad productum. filius enim
est eternum et non sed tamen non essencia
vel non producta quia producere filium non
est producere aliquid sed aliquem. et ideo non
sequitur quod producere filium et creaturam sit
posse producere plura quam posse producere
alterum / ad aliud quod obicitur quod producere per-
sonam sicut filio. dicendum quod non est simile
[illegible] producere creaturam sit producere eter-
nam sive quid esse producere quia potencia
est eternalis. et quia essencia est eadem
in patre et filio ideo et potencia et actus tamen
et ideo producere, quia vero producere filium
est producere personam, ideo producere idea et
potencia dicitur quid personale et quia pater et
filius non conveniunt in persona sed in essen-
cia idem pater etc / ad id quod obicitur quod filius
et spiritus sanctus sunt plures etc / dicendum quod verum
est quod pater est in pluribus sed quantum ad hoc
non attenditur equalitas vel inequalitas
ut visum est

Secundo queritur utrum in divinis
sit equalitas quantum ad intensionem
potencie et quod sic ostenditur hoc modo nichil
est potencius sua virtute nec extensive
nec intensive. sed potencia est dei virtus ergo
pater non est potencior filio. sed pater racione
nec filius spiritus sancti / Et similiter quemcumque nobilis
eque nobilis et excellens est potencia sed ista
est eque nobilis in filio ut in patre ergo
et potencia est eque nobilis ergo nichil po-
tencius potest pater quam filius / Et cum potencia qua
pater omnes supra infinitum et summa simpliciter
intensiva distanciam non est potencius sed
potencia verbi potest supra infinitam et summam
distanciam que est inter ens et non ens
quia per ipsum omnia facta sunt etc / Et cum po-
tencie nichil potest resistere nec deus potest contra-
riari nichil potencius. sed potenciam fi-
lii nil potest retardare nec deus potest ei re-
sistere quia sublimis facit et libere. ergo etc
et tales sunt etc ergo etc / Contra potencior

est po^a in eo qui solum pt age q̄m
in eo qui age 2 pati. sz in pr̄e est so-
lum age est in filio age 2 pati g°
Tc̄ potencia aliquid pt q est p̄ua
q̄m q nō pm q omne tn pmaria
plus ifluit q̄m 2^a sz pr est p^m pn-
cipium g° nō vim 2 idem potencia pt pr
q̄m filius/ Tc̄ potencia pt qui est po-
tenciam a se q̄m qui ab alio q. cum
aliquid est a se melius melius habz q̄m
qui ab alio accipit g° tn filius habet
posse a pr̄e pr aut a se et a se g̃ne
Ite plus pt agens q̄m pt 2 a se et
p aliud q̄m qui tn p se, sz pr pt ope-
ri p filium q nō pt p filium nec eciam
ipse filius ppie loqndo g° tc̄/ pr° dicm
q po^a in pr̄e 2 filio est eque intē-
sa. q in vtroq summa est. 2 eque no-
bilis q in vtroq vna p nāam. nou
degradus plr̄e 2 in spūsc̄to et hc loqndo
de filio sm eandem nāam sm qua
equalis est pr̄i/ Ad 2 g° q obi^r q fi-
lius pt pati dicm q istud nō e 2^m
po^m nāam dīnam. sz 2^m iufirmitatem
humanaz et sm illaz minor est pr̄e
et imo potencia sm aut dīnaz nō
pt pati sic nec pr/ Ad 3 q 2° obi^r
q sm pmud pncipium magis pt. dicm
q p^m pua^m aut solum ad ordinem
aut pncipalem tn si solum ordinem
cum 2 idem sit vtrobiqz nō est po-
tencia hic q̄m ibi. Si aut tn pnci-
palem tn ordine sic vm est q potē-
ncia est p^m q̄m sm q 2^m addat ali-
quid supra p^m q dum facit magis
ppositum reddit magis limitatum. 2 ita
minus potens/ Ad illud q obi^r tercio
nam solutio q habē ab alio hoc est
aut differente pncipali aut psonali. si
pncipalit sic vm est q nō habet ab alio
p creaturaz nō h̄r essencialit sz plus pa-
ciendo. sz qn̄ h̄r ab alio psonalit ꝯ-
trarium tnnalit tn̄c habz eque nobi-
lit q totalit et essencialit vn tc̄.

r. sicut pr h̄t vitam in semetipso
sic dedit filio tc̄/ Ad illud q obicit
ex eo q pr pt p se 2 p aliud dicm q pos-
se p aliud est duplicit aut p aliud
mediū inferiorem sicut agentem aut p
aliam psonam. pmo nō potencia est
posse p se 2 p aliud q̄m p se tn. quia
posse p alium dicit dominium 2 ita pbt
tem. sz posse p aliud p psonam s. ꝯn-
sbalem nō dicit dominium sz tm aucte
rem solum dicit ordinem sic posse ab alio
et nō ab alio nō dicit inferioritatem in
po sz solum sub aucte et ordinem et
intelligendi in respectu de posse p a-
lium 2 nō posse p alium

Consequenter est q̄stio 2° loco de
2° articulo s. vtrum in dīnis sit or-
do tc̄ 2 ista hoc qnerunt duo pmo
quitur vtrum ordo sit ibi ponendus. 2°
vtrum ordo sit/ q in dīnis sit ordo
ondi^r pmo p aug. ad maxi^m cum
dc̄. filius a pr̄e nō sicut mensuras
ppe sz ordo nāe/ Ite hoc videtur au-
ctoritate eccle. q eciam noiandum tri-
nitatem ꝯprimit ordinate. dicit enim in
nomine pris 2 filii et spūssci. 2 hic
ordo magis notatur g° tc̄/ Tc̄ pncipium
dicit rōm ordinis. pmud enim et p^m
dicit pfectus 2 idem dico sz in dīnis pa^r
est pncipium filii g° pmum. sz vbi hoc
ibi ordo g° tc̄/ Ite ordo dicit rōnem
complecti esse 2 bonum tc̄. vn ut dicit
bec^s in li° de ꝯsolacione est q ordinē
retinet suat q nāam plis 2 bonum sed
in dīnis pfectissime est rācō tc̄ 2 bo-
ni g° est ibi rācō ordinis/ Tc̄ vbicumqz
sunt plures nisi quoad nō est ordo sunt
inordinati sz in dīnis p sonis est pluralis
g° si nō est ibi ordo e inordinacio et
ꝯfusio. sz inordinacio 2 ꝯfusio repugnat
dīnis g° est ibi ordo/ Contra eusebium
in dīnis est vnio. sz nō e ordo/ Item
hoc ipm vr q rōne ordinis angli de
ciuitate dei ordo est parium dispariumqz

sua veni ongz tenens loca disposita sed
in divinis non est distinctio locorum ergo nec
talis ordo. Secundo generatur similitudinem ergo ubi est
ordo non est omnimoda similitudo sed ubi
non est omnimoda similitudo non est perfecta e-
qualitas. ergo cum in divinis sit omni-
moda similitudo non est perfecta equalitas.
ergo si in divinis est omnimoda et perfecta
equalitas nullus est ibi ordo. Item si
ordo est in divinis aut est quid essen-
ciale aut notionale. non essenciale quia
ubi ordo ibi distinctio in divinis autem non
est distinctio secundum essentiam ergo etc. nec quid
notionale quia idem est notio et proprietas
sed ordo nullius persone est proprietas ergo etc.
Item ubi ordo est ibi est dependencia et
inclinatio unius ordinati ad aliquid
inferius vel e contra inclinatio. In divinis
autem nulla est dependencia ergo in nullo
divino ordo. Item ordo presupponit numerum
sed in divinis non cadit nisi secundum num-
merum cuiusmodi est super ergo nec ordo. Pro
dicendum quod triplex est ordo. Primus secundum positionem
antecessionis et secundum originem. Ordo secundum
positionem dicitur aliquorum quorum unum est
superius alio inferius et hoc potest esse dupliciter
vel in loco vel in dignitate. et iste
ordo non cadit in divinis. sicut ordinatur
persona rata supra ab eusebio et sicut
supra ab augustino sic patet. Ordo vero
secundum antecessionem dicitur esse circa quorum
unum prius est altero vel posterius. et iste
hoc dupliciter. aut quia antecedit duracione
sive tempore aut prius naturali intelligencia
sive cognicione. et iste ordo non est in
divinis sicut probat racio tercia quia iste ordo
tollit equalitatem et similitudinem quorum utrumque
sed perfecte sunt in divinis. Ordo autem secundum
originem sive secundum emanationem est proceden-
tis ad producentem et hoc dupliciter vel secundum
quod unum est ab alio essencialiter. et non
est in divinis sed solum in creaturis inferioribus
vel secundum quod unum est ab alio personaliter.
et iste ordo solus est in divinis quia
ibi est ordo principii et principiati sive

producentis et producti. et hunc ordinem
esse in divinis probant raciones prime. Ad
obiecta quod ordo non est quid notiona-
le nec personale dicendum quod non est notiona-
le sed notionem concernit duplex significatio
aut sub propria racione ut cum dicitur genera-
tio aut sub communi racione communitatis unius ra-
cionis ut cum dicit ordo. principium. notio
persona. sic consideratum est quid notionale
et sub hac communitate non distinguit. tamen
in suis inferioribus distinctionem supponit.
Ad illud quod obicitur ubi est ordo ibi depe-
dencia dicendum quod ordo importat habitudinem
et quod secundum in creaturis racione imperfectionis
dicit dependenciam. sed in creaturis importat
dependenciam. In divinis autem secundum se-
lum ponit comparacionem et connexionem et nullam
dependenciam et inclinationem ergo etc. Ad illud
quod ultimo obicitur quod ordo presupponit numerum
dicendum quod sicut in divinis numerus distat a
racione numeri quia ibi est distinctio opposita
sine [illegible] ita ordo a racione ordinis sim-
pliciter quia cum sit ibi ordo non tamen est
ibi antecessio sed solum originis emanatio
vel aliter dicendum quod non oportet presupponit distinc-
tionem secundum numerum nisi intelligitur de ordi-
ne locali sive secundum positionem. tamen ordo
secundum naturam et secundum habitum importat aliquid
ordinem inter superius et inferius inter que
non cadit numerus et ita patet illud.

Secundo queritur utrum in divinis sit
ordo nature. et quod sic videtur per Augustinum
qui dicit in libro quod cum de filio a patre
non de inequalitate proles. sed ordo nature
talis ubi est naturalis origo ibi est naturalis or-
do sed in divinis est naturalis origo ergo est
naturalis ordo. ergo est ibi ordo nature. Item
ubi est causa et effectus ibi est prius et po-
sterius. sed ubicumque hoc ibi ordo nature. ergo
si in divinis contingit reperire causam et effe-
ctum sicut dicit Dionysius super principium ad hebreos
et Damascenus secundum libro capitulo viii pater est causa
filii patet etc. Item omnis causa est ordo et
ordinatio ergo si in divinis est ordo nature

natura ordinata distinguntur et imitantur, sed hoc ergo in divinis natura distinguntur et imitantur. sed hoc falsum ergo etc. / Tertio ubi est natura et essentia quae natura nostra est naturale, sed in divinis nullo modo ponitur ordo esse, ergo nec naturae / Tertio ubi est ordo ibi est prius et posterius. ergo si in divinis est ordo ibi est prius et posterius secundum naturam, sed hoc nullo modo recipitur, ergo nec ordo naturae. quod autem in divinis non sit prius et posterius secundum naturam ostenditur sic: relativa sunt simul natura, ergo pater et filius secundum quod pater et filius sunt simul natura. sed pater secundum quod pater est, et secundum quod est pater simul est natura, quia relationes in divinis non sunt convenientes nisi sicut sunt rationes referendi, sed etiam existendi. ergo pater et filius secundum suas proprietates sunt simul natura, ergo non est ibi ordo naturae / Tertio in causis creatis videmus quod quamvis causa precedat suum causatum vel ordine operationis ubi effectus operantis in tempore, quaedam repente, effectus subito, et illa causa quae operatur subito aliquando non precedit tempore, sed natura. Si ergo deus producit filium secundum omnem nobilitatem et virtutem suae potentiae et divinae potentiae infinite maior est quam finite, ergo nec tempore nec duratione, sed etiam simul natura producit, ergo non est ibi ordo naturae / Tertio videmus in cognoscentibus quod quamvis secundum cognitionem et cogitationem in vestigiatis et posterius tempore, et loquor de actuali non de habituali cognitione ut anima humana, et quamvis sit duratione sicut in angelis, ergo si deus cognoscit et dicit sine verbo non est accidens sed multo nobilior et virtuosior quam omnis creatura rationalis vel intelligentiae, non tamen sunt duratione sed etiam natura, ergo etc. / Respondeo dicendum quod ordo potest esse dupliciter: aut secundum ordinationem, aut secundum rationem ordinationis. Ordo in divinis sicut ordinatio, id est personae patris et filii vel spirationis, sed ratione ordi-

~~nandi sed non natura etc. dicunt tamen~~ productionis secundum quod dicit prius quod est vis inspicit rebus ex quibus sunt alia producuntur. in divinis autem est ordo secundum productionem, id est dicitur ibi ordo naturae, id est naturalis originis, originis ille non concernit prioritatem, sic vel secundum albertum petri. Ordo non ordinatus vel ordo non est illud quod ordinatur. sed ex vi derelationis convenit ut dicit albertus [illegible] vel homo [illegible] et se resolvunt in duos ut sit [illegible] ordo naturae, id est naturalis originis. ex hoc patet primum quod obiectio ac si diceretur ordo esse nec sit rei ordinatae. patet ex secundum quod quaedam dicit in absolute [illegible] non ut alius primum. [illegible] dicunt ut alius primum vel dicit comparationem ad productionem sive emanationem naturalem, vel [illegible] attendentes quod ordo secundum naturalem originem in hiis inferioribus duo dicit, scilicet emanationem et successionem, et ideo cum sic emanatio in hiis inferioribus ponit diversitatem realem, quia omne quod emanat in hiis inferioribus est effectus et quod producit est causa, et ideo dicitur causa ideo ad unum esse sequitur quod producit et quod in natura, ideo posterius in natura. in divinis autem est emanatio ad quam non sequitur diversitas naturae, ideo nec prius nec posterius natura, sed simul natura. et ideo in divinis non recipitur ratio ordinis ut effectus secundum latinos, sed nomen principii. et ideo in divinis est ordo naturae non quo aliquid sit posterius aliquo, sed quo aliquid ex aliquo. et hoc est quod dicit augustinus in littera, et ex hoc patet quid secundo obicitur, quia cum in creaturis ponat ordo posterioritatem, non tamen in deo, et ideo quamvis ibi non sit posterius non sequitur quin sit ibi ordo / Ex hiis patent obiecta ad utramque partem. Iterum videndum est ergo utrum aliquo modo reperiatur in divinis ordo naturae sicut ordine prius vero [illegible] tamen

desinat. prima nomen cause recipit in
divinis secundum latinos personae. secundo obicitur ad
oppositum patet quia ordo non est naturae in
rei ordinate patet ergo tertio obicitur de con-
sensione quia est nomen absolutum nec im-
portat rationem originis. ultimum patet quia
non est ibi ordo naturae quo alter prior
posterior altero sed quo alter ab altero

Circa partem istam sunt dubitationes circa litteram
et primo dubitatur de prima ratione quia
probat negative. Omnia quae habet pater fi-
lius habet. ergo quidam probant habet pater habet
filius istud argumentum non videtur valere
quia innascibilitatem quamvis in quantum non omnia di-
cebant per se quod quantum aliud dicit quantum(?)
Respondeo dicendum quod quamvis talis modus arguen-
di non valet si differet quantitatis et
spa. tamen ubi est idem commodo habet
naturam. et quia hoc est in divinis. ideo
bonum argumentum in quantum una est bo-
num habere cum non sit aliquid solum sunt
relationalia sed rel proprietates. ergo scientia
tamen omnia distinguuntur per eius habi-
tus quia habet rel proprietates quae sunt relatarum(?)
primum habet unum quod non habet alter
ergo unus per unum quod non per alterum. ergo si
unus omnino et alter et ita patet quia hoc
non est contra dicta quia omnia dis-
tinguntur hic per rebus omnium. Item
quaeritur de hoc quod dicit Non pater melior
lius qui accipit ei qui dedit. ve-
rum videtur plurimum quia si hoc sit omnino con-
traria sit accipiens nulla esset melior
lis deo. sed hoc falsum ergo et primum. Respondeo dicendum
quod Augustinus non loquitur generaliter de quolibet ac-
cipiente sive de quolibet non sed de eo
qui accipit omnia et talis accipiens non
potest esse melior. Item quaeritur de alia ra-
tione si non potuit ergo fuit impotens
videtur enim male arguere quia pater posset ar-
guere de filio et quod si non potuit filium
aequalem producere ergo etc. Respondeo dicendum ad hoc
quod non competit relatio impotentiae pro...
sed ali... est ... non valet ratio

simile. Item dubitatur de alia parte an-
tecedentis quia illud argumentum non videtur valere
potuit producere aequalem et non produxit
sive genuit ergo invidus fuit quia
similiter potest argui potuit istud creaturam facere
meliorem et non fecit ergo invidit. si
dicas tu quod invidia consistit quod non parem
vel superiorem sic dicit gregorius super illud
Job. Parvulum occidit invidia. contra
tunc quia si filium genuisset minorem
non habuisset ibi locum invidia. ergo videtur
quod ista solutio non solvit. Item in crea-
tura non valet iste artifex potuit
facere istam rem meliorem et non fecit
ergo fuit invidus quia ergo tenet in deo
Respondeo dicendum quod invidia artificis producentis
non attenditur in producendo rei melioris
vel minus bone nisi dum res de sui natura
exigit tale esse. tunc enim recte conclu-
ditur quia aut producens non potuit et
invidit. si potuit et non produxit quia
non fecit ut debuit. et quia filius de
patre quo filius est natus est pater mi-
nori. sed si non genuit filium imperfectum
minorem sequitur concluditur quod aut producens
impotens fuit aut invidit. et sic patet
quod non est simile de creatura et creatore ar-
tifice et artifice. Item dubitatur de tertia ratione
quia sancti. si homo pater potuit sibi ge-
nerare filium aequalem ergo deus. quia illud
argumentum non valet. homo habet aliud
habere sibi aequalem vel habere potest gignere et
deus habet quod deus de sua nobilitate
hoc habet quod nullus potest ei aequari et ideo
videtur ratio augustini non valere. Respondeo dicendum
quod si aequalitas ponat de nobilitate me-
qualem dignitatem in natura quod tunc non
valet. sed simpliciter homo et deus gignet filium
aequalem sibi de nobilitate sequitur quia
si homo aequalem genuit quod deus natu-
raliter quamvis cum imperfectio sit aequalis
dignitas in natura tamen aequalis connaturalis per-
fectionis est. alioquin divina natura esset in
aliquo imperfecta quia si hoc est impossibile sed etc.

d. xxi

Item quidam de hoc quod dicit questio equalitas est equalis aut equalitas. Videtur cum dicit solum est equale sibi equalitatem et secundum quam attenditur plenitudo non equalitas est. ideo non est equalitas secundum quam plene ut distincte dicitur. Respondeo dicendum quod de equalitate est loqui dupliciter. uno modo prout est de [illegible] mensura. alio modo prout dispositio est nobilitatis et secundum hanc attenditur maior et minor nobilitas et ita melior res dicitur et quod in spiritualibus idem est maius et melius ideo questio de equalitate spectat ad equalitatem non que propria ratione [illegible] sed ex quanti et visum est

D. xxi

Queritur questio ex

positis terminis exclusivis. Superius probavit magister equalitatem personarum. hic est in probatione dubium quoddam rationes duplex [illegible] exclusivas dictiones movet. Ille dubitationes et solvit. et est hec pars tres partes secundum tria dubia que ponit. primo enim querit de hac locutione tantum est solus pater quando pater et filius. et hoc primo ca. 2o ponit hanc [illegible] querit de hac solus pater est deus et hoc facit 2o ca. ibi preterea queritur utrum sit dicendum solus pater deus. tertio querit de hoc trinitas est solus deus. et hoc facit tertio ca. ibi Solet etiam queri et non tantum dubitationem et in qualibet istarum primo movet dubitationem. 2o solvit

Ad intelligentiam huius partis est sciendum questio de dictionibus exclusivis et circa hoc propositum querenda sunt duo primo quare una dictio exclusiva in divinis vere addatur termino substantiali. 2o utrum vere addatur termino relativo. et quantum ad primum queruntur duo. primum est utrum dictio exclusiva vere exclusiva vere addatur termino substantiali a parte subiecti. 2o si vere addatur a parte predicati. Circa autem vere addatur [illegible] tunc deus a parte subiecti videtur quod non. deus habet aliquid preter se quod non est

quod inest soli quod non est et ex hoc quod sequitur exclusio vere addi termino substantiali vel predicati essentialis. unde bene dicitur solus deus creat. queritur utrum vere addatur ei vel predicato personali sine [illegible] relatum. Item sic vere dicitur solus deus est pater. et quod sic videtur per suam exponentem que est solus deus est pater et non alius quam deus est pater. ergo solus deus est pater. et quod sit ista bona expositio hec habetur et a quo [illegible] visum. et a philosopho qui dicit quod solus idem est quod non cum alio. Item hoc videtur a toto simili. quia iste dicit nichil preter petrum currit. ergo solus petrus currit. ergo et iste dicit nichil preter deum est pater. ergo solus deus est pater. sed prima est vera quod hec est falsa nichil est pater et non habet instantiam nisi in deo genere. Item a quocumque removetur quod est in plus removetur id quod est in minus. sed esse deum est in plus quam esse patrem. ergo a quocumque removetur deus et pater. sed quocumque sit sic habet quod a quocumque removetur deus verum et alterum vel posse predicatur preter deum alio vel aliquam instantiam. ergo pater predicatur de deo. sed si posse ergo [illegible] in exclusione [illegible]. Contra [illegible] accidentalis implicat rem suam [illegible] sicut patet cum dicitur homo albus currit. [illegible] homo implicatur albedo. ergo sic cum dicitur solus deus est pater. [illegible] implicatur solitudo. sed hilarius dicit quod deus non est solitarius [illegible] et ratio ista concludit quod non possit vere addi neque cum predicato [illegible] vel [illegible]. Item videtur quod non possit vere addi vel predicato [illegible] unde solus deus creat. hoc enim nomen deus de se habet suppositum [illegible] vel [illegible]. ergo [illegible] aliquid [illegible] est [illegible] solus [illegible] ergo omni [illegible] essentiale [illegible]

deus et non eum soli. nullo^o pt addi dictio exclusiva re^n illius predicati subs quam / Tl q^ nc re^t ppri. dico q^ si h est vel solus deus est pr. go a simplici qualesa. z hec. solus pr e deus. ista est fsa go zc / si dicas q^ nc remittit simpl^r / qt hic intellectum illius negative z particularis d^re et eius remittit^2 simpl^r. go zc / Re^o dicendum q^ hec dictio solus pt esse categorema vel sincategorema. Prim q^ est categorema sic est nom adiectivum absolute ponens rem suam circa suum substantivum et res sua est solitudo / vn tum valz hic solus quod solitarius. et q^2 solitudo nullo^o recipi^r in divinis quod ad solam q^ est creata in nullis pronus hoc no^n solus non recipi^t in divinis cum terminis essentialibus sicut ondit prima racio / si aut accipit^r in q^nto e sincategorema sic ponit assotiatoz z importat aliquaz negacionem. et c^t cum aliquo predicato z essentiale et personale p. esse dicit^r. de nomine essentiali sic vere dicit^r in divinis z re^n predicati communal sive essentialis. ut cum de solus deus trinitas. et re^n personalis. ut cum dicit^r solus deus est pr / Ad i^d go q^d obicit^r de albo q^ ponit rem suam circa subiectum dicendum q^ non est sile. quia q^ hoc nomine solus importat^r sincateg. q^ albus est disposicio subiecti absoluta / vn albus ponit rem suam circa terminum sz solus ratione negacionis nc absolute z ideo nc ponit solitudinem sz privacionem / Ad i^d q^d obicit^r 2° q^ terminus essentialis debz reddere locucionem veram p a. qua persona. dicendum q^ terminus cui additur exclusio re^nm hic ad predicatum z respicit ad exclusionem z licet re^n predicati possit hic supposicionem personalem ut cum dicit^r solus homo currit tn regula est sicut dicit^r sophistis. q^ p separationem ad dictionem exclusivam vel terminus hic supposicionem simplicem dictum in h^o de regulis fidei. q^2 dictio exclusiva facit exclusionem quantum ad genus rei non quantum ad rem generis q^ racione

forme generis que est genus rei non ro^c suppositi que est res generis / Ad 3^m quod obicit^r videmus quod contraria est fsa. dicendum q^ illa non est [illegible] sua contraria. q^2 ista solus deus est pr. hic intellectum affirmative s. deus est pr z hec contrarie simp^r z habz racionem negative scilicet nullus alius a deo est pr z hec sile contrarie^d simp^r. sz hec non est contraria sua. nullus alius a pre est deus. sz hec nichil q^d est pr e al a deo. idem cum q^ subi^i acbatur in prima. debet predicari in 2^a et fals illud

Secundo queritur utrum dictio exclusiva vere possit addi termino essentiali a parte predicati z q^ sic videt^r hoc mo. angelum de bonitate precum dicamus esse deum sz nc esse solum deum. de aut solum deum dicamus patrem z filium et spiritum sanctum. si tu dicas q^ hic solum intelli^r ex parte subiecti. obicit^r ex ipsius p hoc quod dicit angelus gratia max^m quia trinitas est unus solus verus deus. constat q^ in hac solus deus nc pt esse disposicio ex parte subiecti q^ sic esset sermo magnus go zc Rl hoc cipit evide^r p oppositum. trinitas est deus. et nc aliud q^m deus. go trinitas est solus deus. premisse sunt vere go et q^clo / Rl ratione re^z f sile. quidam predicatus nc inest alii q^m subiecto. vere hec dictio solus accipit^r ex parte subiecti. go ipsi subiecto nc subest alii q^m predicatus vere accipi^r a parte predicati sz isto subiecto trinitas nc subest alii q^m deus go zc Con hec dictio solus est disposicio subiecti sic hoc signum omnis. sz ipsi omnis additur ad predicatum locucio est fsa z impossibilis go sile q^ hec dictio solus / Item hec dictio solus addita alicui termino excludit aliud / vn ipsius est solus homo i homo z nc aliud. sz aliud respicit supp^m z terminus subiecti ratione suppositi et predicat ratione forme. go hec dictio solus de sui ratione respicit subiectum. go sic z numquam additur predicato / Tl quia hoc additur predicato. aut tenet^r categ. zc

aut sincategorematice vel cathegorematice tunc est non
additum et non recipit in omnibus. si sin-
cathegorematice sic importat negationem impli-
citam sed negatio ascendit quod negat. ergo
verum est quod ascendit compositionem quam
negat. sed omne quod participat est solum deus
solus sequitur compositionem. ergo videtur quod non
possit ipsam negare ergo etc. Vel ergo quod
quod concludit quod additur ad predicatum
si ad predicatum ut sit sensus est solum
deus id est deus et non aliud. tunc est ibi su-
perfluitas quia forma predicati concludit
aliam formam differentem quod est de
se. unde sequitur iste est homo ergo non
aliud ab homine. ergo videtur quod dictio exclu-
siva faciat superfluitatem et nugationem non
ergo tenet exclusive. et ita videtur quod te-
neatur adiective solum et quod importet si-
litudinem ita ydem tunc deus et in
sunt etc. Responsio ad hoc voluit aliquis
dicere quod hec dictio solus non debet
addi ad predicatum sed tantum ad subiectum. et
cum additur predicato inperfecte sit locu-
tiones. et tunc idem est dicere solus et
tantum sed tamen si aliquis inspiciat non
tantum cum hac dictione solus sed cum
hac dictione tantum videbit imperfe-
ctionem et superfluitatem quod cum est di-
cere tantum tamen est deus nisi deus
et non aliud quam deus sed hoc imperfec-
tius dictum est quod dico quod deus
est excludit quod non sit aliud a deo sic
cum est deus. ergo non est aliud a deo.
et nullus hereticus unquam dixit trinitatem
esse deum qui dicat aliud esse a deo.
et ideo non videtur magnum quod antiqui
dicere si hoc volunt dicere deum dicendo
et predicata aliter est dicendum quod hec dictio so-
lus potest dupliciter addi termino substantiali aut
per se aut cum termino accidentali sine pa-
rtibus per se inperfecte additur et si additur
secundum rectum in secundum intellectum stat a
parte subiecti et dicendum est dicere homo
albus et est albus homo unde sensus est
non dicimus predicatum esse deum solum

non
dicimus solum predicatum esse deum sed
aliter aliter ponatur unde sensus hec super-
fluitate et imperfectione quia hoc concludit
quod concludebatur per naturam ipsius predicati. ali-
quando additur hec dictio solus termino substanti-
ali cum termino accidentali. sicut cum hoc nomine
deus. et tunc concludit pluralitatem
et hoc non tamen additur predicato et ita
accipit augustinus contra maximinum cum dicit
trinitas est unus verus solus deus ita
quod non plures. et tunc verum est sensus
et verus et contra hereticos qui dicebant
trinitatem plures esse deos et imponebant
per istud tamen solus provenire invisibiles
et ita discrete et magis per se de tri-
nitate quod trinitas sit unus solus deus
quam de patre. cum tamen possit dici de pa-
tre. quod pater est unus deus et nullus
unquam dixit patrem esse plures. sed de
trinitate sive de tribus. aliqui dixe-
runt. et ideo hereticorum de trinitate
est unus solus deus. Secundum ergo
quod solus potest addi ad predicatum tam
sensus rectus in omnibus. sed non propter insi-
nuandum declarare et admittere deum predicari
ad id ergo quod obicitur quod solus est disposi-
tio subiecti sic hoc signum omnis. dicendum quod non
est ista disposicio subiecti. sic hoc si-
gnum omnis quod omnis distribuit pro supposi-
tis pro quibus terminus subicitur. sed non pro aliis
pro quibus predicatur. scilicet sit superflu-
solus addit non solum dicitur ratione suppo-
sitorum sed ratione forme quod concludit a-
liud. et sic potest concludere aliud. et per hoc
patet sequens. quod non semper concludit aliud
masculine sed sic potest concludere aliud neutraliter.
vel sic pluralitatem quod additur
termino accidentali sicut visum est. ad illud
quod quidam veterum tenent sincathegorematice
vel cathegorematice oportet est non imponimus
formam denominantem ut idem sit solus
quod solitarius. dicendum quod sincathegorematice et quod
obicitur quod sequitur compositionem. dicendum quod solum
importat duo in se scilicet intellectum alicu-
ius nominis aliquid et intellectum negationis quod
non ad intellectum aliquid respiciet tamen cum

quem ponitur et sequitur actu conceptum
ad relacionem requisitus habebit. et hoc
non est inconveniens conceptum ad diversa per-
tinere et sequi. et hoc patet exponenti
si enim dicam video solum petrum. sensus
est video petrum et non video alium a
petro. sic intelligendum in proposito. ad
id quod queritur quid excludit cum additur
predicato. dicendum quod cum additur sine deter-
minatione excludit aliud forma et tunc
remanet ei sua simplicitas et impedietur
in infinitum veritas. sed cum additur cum
termino pro termino tunc excludit pluralitatem
et tunc potest locutio esse vera. pater enim
et filius sunt unus deus et non plures et
nullus solus deus

Consequenter secundo loco est questio de secundo
articulo queritur si verum dictio exclu-
siva possit addi termino relativo et circa
hoc queruntur duo. primo queritur utrum
dictio exclusiva addat termino personali
ratione predicati proprii. secundo utrum vere addat
termino personali ratione predicati communis ut cum
dicitur solus pater est deus. circa autem ratione
predicati proprii vere addatur ut si hec sit
vera. solus pater est pater. videtur quod augustinus in vii
de trinitate in illa trinitate solus pater dicitur
pater quia nullus ibi nisi ipse est pater. item
hoc videtur per expositionem quia persona patris est
pater et nulla alia est pater. ergo hec est vera
solus pater est pater. item nichil est magis
proprium alicui quam quod est idem sibi re
et ratione. sed pater est idem sibi re et ratione.
ergo proprissime dicitur de se. sed quod proprie convenit
alicui convenit soli. ergo pater dicitur de so-
lo patre. contra solus ut vult [?] idem
est quod non cum alio. sed implicat esse predicatum
non esse cum alio. ergo si dictio additur huic
termino pater vel alii termino personali est
locutio falsa. item hec dictio solus excludit
aliud. sed alius est deus alius est pater. ergo
addita huic termino pater excludit deum.
ergo si hec est vera solus pater est pater et hec
similiter deus non est pater. quod si hec est falsa
ergo et prima. item solus includit hoc
relativum alius. sed alius idem est relativum diver-
sitatis quod in eo implicat aliquam
diversitatem [illegible] sequitur iste vadit cum

alio homine. ergo iste est homo. si ergo exclu-
dit aliud ab hoc quod est pater aut aliud
patrem aut aliud deum. sed quocumque modo
dicatur est locutio falsa et implicatio fal-
sa est. Respondeo dicendum quod secundum quod hec dictio so-
lus tenetur sincategorematice implicat privationem
associationis et locutio simpliciter est vel ex-
clusio illo sensu quo implicat solitudinem
quia sic non accipitur in divinis sicut supra
dictum est. secundum enim quod implicat privationem
associationis vera est quia omnem relationem pos-
sit cum implicatur in qualem sensum locutio
est vera. potest enim hec dictio solus impor-
tare privationem associationis ratione forme termi-
ni ut dicatur solus pater id est ille qui est solus
pater et sic absque dubio veritatem habet
solus pater est pater. vel potest importare priva-
tionem associationis ratione predicati et hoc
dupliciter vel ipsi subiecti ut quod alii non conveniat
et adhuc vera est quia hoc predicatum quod est
pater soli patri convenit. illa enim pro-
prietas patri convenit ita quod nulli alii.
vel potest importare privationem associationis
in participando ut si dicatur petrus
comedit solus vel vadit romam solus
non quod alius non vadit romam vel non
comedit sed quod nullus participat cum
eo. primo predicatum et adhuc locutio
est vera quia persona patris non participat
proprietatem cum alia in proprietate paternitatis
et ideo secundum quod solus exclusive tenetur
iudicatur locutio vera. ad illud quod queritur quod
obicitur quod solus idem est quod non cum alio
dicendum quod negatio illa non simpliciter excludit
aliud in consistendo sed excludit aliud
ratione forme subiecti vel predicati ut visum
est. et sic pater cum alio consistit et
non possit sine alio et quod in proprietate
paternitatis nec alio non communicat [illegible]
simpliciter locutio veritatem. ad aliud quod
obicitur quod alius est deus alius est pater dicendum
quod sicut dictum est sepe alius dicit diversi-
tatem secundum rationem dicendi vel intel-
ligendi in verbo proposito sed in expositione
[illegible] dicimus solus dicit diversitatem
sine distinctionem in supposito. et quia deus
in supposito non differt a patre ideo

supponit pro patre ideo non sequitur quod dictio
exclusiva addita patri excludat deum. Ad
illud quod obicitur quod alius implicat formam
aliquam secundum quam etc. dicendum quod istud non
oportet quod ista sit forma per se implicata
vere cum dicitur homo est alius ab asino alietas
qua differunt illi termini distinctive ut
cum dicitur alius asinus includitur generalitas
in natura generis sed cum dicitur solus pater non
est dicere quod pater et non alius pater sed pater et
non alius a patre et ideo non implicatur con-
venientia in forma sed tantum personalis
per unam alietatem sed sufficit quod sit alia per-
sona patre cum est persona vel esse alia
essentia et illam excludit hoc quod est
solus etc. patet illud

Secundo queritur utrum dictio exclusi-
va vere addatur termino personali ex-
cludens ut vere dicatur solus pater eternus
et quod sit verum cantare et vere cantetur sic
ecclesia cantat tu solus altissimus ihesu christe
et item deo patri sit gloria eiusque soli filio
et quilibet illum invenimus, contra quod dicitur
nemo novit filium nisi pater, nemo nisi
pater et solus pater generatur ergo solus pater novit
et hoc predicatum est essentiale ergo etc. Item
ratione videtur quod dictio exclusiva addita ali-
cui non excludit nisi aliud sed deus pater
non habet alietatem respectu predicati essentialis
ergo addita uni non excludit aliud respectu
talis predicati sed si non excludit locutio
est vera ergo etc. Item dictio exclusiva addi-
ta alicui non excludit quod est in eo ut per se
ut addita petro non excludit petrum in se
ergo cum maiori necessitate sit filius in
patre quam pes in petro addita patri non exclu-
dit filium. Contra nec pater solus nec filius
solus nec spiritus sanctus solus deus est ergo non
recte additur respectu [illegible] huiusmodi. Item omne predicatum in
qua predicatum convenit est subiecto addita ex-
clusione ad subiectum est falsa quia [illegible]
[illegible] convenit subiecto sed hec est hec et
consimiles solus pater est deus ergo etc. Item dictio
exclusiva addita alicui excludit omne
id quod ponit associatum cum termino et
hoc patet quod privat associatum sed filius po-
nit associatum cum patre tum pater cum
filio est pater cum alio. Item dictio exclu-
siva excludit omne aliud et maxime oppositum
sed relativa sunt vera dicta opposita ergo
addita uni relativo excludit alium ergo
addita patri excludit filium et sic hec
omnes hec sunt false. Respondeo dicendum quod
hec est duplex posicio. quidam enim simpliciter
et sine distinctione concedunt has et con-
similes solus pater est deus et posicio eorum est
quod dictio exclusiva addita uni relati-
vorum non excludit reliquum et ratio huius
positionis est quia non excludit quod conse-
quitur ad ipsum et intelligitur in eo ut
addita homini non excludit animal sed unum
relativorum intelligitur in altero et sequitur
ad alterum ergo addita uni non excludit
alterum. et si opponatur quod solus excludit
oppositum dicunt quod relativa et sunt dicta
opposita et contraria opposita secundum quod ad invicem
comparantur et addita uni excludit a-
lium quod ad diversa comparantur sunt dis-
creta et posito uno ponitur et reliquum
et ideo unum non excluditur ab alio quod
dictio exclusiva id solum a quo excludit
quod non necessario concomitatur sed hec posicio
non videtur conveniens dictio enim exclu-
siva privat associationem ergo excludit de
illud quod ponit circa ipsum associationem
et ideo addita patri excludit filium et propter
hoc alia est posicio quod dictio exclusiva
addita patri excludit filium et hec posicio
magis est probabilis secundum hanc posicionem
respondendo distinguende sunt huiusmodi lo-
cutiones secundum quod distinguit magister et in-
tangit quod solus potest facere exclusionem
respectu compositionis id est ratione circa subiectum
vel respectu compositionis predicabilis. si primo modo
tunc est sensus solus pater est deus id est
qui solus est pater est deus et tunc remo-
vet formam termini subiecti ab aliis non
formam predicati etc. sub hoc sensu vere
sunt omnes et sub hoc sensu accipit
magister solus spiritus sanctus est trinus, neque
est pater et filius. si autem faciat exclusionem

respectu plurium quorum locutio est figura
et omnes tales sunt exclusive locutiones nisi
addatur determinatio ut arceat exclusio-
nem patet quoniam quod tu solus altissimus
Jesu Christe quoniam secundum Christum etc. dicitur deo patri
cui cum soli filio etc. et patet primum
ad aliud quod obicitur secundo quod solus pater compel-
let hanc nemo nisi pater etc. dicendum quod similiter
est quia nemo distinguit per naturam non per personam
solus autem additur determinationi personali ideo
excludit personam. ideo talis locutio quae
est figura solus pater novit filium quoniam inde
haec sit vera nemo novit filium nisi
pater quia sensus est nemo id est nulla natura
nisi ille qui est eiusdem naturae cum eo
ut pater. ad illud quod obicitur quod dictio
exclusiva excludit aliud, dicendum quod ex-
cludit omne aliud vel alium quod non
praedicatur nec subicitur sed associatur sive
sit aliud in forma sive in supposito
et quoniam pater cum filio veniunt in praedicatum ta-
lis associantur. ideo vero illum exclu-
dunt invicem. et quod pater sic associatur
ideo non excluditur. unde indeterminatus maior
vel minor nihil facit ad exclusionem
sed ratio associandi vel non associandi.
et si obiciat quod addita diffinitio non
excludit diffinitum et antecedens non
excludit consequens, dicendum quod si con-
sequens ita sequitur quod non ponat asso-
ciationem et diffinitio non claudat in se
diffinitum tunc non excludit si vero aliter
est tunc excludit et condicione oppo-
sita implicantur in ante. unde hic im-
plicatur contradictio tamen pater est. hunc et
positionem concedat angelicus qui negat
hanc solus pater est deus et consilio

Sed per ista sunt dubitationes circa litteram
et primo dubitatur de hoc quod dicit
magister quod ipse tota trinitas est solus
deus quia videtur velle negare istam pater
est solus deus sed haec vera est vel per
exponentes quia pater est deus et non alius a deo
vel aliud ergo etc. Ad secundum quod dicitur
de tota trinitate non fit esse nisi predicatum
essentiale ergo cum solus deus sit predicatum
essentiale quare aliter non dicitur de tota
trinitate et essentiale praedicatum dicitur de
qualibet persona sigillatim ergo pater est solus
deus. Ad primum dicendum quod quando solus deus praedi-
catur ad praedicatum ita quod non intelli-
gatur a parte subiecti imponens est sensus sive dicatur
de trinitate tota sive de patre nec voluit
[illegible] angelicus quod solus deus praedicetur de tota
trinitate ita quod non de patre sed in illis lo-
cutionibus soli deo honor et gloria et con-
similibus solus deus non accipitur pro una
persona excludendo alias personas sed pro to-
ta trinitate excludendo alias res. et
magister ita accipit ac si angelicus dicere
vellet quod haec solus deus praedicaretur
de trinitate et non de patre sed ipse vult quod
supponat pro ipsa trinitate non pro patre vel si
supponat nihilominus tamen postea supponit pro so-
lo patre et ideo angelicus concedit quod solus [illegible]
[illegible] est solus verus deus non tamen solus
pater, unde et magister non dicit quod pater non
sit solus deus sed quod non ipse dicit. et [illegible]
[illegible] est si inspiciatur similiter solus
deus addi ad praedicatum. Ad secundum de
hoc quod dicit trinitatem divinam deum
solum quoniam per se sit cum sanctis [illegible] inse-
parabilis sit a rebus aliis et intimus [illegible]
[illegible] magis dicit esse cum sanctis
quam cum aliis. Ad primum dicendum quod quamvis deus
sit in omnibus et cum omnibus tamen specialiter
dicitur esse cum sanctis propter effectum gratiae [illegible]
per quam [illegible] et cum eis et fides ei
sunt. unde [illegible] deliciae meae esse
cum filiis hominum. dicit sapientia [illegible] unde
[illegible] de hominibus non bestiis
Ad quartum de hac locutione Nemo no-
vit filium nisi pater quia cum nemo [illegible]
[illegible] non et homo ergo nemo [illegible]
est quod nullus homo sed dictio exceptiva
non excipit nisi contentum sub illo
unde nihil est dictum nullus homo
novit nisi asinus. cum ergo pater non con-
tineatur in suppositione huius nominis [illegible]
patet etc. Dicendum quod ampliat ex-
[illegible] distinctio implicita per [illegible] tamen
nemo valet quam [illegible] homines tunc [illegible]
[illegible] pro eo stat aut pro [illegible] aut pro

mōtis / si p̄ creato nulla est exceptio
q̄ simplr̄ vel ꝛ [illegible] p̄t nō est i
tentum / si p̄ increato simpl̄r ꝛ tota
[illegible] g° p̄ exceptōm nō p̄t verificari,
Si bn̄ dicas q̄ p̄ vtroqꝫ quod p̄t ee
nō intell̄ [illegible] que. et si habent
que omt hoc q̄ est nemo distribuit
p̄ creaturis aut p̄ psonis Si p̄ creaturis
g° nō debet excipi pr̄ Si p̄ psonis
g° debet excipi spiritus sanctus sicut et pater
aliogn̄ locutio est falsa / p̄t° dām q̄
nemo distribuit sumit p̄ oīm [illegible]
sine [illegible] vim contrariam ꝛ distribuit
nemo nō p̄ supposito tm̄ sine p̄ na-
sꝫ p̄ na vn [illegible] excipit [illegible] na
sꝫ qua [illegible] nāc nisi filius . et ꝛ
implicat̄ in illa exceptōe filius ꝛ sp̄s
et tō locutio hꝫ veritatem vel dicim
q̄ nemo distribuit p̄ hominibus ꝛ nisi
tenetur nō exceptiue sꝫ aduersatiue sicut
[illegible] n tn̄ n ad intell̄ valet nisi ad
subdistinctionem

Ost p̄dicta discendum

P

nobis videt̄ de nominibus diuinis
sup̄ egit mḡr de sacra trinitate
sc̄m q̄ catholice credit̄ ꝛ intellr̄ / in
hac p̄te agit̄ de ea sc̄m q̄ ē dicta et in-
tellecta p̄ catholicos sermones exprim̄
vn̄ sicut ipse mḡr dicit in lr̄a intendit
hic agere de nominibus diuine vnitatis
et hec ps hꝫ duas p̄tes / In pma p̄te
determinat de nominibus diuinis in generali
In 2ª in speciali ꝛ hoc [illegible] [illegible]
[illegible] tn̄ aduertendum est q̄ oīm omnia
nomina ꝛc / pma p̄s diuidit̄ in duas
in pma p̄te ponit mḡr multiplices
nominum diuersitates / In 2ª omnes redu-
cit ad duas sc̄m [illegible] in li. diuisi-
onum q̄ omnis diuisio est bimembris vel
ad bimembrem reducibilis ꝛ hoc ibi
Sciendum est igit̄ q̄ illa que p̄dicte ponunt
[illegible] pma ps diuidit̄ in duas / In pma
ponit mḡr duas nominum diuersitates sc̄m
augustinum ꝛ sc̄m ambrosium In 2ª ad maiorem
explanationem superaddit alias tres diuisiones

ibi 2° tercio tertius addicientes quedam
nomina cet esse ꝛc / sicut 2ª ps in qua
reducit hec membra ad duo . hꝫ duas
p̄tes / in pma ondit q̄ nomina in di-
uinis [illegible] diuntur relatiue . et
hec ptinent ad psonas q̄dam ad se /
et hec dicuntur de omnibus simul / in
2ª ondit . hoc esse vm ibi Deus eni
nō est magnus ea magnitudine

D intelligencia⸗ eorum que in hac
p̄te dicuntur de nominibus diuinis
quatuor querunt̄ / pmo querit̄ vtrum
deus sit nominabilis / 2° vtrum vno
solo nomine vel pluribus debeat no-
minari / 3° eo supposito q̄ plura sunt
nomina diuina querit̄ vtrum omnia dicant̄
substantiue aut ecn̄ q̄dam dicant̄ re-
latiue vtrum nomina dicta de deo dicant̄
sc̄m p̄dicam . an ecn̄ aliqua alio modo
Circa pmum q̄ deus sit inominabilis
ondit̄ auctoritatibus ꝛ ronibus ꝛ an-
ctoritatibus sic dyonisius de di. no. p̄t-
um neqꝫ dici neqꝫ intelligi pōt
ee . ꝛ ideo dei neqꝫ nomen ē neqꝫ [illegible]
nec ratio . neqꝫ opinio . neqꝫ fantasia
g° deus oīno est inominabilis / Item
[illegible] in li° de diuis. pma ca superior
est oīm narratione . sꝫ q̄ ē superius oīm
narratione est inenarrabile . ꝛ omne tale
inominabile g° ꝛc / Item rone ondit̄
sic / nominum p̄rietatum ꝛ similitudine aliqua
hꝫ ad nominatum . ut vox ad sensatum /
sꝫ deus est incommunis oīno / vox autem
diuinis sumta g° nulla sit p̄rietas
nulla p̄ eorum est expressio . g° nec no-
minabilis / Item omne nomen impōt a forma
aliqua . sꝫ in deo nō est ponere aliquam
formam / vn̄ augus deus qui omnem
formam subterfugit intellectum . pōt
esse nō p̄t [illegible] ꝛc / Item omne nomen
significat secundum oīm qualitatem . sꝫ in
deo est substantia mera . sine quantitate et
qualitate . g° nō conuenit deo sermo
p̄ nom / Item q̄ nec p̄ p̄nomen / p̄nomine eni
nō hꝫ significatum determinatum nisi p̄
demonstrationem vel relationem . demonstratio ecn̄
fit in [illegible] actibus que pnt

oculis conspici. Sed hec non sunt in deo ergo videtur quod dei non sit nomen. nec(essarium) proverbiorum 30 "quod nomen illi". et iterum quam admirabile est nomen tuum in universa terra. ergo deus habet nomen. Item dionisius facit librum de divinis nominibus. aut ergo deus est nominabilis. aut scientia ibi tradita cassa est et inutilis. Item ratione videtur omne quod se exprimit verbo potest se exprimere verbo signi. Sed signum verbi est vox. ergo cum deus se suo verbo exprimat potest exprimi voce. Sed quod potest voce exprimi potest nominari ergo etc. Item quod contingit intelligere et cognoscere contingit significare sive enunciare. Sed contingit deum a nobis cognosci et cognitum. hoc enim est et sic probatum ergo etc. Item quod contingit laudare contingit et nominare. Sed deum contingit laudare cum ipse sit summe laudabilis ergo et nominabilis. Responsio. dicendum quod sicut intelligere dicitur dupliciter. sic effabile et nominabile. uno enim modo intelligere dicitur per perfectam comprehensionem. alio modo per semiplenam cognitionem. sic effabile dupliciter dicitur. uno modo per perfectam expressionem. alio per semiplenam narrationem. sic etiam nominabile. Si dicatur effabile sive nominabile secundum perfectam expressionem. sic dicendum quod sicut deus sibi soli est intelligibilis et effabilis. sic sibi soli est et nominabilis. non alio nomine quam ipse sit. nec alio verbo quam ipse sit. et sic nobis est incomprehensibilis. ita et ineffabilis. Ita etiam et innominabilis. et per hunc modum loquitur dionisius et ceteri (?). Si vero dicatur effabile et nominabile secundum semiplenam narrationem. sic quodammodo deus est nobis cognoscibilis. ita et effabilis et nominabilis. et qui melius cognoscit melius effatur et melius nominat. et expressius. unde expressius nominat fidelis quam infidelis et scriptura que fidei suffragatur ut sacra scriptura quam ratio vel philosophia. et hoc modo procedunt rationes et auctoritates ad rationem (?) partem. Ad primum ergo quod secundo obicitur de dionisio et philosophia (?) iam patet responsio. quia hoc quod loquuntur de nominatione in comparatione perfecte expressionis. Ad id quod obicitur quod vox vel nomen est coordinabilis verbo mentis sive signato. dicendum quod hoc intelligitur de nominatione que totam rei significationem includit. aliter non est verum. nisi intelligatur esse coordinatio ad rem sub eodem cognitionis modo (?). et sic potest esse nominabilis quamvis enim deus sit infinitus sub finito (?) cognoscitur a nobis. Ad id quod obicitur quod deus non est forma propria nostro intellectui. dicendum quod est forma omnis et imago in se. licet non forma ex ipse et forma que est ratio cognoscendi quam et si nos non cognoscimus in se ipse cognoscit se in se. et nos eum in forma creata. unde a forma creata nos nomina imponimus quia intelligimus et videmus. Ad illud quod obicitur quod nomen significat pluralitatem et qualitatem (?) dicendum quod pluralitas et qualitas non imponuntur ibi ex parte (?) sed ex parte (?) quod cognoscitur. qualitas dicitur quo cognoscitur. et hoc per modum comunem (?) et hoc dicitur per verbum participium et adverbium quod est dispositio verbi. et quam in diuinis ut plurimum dicitur quod cognoscitur et quo. idem non in diuinis. ut plurimum hoc importat per diversitatem. In deo vero idem enim est cognitum et ratio cognoscendi quidquid est de se idem significat idem (?) diuinum illa duo pre modum (?) secundum rem et ita pluralitatem in ratione et qualitas ut cognoscit nomina.

Secundo queritur utrum deus habeat unum solum nomen an plura. et quod plura videtur. auctoritate scripture que ipsum diversis nominibus appellat. exodi "in nomine meo magno adonay non indicavi eis". exodi xv "omnipotens nomen eius" et ps. "dominus nomen illi". si ergo ista sint diuersa nomina patet auctoritate scripture quod deus habet plura nomina. Item dionisius in libro de divinis nominibus plura assignat nomina dei. ambrosius similiter in libro de fide et ysidorus similiter. Item hoc ipsum ratione videtur

q' nullum nomen sufficienter exprimit et
divinam nec in se nec in comparatione ad
nostrum intellectum quod patet quia omne expressum
et est intelligitur ex inde. nullum nomen
exprimit omnes conditiones perfectionum. ideo di-
vinum posset fieri per unum nomen plu-
ribus. Tercio in quo rei convenit et in
quo differt. aut unum est pluribus vel no-
minibus modis dicitur. aut unum est eius
vocabulum sed equivocatio generat ambiguitatem
et rebellenda est. ideo cogimur diversis ex-
primere nominibus. cum ideo in divinis sit
conveniens et proprium et hoc in pluribus. necesse
est plura nomina dei. Tercio quamvis una sit
prima veritas tamen articuli fidei sunt
multi. Sic ergo fides de deo multos arti-
culos credit. et ipse corde creditur ad iusti-
ciam oportet confiteri ad salutem multos
et debet articulos ore confiteri. sed multi
articuli uno nomine non exprimi nec com-
plete exprimuntur ideo debet habere plura
nomina. Contra hylarius non sermoni res
sed rei sermo subiectus est. ideo cum in deo sit
summa rei unitas ideo et vocis et
nominis. Tercio omne quod est in deo est deus
ideo quod significat ad quod est in deo significat
ipsum est deus. sed deus unus est. ideo omnia
alia nomina habent solum unum significatum.
sed omnia talia sunt synonima. nominibus
autem synonimis non plus de pluribus quam
uno. ideo videtur quod omnia alia ab uno su-
perflua. Tercio multiplicatio dictorum no-
minum aut venit a parte rei aut a parte
intellectus aut a parte effectuum. Si a parte
rei. tunc bonitas et veritas non sunt no-
mina diversa quia res omnino una. Si a parte
effectuum. tunc ideo unitas et eternitas
non sunt diversa. quia non connotant effectum
Si a parte intellectus solum. ideo videtur quod
huiusmodi nomina cassa sunt et vana quia non
habeant aliquid respondens in re. Tercio in scri-
ptura nomen dei frequenter singulariter ponitur
sine additione unici. ut cum dicit deus non
est illi. sive pluribus ut cum dicitur

in nomine patris et filii et spiritus sancti ideo tantum
videtur quod sit eadem rei et unius rei et no-
minis et unius nominis. ideo deus tantum habet
unum nomen. Responsio dicendum quod in nomine dei
sunt scilicet res et significatio et eadem est significatio
rei et nomen multiplicat accipitur aliquando
pro voce significante ut cum dicitur petrus est
nomen apostoli et sic concedit quod in deo sunt plu-
ra nomina. aliquando nomen accipitur pro re
significata ut cum dicitur bonum et honestum
sunt idem nomine. et in divinis quan-
dumque est dicere nomen unum. quantumcumque
plura. sic cum res significata dicitur creatura
sic omnia sunt unum. si personaliter sic
plures et plura nomina convenientia. ali-
quando nomen accipitur pro ipso nomine sive
ratione innotescendi. et dicendum quod quo-
dammodo nomen unum. quodammodo plura. si
cum accipitur ratio innotescendi ex parte
dei sic innotescit per unitatem essencie ve-
ra et magna est. et unum nomen dei
et magnum sine maximum. unde Ieremias x. D.
magnus tu et magnum nomen tuum. Comparando
ad nos innotescendi sive cognitionem per
quam innotescit sanctis. ideo dicitur in psalmo notus
in iudea deus in israel magnum nomen
eius. Si accipitur ratio innotescendi
ratione effectuum sive creaturarum sic diversa
sunt nomina. nam deus innotescit no-
bis tripliciter scilicet per causalitatem per ablacionem
et per excellenciam et propter hoc est mul-
tiplex nomen. si enim nominetur per causalitatem
multa sunt nomina ut creator conditor et
huiusmodi propter multos eius effectus. Si per ab-
lacionem multa sunt nomina ut incorporeus
immensus et huiusmodi quia multa removentur
scilicet omnia creata. Si per excellenciam multa
ut super substancialis super bonus et huiusmodi. quia
in multis in omnibus scilicet conditionibus
nobilitatis excedit creaturas. Tercio
modo potest addi ut dicatur quod innotescit
nobis deus per scripturas et sic sunt
multa nomina ut leo agnus lapis et
huiusmodi. quod predicta patent obiecta. Sed
ex hoc arguitur quod scriptura nomen dei exprimit

singulariter. dicendum quod scriptura ut plurimum
nomine dei proferat magnum mirabile
sanctum et laudabile etc. non loquitur de no-
mine secundum quod vox. sed secundum quod ratio cogno-
scendi est a parte dei. etc. rei. Tamen
non semper loquitur singulariter sed etiam
pluraliter. ut patet in multis exemplis
in lege. cum dicebat homo de do-
mo istud vel hic qui facit hoc vel
illud intelligebatur de quolibet homine
Ad 3m quod obicitur quod unitas a parte rei
dicendum quod pluralitas a parte rei est ut ac-
cipiatur vel ex persona vel si autem propria
cetera si non sit pluralitas in se certum
in quibus innotescit et ideo plura no-
mina / ad illud quod obicitur nomina talia
sunt synonima ~~cum dicunt~~ dicendum quod licet sint
nomina synonima cum dicunt a parte vocis solum
tamen autem est diversa secundum rationem innotescen-
di et ideo non sunt synonima alia ratio dicta
fuit supra quando venit in primo problemate
ad 4 quod obicitur quod si veniunt a parte in-
telligendi solum ergo talia nomina sunt vana
ad 5 quod obicitur quod si veniunt a parte in-
telligendi solum ergo talia nomina sunt
vana. dicendum quod non veniunt ab hoc so-
lum quod illi rei innotescendi videt
pluralitatem in creaturis et in deo videt
vel unitatem sine veritate complectens
illarum totam pluralitatem / unde si intelligimus
dei potentiam et sapientiam per diversa, diversa
nominamus. et quia in deo est vere sapientia
et potentia tamen non est ibi vanitas

Queritur utrum omnia nomina
divina dicantur substantialiter. an etiam
quedam dicantur proprie. et quod omnia dicantur
substantialiter videtur in regulis fidei vel theo-
logie dicitur. omne simplex perfecte est et im-
perfecte dicitur. sed quod imperfecte dicitur imperfecte no-
minatur. cum ergo deus sit simplex no-
minatur imperfecte. sed imperfectio reducitur
ad perfectionem ergo nomina divina de deo
dicuntur imperfecte de aliis perfecte. sed quod dicitur
de aliquo imperfecte de substantia si de a-
lio perfecte dicitur ergo etc. Et verum est quod
sic quando intelligere quantum significare
sed non quantum dicendum intelligere imperfecte

perfectionis et conditionis creature que ne-
notare. sed quod notantur secundum aliquam pro-
prietatem semper substantialiter notatur ergo etc.
Et non est ita tertio simplex sed in sancti
et simbolica secundum quod vult dyonisius sed
nomina dei notant substantiam. Nam im-
stica per causas spirituales et insensibiles si-
simbolica per corporales ergo omnis notatio dei
substantialis est. Et omne nomen divinum est
impositum perfectionem incarnationem sed omnis
nostra notitia incipit a sensu. ergo omne
nomen dei accipitur secundum aliquid sensibile
sed in deo nulla est proprietas sensibilis
secundum veritatem sed solum substantialiter. ergo et-
iam apostolus dicit eph. iii. loquens
de deo ex quo omnis paternitas in celo
et in terra nominatur. sed si paternitas in cre-
aturis nominatur a paternitate dei. ergo deus
prius et principaliter est pater quam alia nomina
ergo substantialiter hoc idem dicit dyonisius
et damascenus intendens hoc auctoritatem
apostoli. Et super eum damascenus secundum quod
nobis non est a nobis translatum ad beatam
divinitatem paternitas et filiatio et proces-
sionis nomen sicut ait idem apostolus. Ex quo
omnis paternitas etc. Et beatus ambrosius dicit
et habetur in littera quod deus est nomen
divine dicta et una quod illius sunt no-
mina substantiva non ergo omnia dicuntur
substantialiter. Et quedam dicuntur de deo
que habent oppositum in omni creatura
ut eternitas et immensitas. sed nomen
substantiam attendit secundum aliquam proprietatem.
ergo talia nomina non sunt substantiva. Item
quedam dicuntur de deo quorum significatum
est proprie in solo deo ut hoc nomen ba-
ra et quod est creare. nemo creare
nisi solus deus. et augustinus dicit quod solus
deus verus est cum comparatione cetera non
sunt. Respondeo ad hoc dicendum quidam di-
cunt quod quedam sunt nomina que deus sibi
imposuit quedam que nos ei imposuimus
si loquamur de nominibus que deus sibi
imposuit cum ipse se perfecte intelligat
singula nomina sunt perfecta. etc. alia dicuntur

esse bonum et qui est vere dionisius
vero velle quod illud nomen solum sit primum
et principale. damascenus vero quod illud nomen
qui est solum est primum et principale et
omnibus attendit in nomine proprietatem
absolute, absolutionem vero secundum proprietatem. si
aut loquamur de nominibus que nos
ei imposuimus sic omnino non cognoscimus
deum nisi per creaturas sic eciam nomina-
mus nisi per nomina creaturarum et ideo
solum translative sive per hoc quod prime et
prius conveniunt creature sive quod prius
imposita sunt creature quamvis non
prius conveniunt creature et hec est
translacio quedam. quamvis hec locucio
sit translacio quia primo conveniunt
creature a qua transferuntur ut ridere
hominibus prius quam pratis. sed hec
posicio non videtur stare posse cum
enim nos cognoscimus deum triplici scilicet
per effectum et per excellenciam et per abla-
cionem constat quod omnibus hiis modis
sit deum nominare. Sed per effectum nulla
est ibi translacio sicut nec per ablacionem
quia translacio attenditur secundum aliquam
similitudinem omnium eorum differentes secundum
aliquam similitudinem transferuntur propter
deum et creatura aliter dicendum quod quedam
sunt nomina que significant rem cuius
veritas est in deo et expressio in crea-
tura ut inmensus et eternus et talia
nullomodo transferuntur nec secundum rem nec
secundum imposicionem. quedam significant rem
cuius veritas est in deo et similitudo
eius in creatura ut bonus sapiens et verus
et talia nomina transferuntur a creatu-
ris ad deum non secundum rem sed secundum
imposicionem quia prius imposita sunt crea-
turis quam deo licet prius sint in
deo. quedam sunt nomina que significant
rem cuius veritas est in creatura
et similitudo proprietatis in deo ut lapis
et leo. res enim significata est in crea-
tura sed similitudo proprietatis ut stabi-
litas et fortitudo in deo est. et ita

sunt proprie translativa. concedendum ergo
quod in divinis sunt aliqua nomina transla-
tiva non omnia. Ad id ergo quod obicitur
quod simpliciter infinite dicit, dicendum quod dicere
ibi non est nominare sed enunciare,
quod in simplici non est composicio in enunciando
sed est composicio in enunciando et ideo
infinite. non sic in nominando vel dic-
[illegible] non omne dictum infinite est dictum
translative. Ad illud quod obicitur quod so-
lum per creaturas intelligitur dicendum quod quam-
vis intelligatur per creaturas non tamen so-
lum per similitudinem immo per negacionem
et dissimilitudinem est cognoscibilis. Ad
illud quod obicitur quod simbolica et mistica
theologia nominant deum translative, dicendum
ad proprietates quasi excellencie tamen non solum
sic nominat sed et per abnegacionem et
ideo non solum translative. Ad illud
quod obicitur quod omnis sacra doctrina incipit
a sensu dicendum quod verum est et omne nomen
aliquid est sensibile secundum vocem ut
auditur sed non oportet quod habeat sen-
sibilem significationem quia verbum intel-
ligere quod est insensibile induit
vocem sensibilem.

Vltimo queritur utrum
omnia nomina dicta de deo di-
cantur secundum substanciam et quod non immo aliter
[illegible] augustinus v de trini-
tate illud precipue teneamus quidquid ad se
dicitur [illegible] illa et talia [illegible]
tur substancialiter dici quod autem ad aliquid
non substancialiter sed relative sicut pater et fi-
lius dicuntur ad aliquid vere etc. Item
boecius in libro de trinitate deus est
secundum quantitatem magnus secundum qualitatem bo-
nus sed non est secundum relacionem relativus
ergo relacio vere et proprie manet in deo
ergo est modus dicendi relative. Item
hoc ipsum videtur racione quod in divinitate
sunt aliqua nomina incommunicabilia ut
in omnibus personalibus sed deus est com-
municabilis omnibus personis in divinis ergo

talia nomina non indicant substan-
tiam. In divinis est alius modus dicen-
di quam secundum substantiam. Et in divinis est
alius et alius non tamen est aliud et aliud sic
ut ad patrem filius secundum sanctos autem
sed non est aliud et aliud ut in creaturis sub-
sistit. Ergo cum hoc contingat intelligere
et intellectum dicere, manifestum est quod sit
ibi alius modus dicendi et intelligen-
di quam secundum substantiam. Ergo etc. Item omne
quod dicitur aut dicitur secundum substantiam aut secundum
accidens, quia substantia et accidens sufficienter
dividunt ens. Sed in divinis nihil dicitur
secundum accidens, ergo tantum secundum substantiam. Item omne
quod dicitur aut dicitur per se aut non per se.
Si per se, tunc secundum substantiam; si non per se,
tunc ergo per aliud, tamen alio. Sed omnia
que dicuntur de deo dicuntur per se. Ergo
omnia dicuntur secundum substantiam. Tertio dicere
secundum substantiam et secundum relationem aut dicit
multiplicitatem a parte rei aut a parte mo-
di intelligendi sive modi dicendi.
Si a parte rei, ergo in deo est multiplicitas
et compositio. Si a parte modi dicendi,
tunc cum multiplex sit modus dicendi
in hoc quod est bonus et hoc quod est ma-
gnus et hoc quod est deus, quia si que-
ratur quantus est deus, respondetur magnus,
non respondetur bonus. Similiter si queratur
qualis est deus, respondetur bonus, non
magnus. Ergo non tantum essent duo modi,
sed etiam multiplices secundum duo. Item quod
respondetur ad quesitum factum per quid est
secundum substantiam, et similiter ad rem quantum
ad modum, sed nomina relativa respondentur
ad quesitum factum per quid ~~est~~ de deo,
ergo dicuntur secundum substantiam. Probatio minoris:
Augustinus in libro de doctrina christiana: si que-
ratur quid est deus, respondetur
pater et filius et spiritus sanctus. Item sunt quedam
que in divinis que non dicuntur secundum
substantiam nec secundum relationem, ut hoc nomen
innascibilis (?), hoc nomen ingenitus etc. Ergo
ista divisio non complectitur omnia nomina
divina. Respondeo ad evidentiam intelligendorum

est notandum quod est dici diversimode
secundum [illegible] dicere. Primo dici diversimode
attenditur secundum diversum modum essendi
qui est per se et per accidens, et hoc
quidem modo non est dici diversimode
in divinis, quia ista diversitas modi po-
nit diversitatem essentialem in re dicta,
et quantum ad hoc unus solus modus
dicendi est in deo. Nam omnia que
dicuntur de deo sunt ipse deus et eius
substantia. Alio modo dici diversimode est secundum
diversum modum intelligendi, secundum quod
attenditur secundum aliam et aliam rationem
sive modum significandi, etc. Et hoc modo
est dici diversimode in nominibus di-
vinis. Unde cum deus non
sit cognitus per diversas species per eius
rerum [illegible] gratia, etc. Nomina dicta de
deo quedam dicuntur per modum substantie
ut deus, quedam per modum quantitatis
ut magnus, quedam per modum qualitatis
ut bonus, et de aliis omnibus. Tertio modo
dicendi diversimode est secundum diversum
modum se habendi, quod quidem attenditur
quantum ad absolutum et comparatum sive
relatum. Et hoc quidem modo diversitas
videtur est secundum prius et maior et mi-
nor quam prius quia secundum prius attenditur
diversitas essentialis et compositio maior
secundum se quia secundum illud nulla omnino
attenditur in re distinctio, secundum autem
istum modum attenditur in deo unitas
et pluralitas: unitas secundum absolutum,
pluralitas secundum respectum. Et quantum ad
hunc modum sunt solum duo modi
dicendi, scilicet secundum substantiam, ut illa que di-
cuntur ad se, et secundum relationem, ut illa
que dicuntur ad aliquid. Que quia
non dicunt aliud modum essendi, ideo
hec predicantur de illis et sunt unum,
et quia dicunt aliud modum se ha-
bendi, ideo secundum hec est unitas, cum
illa pluralitas. Ex hiis patet obiectio

quod cum dicitur obicitur quod omne quod dici-
tur de deo secundum substantiam vel secundum accidens. Dicendum quod
in divinis est inconveniens ubi relatio
non est accidens nec tamen dicitur secundum substantiam
ad aliud quod obicitur secundum quod omne quod
dicitur in divinis est eius per se. Dicendum quod
verum est sed tamen non sequitur dicitur ut eius
per se ergo secundum substantiam quia non dicitur nomi-
natiue secundum substantiam ut substantia dicitur per se
sed ut dicitur ad se. Ad id quod obicitur
quod specialis sit hec diversitas aut secundum
rem aut secundum modum intelligendi.
Dicendum quod secundum modum se habendi qui non
tamen est in nostro intellectu sed etiam in
re. Ad id quod obicitur 2o quod nomina
relativa reducuntur ad unum genus predica-
mentum de substantia. Dicendum quod substantia dicitur du-
pliciter aut eius per se aut eius per se
et ad se. Eius per se sic omnia et re-
lativa et absoluta dicuntur in deo substantia
et quod hoc non accepta substantia predicamenta
ad genera reducuntur per que ibi omnia
possunt reduci. Si autem dicatur substantia
ut eius absoluta non separatim sic
dicitur secundum substantiam quod dicitur ad se et acci-
pit Augustinus et cetera pater et filius et nomina
relativa secundum substantiam non dicuntur. Ad
illud quod ultimo obicitur quod multa sunt
de deo que nec dicuntur secundum substantiam
nec secundum relationem. Dicendum quod dicitur rela-
tive in divinis potest esse duplex quedam
cum nomina dicuntur relative ex prin-
cipali nominis intellectu quedam ex
consequenti et prima dicta dividuntur in tres
quia quedam significant relationem et dicuntur
relative ut pater quedam significant re-
lationem ut paternitas que non dicitur
ad aliud sed est ipsum quo aliud re-
fertur quedam dicuntur relative quia
important relationem ut principium impe-
cessibilis (?) tamen ista non est principaliter pri-
ma ut in tertia videtur. Que autem im-
portat relationem ex consequenti intellectu
plures sunt secundum triplicem differentiam quedam

cum dicuntur dici relative quia ponunt
per relationem ut cum dicitur deus generat
filium id est pater filius (?) quedam dicuntur re-
lative quia includunt in suo conceptu
ultimo relationem ut cum dicitur incar-
natus. Christus enim est id est carni unitus
unio enim dicit relationem que simul
personam respicit sive assumentem
carnem et humanitatem quedam dicuntur re-
lative quia includunt relationem in sup-
posito ut filius et consubstantialis non enim sunt con-
substantiales nisi quod referuntur et distinguuntur

In parte ista sunt dubitationes circa
litteram. Et primo de hoc quod dicit
primus addiuenire (?) est quedam eius
nomina etc. quod aut divisiones Augustini
et Ambrosii sunt sufficientes aut non.
Si sic ergo magister superflue addit. Si
dicitur insufficientes per inconveniens
est concedendum. Responsio. Dicendum quod nec divisio
Augustini et Ambrosii est diminuta. Non ad-
didit magister superflua quia membra di-
visionis magistri includuntur in membris
divisionis Ambrosii. Illa enim est per sine
dicta (?) cum eius sit membris rectius (?)
ad has divisiones quia omne nomen
dei aut est proprium aut translatum. Sed
proprium aut spectat ad substantiam aut ad
personas. Magister autem ista membra magis
specificat quia nomen aliquod proprium spectat
ad unitatem substantie ab eterno vel quod spe-
ctat ad personas vel ab eterno ut quod
tempore et ad personas duplex vel simi-
liter ut hoc nomen pater vel simul et
coniunctim ut hoc nomen trinitas et ita
sunt sex membra. Et queritur de hoc
quod dicit quod trinitas est quasi collectiva
vox. Cum male dicit quia unitas colle-
ctiva ut dicit B. est summa unitas
sed unitas trinitatis arcem tenet in-
ter omnes ~~unitates~~ unitates ergo etc. Responsio. Dicendum
quod hoc nomen trinitas accipitur in duobus

115

a nomine ipso collectiuo, primo quod illa
que nomen collectiuum colligit sunt sim
pliciter subsistentia et 2o quod sunt uni
tatem sine quod si contingit est in no
mine unitatis [illegible] hoc est ~~[illegible]~~
[illegible] quod sit nomen collectiuum plures
sunt quod et de nullo per se praedicatur
ut ita nec hoc nomen turba praedicatur
de aliqua persona et sic eius est im
portatio et ideo magister non dicit quod sit
collectiuum simpliciter sed quasi. Secundo est
notandum quod illa que [illegible] est [illegible] hoc
nomen quod ex dictis magistri que hic po
nuntur et in li. de tri. eliciuntur quinque
regule de diuinis nominibus. prima hec
est omne nomen quod de deo dicitur
secundum substantiam vel secundum relationem excepto
hoc nomine homo. Secunda est hec de
nomine quod dicitur de tribus personis ita quod
de qualibet singulariter dicitur secundum substantiam
exceptis nominibus partitiuis. Tertia est
hec omne nomen dictum secundum substantiam praedicatur
de tribus personis simul sumptis
singulariter exceptis hoc nomine persona
Quarta est hec omne nomen dictum de
deo respectu creature incipit temporaliter
exceptis hiis que pertinent ad [illegible]
Quinta hec est omne nomen ~~dictum de~~
~~deo respectu creature incipit temporaliter excepti~~
~~hiis~~ quod dicitur de deo ex tempore et non
de personis singulis praedicat notionem
vel quasi hoc de [illegible] hoc nomen missus
quod dicit esse ab alio. Et queritur
de hoc quod dicit non tres omnipote
tes sed unus omnipotens quod cum dicantur
tres potentes videtur quod pari ratione
possimus dicere omnipotentes. Respondeo dicendum
quod unum fit adiectiue et in adiacentia
sic et ideo fit tractus a suppositis
sicut proprium [illegible] parti primus
quod habet nomen [illegible] hoc nomen quod in se
te sicut alii substantiuant et quasi nume
rare [illegible] nomen substan

a parte sue forme et ideo quod potens
potest esse [illegible] compositum est nomen sim
plex non sic [illegible] tres omnipotentes
nisi compositum sit adiectiuum vel adiec
tiue retentum. Ratio autem quare compositum
non potest esse [illegible] est quia compositum
quod non admittit [illegible] [illegible]
eius ut dicitur [illegible] consistit in nomine
quatuor modis scilicet comparatione ut in
doctus comparatiue ut doctior [illegible]
tione ut amans illius [illegible]
ut amandus [illegible] quod [illegible] significat vel quod
[illegible] sonat quod dignum amari. Et queritur
de ratione ista augustini si est [illegible]
magnum quod magnitudo sua est maior
quam ipse et [illegible] ibi deus non
est magnus ea magnitudine [illegible] videtur
ista ratio non valere non enim valet hec
est albedine albus [illegible] quod
albedo est albior vel maior quam ipse
Respondeo dicendum quod ratio augustini bona est fun
dat super ipsum nomen [illegible] quia
[illegible] est [illegible] et si [illegible]
[illegible] est quam totum. Et quod
[illegible] de albedine dicendum quod esse
maius duplex vel quantum ad esse vel
quantum ad posse [illegible] quod [illegible]
[illegible] attendi respectu forme
[illegible] et quoniam ipsa sit tota in subiecto
quantum ad esse [illegible] quantum ad posse
quod potest in alius esse [illegible]
esse maius nec quantum ad esse nec quan
tum ad posse et ideo argumentum augusti
ni tenet quod deus non posset [illegible]
pare [illegible] quod argumentum augusti
ni tenet in hiis formis que nate
sunt aliquid denominare per [illegible] et
in [illegible] quod est per [illegible] reducitur
ad id quod est per [illegible] et in [illegible]
quod est quod est per [illegible] reducitur ad
illud quod est per [illegible] et [illegible]
sic est illud quod est [illegible] per [illegible]

excellit illud quod est eius per participationem si ergo magnitudo est magna per essentiam et deus per participationem. natura sequitur quod magnitudo est maior quam deus. nec sic est de albedine quia illa non nata est se denotare nec de aliquo per essentiam predicari denotando illud

d. xxiii

Redictis tamen addi-

r

tiendum est quod cum omnia no-
mina que sunt scilicet dicta sunt. sup-
ponit magister de diversitate horum nominum
in generali. hec incipit 2a pars in qua
agit in speciali et quia quedam nomina
sunt specialia quedam relativa et hoc di-
vidit considerare absolute et per comparationem
ad se invicem ideo hec dividitur in tres par-
tes. In prima agit de nominibus specia-
libus. In 2a de relativis ibi dicitur hoc de
xxvi pars de proprietatibus quas sequuntur
In 3a de hiis relativis ad invicem
ibi quo xxxiii per predicamentum vim suam
siterale. Et quia inter nomina specialia
hoc nomen persona excipit a generali re-
gula que est quod specialis de de communi singula-
ris non ideo primo a generali regula
excipit ostendens quod deus dicitur tres
personas et hoc in parte prima. 2o de-
terminat quid significet per hoc nomen
tres et per hoc nomen personas in dicimus
tres personas ibi quoniam hec
diligenter inquiri oportet prima per hec
ostendit in prima magister illud nomen excipit
a generali regula In 2a rationem huius ex-
ceptionis investigat ibi Ideo etiam
hec questio difficilis ostendens quod fuit
inceptio huius eloquii In 3a magister
est assignata opponit et defendit ibi
Sed queritur hic cum dicimus patrem
et filium et spiritum sanctum In ipsa epilogat
determinata ut addit ibi Tamen sufficiat
ut puto ostensum est. Hec pars sub-
distinctiones per se patent Nam quelibet
pars subdividitur in duas iuxta duo
capitula que continet

ad intelligentiam autem que dicuntur
in parte prima de hiis nominibus
persona substantia et essentia. duo principaliter
queruntur primo queritur de sufficientia
istorum nominum ad divina. 2o de improprie-
tatem in divinis. Circa primum queruntur
tria. primo utrum debuit ibi sufficere
nomen persone. 2o utrum nomen
substantie. 3o utrum nomen essentie. primo
ergo queritur utrum debuit ibi sufficere
prima ad divinam. Et videtur quod non quia
illo debet dici in divinis dicitur sicut
augustinus vii de trinitate x. ca. et habetur
in litera dictum est tres persone ut non
illud diceretur. sed nec debet taceri. ergo
etc. quod solum ad fugiendum hereticam et non
sui veritatem et proprietatem dicitur persona
in divinis. Et ricardus videtur ratione quod
persona notat particulare et non communem
et rationalis nec scilicet a quacumque ratione
supremus et infimus ergo cum in divinis non
sit dicere particulare simpliciter nec est dicere
persona. Et particulare rationalis tamen
est repositionem inter omnia dicta Nam
compositio est quod substantia corporali et spirituali et
eiusmodi corporalis inter divina videtur maio-
rem compositionem habere ergo cum prima sit non
particularis et hec sunt composita et in
divinis est summa simplicitas patet quod in
divinis non debet dici nomen persone. Et
vocabula nostra dicunt videtur quod ut nomi-
nis fieri ostendatur. sed quoniam illa utimur
vocabulo personarum in divinis quod est idem
quod persona. ergo ad ipsos personas habent vo-
cabula quam nos. nec nos dicimus et
Ron persona dicitur quod per se sonans sive
per se unum. sed per se unum convenienter recipitur
in deo. ergo et persona quam filii nomen
Et persona dicitur quod sic nam intelle-
ctualem ab aliis distinctam. sed in deo
est ponere sicut nam intellectualem
et ab aliis distinctam. sic supra ostensum
est de pluralitate personarum ergo etc.

Item persona nominat in relatione in genere
rationalis nature. sed rationalis sive in-
tellectualis natura est nobilior inter omnia
entia et universaliter omnia in illa est comple-
tissima quia ei nulla potest fieri additio. ergo si
ista completio est ponenda in deo perfectis-
sime patet etc. Tertio persona dicit dignitatem
et in aliis persone dicunt habitudinem dig-
nitatem aliquam notabilem. ergo cum digni-
tas perfectissime sit in deo, nomen persone per-
fectissime in deo ponendum est. pro solutione nota quod
persona de sui ratione dicit distinctionem
pertinentem ad dignitatem pertinentem et hoc
patet in sua ethymologia et in complementis suo-
rum ethymologia. quia persona dicitur quasi per se
una. per se autem una persona dicitur unum quod
est omnino distinctum ab aliis et in se in-
distinctum. persona similiter dicitur a personando
id est a se resonando. resonat autem id
quod in sono eminet aliis et ideo persona
dicit suppositum distinctum ratione dignitatem
et excellentie. cuius dignitas in rebus est par-
tium vocabuli dicti persona penultima cor-
repta. sed persona penultima producta, sed
ratione cuius significationis accipitur ab ex-
cellenti in lingua greca quod est prosopon
apud grecos prosopon dicebat sic nar-
rat hoc homo larvatus qui quando
solebat fieri in tragediis et hoc fiebat
propter duo, una ratione erat ad distincte
representandum eum de quo fiebat sermo
alia vero erat ad melius resonandum vel
personandum et ista duo conveniunt dictis
duabus proprietatibus et ideo ab hoc nomine
prosopon apud grecos sumptum est hoc nomen
persona apud latinos. et quia in aliis
maxime attenditur distinctio dignitatis
tractum est primo ad significandum honorem
in aliis. deinde quia individuum ratio-
nalis nature distinctum est ab aliis et hoc
proprietate dignitatis imo excellentie. hinc est
quod extensum est ad significandum suppositum ratio-
nalis nature. ~~deinde~~ deinde quia in deo
est reperire suppositum distinctum propter
nobilissimam essentie sive dignitatem, transla-
tum est ad divina. quia ibi ratio nominis
perfectissime invenitur. ~~concedendum est ergo~~
primus ipsum nomen persone aliis sit impo-
situm concedendum est ergo quod in divinis proprie
et convenienter nomen persone accipitur.
Ad primum ergo quod obicitur quod dictum est non in-
venitur, dicendum quod angeli loquuntur per se
illos in quo nomen persone sunt et sunt
equivalens sive etiam dictum est non
inveniri quod persona convenit sicut
sed hoc dictum est quia insolitum nec ta-
ceat i. nec confessio fidei dimittere
pervertere. Ad illud quod obicitur quod persona
videtur perpetualis, dicendum quod pater de ratione
sui nominis importat perfectionem et imperfectionem.
sed persona de ratione sui nominis im-
portat completionem. ideo potest in divinis
proprie non particulare et ... quia in di-
vinis nomen ... et nomen generis
imperfecte. quod dicit angelus quod deus
est [illegible] magnus sive [illegible]
bonus. Ad tertium quod obicitur quod persona no-
minat compositissimum dicendum quod hoc acci-
dit quia individuum rationalis nature
est in genere et ideo indiget distinctione
differentie distinguentis. sed in divinis
est distinctio sola originis et perfecta non
est in genere et ideo non oportet quod sit ibi
aggregatio differentiarum. Ad quartum quod obicitur
quod apud grecos non extendit complementum
sive prosopon dicendum quod ratio extendendi apud
latinos non tamen sunt proprietas quia
penuria quia non habebant unde [illegible]
et ratione cuius sunt quod secundum quasi
res idem sonat. quod [illegible] greci
autem habebant proprium vocabulum suppo-
sitis quod extendunt et ideo non sunt
coacti transferre ut nos

Secundo queritur utrum nomen
sive dici debeat in divinis vel
[illegible] sive et quod sic videtur

Augustinus libro v de trinitate. deus absque
ulla dubitatione dicitur substantia vel si melius
appellatur essentia. Item boecius cum
augustino de trinitate dicunt quod aliorum no-
minum quia ut magnitudo bonitas et huiusmodi
mutantur in substantiam. Si ergo substantia transit in
ad secundum predicamentum nomen proprie dicitur ibi nam
si non proprie eque bene dicitur quod
substantia transit in alia predicamenta. Item eo modo
quo planum est quod ens per se. sed solus
deus perfectissime ens per se ergo nomen
substantie in deo est perfectissime. Item ratio
substantie secundum augustinum est dici ad se et absolute
sed ubi est proprie dici ad se ubi nulla
est dependentia ergo si hec cum in deo
ergo etc. Contra augustinus vii de trinitate manifestum
videtur esse dicere de deo quod subsistat bo-
nitati sue. Sed si de bonitate eadem
ratione et de qualibet perfectione ergo simpliciter
loquendo inconveniens est dicere ipsum esse
substantiam. Item boecius in libro de trinitate deus
non est substantia sed super omnem substantiam ergo hoc
nomen substantia proprie est in creaturis et non
in deo. Item accipiendo verbum ratione quia
omne quod substat est aliquid inherens
sed in deo non est aliquid inherens nec
inherentia ergo nec substantia. Item omne quod sub-
stat alii componitur illi ergo deus non est com-
positus nec nomen compositionis ibi nec
nomen substantie ergo cum in divinis non sit com-
positio patet etc. Responsio dicendum quod nomen substantie
a duplici proprietate sit dici [illegible] a per se
stando non [illegible] et [illegible] est in divinis
et magis proprie quam in creaturis. vel a sub-
stando alii vel aliis et hoc subiecte vel
alii inherenti etc. patet quod et impossibile in
divinis quod proprietates in divinis non sunt
accidentes nec inherentes vel aliud distin-
guentes etc. sed in divinis non omnis proprie
nec omnis impossibile quod proprietas illa non
inheret sed distinguit etc. non sunt con-
sistere sine substantie est sub alio [illegible]

sed existere quod ab alio esse et hoc est
quod augustinus dicit in libro de trinitate quod melius
dicitur existentia quam substantia vel quod subsistat
alii ut predicatur etc. dicit de natura
substantie vero communior et iste modus magis
proprie est contra nomen intelligere quam contra
secundum esse. quod sic patebit in sequenti
[illegible] quod [illegible] [illegible] dicunt [illegible]
modus dicendi non ex proprietate [illegible]

Secundo queritur utrum nomen essentie
dici debeat in divinis. et quod sic videtur.
augustinus vii de trinitate essentia vere ac proprie dicitur
in divinis ita ut forte solum deum dici
oporteat essentiam. Item hoc nomen qui est est
nomen quod ipse deus sibi imposuit ergo
si ipse proprie se nominat deus proprie dicitur
qui est. Sed de quocumque proprie dicitur
qui est potest dici de ipso essentia ergo proprie
in divinis dicitur essentia. Item inter omnia no-
mina nomen essentie est absolutissimum
unde essentia secundum avicennam dicit rei quid-
ditatem nomine absoluto. Sed ergo in divinis
sit omnimoda absolutio ergo nomen essentie
Contra nos intelligimus deum nisi in causa-
tis et creaturis. sed nominamus deum sicut
intelligimus ergo nullum nomen absolutum
debet omnino poni in deo. Item quicquid in
genere dicitur nomen substantie et essentie nam
substantia aut dicit quid aut suppositum
si suppositum ergo supplent nomen persone
si quid ergo supplent nomen essentie
ergo cum [illegible] labia non [illegible]
in loquendo de deo nequaquam debet hoc
nomen poni in deo. Item queritur generaliter
de veritate et sufficientia et ordine istorum qua-
tuor nominum. essentia. subsistentia. substantia
et persona. Responsio ad predictorum intelligentiam
est notandum quod ista quatuor vocabula respon-
dent quatuor vocabulis in greco. que sunt
usia. usiosis. ypostasis et prosopon. ut
usia respondeat essentie usiosis substantie
ypostasis subsistentie et prosopon persone
ratio autem et sufficientia istorum quatuor

nomen ab aliquibus accipitur sic. Cum
divinis est accipere communicabile et incommu-
nicabile et hoc quia veritate et virtute
scripture que dicat deum trinum et unum;
quia cum nos dicimus in deo intelligere
quod vere est, patet ex quo videmus in hiis
inferioribus maxime secundum nobiles et per-
fectas et superiores creaturas omnem in-
genium in inferioribus invenimus quod est
et quo racione eius significatur in con-
crecione ut dicatur homo et humani-
tas, sic in divinis intelligimus quomodo
non intelligimus in deum illa duo
in deo, in concreto et in abstracto significatur
per hoc nomen deitas, et in concrecione
per hoc nomen deus. Et ideo imposuimus
ei nomen quod significaret ipsum quod est
et hoc est essencia, et ipsum quia est et hoc
est forma. Et ita hec duo nomina acci-
piuntur comparate communis est ens in divinis
accipere quod est incommunicabile et hoc est quod
distinctum sive quis distinctus, et ad
ipsum conveniunt duplex intelligi sive
significari vel incommunicabile distinguibile et
hoc per nomen subsistencie sive ypostasis
vel inquantum distinctum et hoc per nomen
persone. Et licet in deo nil sit di-
stinguibile et distinctum quia quod in eo est
totum est commune, tamen contingit duplici
nomine significare. Unde dicit ista quatuor
nomina secundum modum intelligendi sic quod est
quod est qui est quis est et quia in deo
idem est quod est et quod est communicabile
et distinguibile et distinctum quia alia secundum re-
ctam accipiunt et formam et essenciam per
deitatem, sic et ypostasis nomine utuntur
greci pro supposito actu distincto, unde distin-
ctio per quod est et quod est et per distinguibile
et distinctum in nominibus divinis non satis
diversitate ... secundum rem intelligentes
sufficiunt et alii volentes dicere quod substancia
et essencia accipiuntur comparate quia substancia
differentes quia ... convenit intelligi sub

duplici racione, una est quia omnia in-
digent eo ut sint, alia est quia ipsum
non eget aliis; primo modo dicitur essencia
a quia et per quam omnia sunt; 2º modo
substancia quia per se stat omnibus aliis sub-
stans, subsistencia vero sive ypostasis
et persona accipiuntur comparate incommunicabile
et distincte, quomodo autem utrumque nomen di-
cit quid distinctum, scilicet ypostasis dicit
suppositum sive distinctum sed persona dicit
distinctum proprietate nobili. Sunt alii qui
volunt dicere quod ista quatuor nomina di-
stinguuntur secundum communicabile et incommunicabile
secundum quod potest utrumque duplex significari vel
in abstracto vel in concrecione. Nam
communicabile potest significari in abstracto
et tunc dicitur essencia vel in concrecione ad
supponendum et dicitur substancia. Similiter incommunicabile
potest significari in abstracto et tunc dicitur sub-
sistencia sive ypostasis vel in concre-
cione et tunc dicitur persona. Sed tamen omnes isti mo-
di habent calumpniam, primus quoniam qui-
sunt per distinguibile et distinctum
quia greci utuntur vocabulo ypostasis de
nobis utuntur persona, et ita per suppositum di-
stinctum et Damascenus dicit quod ypostasis
est substancia cum proprietatibus et ita significat actu
distinctum; secundus modus habet calumpniam
similiter quia essencia non videtur aliquo modo
significari ut in concrecione ... aliquo
sive non absolute; tercius modus
habet calumpniam similiter quia substancia significatur
abstracte sicut essencia, et preterea est du-
bium utrum sit intelligere ypostasis ab-
stractis proprietatibus et ideo si non est in-
telligere ypostasis abstractis proprietatibus
quo conveniunt separare, et precipue ...
modum dicendi est quod cum fides dicat
deum esse trinum et unum, inquantum dicat
unum non possumus intelligere unum
quod intelligimus quo est unum et quod
est unum, et quo est unum est illud

quo est, et quod est unum est illud quod
est primum et essencia secundum substantiam. Si intel-
ligamus terminum, verum est quod intelligamus
eum cum quo distinguitur et quo distinguitur,
et quo distinguitur est proprietas. Ille autem
qui distinguitur semper significatur ut disti-
nctus, et hoc potest esse dupliciter: vel ut di-
stinctus proprietate personali, vel ut dis-
tinctus proprietate non[illegible] sive notionali. Primo
significatur nomine subsistencie, que dicitur
prima substantia, et sunt non tantum in divinis [illegible]
[illegible] Sed [illegible] secundum quod significatur per hoc
nomen persona, quod importat non tantum proprietatem
non conveniunt nisi suppositis rationalis nature,
quod greci utuntur nomine ypostasis sic nos nomine
persone. Secundo dicit Boecius quod greci utuntur
nomine ypostasis pro supposito rationalis nature,
[illegible] patent obiectiones. Ad autem
[illegible] quod non deberemus negare ab [illegible]
[illegible] quod communis nominis dei pro [illegible]
[illegible] pro [illegible] consonum eum habe-
re absolutum. Alia patent.

Consequenter est quod 2° loco de [illegible]
nominum personarum et suppositorum quod inveniuntur
hoc nomen persona [illegible] contra hoc. Primo
utrum in divinis inveniatur hoc nomen substantia.
Secundo [illegible] si invenitur essencia. Tercio
si hoc nomen deus, utrum sic catholice
possimus dicere plures deos.

Quantum ad primum quod inveniatur hoc
nomen substantia [illegible] sic Hilarius
de synodis [illegible] tria per substantiam,
sed unum per consonantiam. Item Anselmus
in fine monologion dicit tres
substantias. Item Boecius in libro de duabus naturis
et una persona Christi dicimus unam
essenciam et tres substantias. Item [illegible]
[illegible] quod substantia est medium inter
essenciam et personam, sed medium sapit
naturam extremorum; ergo pari ratione
qua dicitur una substantia ab unitate
essencie potest dici plures a pluralitate
personarum. Item omnes [illegible] ad substantiam [illegible]

singularis inquirimus cum actiua vel
proprietates inveniuntur nisi per substantiam, sed ac-
tus inveniuntur et plures dicuntur in divinis,
ergo verum est ponere [illegible] secundum substantiam.
Quod autem plures dicuntur patet, quia dicitur enim
pater et filius et spiritus sanctus etc. Item
idem est relatum substantie sicut talis et qua-
lis [illegible] sed [illegible] est substantia patris [illegible]
[illegible] filio [illegible] dicit Hilarius quod
non possimus dicere deum [illegible] ergo
verum est quod [illegible] distinctio in substantia,
ergo si [illegible] distinctio personarum dicimus
plures personas, ergo et plures substantias.
Contra [illegible] dicitur [illegible] substantiam
[illegible] hoc nomen substantia. Ergo si nomina substan-
tialia dicuntur de omnibus singulariter,
sicut patet ex [illegible] Augustini super [illegible]
patet etc. Item [illegible] dicit [illegible]
[illegible] secundum substantiam [illegible] vera [illegible]
[illegible] sed [illegible] patrem et filium non est
[illegible] ergo nec unus [illegible]
substantiam, ergo non est dicere plures substantias.
Item Augustinus dicit quod idem est deo sub-
sistere et esse. Ergo cum unum sit esse, unum
est subsistere. Ergo sicut ab uno esse dicitur
una essencia vel [illegible] ita ab uno
subsistere debet dici substantia sive subsi-
stencia. Item Ieronimus ad Damasum papam
[illegible] in ore sacrilego tres
substantias [illegible]. Respondeo dicendum quod [illegible] non
[illegible] subsistencie dupliciter accipitur
in divinis [illegible] sic in se in-
tellectus actus et [illegible] ergo dicitur
quod substantia [illegible] per se stans vel sub alio
sive sub proprietate. Primo modo una tantum
est, sive non [illegible] quod verum est [illegible]
illud quod est [illegible]
ad proprietatem [illegible] sive pluraliter.
Primo [illegible] valet [illegible] 2°
[illegible] ypostasis [illegible]
distinguitur hoc nomen subsistencia et
secundum alterum intellectum [illegible]
secundum alterum ypostasis, et secundum alterum
[illegible] secundum alterum [illegible] et

quod substantia dicitur dupliciter et subsistencia ideo venit diversitas modi loquendi inter doctores. nam hilarius et ipse boecius dicunt quod subsistencia equipollet usiosi et ideo dicit boecius eam non plurificari sed substantiam dicunt equipollere ypostasi et ideo dicit boecius eam plurificari et secundum hunc modum loquitur hilarius et anselmus et boecius sed rich. et augustinus volunt quod substantia equipolleat usiosi et ideo dicunt eam non plurificari sed subsistenciam ypostasi et ideo dicunt eam plurificari. patet quod hiis visis ad rationem in principio. patet etiam quare greci non timuerunt nomen prosopon sicut latini quod oportuit nos timere nomen persone propter ambiguitatem et ideo maluit confiteri tres personas quam tres subsistencias sive substantias. tamen ad argumentum quod fiunt quod substantia tenet medium quoniam substantia prout equipollet ypostasi plurificatur tenet cum persona et ideo innatur sicut persona sive plurificatur prout autem equipollet usiosi plus se tenet cum essencia et ideo non innatur nec plurificatur sicut nec essencia. omnes autem illi auctores et rationes et precedentes et sequentes loquuntur de substantia prout equipollet ypostasi sive supposito et hoc modo plurificatur. rationes autem ad oppositum procedunt secundum aliam acceptionem huius nominis substantia sicut indicauimus de hoc nomine subsistencia sed quoniam augustinus auctoritas et mos ecclesie nomen id substantia accipit magis in illa acceptione in qua dicit ipsum quod est sine usiosi sive ipsam essenciam. ideo quoniam non recipitur ut dicantur tres substantie in divinis.

Secundo queritur de innatione istius nominis essencia et quod non innatur videtur sic. quod in divinis est unitas absolutissima que non multiplicatur ergo cum illud nomen sit a deo absolutum sic nomen essencie ergo per illud significatur unitas non multiplicata. et hoc est quod dicit augustinus quod ratio repugnat tres homines vel animalia. hoc enim nomen deus est nomen essencie in comparatione ad personam. sed secundum septimum quem [illegible] si deus et deus dicitur unus et non plures et secundum symbolum non tres dii sed unus est deus. ergo et hoc nomen essencia multiplicatum non plurificabitur cum sit absolutum. Item natura divina non multiplicatur in personis sed hoc nomen essencia est nomen nature divine et hoc nomen substantia ergo nec essencia nec substantia multiplicantur sub istis nominibus ut videtur. Contra augustinus septimo de trinitate cum hec tria non dicuntur de una persona loquitur de tribus personis sed nouerit genus propter quod respiciunt essencie. nam ergo cum dicuntur tria ergo tres essencie. Item contra viii augustinus in eodem libro dicit quod pater et filius et spiritus sanctus dicuntur tres persone quod quod est eis hoc quod est persona sed hoc idem essencia est que ergo sunt dii tres persone essencie. Item idem dicit et habetur in littera quod ideo dicuntur tres persone quod pater est una persona et filius persona et spiritus sanctus persona. similiter sunt tres essencie quod pater est essencia etc. Item pater et filius sunt entes plures ergo plures sunt entitates secundum quod sunt plures dii ergo plures deitates. similiter pater et filius sunt ergo plura esse ergo plures essencie. Respondeo dicendum quod in omni sententia enim est ratio et comparatio intelligimus naturam et habentem naturam cum ergo hoc sit in deo intelligimus ratione in deo naturam et habentem naturam et naturam dicimus substantiam vel essenciam habentem naturam dicimus personam quam ergo in creatura rationali faciunt unam personam hec plures naturas scilicet corporalem et spiritualem sic e converso fuit in deo propter summam simplicitatem conveniunt una

naturam habere a pluribus quam convenit
habere alio et alio modo. et hoc non
potest esse ab eodem. quia ergo una est natura
tamen trita et non numerata. ideo tamen dicitur
una substantia et essentia et non numerata. quia
vero plures habentes idem plures persone
nulla omnino repugnantia existente. Ad id
ergo quod obicitur de essentia pro hoc quod Augustinus
dicit hec tria dicendum quod nimis copiose
loquitur et improprie et ideo verbum eius est
exponendum. Ad id quod obicitur quod idem
tres persone quia persona est genus et idem
quilibet est persona dicendum quod non dicit tres
eadem sed pro eo quantum ad verbum extra
ideo oportet intelligere quod ibi additur quod
est genus quod distinguitur unde pater est persona
et filius est persona non eadem sed alia.
Ad aliud quod obicitur dicendum quod eius aliquid
de substantia etc non tenet unum aliunde
aliud tenet adiacente etc tenet unum
a supposito etc non numeratur forma et hoc
modo non sequitur quod sint plures enti-
tates nec de hoc verbo sunt quod plura e[illegible]

Queritur quidem utrum catholice pos-
simus dicere plures deos, et quod sic
ostenditur hoc modo. hoc nomen deus re-
cipit distinctionem tamen ratione suppositi
et cum dicitur deus generat deum ergo cum
eadem distinctio impertitur pro hoc quod ipse e[st]
generat. et pro hoc quod est tres quod persona-
lis ergo pari ratione est catholice tres dii
sunt. Item idem est deus quod habens
deitatem. sed plures sunt habentes deitatem
hoc dicitur catholice ergo similiter plures dii
sunt. Item hoc nomen deus communis sit
speciale tamen impositum est ab operatione
sed sunt operationem plures dicuntur de primo.
vel patrem Genesis 1. faciamus hominem et cetera
ergo et hoc nomen dii. Item ad imitationem
aliarum rerum et non plura respiciuntur
quam vera multiplicatio suppositorum et for-
me sed hoc est in deo quia tres sunt
persone divine pro substantia dicit suppositum
et divine forma ergo et cetera. Item et omne
nomen generale contingit specificari et
persona sit nomen generale. videtur quod possit
specificari cum dicitur tres persone ut dicitur
Athanasius specialiter quam tres. sed hoc non
potest esse nisi addatur nomen generale tribus
nec est aliud nomen dare quam hoc nomen
deus ergo et cetera. Contra quod non dicitur catholice
patrem ex nativitate [illegible] quod est
deus unus solus unus est. Item in symbo-
lo non tres dii sed unus est deus. Item
hoc cum ratione quia hoc nomen deus
dicit formam naturam sed forma non non
numeratur sive pluraliter ergo nec hoc non
deus. Respondeo dicendum quod non est dicere plures
deos catholice quia iste plures significat plura-
litatem tam quam suppositi et forme in
nomine substantivo in plurali generalis sive
singulare et ideo cum forma implicat
pro hoc nomen deus non sit multiplicata
non debet dici plures dii. Ad aliud
quod obicitur quod catholice dicitur deus generat
deum dicendum quod non est simile quia generat sive im-
portat distinctionem in consequentia sed
plures vel tres simpliciter impertitur di-
stinctionem quantum ad suppositum et forma
Ad id quod obicitur quod idem est deus quod
habens deitatem. videtur dicendum primo uno modo
quod habens deitatem potest dici [illegible] et
est unum solum et expellet ei quod est
deus quod quidem dicit ipse est. et alio
modo et non hic expellens et
multiplicatur potest tamen aliter dici quod deus
non significat habentem. sed si dicitur deitatem
in comparatione ad habentem et ideo non
multiplicatur. Ad id quod obicitur de opera-
tione dicendum quod nomen potest sumere operationem
vel pro modo adiacentis et sic tenet
unum aliunde vel pro modo substantivi et
non pluraliter et taliter significat hoc
nomen deus. Ad id quod obicitur de opera-
tione dicendum quod nomen potest sumere operationem
pro modo adiacentis et tenet unum
aliunde vel pro modo substantivi et sic

non plurificatur et sic significat hoc nomen deus / Ad id quod obicitur quod ibi est multiplicatio suppositorum et formae dicendum quod hoc nomen deus est quasi possessivum unde imponitur a duplici forma scilicet possessionis et possessoris et a forma dabitur est in ratione possessoris et secundum possessoris quantitate intrinseca notatur forma possessionis ut dicunt doctores sic et in proposito unde non notatur forma certa / Ad illud quod obicitur quod generale est speciei dicendum quod prima non notat communiter intellectualis nec duplicit potest significari sine specificatione vocis [illegible] ut cum dico tres persone a [illegible] et [illegible] potest [illegible] specificari per nomen determinatum ut si dicam persone divine vel angelice vel humane. Et si tamen quidem [illegible] non specificat per unum non sit in [illegible] quod tres persone angelice dicuntur tres angeli videri potest quod hoc est [illegible] impropriam humanam eloquium quam [illegible] tamen lingua greca quam latina sed magis latina. Vel potest dici quod hic non permittit [illegible] nomen commune non speciale a speciali forma imponi aut [illegible] impositum est a natura communi aut a proprietate persone si est impositum a natura communi cum illa non multiplicetur non potest per unum nomen specificari. Si autem sit impositum a persone proprietate tunc cum illa non conveniat [illegible] non potest per illud specificari et ideo [illegible] nomen generale sine quod importat quantitatem nominis quod est quasi et multiplicata et ideo non est [illegible] specificatio per ad nomen [illegible] vel per additionem vel per [illegible] personam

In parte ista sunt dubitationes circa litteram et primo quaeritur de hoc quod dicit [illegible] tres hypostases / [illegible] illud quod dicit [illegible] tres hypostases non bene sufficimus nomen esse quod non debet dici plura [illegible] quod nomen hypostasis nullo modo debuit recipi nec nomen essentie. Sed Boecius dicit super li. predicamentorum quod hypostasis et [illegible] essentie forma essentie compositi sed in [illegible] non recipitur [illegible] nec compositum [illegible] / Responsio dicendum quod [illegible] non dicit quod non sit dicendum tres hypostases quod simpliciter [illegible] et erroneum sed quod nomen [illegible] insinuatur et videbatur sonare idem quod [illegible] et [illegible] secundum quem acceptionem non [illegible] amplius de [illegible] et ideo tunc volebat tacere ne [illegible] occasionem acciperent maligni [illegible] nomen specificatum [illegible] / Ad illud quod obicitur 2o dicendum quod [illegible] non aliter accipitur in theologia aliter in philosophia et [illegible] qui aliter accipit loquentes ut philosophus et aliter loquentes ut theologi in libro de duabus naturis ut theologus et una persona Christi. Item queritur de hoc quod dicit quod verius est deus quam [illegible] cum dicat [illegible] omnis [illegible] cogitat deum esse trinum et unum et [illegible] est verius [illegible] non est verius quam cogitatur. Et [illegible] quod dicit quod verius cogitatur quam dicitur multa enim dicimus que non intelligimus [illegible] plus extendit se veritas sermonis quam interioris cogitationis Et [illegible] deus esse summe unum [illegible] potest hoc verius cogitari nec [illegible] summe [illegible] / Responsio dicendum quod [illegible] est [illegible] potest [illegible] comparatio [illegible] ad ipsam cogitationem et cogitationem [illegible] et non [illegible] veritatem quod unum et idem est deus qui [illegible] et qui cogitatur [illegible] et [illegible] potest [illegible] comparatio ad actum essendi et cogitandi vel loquendi et [illegible] sermo [illegible] veritatem quam deus in suo [illegible] summam veritatem cogitatio

vel ita cum sit creata et exemplata a summa veritate non potest esse summe veritatis nec locucio. et ideo nichil de veritate est et tamen cum magis appropinquat summe vero actus cogitandi interior quam actus loquendi exterior magis est de veritate cogitacio quam locucio que dicitur est falsior. Quoad vero ad opposita procedunt secundum primam viam. Item specialiter de hoc quod dicit augustinus quod homo loquendi et disserendi necessitate tres personas dicit quam scriptura non contradicit. Sed patet si tenemus non esse tres personas scriptura non contradicit ergo licet dicere patrem et filium et spiritum sanctum non esse tres personas. Sed non licet dicere nisi verum quod fides et cum oppositum. Respondeo dicendum quod ista non fuit tota racio dicti sed augustinus subdicit preterea esse racio eius sunt scilicet ipse aperte concludit scriptura quod racio consonabat et scriptura non contradicebat. Si enim scriptura contradicet quantumcumque racio dictaret non esset [illegible] et propter hoc non liceat dicere tres essencias quia racio non consonabat. Quia autem magis racio consonat in hoc nomine persona quam in hoc nomine essencia patet. Si attendatur significatum verbi quod verbis autem augustinus supra unde persona dicit quod dicitur est ab aliis tres persone patet quod duo sunt racio. prima fuit quod unitas [illegible] conveniebat 2a quod racio consonabat. Tercio quod scriptura in nullo contradicebat immo etiam consonabat eis. Unde minus dicit plus intelligit qui dicit quod scriptura non contradicit. Ad obiectionem tercia dicendum quod ibi nulla penitus est diversitas sicut nec singularitas quia si hoc est verum ergo ibi est omnimoda incompossibilitas quod non est verum. Respondeo dicendum quod facienda est vis in verbo. diversitas enim attenditur proprie ad plura essencialia sive specialia quod quod in divinis quidem ad essencialia non patet ergo. Ad 4 patet quod in illa diversitas [illegible] non sequitur quod penitus omnimoda incompossibilitas nisi addatur determinacio scilicet immo ad essencialia et patet illud

d. xxiiii

Hic diligenter inquiri oportet cum in trinitate non sit diversitas sive exceptio

hoc nomen persona a generali regula nominum generalium ostendens quod quamvis est tres plures non tres essencie vel sic. Hic incipit et primo in genere determinat quid significet cum dicit tres persone et hoc facit duas partes in prima ostendit quid significetur per terminum numeralem. In 2a quid significetur per hoc nomen personam ipsa persone [illegible] preterea considerandum est cum hoc nomen ut predictum dictum. Prima iterum potest esse duas in prima querit et solvit generaliter. in 2a solucionem suam adaptat nominibus distinctis in speciali ibi cum enim dicimus unus deus. Et hoc 2a pars habet tres [illegible] In prima parte determinat quid significet unus et plures. In 2a quid significent duo et tres et ceterum cum dicitur tres persone nomine numerali. In 3a quid significet discretum et distinctum ibi cum autem dicimus distincte sunt persone. In 3a quid significent trinitas et trinus ibi cum vero dicitur trinitas et c.

Ad intelligenciam eorum que hic in parte ponuntur est sciendum quod de terminis numeralibus prout accipiuntur in divinis et circa hoc tria principaliter queruntur. Primo queritur de termino numerali et primo sicut est hoc nomen unus. 2o de termino simpliciter numerali sicut est hoc nomen tres. Tercio de nomine complectente utrumque sicut nomen trinus et cum ad primum sunt queritur. Primo queritur utrum hoc nomen unus dicatur positive vel privative in divinis. 2o utrum dicatur [illegible] scilicet

vel secundum relationem, quod autem dicatur priva-
tive in omnibus hoc videtur per
rationem. Nam prius dictum est, unum est quod
non dividitur. Sed ista ratio data est
per privationem, ergo unum dicitur privative. Item
commentator dicit super metaphysicam
quod unum et multa opponuntur sicut privatio
et habitus, et unde dicitur privatio mul-
titudo dicitur habitum, quod si verum est unum
non tantum in deo sed etiam in omnibus
dicitur privative. Item hoc ipsum videtur
ratione, quia unum opponitur ei quod est mul-
ta, aut ergo contradictorie aut contrarie,
aut privative aut relative. Non con-
tradictorie, hoc patet. Item nec relative
quia relata sunt simul, et unum dependet
ab alio mutuo. Sed unum non depen-
det a multis. Nec contrarie, quia unum con-
trariorum non est alterius privatio, sed unum
est privatio multitudinis, ergo per locum a divi-
sione opponuntur privative. Sed constat
quod multa dicunt positionem, ergo unum non dicit
nisi privationem. Item quod in deo specialiter
dicatur privative videtur, quia unum secundum quod
dicitur positive est principium numeri et
et quantitatis. Sed in deo nulla est quan-
titas, ergo nec unum positive dicitur.
Item hoc videtur quia si deus est unum posi-
tive et lapis est unum, ergo deus et la-
pis sunt duo, ergo deus cum creatura consti-
tuunt numerum, et si hoc, deus est pars
numeri, quod simpliciter impossibile est. Si dicas quod
non sequitur, quia unum non dicitur univoce,
hoc nihil est, ut videtur, quia si aliquid
conveniat cum eo quod possit convenire crea-
turae ad minus analogice et secundum analo-
giam attenditur numeratio, ut cum dicatur
quantitas et albedo sunt duae essentiae,
ergo hoc non solvit. Item ab eodem ali-
quid habet esse et esse unum, quia forma quae
dat esse dat et distinctionem. Si ergo ens
non dicitur privative, sed positive, pari ra-
tione nec unum de aliquo dicitur privative.
Item quod sonat in complemento sonat in
habitum non in privationem, sed unum so-
nat in complemento, quia quanto aliquid
perfectius tanto magis accedit ad u-
nitatem, ergo unum non dicitur privative.
Item si unum est privatio consequitur quod non
sit multa modo, sed quaelibet privatio ac-
cidit habenti naturaliter, sed unum naturaliter ac-
cidit multis, ergo unum non est privatio.
Item nulla privatio consequitur suum habitum nec
salvatur in illo, sed unum salvatur in
multis et illa consequitur, ergo non opponun-
tur privative nec alio modo ut privative.
Responsio: Dicendum quod quaestio ista communis fuit
magistri [illegible], quod [illegible] sit de hoc nomine
unum in creaturis, in deo non dicitur positive
sed privative, ut patet in littera, et assignatur
auctoritate ab Hilario cuius Hilarius
non dicit expresse nisi quod cum nomina
[illegible] in deo inveniuntur, magis ea
[illegible] quam aliquid ponendo et ratio
sua fuit quia unum positive dictum est
principium quantitatis et numeri, deus autem
in se non habet quantitatem nec in se
est [illegible] nec aliis connumerabilis,
sed cuius hoc positio per aliud videatur.
Tunc contra hanc teneo et ratio
huius est quia cum unum nullo complemento
sit in deo quam in creaturis, nullo fortius
ibi dicatur positive, et vice versa cum
omnis unitas ad primam unitatem
reducatur et non est reductio habitus
ad privationem, necesse est quod unum in deo
ad ponat, et propterea dicendum quod est loquendum
de hoc nomine unum in creaturis quantum
ad rem intellectam vel quantum ad
rationem intelligendi. Si loquamur
quantum ad rationem intelligendi, sic dico
quod dicitur privative, unum et ratio eius assi-
gnatur per privationem divisionis sive mul-
titudinis, et hoc est quod unum est primum
et prima non habent intelligi a nobis
nisi notificari nisi per posteriora et inde
est quod privative dicuntur. Unde unitas

in substantia vel quantitate vel qualitate quia
licet aliud sit per quod possit intelligi
dei potentie vel necessitas equalitas
similitudo et cetera opposita privationis Si
autem loquamur quantum ad rem intellectam
sic unum dicit respectum ad materiam et habet
respectum ad formam Ratione respectus ad materiam
est in se indivisum et potentia divisibile
et quod potentia invalet sic dicit per modum pri-
vationis sic et unum ratione respectus
ad formam que dat esse distinctum
et limitatum sic dicit positionem quia igitur
in deo est unum omnino secundum formam
~~et secundum materiam~~ in creaturis attenditur
et secundum formam et secundum materiam hinc est quod
solum in deo ponitur in creaturis ali-
quid addit positione aliquam privationem
et secundum rem Ad id quod obicitur primo
quod diffinitur sine notificatione privationis
patet responsio quod secundum rationem sui nominis
et quod primum sic debet notificari Ad
id quod obicitur secundo quod opponitur ut privatio
dicendum quod unum per respectum ad materiam accipitur
privative et accipit contrarietatem per
respectum ad formam accipitur que secundum quod
multitudo formaliter accipitur per respectum
ad actum conceptus qui est mensu-
rac accipitur relative et secundum genus
relationum in quo unum non dependet
ab alio sicut pater in sancta et filius et di-
vise sicut hoc opponentes sunt re Ad
id quod obicitur quod in deo non est privatio
multitudinis dicendum quod unum dicit privationem
multitudinis secundum generalem nominis rationem
sed illa privatio et si nomine tenus sit pri-
vatio tamen realiter est positio quia quanto magis
est privatio divisionis in aliquo tanto magis
est completio et perfectius cum igitur in deo
sit perfectissima unitas ibi accipitur secundum
omnimodam privationem multitudinis hoc autem
non dicit unum quod non dicit in se actum mul-
titudinis nec est impossibile ad multitudi-
nem per divisionem neque per aggregationem
hoc autem unum est perfectissimum et summum

et consummatum et id non est impossibile addimentum
et hoc est non alicui addunabile et hoc
modo est in solo deo et patet quod dicitur
deus unus potentie et quare dicatur unitas
eius a creatura Ad id quod obicitur quod est unum
principium multitudinis dicendum quod verum est in
unitate creata sed non est verum in uni-
tate perfecta et increata et dico perfectam
unicam sicut patet unum si dicatur deus et
creatura duo aut hoc improprie dicitur
est et duo capit a ratione numerum secundum
rem aut si dicit unum hoc est solum
a parte intelligentis quod cum intelligit di-
versa et distincta accipit sub ratione
numeri sicut cum intelligit intellectum non con-
cernit tempus

Secundo queritur utrum unum dicatur
secundum substantiam aut secundum relationem
et quod secundum substantiam videtur quia ens et unum
convertuntur sicut vult philosophus et boecius sed
ens dicitur secundum substantiam ergo et unum Item
hoc concedit pater et filius et spiritus sanctus
sunt unus deus sed si sunt unus de-
us deus non tamen ut dicitur ratione unius
ergo sicut unus sed non dicitur in summa de
trinitate singulariter quod non dicatur substantialiter
ergo et cetera Si dicas quod quia adiectione te-
nus dicitur substantialiter contra cum est si-
gnificatio tamen quam tenet adiectione et
quam tenet positione Item omne substantivum
et in neutro dicitur substantialiter omne quod actum
sit signo tamen in neutro et in masculi-
no cum una sit in ipso ergo dicitur substantia-
in masculino preterea alia nomina in
masculino dicuntur substantialiter ut hoc
nomen eternus unde in symbolo non
tres eterni sed unus eternus ergo sicut unus
Item omne quod predicatur est unum aut tenet
substantialiter aut notionaliter si substantialiter
habetur propositum si notionale sed pater
habet duas notiones ergo non debet di-
ci unus sed duo Item notio et proprie-
tas sunt idem ergo cum proprietas dicatur
[illegible] sunt veri soli nulla notio [illegible]

dici de tribus sed hoc nomen unus
predicatur de quali[bet] persona ergo non dicit
notionem / Contra regula est super lectionem
[illegible] xxiii omne quod predicat substantiam vel
essentiam sed de tribus singulariter in summa.
sed hoc nomen est huiusmodi nomen quod
est unus ergo etc. / Item nullum pertinet ad
essentiam sive ad substantiam multiplicatur
sive pluraliter quod pater est unus et filius
unus sed hoc quod est unus pluraliter
quod pater est unus et filius unus et sunt
duo quod unus et unus ergo etc. / Dicendum
est quod unum et esse distinctum sed cum
dicitur pater est distinctus hoc quod est distinctus
non dicit specialiter ergo nec hoc
quod est unus / Ad rationes in contrarium dicendum
est aliud dicere in divinis et ille dicitur
dicit relationem [illegible] non quod alius dicitur
sed ratione cum quod est unus est dicere a-
liud nam pater est unus et filius est
alius ergo etc. / Respondeo dicendum quod omnium eorum
unitatis est eadem distinctionis enim
omnis sive in divinis aut personarum et
essentiam distinctio ab aliis essentiis
per se ipsam et per personam distinguitur ab
aliis per proprietatem unde est in divinis
ponere de unitate essentiali et perso-
nalem quod ergo persona non est alius
ab essentia unitas essentie et persone
non sunt due unitates simpliciter sed
una ratione differens. Ideo unitas de hac
et illa non dicitur equivoce quoniam nec isti
nec illi impositum specialiter quod ergo ex-
terminum accipit specialem formam ab ab-
stractis hoc nomen unus importat in
divinis unitatem essentialem et personalem
et cum adiectiva termino indifferenti
importat utramque determinatam aut per
adiectivam cum enim additur termino esse-
ntiali importat essentialem cum vero
additur notionali importat personalem
cum autem substantivum termino unde per
se ipsum determinat et ideo in neutro
genere importat quod dicitur sive distinctive
in neutro genere quoniam neutrum
est sive appellativum unitatem essentialem
in masculino vero quod importat distinctionem
et suppositum determinatum et dicit rationem perti-
nentis appellativum est unitatem personalem
et ideo patet quod sic non accipitur sed cum
neutrum sit convertibile cum eo sed solum
in neutro patet etc. 2m quod ibi est fal-
lacia figure dictionis quod mutatur
istius terminus unus quoniam cum non var-
ietur cum significato per terminationem neque
per generis duplicitatem per nullomodum va-
riat modum supponendi maxime si res
hoc faciat. Ideo sit conclusio [illegible]
ad illud quod obicitur quod Ethimus dicit
essentialiter patet responsio quia creditur de
solo essentiali sed unitate personali
aliquando dicit quod hoc est in hoc
nomine unus quod est nomen partitivum et
huius [illegible] articulum / Ad illud quod
obicitur aut predicat notionem etc. dicendum quod
predicat notionem sed antecedenter quod non
[illegible] sed personalem que facit de
unitate et illa dicitur est in quali[bet] persona
Ad illud quod obicitur quod nomen dicitur de
uno dicendum quod est simile nomen sub
ratione [illegible] ut pater hoc nomen principium
et genitus ut pater hoc nomen relativum
et nomen et unitas et proprietas que
idem dicuntur sub rationibus diversis
sicut enim est persona et unitas a unitate
personali proprietate in se disiuncta et ab
aliis disiuncta

Consequenter quaeritur de 2o articulo
quaeritur scilicet de nominibus pronominalibus
ut sunt duo et tres. et circa hoc
queruntur duo. primo quaeritur utrum
dicantur positive ut privatione. 2o utrum
dicantur secundum substantiam aut secundum relationem.
et quod dicantur privatione solum videtur
per auctoritatem magistri in libro qui dicit quod
horum rerum magis est inductus ad pri-
vandum quam ponendum et videtur per
auctoritatem aliorum sanctorum. auctoritas Hila-
rii cum habet in libro de trinitate id est
unum est in quo nullus est alius sed in
divinis unum est verissime ergo in divinis
non est alius ergo isti dicuntur in divinis a

ille dicunt aut non faciunt unum sed
non dicunt aliud quam unum si aliquid po-
nunt ergo etc. Tertio ysidorus dicit quod est unare
unus animus memorie vel similitudinis secundum
ethimologiam sed in deo non cadit divisio
ergo nec unus ergo idem quod prius. Tertio dicit
philosophus quod unus est mensura in esse quanta
per unum sed in deo non cadit mensuratio
cum ipse sit immensus ergo etc. Tertio videtur
hoc per rationem quia a quocumque removetur
genus et species sed genus et species removentur
a deo ergo etc. Tenet in quocumque est genus
unitatis est ponere aliquam speciem ergo si
unus est in deo aut est ibi binarius
vel ternarius aut aliquis alius sed illas
omnes species negant ergo et genus ergo idem
quod prius. Contra si termini numerales dicerent
res quod non unius aut duo tunc ergo
pari ratione possent dici termini sunt
tres quod non sunt una aut duo sed id
non dicit ergo etc. Tertio quod dicit unum videtur
Eusebius dicit in divinis est unus sed
non credo sed si est ibi unus ergo contingit
illud significare esse et si hoc ergo po-
sitive tenentur diffinire quod illud significat
Tertio Ergo si una est essentia tres persone
quas unum negat quod de nullo ergo etc.
Tertio Ideo circa videtur ratione quia discreta
quantitas est maioris abstractionis quam
continua ergo et discreta magis quam dicere
sed nomina dicentia durationem in divinis
dicuntur positive ut eternus ergo et nomina di-
centia discretionem. Tertio in quocumque est
ponere speciem positive est ponere genus
sed in deo est ponere trinitatem ergo et
pluralitatem. Respondeo ad questionem intelligen-
dum quod termini numerales in divinis
non ponunt aliquid sed privant solum
patet in libro et ratione quia positiones sunt
quod termini numerales si aliquid ponunt unum
utique ponunt sed unum non esse in divinis
ponendum et ratio dicit et auctoritas sanctorum
confirmat cum cum in divinis non sit di-
visio et separatio non sit aggregatio non
sit extra mensuratio et unus separatum

imperfectum antecedentem et aggregationem
et incessuram consequitur unus in divinis
non videtur esse ponendum et ideo dicunt
quod differentes vel rationes in aliquo
divinis non dicunt aliquid sed magis
privant magis et minus et uniorem
sed nec positive nec ratione positionis
est concludens. Si intelligatur ad monstrari
positive cum describit separationem ponit non
quod nomina designativa pluralitatis dicuntur
privative sed et nomina designativa
unitatis et si hoc si sic invicem
opponuntur erit sit privatio alterius
erit ibi ambulatio in utroque et si utrumque
alterius privatio est et privatio non sic
privationis sed alterius utrumque aliquid
ponit et ideo si dicunt privative
dicunt positive et contra positio non
est credendum eo quod positionis non
est consequens simpliciter nam si unus imper-
tat distinctionem et super hoc positum aggre-
gationis et continuus in divinis non sit
aggregatio nullomodo est distinctionis et ideo
unus non est simpliciter removendum
a divinis sed unus illud et numquam omnino
removetur ideo in parte sua deficit
et in isto articulo non sufficit quod
a magistris parisiensibus condemnatum
ergo quod termini numerales dicunt positive
sic probant rationes hoc inducte
concedendum quod in divinis aliquo modo est
unus et aliquo modo non. Nam secundum quod
dicit distinctionem privationem secundum originem
sic bonum est esse in divinis secundum aliud
quod aggregationem et divisionem spiritualem
dicit non est ponendum unus in divinis
ex hiis patent obiecta nam rationes
ad primam partem procedunt de uno
secundum eam acceptionem qua sumitur in
creaturis insensibilibus quantum ad concreationes
predictas vel in sensu suo eum con-
cludunt quod ibi non est unus. Similiter
rationes ad partem oppositam procedunt

secundum quod unius distinctionem essentiam importat et hoc quidem est proprie in divinis et licet verum quidem habent in suo sensu unde in divinis negatio est de re simpliciter sed quantitas est de modo ponit. Ad id tamen quod obicitur de quantitate continua et discreta dicendum quod nec quantitas continua est in deo quia trinitas non est quantitas nec trinitas est species eius.

Secundo queritur utrum nomina numeralia dicantur secundum substantiam aut secundum relationem et quod secundum substantiam videtur sic dicit Boetius et Augustinus quantitas in substantia existit sed unius quantitatem dicit quia existit in substantia ergo dictiones numerales secundum substantiam dicuntur. Item omne nomen quod dicitur ad se dicitur secundum substantiam sed duo et tres est nomen quod dicitur ad se non ad aliud ergo dicuntur secundum substantiam. Item cum de patre et filio et spiritu sancto sint tres hoc nomen tres aut dicitur notionaliter aut essentialiter non notionaliter quia ista est notio nisi quando dicitur de tribus ergo essentialiter. Item notiones sunt quinque sed si termini numerales importarent pluralitatem notionum ergo esset quinarius in divinis ergo non tres sed quinque sunt sed hoc falsum ergo non dicuntur notionaliter ergo dicuntur essentialiter sive substantialiter. Contra omne nomen pertinens ad substantiam non dicitur pluraliter sed singulariter sed tres tamen dicitur pluraliter ergo nullo modo dicitur secundum substantiam ergo dicitur secundum relationem. Item omne non substantiale predicatur de qualibet persona sed tres de nulla persona predicatur ergo etc. Item si hoc nomen tres secundum substantiam diceretur ergo liceret ei addere terminum substantialem ergo possumus dicere tres deos vel tres substantias quod tamen verum est contra fidem. Propterea dicendum quod aliqui volunt dicere quod licet termini numerales in deo nihil addant tamen hoc nomen persone plurale unde si dicitur persone tres ibi pluralitas et personalitas et talis est modus intelligendi sed hoc est quod si

ponentur stare esse ab eterno sicut imponitur plurimi quod posuit tunc plures essent et in angelo etc. non sed unus ille non esset proprietas nec passio quia sed ipse forme immutabiles et per consequens modo dicere tres in divinis non est dicere nisi ipsas tres personas. Sed id non est dicere quem si idem esset dicere tunc videretur esse nugatio. Si dicantur tres persone una pluralitas et idem videtur nichil plus dicere cum dicitur tres sunt persone quam dicitur persone sunt plures. Et propter hoc alius modus dicendi est quod licet termini numerales dicantur secundum relationem et important ipsas notiones et hoc patet quia in divinis importat distinctionem; distinctio autem est a proprietatibus unde tres importat proprietatem quam personant in communione. Notio vel magistro convenit soli divine proprietas unica vel ab alio distinguit divina unitas unde dicuntur persone tres proprietatibus suis distincte. Et si tu queras quid dicitur cum dicitur tres notiones dicendum quod se ipsis distinguuntur proprietates ideo non dicit nisi notiones ipsas. Ad id ergo quod obicitur quod quantitas existit in substantia dicendum quod licet in creaturis est quantitas sed in deo dicit relationem et hoc patet sic distinctio in creaturis est per diversas proprietates vel qualitates appositionem et ideo per additionem ubi autem additio ibi limitatio ubi limitatio ubi limitatio unius ab alio ibi divisio et ubi hec sunt ibi quantitas discreta et mensuratio et quantitatis est mensurare ad distinctionem in inferioribus secundum illud est modus essendi quo unum omni forma; in divinis autem distinctio est solum per originem non per additionem alicuius et ideo nulla additio nulla limitatio et ubi hec non est nec mensuratio et ideo nec quantitas sed ubi origo ibi habitudo et relatio et ideo in divinis non dicit quantitatem sed magis relationem et quia relatio non existit in substantiam

dees nec tres inequales. Ad id quod obi-
citur dicitur ad secundum dicendum quod nomen dici-
tur ad aliquid hoc potest esse dupliciter vel intra
vel extra vel implicite vel explicite
et ideo nomen pluraliter dicitur quod non dicitur
ad aliquid nec intra nec extra nec impli-
cite nec explicite sed similiter inequali-
tas dicit relacionem ad aliud intra quia im-
portat distinctionem [illegible] et implicite
relacionem. Ad tercium quod obicitur quod nulla
nomina dicuntur de tribus dicendum quod verum est
nulla nomina determinata sed quedam ad-
notinentes simul eciam dicuntur de tribus
ut hoc nomen relativum et hoc nomen
distinctum et alia nomina consimilia. Ad
aliud quod obicitur quod notiones sunt quinque
dicendum quod tres non conveniunt [illegible] important
sed solum personalem et illa cum notio-
nes faciunt personam et personam et ab ali-
is distinctionem et illa de unitate pre-
importat dat esse distinctionem et illa no-
cio est una communis sicut una unitas
unius et ille sunt tres tres unitates
in tribus personis hinc est quod persone
solum non tres dicuntur

Secundo loco est quod principaliter
de hac parte nominum inequalitas sicut
est hoc nomen trinus et trinitas. Et circa
hoc queruntur duo. Primo queritur utrum
hec nomina importent unitatem. Secundo
dato quod sic queritur cuiusmodi sit illa
unitas quam important. Quod autem im-
portent unitatem videtur primo per ethimo-
logiam trinitas enim dicitur quasi trium unitas
sic et trinus. Item hoc videtur quia in di-
vinis recipitur hoc nomen trinitas sed
non hoc nomen ternarius sed hec duo
eandem pluralitatem important ergo videtur quod
hoc nomen trinitas ultra pluralitatem
aliquid importat non nisi unitatem ergo etc.
Item in divinis recipitur hoc nomen trinus
sed non recipitur hoc nomen triplex non
enim dicimus deus triplex sicut dicit Augustinus in li-
bro de fide ad Petrum dicit deus trinus

ergo aliquid dicit ultra hoc quod est triplex
sed non pluralitatem ergo unitatem. Item
hoc idem videtur [illegible] quia hoc nomen
trinitas est nomen collectivum sed nomen
collectivum non tantum importat pluralitatem
sed etiam unitatem ergo etc. Contra ex tribus
personis nichil unum fit sed ex pluribus
unitatibus [illegible] ad unum resultat
ergo unus in [illegible] dictum ponitur
importare unitatem [illegible] in divinis sed
cum [illegible] in [illegible] binarius vel ter-
narius ita importat unum quod non unitatem
ergo nec [illegible] nec trinitas debet
in divinis importare. Item si trinus et tri-
nitas important pluralitatem et unitatem
cum nullum nomen distinctum et indistinc-
tum habeat pluralitatem distinctam et uni-
tatem indistinctam de nullo nomine
in divinis potest dici. Item si unitatem
importat ergo cum non dicant idem per
[illegible] male et [illegible] dicitur
in [illegible] confessorum in fine qui sunt
celi residens [illegible] unde
machina [illegible] trinus et unus. Ad
primum dicendum quod in divinis singulare non
est unius sed distinctio supponitur
cum unitate forme [illegible] non de-
bent [illegible] nomine sed quod dicit simul
pluralitatem et unitatem quia ergo huiusmodi no-
mina important pluralitatem et unitatem ideo
sunt similia nominibus collectivis sed quia
unitas collectionis est unitas aggrega-
cionis que consequitur pluralitatem hec
autem est unitas forme que non est
pluralitatem [illegible] ideo non est collecti-
vum tale nomen et ideo dicit quod est quasi
collectivum et per hoc patet primum in con-
trarium [illegible] ergo quod importat plura-
litatem et unitatem. Ad illud quod
obicitur quod nullum nomen simul importat
pluralitatem et unitatem dicendum quod hoc
verum est [illegible] forme sed cum sit
unum in forma potest habere pluralitatem
suppositorum et hoc non est inconveniens.

vel impo^{c} / Ad illud qd obicitur de
imaginibus dicendum qd sicut hoc verbum
credere est intellectuum, sicut dicitur da-
di et locari. Sed omnis actio actus loquen-
di dicit ab intellectu alterius, scilicet in
proposito et sicut intelligendi in rela-
tivis unum de filio pater

Secundo queritur utrum sit
illa unitas quam importat hoc
nomen trinitas vel trinus, utrum vide-
licet suppositi vel essencie. Et qd videtur
quod illa hoc qd est trinitas dicitur
de omnibus simul et in singulari.
Sed hoc solum quod sunt trino impor-
tant unitatem essencialem ergo etc. / Item
nulla unitas est trinum nisi essencia
vel essencialis. Sed trinitas est trinum u-
nitate. ergo hoc nomen trinitas dicit
essencialem unitatem pari racione et
hoc nomen trinus / Item nec hoc nomen
trinitas nec hoc nomen trinus dicitur
de persona ergo non importat unitatem per-
sonalem. non enim conceditur persona esse
trina vel persona est trinitas / Contra
hec nomina importent simul plura-
litatem et unitatem. Sed sola unitas
persone est pluralificabilis non essencie
ergo importat unitatem persone. Item
unitas essencie predicatur de patre
Sed nec hoc nomen trinus nec hoc nomen
trinitas predicatur de patre ergo etc. / Item
unitas essencie predicatur de essencia
Sed hoc nequaquam de essencia divina
est trina ergo nec dicit unitatem esse-
ncialem. queritur ergo quam unitatem
importent et utrum dicantur nomina
ista secundum substantiam an secundum relacionem et cur
dicantur de omnibus simul in singulari
videntur dici secundum substantiam cum item non
dicantur de aliquo singulariter non vi-
dentur dici secundum substantiam / Respondeo dicendum qd ad
hoc convenit dici qd hoc nomen tri-
nitas duplicem habet acceptionem vel ethi-
mologiam. unus non trinitas de vni-
tas [illegible] hoc nomen unale cadit in eo

ut complementum hoc dici secundum relacionem
sicut dicitur unales et unitas quam im-
portat est unitas personalis non essen-
cialis. quia illa pluri^{ficatur} alia essen^{cia}
est trinitas et unitas trium et tunc vi-
tas non unatur secundum suppositum ut [illegible] ha-
c [illegible] et quia hec unitas est essen-
cialis ideo importat unitatem essenci-
alem et hec quidem ethimologia vel
trina absque dubio est dicitur unitatem. Sed
prima non videtur veritatem habere
nam cum ante supposita dicuntur
trinus et trinitas sed illa est ethimologia
unitas trium, trinus trium dicitur unus
trium. hoc autem non potest dici de deo scilicet trium
unus cum sit dicatur trinus / Propter quod
dicendum qd hec nomina importent unitatem
formalem sine essencie cum pluralitate
suppositorum et ideo habent quidam modum na-
turalem specialis in hoc qd dicuntur de tri-
bus singulariter et non univalet in hoc qd
de nullo dicuntur per se / Ad id quod
obicitur qd sola unitas persone est pluralifi-
cabilis dicendum est qd trinitas non importat
pluralitatem ita unitate in recto, sed
solum in obliquo qd sit trium vel in
tribus et hoc est essenciale / Ad id quod
obicitur qd unitas essencie predicatur de
patre dicendum qd verum est sed non racione hac
qd plures in ea conveniunt. sicut ab specie
rationis de homine non sic ea racione
quia diverse species in ea conveniunt et qd
trinitas importat illam unitatem ut in
pluribus ideo etc. / Ad id qd obicitur qd non
de essencia trina neque trinitas trina
dicendum qd hoc nomen trinus importat unitatem
ut in connotacione et ita ut in [illegible]
pluribus et ideo de eo solo dicitur qd im-
portat unitatem ut in connotacione ut
hoc nomen deus est quod supponit
personas et quia talis est hoc nomen
deus ideo conceditur deus est trinus
non deitas est trina quia deitas non
supponit personam sicut nec hoc nomen
trinitas et sic patet etc.

In parte ista circa litteram est notandum
super hoc quod dicit Cum dicimus
plures esse personas singularitatem
atque solitudinem excludimus quia in
divinis recipimus unitatem non singula-
ritatem nec solitudinem quia singulari-
tas excludit communicabilitatem solitudo
excludit pluralitatem et nos ponimus
unam essentiam in pluribus licet hoc
non recipimus quod notandum quod pro parte pluralitatis
quod recipimus ista quatuor scilicet alietatem plu-
ralitatem discretionem atque distinctionem sed hec
quatuor que non recipimus scilicet diversitatem
multiplicitatem divisionem et separationem ra-
tio huius est quia separatio supponit
divisionem divisio multiplicitatem multi-
plicitas diversitatem diversitas autem
ponit forme vel nature distinctionem
et quia in divinis est nature omnimoda uni-
tas ideo cum non recipit diversitas
nec aliquod istorum quatuor cum discretio
presupponit distinctionem distinctio plura-
litatem pluralitas alietatem alietas
autem non tamen attenditur quantum ad for-
mam sed etiam quantum ad suppositum quia sunt
plures ypostases ideo predicta quatuor
in divinis recipiuntur distinctio autem
nomen perfectionis hec est Nam de pri-
mis quatuor alietas et pluralitas
non important distinctionem a parte rei sed
distinctio et discretio per comparationem ad intel-
lectum sed alietas per modum [illegible]
pluralitas per modum quantitatis cum tamen
non sit ibi vera quantitas distinctio autem
et discretio differunt quia discretio dicitur in
comparatione ad visum sed distinctio in
comparatione ad tactum alia autem magis
differunt sic nam diversitas attenditur
secundum formam multiplicitas quantum ad
rationem quantitatis divisio quantum ad posi-
tionem sive ad distantiam situs sed separatio
quantum ad [illegible] vel aliter diversitas for-
tium ad [illegible] multiplicitas
quantum ad [illegible] divisio quantum ad
tum separatio vero attenditur quantum
ad medium interpositum

Preterea considerandum

est cum hoc nomen persona sup-
ra dixit magister quod significatur
per hanc vocem essentialem cum dicimus tres per-
sonas hic 2o subdit quod significetur
per hunc terminum persona et dividitur hec
pars in duas in prima querit et oppo-
nit in 2a solvit ibi Ad quod dicimus
quod nomine persone prima pars prima habet
tres partes in prima movet dubi-
tationem in 2a opponit per auctoritatem
Augustini ostendens quod dicitur secundum substantiam
ibi persona enim ut supra ait Augustinus
tertia opponit per rationem ibi Rursus
aliter [illegible] nomine persone
ubi [illegible] illud idem nihilominus
dicitur quod nomine persone, hec est 2a pars
in qua solvit et dividitur hec pars
in duas in prima solvit secundum opinionem
aliorum qui dicunt quod persona dicitur
secundum essentiam tamen relatam ad supposi-
tum in 2a solvit secundum opinionem suam per distinc-
tionem ibi Secundum est igitur quod hoc nomen
persona multipliciter [illegible] et hec pars
dividitur in duas in prima ostendit
quod accipitur in singulari cum dicitur
alius est pater alius filius in prima
Nunc inspiciamus etc. secundum eandem
rationem prima pars habet tres partes in prima
ponit distinctionem per quam solvit in
2a confirmat per auctoritatem Augustini ibi Ex
sensu ad intelligentiam ex verbis etc. in 3a
conclusionem reddit ibi Ad hoc autem
quod illud [illegible] Videlicet sequens pars habet
tres partes in prima determinat quod accipitur
persona cum dicitur alia est persona patris
[illegible] quod accipitur cum dicitur alius est
pater in persona [illegible] hoc confirmat in-
telligentiam [illegible] ibi Sunc in-
spiciamus etc. 2m ibi Deinde quibus
verbum secundum eandem rationem 3m ibi
quia autem secundum substantiam dicatur

d. xxv.

d intelligenciam huius textus duo
principaliter queruntur. Primo queritur
de quiditate huius nominis persona.
2o queritur de quantitate eiusdem. Cir-
ca primum ad presens duo queruntur. Primo
de prima quid sit secundum rem. 2o quid
sit secundum diffinicionem. Et quod persona di-
catur secundum substanciam videtur quia verbis
Augustini 7o de trinitate. Idem est deo es-
se et persona esse et idem omnino dicimus per-
sonam patris non ad dicimus quam
substanciam patris. Ergo persona non aliud
dicit quam substanciam. Ergo persona dicitur secundum
substanciam. Item Anselmus in fine mono-
logion dicit persone tres sunt sub-
stancie. Ergo nomen persone dicitur secundum substanciam. Item
Hugo de sancto victore in libro de sacramentis
in prima parte li. iii. unum solum non
est personale quod de singulis dicitur singula-
riter in summa et non singulariter sed
pluraliter predicatur ut persona. Ergo hoc
nomen persona est nomen personale. Item
Boecius in libro de duabus naturis
et una persona Christi personam diffini-
ens dicit quod est racionalis nature substancia
individua. Sed si substancia ponitur in recto
de persona et non per accidens sed per
se tamen ergo persona dicit substanciam secundum
omnes doctores. Item hoc idem videtur
racione et hoc per divisionem Boecii cir-
cumveniendo diffinicionem persone dicit quod quod
est substancia aut accidens et dicit quod non
accidens ergo substancia. Si ergo persona in crea-
turis[?] dicit substanciam et quod per se
existens ergo et in deo. Item hoc videtur
per eius absolucionem quia omne nomen
quod dicitur ad se dicit substanciam in divinis
quia illud non secundum relacionem dicitur sed
hoc nomen persona est huiusmodi. Hoc patet
et Augustinus dicit vii de trinitate ad se
quippe dicitur persona ut bonus et magnus[?].
Item hoc videtur per eciam racionem quia
omne nomen quod communiter reddetur[?]
ad quemlibet secundum per quod indicat

substanciam est quod queret[?] substanciam. Sed hoc
nomen persona ab eciam hereticis rursum[?]
est quesitum[?] quid tres sint dicit
Augustinus 7 magister. Ergo indicat personam substanciam.
Item hoc videtur relacionibus abstra-
ctione intelligimus quod nulla relacio
sit in divinis et quod in una sola ypo-
stasi sit divina natura sit intelligitur ge-
neraliter[?] racio quod adhuc est intelligere
naturam intellectualem et spiritum illam[?]
ergo et personam et nomen ergo si circumscripta
omni relacione salvus est intellectus
persone. Persona non dicit secundum relacionem
et dicit secundum relacionem vel non substanciam
ergo dicit secundum substanciam. Contra Boecius in libro
de trinitate in fine. Si persone divise sunt
nature[?] est vocabulum quod ex quibus tribus
originem ad substanciam non pertinet. Sed ea[?]
que trahunt originem a personis non
pertinent ad substanciam ut ista racione nec
nomen persone. Item Richardus de sancto
victore dicit quod persona idem est quod per se
existens iuxta quendam singularem ex-
istendi[?] modum nature racionalis. Sed sin-
gularis[?] modus existendi est relativus[?] in aliud
quod re. Item racione videtur quod omne nomen
quod recipit multiplicacionem vel pluralitatem[?]
pertinet ad relacionem quia secundum Augustinum
per substanciam remanet simplex et Boecius
dicit quod substancia continet unitatem, relacio
vero multiplicat trinitatem. Sed hoc nomen
persone est multiplicabile. Patet ergo dicitur
secundum relacionem. Item omne nomen de se
importans distinctionem dicit secundum relacionem.
Sed hoc nomen persona de se importat
distinctionem quia persona est ypostasis
proprietate distincta et Boecius dicit
quod nomen individuum et incommunicabile non
est aliud quam distinctum ergo etc. Respon-
deo quod aliqui volunt dicere solum
distinguendo significacionem persone secundum
diversitatem[?] intellectus[?] ut in singulari dicatur
secundum substanciam in plurali vero relacionem scilicet

solucio non valet in se neque in proposi-
to. In se quidem non valet quia omne
plurale geminat suum singulare, ergo imi-
tat significacionem. Ad propositum non valet
quia dicitur in singulari: alia persona pa-
tris, alia filii, quod dici non posset
si esset dicens specialis, cum non sit alia
substancia patris, alia filii. Alii volunt sol-
vere per distinctionem significacionis secundum diversa
ipsa verba, quia aut rursum certe di-
citur specialiter et secundum substanciam, perfecta rursum(?)
dicebit secundum relacionem. Sed hec solucio
in se non valet nec ad propositum.
In se non valet quia certa aliqua
racione rursum mutat illud nomen tamen ad
substanciale et tunc non imponit signifi-
cacionem, ergo rursum certe mutat solum(?)
ad mutacionem significacionis. Ad propositum
non valet quia secundum significacionem quam
habet prima rursum certe loquuntur doc-
tores et ceterum racione ad utramque par-
tem. Et propterea est intelligendum quod prima
secundum racionalis nature suppositum distinctum
proprietate secundum omnes qui intelligunt
eius significacionem specialem. Sed suppositum
racionalis nature constat ex substancia, proprietas
distinguens constat ex relacione. Ergo
persona utrumque importat, scilicet supposi-
tum et proprietatem, unde est dici secundum substanciam
et secundum relacionem. Et cum dicitur secundum substanciam
et secundum relacionem plus dicitur secundum
substanciam, quod est de generali et primo no-
minis intellectu, persona enim dicit supposi-
tum substancie sive in deo sive in cre-
aturis, et hoc consonat ipsi modo dicen-
di a parte nominis. Sed quod est de spe-
ciali et ultimo nominis intellectu est
dicit suppositum distinctum proprietate que
est relacio, dicitur in deo secundum relacionem.
Et hinc est quod sancti et doctores dicunt
nomen persone secundum substanciam dici, licet etiam
secundum relacionem dicatur. Sed obiciatur et
aliquis cum isti modo si dici secundum substanciam
et secundum relacionem dividant nomen

dividi quia opposita, ut videtur, non po-
terunt inveniri in eodem. Aut illud
nomen implicat in se opposita. Et
propterea intelligendum quod sicut dicit Richardus
de sancto Victore, dici secundum substanciam est
duplex: aut indicando substanciam secundum
naturam quandam, ut ... homo secundum
substanciam, aut indicando substanciam ut
suppositum, ut quidam homo. Primo
dici substanciam est dicere quid, secundo modo
est dicere aliquid. Dico ergo quod nomen
communiter ut substancie dicitur secundum substanciam quia
indicat naturam quandam. Sed persona dicitur
secundum substanciam quia indicat suppositum quoddam
et distinctum; nam aut quis ... mul-
tiplicatur nec refertur. Et ideo quod dicit
substanciam secundum naturam quandam, ita deus ad se
non ullo modo potest dici secundum relacionem.
Et hoc quidem modo dividitur quia opposita;
suppositum autem sive ypostasis naturam
est plurificata et ad aliud comparata et
ideo refertur. Et quod sic dicatur secundum
substanciam nichil impedit racione rela-
cionis superaddite dici secundum relacionem.
Et hoc vult dicere Richardus de sancto
Victore. Patet ergo responsio ad obiecta dicta
secundum utramque partem. Concedendum est enim
nomen persone secundum substanciam dici ut expli-
catum est, sicut dicunt et raciones probant
ita enim intelligunt dici substanciam. Concedendum
est nichilominus dici secundum relacionem, licet non
ita proprie, sicut probant raciones sequentes
qui introducendo relacionem non plurificat
ipsam personam. Ad id tamen quod obicitur quod vi-
detur ad quem(?) per quid(?) quia que ...
posset concludi quod non tamen dicit substanciam
ut suppositum, sed esset ut naturam quandam.
Dicendum quod quid aliquid implicat communitatem
suppositi, quod est quod per nomen quid ut
quid est homo. Et quod videtur quod hec
questio indicat substanciam patris et com-
munem quoniam est questio de substancia aliquid
suppositi voce indeterminate querit
quid per nomen quid sic si dicatur

Brunellus currit et quaeritur quid
Brunellus videlicet homo vel asinus
aliquod suppositum quantitate et qualitate
quaerit de eo respondetur cum termino non
dependente ut si dicatur album currit
et quaeritur quid album potest responderi
homines vel asini et hoc non quaerit
littera et quid tres quod habet iohannes epistula
in canonica quia tres sunt qui testimonium
dant etc. quaesierunt quod tres eo sit
adiectivum sive subiectivo sumitur et tunc
magister quaerit suppositum quod communiter sup-
positum est ... et hoc per nomen
personae unde sensus scilicet sufficienter per opti-
me et nobilius et rationabilius sicut dicit
Richardus de sancto victore respondit aliud
et valde bene insinuatum sensus scilicet sic
dicit Richardus magister respondit hoc nomen
persona ad quod bene posset quaeri quare
lectionis non convenit per hoc interroga-
tum qui et videtur quod debuissent si enim
quaerebat de supposito et qui quaerit
de supposito debuit quaerere quid
tres et ad hoc est responsio quod qui quae-
rit de supposito certo sive reali et
de illo non quaerebant quia in eadem
auctoritate subditur pater verbum et spiritus sanctus
sed quaerebant de supposito respondetur cum
hoc quod est tres significat in abstracto
et non magis quaesierunt quid tres sed
qui tres sit enim oportet unico nomine
respondere et ipsi hoc quaerebant ad alium
argumentum quod nec recte respondit patebit
inferius ista responsio sed potest dici quod si
intellectum personae posset abstrahi a qua-
cumque determinatione tunc de suo generali
intellectu clauderet intellectum quaerentis
et quia in divinis proprietas est relatio sed
de generali intellectu clauderet relationem
unde sic hoc persona in divinis quaere-
re non potest abstrahi a proprietate quae
est relatio personalis salva sua per-
sonalitate sed nec persona a relatione
intellectu in speciali etc. patet quod non
sequitur quod debeat simpliciter sumi tamen

Secundo quaeritur de hoc nomine
persona quid sit scilicet diffinitum et
diffinit eam boecius sic persona est ra-
tionalis naturae individua substantia et quod ista
diffinitio sit personae divinae conveniens
ostendit per intentionem auctoris quia boecius
intendit agere de persona christi et stat ad
personam christi esse incarnationem quod intendit
assignare rationem personae divinae sive
increatae/ et quod haec sit ratio in divinis
videtur nam in deo constat ponendum
esse suppositum incommunicabile et hoc suppositum
est substantia divina et hoc est rationalis
naturae et non convenit ei nisi id quo
dicitur persona quod est eius ratio ut videtur
Contra omnis diffinitio dicit aggregationem
cum constet ex pluribus aliquod esse ibi
ingreditur in simplicitate aut nulla est aggrega-
tio nullum simplex est diffinibile sed persona
in divinis est omnino simplex ergo etc. Item
dicas scilicet quod dicunt aliqui quod quamvis
sit simplex scilicet rationem tamen non est simplex
scilicet rationem. Contra aut illi ratio-
ni respondet aliquid in re aut intellectu si
aliquid ergo aliqua compositio est in re
si intellectu ergo ratio omnino vana est sed
talis rationem vanam non est aliquid
diffiniendo ergo etc. Item ratione praedicat
non videtur convenire divinae personae
nam rationale est differentia animalis quod omni
non convenit esse alio non convenit nisi
rationalis sed animal non convenit deo cum
sit species corporis ergo nec hoc quod est ra-
tionale/ Item videtur quod substantia non praedicatur
in recto de persona quia multiplicatis
diffinitio necesse est multiplicari diffini-
tum et per rationem diffinitionis ergo si persona
est substantia cum sint plures personae et
plures substantiae si tu dicas quod substantia
stat ibi pro hypostasi contra hypostasis dicitur
substantia individua sic dicit boecius ergo
sic est inquantum si dicatur homo ra-
tionalis sic et in praedicata notifica-
tione/ Item videtur non esse convertibile
nam anima hominis est natura rationalis

suba icōmuica qr de ultimo queritur cū
assignent^r diu'se diffinitões de psona
quo differant/ Re^o dicendum q sicut patz
ex intentione auctoris hec diffinitio
psone conuenit et assignatur diuine pte
ad id vero q obicitur q simplex non est dif-
finibile dicunt aliqui q duplex est ali-
quid diffinire vno^o in recto et per veraz
directam generem ut cum dr homo
est animal racionale et mortale. et hoc modo
verum est q distinctio dicit aggregacionem et
composicionem et hoc non solum aggregatum
est diffinibile. alio modo dicunt aliquid
diffinire in obliquo et per veram circum-
locucionem ut cum dr simitas est cur-
uitas nasi. et tunc non significatur sba
rei aggregati ex diuersis. quia q ponitur
in obliquo non venit cum eo de ne-
cessitate. ultimus scd pnans non ponit
aliquam composicionem sive apposicionem. et illud
est dicendum. Nam hec q est racionalis
cadit in obliquo et hec scd incommunica
non ponit sed priuat. Sed hec ...
non est stabile. primum quia q quod
diffinitur per obliquum aut diffinitur sicut
actus per subiectum aut sic per rem. cuius
genus sed siue sic siue sic ibi est ad-
dicio. Nam diffinicio accidentis sicut
dicit philosophus sit ex addicione. similiter
si per rem cuius genus ... ...
... et non dicit ... cum sit
per diffinicionem ... non est id quod af-
ponitur aliquid addere supra rem et ita
siue in recto siue in obliquo non
est dare aggregatum. et per hoc dicendum aliter
q hec racio intellectum de ... accuta
est notificacio dicentis aggregatum supra
rem sed 2^m intelligendi racionem que
in non est eadem. ex q omnia que di-
cuntur in racione persone inueniuntur in deo
licet non per diuersitatem et hoc quod sit
intelligi sic in aliquibus specificacio
per addicionem complecione est incommunicatio
per addicionem siue apposicionem aliquam

et ideo non est cum dicitur sba in-
communica supra naturam et ipso non est de
composicionem persona in creatura sed in deo
est incommunicatio vel distinctio per solaz
originem. et q persona oritur seipa
ideo nulla est ibi diuisio addicio
sed pluralitas et per pluralitatem distinctio
et incommunicatio. et ideo nec incommunica
addit supra sbam nec suba supra
naturam ideo ... et vera est racio
intelligendi et notificandi persone
diuine nec significat in ea aliquam
composicionem vnde tenet racionem cuiusdam
notificacionis et differt a racione diffinicionis
q nec deus nec diuina persona est
diffinibilis et tamen cognoscibilis et notificabilis.
ad id q obicitur de diuersis positis siue
de inclusis dicendum q racionale dicit vim
q est potencia discernendi bonum a malo
verum a falso. et deus et diuine persone
aliquo q est potencia discernendi per ... no-
cionem et collacionem ex discursu et hoc
est aliud ... ... scd illud
primo non ponitur in diffinicione sed 2°.
obicit ad id q obicitur q suba in-
communica est in recto dicendum q indicat
sit persona. Nam sic dicit anselmus
plures ... sunt incommunicabiles sicut
plures persone. ad id q queritur vtrum
hoc nomine persona stet per qua aut pro
... ...
primo modo sic q suba stet pro quo. et
si tamen obicias q illa non ... ...
dicunt q sed ... respicit
sbam racione suppositi non racione forme
ut patz q dr non incommunica. sed
hec racio non ... ... quia
hoc nomen suba sim q stat pro quo
non supponit persona. vnde hec est
falsa essencia generat. et hec est falsa
generat 2° non dr q suba ibi tamen va-
let quantum ... nec est ...
Nam incommunicatio ... ...

quantum ad explicandum incommunicabilitatem scilicet
per proprietatem et hec convenit suppo-
sito et per repositionem quod non est alteri
repugnabilis et per unionem [illegible] ali-
quid unitur digniori. et ita diffinitio
individua dicit istas duas incommu-
nicabilitates. Unde patet quod non est ibi in-
gratum patet etc quod diffinitio est conve-
nibilis per istam duplicem incommunicabilitatem
excluditur a diffinitione que est alteri
repugnabilis et humana natura in christo
que est unita digniori sed tamen illud
[illegible] rationabilis sit dicendo adhuc
restat questio de supposito quod suppositum
est substantia individua quantum ad primum pariter
quod accipitur ibi substantia et non potest ac-
cipi pro quam nec suppositum. et precise
hoc dicitur tertio quod hoc nomen substantia
stat ibi secundum quod substantia dividitur in
substantiam primam et secundam et ita in quan-
dam quantitate ad substantiam [illegible] et
particularem et illud colligitur quod [illegible]
[illegible] boecii qui venatur diffinitionem
persone per proprietatem [illegible] sive
[illegible] ibi patet. Unde hoc nomen indivi-
dua restringit illam naturam illius
nominis ut stet pro substantia prima etc.
non est ibi nugatio nec [illegible] quod
individua. Ad 3m quod ultimo queritur
de assignatione diffinitionum [illegible] quod
persona diffinitur a boecio sic persona
est rationalis nature substantia individua
et a richardo sic persona est intellec-
tualis nature incommunicabilis existentia.
diffinitur etiam alio modo sic persona est exi-
stens per se solum iuxta singularem
quendam rationalis existentie modum
a magistro diffinitur sic. persona est hypo-
stasis distincta proprietate ad nobili-
tatem pertinente. et notandum est quod
[illegible] diffinitionum quod boecius
magis considerat rationem rei [illegible]
[illegible] rationem [illegible] diffini-
tiones [illegible] sunt [illegible] est

in omnibus proprie [illegible] una est ista
assignatio alia vero diffinitio boecii
composita sine correctione possunt tamen dici
quod omnes idem dicunt differunt tamen
secundum modum dicendi quod diffinitio boecii
sunt data et videbatur [illegible]
[illegible] ideo possunt dici alia magis
per ista verba [illegible] ad quartum
Secundo queritur de 2o articulo scilicet
de quantitate [illegible] nominis persona
et circa hoc queruntur duo primo queritur
utrum hoc nomen persona sit vere commune
personis increatis. Secundo utrum sit commune
univoce personis creatis et increatis
Quod autem sit vere commune personis incre-
atis ostenditur per augustinum vii de trinitate
ubi inquit dicimus tres persone quod
que est eis quod est persona sed constat quod
ad pluralitatem non sufficit quantitas
nominis solum quod vere est que secundum
[illegible] doctrinam vide [illegible] quod
omne nomen quod recipit super se signum
distributionis est vere commune ad tres. di-
cimus enim generaliter qualibet persona [illegible]
[illegible] omne quod secundum eandem rationem de
de pluribus est vere commune ad illa. sed
persona est huiusmodi quod secundum idem nomen
et eandem rationem [illegible] dicitur
de tribus [illegible] omnis dicens pater est
persona hoc nomen persona predicat aut quod
[illegible] accidentale sive [illegible] constat
quod non [illegible] accidentale quod [illegible]
[illegible] de ratione patris aut quod dicat totum
quod est pater aut non. si totum quod sunt
[illegible] predicat de solo patre ita et persona
quod filius est quod non dicit totum quod in
plus est hec est persona quam pater et
in plus quod est de ratione patris et [illegible]
de ratione filii quod est vere commune
contra omne quod ad aliqua quod [illegible]
nullum est vere commune ad illa ma-
xime si non [illegible] accidentale de illis
hoc patet quod augustinus dicebat supra

ratione rem. quod non est ob aliud
essentia non est vere nisi quod non
innatur sine plurificari in illis quare
universale quod in omnibus est ponere vere
quod est sic predeterminata. et tamen aug. q
vult quod in divinis non sit universale
nec particulare. Item nichil est commune
quod de sua ratione et nomine importat quan-
titatem. sed persona dicit individuum sive
incommunicabile de ratione sui nominis quare etc.
Item omne quod dicitur secundum substantiam et est quare
de se substantiam quantum sed nunc quod dicitur
secundum se eam quantum plurificatur quod persona
non plurificatur. sed constat quod plurificatur
et tamen dicitur secundum se eam quod non dicit
quid commune. Item si dicit quid quare
aut nominis tantum aut nominis et rationis
tantum aut nominis et rationis et rei. si
tantum nominis quod est equivocum. quod non
est quare si tantum nominis et rationis ita
quod nunc est quare in re quod est vanitas
tantum solum. Si vero nominis et rei sed
quantitas realis ut vult damasc. non
est ista quantitas substantie et nature et hec non
plurificatur. quod hoc nomen persona non
est esse commune. Respondeo ad evidentiam in-
telligentiam est notandum quod persona ab (...)
dubio est quid tertium et essentia quid
secundum in aliis modis quantitate est in
essentia et persona et cum signum est quod
plurificatur pluraliter et tamen non est ethi
(...) aut illa quantitas differt ab
a dictis. Quidam enim dicunt quod dicitur
contingit aliquid esse quare secundum secundum proprietatem
et secundum predicationem. secundum positionem ut ab
est quare ad hominem et asinum secundum predica-
tionem. ut non animal est quare ad lapidem
et lignum. et dicunt quod quantitas secundum po-
sitionem est in natura et essentia et in ho-
mine hec significatur. Communitas
vero secundum predicationem est in persona quia
dicitur persona quia incommunicabiles sunt

secundum predicationem quantitatis. Alii dicunt
quod duplex est quantitas quedam secundum uni-
tatem nature absolute quedam secundum
similitudinem communionis respective. quantitas
secundum unitatem nature absolute est simpli-
citas rerum petri et pauli. quod una
natura universalis reperitur in utroque.
quantitas vero secundum similitudinem quantitatis
relative est illa que attenditur in co-
sua comparatione. sic modo regendi est
quantitas naute ad regendam navem
et doctoris ad regendas scolas. quia
utrumque debet esse non secundum sed arte
pertinens. et primus quantus modo attendit
in essentia. secundus vero attenditur in pluralitate
nam persona dicitur quod personalis distinctionem
et ita dicit similitudinem ad proprietatem
que simplex est in qualibet personarum non
dicit quantum est de se unam formam
realem nisi in obliquo. sed essentia
vel substantia dicit formam et naturam ab-
solutam in qua conveniunt. Alii dicunt
alio non quod duplex est quantitas rei sive
et rationis. Rei sicut universale ad sin-
gularia. rationis vero sicut aliqua in-
tentionis accepta ab alia. secundum consimilem
modum accipiendi. et hec non (...)
individuum est quare secundum rationem ad pe-
trum et paulum. primo dicit essentiam
esse quantum. Secundo non dicit hoc quantum
personam. quod hoc probatur pluraliter in divinis.
quod individuum in creaturis. omnes autem
isti modi dicendi diligentius at-
tendendi convenientes sunt et suppo-
sitis quod significatur hoc nomen quod
est persona. sicut quod distinguit patrem
persona enim dicit incommunicabile. secundum
rationem et hec dicit predicationem quantitatis
pluraliter ultimus est incommunicabilitas est
ratio eius quod subest proprietati distin-
guenti dicit similitudinem quod proprietate
sic persona nunc non oppositis. Preterea quod
huius habetur quod persona ponit

tia suppositi de quo dicitur intencionem
subsistendi et non predicandi de plu-
ribus et ita patet quod de racione sui no-
minis importat [illegible] [illegible]
et intencionem racionis. et quod quantitas
eius accipitur secundum racionem nominis
ideo importat quantitatem [illegible] [illegible]
et [illegible] sine analogia [illegible] et ra-
cionem. Tamen nullus omnes hos modos
medios nichil accidit ad naturam rei
quod racionem [illegible] illa in persona
[illegible] est posita quam [illegible] et cur-
sus nomine [illegible] fundamentum et
racionem est in re. Concedende igitur
sunt raciones quod persona dicit quid
in pluribus. Ad 1m ergo quod obicitur quod plu-
rificatur iam patet responsio quod universale
dicit quantitatem secundum rem et secundum uni-
tatem nature et secundum rem et non solum
secundum racionem et quia persona hec non
non importat quantitatem. ideo non est
universale intencionem tamen racio non valet
quod universale plurificatur ita quod recre-
atur per eandem addicionem pro qua
contrahitur ad communicandum sed hec persona
non addicitur super personam quam ut pre-
dictum est non est distinctio in divinis
per addicionem sed per originem. Ideo persona
nec recreatur nec repetitur in parte
illo modo quo dicte. Ad 2m quod obicitur
quod significat quantitatem dicendum quod illud quod
significat quantitatem non est quid secundum
illam quantitatem quam significat sed persona
significat quantitatem rei sed non quantitatem
racionis et secundum illam non est quid sed
secundum quantitatem racionis. Ad 3m quod obicitur
quod est quid et de specie substantiam quidem
dicendum quod hic est accidens sicut hic
est albus et est musicus ergo est aliquis
musicus quod aliam racionem denotan-
di importat iste terminus albus in premis-
sa et in conclusione sic etc. dicendum de hac
termino communi quod prius secundum distinctionem

2o secundum nature unitatem accipitur quod
aliter. aut est quantitas rei. aut ra-
cionis aut nominis. dicendum quod omnibus
hiis modis sed quantitas rei aut racionis
aut nominis. dicendum quod omnibus hiis
modis sed quantitas racionis duplex
est sicut visum est secundum nature unitatem
et secundum plenam distinctionem et primo modo
loquitur Damascenus et ideo patent omnia

Secundo queritur utrum hoc nomen
persona sit quid et univocum
persone creatis et increatis. et quod sic videtur
quod eadem est racio et idem nomen
persone secundum quod dicitur de deo et de illa.
Item hoc videtur quod persone quantitas est
completa distinctionis. sed completa habi-
tudo que reperitur in deo reperitur in
creatura. quod sicut pater est suppositum divine
nature ita petrus humane ergo etc. Item
complemento racionis persone consistit in in-
communicabilitate. sed incommunicabilitas quidem
est persone divine et increate ergo etc. Contra
deus et creatura sunt distincti ergo non
sunt quid [illegible] univoca. Item
persona est substantia. ergo quid univocatur
in persona univocatur in substantia.
sed creator et creatura non univocantur
in substantia quod tunc deus esset in genere
ergo nec in persona. Et quia univocantur
in aliquo equaliter sunt in illo sed non
participant equaliter deo ergo dicendum quod
est persona non dicitur univoce de deo
et creatura. Consideramus ergo de quo per
prius dicatur persona et videtur quod per prius
dicatur de creaturis quod inde transla-
tum est ad divina sed cum natura in-
tellectualis substancia et distinctio persone
est in deo quam in creaturis et non
sunt plura de racione persone ergo etc.
[illegible] dicendum quod hoc nomen persona sicut
visum est plus non significat nisi co-
munitatem distinctionis sive qua
[illegible] quantitas racionis [illegible] ergo

consilii altitudo reperitur in personis
creatis et increatis. Unde est quod hoc nomen
persona non dicitur univoce sed analogice.
Sed advertendum est quod unitas analogie
potest esse per respectum ad res eiusdem generis
et tunc est univocatio et analogia
secundum equalitatem ut Petrus est individuum
et Paulus et equaliter eis convenit ratio
individui. Potest etiam esse per comparationem rerum
diversi generis ut Petrus et albedo [illegible]
in hoc quod est esse individuum conveniunt,
et per prius competit ratio individui Petro
quam eius albedini. Sed dicendum quod cum hoc nomen
persona dicitur de personis pluribus et quod
dicitur secundum comparationem rerum eiusdem ge-
neris antonomastice dicitur et equaliter,
et ideo quodammodo univoce simpliciter. Cum
dicitur de personis creatis et increatis dicitur
per comparationem rerum diversi nature et ideo
per prius et posterius. Et persona prius dicitur
de personis increatis secundum rem, sed secundum
rationem nominis per prius dicitur de personis in-
creatis [illegible] persona [illegible]
quam personis creatis et increatis. Dicendum
quod si dicatur quod univoce non, et rationes
ad argumentum concedende sunt. Ad 4 quod obicitur
quod eadem est ratio etc. dicendum quod non est ea-
dem ratio nisi secundum analogiam qua
longe nobilius et aliter est natura
intellectualis et [illegible] et distinctio et
proprietas in Deo quam in creaturis. Ad 5
quod obicitur quod est altitudo consilii
dicendum quod non est plenitudo equalitatis et
[illegible] plenitudo non facit univo-
cationem sed analogiam solum. Ad 6 quod
obicitur de infinitate dicendum quod non est
[illegible] importat distinctionem
et est alia ratio distinguendi. Distinctio
autem ab ista sit in Deo et hoc non
[illegible] secundum rem ipsius et tamen convenien-
tiam intellectus non attendit Deo modus
distinguendi qui competit compositis in
Deo nec ratione univocationis est sed solum
analogiam

Item ista sunt ponenda dubi-
tationes ad [illegible] et primo de hoc
quod dicit magister distinctione [illegible] quod tres personae
sunt idest tres subsistentie. Quod autem
dicit Boethius in libro de duabus na-
turis et una persona Christi assignans [illegible]
ut subsistentie et substantie quod subsistit
illud quod non indiget alio ut sit sub-
sistit vero quod solum aliis ut esse valeat
subministrat. Videtur ergo quod subsistere
[illegible] sit quod esse et subsistentia idem quod
essentia ergo nullo modo potest dici quod sunt
plures subsistentie. Propterea dicendum quod Boethius
accipit ibi hoc nomen subsistentia
[illegible] accipit [illegible]
ab actu subsistendi [illegible]
[illegible] vera est [illegible] subsistentia [illegible]
doctores sacre scripture accipiunt [illegible]
magis importat rem [illegible]
[illegible] subest et [illegible]
[illegible] est [illegible] accipiunt
[illegible] supposito
magis volunt accipere subsistentiam
[illegible] de hoc quod dicit quod tres
personae esse unam essentiam [illegible]
essentie [illegible] eadem essentia
[illegible] filium [illegible] filium
de sua [illegible]
[illegible] quod omnes persone sunt de eadem
essentia vel [illegible] quitur [illegible]
[illegible] quod persone sunt ex ea-
dem essentia sicut [illegible] ista non
sunt eiusdem essentie et videtur quod de-
beat [illegible] quod dicit in [illegible]
[illegible] et [illegible] origi-
nem importat. Et [illegible] quod [illegible]
[illegible] persone sunt [illegible]
[illegible] et obliquum casus [illegible]
[illegible] recipit persone sunt in
eadem essentia et [illegible] quod dico [illegible]
est [illegible] Propterea dicendum quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine [illegible]
[illegible] non ponit [illegible] hoc [illegible]

sine distinc. vnius ad alterum. sic n
comparatur deitas ad deum. alio modo
comparatur ad alterum sicut principium ad prin-
cipiatum et tunc de natura includit
distinccionem. quando igitur hec res ex includit
distinctione cause vel saltem perfeccionis
ideo de natura sua distinguitur in
continua. et ideo hec non potest esse vera
quod persone sunt ex eadem essencia sed quia
[illegible] non tamen tollerabile in racione
perfeccionis [illegible] declaracionis cer-
tum de inter [illegible] forme ut sit
principium. et ideo cum generans. hec est vera
tres persone sunt eiusdem essencie. et tamen
impellitur de hoc quod dicit tres res
et accipit hec ab augustino in primo
li. de doc. xpiana. videtur enim male
dicere tres res. quia res est nomen
absolutum et generale. [illegible] videtur quod si
aliquis dicat in [illegible] diuinis quod dicat
essenciam sine substanciam. quia sic nullus
recipit tres essencias. ita nullo modo
debet recipi tres res. et si tu dicas
quod recipit tres entes. hoc non est simile
quia ens est concretum et ita dicit unum
aliquid et non intelligitur sub forma
certam entitatis. res autem non est nisi
[illegible]. Si tu dicas quod res nominat
aliquid forma a parte anime vel istud non
impositum est a parte anime. hec enim
est quod illa sunt nomina intencionum
et res dicitur contra intencionem. Respondeo
dicendum quod vna hec res potest considerari du-
pliciter aut secundum proprietates ipsas que
in ipsa re aut secundum modum per quem
sit apud animam aut secundum perfectionem
[illegible] que inest ei ad actibus
anime qui sunt subiecte et predicare
et componere et diuidere secundum hoc hanc
[illegible] accepcionem dicit rem refe-
rendi. primo modo per nomen quod indicat
existenciam a parte sine nature sicut de
albedine et nigredine. et sic alio modo
secundum quod anima accipit. et quod anima
accipit per modum entis notat

hoc vocabulo res. vnde omne illud res
dicitur quod anima cogitat ut existens in
natura. alio modo contingit notare per in-
tenciones secundas sicut de genere specie subiecto
et predicato. Secundum igitur hoc nomen
res dicit quod medium inter nomen quod
dicit pure formam nature et nomen quod
dicit formam intencionis. et ideo non tantum
communem est sed eciam personis et ideo res
tres dicimus tres personas non sic
tres essencias et hunc sensum alludit
ipsum nomen res enim dicitur a reor reris
quod dicit actum a parte anime et alio modo
res venit ad hoc quod est ratus con-
stabilitatem a parte nature. et res dicit
stabilitatem sine ratitudinem ex parte en-
titatis. et patent obiecta quia vnde
est nomen nature alio est nomen racionis
et queritur de hoc verbo textus Non enim
persone aliquis in vnitate generis. videtur
enim precise contra illud quod dicit augustinus
[illegible] et plures non [illegible]
sed eiusdem et [illegible] in diuinis est sub-
sistencia [illegible] est sub sed sub [illegible]
relacione ad supremum [illegible] est ibi sub
et supra [illegible] inferius et supremus [illegible] et
genus. et vbicumque est antecedens et sub-
antecedens ibi est genus sed hoc est in
patre et filio [illegible] Respondeo dicendum sicut dicit
glo. [illegible] non ascendis per genus
ad aliud [illegible] per genus ascendit ad
alterum qui dicit patrem maiorem filio
et filium spiritu sancto sicut dicit ambrosius
[illegible] de racione sui nomi-
[illegible] personarum equalitatem. ideo hic
dicit textus quod non est persone in vni-
tate generis. nullomodo ponit ibi or-
do differencie [illegible] sicut
[illegible] et [illegible] nam [illegible] est
[illegible] solum est in corrupti-
bilibus [illegible] est [illegible] non [illegible]
[illegible] et ideo est in spiritualibus sic

d xxvi

gnus dicat super personam vel loci vel dignitatis ordo vel dicat similitudinem ad primum sine superfice; ad 4m quod dicit augustinus dicendum quod impropre loquitur in verbo et tamen similiter ibi propter ylarium [illegible] vel similiter ordine; ad 5m quod obiicitur de filio dicendum quod filius non dicit in divinis inferioritatem sed solum similitudinem secundum rem intelligendi; ad 6m quod obiicitur de auctoritate dicendum quod verum est secundum quod auctoritas sonat in eodem terminum quod ponit quoniam sicut est in divinis sed solum principium sonat in eodem principium et hoc forte ordinem in [illegible] sciendo

Vnde de proprietatibus per-

d. xxvi

sonarum quae sequuntur etc. superius egit magister de hiis que dicuntur de deo secundum substantiam hic de hiis 2o agit que dicuntur de deo secundum relacionem dividitur autem hec pars in duas in prima agit de hiis que dicuntur de deo temporaliter et quamvis infra dicitur xxx sunt enim quaedam que ex [illegible] prima iterum pars dividitur in duas quia quaedam sunt proprietates sive relationes personales et de hiis agit primo quaedam non personales et de hiis agitur 2o infra dicitur xxvii parte quaedam oportet quod non bene [illegible] prima iterum pars dividitur in duas in prima assignat proprietates personarum secundum quod in ipsis personis assignantur in 2o vero agit de ipsis secundum quod eas contingit diversis nominibus exprimi infra dicitur xxvii [illegible] quaeri potest utrum has proprietates [illegible] prima pars hec duas in prima magister assignat proprietates personarum in 2a vero circa assignacionem movet dubitacionem ibi hic quaeritur quomodo dicatur filius dei natus etc. prima pars hec tres partes secundum tria capitula in prima determinat quibus assignentur proprietates ex propositionibus in 2a assignat que sunt ille proprietates ibi iam de proprietatibus personarum [illegible] in 3o ostendit quid sunt ille

proprietates quae sunt relationes sive dicte secundum relationem non secundum actus et hoc tertio capitulo fiat ibi [illegible] ita sciendum est non omne [illegible] hic quaeritur quomodo dicitur esse filius natus deo hec est 2a pars in qua movet dubitaciones circa proprietates assignatas et hec pars hec duas in prima movet dubitacionem circa assignacionem proprietatum in 2a circa assignacionem proprietatum ibi hic quaeri potest utrum [illegible] hec pars hec duas in prima proponit quoniam et solvit auctoritatem hylarii in 2a illam solutionem applicat etc. dicit [illegible] sciendum quod que est ad eum ibi ita [illegible] de spiritu sancto dicendum est similiter 2a hec duas partes in prima quaerit et solvit in 2a [illegible] formam imperat premium fiat ibi hic quaeri potest utrum pater [illegible] fiat ibi [illegible] tibi [illegible] [illegible] etc.

Ad intelligenciam autem que in ista dicitur dicuntur de proprietatibus quattuor quaeruntur primo quaeritur utrum in divinis sit ponere proprietates 2o dato quod sic quaeritur quid sunt ille proprietates tertio quaeritur quid sit actus [illegible] [illegible] et ultimo quaeritur de [illegible] [illegible] Quod autem in divinis sit ponere proprietates non solum vocaliter sed etiam realiter ostenditur sic realiter [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] personis non sunt nomina sed etc. nomina proprietates [illegible] ergo etc. [illegible] augustinus ait in li. de fide ad petrum [illegible] est pater quod unum filium genuit [illegible] [illegible] ingenitus [illegible] est proprietas patris sed [illegible] quod generacio realiter est in deo [illegible] etc. quod convenit soli patri ergo secundum rem est proprietas [illegible] proprietates est distinguere ergo [illegible] vera distinctio ibi est vel proprietas sed in divinis est vel distinctio [illegible] damascenus dicit [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] proprietatibus personalibus et pluralibus

et proprietatibus recognoscimus. Et hoc ipsum videtur ratione, quia sicut alius est modus quidem de essentia et persona, ita alius est modus quaerendi de essentia et proprietate. De essentia enim quaeritur per quid, de proprietate per quo se habet. Ergo sicut ponitur in divinis essentia et persona secundum rationem, ita debet poni proprietas. Et supra probatum est quod differunt generatio et processio realiter, aliquin non different personae. Ergo generatio et spiratio realiter differunt. Sed tamen generatio quam spiratio est in una persona non multiplicata, ut in persona patris. Ergo aliqua persona sit realiter una et proprietates reales plures. Ergo ponere est proprietates realiter in divinis differentes, sed non secundum essentiam, sed nec personalem, quoniam sunt in eadem persona. Ergo notionali quasi non differunt generatio et spiratio. Sic hoc est verum pater spirat spiritum sanctum, ita et hoc pater generat spiritum sanctum, et tunc sequeretur quod spiritus sanctus esset filius. Et pater et filius sunt unum principium spiritus sancti, hoc supra probatum est, et causa in principio: quia unum omnino est quod spiratur. Licet quod est unum dicat unitatem non essentiae nec personae. Ergo oportet quod proprietas. Et si hoc verum est ponere proprietates in divinis realiter et non notionaliter tantum, sicut quidam sunt. Item in patre est paternitas et innascibilitas: aut ergo eadem proprietas aut alia. Sed eadem proprietas, ergo et relatio eadem. Sed secundum paternitatem refertur ad filium, ergo et secundum innascibilitatem. Sed hoc est falsum. Ergo et alia, et persona est una. Ergo necesse est ponere proprietates in divinis personis esse reales differentes. Cum autem quidam de sancto patre et filio et spiritu sancto solum differunt nominibus, ergo si differunt nominibus non sunt ibi reales proprietates sed vocales. Et Damascenus dicit primo libro, oportet scire quod aliud est differre re, aliud ratione, et dicit quod incarnatio est secundum rem et cognitione ratione. Sed in divinis est omnino ergo sit distinctio secundum proprietates, videtur ergo quod sunt ibi solum secundum modum loquendi vel intelligendi, non ergo a parte rei. Et hoc ipsum videtur ratione, quia in summe simplici non cadit secundum aliqua. Sed divina persona est summe simplex, ergo aut in ea non est proprietas aut est solo modo loquendi. Ergo etc. Item ita simplex est persona sicut essentia. Sed proprietates essentiae non differunt nisi solo modo loquendi, non secundum rem, ergo similiter proprietates personae. Item divina essentia propter summam simplicitatem seipsa refertur ad creaturam, et ideo relatio essentialis solo modo loquendi differt ab essentia, ut omnia dicuntur de Deo. Omnino enim transit in substantiam. Ergo pari ratione persona seipsa refertur ad personam. Item divina persona est essentialem compositionem ab suam pluralitatem seipsa refertur ad creaturam, aliquin inter creatorem et creaturam esset medium quod non esset nec creator nec creatura. Ergo si multo essentialior est generatio patris per quam ad filium, ergo seipsa refertur. Et si hoc videtur quod ipsa proprietas vel relatio non differat nisi solo modo loquendi a persona. Respondeo dicimus quod omnes catholici tractatores posuerunt proprietates personales in divinis. Cum enim sint plures personae et distinctae, necesse est quod sit ibi distinctio, et hanc proprietates appellamus. Sed diversificati sunt in modo ponendi. Quidam ergo viderunt aliquam summam simplicitatem in persona sicut in essentia, posuerunt quod sicut in essentia omnino est idem quo est et quod est, ita in persona omnino idem quo distinguitur et quo refertur, et propter hoc proprietates differentes non solo modo loquendi. Sicut si diceretur rogo te benignum vel benignitatem tuam. Sed ista positio non potest stare quia sicut in opponendo probatum est, in eadem persona sunt proprietates differentes non solo modo loquendi sed realiter. Videmus enim quod una persona uno modo comparatur ad unam, ut pater ad filium, et alteram vero ad alteram personam unoquoque sine una

habitudine comparari ad plures ut filius
s. ad patrem et filium. et item una persona
pluribus modis comparari ad plures ut
filium ad patrem et spiritum sanctum. s. pater invenimus
comparari plures personas eodem modo ad unam
ut patrem et filium ad spiritum sanctum. Ergo omnis
habitudines non potest accipi a parte essentie
eorum est nec a parte persone prima relate.
Restat ergo quod sit alius modus dicendi
sumptus a parte rei et ideo inter quos opinio
tenet in divinis esse proprietates personales
realiter differentes ad se invicem et per hoc
esse differentes a personis aliquo modo. Sicut
enim quod in una essentia non plures sunt
plures ponimus personas, modo dicta
essentialiter et personaliter differunt non solum
dicta sumpta a parte intellectus sed etiam a parte rei.
Sic etiam dicendum de parte modi dicendi perso-
naliter et notionaliter. et ideo distinguimus
inquit tres modos dicendi in divinis qui
sumuntur a parte rei s. essentialem persona-
lem et notionalem. et dicendum quod isti
sunt modi predicandi s. in quid, in quo
in quo sive in quo se est, et modus
rectum secundum significandi differentias communiter
predicantur. Sic ergo in divinis realiter esse
[illegible] et vere sunt proprietates illi vel sunt per-
sonarum proprietates. Ad id quod obicitur in con-
trarium primo de Hilario, dicendum quod Hila-
rius accepit nomina non pro ipsis vocibus
sed pro intellectibus sive significatis imposi-
tis pro illa tria nomina imponunt enim
proprietates. Nam hoc quod dicit solum non
excludit ibi proprietates realiter sed ex-
cludit diversitatem [illegible] ut [illegible] ut
nature. Ad illud quod obicitur de Damasceno
quod differunt solum ratione dicendum quod differre
solum ratione est dupliciter. uno modo a parte
rei apprehensionis et sic differunt in deo bo-
nitas et magnitudo. Alio modo differre
ratione est secundum diversam attributionem quia
aliquis modus ponitur de uno vel attri-
buitur uni quod non attribuitur alii. et sic
differunt ratione essentia et persona et notio.

tio non differre ratione est differre
secundum pluralitatem diffinitionis que non
includit diversitatem in essentia vel na-
tura tamen includit distinctionem qua unum non
dicitur de alio. et sic differt ratione persona
a persona et proprietas a proprietate et persona et pro-
prietas secundum rationem communiter quod modus
sumitur a parte rei, sed ultime sumitur
non vult ergo Damascenus dividere rem et
rationem nisi secundum quod res accipitur pro na-
tura et sic divino sumitur s. quod a [illegible]
differentiat. Nam in divinis non solum
est communitas rationalis unius et naturalis
Nam Petrus et Paulus non tantum in ratione
conveniunt sed etiam in natura. Ad id
quod obicitur quod hoc tollit summam sim-
plicitatem dicendum quod dicta ratio quecumque
[illegible] super quid absolutum sive socia-
le sive [illegible] super respectum
sive modum habendi. et prima dicta omnino
repugnat simplicitati. et non potest esse
in deo. Secunda vero non repugnat. Nam
videmus rerum aliquem de novo esse
dicta de illo ullo suo mutatione videri
esse ad [illegible] plures respectus ipso si
comparatione [illegible] dicendum ergo quod proprietates
personales sunt respective idem absolute
et ideo possunt differre ratione respectuum
quod persona supponit sive in positione
dicit. sed proprietas dicit habitudinem ad al-
terum. Ex hoc patet secundus. quod enim pro-
prietates essentiales sunt absolute non
possunt dicere realem distinctionem nisi essentia-
lem habent et ideo solo modo loquendi
differunt. non sic proprietates personales.
Unde proprietates essentiales omnino transeunt
in essentiam sed personales non. Ad id
quod obicitur quod essentia separata dicendum
quod essentia divina non potest referri nisi
ad aliam essentiam. ad illam autem
non refertur. quia relatio dicit ordinem
et habitudinem. Sic autem vult Petrus

deus non ordinatur ad res sed res
ad ipsum et ideo non est ibi relacio
nisi solo modo loquendi. Sed omnis persona
ad personam refertur ibi vere est ordo
originis et [?] et ideo vera re-
lacio etc. patet illud / Ad 2m quod obicitur
quod creatura se ipsa refertur dicendum quod re-
ferri se ipsa potest intelligi dupliciter aut quod
inter rem respectivam et essenciam non
cadit medium quia ipsa essencia creatu-
raliter dependet etc. sicut reperitur in
creaturis sic enim refertur materia ad for-
mam et forma ad materiam unde dicit philosophus
quod materia hoc ipsum quod est ad alterum est
sed nec materia est sine respectu nec
forma quia non habent omnimodam sim-
plicitatem. Alio modo est referre se ipso
quia inter id quod refertur et suum corre-
lativum non cadit aliquod medium
quod non sit aliquid [?] sicut pater refertur
se ipso ad filium et econverso. Nam pater sua
paternitate et hoc per summam simplicitatem.
Tercio modo referri se ipso est quod ipsum quod
refertur non est nisi relacio et respectus
purus et hoc est impossibile quia neque in
deo neque in creatura quia sic dicit Au-
gustinus quod refertur est aliquid excepto
eo quod relative dicitur alioquin relacio
esset relacio et ita patet quod omnis pro-
prietas relativa sive in deo sive in cre-
atura necessario differt aliquo modo ab eo
cuius est proprietas et magis in creatura
quam in creatore et intelligendum omnia
hec sicut prius assignatum est quomodo esse
respectivum fundatur super aliquod absolutum.

Secundo queritur de proprietatibus quot
sunt et quot sunt relaciones. Videtur
quod tantum [?] quia dicit Hilarius xii de trinitate proprium
est deo nato esse filium sed filiacio est
relacio ergo etc. / Item Damascenus dicens quod sola
verbi ypostasis naturam humanam et corporalem
in personali ypostasi [illegible] sed [illegible]
[illegible] est relacio ergo etc. / Item
Richardus de sancto victore in libro de trinitate dicit
quod persone distinguuntur proprietate

originis sed origo in divinis non est
motus sed habitudo ergo relacio ergo etc.
Contra hoc ipsum videtur racione quia proprium
est quod convenit soli sed inter absoluta [?]
est incommunicabile in divinis et conveniens
soli ergo omnis proprietas personalis est
relativa ergo etc. / Contra sicut paternitas
est relacio ita magnitudo quantitas nec
bonitas qualitas ergo nec paternitas est
relacio sed paternitas est proprietas ergo etc.
Si dicas quod non est simile quia alia
transeunt in substantiam relacio autem [illegible]
[illegible] primo sic sicut quantitas est
unum genus accidentis distinctum a sua [?]
ita relacio sed quia in deo non cadit
divisibilitas ideo nullum genus quantitatis
transit in substantiam cum ibi non sit actus
nec divisibilitas quantitatis ergo pari racione re-
lacio / Item sicut deus est sua magni-
tudo ita paternitas sed quia deus est
sua magnitudo ideo quantitas non dicitur
sibi sed in eo transit ergo et paternitas
sic / Item videtur quod relacio non transit quia
inter omnia genera accidencium relacio
importat maiorem dependenciam quia ad subiectum
et obiectum sed deus est omnino indepen-
dens ergo relacio nunquam manet in deo.
Contra inter omnia genera entium relacio minimum
habet de entitate sicut patet quia convenit
et recedit sine mutacione illius quod
refertur sed in summo ente non debet
poni nisi quod minimum habet de entitate
ergo etc. / Respondeo dicendum quod proprietates personales
esse relaciones et hoc supra racione tamen
quia sunt incommunicabiles et soli conveniunt
tamen etc. quia realiter differunt ut ostensum
est prius. Sola autem relacio manet in
divinis ad omnem intelligenciam nostram
quia relacio in quibusdam convenit cum aliis
generibus in quibusdam differt / convenit
enim in hoc quod est predicamentum et genus
entis et in hoc quod est accidens et dis-
convenit in hoc quod pre aliis ipsa est
respectus non solum ad subiectum

sed est ad obiectum secundum attendimus et de-
pendentiam, quantum ad primas proprietates
impossibile est relationem manere in divinis
sine alia natura, et hoc propter summam simplicitatem
quia deo cum relatio sit posterius quam
non est perfectionis nec actus sed sola
est. Quantum vero ad secundas quas habet
respectu obiecti, unde est quantum non manet
secundum quantum ad terminum, et hoc propter realem
distinctionem quae est in divinis, et realem
originem et terminationem, et unde est quantum
non manet secundum quantum ad dependentiam,
et hoc propter summam absolutionem quae
est in divinis, alia enim natura simpliciter
desinit sed relatio quantum manet
ibi quantum non desinit quia alia natura re-
spectum solum ad subiectum dicit et secundum illud
desinit sed relatio ultra dicit respectum
ad obiectum et secundum illud respectum manet
quae vere est in divinis et ita relatio
manet. Patet ergo quid sit videlicet
quantum ad omne quod dicit compositionem, quia
non est generis nec in genere nec actus
nec est ad. Et patent dicta obiecta, ita
licet quia unum sumitur a natura generis ad
a natura actus. Tertio a perfectione indepen-
dentis, patet ergo quid manet secundum quantum
ad illud quod dicit distinctionem non quantum
ad illud quod dicit dependentiam et in-
clinationem quia sicut probat absolutionis
perfectionem et per hoc patet responsio argumenti quod
obicit dependentia relationis. Ad illud
quod obicitur quod minimum habet de ente, dicendum quod
hoc verum est omni quod est creatale a sua
in deo autem non sic est, possibile ibi per
rationem perfectam, hec ratio [illegible] quod
non desinit quia cum minimum habet de ente
ideo [illegible] vel nullam facit compositionem
ergo ibi manet secundum suam proprietatem
alia vero quae habent de ente absoluto
faciunt compositionem, et tunc est quod relatio
melius manet in summe simplici quam
aliquod aliorum

Tertio quaeritur de proprietatibus quantum
ad actum, et quaeritur utrum actus
huius proprietatis sit hypostases distinguere
aut distinctas ostendere, et quod sit distinguere
videtur per Boecium de trinitate: sola [illegible] re-
[illegible] relatio multiplicat trinitatem,
sed si multiplicat ergo distinguit. Item
Richardus de sancto Victore de trinitate dicit
quod persona distinguitur proprietate originis
sed proprietas dicit originem et relationem
ergo etc. Contra hoc videtur quia omnes personae
distinguuntur aut distinguuntur per aliquid
absolutum aut per respectum, per absolutum
non quia sic vult magister quod ad se dicitur
de singulis dicitur. Quod non est quod remanet
per aliquem respectum, contra proprietas patris
aut advenit hypostasi aut est ei
consubstantialis. Quia si advenit ergo sunt ibi
aliqua accidentia, ergo est ibi aliqua
compositio. Si autem est consubstantialis et co-
aequalis ergo non consequitur [illegible]
hypostasis, non tamen est ratio [illegible]
[illegible] distinguendi. Contra in summe
simplici idem omnino est ratio essendi et
cognoscendi, sed persona patris est summe
simplex, ergo eadem distinguitur quo di-
stingui cognoscatur. Hoc autem est per proprie-
tatem, ergo etc. Respondeo: omnis respectus re-
ducitur ad absolutum sed quod reducitur ad
aliquod secundum rationem intelligendi con-
sequitur illud, ergo cum proprietates sunt re-
spective hypostases absolute proprietates
reducuntur ad hypostases ergo hypostases [illegible]
[illegible] sunt priores, sed quod prius est non di-
stinguitur ab eo quod est posterius quia ab
eodem est ens et esse distinctum, ergo etc.
Item omne quod distinguit aliquid dat ei
tale esse quale ipsum est, vel habet, sed
proprietates habent de se solum esse respe-
ctivum ergo hypostases per proprietates distin-
guuntur habent solum esse respectivum,
sed hoc falsum quia omnes sunt suppositi

essencie quid esse sibi absolutum
Item in divinis personis est pluralitas
per originem ergo et distinctio. sed origo
dicit emanationem vel saltem relationem ad
principium non emanat nisi ab alio ema-
nante quod in ad aliquid non est motus
ergo ab alio distinguitur ypostasis ab ypostasi
si secundum rationem intelligendi oportet
intelligere de relatione et si hec rela-
tione concipitur esse distinctio in ypo-
stasibus ergo etc. / Item omne quod relative
dicitur est aliquid excepto eo quod rela-
tive dicitur sicut dicit racio et
Aug. 7 de trin. sed pater et filius
dicuntur relative ergo uterque est ali-
quid excepto quod relative dicitur ergo abs-
tracta relatione contingit aliquid in-
telligere. quero ergo quid sit illud quod
essencia aut ypostasis. Si essencia
ergo relatio est in essencia ergo multipli-
catur cum [illegible]. Si ypostasis aut ergo una
aut due. Non una quia impossibile est
intelligere quod pater et filius sint una ypo-
stasis ergo due. et si hoc patet re-
stat abstractis omnibus proprietatibus duarum
[illegible] ut pater et filius solis ypo-
stasibus remanentibus adhuc contingit
intelligere remanere distinctionem ergo per
racione in ypostasibus divinis quod si verum est
tunc ergo non sunt solum racio distin-
guendi quo ad nos / Responsio dicendum quod
circa hoc duplex opinio fuit quidam
enim dicunt quod abstractis proprietatibus
impossibile est intelligere ypostases di-
stinctas quia sicut proprietates in divinis
non solum dant personis [illegible]
nos dant etiam esse unde ipsis abstra-
ctis abstrahitur esse et distinctio
alia opinio fuit quod proprietatibus abs-
tractis adhuc est intelligere distinctionem
in ypostasibus quia proprietates secundum istos
non sunt racio distinguendi secundum rationem
sed distinctas manifestandi unde dicunt
quod abstracta paternitate et filiatione

adhuc contingit intelligere quod ab alio
et si queratur quid distinguitur dicunt
quod seipsis sicut plura generalissima
seipsis distinguuntur. differentia unde si di-
vinitas [illegible] non est [illegible] et si respi-
ciamus intimius utraque opinio continet
aliquid probabilitatis et hoc patet sic in
divinis cum ypostasibus intelligimus ori-
ginem sive emanationem intelligimus
et habitudinem secundum rationem intelligendi
origo precedit rem que oritur. et secundum rationem
intelligendi habitudo consequitur rem que
refertur. est igitur proprietas relativa impor-
tans solum habitudinem et hoc non concernit
rationem distinctionis et est racio manifestan-
di distinctionem non distinguendi. sic dicit
2a opinio et probant rationes inducte ad
[illegible] de ipsa relatione. Est enim in-
telligere tunc distinctionem quod intelligitur quia
ab alio et quo alius. est etiam [illegible]
proprietas importans habitudinem et originem
et tunc non tam est racio manifestandi
sed etiam distinguendi [illegible] cum ori-
gine sive emanatione. impossibile est
intelligere in divinis pluralitatem immo sic
est essencia una. Ita etiam intelligere ypo-
stasis una. et precedit prima opinio
et rationes ad primam partem [illegible]
[illegible] in divinis personis oriri
et esse et ab alio [illegible] secundum rationem
intelligendi sint ordinata ut [illegible]
[illegible] esse intelligatur [illegible]
[illegible] esse ab alio et deinde [illegible] ad aliud
[illegible] res eedem sunt in [illegible]
[illegible] nomine designantur unde generacio
dicit originem et habitudinem [illegible]
[illegible] dicit originem et [illegible]
[illegible] habitudinem [illegible] proprietates divina
[illegible] importat
habitudinem et originem [illegible] tenendum
quod proprietates non solum sunt racio ma-
nifestandi distinctionem sed etiam distingue-
ndi / Et ad illud quod obicitur quod respectum

reducitur ad absolutum. Dicendum quod reductio
ad aliquid est duplex. aut sicut ad principium
aut sicut ad finem, et proprietas originis
[illegible] duobus modis reducitur ad abso-
lutum. ad hypostasim prius reducitur
[illegible] sicut ad aliquid primum
ad hypostasim aut generanti et spiranti
sicut ad finem. quamvis ergo quod reducitur ad a-
liquid sicut ad primum, tamen consequitur
ideo abstracta origine solum intelligi-
tur essentia incommunicabilis non enim ab alio
et ita in veritate hypostasis. Ex quo vero
quod reducitur ad [illegible] sicut ad finem intelli-
[illegible] procedere. hinc est quod abstracta origine
iam non est intelligere hypostasim pre-
[illegible] vel intelligendo [illegible] respec-
tivum dicit deficientiam rationis [illegible]
que deficiat a summa simplicitate quod
non est in deo. Ad id quod obicitur quod re-
spectivi solum dat esse respectum. Dicendum quod
hoc verum est de respectivo quod dicitur solum
[illegible] sed non est verum de respectivo
quod dicit originem. Ad illud quod obicitur
quod relatio non oritur [illegible] Dicendum quod relatio
est proprietas secundum quod [illegible] ipsa origo non [illegible]
est illud quod oritur. et quod origo proprie
non oritur sed est illud quo oriens o-
ritur ita quod non sequitur [illegible] ita
[illegible] rationem intelligendi [illegible]
[illegible] vel procedit. ideo [illegible] Ad id
quod obicitur quod est ad [illegible] relatio
[illegible] Dicendum quod illud non [illegible] in
summe simplici quod sic differat esse et
referri quod unum possit ab altero separa-
ri sine abstractione secundum rem quod ibi [illegible]
sunt [illegible] solum secundum intellectum [illegible]
[illegible] intellectus [illegible] sic abstrahit ut
intelligat hypostases distinctas abs-
tractis proprietatibus et relationibus. Si enim ab
hypostasi prius abstrahatur paternitas vel
[illegible] non est aliquid speciale quod sit
[illegible] intelligendi [illegible] et ita conside-
ratur sub ratione generali et incompleta.

Vel et bene videtur in dictis qui
dicunt quod remanet intellectus [illegible]
nominis rei secundum quod est generale voca-
bulum. Et patet quod abstractis proprie-
tatibus non remanet distinctio nec
re nec intellectu, et ideo etiam non
sunt [illegible] distinguenti. Ad id quod
ultimo obicitur quod Petrus et Paulus di-
stinguuntur etiam abstractis proprietatibus.
Dicendum quod non est simile. Nam distinctio
est ibi a parte materie et forme
que [illegible] per proprietates [illegible]
sed in divinis solum est distinctio per
originem. ideo patet illud.

Tertio et ultimo queritur de proprietatibus
quantum ad numerum. et videtur quod sint infi-
nite. quia proprietates sunt respectus per quos
deus nobis innotescit. sed illi sunt
infiniti. sicut patet de respectibus [illegible]
ergo etc. Item pater et filius ad invicem assi-
milantur secundum omnes convenientias [illegible]
[illegible] ergo secundum omnes comparantur. et [illegible]
innotescunt nobis. sed ille sunt in numero
indefinite ergo etc. Item quanto aliquid est sim-
plicius tanto plures habet respectus
ut punctus quam linea. et linea quam
superficies. sed divinum esse est simplicissimum
ergo in eo sunt infiniti respectus. Sed
omnes sunt ratione innotescendi ergo
notiones sunt infinite. Sed quod tres sunt
[illegible] videtur per Damascenum qui dicit quod in
divinis sunt [illegible] ut per generationem
ingenerationem et processionem. Sed iste tres
non sunt nisi tres proprietates ergo etc.
Item ratione videtur. proprietas [illegible]
[illegible] est proprietas. sed proprietas
est persone ergo quot sunt persone tot
sunt proprietates et non plures. sed persone
sunt tres ergo etc. Item fiat talis ratio
omnis persona est aliqua tamen proprie-
tatum [illegible] est vera. sed omnis [illegible]
est persona. sed omnis proprietas sine [illegible]
est aliqua [illegible] ergo etc. Ad [illegible]

~~sint plures ideo hoc ordine~~ no-
tiones quam proprietates, sunt relationes.
In omni autem habitudine sunt due
relationes secundum duo extrema, sed in
divinis sunt due origines, ergo plures
quatuor relationes. Item proprietas est
que convenit uni soli, sed innascibilitas convenit
soli patri, ergo est proprietas et non est ali-
qua istarum quatuor relationum, ergo sunt
plures. Similiter ergo sufficit et unus
notionum in divinis et plures quam
accipiantur et verum sit idem numerus pro-
prietatum et relationum. Pro quo intelli-
gendum est ad illud ultimum quod verum con-
venit fieri inter ista tria nomina
proprietas, relatio et notio. Nam proprietas
dicitur in quantum convenit soli, relatio in quan-
tum dicit habitudinem ad aliud. No-
tio in quantum est principium cognoscendi et quia
omnis proprietas est ratio cognoscendi sic
et omnis relatio, ideo nomen notionis
est in plus quam illa duo, quia quedam
proprietas est relatio ut paternitas, quedam
non ut innascibilitas que non dicit
respectum sed privat. Sic quedam relatio
est proprietas ut filiatio, quedam non ut
activa spiratio, ideo quia convenit plu-
ribus scilicet non uni soli, et hinc est quod
nomen proprietatis et relationis se habent ut
excedentia et excessa. Nomen
vero notionis est in plus. Unde plures
sunt notiones quam proprietates, plures
etiam quam relationes, sed proprietates et re-
lationes mutuo se excedunt et equali-
ter sunt ideo equales, tamen non oportet
fieri unum. Nam omnis relatio distin-
guit aliquo modo ab alio et ita est ali-
quo modo proprietas, sic omne quod distin-
guit aliquo modo importat relationem, ergo
omnis relatio proprietas et omnis proprietas
relatio. Sed omnis notio est proprietas vel
relatio, ergo omnis notio est proprietas et similiter
relatio et ita ista nomina sunt equa-
lia, ideo idem est numerus et eadem ratio
assignandi numerum in omnibus istis nominibus.

~~sed intelligendum est quod circa numerum pro-~~
prietatum sunt tres opiniones. Quidam di-
cunt quod sunt quinque, quidam quod tres,
quidam quod quatuor. Ratio autem huius diver-
sitatis fuit quia diversimode notiones
sumpserunt. Quidam enim consideraverunt illas in
comparatione ad eos quibus notificant,
dixerunt eas quinque esse quia per quinque
comparationes et similitudines et respectus deus
nobis notificatur. Quidam vero consideraverunt
in comparatione ad personas, que distin-
guuntur vel notificantur, dixerunt esse
tantum tres quia tantum tres sunt persone, ideo tan-
tum sunt propria per que nobis sufficienter
notificantur. Quidam vero consideraverunt per com-
parationem ad rationes quibus notificantur,
dixerunt esse quinque, eadem enim est ratio
notificandi et distinguendi. Sed ratio di-
stinguendi accipitur a parte originis aut quo-
ad positionem aut quoad negationem, si per negationem aut
privat originem primo producentis et ac-
cidit dignitatem, si non producitur quo-
modo est notio, aut privat originem per
modum producti et hoc vel specialiter vel
generaliter. Si specialiter non dicit nobilitatem,
si generaliter sic dicit nobilitatem et ita
notio est una sola. Si autem accipitur
a parte originis positione, cum duplex
sit origo et ambabus respicit de necessitate
duplex respectus, de necessitate erunt quatuor,
scilicet generatio activa et passiva et spi-
ratio similiter activa et passiva, et in uni-
verso quinque. Prima opinio sumpsit rationem
magis a longinquo et ideo magis a
veritate recessit, secunda magis a propinquo
et ideo magis veritati appropinquavit, tertia
sic debuit et ideo veritatem dixit
et posuit et invenit, et hec est pro-
pria. Tenet quinque opinio importat no-
tiones esse quinque et ratio huius superius vi-
sa est. Ad illud ergo quod obicit de respe-
ctibus et comparationibus quinque, dicendum quod
nec proprietates nec relationes sunt no-
tiones ... que important rationem distin-

coniunctionem personarum a persona et hec
ressertur originis qui [illegible] quasi modis
spectantibus ad dignitatem pertinet compu-
[illegible] patris illud / Ad id quod obicitur quod [illegible]
[illegible] per verbum Damasceni dicendum quod sub [illegible]
[illegible] comprehendit duas qualitates [illegible]
sub passione / Ad id quod obicitur quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] dicendum quod [illegible]
est de illa que est proprietas personalis
[illegible] persona esse [illegible] [illegible] non
sequitur si [illegible] quod [illegible] sint et non
plures qui unum et idem pertinet hec [illegible]
[illegible] / Ad id quod obicitur de [illegible]
[illegible] dicendo quod in processu illo est fal-
lacia accidentis sicut hic pater est ma-
[illegible] et pater est [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] attribui [illegible]
lecto sine ypostasi [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
ut [illegible] et [illegible] ut [illegible] etc. [illegible]
a persona ad [illegible]

Post ista sunt dubitationes circa litteram
et primo de hoc quod dicit Jeronimus ab
[illegible] prophane novellas nomi-
na me nomine romano [illegible] Si n-
est novellum cum apostolus dicit 1 [illegible]
[illegible] nomen nominibus [illegible] esse
[illegible] [illegible] debemus [illegible] [illegible] Damas-
cenus dicit quod ypostasis est [illegible] cum [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nomen ypostasis [illegible] [illegible] dicendum
quod nominibus [illegible] [illegible] sonat [illegible]
[illegible] [illegible] qui est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] habet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
novellum etc. [illegible] apostolus esse fugien-
[illegible] [illegible] prophana [illegible] illud nomen
[illegible] ad intellectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad intellectum [illegible]
[illegible] supponebat [illegible] obicitur de [illegible]
Damasceni dicendum quod nomen ypostasis de [illegible]

[illegible] [illegible] respectu ad actus [illegible]
[illegible] ad [illegible] distinguentes que
[illegible] est in creaturis est actus ideo [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible] sic autem est
in deo / [illegible] queritur de hoc quod dicit quod
venenum latet sub melle [illegible] [illegible]
hoc non dicit nisi propter errorem [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
essent fugienda / [illegible] dicendum quod venenum
[illegible] latebat sub nomine sed sub [illegible]
intentione [illegible] ex hoc occasionaliter [illegible]
[illegible] [illegible] in heresim / vel potest di-
ci quod venenum latebat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] propter dubitationem et ideo [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] absque
dubio est verum / [illegible] queritur de hoc
quod dicit Augustinus quod [illegible] est genuisse et na-
tum esse videtur cum male dicere [illegible]
[illegible] aliud dicit [illegible] in [illegible]
[illegible] hoc videtur quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod est
[illegible] [illegible] / [illegible] dicendum quod [illegible] [illegible]
[illegible] a parte rei absolute sed [illegible]
[illegible] ad dicentem et intelligentem [illegible]
[illegible] est dicere sine intelligere [illegible] [illegible]
et [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible]
[illegible] queritur de hoc quod dicit quod [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est natus videtur cum
dicere contra illud quod dicitur infra [illegible]
xxviii ubi dicit quod hoc est quod ingenitus
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] genitus / [illegible] dicendum quod Augustinus
loquitur de hoc quod est [illegible] natus [illegible] quod
dicit puram negationem et [illegible] dicit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] est negatio pura / [illegible] queritur de
isto verbo Augustini quod dicit [illegible] in deo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] videtur
cum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] sunt
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt
[illegible] / [illegible] dicendum quod sicut ipse [illegible]

Augustinus dicit omne accidens aut est
per naturam suam amissibile aut potest dici suum
suum intendi vel remitti et ipse non dicit
quod sit actus tamen quod potest amitti, sed quia
potest advenire rei iam existenti vel
recedere a re iam existente vel saltem
intendi vel remitti sine variari et
si tu obicias quod accidentia non possunt alte-
rari, secundum Boecium verum est de alteracione
a subiecto in subiectum sed certum est quod in
eodem intenduntur et remittuntur. Aliter
potest dici quod actus potest comparari ad suum
principium vel ad subiectum proprium et licet
respectu ad subiectum proprium esse actus
dicit accidens quod est posse [illegible] ab eo
principiis non respectu [illegible] quod est subiectum re-
[illegible] modus dicendi est iste quod illud
solum est per naturam immutabile quod est omnino
simplex, sicut ergo deus omnino est immuta-
bilis quia est omnino simplex et in nullo
simplicia est actus quia in nullo
immutabili est actus ponere. Si ergo
pater est immutabilis et in [illegible]
[illegible] non est actus. Tertio queritur
de hoc quod dicit quod filii dei sumus
per creationem, quia secundum istum modum dicendi
[illegible] asinus sit factus videtur quod posset
dici filius dei et patet quod archa que
facta est ab artifice posset dici fi-
lia artificis. [illegible] concedit
si tu dicas quod oportet quod sit ad ima-
ginem factum, contra [illegible] est ad ima-
ginem factus quia [illegible] est filius
[illegible] quod hoc quod dicit filius dei
dicit [illegible] et [illegible] quia quod
est [illegible] per communitatem appellationis
[illegible] filius naturalis [illegible]
non est [illegible] sic, [illegible]
[illegible] ipse est filius naturalis et [illegible]
[illegible] et hec consistit in ima-
gine et hec tenet [illegible] filius
et facture est [illegible] loquen-
da et hec tenet [illegible] facture
non filii [illegible] accidentis quod [illegible]

[illegible] aut consistit in sua [illegible]
aut est [illegible] sua [illegible]
et [illegible] aut est [illegible] et de-
formata a sua [illegible], primo modo dicitur
filius facture, secundo modo filius facture et
adoptionis, tertio modo dicitur filius
[illegible] valde [illegible] et [illegible] dis-
[illegible] quod [illegible] patres
[illegible] qui a deo rece-
dunt et imitantur eum. Tertio queritur de
distinctione illorum trium que ponit [illegible]
[illegible] scilicet origine [illegible] et natura
et [illegible] quod hec tria sunt ad excluden-
dum tres [illegible], contra fotinum dicit
origine non adoptione, quia fotinus
dicebat Christum esse dei filium adoptivum,
contra sabellium dicit [illegible] non [illegible]
[illegible] quod ipse dicebat quod [illegible] ipse
[illegible] pater [illegible] filius, contra ar-
rium dicit nativitate non creatione
quod arrius dicebat esse dei filium [illegible]
[illegible]. Queritur de hoc quod dicit quod
dicitur relatione quibus ei [illegible] non
[illegible] vocabulum, videtur enim falsum quia
[illegible] est relationem dici ad convenien-
tiam, quia si non [illegible] ad convenientiam
non dicitur relatione, preterea [illegible] quod illud
[illegible] est si nomen impositum est [illegible]
[illegible] alioquin si deficiat [illegible] una
pars non [illegible], ut si dicatur [illegible]
[illegible] vult dicere augustinus quod sub istis no-
minibus pater et filius non referuntur ad
[illegible], sed tamen ubi deficiunt nomina
[illegible] sed in [illegible] est
[illegible] reciprocum
[illegible]. Queritur de hoc quod dicit quod
non potest invenire [illegible] voca-
bulum, videtur enim [illegible]
spirator pater ad spiritum sit donator ad
donum, preterea unus modus dicendi est
quod augustinus non loquitur simpliciter de hoc
nomine [illegible], sed de hoc toto [illegible]
vel aliter hoc dicit quod spirator non
erat tunc nomen [illegible] ut do-
nator. Item queritur de hoc quod [illegible]

d. [illegible]

~~et donatur non dicitur nisi quod tempore~~ ter sicut hoc, licet dominus dicatur nisi quod tempore quia relativa sunt simul natura. Et ad hoc dicendum quod potest dici ab acti-vitate, vel ab eo primo modo sic solum quod tempore sic est dominus, 2o modo est ab eterno

d. xxvii

h

[D]einde queri potest utrum

proprietates. Quidam assignant quinque proprietates personales hic 2o agit de istis proprietatibus secundum quod per ipsa vocabula exprimuntur et quia quedam veniunt ad exprimi per vocabula magis usitata et minus usitata, ideo hec lectio per duas partes: in prima agit de expressione proprietatum per vocabula usitata. In 2a per vocabula minus usitata infra Deinde eadem. Hec non est pertinens. Prima pars habet quatuor unius cum hilarius et augustinus proprietates alias et aliis vocabulis assignent utrorumque respectus quod unus scilicet augustinus per generare et generari, alter scilicet hilarius per esse patrem et esse filium. Ideo inquirit quare vult primo utrum sint eedem proprietates ab utroque assignate. 2o solvit ostendens quod sunt eedem ibi ad quos sunt [illegible] aliorum. Dico vero eedem aliquis quod omnes sunt eedem ostendit quod re idem sunt, sed differunt tamen ad modum significandi scilicet in concretione et abstractione ibi Licet tamen videtur nobis omnino idem. Deinde vero quia dixerat proprietates significari in concretione quod quia queri posset re-rum [illegible] et quod res impositio illi-[illegible] cum proprietates singule singulis

[D]e intelligam tamen per quatuor [illegible] et primo querit utrum esse patrem et generare sit ad nocio 3o querit quare illa sit alia ratio. Dico vero proprietates distinguunt

abstracte. Deinde utrum illi ad licet [illegible] opinio. Dicimus ad primum quod sit eadem nocio differunt [illegible] una sola proprietas est impossibile quod dat esse di-stinctio. Nam hoc est in ratione actus sed forme sed illa est una sola unius [illegible] generare est proprietas per quam impossibile patris distinguitur sicut et esse patrem quod est eadem nocio. 2o patris ad [illegible] una est sola relatio quod una tamen origi-nis modi emanationis sed generare per relationem patris ad filium sicut et esse patrem quod est relatio vel nocio. Vel si sunt diverse proprietates tunc quod et nociones erunt plures quam quinque ymmo quinque sicut [illegible] ad generare sequitur esse patrem ita sequitur referri ad patrem distingui a patre et sic si sunt nociones alie tunc [illegible] quinque est illis nocionum. Hoc autem est inconveniens et sequitur si ille proprietates sunt diverse. Ad 2m dicitur proprie-tas est esse patrem et generare quod omnis [illegible] imponitur nomine patris et nomine generantis quod sicut est baptizatus significat baptiza-tus in nomine patris [illegible] si in nomine ge-nitoris sed hoc quidam negant. Utrum proprietates et nociones sunt diverse et ... esse diverse quia de diversis predi-cantur quod de uno predicatur una de quo non predicatur alia sed hec concedimus eterna est pater, hec negatur eterna generatio de-us dicitur quod hoc est pater diversum modo significandi hoc tamen est [illegible] tamen de pa-tre generare utrumque in concretione per se diverse proprietates esse proprietates quando una de altera non predicatur ut paternitas et maternitas sed generare ut patebit infra non dicitur de paternitate. Hec enim non admittitur paternitas generat, ergo sunt diverse. Respondeo dicendum quod omnes sunt eedem proprietates secundum rem et huius ratio mani-feste apparet nam una dicitur de altera

non solum in concretione ut pater generans
sed etiam in abstractione ut paternitas est
generatio quia non esset si differentie cum dicitur
sit altera proprietas, differentia tamen non sicut
et hoc quantum ad tertiam, secundum quod quidam
generatio proprietates persone generantis compre-
hendit. sed hec quia est pater. Nam sicut
dicit Augustinus et habetur in textu li. [illegible]
[illegible] ad esse prius semper generare
sed non [illegible] homo cum de genera-
re pediculos non tamen dicitur pater eorum. Alia
ratio est quia hoc quod est pater importat
in ypostasim cum quorum notitia pro-
prietatis sed hoc nomen generat non im-
portat ypostasim ymmo oportet sibi
apponi ad quod. et hanc ponit magister
in littera. Tercia est quia ea proprietas duo
importat scilicet emanationem et habitudinem
que quamvis idem sint re, differunt
ratione intelligendi quia hoc quod est ge-
neratio importat proprietatem et generatio
emanationem sed hoc quod est paternitas
proprie importat habitudinem ad terminum pa-
ternitatis obiectum. Nam quod non est bapti-
smus in nomine genitoris hoc [illegible]
est propter diversitatem vocis, sed modi ex-
primendi. et veterum assignantur ibi sicut
patebit in quarto. Ad id quod obicitur quod non
predicatur de deo quod hoc est propter diversos
modos significandi. Nam hoc quod est generare
quia non est suppositum importat tem-
pora [illegible] et ideo negationem significat distin-
ctionem. non sic autem hoc quod est pater, con-
cedit suppositum importat personam cum est con-
creta est pater idest ille qui generat. Ad id
quod ulterius obicitur quod unum non predicatur
de altero. dicendum quod est predicare per modum
denominationis et hoc est per concretionem.
et est predicatio per modum essentie et hoc
est per abstractionem. quia generare et pa-
ternitas est una et eadem proprietas, ideo
non solum modo denominandi tamen sed per
abstractionem predicatur ut paternitas est generatio.

Consequenter queritur que istarum sit
ratio intelligendi altera idest utrum
ypostasis patris sine paternitate. ideo generat
quia pater est. vel ideo sit pater quia generat.
et quod ideo sit pater quia generat. hoc videtur
auctoritas magistri in littera. semper est filius
quia semper genitus. ergo generatio passiva
est ratio essendi filium. ergo pari ratione
et generatio activa est ratio essendi patrem.
ergo etc. Item secundum rationem intelligendi prius
est generari quam esse et prius esse quam relatio.
ergo prius est generari quam esse filium. ergo
pari ratione prius est generare quam esse
patrem secundum ordinem intelligendi. sed quod
prius est ratio posterioris non econverso ergo etc.
Sed ypostasis patris est pater aut quia gene-
rat deum aut quia deus generatur. non quia
deus. quia pari ratione et filius. ergo quia
deus generatus ergo etc. Item non generat
nisi persona distincta quia generare non
convenit essentie sed persone. sed persona
patris non est distincta nisi per paternitatem.
ergo non convenit generare illi ypostasi
nisi paternitate. ergo ideo generat quia pater.
Item in hiis que non adquirunt per
actum prius est habitus quam actus secundum ra-
tionem intelligendi quia cum non simus bo-
ni per opera, sed magis quia prius sumus
boni quam opera bona. sed paternitas
non adquiritur per actum in deo. ergo prius
ordine intelligendi intelligitur esse pater
quam generat. Item pater generat iste est ordo
actionis divine qui per se importat principium
[illegible] per quod. aut enim quia deus aut
quia deus pater. tunc filio conveniret. non
quia deus inascibilis. quia inascibilitas
aut quia inascibilis. non quia deus quia
tunc filio conveniret. non quia deus
inascibilis. quia inascibilitas dicit nati-
vitatis [illegible] negationem non positionem. ergo a sufficienti quia
deus pater. Respondeo ad intellectum huius
notandum est quod hic est duplex ordo.

secundum eum dicunt quod omnes proprietates
relative originis sunt in deo quoniam in crea-
turis quod in creaturis sunt ut advenien-
tes in deo ut subsistentes quod in crea-
turis actus est relationis ratio. unde
in inferioribus idem est pater quod generat. sed
in divinis econverso relatio est ratio actus
unde simpliciter generatione quod non pater generat
quia pater et negarent communiter. Sed
quamvis illud possit aliquo modo capi
ab intellectu quod pater prius, tamen si il-
lud consideremus in filio quomodo non
videtur intelligibile quod idem quomodo
filius generetur. Nam quamvis dicitur
filius generetur quod filius et quod sic
et econverso quod filius sit. hoc est per rationem,
secundum quam secundum rationem intelligendi
precedit filiationem et relativa sunt
simul natura ni intelligendi nec tamen
in creaturis generatio est ratio di-
cendi paternitatem in deo patre sicut
enim se habet generatio passiva ad fi-
liationem ita activa ad paternitatem
et ideo est alia opinio quod ideo est
pater quia generat et quod illud sit sufficiens
ratio per tertiam assignatum ut generationem
et esse prius. Nam secundum tertiam rationem
generatio sit emanationem sine origi-
nem paternitatis sed constitutionem consistit
autem quod origo est ratio constitutionis
non constitutio ratio originis et ideo generatio
est ratio paternitatis. tamen quoniam re quae
similiter [illegible] ad hoc. Ad id quod quod
obicitur in contrarium quod non generat nisi pater
distinctum. dicendum quod verum est quod secundum ra-
tionem intelligendi necesse est ante generatio-
nem intelligi ypostasim secundum rationem
intelligendi logicorum sed non oportet eam
intelligere actu distinctam quia ipsa
distinguitur per proprietatem generationis di-
stinctionis completa. sicut melius patebit
infra. tamen secundum rationem intelligendi
ratio distinguendi inchoative materialiter
et id generat non ut prius distinctum

paternitate sed ut distinctum secundum modum
materialiter. Ad id quod obicitur quod non con-
venit per actum dicendum quod in divinis nulla
proprietas acquiritur quia generatio est emana-
tio secundum rationem intelligendi originis sive
emanationis originis est ratio relationis
sicut in aliis inferioribus est ratio secundum e-
um sicut actus generationis est emana-
tio a proprietate paternitatis etiam. unde omnis
non acquiritur per actum dicitur tamen per ac-
tum. unde illud quod est falsum et debet
sic intelligi et generaliter exponi in aliis
que consistunt per actum etc. et tunc intellectus
est falsus. sed tamen dicitur quod id verum est de
actu quod clicitur ex illo sicut sicut
opus interius ex ipsa. sed actus gene-
rationis nec elicitur, nec intelligi elicitur
ex paternitate ideo non oportet preintelligere
paternitatem. Ad hoc quod intelligere gene-
re. Ad id autem generat quia deus pater et
dicendum quod generat quia deus materialiter et
spirat quia impersonaliter. Ad obiectum quod
masculinis dicitur secundum inflationem dicunt
aliqui quod inflatio pura non est ratio
liberalis quia inflatio aliqua ad liberalem
fruatur est ratio. unde sic aliquis libera-
lis homo invitat ad comedendum
quia solus sic pater generat. pater liberaliter
et largiter solus et ideo cum semel
generavit et spiravit non amplius generat
quia iam non amplius est solus. quamvis
sit liberalis oportet tamen est dicendum sicut
predictum fuit quod masculinitas est inflatio
que secundum rationem est perfecta potestas ma-
sculinis cum dicitur pater quod non est ab alio
est tamen primum et primitas est nobilis potestas
primum cum ratione primi a deo dicitur no-
bilem potentiam et conditionem ut videbitur
et ad potentiam primi sequitur potestas
etc. unde quod primum ideo principium quia
primum ideo vel actu est principium est
principiativum quoniam ergo ratio primitatis

in aliquo quae est ratio principiandi
in illo. ideo quia pater est principium respectu
emanationis productionis et processionis
generat et spirat et non producitur neque gene-
rabilis quia innascibilis primum in genere
spirationis quia deus inspirabilis. ideo
generat quia deus innascibilis et ulterius non
est quaerere quare est innascibilis vel cuius
innascibilitas dicit primitatem et statum in
primis sit. ideo etc. et hoc est quod dicit
Augustinus contra [illegible] xxix ita primum pater
est principium totius deitatis quia a nullo
et hoc est quod in pluribus locis superius
pertractatum est. Ubi autem Monetus ad
hoc dicit primum est aliqua positio
inferens quam dicunt quod innascibili-
tas in patre dicit fontalem plenitudinem
fontalis autem plenitudo consistit in pro-
ducendo sed constat quod non ideo quia
filium producat dicitur in eo fonta-
lis plenitudo quia hoc convenit duabus
personis nec ideo quia producit spiritum sanctum
quia hoc convenit filio quia [illegible]
fontalis plenitudo in patre potest gene-
rare in [illegible]. si ergo innascibilitas est
fontalis plenitudo patris. Monetus
vel quid opinio ipse dicit innascibilitatem
esse primum patris sed non potest et primum
et maxime secundum quia dicit notionem
solum quod importat privationem sic
enim convenit essentiae et spiritui sancto
quia aliquid ponit non absolutum con-
stat quod ratione illius non possit esse
[illegible] sed non potest ratione illius pos-
itivi respectu productionis quia ratione
sua ponit respectum producti. Sed contra
tenendum intelligendum prima ratio re-
spiciendi aliquem ut productum est gene-
rationis ad innascibilitatem positivam sive positio-
nis quae ergo [illegible] Monetus et [illegible]
Anselmum xii de Trinitate quod dicit pater est
auctor filii. Constat autem quod per
auctorem intelligit non factorem sed

genitorem et igitur convenit patri pri-
us esse genitorem quam convenit ei esse in-
noscentem auctorem autem convenit ei esse
prius quam esse auctorem esse in patre. Sed prima
auctoritas est in patre ratione innascibilitatis quia
sunt hypostasis patris ratione innascibilitatis
plure. et hoc videtur dicere Anselmus
xii de Trinitate si quis attendat
et sic in [illegible] Monetus et [illegible] [illegible]
de hoc principio quibus sunt priora tamen
sunt posteriora et quod [illegible] prima plus
influunt et quae simpliciter sunt priora secundum
prius omnino mobilia. Sed ergo videmus
in ordine causarum materialium quas est ordo
essentialis quod prioritas facit esse primam
influentiam in causa et maiorem influ-
entiam super causatam pari ratione ubi
est ordo personarum primitas in prima
prima est ratio producendi alias et quia
innascibilis primitas est. hinc est quod est
fontalem plenitudinem respectu productionis perso-
nalis et sic signum videmus quod prima
in quibus sunt prima alicui et quae sunt
simpliciter ut in pluribus [illegible] in [illegible] sit
status. aliud potest dici consimiliter sic productio
respectu lineae et unitas respectu numeri
sic ergo unica essentia quae prima est respectu
creaturae. Unde fortassis quod prima essentia
est prima ideo [illegible]. et quod [illegible]
essentia sequitur essentialiter quam personam
impossibile est quod una persona producat
alias sine alia quoniam aliter non procederent
respectu personae consequentiae non debent
esse sicut superius probatum est. Ac tamen
si sic impossibile ponitur quod nulla prius
prioritate [illegible] quod omnis [illegible]
procedit a patre. quia sic tamen prima
ratione in omni productione sequitur [illegible]
operatur sic suo modo in primis [illegible]
[illegible] Monetus ratio. Sic enim possibile est in-
telligi hypostasim patris et filii non in-
tellectu hypostasi spiritus sancti sic etiam

potentie est intelligi in positissime pa-
tris nulla alia pater intellectiva et
tunc quando intelligitur non intellecti-
ve primitate et tamen est quod potentie est hoc
intelligi possumus cum non intelle-
ctu plures pluraliter intelligere domi-
nant naturam et spiritum illam et est
illam non habet ab alio et ita in-
telligunt gentiles sic igitur intelligendo
distinguit de isto dicere et intelligere
quod possit generare propter quod quo potest
intelligere in illa in positissimi [illegible]
que est maiestatis quod si generare
non potest ei [illegible] quod est generare
[illegible] est [illegible] hec autem
est maiestatis quia de [illegible] sicut
videmus plures [illegible] in una natura
sic plures proprietates in una persona
quod sic ad [illegible] ~~[illegible]~~ re-
plectissimam nature cum omnes personas
redeunt ad unam que est prima
aliorum sic omnes proprietates unius
persone ad unam que est eo aliorum
sed in patre est primitas et maiestas
et spiratio secundum maiestatis non crec-
dunabiles ad alias quod nunc est quod
alie reducuntur ad maiestatem quia
sic dicuntur fertilius plenius amplius
primitatis et relationis proprietas quia
est de relatione sua significatione quam
[illegible] est quod patet in [illegible] quia
cum genitus [illegible] et filius unius
sit pater alterius [illegible] autem primi-
tas est [illegible] quod ad hoc
non sit per rationem [illegible] quod est [illegible]
[illegible] hec autem est maiestas
sine primitate quod [illegible] non potest dicere
alii primitate et maiestatis non potest
generare maiestatem quod videtur quod in di-
vinis in positissimis [illegible] generet
[illegible] maiestatis postremo in idem sit
primum et principium sic patet et plus sed
autem istud est secundum quam principium

cum quod constat quod in divinis convenit
ei ratio principii quod est primum idem per se
hec autem est quod constat quod filius est in
divinis relatio non est principium secundum quam
primum et constat quod illa est generatio
nobilitatis quod cum pater sit divinus
deitatis principium ut dicit [illegible] hoc
est quod est prima [illegible] ac per hoc quia
maiestas hoc sit primitas aliorum
[illegible] est utrumque cum habeat positionem
magna est et [illegible] et [illegible]
hec autem videtur magis cadere in in-
tellectum quam prima magna si respi-
ciatur ipsius primitatis proprietas que
est vere relatio et sunt non ad se
[illegible] nec potest absolvi a natura et proprie-
tate eius relationis [illegible] ista ita impor-
tat [illegible] ad filium sic et generare
et ideo alia per intelligibilis [illegible]
et hoc melius patebit infra cum
agetur de maiestate

Dico est autem primitatem quod ad quod
[illegible] quod pater. Cum eius solet sic
[illegible] distinguendo ex eo quod primitas
a qua nomen patris imponitur per considerari
ut proprietas non ut relatio si considere-
tur proprietas sic est prius [illegible] prius
[illegible] persona [illegible] et hec quod est
proprietas personalis et quod omnis actus
[illegible] convenit supposito intelligitur
convenire ubi [illegible] proprietas et
[illegible] et forme hoc modo accipiendo
generare convenit persone prius et in-
telligitur convenire quod est pater. Si
autem consideretur primitas ut relatio
[illegible] relatio dicat respectum ad alium
scilicet ad filium sic nomen supponit intellectum
filii et intellectum filii intellectum
generationis ac per hoc quantum ad rationem
intelligendi intellectum primitatis intelle-
ctum supponit generationis et quantum
ad [illegible] intellectum posterius est

quod idem est per quam quiditatem et similiter
duas vias determinari posse differentias
rationes que sunt ad partes oppositas
sive aut distinctionem communem videntur
plura sicut nomen talis distinguit nec videtur
in se valere nec ad propositum. Unde si
quid videtur a rectitudine deviare
primo quod in divinis relatio est superius
ad perfectionem sive in plus quam dicere
divinus non sit in divinis per se inferius
et superius. Omnis enim personalis per-
fectio est relatio sed non convertitur cum
inter inferius et superius nulla cadit
distinctio. Nec enim est dicere quod alte-
rius potest esse nomen quiditatis et nomen
relationis. Quia … nulla est distinctio
non distinguitur quod paternitas potest esse
nomen paternitatis vel relationis praeci-
sus aliquid nomen in divinis potest esse
primum persone nisi dicat relationem ab-
solutam (?) … cum quod in divinis absolute
de nomine dicit de tribus sit ut dicitur
Si ergo paternitas nominat primo perfectionem
hoc non est nisi quod dicit respectum per-
ad personam. Ergo etc. secundum relationem
per intellectum tamen non est perfectio
sed intellectus relationis in divinis
non potest concipi ab intellectu perfec-
tionis nec e contrario. Dicendum quod
nulla cadit distinctio inter ea quorum
unum est ratio intelligendi reliquum
et ea quorum unum non potest aliquid nisi
intelligi alio concepto. Rectitudo rationis (?)
quod nulla sit penitus distinctio, sed quod
paternitas possit esse perfectio ut relatio
Item aliquis paternitas per se est per-
fectio in divinis aliquo modo praedic-
atur vel in quid aut in quale. Quod
in quid per se est. Si in quid vel non
aliud magis est simplex nomen quam
perfectio. Si in quale. Et omne quod
praedicatur in divinis ut in quale sub-
sistit in subiecto (?) sic vult Boetius et
Anselmus et nichil tale est primum persone

quod paternitas non est primum persone. Re-
stat quod quod praedicatur ut quis sive sim-
pliciter aliud modo non est assignare simi-
liter quod a paternitate praedicatur. Et id
clarius apparet quia non reducitur ad
nomen substantie sed qualis sed per quem se ha-
bens quod ut perfectio est ut habet se ha-
bere ad alterum et ideo relatio quod
impossibile videtur subsistere penitus distinctam
postremo sic distinguitur quod paternitas
potest esse relatio vel perfectio aut secun-
dum simplicitatem a parte rei aut secundum
absolutum (?) a parte intelligentis non secundum
simplicitatem a parte rei. Hoc constat quia
omnino ibi est summa simplicitas et non
idem est generare et esse patrem et pa-
ternitas et generatio est igitur secundum sim-
plicitatem a parte intelligentis sed quia sic
intellectus sic imponit vocabula
generandi productionem vel emanationem sic
imponit vocabulum paternitatis … ha-
bitudinem et relationem. Sic ergo non distin-
guitur quod generare possit nominare per-
fectionem persone vel productionem. Secundum
nec videtur rationabiliter posse distin-
gui in eo quod est per se. Videtur …
penitus distinctio non valere ad proposi-
tum. Quod enim quod intellectus paternitatis
ut est relatio praesupponit intellectum gene-
rationis et hoc secundum rationem intelligendi
… est perfectio sic …
… aliquo sim-
rem vel intellectum quod est prius tran-
sit rem vel intellectum … illud
primum est prius illo primo … po-
sterius … illud a quo non
… et quod est rationem su-
perioris prius est. Ergo … relatio sic se
habet ad perfectionem quod intellectus paternitatis
ut est relatio praeambulans est ad in-
tellectum paternitatis ut est perfectio et
… intellectus praeambulans est
ad intellectum paternitatis ut est relatio

secundum praedictam distinctionem, ergo quod praeambu-
lans est ad intellectum eiusdem ut est
perfectio, [illegible] comparatio est patris
prior est et plus posteriore amplius
hoc patet quia ad unum intelligere quod
in divinis proprie non attingit plus et po-
sitivus respice. Rursus intellectus posi-
tivus in actum respectivum eiusdem ante-
cedit intellectum privativum sicut [illegible]
antecedit [illegible] et sic affirmatio ante-
cedit negationem. Sed paternitas ut est rela-
tio relativum et constitutive ad filium ut est
perfectio dicit distinctionem patris a filio quia
[illegible] est quod convenit soli ergo intellectus
paternitatis ut est relatio praeambulans est
ad intellectum eiusdem ut est perfectio.
Ergo si paternitas consequitur intellectum
generationis secundum unum intelligere non ipsa
relatio restat quod etiam ipsa ut perfectio
amplius [illegible] non accipitur paternitas
unum est dicendum de eo qui genuit quia
pater est sicut nec genitus actu nec genitus
de futuro ergo potest intelligi paternitas [illegible]
[illegible] hoc quod in actu genuit [illegible]
ergo [illegible] ratio alicuius et intellectum
ponit [illegible] est ratio videtur [illegible] nullo
modo paternitas sit ratio generandi. Si in-
dicatur hoc esse verum de paternitate in
creatura non in divinis. Contra hoc est
quod paternitas non [illegible] hoc [illegible]
et [illegible] ergo intellectus et ratio intelligen-
di completus est sic et amplius et ratio
nominandi et imponendi [illegible] sit [illegible]
[illegible] rei [illegible] est filiatio [illegible]
[illegible] filii et relatio sic et paternitas
patris [illegible] non accipitur filiatio
sive ut perfectio sive ut relatio semper
verum est dicere quod filius est filius quia
genitus et hoc [illegible] dicit [illegible] et in
sermone de [illegible] et
[illegible] et [illegible] hoc [illegible] et
[illegible] [illegible] ergo [illegible] non
accipitur paternitas semper est [illegible]

[illegible] est [illegible] quia [illegible] videtur [illegible]
quod praedicta distinctio nec in se nec ad [illegible]
[illegible] efficaciam [illegible] et alia [illegible]
[illegible] est distinctionem praedictam [illegible]
[illegible] praedictam distinctionem sufficientem [illegible]
[illegible] quod plurima [illegible] et
sibi obviantia [illegible] si [illegible] [illegible]
[illegible] satisfecit [illegible] quod videtur
ambiguum [illegible] est quod paternitas
[illegible] de qua dicit [illegible]
[illegible] et [illegible] ipsa est [illegible]
[illegible] [illegible] quia refertur ad
[illegible] in praedicta distinctione quia
[illegible] quod paternitas [illegible] sub [illegible]
perfectionis et relationis [illegible]
[illegible] distinctione [illegible] intellectum [illegible]
et [illegible] cessat aliquam
[illegible] et [illegible] nullus
[illegible] dubitat quia [illegible]
[illegible] secundum [illegible] intelligendi
[illegible] ipsam [illegible] generationis et [illegible]
[illegible] secundum [illegible] intelli-
gendi secundum [illegible] [illegible]
per intelligit [illegible] filius [illegible] in-
telligere esse [illegible] in [illegible]
[illegible] intellectus referri [illegible] esse
filius et intellectus paternitatis [illegible]
[illegible] praeambulans est ad intellectum
generationis [illegible] secundum [illegible]
intelligendi intellectus vero [illegible]
relationis est [illegible] ergo manifestum
est quod si loquamur de hoc nomine pater
quantum ad intellectum [illegible] a quo non
[illegible] fiat distinctio quod non
[illegible] quod [illegible] magis [illegible] licet
possimus [illegible] quod idem [illegible]
[illegible] quantum ad intellectum [illegible]
[illegible] est [illegible] praeambulans et per hoc patet
[illegible] [illegible] obiectiones [illegible]
[illegible] modus distinguendi valet
ad [illegible] alias [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod quantum ad in-
tellectum [illegible] est [illegible] est

masculinitas non est generandi ratio
sed spirandi ad spiritum qui est [illegible]
plenitudo rerum est ad generandum vel potes-
tas generandi generat filium patrem autem [illegible]
relationem vero intelligimus ad eum qui
quiritur vero abstractis proprietatibus sic
intelligere distinctionem in ypostasibus et
inter per hoc opiniones patet ratio ad
concordandum que repugnare videntur
In primis cum nominibus de proprietatibus
in medio vero conveniunt intellectum
quem nomina principaliter significant et quod non
est idem aliquid proprie nimis absolutum
per eo quod ventilatio de nominibus est per
[illegible] relinquenda nunc plures non
necessaria. Sed prima igitur patet quod una
[illegible] sive opinio alterum
non repugnat. quia primus admittit
ad veritatem dilucidandam dum dicit
vere ponit quod actus generandi respi-
cit personam patris ratione fecunditatis
per modum nature in omni secunda
[illegible] autem dicunt fecunditatem illam
importari per hoc quod nota persona-
lis et masculinitas non concludunt quod
primitas importat fecunditatem quibus-
dam intellectum per se sine [illegible]
sed masculinitas dicit quid ad quem
primitas cum importat ipsam fecunditatem
ut est ratio generandi [illegible] sed masculinitas
ut est ratio prima. primitas cum fe-
cunditate importat respectum actum generandi
determinate et ita sequitur ut ratione patris
generandi sed masculinitas ut prima. quia
[illegible] tamen [illegible] est plus [illegible]
[illegible] a nullo. et si comparatur
ad magis personam patris est secunda [illegible]
generandi quam alia persona ratio est quia
quia ipsa est prima et ita a nullo et hoc
importat hoc nomen masculinitas sicut
infra videbitur nec ultimus [illegible] alia
[illegible] quia si persona masculinitas est
masculinitas [illegible] ibi [illegible] Si autem
comparatur ultimis vero secundum [illegible] patris

patris in generando sit [illegible]
an sit relatio [illegible] oportet quod [illegible]
medium tenere inter utrumque quod fecun-
ditas in generando [illegible] nam [illegible]
que est una in pluribus fecunditas
est [illegible] illud quod per eam [illegible]
et ipsum ad [illegible] dicit [illegible] quod
ad [illegible] proprietatem que [illegible]
est ad illam [illegible] [illegible] a
qua [illegible] nomen primitatis tanquam
ab ultimo nomine intellectum quod [illegible]
[illegible] ad personam hoc non oportet
quod inter ea repugnant que relative di-
cuntur. Si quis ultimus quaerit utrum
hac fecunditate abstracta sit intelligere
ypostases in divinis distinctas oportet
dicere quod non. quod omnino non sit distinctio
[illegible] aut [illegible] et persone sive
ypostasis non possit distingui [illegible]
[illegible] non est quod distinguitur [illegible]
[illegible] [illegible] autem ubi fecunditas non
est et non est et fecunditate abstracta
ypostasis patris nulla sit intelligi [illegible]
[illegible] pluralitas sed nec [illegible] prima [illegible]
sine ypostasis illa intelligitur ut [illegible]
[illegible] quod sic [illegible] persone [illegible]
sistit in natura [illegible] sic [illegible] patre
[illegible] in ipsa fecunditate [illegible]
[illegible] per modum nature. Si quis [illegible]
requirit quare fecunditas ad generandum
est in solo patre prima [illegible] non [illegible]
sit [illegible] in filio ut in patre est
aliud [illegible] non [illegible] nisi quia
persona patris est prima prima [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] primalie
hoc est per modum nature [illegible] omnium
[illegible] est primum in divinis quadam
[illegible] habet omnia que ibi
[illegible] ad [illegible] dignu-
[illegible] et quod masculinitas importat
illam primitatem. Hinc est quod [illegible]
[illegible] intellectum importat ipsam fe-
cunditatem. [illegible] [illegible]
manifeste [illegible] [illegible]

fecundam que videntur esse contra-
ria conveniunt in veritatem vna solum con-
tinet ad generem futurum. Verum tamen quod
ad multas alias verum enim est quod pater
est pater generat. Si enim loquamur de hoc
nomine pater quantum ad intellectum eius
a quo nomen imponitur sic idem generat et
est pater sed magis tamen quod nomen paternitatis
a relatione impositum est tamen ab ab-
soluto completivo. Si vero loquamur
quantum ad intellectum suum siue formam
vocabuli ideo generat quia pater. Hoc etiam modo
generat quia in eo est fecunditas ad ge-
nerandum. Nam paternitas cum sit de-
quo de implicat fecunditatem. Nullus
autem magister negavit hanc: pater
generat quia fecundus. Et si aliquis dicit
quod nomine paternitatis non imponitur
fecunditas tamen non est controversia
nisi de nominibus. Hanc autem ter-
minabilem relinquo. Etiam vna istarum
opinionum si quis recte intelligit al-
teram non impugnat. Verum est etiam quod
pater generat quia masculinus et quod non
generatur quia masculus. Si enim loquamur
de masculinitate quantum ad intellectum
suum secundum formam sine negatione
nec est vero includit impotentiam
a generare et paternitate distinctionem. Si
autem loquamur quantum ad intellectum
consequentem secundum quod ad fecunditatem
sine fertilitatem plenam pertinet. Et di-
citur quod generat quia masculinus quod significat
dicit quod innascibilitas nec prius nec quod
consequens implicat fecunditatem sine fer-
tilitatis plenitudinem. Tamen sicut controver-
sia est de nomine sed veritate qui tamen
est quod possit dici quod innascibilitas
sit perfectio patris et dicit consequenter
aliquid respectum positivum. Sed de hoc
satis dictum est. Vera et intentio quod
ipsa fecunditas in nomine patris importatur

suum intellectum formalem et in ne-
gatione masculinis secundum intellectum con-
sequentem. Dicendum quod secundo. Dicendum secundum
relationem sic et secundum contrarium. Nam patre
tamen eius vitiae et quantum ad hoc est
dicendum secundum formam. Sed intentionis rectum
persone pertinet ad primam pertinet
et quantum ad hoc tamen est quod dicitur
secundum relationem. Per ille due opiniones
non habent repugnantiam quarum vna dicit
quod persone conueniunt secundum formam et alia dicit
quod dicuntur secundum relationem. Verum est etiam quod
abstractis proprietatibus non est intelligere
tres hypostases et sic quod eisdem abs-
tractis contingit intelligere tres. Si
enim abstrahantur proprietates negative pat-
ernitas dicitur fecunditas et filiatio. Et ex-
pressio dicitur virginis sine emanatione
impossibile est intelligere distinctionem quia
non intelligetur vnum ab alio et a quo
alius procedit fecunditate et origine.
Si autem abstrahant has proprietates si-
paternitas et filiatio quantum ad speciales ha-
bitudines quas important sic contingit
distinctionem intelligere in hypostasibus vnde
et quod contingit intelligere emanationem
vnius ab altero non intellectis habitudinibus
paternitatis et filiationis. Sic splendor a
luce procedit nec tamen iste dicitur filius
nec ille pater. Ex hiis igitur colligitur
quod multe opiniones videntur esse contrarie
que tamen in vero concordant veritatem
et propter omnes opiniones sententias in
scribentibus subsistunt et ideo non est
suspendendus alius non enim decet
modernos antiquiores asserere sentencias
et temere condemnare et superbe explo-
dere quod non est decens quod magni
animatores et misteriis virtutis cele-
bres ponere suas dicunt sine causa
in omnibus aut dicte proprie cum dicti

proprie considerandum est. Nam quod superfi-
cialiter videtur secundum [illegible] [illegible]
verum cum pertingit ad intentionem dicen-
tis magis autem ad alteram partem. haec
positio videtur declinare pro intelle-
ctu [illegible] magis primum et con-
sequentem quamvis si sane intelligatur
utraque esse vera et probabiles. quod tunc
si quis velit ad [illegible] practice
Illud enim quod dictum est primo quod pro-
prie est per quod [illegible] dictum [illegible]
motivus intellectus qui [illegible] secundum
rationem intelligendi concipit. quamvis
aliter sit secundum [illegible] et idem quod
prius movet in intellectu [illegible] secundum
illud a quo ultimo imperatur [illegible] me-
lius capitur quod prius est per quod [illegible]
[illegible] Illud etiam quod dictum est quod
per quod [illegible] dictum est
per consequentem intellectum ex quo [illegible]
[illegible] est quod sit [illegible] et etiam quod
[illegible] dubitantes [illegible]
[illegible] enim est in primo. In hoc autem
quod dico secundum nolo [illegible] contendere
quia alter [illegible] alter [illegible] sed quod
alter ex altero nec in hoc intelligen-
dum est quod [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sed quod illa prius et principa-
liter respicit secundum [illegible]
[illegible] Illud quod dictum est super
[illegible] quod [illegible] est
dictum secundum relationem hoc dictum est pro
intellectu [illegible] supra
[illegible] quae dicit [illegible] persone
ad personam quia [illegible] respectus non
est in qualibet persona quod [illegible]
[illegible] est [illegible] persone
et [illegible] secundum quod [illegible]
[illegible] persone dictum est secundum relationem
sic et [illegible] sive po-
tentie [illegible]
tellectus sed ultimi ad modum dicendi
secundum relationem [illegible] Illud

vero quod dictum est super [illegible]
quod abstractis [illegible] non est intel-
ligere [illegible] in [illegible]
[illegible] est secundum plenum intellectum vo-
luntatis [illegible] imperat
secundum [illegible] sine [illegible]
[illegible] et sine [illegible] non est intel-
ligere [illegible] distantiam sic nec [illegible]
nec intelligentis quod [illegible] in
aliqua possit intelligi preter omnem
[illegible] hoc enim non est intelligere
sed quod potest intelligi per istos habitus
[illegible] quae sunt [illegible] et [illegible]
quod [illegible] aliqua [illegible]
[illegible] reliqua hoc est solum
secundum [illegible] et quia a-
[illegible] aliter [illegible]
[illegible]
[illegible] sine repugnantia et [illegible] qui
[illegible] quae harum opinionum sit verior
arbitror quod [illegible] de lana caprina
et haec [illegible] plurimis dicta sunt
[illegible] quod valent ad sane intelligendum
illa quae dicuntur in precedentibus

Secundo quaeritur utrum [illegible]
tates abstracti et quod non videtur
quod omne abstractum supponit [illegible]
sed in eis solum [illegible] est [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] si hoc est in [illegible]
quod [illegible] est [illegible] abstracte
est [illegible] accidentalis sed illa
[illegible] in divinis [illegible]
[illegible] est abstractum. abstractum est
simplicius [illegible] hoc non [illegible]
[illegible] sed in divinis non est maior sim-
plicitas et [illegible] cum [illegible] quod est ibi
sit simplicissimum et in fine [illegible] sim-
plicitatis ergo in divinis non cadit ab-
stractio. Item omne abstractum aut est
universale aut particulare aut est for-
me a materia [illegible] in divinis nec est
universale nec particulare nec forma

per intellectum. ergo in divinis non est abs-
tractio. Ad quodcumque abstrahitur ab ab-
aliquo illud est quod remanet post ab-
stractionem. Sed per oppositum ad est ut
cum non abstrahitur ab aliquo neque nisi
a intellectu. Sed aliquid ab aliquo ergo si
paternitas a persona vel ypostasi est abs-
trahibilis, ergo tunc loquitur de entitate
quam in paternitate. Sed contra per intellectum
abstracta intellectus ypostasis esse per se
ergo si tunc loquitur de entitate quam si
paternitate intelligitur deus non loquitur
summo esse. Contra intelligitur [illegible] in [illegible]
paternitas filiacio et processio spiratio tum
relaciones significant aut quod loquitur
videtur in re aut intellectu si intellectu
ergo fictum et inanime. Significat quod si ad quod
videtur quod sint abstracte a parte rei
et non intellectu filio intelligimus per
intelligi ypostasim prius esse per se
non intellectu filio non per intelligi
paternitas ergo abstracta proprietate a per
se intelligi ypostasis illa esse in
alia proprietas. Sed quandocumque aliqua duo
sic se habent quod unum potest intelligi sine
alio, unum potest abstrahi ab altero. Ergo vel
potest intelligi proprietas abstracta ab ypo-
stasi. Ad cum ego personam intelligo sub-
sistentem tamen in proprietate incommunicabili,
sed constat hoc tamen non simul intelligitur
ergo prius unum per quam alterum ergo prius
intelligo naturam personam subsistentem et eius
proprietatem incommunicabilem ergo unum per
se est intelligibile sine secundo ergo et
proprietas ergo ab ipso est abstrahibilis.
Si tu dicas intellectu quod a parte intel-
lectus potest abstrahi sed non a parte rei
est contra secundum hoc si abstractio est so-
lum a parte modi intelligendi ergo no-
men et persona non dicunt nisi solo modo
loquendi et hoc est quod supra imperabat
[illegible] relacio in divinis est vera relacio

et ut dicit Boecius deus non est
sine relacione relativus sed ubi est vera
[illegible] et quidem ibi est vera abstra-
ctio non solum a parte intellectus sed etiam
a parte rei. ergo pari ratione et est vera
relacio et vere relativa ibi est vera
abstractio. Ad quando aliqua proprietas
realiter distinguitur ab alia secundum rem a
qua non distinguitur secundum suppositum ibi est
abstractio non solum a parte intellectus
sed etiam a parte rei. Sed paternitas differt
ab [illegible] non tamen differt per
ab [illegible] ergo vere et proprie est abs-
tractio proprietatis sine [illegible] a persona non
solum a parte nostra sed etiam a parte rei.
[illegible] quod abstrahi aliquid ab aliquo
est duplex. Uno modo abstractione que est
realiter a [illegible] rei et abstrahitur
[illegible] a particulari et forma a materia quod
[illegible] est compositio et [illegible] Alio modo
est abstractio que [illegible] ab intelle-
ctu non intellectu nec est intelli-
git aliquid completum de natura dum
intelligit sine sub [illegible] ratione [illegible]
per modum ipsius quod est et ipsius quo est
semper enim est aliquid intelligit
[illegible] ipsum intelligere per aliquam
rationem per quam esse ipsum [illegible] et
ubi intellectus non est resolubilis
in intellectum ipsius esse quod est et ipsius quo
est tamen ideo ibi ipsum quod igitur
realis abstractio presupponit compositionem
que nullo modo est in deo nec compositionem
ad [illegible] nec quidem ad personam
ideo nullo modo est ibi abstractio a parte
rei. Rursus quod deum intelligimus
secundum possibilem intellectum nostrum non in-
tellectus nec intelligit deum per modum
ipsius quod et ipsius quo et intellectus
[illegible] est resolubilis et quod resolubilis
et compositus ipsius res non est com-
posita quidem ad ipsum potest esse abs-
tractio et separatio ut intelligat ipsum ipsius

est, ipse non intelligendo et quimo-
dificationi concedit modo intelligendi
idem agit sicut ipsum quo in abstra-
ctione et hoc quod pro quibuslibet nt
omni pro genus et partes et opposita in
quibuslibet nt omni de premissis con-
cedo quod sit manifestum hanc rationem
quod non est irrevocabilis abstracto / ad id
quod obicitur in contrarium de significatione
dum quod ad videtur a parte nec intellecto
nec opere quod videtur abstracte sicut
cum intellectus non licet sit compositus
vere intelligit simpliciter per modum compo-
siti quod ponit illam compositionem extra
se non tamen rem intellectam sicut quando
omnis intelligentia de abstracto et
per hoc patet dum sequentia que sunt
sumpta a ratione intelligendi / ad illud
quod libet quod tunc differentia solo modo
loquendi dum quod sicut dicta sunt in
dimittere perfectum relatio sine separa-
tionem ad obiectum sine tamen manet
et est per abstractionem forme a sub-
iecto non a simili quod permittit absolute
a parte non a relatione quando ad separa-
tionem ad illum est omne idem in re
ullo modo est abstrahibilis a parte rei
in alium tamen differunt secundum aliquid modo
per separationem ad illud que quidem deri-
vantur a parte rei sed sic dicta illa
intellectus fiat ad compositionem ita non
fiat ad abstractionem etc. Patet dum
sequentia quod relatio manet et dis-
tinguitur ab alia sed hec est per comparationem
ad obiectum non ad subiectum.

Vicesimo et ultimo quibus utrum
peccatum sit que de nocentibus
sine scientiis opinari et quod non vi-
deretur peccati contrarias opiniones habent
de sensibilibus et cum non pertinent sed
solum circa eius penam vel angelis pla-
cere velis applicare non est ita homines
instituti sed pena dampnat / Item
ratio quod de sensibilibus intentum non
sit carere substitute compromittit

quod probatur sed nocentes non sunt
intellectus a sensibus sed nocentes sunt
a magistris quod licet vult ibi ordinem
ratione concernere quod probare / Ad hoc
dicendum ratione quod illis nocentium et quod
non sunt de illis que sunt contra
ad salutem sed contrarie opinari licet in
illis que non spectant ad viam sa-
lutis et hoc sine peccato quod et in nocentibus
quod si est peccatum ibi aut quod fidei aut
moribus non fidei quod non est contra ar-
ticulos nec moribus quod recte sentit non
respicit mores quod nullum peccatum / Con-
tra de duobus contrarie opinantibus ita nocens
unum est alterum dicere falsum tamen dicta sed
indicationem tamen dicta est nedum in
sana religione et hoc est gravissimum
peccatum quod non de duobus contrarie opinantibus
tamen nocentes unus est alterum decipi et
errare sed error iste dicta est periculosissima
vel angelis primo de tamen nec periculosissima
alicuius erraverit nec pertinuerit aliquid ali-
quid inveniri si quod error unde humani-
tatis est peccatum quod et omnium nocen-
tes intelligeremus / Et omnibus peccatis sunt
ipse deus qui dicit vel credit peccata
esse que non sunt vel non esse que sunt
dicit de deo quod non est sed qui dicit
deum non esse quod deus vel aliquid errat
error peccatum quod tamen alterum opinandum est
similiter quod ratio / Et sic dicit angelus non pe-
nitus ille maxime qui dicit falsum sed
etiam qui asserit dubium sed ratione de-
terminando dicit quod dubium quod non
opinio dicta est tamen quod intendit verum
sed qui intendit contra deum potest
mortalis vel venialis sed plus mor-
talis quod unum potest / Pro dum quod con-
trarie opinari potest esse tamen in illis que
spectant ad doctrinam sane religi-
onis vel etiam in illis que spectant ad doc-
trinam christiane magistrorum / Etiam in illis
que spectant ad doctrinam humane
institutionis licet contrarie opinari.

et cum asserere opinionem quamvis quod illa
non faciunt ad salutem asserere errorem quod nec
neque fidem sunt subiecta. In hiis que
spectant ad doctrinam religionis distin-
guendum, nam quedam sunt de veritate
fidei, quedam de certitudine scripture, quedam
sunt hiis annexa ut sunt illa que
faciunt ad fidei explicationem et scripture
expositionem. Circa ea que sunt de veritate
fidei opinari contraria simpliciter est peccatum
in alteris [illegible] quia plures opinati sunt et si sit
simplex opinio est peccatum erroris, si sit
assertio et defensio non tantum error sed
heresis dicenda est. In hiis autem que sunt
de certitudine scripture ignorantes scripturas
licet contrarie opinari nec est culpa ut
si unus simplex homo credit quod La-
zarus fuit plures sorores alter non, sed qui
et plures quam hoc suspicatur vel opi-
natur quod ignorat scripturam non est
hereticus. Docentes autem scripturam non
licet ymmo aliter non peccant si
simpliciter opinentur, si autem defendunt
hereticum est iudicandum qui contradicit
scripture sacre. In hiis autem que sunt
annexa fidei vel scripture, aut una
opinio sequitur ad scripturam et fidem
aut ad alteram scripture oppositum. [illegible]
dicendum quod aut pertinaciter licet contrarie
opinari sed per pertinaciam non licet
ymmo peccatum est, sic in hiis que deter-
minata sunt per fidem et scripturam sed
sunt de opinione perfectum circa pre-
ceptis dicebant tamen illas non esse
decimas et ad hoc ex sequitur quod [illegible]
dei cum ecclesia adderet preceptis
tunc adderet non deum et non deus
esset adorandus. Unde si [illegible]
[illegible] est inconveniens non re-
tractasset errorem fuisset ab ecclesia he-
reticus iudicandus sed retractasset se
credulus remansit ut dicit D. in hiis que
sunt annexa fidei nec scripture nec

repugnant quia dubia sunt licet
opinari sed non licet asserere dubium circa
decimum quod opinari est leuius consentire sed
asserere dubium circa deum est [illegible] suffi-
cientis [illegible] quod [illegible] opinantes
si asserit peccat non tamen errorem sed
per presumptionem et habendum quod licet ibi
contrarium opinari. Ad 1 quod obicitur quod me-
dacia in materia religionis dicendum quod
non est mendacium quod nemo opinatur quod
credibiliter non in materia religionis quia
non est de veritate fidei vel morum.
Ad 2 quod obicitur quod error ille est periculo-
sus dicendum quod verum est [illegible] contra-
rius fidei sed si est de hiis que non
spectant ad fidem non est verum. Ad
illud quod obicitur quod peccat qui dicit
deum non esse etc. dicendum quod illud verum
est si sit determinatum per fidem vel scripturam
aliter non peccat nisi asserat vel de-
fendat. Ad ultimum obiectum concedendum
est. Nam que scripta mittit de deo asse-
rit vel affirmat quod nec scriptura nec
fides dicit, nec ad illas sequitur, pre-
sumptuosum est iudicandum, tamen si vero
dicat, et si dubitat an verum et affir-
mat ore mendax est, si credit non
asserit superbus est.

Notandum quod hic sunt dubitationes circa litteram
et primo de hoc quod dicitur. primum est
prius quod semper est prius. Videtur enim di-
citur quod omnis proprietas differt ab eo
cuius est proprietas vel re vel ratione sed
pater et paternitas conveniunt re et ratione et non
[illegible] una non est proprietas alterius.
Respondeo dicendum quod in patre intelligitur et illud
quod est pater et quo est pater, quantum ergo pat-
ernitas de se ratione unum [illegible]
et ratione alterius predicatur [illegible] assi-
gnatur esse proprium primum prius quam
assignatur ut in ratione attribuitur [illegible]
ratione ipsius proprietatis attribuitur isti per-
sone unde dicit singulariter [illegible]

esse patrem est primum patris nomen quod pater
sit pater. Item quaeritur de hoc quod dicit
eadem [illegible] nativitatis vel origi-
nis. Videtur enim dicere est illud quod dictum est
sicut de trinitate cap. de vestigio et dictum
est ab Augustino de vera religione. Sed quod ori-
go affirmatur patri. Respondeo dicendum quod origo per
se relative sit, quo accipi origo vel
respectu eius sic est [illegible] trinitatis
et affirmatur patri. Si autem relative persone,
sic potest accipi active vel passive,
si active sic est patris et filii [illegible] affir-
matur patri; si passive sic filii et [illegible]
et affirmatur filio spiritui quod simpliciter
per se 2m quod origo dicitur emanationem
per modum naturae sic enim omnino sunt per-
sonae filii [illegible] et origo [illegible] quod sic
accipitur et hoc non amplius [illegible]
non est contra illud. Item quaeritur de hoc
quod dicit quod generare et gigni ipsis sunt
relationes non oppositiones significant.
Videtur enim quod relationes significant
in concretione quia non important [illegible] re-
lationes [illegible] supponunt [illegible]
important relationes significant abs-
tracte. Si ergo hoc quod est generare non
importat relationem abstracte sed con-
crete videtur quod non [illegible] important
relationes. Respondeo dicendum quod differenter important
[illegible] aliter enim importat per verbum
aliter per nomen adiectivum; sed enim verbum
importat actum ut quod dicitur [illegible] in
[illegible] distantia et ideo non importat
sub [illegible] inclinatione et per hoc quod
[illegible] importat non [illegible] nisi
se supponentis nullo [illegible] quod addat [illegible]
nisi [illegible] adiectivus simpliciter
determinatio quae est in actu [illegible] et
secundum personae [illegible] sunt patres et
determinative et ideo [illegible] importat in
[illegible] non importat nisi rela-
tionem [illegible] est de se non supponentis
sed [illegible] significantes significant

ut patrem conformatur et ideo in
quantum [illegible] et distantia et ideo
simul importat formam et supponens ut cum
dicitur albus nisi significat in abstra-
ctione ut cum dicitur albedo. Hoc atten-
dens magister dicit quod paternitas et filiatio
generare et gigni dicunt non relationes.
Item quaeritur de hoc quod dicit quod nomina
relationum ponuntur in praedica-
mentis [illegible] notantes [illegible] non
oppositive. Quod si hoc verum est cum deus
essentia est pater cum pater ponitur in prae-
dicato sicut [illegible] per [illegible] idem
est dicere essentia est pater. Et si dicitur
essentia generat sed hoc est falsa. Respondeo
dicendum quod quaedam ponuntur in praedica-
to per naturam [illegible] et substantiam et talia
sunt quae de se important compositionem
sicut [illegible] et de talibus loquitur
magister. Quaedam vero ponuntur in praedicato
quod sunt nata subici ut hoc nomen
pater et hoc nomen filius et talia quod non
solum nata sunt praedicari verum etiam
subici propter importare intellectum non prae-
dicativum. Cum verbum magister intelligit
est [illegible] de illis quae non
nata sunt [illegible] quod non subici
et ideo non habent [illegible]. Item quaeritur
de hoc quod dicit [illegible] non determina-
ta determinata sunt oppositive [illegible] re-
videtur enim male dicere quod proprietates
quae non determinant [illegible] sint non
[illegible] quod omnis proprietas [illegible] et ipso
quod [illegible] est naturae determinat ergo
si proprietates in divinis non determinant
[illegible] non sunt [illegible] ergo proprie-
tates [illegible]. Respondeo dicendum quod
[illegible] vel [illegible] aut quo [illegible]
determinat aut in quo [illegible] est ratio
determinandi [illegible] de proprietatibus in-
telligendum et quod dicitur proprietas [illegible]
[illegible] non [illegible] quod proprietates [illegible]
[illegible] ut [illegible] quod sit [illegible]

natura spiritus sibi sicut filius naturalis
non dicitur spiritus sanctus alia vel essencia
set a patre naturaliter procedente sicut in
proposito est intelligendum

Et non est preter eum

[It]endum quod sicut pater et filius et
sus agit magister de proprietatibus
personalibus quibus persone exprimuntur pro no-
mina magis universalia. Hic agit 2°
de eisdem prout exprimuntur per vocabula magis
universalia et est hec pars in duas partes. In
prima magister assignat nomina quibus per
que conveniunt ipsas proprietates exprimere
in auctoribus, confirmans nomina illa
propria esse. In 2a vero assignat quan-
dam regulam in qua discernitur
propria a communibus ibi: 2a pars est autem
et quedam generalis regula. In tercia
opponit contra predictam regulam et de-
terminat ibi: Hic queritur cum dicatur
deus de deo. In quarta quod illa solu-
cione elicit aliud regulam ibi: Et
est sciendum quod spiritus sanctus nomina sibi [illegible]
Ad intelligenciam eorum que dicuntur
de verbo in parte ista quatuor que-
runtur. Primo de verbi significacione. 2o de
connotacione. Tercio de eius [illegible]
quarto de susceptione. Sed primum quo ad
primum queritur primo utrum verbum di-
catur essencialiter vel notionaliter. Et
videtur quod notionaliter. Ostenditur primo
auctoritate sermonis beati Iohannis ele-
gantissime exprimens incarnacionem dicit
verbum caro factum est. Sed unio non e-
ssencie nisi in persona filii ergo verbum non
exprimit nisi personam filii et patris ergo et cetera.
Item Augustinus xv de Trinitate In trinitate
non dicitur verbum nisi filius neque donum
nisi spiritus sanctus. Item Anselmus Monolo-
gion: Certissimum est quod nec ille cuius est
verbum potest esse verbum suum nec verbum
potest esse ille cuius est verbum. Item

ratione dicitur quod verbum est quod ema-
nat a mente per modum conceptionis ergo
verbum dei est tantum conceptum mentis.
Sed tale conceptus mentis et genitus sunt
idem. Sed genitus est notionale ergo et cetera.
Et verbum dei quod emanavit per modum
expresse concepcionis sed talis imago est
proprius filii ergo et verbum. Item Verbum dicitur
relative ad dicentem sed esse relativum
in divinis est notionaliter dictum si di-
catur relative ad personam. Sed dicens non
potest esse nisi persona ergo et cetera. Contra quod di-
catur essencialiter ostenditur sic. Sic dicit
Augustinus xv de Trinitate ca. [illegible] verbum est
cum amore noticia. Sed noticia est esse-
cialiter dicta ergo et cetera. Item verbum est quo
res manifestatur et exprimitur. Sed manifestatur
est quod est persone et manifestatio
est essencialiter ergo et verbum. Si in divinis quod
non dicitur manifestatio simpliciter sed manifestatio
alterius oritur hinc quod spiritus sanctus est ma-
nifestatio filii Io. xvi ille me cla-
rificabit et cetera. Item hoc ipsum ostenditur
per comparacionem ad dicentem. Verbum dici-
tur respectu dicentis. Sed dicentes sunt tres
sicut dicit Anselmus in Monologion. Unde
concedit in Trinitate se dicit ergo verbum
est tantum. Sed intellectus est tantum in essencie
ergo et cetera. Item sicut Anselmus in Monologion
c. lxiii dicere intellectui aliud est quam
cogitando intueri. Sed hoc est essenciale
ergo et verbum. Si in divinis quod dicere proprium
est essenciale dicitur non habet correspondens
verbum quod sic dicit Anselmus pater se dicendo
genuit verbum. Sed omnis actus proprius quem
prima reflectitur super se est essencialis
ergo et cetera. Prout est essenciale verbum
verbum ergo et cetera. Item hoc ostenditur per compara-
cionem ad id quod per verba dei intellectu me-
dium in creaturis et creaturam est notionale
vel notionale quod intellectum equaliter
dicitur ad extra. Sed verbum est me-
dium quo omnia per verbum facta sunt ergo et cetera

Ro ad hoc dicunt aliqui quod dicere
simpliciter accipitur in divinis tripliciter. Dicere
est idem quod intelligere. Alio modo idem
quod generare. Unde Augustinus exponit illud:
Semel locutus est deus, id est filium genuit in quo
omnia disposuit. Tertio modo idem est
dicere quod dicere verbum. Unde videtur di-
cendum quod est dicere inspirare notionaliter nisi spiritui quod
dicere est idem quod generare et ita convenit
soli patri, sed istud non videtur intelligibile
quod sit loqui sine verbo et quod aliquis sit
dicens cum non producat verbum sicut nec
generare sine genito nec nosse sine
notitia et hoc est contra magistrum loquen-
di et intelligendi. Adhuc videtur quod dicat
et loquitur sine omni verbo. Ideo vo-
lunt aliqui dicere quod sic dicere accipitur
essentialiter et personaliter quod tres sunt
qui dicunt sicut dicit Anselmus quod verbum
dicitur essentialiter et personaliter et per
istam viam solvunt omnia obiecta
ad utramque partem. Sed contra est Augustinus
et est Anselmus expresse. Nam Augustinus dicit
quod verbum corpore [illegible] dicit. Ad aliud
ille Anselmus aperte tamen est quod verbum non
est ille magister contra eum et hoc patet ex
per auctoritatem Augustini quas magister adducit
in littera et Anselmus in monologio et
expresse negat. Propter hoc intelligendum
quod dicere idem est quod loqui. Loqui
autem duplex est vel apud se vel ad
alterum. Loqui autem ad se nihil aliud
est quam aliquid intueri cogitando mens
autem concipit intelligendo et intelligendo
aliquid concipit simile aliquid intelligendo
se concipit simile sibi quod intelligentia
appellatur intellectus mentis. Igitur dice-
re se apud se concipit per omnia simile
sibi et hoc est verbum conceptum. Secundo
dicere ad alterum est conceptum mentis
exprimere et hoc dicere videtur verbum
prolatum. Dicendum igitur quod sicut in nobis sim-
pliciter accipitur dicere ita in deo. Nam
dicere dei apud se hoc est intelli-
gendo concipere et hoc est generare simile

simile sibi et sic dicere includit ver-
bum relatum id est verbum coeternum. Alio modo
dicere est conceptum exprimere. Et idem
est dicere quod se per creaturas declarare et
sic dicere includit verbum creatum et
verum temporale. Dicendum igitur quod verbum sic
et dicere simpliciter accipitur per coaequale
et temporale et verbum temporale est creatum
nec est deus et [illegible] solus omnis
est [illegible] concipi sic dicere [illegible] so-
lus omnis est corpore. Ideo ratio [illegible]
verbum dei notionaliter simpliciter
[illegible] concedendo. Ad aliud quod obiicitur quod
verbum est notitia et verum et manifesta-
tivum. Dicendum quod ista [illegible] non est vera [illegible]
verbi sicut nec nosse est verum vel dicere
vel manifestare sed verum est quod cadat
ibi conceptum et ideo omnis notitia
concepti et manifestatur per conceptum sic
per [illegible] non [illegible] sed illud
Ad aliud quod obiicitur de verbo in comparatione
ad dicentem. Dicendum igitur quod dicere non
est essentiale nisi sicut quod dicitur vel
ubi tamen sunt quod habent essentiam temporale
similiter quod dicit verbum eternum sic solum
verbum est dicens. Ideo igitur obiicitur quod di-
cere sic est ad quem cognitio intueri
Dicendum quod verum est ubi intuetur non est
sine conceptu ut in nobis et in patre sed
in filio non est sic nec in spiritu sancto
cum se intelligunt tamen non generant per
locum quod non est in eis fecunditas ad
generandum. Si quis rationem Augustini
te ducat [illegible] quod nos non intel-
ligimus nisi per intelligentiam et illa
est genita. Cum illa autem [illegible]
aliter est quam in imaginatione quia
[illegible] intelligit et ideo intelligen-
do dicit ubi rationem completam. Ad
hoc non complectitur totam rationem di-
cendi nec ubi sunt deo nec in nobis
Ad id quod obiicitur quod actus reflexus sunt
se dicendum quod sine dicat apud se sive
[illegible] ad alterum verbum non implicat

aput se actum absolutum et respectivum
dicendum enim aput se est cognitivus sive
intelligendo se comprehensivum genere. Ratione
primi est reflexio scilicet ratione secundi est re-
latio. Iste dicendum cognitus est se vel con-
ceptus declarativus ad extra formale,
unde dicendum utroque modo reflectitur supra
dicentem ratione actus absoluti supra
dictum ratione comparati et [illegible] sed
sibi est illa obiectio quod dicendum non [illegible]
est absolutum et ideo non est essentiale
[illegible] / Ad 2m quando obicitur quod verbum est me-
dium dicendum quod duplex est medium scilicet
essentiae et intelligentiae et verbum non
est medium in essendo sed extremum
[illegible] verbum stat sed solum in in-
telligendo quia per verbum omnia sunt
et hoc infra melius dicetur.

Secundo quaeritur de verbi con-
notatione et est quod verbum
verbum eternum connotet aliquid ex par-
te creaturae et quod sic videtur primo auctoritate
[illegible] dixit et facta sunt Gen. 1. dixit
deus fiat et factum est ergo cum dicere
non sit aliud quam verbum proferre et ad
dicere sequitur facere et ad facere ipsum fa-
ctum ergo et ad verbum sequitur factum
ergo videtur quod verbum connotet aliquid
creatum. Si tu dicas hoc esse verum
de dicere [illegible] et verbo [illegible] contra
Augustinus xi confessionum verbo tuo coeterno di-
cis quaecumque dicis et [illegible] quod dicis
nec aliter quam dicendo facis ergo
videtur quod istud sit intelligendum de vo-
cabulo. Item Augustinus in libro lxxxiii quaestionum
[illegible] illud evangelii In principio
erat verbum dicit melius in hoc lo-
co verbum interpretamur ut significet
non tantum ad patrem respectum sed etiam
ad ea quae facta sunt operativa per
ergo verbum sit respectivum ad facta
sed constat quod de verbo aeterno loquitur

sicut et alibi in principio. Item super [illegible] primo
semel locutus est deus dicit Augustinus
id est filium genuit in quo omnia dispo-
suit. Si ergo verbum importat non tan-
tum generationem immo etiam dispositionem omnium ergo
ad omnia dicit respectum. Item Anselmus in
monologio cum summus spiritus seipsum dicit
dicit omnia quae facta sunt ergo eodem
verbo dicit se et creaturas sed verbum dicit
respectum. Ad istud quod verbum dicit non
non tantum ad patrem sed etiam ad ea quae
facta sunt dicit respectum. Contra. Com-
muniter quod connotat temporale dicitur temporale
sed verbum non dicitur temporaliter in divinis quia
in principio erat verbum ergo verbum non con-
notat temporale. Praeterea omnis creatura vel cre-
[illegible] temporaliter incipit [illegible] Augustinus [illegible]
ergo verbum nihil connotat in compara-
tione ad creaturas. Si tu dicas quod con-
notat in habitu non in actu. Sic contra
[illegible] et [illegible] contra si nunquam
aliquid fieret vel [illegible] esset adhuc
[illegible] seipsum diceret ergo verbum [illegible] con-
[illegible] ergo verbum esset si nunquam vel-
let creatura esset futura vel [illegible] ergo re-
[illegible] dicendum verbum est [illegible] sicut in
precedentibus probatum fuit [illegible] per-
[illegible] personae est naturalis sed productio cre-
aturae est voluntaria [illegible] produceret
cum posset non producere. Si ergo simpli-
citer non claudit in se contingens
verbum non dicit respectum aliquid crea-
turam. Item creator et creatura sunt distan-
tia ergo in nullo conveniunt. Si ergo verbum
patris est unum et simplex verbum ergo illo
verbo quo dicitur deus est impossibile quod
creaturam dicat ergo si creatura dicitur illo
verbo non ergo dicit respectum ad crea-
turam. Item si verbum dicit respectum
ad creaturam ergo potest dici verbum cre-
aturae quod expresse negat Anselmus in
monologio verbum quo creatura dicitur
necessarium est verbum creaturae si in

~~dicas mensi quod dicit respectum ad di~~
centem principaliter. Unde non potest dici mensi
verbum patris eadem ratione qua spiritus
dicit respectum ad spirantem principaliter
non potest dici spiritus mensi. Ut patet
sicut quod est generatum spiratum, resultat
respectum ad creaturam quia quemcumque non
dicitur respectum ad creaturam sed essen-
tiale non personale verbis nullo modo
dicitur personaliter quod est secundum doctrinam
proprie dominium sit. Dicit Angelus: nunc verbis
dicitur vel quomodo concipitur predicte similitudo
vel imago alicuius cognoscibilis concipitur
et verbum illud respicit quod respicit
similitudo concepta. Cum igitur mentis nostra
non sunt nec uno et eodem videt
se et alia, [illegible] alio non dicit se
et alio alia, immo alius tunc cum
in eo sunt verba sunt intellectus
similiter aliter spiritus in patre se et omnia
uno aspectu et cum cognoscit et cum
intelligit se et alia cognoscit se
ut alios principaliter et quod in ipso verbis
conceptiva concipit similitudinem omnia
duplicem: sub intuitu uno sine
aspectu et concipit sine quantitate. Unde
verbum quod est similitudo patris mutua
et similitudo rerum exemplativa
et similitudo operativa et ita tenet quod
medium et dicitur sic operari per verbum
et ulterius sub verbo attenditur quod sit
dei verbis et dei sapientia et ita patet
quod verbum cum dicat respectum ad pa-
trem dicentem ipsum a quo generatur
per omnia complexum dicat etiam respectum
ad creaturam per modum exemplationis di-
spositive et directive operative et quod
ista non dicunt respectum in actu sed
solum in habitu. Dico quod sic exemplar
dicat respectum in habitu et potentia. Similiter
quod intelligat deus et potest que non
fiat sic et verbum eterno. Unde sicut suf-
ficienter est de deo ita etiam nunc in-
telligendum de verbo concedendum igitur
sunt rationes probantes quod dicit respectum

~~sed non connotat effectum actualiter~~
unde forma ratio que probat de effectu
actuali solvenda est. Sicut in opponendo
tactum est quod ibi loquitur de dicere sim-
pliciter quod dicit verbum creatum quod est si-
militer prolatum sed in illius dicere est per
verbum increatum sicut potest dici operari
per filium et hoc est quod dicit Augustinus quod et
non verbo dicas quecumque dicas et
quecumque dicas sicut dicitur quod id dicere
est eternum et tamen valet contra dispone-
re hoc non dicat effectum sed respectum
in habitu et hoc concessum est quod verbum
dicat et quod iste sit intellectus Augus-
tini patet per beatum scriptum et simul et sem-
piterne dicas nec tamen simul et sempi-
terna sunt quecumque facis quod hac ae-
ternitate patet ultimas rationes quod verbum
dicat habitudinalem respectum ad id quod
obicitur in contrarium quod nullum eternum conno-
tat temporale dominium quod verbum est in actu
unde eum per se loquendo non connotat
effectum sed dicit respectum non ad ac-
tionem tamen eternam vel esse sed po-
tentiam unde esse possibile fieri et sic
patet responsio ad instantiam quia accidit
et in contrarium, ad id quod obicitur quod per
[illegible] dei est nota et eterna sed est
[illegible] voluntaria dominium quod operis ac-
tualis productio creature sit volun-
taria tamen potest producendi et sic
est nota impossibile enim est deum
non posse et impossibile est deum necessa-
rio creaturas producere. Ad id quod obicitur
quod non conveniunt in apio dominium quod
verbum est de generatione eterna et
temporalitate et hoc modo non conveniunt
in verbo quod ratio est deus non creatura
[illegible] ita in ipso aquam totum
patet habere respectum ad id. Item
cum impediat [illegible] [illegible] et eius
deus sit principium et creatura sit effectum
et ita est de verbo eterno quod dicit respectum

ad pncem ut ad pncipiu / ad cinatuz
aut ut ad effectu / ad id qd obicit
qr tunc posset dici v̄bum creatura q̄m
qr sic patz ex rone noīs v̄bum
dicit respectu ut ad pducentem qnd
dicitur v̄bum dicentis sive dicen͂tem et q̄
pa lis respectu impt̄ur p ñam solu
dicitur rel pone ideo nec plus dicitur
v̄bum creature nec spus s. donu creature
/ et si tu obicias de hoc noīe
spus / dicim qr ptnt de spu s̄cō dicitur
dicitur nō accipit ab actu psonali
q̄ s. pcat spus pris et filii tm̄ sed
accipitur ab actu spirandi / de quo
Jo. iii. spus ubi vult spirat et
iste est actus creatualis / tu sic dicitur
deus s̄cus qr fovet s̄cum vel
ab aliquo alio actura spus s̄cus
qr spirat s̄cie / Et tu eodem posset dici
s. s̄cus sic dicit dam. ut susci
tavit deus s. pueri innocentis nec
hoc est cont̄ magri qr ipse loqutur
de s. pnt est nom impositu a pprietate
psonali et mag determinatu est illud
hic nom qr stat p pna qm hoc
nom spus p se ideo frequens in
venimus spm dici ang̃ hoīs q̄m
spm s. ang̃ hoīs actu inveni
aliubi qr sic dicit spus s̄cus qr
p eum spirat et inspirat ita et s. s̄c
s̄cus qr ei sta inspirat et ideo frequent
ibi dictum est qr suscitavit spm sci
qr nō fuit ad spnia pdicandi sed
ad insinu merita reddendi / ad id
qd obicit qr nom dicens respectu
ad creatura nō est notionale dicim
qr verum est si illud prus dicat sz dicim
nō tn ipm dicit nec pncipalr dicit
sed pncipalr dicit respectum ad pncem
sic et de deus dictum est mag
aut sicut et s. notantur noībus
dicentibus respectu ad creatura q̄m pr

qm spm ronem intelligendi et ap
anti qr media sunt int nos et deum
et spm ronem ordinandi sunt reducti
ue ad deu unde spm aug. sic est
primum ad qd reducim plus firma
qm sequimur et s. gra q̄nda recon
ciliatio deo et ipsi magis pp̄e nobis
dari dicunt qm patri

Item quritur de compacte v̄bi
ad sapiam et cum filius sit v̄bum
et sapia quritur qr istoru sit pus spm
ronem intelligendi et qr sapia pus
sit videtur aug. vi. de tri. ca. v. v̄
bum est cum a me rc notitia qui
v̄bum spm ronem itelligendi addit
sup notitia sz qr se habz p additum
ad aliquid psupponit illud qd rc / Et
notitia dicit creatuale sz v̄bum p
sonale qd nō creatuale sit pus et
esse pus spm ronem intelligendi
sit pus qd rc / Et v̄bum dicit respectum
ad creaturas sapia aut dicitur quod ab
soluta de ronem sui noīs qd cum
absolutu spm ronem itelligendi
sit pus respectivo qd et sapia pr
v̄bum / Con. ec. i. fons sapie v̄bum
dei in excelsis fons dicit ronem
pricipii qd v̄bum est pncipium sapie
sed qr est pncipium pus spm ronem
intelligendi ideo qd v̄bum pus
qm sapia / Et v̄bum sic dicit aug.
lxxxiii. q. dicitur opatrice potestatis
sed potestas sic dicit pcedit spm ronem in
telligendi pus est qm sapia qd rc
Et vult dicit pcedimus in tu re
ceptum sapia dicit habitum vel ha
bitualem ad cognoscendum sz receptio
plius et spa pcedit ipsam habi
tuinez qd et v̄bum pcedit sapiam
ut intelligendo. dupla hoc quritur
cum filius dicatur v̄bum et
sapia et pp̄e quod pus sapia sed

est operatiuum non primum verbum autem
est primum et verum cum filius sit filius
et ymago et verbum patris. queritur que
sit differentia istorum nominum si enim non est
differentia nisi in voce tunc videntur
esse nota superflua. Respondeo dicendum quod in
intellectu verbi cadunt iste condi-
tiones scilicet intellectus cogitatio similitudo [...]
conceptio et expressio [...]
si cum rationem generationis verbi [...]
Anselmus in suo monologio qui dicit
cum cogito notum hominem absentem
formatur acies cogitationis mee in ta-
lem ymaginem eius qualem illam
per visum oculorum in memoriam attraxi
que ymago in cogitatione verbum
est eiusdem hominis quem cogitando
dicimus. Et ergo mens rationalis cum
cogitando se intelligit secum yma-
ginem suam ex se natam id est cogitationem
suam ad suam similitudinem quasi sua im-
pressione formatam que ymago eius
verbum est. Hoc ita quod nemo negat
summam sapientiam cum se dicendo in-
telligit gignere consubstantialem sibi similitudinem
id est verbum suum. verum autem non est dicere
quin similitudo expressa et expressiua con-
cepti vel speciei intelligendi sunt quod
scilicet [...] inuicem. unde patet quod in-
tellectum verbi presupponit intellectum no-
titie et generationis et ymaginis. Intel-
lectum notitie dicitur speciei intelli-
gentis intellectum generationis in compa-
ratione [illegible] intellectum ymaginis in-
cludit per omnia conformem et superaddit
huius ~~ymaginibus~~ omnibus intellectum
expressionis. quia ergo verbum intelli-
gentis non dicit respectum ad ipsa sapientia
et notitia non dicit primum sed quia con-
ceptio et similitudo dicunt primum con-
ueniunt [...] est. Cum nomen filii cum yma-
ginis quia et verbi sit dicta et eius
sunt patet ordo in generando et sic
etiam differentiis modi dicendi ratio

[...] sapientia vel notitia dicit primum
in intelligendo deinde filius qui dicit
ipsam emanationem sine comparatione. deinde
ymago que dicit modum expressum emana-
tionis et tandem verbum quod dicit hec
omnia et superaddit rationem communicandi et
manifestandi. hiis visis facile est
ad alia respondere. Concedo enim quod [...]
rationem intelligendi intellectum notitie
et sapientie est prior. Ad id quod obicitur
quod verbum est fons sapientie dicendum quod
illud intelligitur de creata sapientia. Ad id
quod obicitur quod dicit potentiam operatiuam dicendum
quod verbum et si habet omnipotentiam sicut
pater tamen ipsum verbum non dicit [...]
potentiam operatiuam de ratione sui nominis
nisi inquantum illa potentia est operatiua
per modum dispositionis et quia dispositio est ac-
tus sapientie ideo sapientia prior intelligendo.
Ad illud quod obicitur quod similitudo est
prior habilitate in intelligendo dicendum
quod istud verum in [...] est sapientia per
acquisitionem sicut in nobis sed non sic
in deo [...] quod [...] maxi-
sime sapientis oritur verbum quod
dicitur esse summa sapientia ita quod similitudo
concepti non dat sapientiam concipienti
immo magis accipit [...]
iam declaratum est

Vlterius queritur de translatione huius
nominis verbum ad diuina et quod illo
modo debeat transferri. Videtur quod non trans-
latio est secundum similitudinem sed [...] in
creatura est verbum vocis quod statim
cum sit transit et non est. verbum autem
diuinum manet in eternum ergo [...] Item
cum sit verbum intelligibile et sensibile
secundum duplex dicitur queritur quod transfe-
ratur. Et quod non [...] velit Augustinus
xv de trinitate verbum [...] non est
verbum sed signum verbi ergo si verum di-
uinum est verum verbum ergo [...] Item
[...] a dicente verbum

aut aliud semper est in dicente qz
ergo in pre dicit vestis Jo. xiiii. gre
tem videt q(uod) nec ad plenitudinem
in verbis cogitatis qz dicit Aug(ustinus) xv.
de tri(nitate) cogitatio est quidam volubilis in
dos aut intellectus est voluble ergo etc. Item
cogitaciones in cordibus tamen sunt species
vel et intra prendere nec sz in
verbo divino nulla est scilicet nulla contin
gibilis ergo etc. Item multa cogitamus
que nobis displicent sz verbum aliud
est per omnia placens patri ergo etc. Item
multa cogitamus que non possumus
sz verbum divinum est omnipotens ergo etc.
Item inter omnia creata ymago est
expressior quam inter omnes emanaciones
ea est expressior que est in ymagine
sz emanacio filii verbo intellectus in y
magine est emanacio verbi a intellectu
ergo expressissima quam convenient filio
secunde. Item quod dicitur per comparacionem
vel intellectu hoc videtur per com
paracionem ad res quia quando creaturis sim a
liam habitacionem expo. primum omnis
operis verum sz per dei filium omnia
sunt facta ergo etc. Item quod verbum vocis
sit plene videtur quia verum dicitur quod ex
pressivum et manifestativum verum nam pa
trem quis novit nisi filius et cui
voluerit filius revelare Matth. xi. Sz
hoc manifestum est in verbo vocis nam
verbum interius non patet nisi per verbum
vocis. ergo verbum intellectus dicitur ad
similitudinem exterioris verbi. Item Basilius
filio dei attribuuntur nomina sapientia
verbum et lumen, scilicet quia constitu
untur omnia sapientia qua omnia dispo
nuntur verbum quia facta sunt verbum quo
annunciantur lumine quo clarescunt
Sz ergo verbum dicitur racione manifestacionis
et hoc pertinet ad verbum vocis patet
quia illud verbum dicitur ad similitudinem verbi
plan(e). primo dicendum quod sicut racio primi

per prius reperitur in deo quam in crea
turis tamen ipsum nomen est translatum a no
bis ad deum sic racio lucis sic per
fectionis et hoc scilicet sic eciam racio
verbi. et sicut primum per prius et nobilius est
in deo quam in nobis tamen nomen transla
tum est a nobis ad deum. transferri
autem sit per duo. una racio est per
similitudinem expressam alia racio est per
instructionem nostram et hec duo que sunt
primum quid est expressa similitudo verbi
racio ad intellectum. ad quorum evidentiam
distinguit beatus Aug. in li. xv.
de tri. verbum simpliciter dictum sciendum
enim est verbum intellectus sensibile. dicitur
verbum intelligibile tamen est verbum medium.
verbum sensibile attenditur in prolacione
vocis verbum intelligibile in cogitacione
rei verbum medium in cogitacione vocis
et est ordo quod primo cogitat aliquid
homo quid sit 2o qualiter debeat
cogitatum pronunciare. tertio pronunciat
sicut eo intuitu reperitur in sensi
reperitur in racione conversa ad sensu
reperitur et in racione sim se sic et eo
verbi et quatrimodo virtutis in qua
consistit expressa similitudo non est in in
ferioribus in inferiori parte racionis sz in ra
cione sim se sic enim expliciter dicitur
verbum in nullo consistit similitudo ex
pressa nisi in verbo intelligibili. et hoc
est verbum quod ad nullam pertinet lin
guam. unde Aug. dicit quod qui hoc
potest videre aliquid videt illius verbi
similitudinem. similitudinem aut istius verbi
attendit assignat quantum ad tria scilicet
primum ad emanacionem sine originem
quantum ad disposicionem tercium ad [illegible]
nam hec tria in filio dei est con
siderare originem secundum quam dicitur filius
disposicionem creaturarum secundum quam dicitur
[illegible] architipus. et secundum [illegible] plena
[illegible] racionis [illegible] [illegible]

spm quam deus homo factus, spi-
ritus est in origine. Nam sicut filius
per modum nature procedit per omnia par
patri, sic verbum intellectus a mente
procedit per modum nature per omnia ei simile
et equale, verum est intellectus conceptus [illegible]
tum ad disposicionem [illegible]. Nam
sicut homo [illegible] operatur [illegible]
quod non [illegible] et mente [illegible]
sic deus per omnia in verbo disposuit
et sicut disposuit [illegible] vel [illegible]
[illegible] et [illegible] si non sequatur [illegible]
sit et disposicio eius et [illegible] non
ab opere [illegible]. [illegible] ad [illegible]
omnium est simplicitas. Nam sicut verbum
mentis emittitur voce ut [illegible]
et tamen non desinit in voce sed manet
integrum in mente, sic per omnia in ver-
bo eterno intelligendum est quod emitti-
tur carni et non desinit in mente sed
manet integrum apud patrem. Hec igitur
est plenitudo sed [illegible] plenitudo non attri-
buitur in verbo mentis generaliter. Nam
sicut [illegible] angeli [illegible] [illegible]
mus que [illegible] et verbo [illegible]
[illegible] est [illegible], [illegible] que non
[illegible] et tunc [illegible] est [illegible]
[illegible] que non possumus et tunc
mentis est impotencia. Verbum autem
dei est verum [illegible] omni-
potentissimum ideo [illegible] eius plenitudo
non consistit in verbo [illegible] sed [illegible]
[illegible] notitie et complacentie et potestatis
et hoc est verbum quod consistit in con-
[illegible] mentis [illegible] affectiua et operatiua.
[illegible] angeli [illegible] de [illegible] verbum est
amor notitie. Et si addatur [illegible]
tunc est [illegible] perfecta et verbum est
cum amore et [illegible] notitia [illegible]
[illegible] igitur verbum a verbo [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et hoc [illegible] complacentia
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] intelligimus per creatu-
ram [illegible] cum [illegible] patrem

et filius [illegible] de patre eterna-
liter et filius ut [illegible] ad [illegible]
[illegible] gradum specialem. [illegible]
qui totus est in contemplacione divinitatis
eternaliter. Ubi nomine [illegible] est [illegible]
[illegible] in principio erat verbum quod [illegible]
bum quod intelligit [illegible]
in cognicione filii dei. [illegible] pa-
tent obiecta. [illegible] quod verbum con-
[illegible] non [illegible] plenitudinem
[illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible]
[illegible] est, quod non est verum sed verbum
signum. Verbum autem [illegible]
[illegible]. [illegible] quod verbum [illegible]
[illegible] vel [illegible] impotens vel dis-
plicens non [illegible] plenitudinem
sed verbum est [illegible]
ad illud quod [illegible] ad [illegible] quod [illegible]
intellectus [illegible] plenitudinem [illegible]
est. [illegible] autem [illegible] de verbo [illegible]
[illegible] quod [illegible] est [illegible] sed
non [illegible] complacencia non est [illegible]
[illegible] [illegible] quod est plenus ut
[illegible] autem verbum [illegible] per omnia
[illegible] Nam [illegible] solid
[illegible] [illegible] [illegible]
et similitudinem talem. [illegible] est [illegible]
et duracione que [illegible] ut [illegible]
[illegible] angeli non sunt in [illegible] verbo
et [illegible] plenitudo est [illegible] non
nulla [illegible] et [illegible]
complacencia quod non est per omnia [illegible]
omnia patent

Nunc [illegible] sunt dubitationes
[illegible] et primo de hoc quod
dicit [illegible] quod sapiencia est [illegible]
hoc est quod [illegible] quod verbum non [illegible]
hoc quod [illegible] quod aut hoc [illegible] essen-
cialiter aut personaliter. Si [illegible]
non solum [illegible] quod sapiencia est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
verbum. Si personaliter tunc est [illegible]
quod [illegible] quod sapiencia sit hoc quod pater

personaliter. Quamvis hoc sit verum quod
videtur quod stet pro essentia et ita verbum
semper est quod pater sit unum per essentiam
vel secundum. Respondeo dicendum quod hoc stat ibi
pro significato tantum ut est species verbi
tamen quod sapientia hoc est quod pater quod secundum quod
sapientia aliquid ei attribuitur quod est patri
sed Augustinus cum nomine sapientia filius
alicui est ita filius sicut quod verbum non
est hoc quod pater quod aliquid attribuitur filio
sicut quod verbum quod non convenit patri
sicut dicit ibi Augustinus secundum ex-
emplum nomine formali et proprium hoc importatur
et demonstrat proprium significatum tantum et ideo
quod sapientia significat essentiam tenetur nisi essentia-
liter quod significati tibi est personaliter
tenetur. In 2a personaliter vel aliter potest
dici quod tenetur essentialiter et secundum hoc
exposicione per modum sicut [illegible]. Unde sicut
alio est deitas alio est pater quod deitate
est deus paternitate pater ita quod nec
paternitate deus nec deitate pater ita
accipit Augustinus. Cum dicit sicut quod verbum
non est hoc quod pater ut non negetur
unitas in ista sed ut negetur distinctio
eius quod est sicut quod verbum importat ver-
bum non dicit unitatem essentie sicut
distinctionem persone et sapientia. Ulterius queritur
de hoc quod dicit Augustinus proprietate sive no-
mine dicitur verbum ymago et filius quod
si hoc est verum quod unum est sinonimum vel
incollatum verbum aut aliquid dicitur. Respondeo
dicendum quod dicta est et una dicta potest im-
poni sic ut verbum dicatur quod procedit ex
intellectu ymago quod imitatur in ex-
terioribus et filius amplectitur utrumque et
ideo magis est communis dicitur filius quam
aliquid aliorum vel aliter omnia hec tria
important processionem alterius sed filius
importat etiam processionem talis ema-
nationem ymago ut exprimit unitatem
verbum ut aliud exprimente [illegible]
est de se sive non exprimit ideo filii
[illegible] nominatur illa persona propter hoc

per ipsam emanationem et distinctionem
aliam nomine importat sed vel a-
liter ymago importat etiam similitudinem
ut differentie verbum importat illud ut
intellectualem sive spiritualem sed filius na-
turalem et pater eodem modo significat
eandem distinctionem et ita eadem proprietas
est nec tamen sinonima et in primo accepcione
proprie intenditur ubi in 2a intenditur filius
in tertia intenditur ymaginis tamen ut
omnis medio modo est dicendum. Ulterius
queritur de hoc quod dicit quod solus filius
est deus de deo. Videtur enim sicut di-
cere quod spiritus sanctus est de deo non quod
solus filius. Respondeo dicendum quod ipsa exclusio
arctatur quod modo loquitur quod pater quod
non dicit simpliciter hec sed loquitur de
patre et filio dicit non ambo deus de
deo sed solus filius ita quod cum ipso mo-
do loquendi solus arctatur ad faciendum
exclusionem pro patre. Ulterius queritur de hoc quod
dicit quod nomina sunt dicta illius
de illo. Videtur enim sicut quod bene dicatur
filius de patre quod non sunt nomina
sibi. Si tu dicas quod intelligitur sicut
non nomina absoluta quod bene dicitur procedens
de procedente et principium de principio sive
spirans de spirante. hec tamen nomina
non dicuntur sicut relativa. Ulterius queritur
de hoc quod statim addit ibi quod multa
alia nomina relativa non significant
quod si hec significant relationem quod nomen
deus significat relationem. Et item si
non significant relationem sed relationem quod potest
per eius poni nomina relativa quod pater
de patre. Respondeo dicendum quod dicendum de hoc est
duplex sicut nomen vel relativum sicut
non potest esse nisi conveniat duobus
et quod nomina duobus personis convenientia
sive omnia sunt essentialia licet ali-
qua sint notionalia ideo relativa
nomina ut plurimum relativum habet
tamen quedam libri aut magister in [illegible]

non est pt rom p glo etc. cessat
obiecio q ungt non intrepit declin
dc nisi nomina ppa que dicunt de
vno solo. qd oblat q nota non
significant psonam ddm q sortez ac
cipit p suppone et hm valet non
significant quod non supponunt

d. xxviii

Reterea consideran

dum est qd nec hm etc. sup quest
ungt de pprietatibus que sunt
psonarum personales. hic incipit 2a
ps in qua agit de pprietatibus siue
relacionibus non psonalibus et diui
ditur ps in duas qr pprietas non perso
nalis est duplex s. inascibilitas
et quies spiracio que significatur p
hoc nomen spiracio. in prima agit de
inascibilitate 2o de quies spiracione ibi
Rome xxix est prima ad nomen etc. p
ma ps est duas in prima debat
de pprietate inascibilitatis in 2a qr certa
dicta opposita clarius elucescunt. tan
git incidenter de pprietate nascentis
et nascentis ibi Rome ait Aug
quorum est qd pater filius. Respondetur prima
ps hit quatuor p in prima ostendit
quid sit signatum huius nominis in
genitus in 2o ondens quid sit p
ifiatur psone patris et differens a paterni
tate et dicitur siue relacionem. 3o dat
diat eius significacionem in equipollenti
sit in hoc nomine vnigenitus et in
hoc nomine inascibilis ibi. ideo solet
queri vtrum verum sicut solus. hic
determinat cuiusmodi nomine etc. ondens
q quis non habeat ordinem ex suis
quoslibet ex vti quis ambrosius in
doctrina dicit quaedam hoc cum sint
ad refellendum hereticos et hoc sunt
ibi. iam ecce etiam non oportet. Hic est
vero quod dubium q q pdmias
est ordinem ibi patri queri solet de
dicens quorum est q sicut filius

filius. hoc est 2a ps huius ptis in
qua incidenter determinat de pprietate
filij siue nati et hoc est duas p
pm dico que ibi vlingit qr cum
sup dictum est q sapia dicit gne
et ymago pmi ibi qr hoc posset
generare dubium qr inveniuntur [illegible]
quid alius id primo ondit q sapia na
ta pre dicitur de filio 2o vero ostendit
q ymago alius accipitur eiusmodi ibi
et sciri oportet
d intelligendum est que dicuntur
in prima parte quatuor continentur
primo quilibet vtrum hoc nomen ingenitus
siue inascibilis dicitur sim psonam vel
sim relacionem. 2o suffcito q sim
relacionem dicatur quilibet vtrum dicit
eandem relacionem q hoc nomen pater.
3o quilibet vtrum inascibilitas sit pp
etatis siue relacio psonalis psone
patris. 4to et vltimo quilibet vtrum in
p rcapitulacione dicit aliquid nocionem
in patre. Circa primum ad primum q hoc
nomen ingenitus dicitur sim relacionem
ondit p aug qui dicit p. de tri.
et h ecce in lra non refertur a rela
tiuo pcedentis cum ingenitus dicitur genitus
dicitur sim relacionem. dicitur enim li. sicut
genitus ad genitorem. et vel ingenitus
ad non genitorem. sed qd de ad a. de
relacione siue sim relacionem qr rel
ad hoc ipsum videtur tenere qr omne. d
in quo differt prima a psona dicitur
sim relacionem. hoc patet sed 2m hoc
q est ingenitus differt pr a filio
qui etc. Item nulla negacio ponit in
alio sig siue dicendi. sed genitus
sim relacionem dicitur. qui additur nega
tiue adhuc dicitur qui etc. Cum omne
relatiuo in dubius aliquis ponit id
certum est sed ingenitus includit ponit qui de
pcacio relatiue si hoc nomen ad po
nit aut qui sim q negatiue.

hoc constituit si ergo similiter quod paternitas con-
tenetur sed paternitas tollit actum et po-
nit aptitudinem ergo similiter hoc ingenitus
idem est quod aptus generari et non
genitus sed hoc nulli convenit ergo etc.
Item omnis relacio in divinis in compa-
racione substancialium importat distinctionem
et ideo nulla est de essencia similiter nec
denominacione hoc enim est falsum et non
convenit sed ingenitus est de essencia
Nam divina essencia est non genita
cum eius opposicio de essencia non
predicatur s. genitus ergo etc. Item negaciones
tenentur se habent sicut affirmacionibus
sed genitus est nomen quam relativus
et relacio quam relacio ergo ingenitus
est in plus quam non relativus et in-
genitus quam non relativus sed non rela-
tivus vel non relacio non est similiter re-
lacionem quod tunc opposita implica-
rent ergo cum in plus sit hoc quod
est ingenitus non est in genere rela-
cionis ergo etc. Item omnis relacio in di-
vinis aut est relacio proprietatis aut
relacio proprietatis sed non relacio pro-
prietatis quia tunc pater haberet proprietatem
quod est inconveniens si respectu propri-
etatis tunc ergo non cum est negacio
cum sint affirmacio Nam genitus
dicit respectum proprietatis quia ab aliquo
ergo si ingenitus non dicit relacionem pro-
prietatis tunc ergo negacio non dicit respectum
cum relacio cum sint affirmacio ergo nec
dicit relacionem ad proprietatem quia
non permittit nomen nec ad proprietatem
quia non permittit rem. Respondeo dicendum quod
in hoc diverse sunt opiniones omnes
enim posuit quod hoc quod est ingenitus
dicit similiter relacionem sed differunt quoniam
enim dixerunt quod ingenitus solum
dicit relacionem privacionem etc. solum
sufficit ad hoc quod dicatur notio
quod privacio potest esse principium distinctionis

generandi et similiter sicut omnes non
significata assignata et iterum negacio dicit no-
bilitatem sicut non regi in regno non
[illegible] in [illegible] non [illegible] in principio
sed ipsi posito non potest stare quia [illegible]
negacio nec distinguit nec dicit no-
bilitatem non distinguit nam negacio
relacionis de se [illegible] ita non dicit
nobilitatem Nam omnis nobilitas
ponit aliquid [illegible] modi ponit alii
posuerunt quod hoc quod est ingenitus
dicit similiter relacionem et posicionem quia pri-
vando unum ponit aliud sicut in-
equale privat equalitatem et ponit re-
lacionem illi oppositam similiter et hoc
quod est [illegible] et relacionem po-
nit positive sic hoc quod est ingenitus
privando relacionem oppositam ad non
genitorem et hoc videtur sensisse Augustinus
qui dicit quod si genitus ad genito-
rem ita non genitus ad non genito-
rem dicitur sed ista posicio non potest stare
quia non genitus aut dicit ad patrem
aut ad paternitatem ergo si ad paterni-
tatem quia illius non potest dici hoc
nomen ingenitus et genitus dicuntur
respectu proprietatis et idem significatum est
in hoc nomine genitus et ingenitus
differens sola negacione ergo non est
quod hoc nomen ingenitus dicit rem
proprietatis si autem est hoc verum ergo similiter
hoc ponetur pater sola proprietatem re-
[illegible] dicibile et nulli aliud proprietatem
dicitur non genitor sed non generare non
dicit proprietatem sed privacionem illius [illegible]
aut modis dicendum est quod hoc nomen
ingenitus similiter quod assignatur notio
[illegible] de respectu similiter relacionem privacionem
[illegible] privacionem posicionem Et hoc
videtur quod sic dicat Augustinus [illegible] quod
ingenitus et non genitus aut

explicat potest accipi sicut non album
quod potest esse negatio in genere vel contra-
rium vel privatio in genere et privatio con-
trarium. Similiter quod est negative dicit contrarium
vel privatio in genere. Sic generaliter po-
nit et non ponit aliquid qualitatis
sicut potest dici non album quod non est
in genere coloris nec qualitatis. Similiter
quod est negatio in genere. Sic privat al-
bedinem et ponit qualitatem contrariam ut
non album quod caret albedine, sed tamen
est nigrum. Similiter quod privatio in genere
privatio contrarium in genere sive remo-
tio et contrarium proximum sicut non al-
bum dicitur quod caret tamen albedine sed
colore est qualitate intermedia. Per hunc
modum intelligendum est in proposito.
Nam hoc quod est ingenitum implicat
ordinem in ratione generis remotis et
ordinem ad patrem in ratione primi
et ordinem patrem per modum naturae
in ratione completum. Si igitur ingenitum
sit negatio contrarium, sic dicitur in-
genitum quod non generatur nec excludit
ordinem vel relationem et hoc modo
pure dicit privationem et quasi de communi
nec quasi similiter secundum non relationem
eo quod privatio solum est. Alio modo potest
esse negatio in genere et tunc ingenitus
dicitur quod non generatur habet tamen ordinem
ad filium et hoc modo dicit relationem
substractam, sed tamen ex hoc non dicit no-
bilitatem et convenit spiritui sancto nec
tamen est notio. Tertio modo potest esse ne-
gatio quasi privatio in genere secundum
contrarium et sic ingenitum quod non
generatur habet tamen ordinem, sed non ad
filium et hoc modo dicit privationem
relationis respectu filiationis. Si cum
habet ordinem et non ad filium, ergo
ipsum est primum et principium et hoc modo
dicit nobilitatem sicut et principium
et dicunt illam per negationem, sicut
quod prima cognoscibile per negationem et
sic non est notio sed cum ingenitum

de ratione sui nominis non respectu
dicitur nisi privationem vel negationem ge-
nerationis. Preter hoc addendum est quod non
quod hoc nomen ingenitum similiter quod con-
venit patri prout dicit relationem privati-
vam. Sed quod hoc ipso dicit quasi consequenti
relationem positive quod pater sic non
generari cum dicitur quod simpliciter non
generatur et convenit non tamen patri sed
communi et spiritui sancto. Sed ultra hunc intellectum
prout sic convenit patri addit quod ma-
neat non generatur nec per generationem accipi-
tur excluditur communicatio sive per genera-
tionem accipitur sed adhuc convenit spiritui
sancto prout autem convenit soli patri sic
dicitur ingenitum quod non generatur nec
per generationem accipitur nec generationem con-
sequitur. Per primum includitur excluditur
filius. Per secundum communia. Per tertium spiritus
sanctus, cuius processio presupponit ge-
nerationem secundum ordinem originalem
quod procedit ut nexus a patre et filio
quamvis cum non sit in divinis prius et
posterius tamen secundum originem et rationem
intelligendi prior est generatio filii quam
spiritus sancti ut supra ostensum fuit et tamen simul
sunt natura. Sic ergo large acceptando
non consequendi etiam ubi preter non sit
procedere et sequi implicat dicitur aliquis
esse ingenitus aut quod non procedat
per generationem aut quod non procedat per
generationem nec per generationem habeatur sive
accipitur aut habet nec procedat nec
accipitur nec consequitur. Hoc igitur modo
ingenitum implicat nullo modo esse ab
alio et ita primitatem et per hoc for-
malem plenitudinem sicut ostensum fuit
in primo argumento precedentis et sic
patet in primo argumento sequentis ubi de
quod pater est principium totius deitatis
quia a nullo est et ita in principali
intellectu dicit relationem privative
ex consequenti positive et ita non dicit

negacionem quod nichil ponit vnde hec
deinde sunt raciones ad hoc. Et ideo
quod obiciatur quod nichil ponit secundum quod
negatiue dicitur quod similiter est et non
est negacio quod genus sic si dici-
tur animal est ingenitum vnius de ne-
gacio cui distinccionis subiecti et sic
negacio in subiecto similiter relinquit
nobilitatem. Ad illud quod obiciatur
quod dicitur de ceca dicitur quod verum
est secundum 2m quod solum per priuacione
et non est [illegible] prius secundum quod [illegible]
tatis prius non de de ceca. Ad
illud quod obiciatur quod negaciones [illegible]
se habent affirmacionibus dicitur quod illud
ideo est quod verum de negacione in ge-
nere sed quod genus non albus [illegible]
tur est negacio in genere non dicitur
supinus ad hoc quod est non qualita-
tatis ingenitus. Ad 4m quod [illegible]
bus non est supinus. Ad [illegible] quod
obiciatur vltimo quod [illegible] relacionem dicitur
quod secundum quod importat relacionem [illegible]
dicitur [illegible] proprium et ex hoc non se-
quitur sicut [illegible] vnius quod non
sicut quod non dicitur secundum ponit sed 2m
remocionem vnde [illegible] dicit augustinus quod de
ad non genitorem quod ingenitus sicut
remocionem genitoris secundum quod importat
tur relacionem positiue et ex quo sit
[illegible] [illegible] et non est incon-
ueniens quod aliquod nomen priuatiuum
aliquid [illegible] imponat quod non
importat affirmacionem sibi [illegible] et ceterum
patent cetera

Secundo supposito quod hoc nomine
ingenitus dicitur secundum relacionem
vtrum importet eandem rela-
cionem quam hoc nomine pater vtrum si-
cut relacio est [illegible] et pri-
tas et quod non videtur sicut augustinus
v. de trinitate [illegible] est prius esse dicere

et ad ingenitum sed non secundum eandem
quod 2m relacionem. Et hoc videtur per
racionem quod pater est agnez intel-
ligi esse [illegible] ingenitus et non et pater
sunt in adam et [illegible] in [illegible] si-
[illegible] vna pater intelligi alia non in-
tellectu et [illegible] et poni alia non po-
sita ergo sunt diuerse relaciones. Item
relaciones diuersificantur penes diuersos
[illegible] relatiue secundum quod [illegible] ad alterum
est. sed ingenitus de priuacione foris
[illegible] et pater secundum positionem diuersus
sine [illegible] ergo dicunt respectum secundum a-
liam et aliud [illegible] ergo [illegible]. Item
plus differt [illegible] et [illegible] quod
[illegible] et [illegible] nam [illegible] est ex
posito [illegible] ibi aut solum [illegible]
[illegible] aliud relacio est [illegible] et [illegible]
[illegible] ergo et [illegible] et ingenitus sed
[illegible] et pritas est eadem vt [illegible]
[illegible] est ergo innascibilitas et pa-
ternitas. Contra omnis relacio in diuinis
est persone ad personam. si ergo ingenitus
dicit relacionem aut ergo ad filium aut
ad spiritum sanctum aut ad vtrumque qui pater non
importat vnum relacionem sed diuersos
ad filium et spiritum sanctum non ad personam [illegible]
[illegible] ergo ad filium. Si ergo rela-
cio ad filium est paternitas ergo innascibilitas
est eadem relacio. Item relaciones
in diuinis personis non attribuuntur [illegible]
esse [illegible] pater ergo si vnum pre-
[illegible] est [illegible] eius est rela-
cio [illegible] est vna persona et conuenit
ei innascibilitas et paternitas ergo [illegible]. Item
[illegible] innascibilitas in filio ad [illegible]
[illegible] [illegible] innascibilitas in patre ad
paternitatem sed in filio eadem relacio
est nascibilitas et filiacio ergo [illegible]. Item
[illegible] [illegible] ad filium idem dicere

quod masculinus dicit illud quod dicit in
ratione feminei et in ratione propri-
etatis dicunt eandem habitudinem
et relationem non quod sint due re-
lationes sed una tantum / Secundo dicendum quod
hoc quod est masculinus aliam relationem
importat quam hoc quod pater sive quan-
tum ad principalem intellectum sive
quantum ad consequentem quantum ad prin-
cipalem manifestum est quod importat
tantum respectum ad productum per modum
potentie et generationis et ita dicunt
diversas habitudines quarum una est
rei respectus altera per actus respecti-
vus quantum ad consequentem intel-
lectum similiter dicunt licet non tamen
nam pater dicit relationem proprii
solum respectum filii per modum generatoris
sed masculinus universaliter dicit prin-
cipalitatem sive fontalem plenitudinem
in producendo non tantum quantum ad
generationem sed etiam quantum ad spirationem
non tantum respectum filii sed etiam respectum
spiritus sancti et hoc patet quod masculi-
nus dicit eum quod non generatur nec
generationem recipit quod in nomine
masculinus aufert rationem nascendi
et procedendi et si ponit hec
ratio omnimodam principalitatem et
ideo fontalis plenitudinis / Ad id quod
obicitur quod dicit respectum persone dicendum
quod privative sive negative non dicit
respectum ad personam et quod dicitur quod
omnis relatio dicit respectum ad primum
intellectum dicendum quod vera que dicit posi-
tionem autem quod accipitur quantum ad con-
sequentem intellectum dicit respectum
ad ceteras personas / Quod obicitur quod non
est una quam relatio dicendum quod verum
est quantum ad principalem intellectum tamen
potest esse quantum ad consequentem ut ali-
quod nomen dicat plenitudinem re-
lationum / Ad illud quod obicitur quod

relatio dat persone complementum dicendum quod non
in creaturis sed que est relatio personalis
sive autem sit illa infra probabitur / Ad
illud quod obicitur quod in filio idem est
nascibilitas et filiatio quod verum dicendum quod non
sequitur quod non opponuntur relative non
sic nascibilitas et innascibilitas immo magis
contradictorie vel contrarie / Ad id quod
obicitur quod primum et principium non sunt in
re non ratione / Alio modo est primum de
respectu sui et primum et principium idem
sunt re et ratione et non sequitur primum
per hoc nomen masculinus importat con-
formitatem per generationem potentie nascibilis
patet quod ipsa nominis impositione
Tertio queritur utrum masculinus
sit proprietas sive relatio per-
sonalis persone patris cum paternitas et
quod sit paternitas videtur quia illa est
proprietas personalis per quam persona ab o-
mnibus secernitur sed talis est hec relatio
paternitas ergo etc. / Item illa est proprietas
personalis per quam persona propriissime
nominatur et exprimitur sed persona pa-
tris propriissime nominatur et exprimitur
persona paternitate ergo etc. / Item sicut fi-
liatio se habet ad filium sic paternitas
ad patrem sed filiatio est personalis
relatio persone filii ergo et paternitas
patris / Item est illa proprietas persone
que dicit per modum potentie et proprie ha-
bitudinis sed inter omnes relationes que
dicuntur de patre sola paternitas est
talis ergo etc. / Contra proprietas sive relatio
personalis dat esse persone sed paterni-
tas non dat esse persone patris quia
intelligitur ante quod hec quod aliud dat esse
sed persona patris de patre quod alteri
dat esse ergo etc. / Item hic intellectu
proprietatis personalis impossibile est intelligere

personam sed non intellectu primitatis est intelligere huiusmodi deitatem et innascibilitatem quia omnis innascibilis est primus patre patris quia etc. Et primitas personalis debet dici totum de persone sed primitas non nominat personam patris sub omni plenitudine fecunditatis sed innascibilitas quia etc. Et damascenus capitulo 2o In divinis omnia sunt unum preter generacionem ingenitatem et processionem. constat quod non nominat omnes proprietates quia solum personales quia ingenitatem et proprietas personalis non nisi patris quia etc. praeterea quod sic habet communitatem opinio et habetur ex dictis nunc et secundum scholarum et communiter primitas est notio patris personalis. Ad hoc quod aliqua relacio sit personalis oportet quod dicat illius patre personam et personam constituere et per modum formae et complecionis. sed constat quod innascibilitas quantum ad primum intellectum non dicit ponere quantum ad quantum intellectum non dicit specialem relacionem sed formalem plenitudinem. Dic quod specialiter nominat primam relacionem patris et id verum est quod primitas dicat unum et raciones ad hoc inducte concedende sunt. Ad id quod obicitur quod proprietas dat esse patre dicendum quod id non est intelligendum de esse simpliciter sed de esse personali sive de esse distincto et ipsa primitas in divinis non attribuit illi ypostasi primo dat illius patre complementum. Ratio huius est haec. quoniam quia pater non habet esse ex hoc quod dat alii esse tunc nichil imperfecti ipsum. ex hoc esse distinctum persona ad illud quod obicitur quod est intelligere personam patris etc. dicendum quod intellectum plene i specialiter et complete

praecedente non est intelligere personam patris quia si intelligitur innascibilitas ita quod non assit primitas innascibilis dicit privacionem. nec ad dicit quod primitas non dicit etiam certitudinem. et ideo non intelligitur persona patris ut distincta sive ypostasis illa nam proprietas innascibilitatis ut proprietas includit proprietates et relaciones respectu plurium aliquid ut supra ostensum est non est proprietas. Ad illud quod obicitur quod proprietas personalis dicit totum esse patre dicendum quod si dicitur totum esse i. perfectum et completum et proprium sic est verum. Si autem intelligatur quod dicit totum esse i. omnem constitutionem sic falsum est quod non debet dici omnino. verum est quod dicit unam determinatam aut ultimam determinate [illegible] et ita non est noticia personalis. ad id quod obicitur de damasceno dicendum quod non enumerat omnes proprietates personales sed quasi personales. sed intendit relaciones sub aliis comprehendere sub generacione duas personales comprehendit. sub processione duas unam personalem aliam non personalem. sub ingenitate dicit solum innascibilitatem quae proprietas est licet non personalis

Quarto quaeritur utrum impossibilitas sit noticia patris. sit innascibilitas et quod sic videtur quia sicut pater differt a filio per innascibilitatem ita a spiritu sancto per impossibilitatem. quia sicut innascibilitas est noticia patris ita videtur quod impossibilitas [illegible] est patris noticia [illegible] ita est non spiratus non generabilis [illegible] patris innascibilitas [illegible] complete [illegible] impossibilitas [illegible] conveniunt [illegible] per hoc quod est innascibilis ita et spiratus per hoc quod est impossibilis sive inspirabilis

quod sicut innascibilitas notio est quia non tamen dicit privationem sed etiam positionem ita videtur quod improcessibilitas. Si predicis quod improcessibilitas claudatur sub innascibilitate. Contra quia filio convenit improcessibilitas et non convenit innascibilitas ergo est alia notio saltem in filio quia saltem in eo debet esse notio. Si tu dicis quod non dicit nobilitatem. Contra omne quod dicit in divinis ad nobilitatem pertinet alioquin non competeret ibi quod si dicit improcessibilitas de filio videtur sonare in nobilitatem. Item ut quo-ritur omnem sic convenit aliorum improcessibilitatem sive inspirabilitatem quare non similiter conveniet innascibilitatem. Contra si improcessibilitas est notio quare non nec plures sunt quam quinque quod est contra communem opinionem. Et si improcessibilitas est notio aut hoc est quia simpliciter privat esse ab alio, aut quia ponit spirationem. Si primo modo non differt ab innascibilitate. Si secundo modo tunc non differt a spiratione activa quia ille non spirat spirat qui spirat. Et si non procedit est notio erit relatio non procedens. Sed hoc est falsum. Si dicis quod non est similiter quia non procedit non dicit nobilitatem. Contra non procedere personam dicit statum emanationis et sic relationem propriam aut quod non est aliquid dicit nobilitatem, sic relationis status vel quod non est procedens quod nobilitatem dicit. Si ergo non est ad quinque non dicitur notionaliter, videtur quod non procedit sit notio sicut et non spirare. Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod nichil potest esse notio in divinis nisi dicat respectum positivum vel ex primo intellectu vel ex consequenti. Si enim solum privat relationem ut dicitur de essentia, sicut de persona, unde sicut dicitur quod pater non generatur nec per hoc personam ponit ut etiam essentia

procedens non dicit, et etiam persona non producens et non potest esse notio. Hoc quod est ingenitus ut ponat respectum positivum ex consequenti, et hunc ponat sic visum est. Similiter nec hoc quod est inspirabilis potest esse notio nisi ponat respectum positivum. Hunc autem non ponit. Ad quod ponit privationem respectus spirationis sicut innascibilitas respectus spirationis generationis, ut sicut innascibilis dicitur qui nec generatur nec generationem consequitur ita improcessibilis qui non procedit nec processionem consequitur et quia omnis emanatio vel est generatio vel ad generationem consequitur quia generatio dicit primam emanationem, ideo innascibilitas privat omnem emanationem et ideo dicit fontalem plenitudinem non tamen respectu generationis sed etiam spirationis. Unde innascibilitas nec generatio est nec spiratio sed improcessibilitas dicit quod nec spiratur nec spirationem consequitur et non excludit filium sive generationem. Filius enim generatur et ideo non spiratur nec spirationem consequitur. Improcessibilis igitur non ponit nisi unam solam emanationem et ideo dicit solum per unam istam fontalis plenitudinis et ideo improcessibilitas non potest esse notio distincta in patre ab innascibilitate nec in filio a spiratione nec importat fontalem plenitudinem sed solum in spirando. Communis igitur improcessibilitas possit dicere nobilitatem tamen quia non distinguitur ab aliis assignatis ideo non ponitur in numero cum aliis. Et patent solutiones ad obiecta prima quia improcessibilitas distinguit et dicit nobilitatem et dicit fecunditatem quia rationes non valent eo quod hoc totum in aliis reperitur (?)

assignatis claudit, ideo contra alias
non distinguitur. Ad id quod quaeritur
quare non ponitur innascibilitas
sic improcessibilitas dicendum sic quod
patet quia improcessibilitas non claudit
in suo intellectu non esse ab alio,
sicut facit innascibilitas sed solum dicit
non spirare vel aut nulli procedere con-
tinere quod non sit ab alio. Ad illud
quod obicitur quare non ponitur non est
notio dicendum quod non est nobilitatis
et esse quod erat quia illud non videtur
persona considerari in ratione notionis
dicendum quod illud est ratio quia non
sit respectum positivum quantum est de
ratione sui nominis et ideo simpliciter
per carentiam rationem et ideo non est
notio non sic autem est de innascibili-
tate ut in praecedentibus visum est.

In parte ista sunt dubitationes
circa litteram. Et primo de hoc quod
dicit Augustinus quod si filium non ge-
nuisset nichil prohiberet eum dici
ingenitum. Videtur enim ipsum quod
accidat personae ingenitum generare
et ita ... Item ex hoc videtur
sequi quod hac remota paternitate
adhuc remaneret prima persona et ita
paternitas non est completiva personali-
tatis. Dicendum quod est loqui de inten-
tione huius nominis ingenitum et hoc
simpliciter vel prout ponitur in per-
sona. Si loquamur simpliciter sic di-
versae sunt intentiones et una praeter
aliam est intelligibilis et separa-
bilis secundum rationem sicut patet in ge-
neratione hominum. Alio modo est loqui
de hiis prout ponuntur in persona
divina et sic dicunt aliud et aliam
personam rationem diversam et ille
duae secundum rem cum sint insepa-
rabiles tamen secundum intellectum potest una

accipi praeter alteram. Et loquitur Augu-
stinus quod re separari possint, sed quantum
ad intellectum nequaquam. Sed quod possit
intelligi una praeter aliam hoc potest
esse multiplex aut quantum ad intel-
lectum apprehendentem aut quantum ad
intellectum resolventem. Si primo mo-
do sic non potest intelligi absque aliquo
quod est ei ratio intelligendi, sicut deus
praeter deitatem et homo praeter humanitatem
non potest intelligi absque aliquo quod
est ei ratio intelligendi, effectus non
intellecta causa et infimo non in-
tellecto superiore aliquo etc. Sic patet
quod qui unum dicit quodam modo multa
dicit, non simpliciter sed quodam modo, quia
implicite. Alio modo contingit aliquid
intelligi praeter alterum intellectu resolven-
te et iste intellectus considerat ea quae
sunt rei essentialia sicut potest intelligi
subiectum sine propria passione, et hoc potest
esse duplex aut intellectu resol-
vente plene aut intellectu defi-
ciente intellectu aut resolvente
semiplene. Potest intelligi aliquid esse
non intellecto primo ente, intellectu
autem resolvente perfecte non potest intelligi
aliquid primo ente non intellecto. Secundum
hunc triplicem intellectum de compara-
tione patris et ingeniti contingit lo-
qui triplex. Si enim loquamur de in-
tellectu apprehendente possibile est haec
duo intelligi alterum non apprehenso
altero quia aliud est signatum unius, aliud
alterius. Si loquamur de intellectu re-
solvente ad hoc, si semiplene resol-
vat accidit intellectus huius nominis
ingenitum solum privatione. Sic acci-
piuntur simpliciter, sic potest intelligi unum
sine altero. Si loquamur de intellectu
plene resolvente omni ingenitum

sm q est procedis patris non dicit
solum privative ymo ponat respectum
positivum. de necessitate ponit prin
cipium etc. verum est quod dicitur ad hoc
ingenitus. innate ponit in patre. con
trarium ponatur plenitudo fecunditatis per
ipsum tamen. quia ergo dicit augustinus quod non
ideo dicitur pater quia ingenitus. ipse loquitur
de intellectu apprehendente quod neu
tra est propria racio. et per intelligendi
alterum ymo utrumque scilicet ingenitus et
pater dicunt aliam rationem intel
ligendi. tamen secundum resolucionem una po
nit aliam necessario. Unde distinctio per
sonis quod inchoatur in innascibilitate et con
sumatur in paternitate. et ideo non in
tellecta paternitate non potest intelligi
persona illa complete distincta. et
ideo paternitas est notio personalis
quamvis in racione intelligendi presup
ponat innascibilitas. De quibus de
hoc quod dicit. negativa perro pre
dicatio non est [illegible] ut quod si ista se
videtur enim secundum quod homo dicitur secundum
substantiam. sic albedo potest dici non homo.
hoc quod homo et non homo contradictorie
opponuntur et de quolibet affirmatio vel
negatio. ergo albedo est non homo et
albedo est [illegible] ergo etc. Si tu dicis
quod augustinus loquitur secundum [illegible] quod facit ne
gationem in genere tunc obicitur de hoc
quod est non substantia. constat quod non potest fa
cere negationem in genere. ergo cum non sub
stantia sit quod non potest facere negationem
in genere. ergo non substantia non dicitur
nisi de aliis generibus predicamentorum etc. Respondeo
dicendum quod modus dicendi secundum substantiam ge
neralem negativo sive terminum duplex
est accipere aut terminum ad affirmationem
aut secundum quod ad suppositum. si quod
ad significatum quod terminus negativus trahit
significationem ab extremis. dicendum est modus
dicendi quantum ad significationem in terminis
negativis vel affirmativis. unde sicut
homo dicitur secundum substantiam quod ad sig
nificationem ita et non homo. quod enim di
co hic est homo substantiam predico. quod
vero dico hic est non homo substantiam
removeo. Si autem loquamur quantum
ad suppositum. tunc sic supponit ter
minus negativus et affirmativus. sic opposita
etc. non intelligit augustinus. Et queritur
de hoc quod dicit quod non genitus re
fertur ad non genitorem. videtur enim
dicendum quod omnis relatio ponit
duo extrema. ergo si ingenitus refertur
ad non genitorem necesse est. ad hoc
quod aliquis sit ingenitus quod sint duo
quorum unus sit non genitus alter non
genitor. Consequens est impossibile quod nullus
esset nisi unus solus ille utique et
non genitor. Respondeo dicendum quod referri
ad aliquem hoc potest esse dupliciter.
aut secundum rationem existendi. aut
secundum rationem intelligendi. quod predica
tur habitudo realis. sicut enim quod in
telligatur predicatio habitudinis necesse est
intelligi habitudinem. et ad hoc quod
habitudo intelligatur necesse est intelligi
duo extrema ut affirmata. et ita
ad hoc ut intelligatur predicatio habitu
dinis sine relationis necesse est in
telligi duo extrema negata. et quod
tamen ad hoc dicit augustinus non ut in
genitus refertur ad non genitorem quod
non potest capi intellectus eius nisi per
intellectum illius. et ita quantum ad ra
tionem dicendi dicitur secundum relationem sicut
non homo dicitur secundum substantiam. Et queritur
de hoc quod dicit quod omnia nata dicitur
sapientia, tandem sufficit. ergo secundum hoc
licebit locus sapientie ponere tandem
cum significat eius intellectum quod
filius est. Respondeo dicendum quod est loqui de
nomine sapientie quantum ad significatum vel

quantum ad suppositum, quantum ad significatum
dicat essentiam, sed tamen supponit pro persona
et ita abstractum respiciat ipsum ratione sup-
positi, cum ergo sapientia nata non dicatur
ratione significati nec sequitur. Patet hoc quia licet
et sapientia poni possit essentia quia tamen
sapientia sit de nominibus mediis potest sup-
ponere pro persona et tamen ad suppositum
sed essentia cum sit nomen abstractum
non. Et quaeritur de hoc quod dicit, quod
imago alicuius intellectualis creaturae
facit et tunc ad se dicitur. Videtur enim
plus quod imago semper denotat imagi-
natum sed non potest esse ubi imago et
imaginatum ergo semper dicitur relative. Responde-
tur quod imago semper dicit respectum ad in-
creatum vel personaliter relative sicut re-
spectum autem respectu creaturae essentialiter
dicitur et ad se. Nec quantum ad modum
dicendi sed quod tamen tantum convenit

D. xxvii.

Et persona aliud no-

men multiplicem notionis
relationum. Superius egit magister de
proprietate personali quae est innascibilitas.
Hic 2° agit de proprietate sive notione
non personali quae est communis spiratio
significata per hoc nomen principium. Et quia
aliud nomen non tamen notionaliter accipitur
nisi et essentialiter, ideo distinguit
primo huius nominis multiplicitatem. 2°
manifestat huius nominis unitatem
secundum quod dicitur de patre et filio. Tertio
ostendens quod sunt unum principium. Patet
hoc ibi Deinde in eodem libro etc.
Prima pars est haec. In prima disting-
guit huius nominis multiplicitatem in
2° vero membro sive nominis explanat.
Ostendens per auctoritates quod principium
dicitur omnes illas acceptiones et hoc ibi
pater ab eo principium est filius. Deinde
in eodem libro et hoc est 2a pars

in qua agit de hoc nomine principium
specialiter prout dicitur notionaliter et essentialiter
et primo ostendit quod pater et filius sunt
unum principium. 2um quod in unitate sunt
unum per unitatem notionis. Ultimo
capitulo unum aut plura. Et quod illa no-
tio est spiratio.
Deinde quaedam circa quae dicuntur
in ista ratione de hoc nomine principium
dubitatur. Primo quaeritur de ipso
quantum ad multiplicitatem. 2° quantum ad
unitatem. Et quantum ad primum duo quae-
runtur. Primo supposito quod hoc nomen
principium accipitur essentialiter, quaeritur
utrum possit accipi ~~essentialiter~~ no-
tionaliter sive etiam personaliter. 2° dato
quod essentialiter et notionaliter quaeritur
utrum de illis duobus modis acci-
piatur univoce vel aequivoce.
Quod autem accipiatur notionaliter
ostenditur sic. Augustinus 5° de Tri-
nitate ad filium principium est quod genuit. Er-
go ibi imponitur nomen principium quod
nomen generationis ergo tenetur personaliter
sive notionaliter. Item hoc videtur ra-
tione quia ubicumque est vel ubi ema-
nationis et originis ibi est vel ratio
principii. Sed in divinis vere et proprie
est ratio emanationis ergo ibi vere
et proprie est ratio principii. Contra
principium et primum sunt idem secundum Philosophum.
Ergo ubi dicitur ratio principii est di-
cere primum et ubi est dicere primum
est dicere prius quia supplementum est suppositum
comparativum et ubi prius ibi posterius.
Ergo a primo et ratione principii ibi est
ratio posterioris sed in divinis nullo
modo reperitur quod una persona sit po-
sterior altera ergo nullo modo persona est
principium personae. Item in creaturis idem
est principium et initium sicut pars

pprium · ergo ubi non reperitur innascibilitas nec paternitas sed omnes persone in divinis sunt sibi invicem, ergo et sine principio · ergo paternitas non dicit respectum persone ad personam, ergo non accipitur personaliter sive notionaliter / Respondeo est causa et paternitas ex gradu communi, nam principium est quid ad fieri et causa quodam ad esse · ergo si maior nobilitatis est causa quam fieri perfectio enim debet ibi accipi ratio cause quam principii · sed non reperitur quod una persona sit causa et alia sit effectus · ergo nec debet ibi reperiri intentio principii / Respondeo deus est alpha et o · principium et finis · et utrumque est equalis nobilitatis · sed intentio finis ibi de deo dicitur essentialiter quod non personaliter · deus enim est ibi finis creature quod non est finis personarum · ergo sic videtur quod ibi sit principium creature tantum, quod nullo modo sit principium personarum · dicendum quod in divinis est vera origo sine emanatione non tamen vera · sed est completissima ad hoc autem quod sit perfectissima necesse est quod emanans habeat cum producente equalitatem omnimodam · ac unitatem in substantia · quia nichil est equale deo nisi deus · si ergo emanatio et origo debent esse in divinis convenienter et catholice · debent reperiri nomina dicentia originis veritatem · et non reperiri nomina importantia ad imperfectionem vel distinctionem vel inequalitatem · quoniam ergo principium et principiatum dicunt originis veritatem · ideo utrumque reperitur in divinis maxime autem intentio principii · sed quoniam posterius dicit imperfectionem et inequalitatem · quia dicit imperfectionem durationis sive intentionis et intentio et implicat distinctionem quia

causa est cuius esse sequitur ad et intentio finis intentionalis quia finis melior est hiis que sunt ad finem, ideo nec intentio prioris et posterioris nec initii nec initiati nec esse et effectum nec similiter et omnis quod est ad finem reperitur in persona · Respondeo tamen quod intentio producentis et producti quia perfectionis est quod producens sit similis perfectionis et equalis producenti · ideo reperitur in divinis · sicut et intentio principii / ad id quod obicitur quod ad principium sequitur finis et ad hoc posterius · dicendum quod sicut dicitur secundum hylarium pater maior est filio · nec tamen filius minor quia sonat imperfectionem · hoc quod est minor · sic quoniam reperiatur quod pater sit prior filio quia iste est ab illo · et non est · non tamen reperitur quod iste posterior · ac tamen nec etiam prioris omnino reperitur proprie · quia cum in divinis sit ordo et origo · proprie est origo · et minus proprie ordo · nec est nisi solius relationis originis · quoniam ergo principium principiatur importat originem et prius ordinem, ideo simpliciter reperitur intentio principii · intentio vero prioris unius · vero proprie et cum determinatione intentio autem principii potest perfectius maxime · perfectissime reperitur in deo maxime · quantum ad personam patris et ideo non sequitur quod ibi proprie dicatur finis quod non dicit respectum ad posterius / Ad illud quod obicitur de nido dicendum quod nidus unus accipitur large ad principium condendi et durandi · aliquo modo proprie ad principium durationis ut illud dicitur habere principium initii quod incepit esse · primo modo est accipi et cetera accipit hylarius in libro 2o vel non non est et cetera non equi

valet plus / Ad aliud quod obicitur
de [illegible] quod idem est quod [illegible] [illegible]
quod in [illegible] [illegible] est quod [illegible] et
[illegible] et hoc est quod [illegible] differt
a [illegible] et ideo potest dici esse
[illegible] eius et ideo potest dici [illegible]
et idem [illegible] [illegible] esse et
[illegible] et [illegible] non sed [illegible] ibi in
[illegible] quod potest ibi esse unus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ideo non
valet illud / Ad [illegible] quod obicitur de fi-
ne [illegible] [illegible] [illegible] finis [illegible]
est de se dicit [illegible] [illegible]
[illegible] eius quod est ad finem non sicut
[illegible] [illegible] eius quod est [illegible] et
ideo deus non potest esse finis nisi
[illegible] [illegible] potest [illegible] esse et est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ideo
una persona non est finis alterius
est [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] quod non
[illegible] omni [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] dicitur [illegible]
vel [illegible] et quod [illegible] videtur
Basilius dicit quod [illegible] [illegible] accipere
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] si quod [illegible] est accipe-
re et [illegible] et si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] videtur quod dicitur
[illegible] / [illegible] sic differt [illegible] [illegible]
dicitur et [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] sed non [illegible] [illegible]
[illegible] sic et sic [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex hoc quod [illegible] de [illegible]
et de [illegible] [illegible] ex hoc quod habet
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible]
est in plus et pluribus [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] quod non [illegible] [illegible] sed [illegible]
[illegible] quod non [illegible] analogice [illegible]
quod ubi est analogia ibi est plus et
[illegible] sed in [illegible] non est [illegible] nec
[illegible] quod nec analogia et [illegible]
[illegible] quod nec [illegible] quod ubi est
[illegible] ibi est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible]
quod [illegible] potest [illegible] [illegible] / [illegible] est
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] quod hoc nomen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod isti actus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
accipitur sed non est una [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod
nec ad [illegible] quod dicit [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] est [illegible] quod si a-
[illegible] in una [illegible] [illegible] habet
unum [illegible] et in alia aliud [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] sic et sic / [illegible] [illegible] [illegible]
dicitur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] si [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod non [illegible] [illegible]
in [illegible] potest esse [illegible] aut [illegible]
ad [illegible] aut [illegible] ad [illegible]
aut [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hoc non [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quod
in [illegible] [illegible] [illegible] in 2a [illegible]
et illud non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliomodo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] in una [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in alia [illegible]
[illegible] hoc nomen [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] non et

hoc includit equivocationem que est dul-
sitas significationis non in re ipsa sig-
nificata sed in signo. Ideo non contingit dif-
ferenter accipi ratione connotati. In-
super hoc nomen principium verbi tenus
connotat effectum dicendo essentiam vel
connotat creaturam et illud includit
multiplicitatem secundum analogiam non secundum
equivocationem secundum analogiam quando aliquid
accipitur per diversitatem sive diversa mu-
tat quod non est nisi ordinatione
per ordinem et ideo ratio oportet quod
in ordinat ibi analogia sed non equi-
vocatio. Quia equivocatio habet plures
institutiones et determinate accipitur
per quamlibet. Sic patet in hoc nomine
canis. Sed non sic se habet hoc nomen
principium. Nam principium de sua im-
positione impositum est ab actu pro-
ducendi non creandi nec generandi.
Unde sic pertinet de producere filium et
creaturam non per equivocationem sed ana-
logice. Ita et hoc nomen principium
secundum has tres acceptiones comparatur dif-
ferenter. Secundo dico quod ibi est multi-
plicitas eorum que non est multi-
plicitas simpliciter sed equivocationis
per se dicte. Et secunde sunt rationes
ad hoc que non concludunt quod sit ibi
equivocatio vera. Et illud verbum sic
intellectum quia nomen habet diversa officia
que non conveniunt in aliquo nec
univoce nec analogice. Quia sit illi
termino oppositum secundo primo et per se oppo-
nuntur. Non sic autem est in proposito.
Quia principium non dicitur primo ad filium
vel ad creaturam sed ad hoc quod est
producere sive principiare. Quod quidem
dicitur de filio et de creatura, quod
non univoce sed analogice. Ad id
quod obicitur de basilisco, dico quod basi-
liscus accipitur quando per analogiam quod

est medium inter parte equivocum et
univocum. Ad illud quod obicitur de sa-
pientia et sapida natura, dico quod non
est simile quia ibi non est diversificatio in
solum quantum ad suppositum. Hic autem
est quantum ad connotatum, et per hoc patet
sequens. Ad id quod obicitur ultimo
quod non cadit prius ibi, dico quod quam-
vis non cadit ibi prius et posterius
in se, cadit tamen ratione effectus quod in com-
paratione ad effectum accipitur analogia.
Quod autem dicitur quod non est ibi di-
versitas, dico quod verum est in re
tamen in significando et intelligendo, quod est
intelligere creaturam aliud intelligere
principium. Ita et dicitur ut per hoc et similia.
Et ideo communis non est diversitas a parte
rei absolute, intelligimus parte esse a
parte significationis.

Consequenter est quod de 2º articulo
scilicet de unitate huius nominis principium
et circa hoc queruntur duo. Primo quomodo
pater et filius possunt dici unum
principium. Secundo utrum possunt dici
omnes spirator vel unum principium. Si
enim autem possunt dici unum principium
spiritus sancti videtur in littera dicendum
unum est patrem et filium unum esse principium
spiritus sancti. Et ratione videtur quod unum
principium unum principium in uno genere. Sed
unum est. Ergo sunt unum principium in uno
genere. Ergo si immediate et perfecte est
a patre et filio, sunt ergo pater et filius
unum principium. Et pater et filius spi-
rant aut ergo una potentia aut
duabus. Si dicitur quod una, quod vero una
est in eis communia, est et una po-
tentia. Ergo omnes tres dicuntur esse principium
ratione potentie et una sit potentia in patre
et filio pariter etc. Et sicut tres per-
sone creant creaturam ita due per-
sone spirante spirant sed tres quia

unica ratione tenent. Sunt vero in
principium creature, ergo dicere unum principium spiritus sancti.
Secundum cum dicitur sunt unum principium spiritus sancti,
aut dicit unitatem essentie aut uni-
tatem persone aut notionis. Non essenti-
e, quia tunc spiritus sanctus esset principium spiritus sancti
sui ipsius; quia tunc pater et filius essent
una persona. Ergo notionis. Sed contra:
si pater et filius propter unitatem notionis
dicuntur unum principium, ergo ab opposito propter
pluralitatem notionis possunt dici plura
principia. Item si pater est principium spiritus sancti et
filius principium spiritus sancti, et hoc principium
non est illud, ergo sunt duo principia.
Item pater et filius sunt unum principium,
ergo unum principium est pater et filius, et
si hoc, ergo pater est filius. Item si unum
sunt principium, aut unum quod est pater
aut unum quod non est pater. Si unum quod
est pater, ergo pater et filius sunt pater.
Si unum quod non est pater, ergo principium spiritus sancti
non est pater, ergo pater non est principium spiritus sancti.
Respondeo dicendum quod omnes isti concedunt
pater et filius sunt unum principium spiritus sancti, quamvis
aliqui istum concedunt et dicunt, sed in
modo intelligendi diversificantur,
nam quidam dicunt quod hoc nomen
principium non dicit ibi essentiam nec no-
tionem nec personam, sed dicit [illegible]
[illegible] in unica notione, et di-
cunt quod sicut hoc nomen trinus specialiter
est impositum ad designandam trini-
tatem suppositorum in convenientia in u-
nitate licet, sic in proposito dicunt
se habere. Sed cum non sit facile hunc
sermonem sine [illegible] vel [illegible] vo-
cabuli accipere, hec positio nullam di-
[illegible] habet firmitatem. Et ideo sunt
alii qui dicunt quod hoc nomen principium
importat notionem in abstractione et est
nomen adiectivum [illegible], et ideo hoc
nomen adiectivum nominis notionale quod

est unum cadit a ratione nominis et
tenetur adiectivaliter ut sit sensus pater et
filius sunt unum principium, id est uno modo producunt
sive spirant spiritum sanctum. Sed quia hoc
nomen principium de sua impositione nomen
est substantivum ut patet, non videtur ad
hoc posito [illegible] notionalis. Et ideo sunt
tertii qui dicunt quod hoc nomen
principium quantum est de se stat pro essentia
et quantum ipsum per additionem trahitur ad per-
sonam, et cum dicitur pater est principium filii
trahitur ad personam patris. Cum vero dicitur
pater et filius sunt unum principium spiritus sancti, stat pro
essentia vel natura inquantum est in dua-
bus personis, et ideo videtur [illegible] ampl[illegible]
dicentium quod pater et filius spirant inquantum
[illegible] idem deus, et concedunt quod unum
dicit unitatem, non tamen pluralitatem
persone, sed essentie vel nature ut est
in duabus personis. Sed quia aliqui videntur
dicere quod principium dicitur de patre et filio, di-
cit notionem [illegible] stat et [illegible]
[illegible] ultimo [illegible] quod dicit unitatem
notionis, et principium importat notionem,
et essentia non refertur. Ideo iste
modus est ad hoc omnino conveniens,
licet sit alius probabilior. Et ideo est
tertius modus dicendi quod hoc nomen
principium stat pro notione, non tamen in com-
paratione ad suppositum sed ad naturam et
virtutem spirativam, et unde importat uni-
tatem [illegible] ipsius [illegible] quod respicit eius
acceptionem. Et hec patet sic: cum
pater et filius spirant spiritum sanctum inquantum
unus deus [illegible], et inquantum
unus deus sit in eis una
virtus, et inquantum [illegible] sit
una fecunditas, et inquantum unus
deus [illegible] in eis sit una
una fecunditas, et una fecunditas
dicit unitatem principii. Ideo quod

sic distinccione concedendum est quod pater
et filius sunt unum principium / Et
ad illud quod queritur quam unitatem
dicat hoc quod est unum ita principium
dicendum quod ad hoc nomen principium de plu-
ribus sumit dicitur non pro sta-
re personam et iterum dicat respectum
ad personam non pro stare pro essencia.
ideo nota est quod stat pro noccione unde
quando dicitur pater et filius sunt unum
principium unum dicat unitatem noccionis
in comparacione ad unitatem nature
et vis spiratiue sicut patebit in a-
lio problemate. et patet etiam quod predi-
ctis / Ad id quod obicitur per modum
quod hoc principium non est id denominatum
patre et filio inducitur pro duplici principium
quia quod non potest dici hoc et illud.
quia per racionem non cadit distinccio nisi
ubi est ex diuersis causis et uno quam
ideo unio communicata est in nomine
principii ideo quod non multiplicatur. ideo
non est ibi dicere hoc et illud / aliter
potest dici quod omne quod est hoc et illud. d-
enominat formam aut supposita aut
utrumque. si forma simplex est si suppositum
uel utrumque uel est racione suppositi
et ideo non sequitur quod duo. quia for-
ma non multiplicatur sicut patet argumentum
in hoc nomine deus / Ad due sapie-
ncia rudent eandem quod hoc nomen
principium non potest subici nisi ad eundem pot-
est fieri relacio quia tenetur adiectiue. si
illud nisi est quod non est substan-
tiuum potest subici et predicari. et ad eum
relacio fieri. et si dicitur quod adhuc
inrectum est. illud sumitur quod non
potest predicari et iterum uirtus debet
habere racionem. et nos uidemus quod
potest fieri relacio ut si dicatur in prin-
cipio album in quo principio. est spe-
cie non in alio est sed in eodem.

potest esse subiecti quia pater est principium
sed a simpliciter conuersa. principium sed
est pater. per hoc aliter rudendum est quia
cum dicitur unum principium et unum dicat
unitatem noccionis que quidem est dua-
rum. et quando unitatem dicat quem id
est hic quod unum principium sed et filius
et pater. quod filius est pater sicut hic unus
deus est pater et filius. quod pater et filius.
Ad id quod obicitur aut unum quod est pater et c.
dicendum quod quando dicit quendam spiracionem
ut est in pluribus ideo non contingit
diuidere aut unde quod est pater aut
unum quod est non pater. ut si dicatur quod
homo est animal aut animal quod est al-
bum. aut animal quod non est album
inconueniens est dare. quia animal commune stat
pro animali albo et non albo. ita quod pro racione
quod simul reddit locucionem ueram. sic
in proposito principium stat pro predicacione quod
est pater et quod est filius et ideo non licet
ibi diuidere et descendere. nemo est si-
gna diuerso quod immutare supposicionem

Secundo queritur utrum iste sunt
concedende pater et filius sunt
unus spirator uel sunt duo principi
spirators et quod hec sit concedenda pater et filius
unus spirator uidetur pater et filius non
sunt unum principium nisi quia spirant u-
nica spiracione ideo cum hoc nomen spi-
rator importet ipsam spiracionem. pater
et filius sunt unus spirator / Item
quia pater et filius unica creacione creant
non tamen dicitur unum principium creature
sed et unus creator. ergo cum sicut uni-
ca spiracione spirant. sunt unus spi-
rator. Contra quando sunt idem principium uidetur
quod unitas non multiplicata facit
indiuisibilitatem denominatam. sed pater et filius
sunt unum principium sed ita quod unitas pri-
ncipii non multiplicatur in illis.

ergo sunt idem plura principia. Item hec
est vera pater et filius eadem spiratione
spirant. Sed idem importat hoc nomine
spiratio quod hoc nomine spirator. Ergo ab
equipollentia pater et filius sunt idem principium.
Contra: spirator et qui spirat equi-
pollent. Ergo si est unus spirator, ergo
unus est et qui spirat. Sed hec est
falsa: unus spirat, quia non unus, sed
duo sunt qui spirant etc. Item
spirator importat ipsam spirationem
in concretione ad suppositum. Aut ergo
illud est essentia aut persona. Non
essentia, ergo persona. Ergo si pater et filius
sunt unus spirator, sunt una persona
vel hypostasis. Respondeo quod non est conce-
denda quod sunt idem principium. Videtur
si enim sunt idem principium, sunt idem.
Sed hec est falsa quod pater et filius sunt
idem, ergo et prima est falsa. Quod autem
sequatur manifestum est. Bene enim sequitur
sunt idem animal, ergo idem. Cum item hec
sit falsa sunt idem pater, quia sunt
distincti, ergo non sunt idem. Et hoc
quod est idem et principium relativum. Ergo
cum principium [illegible] designat principium
et relativum sit notionis indeterminate
in eo pro quo refert, sicut indeterminate
in supposito. Sed illud non est essentia
sed persona. Ergo sicut quod sunt eadem
persona, quod non sit verum. Restat quod ista
locutio sit falsa. Propter quod [?] quod hec lo-
cutio pater et filius sunt unum principium
spiritus sancti simpliciter recipitur. Hec autem pater
et filius sunt unus spirator non
recipitur et hec plane non admittitur
pater et filius sunt idem principium.
Quamvis enim videantur equipollere illi,
non tamen equipollent. Differunt enim non
in suis locutionibus spirationis nomine

significatur. Propter quod notandum est quod
nomen per se significatum dupliciter, scilicet in abstra-
ctione et in concretione. In abstractione
ut si dicatur spiratio; in concretione
ut si dicatur principium vel spirator,
in concretione autem per se significati vel in
comparatione ad subiectum in ratione actus vel
in verbi modo significatur. Ergo nomen spira-
tionis in comparatione ad subiectum in ratione
suppositi. Et hoc nomen spirator, quia
est nomen verbale, et quod supponitur significat
notionis est persona, et non una persona
sed due. Ideo dicimus duos spira-
tores, non unum; nec est simile de hoc
quod est creator, quia cum sit nomen essentiale
significat in concretione ad subiectum quod est
substantia, et ideo unum in subiectis. Sed no-
men ad personam que de se multiplicatur
non est una in duabus, significat etiam
notionem in comparatione ad subiectum in ra-
tione actuum, ut per hoc nomen principium
quod dicit essentiam et qui subiectum agit
per virtutem et virtus respicit. Nam cum
in patre et filio sit una natura et una
virtus non multiplicata, per hoc nomen
principium significatur notio spirationis ut
nullo modo multiplicatur. Ideo dicimus
pater et filius sunt unum principium spiritus sancti,
sicut unum dicitur unitate notionis
et vis spirative et non in spirantibus.
Unde est quod pater non dicitur plura principia
licet plures dicantur notiones, quia non
plures secundum diversas vires et naturas.
Significatur etiam nomen in comparatione ad subiectum
ut in ratione suppositi et actum. Cum dicitur
idem principium, cum principium idem quod
designat significative personam respicit
suppositum et principium sicut dictum est re-
spicit ipsum ut actum. Et quia suppositum
non est idem nec unum, ideo hec
falsa pater et filius sunt unum principium

hec autem est falsa: sunt unus spirator;
hec vero est vera: sunt duo producen-
tes, et ratio huius patet ex predictis.
Ad id ergo quod obicitur primo, quod sunt unum
principium ex unica spiratione spiran-
tium, quod hec non est tota ratio, sed
hec est tota ratio: quia unica spira-
tione et unica virtute et in unitate
nature spirant ambo, et principium
hoc modo importat illam [illegible]
et ideo sunt unum principium. Non sic
autem significat [illegible] pro hoc nomine
spirator, quod est nomen verbale et de-
scendit a verbo quod reddit suppositum
personale: spirator enim dicitur ille qui
spirat, et iste est [illegible]. / Ad illud
quod obicitur de creatione, iam patet
responsio, quia creatio non tantum est una
virtute sola, sed etiam [illegible] suppositum et
ipsum est substantia. Pater enim non creat
tamquam [illegible] solum, sed ipsa substantia
divina que unica est; sed suppositum
spirationis non potest esse [illegible], sed persona;
ideo non dicitur quod Pater et Filius sunt
unus spirator. Ad id quod obicitur
quod indeptitas est veritas non mul-
tiplicata, dicendum quod id non sufficit nisi
sit etiam unitas, que nec multiplicatur
nec separatur secundum pluralitatem sup-
positorum, quia excludit indeptitas;
et quia unitas principii compatitur plura-
litatem personarum, ideo patet illud. / Ad
illud quod obicitur quod eadem spiratione
spirant, dicendum quod non sequitur [illegible]
quod unus spirator, [illegible] enim causa
sit [illegible], tamen suppositum non est idem
et unum [illegible] filium [illegible]
indeptitas in utroque; tamen per eandem
spirationem non indeptitas in ~~utroque~~
alterutro; ideo hoc non sequitur quod illa
nec una [illegible] alteram.

Nota post ista sunt dubitationes circa
litteram, et primo de hoc quod dicitur:
Quod Pater est principium totius divinitatis.
Quero ergo pro quo stat ibi hoc nomen
principium: non enim potest stare pro essentia
nec pro persona, quia utrumque [illegible]
est de se absolutum; aut ergo stat pro
paternitate, et hoc falsum, quia non est pater
Spiritus Sancti; nec pro spiratione, quia spiratio non
est respectu Filii; nec dicit ad utrumque,
quia nichil [illegible] nec pro
innascibilitate, quia innascibilitas non dicit re-
spectum ad personam, sed privationem respec-
tus; ergo omnino est falsa. Respondeo dicendum quod [illegible]
loquentes [illegible] est: Pater est principium totius
deitatis, id est omnium personarum in deitate, et
est distributio accommoda, sicut [illegible]
[illegible] omnia [illegible] excepto [illegible]
queritur pro quo stat hoc nomen principium,
dicendum quod stat pro paternitate simul et spi-
ratione, quia per paternitatem est principium
Filii, per spirationem principium Spiritus Sancti, et pro utroque
principium utriusque. Quod ergo obicitur quod
non [illegible], dicendum quod non concernit
in notione unica [illegible]
[illegible] concernit [illegible] originali in
[illegible] persona et [illegible] persone [illegible],
quia cum persona Patris a nullo est, ut
dicitur in littera, ideo omnia [illegible] producuntur
[illegible], et ideo est principium totius dei-
tatis. Unde [illegible] importatur nomine prin-
cipii omnium [illegible] principium deitatis [illegible]
principali, quod importatur nomine [illegible]
[illegible] ad intellectum [illegible] et
ex hoc verbo et ex [illegible] verbi [illegible]
[illegible] recepit istam positionem, que dicit
[illegible] dicit in Patre plenitudinem
fontalitatis, sive fontalem plenitudinem,
licet ex [illegible] intellectum. Deinde
queritur de [illegible] locutionibus circa-
[illegible] ubi hoc nomen principium

cum dicitur principium sine principio, principium
de principio. Aut enim accipitur essenti-
aliter aut personaliter; non personaliter, quia
videtur quod filius dicitur esse principium de principio,
et principium non convenit ei nisi personaliter
[illegible] sic est [illegible] ratione. Secundo non
potest dici de illo hoc sicut quidam ad
nomina substantialia, quia principium non potest ac-
cipi notionaliter et videtur quia hoc no-
men accipietur cum dicitur filius principium
de principio, quia non pro filiatione, quia hoc
convenit spiritui sancto, sicut licet dicatur principium
de principio, non tamen spiratione, quia quid
spiratio convenit patri etiam non convenit
esse principium de principio. Si tu dicas
quod accipitur essentialiter. Contra essentia
non est principium nec dicit respectum
ad personam. Ergo cum principium dicit re-
spectum ad personam, non potest accipi essen-
tialiter, et ita nullo modo. Respondeo: posset
dici quod hoc nomen principium accipitur
in comparatione ad creaturam et respectu
ad personas per proprietates additas, sic-
ut dicitur deus de deo, et cetera. Et sic
cessant obiectiones. Aliter potest dici quod
hoc nomen principium non est impositum
ad significandum respectum essentialem
vel personalem, quantum est de se, sed
indifferenter se habet ad utrumque, et cum
accipitur determinatur per adiunctum. Cum ergo
dicitur de patre, stat pro notione paternitatis
et spirationis communis, et trahitur per
proprietatem innascibilitatis per hoc quod dicitur non
de principio. Et in filio stat pro communi
spiratione et filiatione, quae [innuitur?]
per hoc quod dicitur de principio. De
spiritu sancto autem, quod stat essentialiter
[illegible] et trahitur ad personam per hoc quod
dicitur de utroque. Item quaeritur de hoc
quod dicit quod spiritus sanctus esse accepit [illegible]
[illegible]

dicit contra illud quod dictum est supra
ratione [illegible] [illegible]
intelligitur creditor creaturis. Ergo etiam
principium. Respondeo: in aeterno [illegible] creditor [illegible]
contra ratione videtur quod res ab aeterno
sunt in deo, sed non nisi sicut in principio,
quod ab aeterno sunt principium. Respondeo dicendum
quod nomina quae dicunt effectum in crea-
tura possunt illum dicere actu vel ha-
bitu. Si actu, ex tempore dicuntur; si ha-
bitu, possunt dici aeternaliter. Et quia principium
potest sonare in actum vel in habitum,
ideo potest dici non solum temporaliter, immo
etiam aeternaliter; sed quia usus magis ac-
cipit hoc nomen principium prout dicitur
in actu quam in habitu, ideo dicit
magister quod dicitur temporaliter. Quod obicitur
quod deus creditor aeternus, dicendum quod haec
locutio duplex est: tunc ex parte eius quod
est creditor, quod potest dicere actum vel
habitum; tunc ex parte eius quod est ae-
ternus, quod potest teneri adiective vel sub-
stantive. Et si aeternus tenetur substantive,
sic non ponit aeternitatem circa dictum,
sed circa suppositum, et est locutio vera;
si adiective et creditor tenetur habitu-
aliter, adhuc vera; si actualiter, tunc
falsa. Responsiones sunt manifestae, nam
uno modo sensus est aeternus creditor,
id est aeternus qui est creditor; alio modo
aeternus creditor, id est ab aeterno potens
condere in tempore; et tertio modo aeternus cre-
ditor, quia aeternaliter creavit. Duobus
primis sensibus est vera locutio, sed
tertio sensu est falsa. Item quaeritur de
hoc quod dicit quod pater ab aeterno principium
est filii, sed pater et filius et spiritus sanctus non
sunt principium nisi ex tempore. Ergo cum
hoc nomen [illegible] ante temporale per primus
dicit principium notionale in divinis.

quod essentialiter dicitur convenit omni essentialiter
dictum est quibus et quod
aliquid est tamen personis quod personis
debet dici proprium essentialiter quam no-
tionaliter. pro quo dicendum quod duplex est lo-
qui de hoc nomine proprium aut
respectu sibi aut respectu verbi. si respectu
sibi sit omnis intellectus conve-
nit a quo intellectu persone sit pro-
prium essentialiter dicitur secundum rationem
intelligendi sit proprium notionaliter
dictum sit opponit. si autem respectu
verbi sic proprium essentialiter dictum respectu
ut quod dicitur secundum essentiam et ita
dicitur proprium vel notionaliter dictum
respectu personam universalem et inde
tantum et etiam et ideo proprium noti-
onaliter dictum et essentialiter et quod
ad hanc viam personis et in deo
non solum quod ad intellectum sed
et quod ad rem et patet. de qua
accipere hoc nomen proprium dicitur
personis secundum diversis comparationes
Item queritur de hoc quod dicit quod et
filius se dixit proprium alterum se
volunt ostendere. videtur enim filius ex
tempore reddit ad quendam proprie causam
quedam tamen cum ex sed quibus ipse
dicitur ibi de persona sed proprium sicut
quod personaliter aliquid tenetur essentialiter
quod autem dicitur non reddit conveniens
aut proprium non sicut per alterum ibi dicitur
dictus quod assignatur filio. Tamen tamen
ratio convenientis quam ratio proprium ap-
propriatur patri non quod filio. pro quo dicendum
quod proprium tenetur essentialiter ibi sed
dicitur in littera. sed tractum est ad per-
sonam filii. sed quod obicitur quod appro-
priatur patri. dicendum quod proprium de conve-
nienti nomine non appropriatur filio nisi
per additionem et in proposito quod appro-
priatum ubi non enim dicitur sim-

plicitur ego principium. sed ego principium
qui et loquor vobis. Queritur
de hoc quod dicit quod non est conveniens
quod filius habeat principium omni et filius
est principium sui et filius sit principium
de principio. videtur enim debere concedi
quod omne relativum debet habere corre-
lativum sibi respondens. ergo si sit omni dicitur
principium de principio dicitur relative debet
habere correlativum quod est principium. pro quo dicendum
quod habere principium est duplex. aut sic
correlativum sic filius dicitur habere principium
et filius est principium. aut sic disposi-
tionem sui. et dicitur habere principium quod
incipit esse. et filius non habet
principium et quod non incipit. vel aliter
est habere principium convenienti et durandi
principium. filius habet principium secundo modo non

unt em quedam qe

d xxx

ex tempore de deo dicuntur. Dis-
tinctio ista de relativis que
conveniunt deo ex tempore et essentialiter
hic agit de hiis que conveniunt
deo temporaliter et quaeter. et habet hec pars
duas. in primo magister agit de relativis
que ex tempore de deo dicuntur in 2a de
hiis que pluribus personis conveniunt
sed tamen assignari possunt ut filius et spiritus
ista ratione xxxi potest assignari oportet
enim tres partes. prima pars habet quatu-
or partes. in prima ostendit aliqua no-
mina dici de deo ex tempore exemplificando
de pluribus. in 2a quia quomodo videbatur
inconveniens de hoc nomine dominus oppo-
nit et solvit ibi Si hoc aliquis
dicat quod non ex tempore. in tercia vero quia
quedam videbatur falsum quod aliquid ex
tempore dicitur de deo et ideo movet
et solvit ad dubium ibi Nunc quo
obstinebimur vel similiter actus. in quarta
vero ex proprietate fide solvit quoddam

Dubium in precedentibus questionibus ibi
tunc potest solum questio superius proposita

Ad intelligenciam certam que dicuntur
in hac racione tria considerantur
Primo utrum aliquid dicatur de deo ex
tempore. 2o dato quod sic qualiter
utrum ea que dicuntur de deo ex tempore
dicuntur per se vel per accidens. 3o utrum
dicantur secundum rem an secundum relacionem.
Quod autem dicantur aliqua de deo
ex tempore ostenditur sic. Non est dominus
nisi habeat servum sicut dicit augustinus; sed
deus est dominus et non habuit ab eterno
servum; ergo ex tempore ergo etc. Item actioni
respondet passio ita quod sunt simul; sed
deus creat; ergo aliquid creatur; sed non
creatur aliquid nisi ex tempore; ergo non creat
nisi ex tempore ergo etc. Item nulli convenit
esse hominem nisi ex tempore ex quo est creaturam
habens principium; sed deo convenit esse ho-
minem; ergo ex tempore. Item sicut se habet
temporale ad temporale ita eternum ad eternum
quia unitatis proportione sicut se habet
quod est de temporali ut cum dicitur petrus
est predestinatus ergo et temporale potest dici
a de eterno. Contra omne temporale est creatum;
sed deus est increatus et increatum
est summa distancia; sed illorum inter
que est summa distancia unum non
predicatur de altero ergo etc. Item omne temporale
est mutabile et variabile; sed omne id
de quo predicatur mutabile. Contra ipsum
est mutabile tunc igitur deus non est mu-
tabilis et variabilis patet etc. Item nichil
eternum est ex tempore; sed omne quod predicatur
de deo est deus et ita eternum; ergo nichil
tale potest dici ex tempore. Item omne quod est ali-
quid ex tempore incepit esse aliquid quod non
erat prius et omne tale mutabile
ergo nichil tale est in deo ergo etc. Dicendum
quod non predicatur aliquid de deo
ex tempore predicatione per essenciam vel in-

herenciam sed per causam que non
ponit aliquid in deo sed in effectu.
Cum enim dicitur deus est creator hoc
dicitur ex tempore et non per causam ergo racio
illa nulla. Predicacio enim quod dicitur
de aliquo per causam de quo est per essenciam
nec per inherenciam ergo etc. Item quod
dicitur de alio per causam potest inferri per
modum habitudinis causalis ut dies
est sol lucens super terram ergo dies
est a sole ergo si per causam deus est creator
pari racione deus a creatura vel
[illegible]. Item quod predicatur solum per causam
non est idem illi de quo predicatur
sed cum sit deus creator [illegible]
est deus ergo non potest per causam. Item
cum sit deus dominus domus non sit
aliquid genus [illegible] et hoc dicitur de deo
ergo predicta responsio non est sufficiens.
Respondeo dicendum quod aliquid dici ex tempore est
dupliciter aut quod ipsum est temporale aut
quod dicit respectum ad temporale. Primo
nichil potest de deo per essenciam vel
per inherenciam sicut probant quatuor ra-
ciones ad hoc adducte. Predicatur
tamen per causam ut si dicatur deus est
spes mea vel per unionem ut si
dicatur deus est homo et hec non
ponit mutacionem vel esse temporale circa
deum sed creaturam. Alio modo dicitur aliquid
ex tempore eo quod de racione sui nominis
dicit comparacionem ad temporale ut dominus
vel creator; sed tamen de sua principali
significacione importat essenciam nam
dominus importat dominium quod est potestas co-
hercendi subditos et hec est divina
essencia [illegible] significat in recto
ad creaturam et ita connotat eternum
et temporale [illegible] ergo quod implicat
in se contingens et necessarium denotatur

totum contingens. Similiter quod eternum et temporale totum denominatur temporale propter naturam totius copulati, quod constat ex parte et plus ex utraque parte vel pro altera. Sic etiam quod etiam dicuntur ex tempore non ratione principalis significati sed ratione connotati in creatura. Et per hoc patent quatuor argumenta sequentia. Concedendum est enim quod non omne quod ex tempore dicitur de deo dicitur per essentiam, sed vel dicitur per causam vel per modum, ut per quandam comparationem ad temporale. Et patent omnia. Ad id ergo quod obicitur quod temporale est creatum et mutabile, dicendum quod loquendo de temporali primo modo et hoc non dicitur de deo nisi per causam vel per modum. Ad id quod obicitur quod omne quod praedicatur de deo est eternum, dicendum quod hoc est duplex, quia eternum potest teneri adiective vel substantive. Si adiective sic falsa est. Ad eum [illegible] dicitur de deo tamen creatio non est eterna. Si substantive vera est et sensus: omne quod praedicatur de deo est aliquid eternum, non tamen sequitur ergo eternum, immo est ibi fallacia accidentis, sicut hec creatio est deus, et deus est eternus, ergo creatio est eterna. Vel et in praedicato aliquid, id est quod est eternum ratione principalis significati, id est quod est aliquid eternum ratione connotati dicitur temporale. Ad id quod obicitur quod illud quod de ex tempore incipit deo esse, dicendum quod id non est in deo, sed mutatio aliqua fit in ipso, sed in creatura, et illud determinatum est supra [illegible].

Secundo queritur utrum que dicuntur de deo ex tempore dicuntur per se vel per accidens. Et quod sint accidens videtur: hoc enim Augustinus V de Trinitate, et dicitur in libro quod dominus esse [illegible]

nus ex tempore accidit ei. Item hoc ipsum videtur ratione quia omne quod adest et abest praeter eius de quo dicitur corruptionem praeter sunt accidens, hoc est per se; non sed omnia hec que temporaliter dicuntur de deo sunt huiusmodi, ergo etc. Item quod praedicatur per se de aliquo semper inest illi, ergo ad oppositum quod praedicatur de aliquo et non semper inest, praedicatur non per se, ergo per accidens; sed talia sunt huiusmodi, ergo etc. Item quod praedicatur per se de aliquo sic inest illi, ergo ad oppositum quod praedicatur de aliquo et non sic inest, praedicatur non per se, ergo per accidens; sed talia sunt huiusmodi nomina, ergo etc. Item omne quod praedicatur de aliquo aut est convertibile cum subiecto aut de ratione subiecti aut praedicatur per accidens; sed huiusmodi nomina nec sunt de ratione dei nec convertibilia, ut patet de hoc nomine dominus de deo, ergo etc. Contra Augustinus V de Trinitate: nihil secundum accidens dicitur de deo. Item ostenditur ratione quia in quo omne est praeter accidens et praeter compositionem et aliquis varietatem, sed nullus est in deo, ergo etc. Item omne per accidens reducitur ad per se, sed reductio est posterioris ad prius, non quod deus dicitur non esse prius, nec simpliciter, ut sunt quod ergo nihil dicitur de deo secundum accidens. Item omne quod dicitur de duobus, de uno per se, de alio per accidens, posterius non dicitur de eo de quo dicitur per se, sed quicquid dicitur de deo dicitur perfectissime, ergo nihil dicitur de deo secundum accidens. Item omne quod dicitur de duobus, de uno per se, de alio per accidens, posterius non dicitur de eo de quo dicitur per se, sed quicquid dicitur de deo dicitur perfectissime, ergo nihil dicitur de deo secundum accidens, ergo huiusmodi.

nomina non dicuntur de deo per actus
quam per se. Secundo dicendum quod dici secundum acci-
dens est tripliciter. Uno modo accidens
dicitur per oppositum ad substantiam, et sic dicitur
accidens perfectus alicui inherens quod non
est de rei essentia. Et hoc quidem modo
non dicitur de deo secundum accidens sicut dicit
Augustinus, eo quod hoc modo accidens ponit
compositionem et varietatem in eo de quo
dicitur. Alio modo dici secundum accidens est per
compositionem ad per se, et sic dicitur secundum accidens
aut quod dicitur per accidens in essentia ut si di-
citur paries disgregat, aut per
aliquid quod est quodam modo ibi extra
modo diuisio ut puta cum dicitur de su-
periori per inferius ut figura habere
tres vel de inferiori per superius ut
ysosceles habet tres. Hoc modo non
est ad dici de deo secundum accidens,
hoc enim dici per accidens ponit in
aliquo posterioritatem et imperfectionem
sicut ostendunt rationes ad hoc in-
ducte. Deus autem nichil habet in-
perfecte, nichil habet ab alio quod sit
omnino ab eo nec a superiori neque ab in-
feriori quia hec non cadunt in deo.
Tercio modo dici secundum accidens est per
oppositionem ad unum ut illud dicitur
accidens quod unitio non inest. Et hoc
modo hoc dicuntur de deo secundum acci-
dens quia non dicuntur de ipso unitio
sed dicuntur de ipso per se quia per re-
lationem ad creaturam, comparatur enim
ad creaturam per se est quia deus est
sua actio. Secundum unum quod deus agit per
voluntatem que non semper nec de
necessitate coniuncta est actui. Tercio
non est natura et quid ad hoc ce-
dit ibi ratio dicendi secundum actus
vel hoc modo dicendi per actus.

opponitur per se in creaturis. Ratione est
quod ad dici per se sequitur unum in crea-
turis in deo autem non. Cum idem
seipso sapit et voluntate sapit et
ideo in deo non est oppositio ad per
se. Rationes quod ostendunt quod non di-
cuntur de deo secundum actus procedunt secundum
primam et secundam acceptionem. Rationes autem
obiecte quod esse diuinum accidit sicut in-
telligendum est id non unitio nec se-
quitur. Ad id quod obicitur quod absunt per
temporalem. Dicendum quod ista diffinitio est
accidentis secundum quod ad esse est per inheren-
ciam. Secundum sic non conuenit. Dicendum ut
visum est secundum solum creaturas. Ad 3m
dicendum ut visum est secundum solum creaturis.
Ad id quod obicitur de per se. Dicendum
quod loquitur de per se in creaturis ad
per se enim in creaturis sequitur unum
sed non sic in deo.

Circa quintum vtrum ea que sic
dicuntur de deo quod tempore dicuntur
secundum substantiam an secundum relationem que sit
vera relatio. Et quod secundum relationem vi-
detur hoc modo. Sicut pater seipso generat ita
seipse creat. Tamen seipso generat
generatio et paternitas dicitur vere in ipso
secundum relationem. Ergo pari ratione cum ipse
seipso creet et ducet. Item quod sunt ad
alterum dicuntur realiter relatiue, sed
huiusmodi nomina aut per se dicunt diuinam
substantiam aut superaddunt aliquem re-
spectum. Si primo diuinam substantiam
dicunt, secundum substantia est eterna et ab eter-
no. Ergo dicuntur de deo ab eterno,
quod falsum est. Ergo superaddunt aliquem
respectum. Ergo relationem. Si dicas
quod non addunt respectum secundum rem
sed secundum modum. Contra. Cum illi modo
respondet aliquid in re aut non. Si ad

in re. ergo realiter dicuntur relative. Si nichil, ergo falsus est modus intelligendi et inconveniens modus dicendi. Iterum sunt quedam relativa secundum esse, quedam secundum dici, sed in relativis secundum dici est modus rei. In relativis secundum esse est relatio respectus. sed dicunt quod omnia sunt relativa secundum esse. ergo utrumque importat respectum non tantum secundum modum sed etiam secundum rem. ergo etc. / Iterum dicimus dictum de deo ita bene dicit super ponentem sicut dictum de creatura. sed ita ergo super respicio (?) aut potest in deo aut in creatura. non in creatura quia sic idem sibi super poneretur. ergo ponetur in deo. ergo super quod est res relata. ergo etc. Item cum dico deus creat, hoc continet duplex, scilicet esse ad effectum et quod causat. ergo utrumque est in creatura aut utrumque in deo aut unum in deo, aliud in creatura. non sic, quia impossibile est utrumque esse in deo, quia deus non est effectus, et similiter in creatura quia creatura non est sui causa. ergo relinquitur quod aliud in deo. ergo etc. Item cum dico deus creat, deus verissime est causa. et si vere non ponit realem relationem, similiter nomina dicta de deo ponunt realem relationem. Secundum quod in talibus et causis non reperimus respectum (?). ergo videtur sit tantum perfectissima creature non refertur ad creatorem. scimus quod scientia refertur ad [illegible] ipsum / Item philosophus dicit quod scientia secundum esse refertur ad scibile sed non convertitur. ergo similiter est dependentia dei ad creaturam quia scibilis ad scientiam. ergo nulla est relatio in deo / Ad rationem (?) [illegible] nomina si dicunt relationem [illegible] aut [illegible] est parte

divina essentia, aut ad superadditum superiore dei essentia. ergo eiusdem quod quod relatio huius nominis est eiusdem. ergo de necessitate dicuntur ab eterno. si autem dicunt aliquid super additum, ergo in deo est aliqua compositio / Iterum omnis relatio dicit dependentiam vel saltem ordinem et convenientiam ad id respectum [illegible]. sed deus non ordinatur ut terminatur. ergo nichil dicitur de deo relative respectu creature / Respondeo ad hoc intelligendum est quod dicere secundum relationem est duplex, aut secundum rem aut secundum modum. realis autem relatio triplex est. aliqua enim fundatur super perfectione (?) [illegible] et similitudo in duplici albedine. aliqua super dependentiam causalem sicut respectus vel relatio materie ad formam, ita sicut dicunt philosophi, una hoc [illegible] quod est ad aliud etc. / aliqua super originem naturalem sicut effectus ad causam et filius ad patrem. prima relatio non potest esse in deo quia in deo nulla est perfectio accidentalis. secunda non potest esse in deo quia nulla in deo est dependentia. tertia est in deo sed non respectu creature sed respectu persone. hoc enim non dicit compositionem nec dependentiam inclinationem (?) sicut prima et secunda, sed ponit distinctionem et ordinem, et quam unam persona ordinatur ad aliam et convenientiam habet, et aliud (?) [illegible] rem se habet ad unam quam ad aliam. ideo hec relatio est in persona rei (?) [illegible] sed non rei creature. nam deus ad creaturam non habet ordinem nec habet aliud et aliam convenientiam [illegible] nullo modo realiter est in deo relatio respectu creature. creatura autem ad deum habet ordinem et convenientiam mediante perfectione accidentali et dependentia causali

et origine naturali ideo secundum modum
refertur creatura ad deum. quando igitur
intellectus sic eum intelligit ad refer-
ri ad deum intelligit et id comparari
ad aliud. ideo intelligit deum per
modum relativi et relacionis. cui relativi
in deo nichil videtur divina essencia.
quod ex parte autem creature videtur. et ideo non
est vanus intellectus. ergo quod huiusmodi no-
mina dicta de deo non important re-
lacionem in deo secundum rem sed solum
secundum modum intelligendi. Ex hiis pa-
tent questita. Racio enim obiecta
de principio dicendum quod non est simile. quia
patris ad filium est ordo et habitudo.
et alia habitudo quam ad spiritum sanctum. deus
autem sicut dictum est primus. non est ordine
nec aliqua habitudine. non posterior
causa. cum non se habet ad alia. quamvis
alia alio et alio modo se ha-
beant ad ipsam. et in xi prime philosophie
dicit quod primum et summum bonum non
ordinatur ad hec creata. Ad aliud
quod obicitur si non dicunt relacionem
ergo pure substanciam. dicendum quod pure non
dicunt substanciam secundum rem sed
relacionem secundum modum intelligendi.
In creatura vero secundum rem. et quando ob-
icitur quod vanus est intellectus
dicendum quod falsum est quia intellectus fun-
datur super deum scilicet super relacionem
creature cui videtur relacio secundum di-
ci in deo. Ad id quod obicitur quod quedam
sunt relativa secundum esse etc. dicendum quod
quedam sunt relativa secundum esse ex
parte alterius ut scibile et scientia et men-
suratio et mensura sic in proposito.
Ad id quod obicitur quod deus dicit sup-
posicionem et similiter creator causalitatem
dicendum quod suppositio in deo est ve-
ra suppositio et non causalitas quia nec

alii supponitur deus. et vere efficit
tamen illa suppositio non est vera
relacio. similiter nec causalitas. sed est
vera divina essencia quia se ipsa supponit
et efficit. Ad aliud quod obicitur quod est
ibi respectus effectivus ibi est vere
respectus et vere relacio. sed respectus
nec relacio in deo secundum rem. sed
secundum modum intelligendi. secundum rem
vero substancia vel essencia

Post ista sunt dubitaciones circa
lecionem. et primo de hiis nominibus
creator. dominus et huiusmodi que dicun-
tur dici de deo ex tempore. videtur
cum scilicet quod dominium ut dicit boecius
est potestas coercendi subditos. sed
hec est in deo ab eterno. ergo etc. Item
deus ut dicit ambrosius est nomen
nature. ergo si non est eterna ergo do-
minium. Item de hoc nomine creator
obicitur quod non dicitur lector quia actu
legit sed quia habilis est ad le-
gendum. sed deus habilis est ad
creandum ergo etc. Iuxta hoc queritur
de hiis nominibus significacione et connota-
cione et utrum huiusmodi racionem connotan-
di circa divina essencia sit possibile signi-
ficando. Respondeo dicendum quod quia divina
essencia non habet nec respectum ad cre-
aturam. tamen contingit eum intelligere
et significare per modum respectivum.
nec tamen intellectus est vanus propter
hoc quod totum racionem respectus
realis ponit in creatura. quamvis igitur
huiusmodi nomina dicunt respectum a quo
imponuntur. quamvis imponantur creature
ideo dicunt secundum exigenciam illius
respectus ideo intelligendum quod quedam
dicunt respectum solum ut dominus
quedam effectum ut creator et huiusmodi,
et utraque sunt sub duplici differencia.

q̄ aut impetunt respon ad rem
preteritam aut ad rem futuram sic
ad rem in actu vel in potentia. primo
q̄ ponunt creaturam in actu dicunt
solum quod creatura incepit. 2o modo
ab eterno secundum hoc ergo si deus et cre-
ator incipient respon in actu
ab eterno non potest dici. Si autem
in potentia potest sic respondetur quod ac-
cepit hec nomina ut connotant
in actu et ideo dicit augustinus. ex dici
cum tempore. Et nota ergo dicitur Boecius
intelligendum quod est proprie connotativi
substantive sed non connotatiue. Et
dicit ambro. patet quod non cepit
quod hominis imponitur nature. sed im-
ponitur effectu nature. ut dicit re-
spectum ad creaturas et ideo connotat
quando creatura est patet ergo quod p-
ratur cognitum est modo significandi
Et queritur de hoc quod dicit quod tempus
non cepit ex tempore. videtur quod sic
quia omne quod incepit est temporale et
omne temporale mensuratur tempore et omne
tale cepit in tempore. ergo etc. Si tu
dicis instanciam in perfectis obiicitur
quod nichil est magis variabile quam
tempus. Sed omne tale est temporale ergo etc.
Item si tempus non cepit in tempore ergo
cepit extra tempus. ergo fuit tempus ante
tempus. Respondeo dicendum quod quantum ad primum
dicitur quod de inicio temporis debet dici
Unde 2o differt incipere ex tempore et in tempore
et cum tempore. quia ex dicit ordinem
et ideo presupponit tempus tamquam an-
terius. ideo nichil cepit ex tempore
nisi quod sequitur tempus. Cum tempore dicit
temporis coexistenciam. sed tempus non fuit
in suo inicio cum sit successiuum
ideo que sunt equalis duracionis
cum tempore non ceperunt. nec ex tempore
nec in tempore sed cum tempore i. cum tempus

cepit. Si queratur quo tempus cepit
Respondetur dicendum quod nullo precedente motu
sed cepit in suo principio. et ideo non
cepit tempus extra. ad illud quod obicitur
quod tempore mensuratur temporale. dicendum quod tempora-
le quod excellitur a tempore mensuratur et
incipit in tempore. sed illud quod non ex-
celletur incipit cum tempore et racio
predicta est. Item queritur de hoc quod
dicit quod in minus mutabilis non est
cum cepit esse prius. videtur enim
secundum quod esse prius est accidens mu-
tabili et modo inest. et prius non
inerat. ergo vnum mutabile est. Respondeo
dicendum quod relacio non predicat quid
absolutum sed predicat ordinem ad al-
terum. ordo autem respicit disposi-
cionem ordinatorum. quedam igitur sunt
ordinabilia ita quod vtrumque est in potencia
et tunc relacio innouatur per immuta-
cionem factam in vtroque quedam sunt
ordinabilia ita quod alterum quidem est de
se in actu est sed alterum in potencia. sicut
patet de duobus. quorum vnus qui est
actu albus actu est perfectus sed quia
alterum perfecte. et ideo altero
de non albo fit perfectum pro ea non
ergo oportet quod relacio semper innouetur mu-
tacionem in vtroque comparatorum. preter
sui corrupcionem vel inceptionem sed suf-
ficit quod in altero et racio vera est
quod respicit duplex extremum. et quia
potest vnum esse de se in actu. altero
existente in potencia. sicut in nummo quod
est in potestate possidentis quod sit pre-
cium vel precium sed accidit secundum mu-
tacionem factam in ipso. nec conuenit
nummo aliquid absolutum sed ordo
qui competit nummi erat in actu. quia
potest illius quod erat in potencia fit in ac-
tu et ideo mutatur. quod non mutatio

nimo / Ad quintum de hoc quod
dicit quod actus est in creatura cum
relatio est creature ad creatorem dicendum
est quod cum creatura attingit rem intelligi-
bilem remotam / Ergo si relatio ad
creatorem accidit creature ergo illo
remoto attingit rem creatam et
est intelligi [illegible] respectu ad
creatorem / Ad si relatio qua creatura
refertur ad creatorem est actus
cum illud sit creatum refertur
et ita per actus etc. de alio et ibi
est abire in infinitum / Respondeo dicendum quod
creatura quantum ad esse primum essentia-
liter dependet et talis relatio que
exprimit illam dependentiam non est
accidens creature sed magis essentialis
quantum autem ad esse secundum sive ad
bene esse non dependet essentialiter
quod illud bene accidentale est ideo
talis relatio secundum accidens est ut fili-
atio secundum quod dicit adoptionem et de
tali intelligit Augustinus / Ad id quod
obicitur quod relatio relatione alia refertur
quidam volunt dicere quod creatura seipsa
refertur sed illud non videtur ideo dicendum
quod nulla creatura est sua relatio cum
non sit summe simplex immo hoc ipsum
quod refertur aufert simplicitatem ideo
dicendum quod sicut relativa referuntur ipse
qui dicunt rem substractam cum
illud ipse autem relationes sine respe-
ctu non referuntur immo magis (?) ad
alia referuntur quia non sunt entia
sed entium sic in proposito dicendum quod
ipse relationes per se non referuntur
sed cum suis ita quod unum ad aliud
et pater ideo non est ultra procedere
aliud quo referuntur / Ad quintum de
hoc quod dicit nec tamen dicimus spiritum
referri ad se videtur enim posse
referri ad donantem et ipse est

donans ergo necesse concluditur
quod refertur ad se / Respondeo dicendum quod
hoc nomen spiritus dicit relationem
secundum esse et ideo quod relative
secundum esse nichil refertur ad seipsum
secundum rem nullo modo spiritus in-
quantum spiritus ad se refertur sed
donum non tamen importat relationem
secundum esse ut patet cum dicit au-
ctoritatem in dante (?) sed est secundum
modum dicendi ut cum dicit lar-
gitatem et potestatem in dante (?) et
quod hec potest secundum modum intelligi
comparari ad se ut dati nuptialis (?)
datum est ad se nuptialis (?) dans
non ideo concedit quod appellatio
dati ut donati refertur ad spiritum
secundum non autem ipse spiritus sanctus

Tercia consideracio

oportet cum tres persone co-
equales sibi sint etc. In
precedenti proxima particula egit
magister de relationibus que dicuntur
de deo proprie et temporaliter. In hac parte
agit de hiis que dicuntur de deo
quantum et essentialiter et quia hec sunt
[illegible] ideo hec pars habet duas
partes in prima determinat de sub-
stantia (?) In 2a circa appropriationem ibi
Non est pretermittendum hec [illegible] prima
pars habet duas in prima determinat
[illegible] hoc nomen equalis
In 2a hoc nomen filius. et hoc
facit 2o capitulo. hoc est dicendum
de filio et filiatione

Ad intelligentiam huius partis est
questio de hiis nominibus filius
et equalis et circa hoc tria que-
runtur primo quid per verbum (?) hec
nomina dicantur secundum rem aut
secundum rationem. Secundo quantum [illegible]

d xxxi

dicuntur secundum substantiam aut secundum rela-
cionem. Tercio quidam vero dicunt
innuere relacionem in patre et filio
et quod dicuntur secundum privacionem videtur
per auctoritatem magistri in littera. Quando sunt
dum videtur nomine equalitatis et
similitudinis non aliquid poni sed
removeri ut dicatur filius equa-
lis patri quia nec maior nec mi-
nor est eo. Et hoc potest probari
sic. Euclides diffinit equales
sic. Equale est quod alteri superpositum
nec excedit nec exceditur. Ergo in
hac diffinicione est [illegible] secundum pri-
vacionem patet etc. Et equale et
simile non tantum dicunt unitatem
sed eciam diversitatem, sed non est po-
nere diversitatem in divinis. Ergo hec
nomina non dicuntur secundum posicionem
sed secundum privacionem. Et equale secundum
quod dicit posicionem dicit commensuracionem,
sed in divinis non est commensura-
cio nec excessus. Ergo dicitur per priva-
cionem excessus non per posicionem. Con-
similitudo et equalitas in hiis inferi-
oribus dicuntur positive, sed hec com-
plexiones sunt in deo, quia ut dicit
Augustinus in filio primo reperitur con-
similitudinis et equalitatis. Ergo multo
forcius in deo dicunt posicionem.
Item omnis negacio que non est
pura negacio fundatur super posicionem.
Ergo cum hoc dico quod equale im-
portet remocionem excessus et non
imponit pura negacionem quia tunc
essent [illegible] equalis deo. Oportet quod
importet posicionem. Et hec est [illegible] pater
et filius sunt inequales. Ergo hoc
quod est inequale ad predicat quod est
in deo, sed hoc non est nisi importa-
cium per equalitatem. Ergo equalitas
ad ponit quia sicut eius opposi-
tum predicat, ita est ipsum ponere. Item
Hylarius dicit hanc formam pater est
equalis filio: aut ergo quod aliquid
ponitur aut aliquid removetur. Non
quod removetur quia hanc dicit ve-
ram. Pater est inequalis que removet
ergo quod ad ponit [illegible] et fundatur
utraque [illegible] super differenciam
inequalis ad equale, si enim equale
et inequale accipiuntur remotive
tunc eo quod opposita accipiuntur
positive. Responsio dicendum quod secundum quod in
littera innuitur et doctores antiqui
dicunt quod pro magistri sunt quedam no-
mina que non dicunt personalem
proprietatem vel communem veritatem
que privative accipiuntur. Unde quia
similis et equalis dicit respectum patris
ad filium et ille respectus non est
personalis proprietas nec essencia vo-
lunt ponere quod omnia ista secundum pri-
vacionem dicuntur, sic duo tres, si-
miles et equales et consimilia. Sed
ista posse stare non potest sicut supra
probatum est de unitate et plura-
litate numeri denotat. Si enim in
divinis est unitas positive et plura-
litas et hec duo faciunt similitudinem
et equalitatem, necesse est hoc posi-
tive accipi in divinis et quidem debere
sunt raciones ad hoc inducte. Ad
illud ergo quod obicitur quod equale est
quod non excedit, dicendum quod negaci-
onem substituitur affirmacio et posicio
que non ponitur per privacionem opposita
[illegible] excessus. Ad illud quod obicitur
quod non est diversitas in divinis dicendum
quod indicat diversitatem non simpliciter
non [illegible] de se et quod in divinis

est pluralitas suppositorum patet
ad illud quod obicitur quod sicut quod
dicuntur posterius dicit connexionem
ordinis quod in divinis non est incomplexio
simpliciter sed tamen est connexio in
infinitum et hoc non ponit simpliciter
connexionem aliter pater diceret quod eque
le et simile de suo primo intellectu
ponit unitatem quantitatis et qualita
tis quod autem ponat connexionem
hoc quod est equale et quantitas
illa est inconexa quam igitur in di
vinis est inconexa dicit ibi conve
nienciam in quantitate unitatis
quamvis non ponat ibi connexionem
Secundo queritur utrum nomina
supradicta dicuntur secundum substan
tiam secundum relacionem et quod secundum substantiam
videtur auctor magister in littera equalitas
quoniam non est relativa vel nova sed
natura unitatis vel proprietatis et
similiter de similitudine similitudo est indif
ferens essencia igitur cum similitudo quam
equalitas dicit essenciam essenciam iterum
equalitas dicit secundum quantitatem et simili
tudo secundum qualitatem sed in divinis quali
tas et quantitas desinunt in substantiam
igitur etc. Iterum omne quod dicit secundum rela
tionem importat distinctionem de suo prin
cipali intellectu sed simile et equale
dicunt convenienciam igitur non dicuntur
secundum relacionem. Item nichil quod dicit secundum
relacionem dicitur de duobus nisi importet
relacionem in quantum. Hec dico propter
hoc nomen relativus et distinctum sed
simile et equale non ponunt specialem
relacionem si ita importunt hoc non
est assignare specialiores sub ipsis
et dicuntur de pluribus igitur etc. Con
similiter de hac similitudo sibi non est
sed omne quod dicitur secundum substantiam

dicitur ad se igitur etc. Item omne quod
dicitur secundum substantiam dicitur ad se igitur etc.
Item omne quod dicitur de pluribus
singulariter sed simile et equalis dicitur
plus igitur etc. Iterum equalitate refertur
pater ad filium et filius ad patrem sed
non essencia igitur equalitas non dicit
essenciam. Item aut pater est equalitas fi
lii ad patrem aut non si sic igitur cum
filius equalitate illa sit equalis pa
tri est equalis patri et pater est equa
lis sibi quod non concedit. Quod
si pater non est equalitas filii ad pa
trem igitur equalitas filii ad patrem
igitur equalitas non dicitur de omnibus
igitur non dicit essenciam essencia enim
filii est pater. Propterea ordine quod secundum quidem
communem opinionem simile et equale di
cunt essenciam pluralitatem in una
quod de se importat distinctionem in
suppositis et unionem sive unitatem
in essencia et quod distinctio pertinet
spectat ad modum dicendi secundum rela
tionem unitas autem ad modum di
cendi secundum substantiam. Ideo licet nomina
nec omnia dicuntur secundum substantiam
nec omnia secundum relacionem sed quo
dammodo secundum substantiam et quodammodo secundum
relacionem sed quia non placet sed
sunt duplicem modum dicendi philosophorum.
Sed notandum est quod secundum alberti ideo
relatio oportet querere secundum quem
modum dicendi accipiuntur in divinis
et hec sunt diverse opiniones.
Quidam enim dicunt quod hec nomina
sunt secundum creaturam significata dicuntur
principaliter secundum relacionem. Nam simile
dicuntur habentes eandem qualitatem.

quia ergo respiciat suppositum per se sm
quod concretum ideo dicitur sm relacionem
sed in abstraccione quia similitudo est
unitas nature vel essencie quia respi-
cit unitatem forme primo non di-
stinccionem suppositorum sed quia quantum
philosophus dicitur sm substanciam sed iste
modus solvendi non est concludens
nam est eius significacio in concreto et in
abstracto in principali et suppositis
ergo si dicitur sm substanciam unum et
reliquum similiter ergo hoc non solvit
quod dictum est. 2a opinio est quod
huiusmodi nomina et in concrecione et
in abstraccione dicuntur principaliter
sm substanciam et connotant distinccionem
in suppositis et racio ipsorum est quia
cum similitudo respiciat ista duo
scilicet convenienciam et dictam inchoacionis
et complecionis respicit convenienciam
dicuntur enim differentes et similes
inquantum conveniunt. convenientes vel
non dicuntur similes inquantum differunt
respicit ergo similitudo distinccionem
per modum materie sed per modum forme
respicit unitatem essencie et ideo
complecione dicitur sm substanciam tamen
similitudo non sumitur simpliciter sed ista posicio
non est stabilis. Tercium enim est quod
similitudo dicit respectum aliquorum ad
invicem sed in divinis non est nisi
respectus persone ad personam. respectus
autem persone ad personam non est dictus
sm substanciam ergo necesse est quod hoc
nomen similis quod a similitudine imponitur
sm substanciam non dicatur et ideo ter-
tia opinio quod huiusmodi nomina dicuntur
sm relacionem formaliter loquendo di-
cunt enim respectum suppositorum disti-
nctorum per convenienciam in aliquo uno et
ita respectus cadit ibi per modum
formalis sed unitas essencie et
pluralitas cadit per modum esse ideo
essencie et philosophi sm relacionem quia quanti
vero sm substanciam dicunt taliter lo-
quendo et hoc magis patet si con-
sideremus significacionem horum nominum in crea-
turis. unde sit triplex relacio similitudo
cum est sm qualitatem similis et equa-
litas sm quantitatem sed similitudo
dicit relacionem formaliter sed sm qua-
litatem causaliter non enim est similis
qualitas sed relacio que attenditur
sm quantitatem. ad illud quod obicitur
de nigro et complexione. quod est concessum dicendum
quod causaliter intelliguntur omnes ser-
mones. ad illud quod propter dicitur
quod equale dicitur sm quantitatem. dicendum
quod sm dicit complexionem efficientem non
dicit forma sic de similiter. ad illud
ergo quod obicitur quod relativa important
distinccionem dicendum quod quedam in divinis
dicuntur sm relacionem que sunt di-
stinctiva relatorum ut pater et filius
et talia important distinccionem ut
relatorum quedam autem dicuntur sm re-
lacionem que sunt relativa distinctorum
ut similis et equalis. et talia im-
portant respectum sed ille respectus non
est necessario distinguens sed tamen quia
distinguentem importat cum distin-
ccionem non ut principium sed ut conce-
ptum nam respectus distinguens
est unius persone ad aliam sm quod
est ab intra. In huiusmodi vero nominibus
importatur respectus unius persone ad
aliam sm quod communicant unam
naturam. et quia respectus est relacio
ideo plurium dicitur. quia vero respectus
unius essencie ideo dicitur de pluribus
et ideo patet solucio quod quod nulla
relacio dicitur de pluribus nisi

dicat relationem in genere, quando enim ergo hoc nomen solum est in hiis nominibus que important distinctionem in genere ut relativis et distinctis, unde et in hiis que dicunt respectum plurium ut conveniant in aliquo, tunc enim non dicunt respectum in genere, specificatur tamen ratione convenientie in uno, unde similis dicuntur ad invicem relativa propter parcitatem vel equalitatem

Secundo queritur utrum predicta nomina scilicet equalis et similis dicant mutuam relationem, sicut quod pater filio et filius patri sit equalis, et quod [illegible] non videtur quia sicut dimensio in talibus non reperimus reciprocationem sed pater est principium filii, ergo non cadit ibi reciprocatio ut dicatur pater equalis filio, et hoc videtur ratione quia si filius est similis patri ideo quia similitudo patris, ergo si e converso pater est similis filio propterea quod pater est similitudo filii, hoc autem non recipitur, ergo etc. Item qui est equalis alii secundum equalitatem sibi adequatur. Si ergo pater est equalis filio, ergo ei adequatur. Quero a quo, aut a se, aut ab alio. Non a se quia quemadmodum equat se alii ad agit in se, sed pater nichil agit in se, ergo non adequatur, nec se sicut alio equatur, ergo non est equalis filio. Contra simile et equale sunt relativa equiparantie sed ista denominant ex parte utriusque extremi, ergo si filius est similis patri pari ratione pater similis est filio, quia ratio similitudinis est convenientia vel unitas in qualitate vel substantia, si convenientia equaliter respicit utrumque extremum et in unitate, ergo si filius est indifferens patri et e converso pater est similis filio. Item esse plurale generale sive singulare sed sicut accidit pater et filius sunt similes et equales, ergo pater est similis sibi aut alii, non sibi, ergo alii. Propterea dicendum quod similis et equalis dupliciter accipitur aut prout dicunt convenientiam in quantitate vel qualitate aut prout super convenientiam addit imitationem vel expressionem perfectam. Primo modo non sunt relativa equiparantie et dicunt ad convenientiam sicut quod probant rationes secunde inducte. Alio modo similis et equalis addit super rationem originis. Unde equalis dicitur sicut adequatus et similis. Hoc modo non convenit nisi ei qui est ab alio, et hoc modo procedunt prime rationes quia pater dicitur similitudo filii per imitationem sicut equatur filio per emanationem ab alio, sed equat se filius. Et modo ad dicendum quod non reperimus reciprocationem, dicendum quod cum dicitur [illegible] differt ab effectu per causalitatem, hoc autem modo pater non est causa filii, primo modo sicut similitudo filii ad patrem sit ergo etc.

In ista parte sunt dubitanda circa literam, et primo dubitatur de similitudine pro eo quod est super rationem ex actum est de equalitate videtur magis superflue repetere. Propterea dicendum de equalitate et similitudine est loqui dupliciter vel a parte rei vel a parte nominis, et primo agitur de equalitate et similitudine in personis, secundo modo hic. Item queritur de hoc quod dicit quod nichil est simile sibi, videtur enim similis quod non differt a se sicut locus [illegible] a se prius, ergo pari ratione dicendum potest esse simile sibi. Et quod homo

est sibi filius quia nullus est verius
nisi pater deo assimilatus. quod verius ma-
xime est deo assimilatus quare. Responsio
dicendum quod est diversitas aliquorum vel alietatem
suppositi a supposito ut cum dicitur
petrus est alius a paulo. a-
liquorum alietas in natura ut cum dicitur
quod homo differt a leone.
aliquorum alietas status a statu ut
petrus senex differt a se puero
et quantum modo intelligendum est de
similitudine quam requiritur filius dicitur si-
militudine supposita ad suppositum non potest
idem esse filius sibi quia vero de
similitudine nature ad naturam vel sta-
tus ad statum potest idem esse filius
quia hec convenit in eadem persona
et ita intelligit magister Et similiter
de hoc quod dicit quod equalitas patris
et filii non est relatio vel notio
quia statim ponit quod sicut et equale
est relatum quia similitudo est relatio
Responsio dicendum quod magister intelligit de no-
tione que est persone proprietas non
de relatione secundum intellectum vel aliter
dicendum quod verbum magistri est taliter
intelligendum sicut patet ex precedentibus
quod equalitas non consistit
in proprietatibus personalibus sed magis
in essentialibus que sunt omnino sunt

Nunc est precipienden-
dum hic quod illustris ex-
plarium, terminata parte illa
in qua agit de significacione huius
nominis filius et equalis, hic incipit
2a pars in qua agit de horum nominum
appropriatione et habet hec pars duas
partes in prima assignat appropriatione
In 2a monet et solvit dubitationem
que ex huius appropriatione est orta
in quone xxxii hic oritur questio

ex predictis deducta. prima pars dividitur
in 2as partes duas. in prima assignat
appropriatam sanctum hylarium in 2a ponit augustini
ubi et illud eorum scire oportet quod cum
tamen personarum distinctionem. prima pars
est textus In prima assignat hylarii
appropriationem et eius explanationem propter sui
obscuritatem In 2a ostendit quod illa que
hylarius assignat non sunt propria sed
appropriata ibi. Non est enim premissorum quod
positionem In tertia vero ostendit quod illa
quibus hec appropriat sunt propria. appropriatio
enim est quando respectu proprium et hoc patet
ibi. propria igitur personarum et illud igitur
scire oportet quod cum tamen personarum hec
hec est 2a pars huius partis in qua
assignat magister appropriationem augustini et
habet hec pars duas partes in prima po-
nit ipsam appropriationem in 2a ponit
eius expositionem ibi. Sed plurimos
movet quod pater dicitur unitas Et hec
pars est textus secundum illa tria appropriata
in prima ostendit qualiter patri appropriatur
unitas. ostendens quomodo intelligendum sit
aliter augustinus dicitur unitas in 2a
vero ostendit quomodo filio appropriatur
equalitas ibi Nunc videamus qualiter
equalitas In tertia vero ostendit quomodo
spiritui sancto appropriatur concordia ibi. quod
autem in spiritu sancto dicitur esse utriusque
concordia etc.

Ad intelligentiam eorum que dicuntur
in hac parte due principaliter queruntur
primo queritur de appropriatione hylarii
2o de appropriatione augustini et quantum ad
primum queruntur tria primo queritur utrum
ymago dicatur in divinis secundum substantiam
an secundum relationem secundo utrum secundum
relationem queritur utrum ymago sit
proprium filii Tertio queritur de ratione
appropriationis illorum trium secundum convenientiam
propria et usus

Vel autem ymago dicitur secundum statum obiectum hoc modo hylarius in v de trinitate Deus ad quem sibi [illegible] deo imaginem [illegible] constituit reperitur hominem operari / Item beda super illud faciamus hominem etc. In hoc quod dicit imaginem nostram unam et equalis substantiatis [illegible] ergo imago hic pertinet ad equalitatem et unitatem substantie dicitur secundum statum / Item hoc ipsum videtur ratione quod illud idem quod dicitur exemplar active dicitur ymago passive. sed exemplar in divinis dicitur secundum substantiam non secundum relationem ergo et [illegible] imago consistat in representatione aliquid non tamen in substantia sed etiam in distinctione et ordine distinctorum. si ergo in divinis [illegible] cadit distinctio in ymaginem nature est quod in divinis attendatur ymago secundum quod unitas nature est in tribus personis ergo non notionaliter sed essentialiter dicitur imago in divinis / Contra augustinus in vi de trinitate quid absurdius quam ymaginem dici ad se. sed omne quod dicitur secundum statum dicitur ad se. ergo tamen imago non dicitur ad se. non dicitur secundum statum. Et hylarius in v de trinitate ymago sola non est. ergo imago in divinis est cum alio sed [illegible] quod non est [illegible] ergo etc. / Item hoc ipsum videtur per diffinitionem imaginis quam hylarius dat quod ymago est persone ad personam. sed quod dicitur respectu unius ad alterum dicitur secundum relationem ergo imago. Et hoc videtur per ethimologiam imago enim dicitur quasi imitago ergo ubi ratio est ymaginis ibi est imitatio. sed divina essentia non imitatur quia quod omne [illegible] est ab alio. ergo imago non dicitur secundum statum vel essentiam / Respondeo dicendum quod sicut exemplar secundum proprietatem vocabuli dicit expressionem per modum actum, unde exemplar dicitur ad cuius imitationem fit aliud. sic expressio ymago per modum passivum. et dicitur ymago quod alteri exprimit et imitatur et hoc modo accipitur ymago duplex secundum quod duplex est expressio. scilicet vel in nature unitate vel in nature disparitate. in nature conformitate sine disparitate sicut filius imperatoris dicitur imago patris. In nature disparitate sicut ymago imperatoris est in nummo. sic respondet dicendum quod ymago per expressionem secundum ydemptitatem nature. et est ymago increata et dicitur notionaliter sive secundum relationem quia ymago dicit emanationem / emanatio autem in divinis non est nisi persone. dicitur etiam quod imago per expressionem in disparitate nature. et sic dicitur ymago creata respectu trinitatis. et patet quod ymago in divinis accepta dicitur secundum relationem persone ad personam et hoc vocabuli proprietatem sicut probant rationes ad hoc inducte. sed quandoque contingit abuti nomine exemplaris et ut dicatur exemplar quod imitationem alterius fit. sic [illegible] contingit abuti imagine ut dicatur ymago ad cuius expressionem fit aliud. et eciam [illegible] prout ad expressionem unitatis essentie in trinitate personarum. fit dicta imago de tota trinitate. et dicitur ymago [illegible] [illegible] de ratione ~~ymago~~ nominis dicitur ymaginatio sicut exemplar dicitur exemplatum abusive. quandoque exemplar fit exemplatus. et secundum illud videtur videntur accepisse hylarius et beda ut dicit magister vel dis. ii li. ii [illegible] quod etiam loquitur de ymagine creata que cum fit respectu unius essentie est quasi ymago trium personarum.

et indicat unitatem substantie in tri-
bus/ unde inquit ymago precise
ad se quia semper dicit respectum vel
ad aliam personam vel ad aliud
sive alterius ad alteram naturam
unde ex vel dicitur precise secundum substantiam
quia semper notat vel distinctionem
[illegible] ut patet unde ymago non
dicitur essencia simpliciter sed essencia-
liter in tribus personis quia secundum dictam re-
spectiue simonis sumendo yma-
ginem secundum relacionem personalem
potest dicitur ymago eterna et increata
De ipsius auctoritatibus et racionibus ad
hoc ad auctoritates in oppositum patet ex
dictis ad illud quod obicitur quod exem-
plar dicitur essencialiter ergo et ymago
quod non est simile quia tota trinitas est
principium et ydea et exemplar racionem
creaturis dicitur unde secundum substantiam
dicitur et convenit toti trinitati sed
non tota trinitas est propriata et
quia non dicit racionem producti proprie
ideo non convenit toti trinitati nec
dicitur secundum se/ ad illud quod obicitur
quod ad hoc quod sit ymago debet ex-
primere distinctionem et ordinem dicendum quod
illud verum est in ymagine que est
ymago rei cuius distinctionem et ordi-
nem sic habet homo in tribus
anime scilicet in potencia et tota trinitas
in personis sed cum verbum angelicum et yma-
go non habeat distinctionem nec patitur v-
na persona non oportet sic exprimi
vel potest dici quod illud verum est quando
ymago specialiter differt tunc enim
ad hoc quod expresse exprimat necesse est
imitari in quibus discernuntur quoad
substantiam sed cum est non simile in ea-
dem forma substantie non oportet

Secundo queritur utrum yma-
go sit proprium filii et quod sic
videtur per hylarium in libro

sexto de trinitate/ eternitas in patre
species in ymagine/ usus in munere/
pater de filio/ sic inquit ergo si re-
cte ponitur ex ipso ymago dicitur
proprie de filio/ Item augustinus vi de tri-
nitate solus filius est ymago patris et ex
pressius eo filius quo ymago et v-
bum ergo secundum hoc cum filius di-
cat personalem relacionem patris et/ Item
ymago est similitudo expressa et in di-
vinis similitudo expressissima non
potest esse respectu plurium distinctorum/
si ergo filius est ab uno scilicet equaliter
a duobus ergo non potest esse yma-
go/ Item ymago in divinis attenditur
secundum imitacionem persone non essencie
quia non ymago essencie sed persone
ergo ad hoc quod una persona sit yma-
go alterius necesse est quod illam imi-
tetur in eo quod respicit personam
ut persona sed emanacio vel produc-
cio respicit personam ut personam
Nam productio creature respicit
substantiam cum ergo solus filius imi-
tetur patrem in productione persone
solus filius est ymago/ Contra da-
mascenus dicit quod spiritus sanctus est ymago
filii ergo non est filii proprium esse yma-
ginem/ Item hoc videtur per utramque diffi-
nicionem hylarii et prima est yma-
go est rei ad quam ymaginatur
species indifferens sed hoc convenit
spiritui sancto ergo et ymago/ Item hoc videtur
per racionem quia ad ymaginem ista
duo sufficiunt scilicet imitacio secundum si-
militudinem et secundum equalitatem sed hec
duo est reperire in persona spiritus sancti ergo et cetera
Item sicut filius procedit a patre
ut expresse imitans patrem ita spiritus sanctus a fi-
lio ut exprimens filium ergo que-
admodum est ymago filius patris.

ita sufficientius est imago filii. Pro-
batio: quod imago in divinis non tan-
tum dicit expressionem persone, sed etiam expres-
sionem in summo. Expressio autem in sum-
mo duo ponit, scilicet quod sit unius ad
unum et quod sit secundum omnem modum.
Quod sit unius ad unum ponit per
hoc quod id quod proprie sic exprimitur a quodam
dicitur uni soli convenit et si sit
communale essentie si personale per-
sone. Nam unum in summo non
potest exprimere plura vel plures. Unum
enim in quantum in quo nulla est diversitas sim-
plex unum summe non potest exprimi
a pluribus vel plures simul, quia
tunc quoque indifferenter essent. Po-
nit etiam aliud, videlicet ut sit expresse
secundum omnem modum. Nam si quod ali-
quo respectu non est exprimens non
exprimit summe. Patet prima ratio: solus
filius est imago quia solus
ab uno procedit. Spiritus autem sanctus a duobus
et ideo equaliter utrumque exprimit et
ideo neutrum in summo. Patet ~~secun~~
dam rationem solus filius est imago
quia secundum omnem respectum habet rationem
exprimendi, et in quantum comparatur ad il-
lum a quo est et in quantum comparatur
ad illud quod ex ipso est. In quantum
comparatur ad illum a quo exit
per modum nature, et ideo per modum verbi
et speciei, et per modum similitudinis expresse.
In quantum comparatur ad illud quod est
ex eo quia per omnia et eodem modo spirat
filius ut pater. Spiritus autem in nullo horum
convenit. Ideo ratio imaginis est in
solo filio quia ab uno tantum procedit
et quia per modum nature, quia etiam con-
similiter procedit spiritus sanctus. Contra ter-
tiam rationem quia per modum nature

est ratio proprie, alie vero secundum ad-
congruitatem. Concedendum igitur quod so-
lus filius loquendo proprie est ima-
go et eius verbum. Sed filius dicit
respectum solum ad patrem, imago patris
ad patrem, sed et sequitur respectum ad
aliam personam. Verbum principaliter
respectum ad patrem et consequenter dicit
respectum ad creaturam. Unde cum autem no-
mina sunt ipsius filii tamen alio modo et
alio modo significatur, unde non est super-
fluitas. Ad id ergo quod obicitur de
Damasceno, dicendum quod Damascenus sequitur
Grecos. Greci autem non ita proprie acci-
piunt rationem imaginis ut Latini,
quia nec de origine personarum sic sa-
ne intelligunt. Vel potest dici quod si-
mo Augustinus et Damascenus intelligunt
causaliter quia reformat nos ad y-
maginem Christi. Ad id quod obicitur quod diffi-
nitio imaginis convenit spiritui sancto,
dicendum quod sicut infra patebit quod species
ut ibi accipitur convenit soli filio.
Ad id quod obicitur de appellatione et
equalitate, dicendum quod filius non dicitur
ymago proprie appellatione, in spiritu sancto
proprie modo emanationis et in hoc non
habet expressissimam similitudinem nec
cum filio nec cum patre, ideo nullo
est ymago.

Secundo queritur utrum eternitas
appropriatur patri, species ymagini
et usus muneri. Videtur quod non sit bo-
na appropriatio Hilarii quia omnes tres
persone simul eterne sunt et coequa-
les et eternitas abstrahit hic ab
actu persone, ergo non est appropriabilis.
Item queritur utrum species appropriatur
ymagini aut cui similiter ibi
species ut species dicatur forma vel

essencia aut pulcritudo. Si sola
sunt natura nulli est appropriabilis
sic nec species. Si aut pulcritudo,
sed pulcritudo imaginis consistit
ad ectotypum quo ad proprium quod illi
debet appropriari. Item Dionysius
dicit quod bonum et pulchrum idem vel
se consequuntur. quod sicut bonitas sit
appropriabilis spiritui sancto, quod et pulcritudo. Ite-
rum Hilarius dicit quod oportet imaginem
habere essentiam et naturam et speciem
auctoris. quare magis differunt ima-
ginem per speciem quam per aliquod aliud
Ideo non est verendum. Dicendum quod solum
quod ratio igitur quod nulli persone est
appropriabilis quod nec spiritui sancto. Re-
spondeo quod ista appropriacio similiter sunt
ad explicandam personarum originem
sive emanacionem. quando igitur persona
patris emanacione et origine caret
ideo illud debuit appropriari quod
importat principium principii. hoc autem
est hoc nomen eternitas. eternum enim
quod principio caret. et hoc de suo
nomine non dicit nisi privacionem
principii etc. Patet primum obiectum. Spiritu
sancto vero procedit per modum voluntatis et
amoris et ita debuit ei appropriari nomen
quod actum exprimit voluntatis. hoc autem est
hoc nomen usus. Nam usus est assu-
mere aliquid in facultate voluntatis sive
ad utendum sive ad fruendum quamvis
assumpcio ad fruendum est per amorem sicut
ad utendum quia amor est pondus et
ordo. Ideo usus recte appropriatur spiritui sancto.
Patet ultimo quod scilicet spiritus sanctus est
unitas. licet non sit dicendus connexio
filii et patris dicit amoris com-
plexionem et actum liberum. Filius vero
emanat per modum nature. et quia ema-
nat per modum nature ideo emanat

per modum perfecte et expresse similitudinis.
Nam sua perfecte sibi similis et equalis
et quia habet in se racionem expresse simi-
litudinis ideo et cognicionis. quia expressa
similitudo est racio cognoscendi et quia
per modum perfecte similitudinis et racionis
habet in se racionem et exemplar omnium
inde est quod habet racionem perfecte pulcri-
tudinis quia eius est perfectio et expressa
similitudo ideo pulcher est in comparacione
ad eum quem exprimit. quia vero racionem
cognoscendi habet et non unum tamen sed tocius
universitatis ideo pulcher pul-
cerimus ipse natus inter generis pul-
critudinem habet in comparacione ad omnem
pulcritudinem exemplatam quia lapis diviciarum
relinquitur perfectissima pulcritudo. sicut
enim dicit Augustinus pulcritudo non est alia
quam equalitatis numerosa quam Augustinus in com-
paracione ad proprium habet pulcritudinem equ-
alitatis quia perfecte exprimit sicut pulcherrima
imago. In comparacione vero ad res
habet omnes raciones. sicut quod dicit
Augustinus quod est ars plena omnium racionum
viventium ideo patet quod in filio con-
cepte reperitur racio omnis pulcritudinis.
Consequitur quia filius per modum nature
emanat habet racionem perfecte et expresse
similitudinis et quod habet racionem perfecte
similitudinis habet racionem cognicionis et
racione utriusque habet racionem pulcritudinis.
quia igitur nomen species importat similitudinem
et importat cognicionem racionem impor-
tat et pulcritudinem. ut species quando
forma digna est in specie. ideo con-
gruissime appropriatur filio. patet quod
quare illud nomen magis appropriatur
Hilarius filio quam aliud. quia etiam
magis differunt imaginem per illud
nomen quam per aliquod aliud / Ad

illud ergo quod obicitur quod pulcritudo in
imaginis refertur ad prototipum dicendum
quod verum est, sed tamen aliter refert honor
aliter pulcritudo et quia honor imaginis
sive picture ita refertur ad prototipum
quod in ipsa non est simpliciter honor sicut
patet, si honoretur iconia beati nicolai
sed pulcritudo ita refertur ad prototipum
quod intrinseca est in imagine pulcritu-
dinis non solum in eo cum est ima-
go et potest ibi reperiri duplex racio pulcri-
tudinis quarum in eo tamen est non
nisi una invenitur ut patet quod ima-
go de pulcra quando bene contracta est
dicitur esse pulcra quando bene representat
illud ad quod est, et quod ipsa sit a-
lia racione pulcrior patet quia contingit
[illegible] esse sine alia, unde admodum
dicitur imago diaboli pulcra quando
bene representat feditatem diaboli et tunc
feda est et ideo hilarius appropriat speciem
sive pulcritudinem filio imaginis appellat
sub nomine imaginis quem sub nomine
filii / ad id quod obicitur quod idem est bonum
et pulcrum dicendum est quod dionisius non
vult dicere quod sint unum racione, sed quod
sint unum re, sed quia racione differunt
ideo unum potest appropriari uni quod
appropriatur alterum

Consequenter est questio principalis de
appropriacione unitatis que est in patre
veritatis (?) in filio equalitatis in spiritu
sancto unitatis equalitatis et concordia
et circa hoc queruntur tria, primo queritur
utrum deus possit dici esse unum cum
creatura, secundo utrum creatura possit dici
unum cum alia creatura, tercio de ra-
cione appropriacionis illorum trium

Quod autem deus possit dici unum
cum creatura videtur per auc-
toritatem apostoli .1. cor. vi. qui ad-
heret deo unus spiritus est si unus
spiritus ergo unum cum eo et una res cum
illo (?) ergo unum / Item homo qui ad-
heret deo unus spiritus est aut cre-
atus aut increatus sed increa-
tus quia deus non est creatura ergo
unus increatus sed spiritus increatus
est omnis unus ergo homo adherens
deo est simpliciter unum cum deo / Item
magis unitur medium extremo quam
extremum extremo sed ipse est medium
uniens viros iustos et viri iu-
sti per ipsum uniti sunt unum Joh.
xvii. ut sint unum sicut et nos
sumus ergo multo magis ipse potest di-
ci unum / Item magis unitur membrum
capiti quam membrum cum membro ergo
cum membra christi sunt unum in christo
multo fortius membrum est idem ca-
piti sed christus est caput non tantum
secundum humanitatem sed eciam secundum divi-
nitatem ergo etc. Contra illud quod de-
[illegible] ego et pater unum sumus impugnat
sectam [illegible] arrianam et maxime
[illegible] concludens arrius contra
qui dicit filium aliud habere naturam
[illegible] ergo racione [illegible] bona est unum
dicit unitatem in natura sed tali
modo non est unum creator cum creatura
ergo etc. / Item hoc videtur alia racione
quia que magis distant minus sunt
unum sed creator et creatura maxime
distant ergo non possunt simpliciter dici
unum / Item si sunt unum ergo ad unum
sunt ergo deus et creatura sunt idem
quod [illegible] et si hec uniuntur in ali-
quo ergo illud in quo uniuntur simplicius
sit quam que uniuntur in ipso
ideo est simplicius deo / Item si deus
et creatura sunt unum cum [illegible] ins-

nitum distat a qualibet, quia ratione
dicitur unum cum una et ad qualibet
sed quecumque uni tertio sunt eadem
inter se sunt eadem. Ergo secundum hoc omnia
sunt unum. Preterea contra quod sic dicit
Augustinus ad hoc quod aliqua sint unum non
sufficit conformitas, sed necesse est per
unionem quandam in natura. Cum ergo deus
et creatura sunt differentes in natura,
ideo non debent dici unum. Sic probat
rationes ad hoc inducte quod vir
iustus conformatur per caritatem voluntati
divine et ei adheret magis quam alicui
rei, dicitur unum cum determinatione, ut
puta unus spiritus. Spiritus idest voluntas
vel amor. Unde qui adheret deo
unus spiritus est, quia unius et conformis
voluntatis est. Ad id quod obicitur quod
unus spiritus quia una res, dicendum quod
ibi est falsa sententia quia ratio simplex
non nimis distrahit a ratione sua
per hoc quod est spiritus et dicit ibi uni-
tatem non per identitatem sive unita-
tem nature sed per conformitatem voluntatis.
Ad id quod obicitur creatus aut increatus
aut unus spiritus etc., dicendum quod nec cre-
atus nec increatus, nam spiritus non
stat ibi pro substantia sed pro actu voluntatis
et unus non importat nisi conformitatem
affectus humani ad divinam voluntatem
sive ad divinum amorem, quia amor
transformat amantem in amatum. Item
ad id quod obicitur quod spiritus est medium
veniens, dicendum quod venit quantum ad vo-
luntatem sive quantum ad conformi-
tatem nature, et ideo dicuntur unum
ratione conformitatis et voluntatis solum.
Ideo necessario valet quod ligamine spiritus
non est tota causa quod sint unum.
Ad illud quod obicitur quod membra Christi
sunt unum dici possunt, quod membra Christi
non dicuntur unum simpliciter sed unum corpus
et sic etc. Et spiritus est unum cum

membris, sed hoc ratione humanitatis
assumpte.

Secundo queritur utrum una cre-
atura possit dici unum cum alia,
et quod sic ostenditur hoc modo. Apostolus
I Cor. iii: Qui plantat et qui ri-
gat unum sunt, sed alius erat plan-
tans ut Paulus, alius rigans ut A-
pollo. Ergo secundum hoc patet quod una cre-
atura potest dici unum cum alia. Item
Augustinus dicit et usque ponit in lege quod
recte dicuntur unum qui conveniunt in
natura et voluntate. Sed hoc habet una natura
cum alia. Ergo etc. Item dominus Matthei xix:
iam non duo sed una caro;
hoc dixit de viro et uxore. Sed si
sunt et non sunt duo, ergo sunt unum.
Ergo vir cum uxore potest dici unum. Et
Contra ab unitate principii naturalis recedit
unitas simpliciter que est unitas numero,
sed corpus est male principium in ho-
mine. Qui autem adheret meretrici
unum corpus efficitur, sic dicitur I Cor.
vi. Ergo unum simpliciter et sic etc. Contra
idem simpliciter dictum stat pro eodem
numero. Ergo unum simpliciter dictum stat pro
uno numero et tales creature non sunt
unum numero quantumcumque conveniant. Ergo non
debent dici unum. Item si aliqua
dicuntur unum propter convenientiam in natura,
tunc ergo cum homo et asinus conve-
niant in natura sint unum, quod non
conceditur. Si dicas quod ultra requiritur
conformitas voluntatis, contra. Ergo viri pec-
catores conveniunt et in natura et in voluntate,
ergo debent dici unum, quod non dicitur;
non sufficit ergo conformitas nature
et voluntatis. Item si homo qui coniungitur
meretrici efficitur unum, cum omnis uni-
tas sit a prima unitate, hec uni-
tas erit a prima unitate, sed hec
unitas est detestabilis, ergo prima

vnitas facit vnitate detestabile
ergo ipsa est vituperabilis / preterea quando
due cause distincte non possunt habere
vnitatem nisi per conformitatem quecunque
conformitas non facit dici vnum sim-
pliciter sed illa que est conformitas
simplex non simpliciter quia ad plenam uni-
formitatem requiritur triplex conformitas scilicet
in natura in voluntate et operatione et quando
illa tria concurrunt ad aliqua duo tunc
illa duo dicuntur vnum sicut paulus
et apollo in natura conformes quia vterque
homo in voluntate similes quia vterque
salutem fidelium optabat in actione
similes quia vterque ad eam procurandam se
exercebat ille plantando et ille rigan-
do et vterque [illegible] conformes quia vter-
que [illegible] per [illegible] ubi predicavit [illegible]
[illegible] primo [illegible] est [illegible] deum
acceperit rationem plenius / Si autem
sit conformitas in natura solum non
debet dici vnum nisi secundum quid sicut cum
determinatione diminuente vt vnum genere
vel specie si solum in voluntate tunc sunt
vnum [illegible] qui fiunt amici [illegible] sed
vnum in natura et voluntate tunc vnum corpus
et vna anima si vnum in natura et actione
possunt dici vnum cum determinatione ut
fornicator cum meretrice fit dici vnum
corpus sed non potest dici vnum simpliciter
sicut vir et vxor nec viri multi-
tudo vnum sicut viri boni quia disso-
ciuntur in volitis principaliter in-
tentis quamvis cum aliquibus bonum pro-
prium querit et non commune [illegible] fu-
erint quesita [illegible] est ali-
qua duo dici vnum simpliciter si habe-
ant conformitatem sicut dictum est si-
cut [illegible] rationes / Ad illud
quod obicitur dicendum quod [illegible]

quia fornicator et meretrix non di-
cuntur vnum corpus ratione speciei cor-
poralis sed ratione operis carnalis in
quo vniuntur et ideo non sequitur
quod debeant dici vnum simpliciter / Ad id
quod obicitur de vno in vno modo dicendum quod
duplex est vnitas scilicet indiuisionis
et conformitatis vnitas indiuisionis
attenditur in vno modo et hec v-
nitas est simpliciter vnitas vero con-
formitatis non est in vno modo sed
in pluribus in quibus est aliqua conformi-
tas dictum est / Ad illud quod obicitur
si perfecta conformitas in natura dicitur
vnum etc. dicendum quod perfecta conformitatem in
natura et voluntate et in natura non solum
secundum quod est rei essentia sed ex qua
pullulat pullulus hoc est [illegible]
[illegible] est operationis principium sicut patet
quia homo et asinus non dicuntur vnum
quia si concordant in fine proximo
et in omni opere differunt / In re-
moto quamvis conueniunt quod finis
est [illegible] / Si aliqui dis-
cordant voluntate in fine proxi-
mo conueniunt in remoto / Ad id
quod obicitur quod vnitas meretricis
[illegible] est a deo dicendum quod sicut in
peccato est substantia actionis et hec est a
deo et deformitas et hec non a deo
sic in vnitate tali intelligendum est

Secundo queritur de ratione appro-
priationis trium nostri predictorum
et primo de vnitate et quod non sit appro-
priabilis videtur quia vnum et ens conuer-
tuntur scilicet vnitas et essentia sed essen-
tia nulli est appropriabilis ergo nec v-
nitas / Item si appropriatur cum quod perfe-
ctius sit ambobus vnitas vt dicit
augustinus videtur quod debeat appropriari
persone filii / Item obicitur de equa-

litate que appropriatur filio .n. nichil
magis est. Nidiffero in tribus equa-
libus quia ipsa equalitas secundum intentus
non est appropriabile ergo nec equalitas
est appropriabilis / Item si appropriatur dei-
tati appropriaci quod equalitas non est a-
liud quam unum sive unitas in quan-
titate si unitas appropriatur patri ergo
et equalitas / Tertio obicitur de concordia
que appropriatur spiritui sancto. Si enim con-
cordia plures requirit ad unitatem
videtur quod prius sit de aliquo quia
de quo prius. quod si appropriare est
de quo fiet prius concordia nulli
est appropriabilis / Tertio videtur quod debeat
appropriari filio quod concordia et pax ipse
filius est pax nostra qui fecit utraque
unum. Ephes. ii / Et Coll. i. pacificans
per sanguinem crucis eius sive que in ter-
ris sive que in celis est / Et obicitur quia rationem
cuiusque omnia equalia patri filius et cetera ergo
pater est equalis patri filius ergo habet
aliquid a filio quod suum est / Item
quero quia causam dicat patri unitatem
efficientem et finalem quibus habitudinibus
dicitur enim totius unitas sit efficiens
et finis omnis rei tum unitas quam
equalitas quia concordia est patris propri-
etate patri filius ergo nulla est ratio
appropriandi / Primo intelligendum est quod iste
appropriationes vel ulterius sunt ad complifican-
dum personarum ordinem sic ipsa est
ad exemplum ordinem quam igitur perso-
na patris est prima ante quam non
est alia et que non est ab alia ideo
appropriatur ei unitas que est prima in
numeris et antiquum nil est in uno ex
hoc patet responsio ad duo prima quia
accipitur hic unitas pro [illegible]
quia dicit primitatem non conveniens in-
dimisionem et conditione sed entis
unde dicit voluntatem conformitatem.

et appropriatur spiritui sancto ut prima
alia patri appropriatur filio quia et per-
sona filii secundum rationem intelligendi est
secunda et perfecte exprimens patrem. et hoc
facit equalitatem non equalitas ratione ex-
[illegible]dinis primo recipitur in filio. tunc enim
primo intelligitur sub filio intellectu na-
sci. et ex hoc patet obiectio quod enim equ-
alitas respicit hoc est non ratione uni-
tatis sed ratione prime associationis
et perfecte equalitas enim tunc primo in-
telligitur quod intelligitur associatio et hoc
intelligitur primo in filio qui est secunda
persona. Spiritus sanctus persona quam secundum rationem in-
telligendi est tertia concordia autem po-
nit duos concordabiles et concordan-
tem. ideo primo incipit concordia ubi
primo intelligitur exire persona tertia et patet
illud quod concordia appropriatur alioqui non
quod de quo aliquid fiat prius sed
quod distinctos connectit. et hoc ratione
rationem sive emanationis quod non sunt
filio ratione emanationis quod non sunt
sed ratione mediationis quod mediator
dei et hominum. ex his patent omnia ob-
iecta / Ad illud quod ultimo queritur
omnia sunt unum patri propter [illegible] quod
si unum designat per causalitas tunc patri
dicit causam formalem exemplarem sim-
plicem et appropriatam quod omnis equalis
habet exemplar in equalitate filii et
de aliis si autem designat per causas
et naturas tunc patri dicit eandem for-
malem exemplarem simpliciter rationem intel-
ligendi appropriatam quod intellectus sic
non intelligit equalitatem in patre
ubi patri hoc quod dicitur filius per omnia
equivalentem nam eius et potestatem
similiter de aliis. et tunc patri non dicit
causam exemplarem simpliciter rationem sed

rationem intelligendi. Et non notionaliter
quod pater dicatur sapiens a filio sed quod intel-
lectus noster ad cognoscendum de patre
per hoc quod cognoscat filium.

In parte ista sunt dubitationes circa
litteram. Et primo de situ huius partis.

Quia cum magister agit de appropria-
tione [illegible] xxxiii. et de appropriatis a
xxx. usque ad finem, videtur quod male
statuit hunc tractatum de appropriatis.
Respondeo dicendum quod duplici de causa ponit hic
magister tractatum de appropriatis. Una est
quia egerat de nominibus quae dicunt re-
lationem [illegible] sed quae ap-
propriatio attenditur sicut sunt filius et [illegible]
lis et ita [illegible] haec post [illegible]
[illegible]. Alia ratio est quia appropriata fa-
ciunt ad evidentiam propriorum. Et ideo sta-
tim post tractatum de propriis egit de
appropriatis. Et hoc maxime patet [illegible] faciunt
ad evidentiam propriorum. Ideo de his a-
git hic quae non sonant respectum
ad creaturas. Infra vero agit de his
appropriatis respectu ad creaturas, dicit
et ita patet distinctio huius partis ab a-
liis. Unde [illegible] appropriata [illegible] manife-
stant nobis personarum emanationem,
[illegible] vero appropriata [illegible] nobis mani-
festant personarum ordinem si quis in-
spiciat. Item quaeritur de hoc quod
dicit: quod est ars quaedam omnipotentis
et sapientis etc. Videtur enim male
dici quia [illegible] intellecta ar-
te est in eis. Ergo si filius est patris
[illegible] intellectu filio et pater est in eis.
Ergo videtur quod [illegible] operari habe-
at pater a filio suo. Respondeo dicendum quod
[illegible] est [illegible] in verbo quod [illegible]
dicitur quod sit ars simpliciter, sed quod ars
quaedam quia [illegible] est ars [illegible] pat-
novit sed ubi novit non est
ars patris qua pater sit sapiens
sed quae est a patre sapiente
per quam pater omnia operatur quia
omnia [illegible] per filium. Et notandum
quod [illegible] ars includat et intentionem
virtutis et sapientiae et [illegible] verbum [illegible]
differenter quia verbum dicit emana-
tionem et respectum [illegible] est [illegible] ars
autem appropriatum. Item quaeritur de hoc
quod dicit: quod spiritus sanctus in ingenti lar-
gitate perfundit ceteras creaturas.
Ergo cum hoc videtur quod omnibus
[illegible]. Respondeo dicendum quod spiritus
sanctus [illegible] dari ratione [illegible]
effectus [illegible] ratione [illegible] qui fa-
cit [illegible] et ita [illegible] in ma-
ligno ut in templo. Et quia huius
sola rationalis creatura capax est et
soli iusti capiunt. Ideo patet quod
[illegible] spiritus sanctus [illegible] ideo aut
[illegible] per suam caritatem crea-
turae [illegible] quia ei attribuatur actus re-
[illegible] sed quia attribuitur ei actus con-
servandi. Item quaeritur de ratione simi-
litudinis quae ponitur in littera: imago
est cuius rei ad quam imaginatur
species indifferens. Primo videtur ratio
ista non esse convertibilis quia [illegible]
videtur convenire [illegible]. Item species aut
accipitur personaliter aut essentialiter.
Si [illegible] est [illegible] quia species indif-
ferens [illegible] est si diceret essentia
indifferens. Sed haec convenit patri
[illegible] filio et ita essentiam [illegible]
dicitur ut aliquid sed stat pro persona.
Ergo [illegible] est species indifferens
qui est [illegible] persona indif-
ferens. Haec autem [illegible]. Item de re-
latione obicitur quae talis est

ymago est rei ad rem coequatur
imaginata et indistincta similitudo. vi-
detur enim falsum quia sequitur imago non coe-
quatur ei cuius est imago. Item si est
ad rem coequatur tunc videtur
esse equalitas non similitudo. Item
videtur falsum dicere cum dicitur indistincta
similitudo quia omnis imago et similitudo
distinguitur ab eo cuius est imago
Item ad unius rei una est diffi-
nitio. queritur quomodo differunt iste
rationes assignentur. Respondeo dicendum quod hic
diffinitur imago increata prout est per-
sona solius filii. etc. comparatus dicit re-
spectum ad patrem et ideo in prima
ratione ponitur comparatus ut in ratione
philosophi. in 2a ut in ratione theolo-
gica imago habet comparari ad patrem
non solum tamquam ad equa rerum
ad quem sunt in quibus dicit quod est
a quo emanat et ita patet. Item
distinctio rationum et ordo et prima ra-
tiones conditiones ponunt per primam
natum filius esse. ad 2um cum dicitur
imago omnis ad quod imaginatur et per
genus et diversum quod est passivum. per ter-
tiam notatur quod est summus modus expres-
sionis emanandi sive per hoc quod est in-
differens et per primam coequalitatem non
differt et a patre et ab essentia per
2am a spiritu sancto per tertiam ab imagine cre-
ata per hoc patet quod species et si de
se sit essentiale tamen accipitur hic
ut tractum ad personam et indifferens
non dicit indifferentiam in hoc no-
mine species sed in substantia etc. patent
obiecta de ratione prima. hec vi-
sa. similiter patet ratio 2a que ex-
datur in comparatione ad ipsum pa-
trem ut ad tertium et hoc patet cum
dicitur ad rem coequatur rei id est per-
sonam filii personam patris et per hoc

excluditur persona patris et per hoc
quod dicitur imaginata excluditur
persona spiritus sancti. per hoc quod dicitur
indiscreta excluditur ipsa imago
creata et indiscreta non dicit indifferentiam
personalem sed solum essentialem. Ad
illud quod queritur de equalitate dicendum
quod illud non est verum de creata
imagine et ideo quia imago
dicit de ratione sui nominis equalitatem
in quantitate. Ideo prima dicitur sic dicendo
ad rem coequatur id est similitudo summa
qua res coequatur rei. Item queritur
de dicta glosa tamen que attribuit se-
cundum naturam imaginem quia hec
distinguntur dicendum quod unigenitus forte
magis specialis et completa dicitur
species natura et essentia. et hoc sum-
ptum duplex consideratur secundum enim conside-
rari in se et sic dicit essentiam. secundum
considerari in comparatione ad operationem
personalem etc. dicit naturam secundum quod
dicitur ad nativam cognitionem etc. dicitur
species secundum quod imago auctoritas
eo quod similitudo est eius. nam autem
habet quod similitudo genita ut ima-
ginata naturaliter essentialiter vel quod
similitudo indiscreta sive per substantiam. Item
queritur de hoc quod dicitur si quis
inascibilem et sine initio dicit fi-
lium videtur enim quod hylarius non di-
cit bene quia dicit duos inasci-
biles dicit duos deos quia inascibilitas
in divinis non est proprietas essentie sed
persone quare non sequitur si sunt
duo inascibiles quod due essentie
sed quod due persone. Item inascibi-
lis dicit privationem eius quod est nati-
vum tamen valet inascibilis quantum
non filius sed non sequitur sunt duo
filii in divinis ergo duo dii ergo pa-
ri ratione non sequitur sunt duo

innascibiles ergo duo dii. Respondeo dicendum
quod innascibilis sicut superius dictum est importat
sive negat esse ab alio et hoc ponit
formaliter plenitudinem in illo qui innasci-
bilis est ex utraque parte concluditur quod
si sunt duo innascibiles quod sunt
duo dii. Sequitur. Item sunt duo quorum
quilibet non est ab alio, ergo non
distinguuntur per originem, ergo necesse est quod
distinguantur per substantiam. Item si sunt
duo in quorum quolibet est fontalis
plenitudo ergo quilibet potest esse universa-
lis principium est totius deitatis sicut
dictum est de patre. Sed si principia sunt
distincta et principiata, ergo si quilibet
est principium totius deitatis et sunt
duo ergo due deitates. Tertius ergo
unigenitus non sit perfectus [illegible] per-
sone quod tamen est prime persone et in
unica persona non potest esse nisi una
innascibilitas. Ideo de ratione ponit
[illegible] subsistentiam. Item queritur de hoc
quod dicit Caput eius omnium filius est
videtur eius male dicere quia aut de capite
ratione deitatis aut ratione conformi-
tatis in natura. Si ratione deitatis cum ratione
spiritus sanctus potest dici caput. Item si ratione dei-
tatis tunc filius caput eius omnium fi-
lius est. Videtur eius male dicere quia
aut dicitur caput ratione deitatis aut
ratione conformitatis in natura. Si ratione
deitatis tunc filius caput non potest
dici deus quia caput superexcellit
et maioritatem nobilitatis. Quia non
licet potest respectu filii. Si in divinis
quod caput non dicit nobilitatem sive
superexcellentiam obicitur quia licet sequitur
quod dicitur hoc tamen omnia differunt
sed constat quod inter patrem et filium ra-
tione deitatis non est [illegible] ergo non
potest accipi ratione deitatis. Si ratione

conformitatis, et filius non habet
conformitatem in natura cum omnibus
sed tantum cum hominibus non erit ca-
put omnium. Respondeo dicendum quod caput sum-
ptum proprie accipitur importat rationem in-
fluentie et conformitatis nature. Et
dicitur Christus caput totius ecclesie. Sed
Hilarius extensive modo accipit
pro ut caput dicit originale principium.
Et quia deus pater principaliter est filii et
filius patris. Dicendum ita quod filius pro-
ducit et ponit, ideo est caput et
habet caput. Sed pater quia caput non
habet cum sit innascibilis est caput
omnium et ideo dicitur fontale principium
a quo omnia et in quo omnia per
filium reducuntur. Et in hac respi-
ratione tamen est comparando patri-
ras ad filium. Sed vult comparando fi-
lium ad patrem non est tamen. Sed ordo
et origo. Et ideo Hilarius non dicit
[illegible] gradibus sed hoc tamen [illegible]
obicitur de spiritu sancto dicendum quod ipse spiritus sanctus omnium
procedit a filio per filium omnium alius
ad patrem reducitur et [illegible]
reducitur. Item queritur de hoc quod
dicit ut sic per substantiam tria per consona-
tiam unum. Una videtur hec confes-
sio non est conveniens quia de rebus ho-
minibus [illegible] potest dici quod per substantiam
sunt tria per concordiam vel unum.
Item queritur de ratione Hilarii quia
dicit per quod debet dici per consonantiam
[illegible] [illegible] consonantie
[illegible] quam [illegible] unitatem. Videtur enim illud filium quia
[illegible] est eiusdem essentie cum patre
sicut filius. Respondeo dicendum quod sic intel-
lexit Hilarius ordine catholico patre
affirmatur omnium dicit quod sunt per

subam tria p consonanciam vnud
scti cu patres volentes elidere
heresim sabelliana que elidebat
i. euacuabat vitatem pris et filii
p vnitatem solam quia dicebant
ibi esse. nd ecin confessi sunt
a deo esse pluralitatem ut vnus
esse consistent et hoc vnitate
non fu concesserut a vltute. quia
p tria tres res itelligunt i. tres
ypostases p consonanciam vero vnd
v sia intelligit. sz psona ideo
ex hac pte vero dixerut q p tre
consonacie sunt vero dixerunt
et irrepheni. nam sicut patris
et filii nom imit pr vnitas nate
q filius est coequalis pri. ita p
spiritum sctm, qui est amor dat itelli
gi vnitas consonancie et ideo vn
ne hebat calumpniam et p hoc
ipsum dixerut. et hoc volt dicere
hilariu od dicit qd poni consona
ne quia consone nd q vtrius nd
sit vnu sz quia hoc est expressi
et merem qt calumpniam tn ad
hc sequi illud. q si pr et filius
vnu q se pdncit sum ratione
vnus est ibi vnitas p consonaciam
nate est q vnitatem clauet in
essencia

d xxxv

Ic oritur questio

q predictis deducta. supra
pomit naliter apparati in
quod explanacionem dixit sem sim
esse concordiam q pr et filius dili
gunt se spu scto. ideo hic monet
questionem de illa locucione et hoc fa
cit in ista questione. est aut hec distin
ctio in iiii ptes in pma monet
mgr pncipalem questionem propositam
si verb pat et fi diligunt se ss
scdo vero monet aliam questionem hic

similem que facit ad eius expla
nationem et hoc facit ibi pcta diligens
investigari etc. et est illa questio vtra
pr sit sapiens sapia genita, tercio
vero redit ad pncipalem questionem decian
dam et hoc facit ibi. pcta diliger
nouus est. pma ps habz p in pa
mgr monet questionem et opponit in ra
uidet questioni. sz non videt obiectioni
ibi hinc questioni cu aliqui pceda
diligenter investigari optet. hec est
2a pticula in qua determinat mgr questionem
aliquam. s. vtru pr sit sapiens sa
piencia genita et q ad determinacionem
huius questionis tria alia dubia concur
runt. ideo hic hec ps quatuor ptes
scdm quatuor dubitaciones quas mo
uet et determinat ista questionem vtrum
pr sit sapiens sapia genita quia
determinat in ptem negatiua. scdo ait
determinat questionem aliam. vtru filius
sit sapiens sapia ingenita quia de
terminat in ptem affirmatiua ibi po
hec querit solet etc. tercio monet
hanc questionem vtru filius sit sapiens
p seipm vel se ipso quia determinat p
distinctionem qd se ipso pt teneri originalit
vel formalit et hoc ibi teneri ad
solet vtru filius etc. iiii to monet
hanc questionem vtru pr duplicem
sapiam habeat quia determinat in ptem
negatiua. ondens hanc questionem et eius
rationem nd esse responsionem dignam et hc
facit ibi po hec queri solet a quib
busdam. vtru vna tm sit sapia
pcta nouus est. hec est pticula 3a
in qua redit mgr ad questionem post
positam et hic hec ps duas ptes
in pma obicit accipiens rationem
ex determinacione alterius questionis. in 2a
vero loco solucionis suaz insuffi
cienciam ostendit et hanc questionem

determinandam pro venti lectori velim
sunt et hoc ibi. difficilimum intelli
gitur hanc quaestionem etc.

Ad intelligentiam huius quaestionis
duo principaliter quaeruntur secundum duas
quaestiones quas determinat magister. primo quae-
ritur de hac locutione pater et filius
distinguunt se spiritu sancto. secundo quaeritur
de ista alia: pater est sapiens sapientia
genita. Circa primum ad primum duo quae-
runtur. primo quaeritur utrum illa lo-
cutio sit admittenda. secundo quaeritur
in qua significatione teneatur ille ab-
lativus et utrum sit admittenda
ostenditur auctoritate et ratione. primo sic
Augustinus VI de Trinitate v c. ille est ali-
quis duorum quo genitus a gignen-
te diligitur et genitorem suum
diligit. Sed hic est aliquis et non est
pater vel filius, ergo est spiritus sanctus. Item
Ieronimus sicut pater unus spiritus sanctus et amor
patris ad filium et filii ad patrem. Sed a-
more qui est patris ad filium pater
amat filium et econverso, ergo etc. Item Ro. de
amore dei amas te ipsum o la-
bilis dilecte. cum a patre et filio pro-
cedit spiritus sanctus amor patris ad filium
et filii ad patrem et unitas amor
ut sit unitas. Item ratione ostenditur sic
magister Hugo de sancto victore facit ta-
lem rationem in epistola quadam ad [illegible]
si recte diceris amare amore qui
a te procedit, cur non pater et filius
recte dicuntur amare amore qui
ab ipsis procedit et iterum ibidem. Sed
spiritus sanctus esset amor cordis tui si-
cut patris et filii quomodo quaeso posset
negare spiritus sanctus. hoc est amore bo-
ni diligere. Item alia ratione videtur
sic. sicut se habet verbum ad dicere
sic amor ad diligere. Sed pater verbo
suo quod ab ipso procedit dicit se et
omnia quia pater verbo suo quod
ab ipso procedit seipsum declarat. ergo
pater et filius amore qui ab ipsis
procedit seipsos diligunt. Item sicut
filius non est producti nisi generando
sic nec amor nisi diligendo.
ergo pater et filius diligendo se pro-
ducunt spiritum sanctum qui est amor
personalis aut igitur diligendo a-
more qui est spiritus sanctus aut qui non
est spiritus sanctus. si non amore qui est spiritus sanctus et
amor ille est essentialis aut per-
sonalis. si tunc erunt duo perso-
ne in divinis quibus conveniret
amor proprie. quod est impossibile. Sed
nec essentialis quia ille est spiritus sanctus
et iterum si essentialis tunc ergo con-
veniret spiritui sancto. spiritus sanctus producet
restat igitur quod producunt spiritum sanctum
diligendo se amore qui est spiritus
sanctus aut igitur diligendo et a se-
ipso aliud. quia pater aliud exigeretur
ad producendum spiritum sanctum ergo diligendo se
spiritus sanctus producit. spiritus sanctus ergo pater et filius
diligunt se spiritu sancto. Contra diligere est
idem quod velle bonum et velle id
est quod etc. ergo eo quo pater et filius
se diligunt sunt. Sed non sunt spiritu sancto
ergo etc. ergo cum hec sit falsa pater est
spiritus sancti. spiritus sanctus hec similiter diligunt
se spiritu sancto. Item sicut se habet sapere ad
patrem respectu filii ita diligere ad
patrem et spiritum sanctum respectu spiritus sancti. Sed hec est
falsa pater est sapiens sapientia geni-
ta. ergo illa similiter. Item omne falsum
infert singularem. Sed hec falsa pater
diligit se spiritu sancto. ergo et prima. Sed

dicas quod diligere tenetur notionaliter.
Contra nulla notione convenit
mutuo reflecti unam personam
super aliam sed secundum dilectionem est
mutua reflexio in predicta locu-
tione ergo diligere non tenetur no-
tionaliter ergo idem quod prius. Item
nulla notio convenit duabus personis ~~nam~~ pater
et filius diligunt se convenit duobus nam
pater diligit filium spiritu sancto et filius di-
ligit spiritu sancto quod patrem ergo non te-
notionaliter ergo idem est quod prius. Item
pater et filius eodem amore diligunt
se et nos. sed dilectio dei ad nos est
essentialiter cum connotet effectum in
creatura ergo pariter cum deus diligit se
Item si tenetur notionaliter quero quia
notione non est dare nisi spirationem
ergo aut passive aut active. si ac-
tive ergo idem est diligunt se quod
spirant. sed hec falsa spirant se ergo
et prima. Si passive hec illa non
solvitur quia si sed de solo spiritu sancto. Si
dicas quod denominative predicatur Contra
omnes proprietates que de persona predicantur
in duobus concretive pure et abstracti-
ve ergo cum processio non conveniat patri
et filio in abstractione ergo nec denomi-
native. Propter has difficultates intelli-
gendam est notandum quod quidam posuerunt hanc
locutionem simpliciter negaverunt et dixe-
runt omnes consiles esse retra-
ctatas esse a beato Augustino in sua pli-
in hac scilicet pater est sapiens sapientia
genita, sed hec solutio non potest sta-
re quia non solum eam dicit Augustinus
sed etiam sancti alii quorum dicta Augustinus
non retractavit. Ideo sunt alii qui
eam simpliciter concesserunt dicentes
hanc locutionem debere intelligi per
appropriationem non per proprietatem ut sit sensus

pater et filius diligunt se amore
communi appropriato spiritui sancto. sed ista solutio non
potest stare quia tunc pariter hec esset con-
cedenda pater et filius sunt boni
spiritu sancto cum spiritui sancto bonitas appropriatur quod
tamen nullo modo conceditur. ergo prima o-
pinio non potest stare que simpliciter di-
lectas locutiones negat cum multiplex
auctoritas eas dicat. Similiter sequens que
simpliciter concedit non potest stare cum mul-
tiplex ratio contradicat. Restat igitur
eligere opinionem mediam scilicet quod uno modo
sit vera alio modo falsa. Nam hoc quod
est diligere potest teneri vel notionaliter
vel essentialiter. secundum quod tenetur essen-
tialiter dicit verbum complacentie que com-
munis est tribus. secundum quod tenetur notio-
naliter sic dicit verbum fecunditatem
ad producendum personam ex se que quidem
fecunditas solum est in duobus quamvis
voluntas sit in tribus. si ergo tenetur esse-
tialiter falsa est locutio quia tunc sensus
est pater et filius sunt spiritu sancto et in
hoc sensu pronomen in verbo construitur
recipiente. si autem notionaliter vera est
sicut probant rationes ad oppositum
et in hoc sensu pronomen construitur
cum verbo retransitive. Unde sensus est
pater et filius diligunt se i. pater diligit
filium et filius patrem tunc vera est lo-
cutio quia amor qui est spiritus sanctus
est amor nectens patrem cum filio et
converso et tunc non licet inferre ergo pater
diligit se spiritu sancto. et hoc patent via
media. Nam primum procedit secundum quod
diligere tenetur essentialiter. sed pariter
niam sapere non dicitur notionaliter
sicut diligere sed vel est quod vel
appropriatum. Item pariter quia procedit
in quod obliquis construuntur recipi-
ent et tunc diligere tenetur

notionaliter. Ad illud quod obicitur quod non
possit dari tenere notionaliter intel-
ligendum est quod sicut generatio duplex po-
test signari uno modo ut dicit emanationem, alio
modo ut dicit modum emanandi super addi-
tam expressionem, et primo modo per hoc verbum
generare, 2o modo per hoc verbum dicere, sic
et spiratio duplex potest signari primo modo
per hoc verbum quod est spirare, 2o modo per ali-
quod est verbum diligere, quemadmodum
dicere importat generationem et ultra gene-
rationem expressionem circa personam sic et
diligere. Unde sicut dicere importat
actum generandi et declarandi sive expri-
mendi, et ratione actus declarandi pa-
ter se dicitur verbo, hoc est declarando
sive exprimendo generat verbum vel
generando verbum se exprimit verbo, sic
et in proposito diligere actum importat
connectendi sive concordandi et spirandi,
et ratione actus connectendi dicitur pater
et filius diligunt se spiritu sancto, hoc est
in invicem concordando spirant spiritum
sanctum vel spirando spiritum sanctum in invicem conveniunt.
Ex istis patent obiecta contra nos cum obicitur
de mutua complacentia, patet responsio quia
hic actus est notionalis et non intellectui.
Ad id quod obicitur quod diligere essentialiter convenit
tribus et dicitur respectu creature, dicendum
quod non convenit tribus ratione spirationis
quam importat, et ideo communis dicitur
respectu creature non tamen dicitur notionale
omnino sed connotat aliquid notionale,
dicit tamen notionem ratione respectus
quem importat ad personam sicut
superius dictum est de verbo et dono. Ad
illud quod obicitur per quam notionem spirat
pater quod spirat per quam spirare verum
non licet per eam ponere verbum spiran-
di quia alio modo importat illam no-
tionem. Unde sicut generatur hoc
pater dicat verbo non tamen hoc pre-
dicat filio et tamen dicere importat gene-
rationem sic in proposito intelligen-
dum est.

Secundo queritur in qua habi-
tudine construitur ille ablati-
vus cum dicitur pater et filius dili-
gunt se spiritu sancto, et quod in habi-
tudine forme videtur per ista: quia
petrus diligit amore a se procede-
nte formaliter, ergo pari ratione pater
et filius diligunt se spiritu sancto formaliter.
Item nichil denominat aliquid
ad quod comparatur ut ad principium solum
non competit ut informans, nam
spiritus sanctus est a deo non tamen
dicitur deus amare, sed amor est a
patre et filio ideo dicuntur amare,
ergo amor est in ratione forme. Item
omnis nexu aliqui nectit tenetur for-
maliter, sed spiritus sanctus est nexus, ergo
aliqui illo nectuntur non nisi pater
et filius, ergo etc. Item omni albedine
aliquid est album formaliter, ergo omni
amore aliquis est amans formaliter,
sed non amans formaliter amore
nisi ille cuius est amor, cum igitur
spiritus sanctus sit amor patris et filii ergo etc.
Item omne quod diligit formaliter
alio a se est diligens solum per
participationem, ergo si pater et filius dili-
gunt formaliter alio a se ergo dili-
gunt per participationem, sed hoc est
inconveniens, ergo etc. Item si aliquis
diligit aliquo formaliter illo tamen
septo impossibile est intelligere amorem
in eo sine ipsum amare, ergo si pater
et filius diligunt spiritu sancto impossibile est
intelligere patrem amare non in-
tellecto spiritu sancto, sed hoc falsum, ergo
et primum. Item nulla hypostasis

est forma. sed amor qui est spiritus
sanctus est ypostasis. ergo non est forma.
ergo nullus amore illo diligit for-
maliter. Item nullum relativum potest esse for-
ma sui correlativi. quia si quod for-
ma et formatum sunt unum relativum
aut distinguuntur a correlativo. sed
amor qui est spiritus correlative se
habet ad patrem et filium. ergo etc. Item omnis for-
ma est quid nomen nunquam est forma.
ergo si pater et filius diligunt spiritu sancto
formaliter amor ille procedit dili-
gere patris et filii. sed hoc falsum quia dilec-
tio ponitur. ergo etc. Pro dicendum quod aliqui
posuerunt quod ille ablativus construitur in
ratione signi non in ratione forme.
nam spiritus sanctus se habet per modum pro-
ducti respectu dilectionis patris et filii et
ideo illius est signum. unde dicunt
quod iste est sensus loquendi. pater et filius
diligunt se et huius signum est quod
procedit spiritus sanctus qui
est amor unionis et indivisus. sed
hec positio non est sufficiens. licet enim ab-
lativus posset construi vere in ra-
tione signi sive verbo. tunc hec esset
vera pater et filius diligunt se amo-
re creato. quia amor creatus signum est
illius quia illius effectus. si tu di-
cas quod istud non est signum ita proprium
primum. obicitur quod tunc hec esset vera
simpliciter pater est sapiens sapientia geni-
ta cum sapientia genita signum sit
maxime sapientie in patre generante. ali-
orum positio fuit quod ambo i.e. construitur
in ratione forme. dicunt enim quod di-
ligere se nichil aliud est quam de pa-
tre et filio quia in unionem connecti
et quasi nexu formali connectuntur
et spiritus sanctus est ille nexus ideo formaliter
loquendo vera est pater et filius diligunt se spiritu
sancto hec similiter est vera pater et filius

nectuntur nexu. sed hec positio non
potest omnino stare. quia cum dicitur pater et
filius nectuntur aut nectuntur dicit a-
liquid quod sit in patre patre et filio et spiritu sancto
aut quod est in eis ut prolatum a spiritu sancto.
si quod est in eis a spiritu sancto ergo pater et filius
aliquid receperunt a spiritu sancto si ad eum
possunt recipere patrem ergo totum. ergo sit
a spiritu sancto quod est inconveniens. restat ergo
quod hec quod est connectuntur dicit aliquid
quod est in patre et filio ut prolatum. spiritus sanctus
ergo sit passiva secundum modum dicen-
di activa est secundum rem et sic hec spiritus sanctus
comparatur ad connexionem ut ad prin-
cipium non ut in ratione forme. omnino
patet ergo quod prima positio dicit nimis
sufficienter. secunda dicit minus convenienter
quam verius exprimit. et prima fuit magistri
symonis tornacensis secunda fuit magistri
willelmi antisiodorensis et licet neutra sit
omnino sufficiens tamen utraque habet aliquid
in se verum. nam prima dicit quod spiritus sanctus
se habet ad patrem et filium ad modum pro-
ducti et hoc quidem verum est. Secunda
dicit quod amor comparatur ad amantes
ut in ratione forme et hec quidem
vera est et ideo ex hiis duabus posi-
tionibus quarum una est insufficiens
alia excedens colligitur media positio
sobria et sufficiens videlicet quod ille
ablativus construitur in ratione effectus
formalis dicat notare effectum
qui est ex forma et hec fuit positio ma-
gistri de sancto victore qui hoc clare vidit
veritatem unde redarguit illos qui
reputant hanc questionem insolubilem.
unde dicit quod sic omnino dicere ego di-
ligo te amore a me procedente ibi
est constructio in ratione effectus forma-
lis secundum propositum et hec similiter est vera
unica amor a te procedens est in te

requiescens ut uniens et inherens
quod est actus sed in divinis amor a
patre et filio procedens est in eis re-
quiescens ut uniens non tamen
ut inherens quia non est actus sed
substantia et ypostasis et ideo habet mo-
dum rationem forme. concedende sunt
rationes ad hoc inducte quod albus
habet duplicem modum rationem forme quod
tamen ultimo obicitur non valet quia
omnis albedo est forma, sed aliquis
amor est ypostasis / ad illud quod
obicitur in contrarium Si formaliter aliquid
diligit. ergo per participationem. dicendum quod
diligere alio per certam fit participa-
tionem. sed affectus personalis non [illegible]
lingua animi humani amor non
est, sed ab ipso procedit amor ideo se-
ipso non diligit pater vero amor est
et spiritus sanctus cuius amor est ideo
diligit seipso diligit eciam spiritu sancto
et ideo patet quod non per participationem
et ideo patet sapiens, quod cum pater
seipso diligit amore notionali lo-
quitur intelligi amare patrem spiritu sancto non in-
tellectu, si autem non est de amore
notionali rationes sequitur procedit
de forma secundum quod habet perfectionem ac-
tuum forme, forme enim est inherere
et id non est ypostasis ideo eciam non
distrahi ibi vero albus cadit ab
actu forme qui est inherere et tenet
actum forme qui est unire / ad illud
quod obicitur quod forma procedit id est omnis
est forma dicendum quod loquitur de for-
ma secundum quod habet rationem esse quia
sic procedit, sed albus cadit a racione
[illegible] quod sic constringitur per modum
effectus formalis. patet ergo quod quedam
non ibi est racio forme quedam non
racio signi et in hoc patet responsio ad
omnia quesita

Consequenter est quod phisicatur de
hac locutione pater est sapiens
sapientia genita et contra hoc que-
runtur duo. Primo queritur utrum illa
locutio sit admittenda. 2o ad in-
tellectum huius utrum sit hec admit-
tenda, pater est potens potentia
genita

Quod autem prima locutio sit ad-
mittenda obicitur hoc modo
1 cor. 1 christum dicimus dei virtutem
et dei sapientiam sed unumquodque est sa-
piens sua sapientia ergo si christus est sa-
pientia patris et sapientia genita pater
est sapiens sapientia genita / Et augustinus
vi de trinitate. filius est ars quedam
omnipotentis et sapientis dei ubi omnia
novit sed unumquodque arte sua sapiens
est sua arte, ergo pater est sapiens fi-
lio ergo etc. / Item hoc videtur ratione per-
fecte quod omnis amans a quo procedit
amor est amans amore a se pro-
cedente ergo omnis sapiens a quo
procedit sapientia est sapiens sapientia a
se emanante. sed pater est huiusmodi ergo etc.
Et augustinus xv de trinitate novit deus pater
omnia in seipso novit et in filio sed
in est nosse omnia et sapientissimum
esse si ergo omnia novit in filio non
tamen seipso sed eciam filio est sapiens
Et deus pater omnia dicit verbo suo sicut
dicit augustinus xi confessionum verbo tibi coeterno
dicis quecumque dicis. sed dicere ut dicit
anselmus est intelligere ergo pater omnia in-
telligit verbo mediante ergo tamen idem sit
esse sapientem et intelligere patet etc.
Item in divinis sapere est esse. ergo si
pater est sapientia genita ergo et sapientia
genita hoc autem falsum ergo et primum
Item non intellectus gravatur quia
est intelligere deum sapientem. ergo
sapientia genita non est racio sapiendi dei
patris. dicendum quod sine distinccione
sapientem dicitur essencialiter quod

locutio simplex est falsa. et si ali-
qui legitur ab aliquo sancto est exponen-
da. unde augustinus in libro retractationum
illas videtur retractare dicens quod nimis
illam questionem in libro de trinitate tra-
ctavit ii. scilicet dicat quando credentes
illam rationem non valere si pater
sit sine filio cum filius sit eius
sapientia pater sit insipiens. quia sapientia
non tantum convenit filio sed patri et
filio et spiritui sancto et hoc ipsum dicit de trinitate
et hoc in pluribus locis secundum magistrum
in xvi° et xv°. Ad aliud quod obicitur
quod filius est sapientia et virtus patris.
dicendum quod ista conceditur filius est sa-
pientia patris. nec tamen ista pater est
sapiens sapientia genita. unde nota
quod cum dicitur sapientia alicuius hoc dupliciter
dicitur aut sicut subiecti ut albedo
petri. aut sicut principii quod eius
originem importat. cum ergo filius est
sapientia patris non aut dicitur pater est
sapiens sapientia genita ablativus
construitur in ratione causalitatis vel in
habitudine forme vel principii et
materie forme et ideo falsa est quia
filius nec forma nec principium
est patris. si tamen quedam sunt que non
construuntur in ratione formalis effectus
sicut amor sic amante a quo pro-
cedit dicendum quod non est simile et causa du-
plex est. una communis alia spe-
cialis. communis quia sapientia est a vo-
luntate quia quidem sunt actus qui
dicunt motum a rebus ad animam ut
sapientia quedam ab anima ad res ut a-
mare. Item comparatio amoris ad ama-
tum est in ratione excuntis non
in ratione incipientis et ideo amor
de se importat formam et effectum sed
sapientia quia dicit ad intelligentem non
ut ab intelligente ideo ablativus
non importat formam nec effectum et

ideo est locutio falsa. alia ratio est
specialis in divinis quia amor procedens
est amor qui est non per modum affectionis et dili-
gere sic dictum notionale. unde impor-
tat originem ut supra monstratum
est sed sapientia semper essentialis et sic
quod est sapientem nullo modo per no-
tionale. quia nullo modo dicit originem
est locutio falsa. Ad aliud quod obicitur
quod pater novit omnia in filio dicendum quod
differt dicere novit filio et in filio.
Nam cum dicitur novit filio ablativus
importat rationem forme vel prin-
cipii cognitionis et ideo falsa est simpliciter. Ergo
non est dissimile dicitur novit in filio
quia prepositio sive casuali potest deter-
minare hoc verbum novit in com-
paratione ad subiectum et tunc est locutio
falsa. est enim sensus quod filius sit prin-
cipium cognitionis vel potest verbum determinare
in comparatione ad obiectum et tunc vera
est. et est sensus quod filius sit rebus
cognitis ratio et exemplar et causa
cognitionis. et quod iste possit esse sensus bo-
nus patet qui cum cognoscat
perfecte aliquem cognoscit omne quod
est in illo. Si ergo pater perfecte cogno-
scit filium et in filio sunt omnia
ergo omnia cognoscit in filio. nec
tamen ex hoc sequitur quod sit sapiens
filio quia tunc significaret quod filius sit
ratio cognoscendi ipsi patri. Ad illud
quod obicitur ultimo quod pater dicit omnia
verbo. dicendum quod hoc quod est dicere im-
portat originem importat et effectum in
creatura quem efficit per verbum sed
intelligere non importat de se nisi
solum modo actum essentialem. ita quod
nec importat de se respectum ad personam
nec ad creaturam. ideo non omnino
idem est dicere omnia verbo et intelli-
gere omnia verbo dicere cum idem est

~~sed intelligi sed amplius impertit~~
Secundo queritur utrum hec lo-
cucio sit admittenda pater est
potens potentia qua genuit sine brutte-
re. Et videtur quod sic quia quicumque operatur per
aliquem et non potest sine eo habet potentiam
ab eo sed pater operatur per filium et non
potest operari sine filio ergo etc. Item in
divinis est idem dicere et operari sed pater
operatur per filium potest per filium sed quicumque
potest per alterum est potens potentia
genita. Item sic se habent esse ad
sapientiam sicut operari ad potentiam sed bene
sequitur iste nomine per illud ergo est sa-
piens per illud ergo bene sequitur iste
operatur per illum ergo habet potentiam per
illud sine ab illo ergo etc. Contra omne
quod pater operatur per filium licet [illegible]
aut importat causam vel instrumentum
quia tunc filius non esset cooperaretur
patri et non esset indigens sicut agens
per instrumentum ergo in racione etc. et si hec
ergo filius dat operari patri ergo et po-
tentiam operandi. Si tu dicis quod non
dicit racionem causalitatis sed subauctoritatis
tunc ergo similiter habet esse subauctoritatem
in operando sicut filius quia racione dicitur
pater operari per filium eadem racione per se.
Si dicis quod hec est verum per affirma-
cionem quero racionem affirmacionis tamen
cum operans sit per potentiam et potentia affecta
patri non filio non ergo filio potest
affirmari operari per filium. Contra tu nunc
causa operacionis sit voluntas et illa af-
firmatur similiter videtur quod magis de-
beat dici operari per se quam per filium.
Secundo idem est esse potentem quod ca-
usa si pater est potens potentia genita
ergo habet esse ab illa. Item potentia affirma-
tur ergo tunc per proprietatem nec per affir-
macionem convenit filio ergo [illegible]

~~magis est magna quam ista pater~~
est sapiens sapientia genita. Item
potentia qua aliquis est potens secundum or-
dinem intelligendi antecedit posse
ergo hec est omnino falsa pater est potens
potentia genita et magis improprie
quam aliqua predicta ad intelligendum
autem obiecta notandum quod hec regula
sapienti dari de hac proposicione per
quod ad verbo absoluto importat auctoritatem
ut ad sed iste est bonus per illum
vel sapiens vel potens ad verbo
vero transitivo importat subauctoritatem
ut rex punit per ballivum. Dicendum ergo
est quod hec est falsa pater est potens
per filium. Hec tamen vera pater operatur per
filium et non valet argumentum operatur
per filium ergo per illum quia primo im-
portat causalitatem in respectu effectus
et secundo respectu patris. Ad id ergo
quod obicitur quod qui operatur per aliquem
potest per illud dicendum quod falsum est quia hec
non est quod habeat potentiam ab illo sed
quod habeat potentiam cum illo communicantem
et dat illi posse ideo per illud operatur
et non potest sine illo. Ad id quod ob-
icitur quod non differt operari et po-
tentia dicendum quod verum est per operacionem
ad se sed differt autem quantum ad effe-
ctum concludendum. Ad id quod obicitur
quod sequitur nomine per filium ergo est sa-
piens per filium ergo etc. Dicendum quod non
est simile de nesse et operari quia cum
nesse sit verbum intransitivum non connotat
effectum sicut operari et ideo per-
sona potest cum ipso importare subauc-
toritatem. Ubi cum est subauctoritas
notatur quod aliquid sit a duobus et
ab uno per alterum et pater per illud
Ad id quod obicitur utrum dicat rem

esse vel instrumenti / dicendum quod nemo dicit patrem sed sub auctorem quae importat rationem virtutis sed quantum ad illud quod est ibi complectamus / Quod obicitur quod filio appropriatur filio sicut dicitur virtus (pe) patris .i. christum dicimus dei virtutem et sapientiam ratio autem quare virtus appropriatur est quia virtus est ultimum potentiae sive potentia ultimata / Cum igitur filius procedat a patre secundum omnimodam complementum potentiae / nam generare est actus perfectae potentiae perfectum cum est unum quod quis potest generare tale quale ipsum est quia igitur filius accipit potentiam producendo complementum perfectionem sicut pater et pater est ut spiritus sanctus ideo virtus ei appropriatur. idem dicitur virtus prius et veritas et pater operari per filium / aliter potest dici quod virtus dicit immediatam ordinationem ad opus per dispositionem filio appropriatur dispositio ideo et ipsi dispositio etc. patent omnia inconvenientia per hoc etc. patet illud de voluntate quia sicut dicit Hugo voluntas non exit in opus nisi mediante virtute et ideo virtus est etc. immediate etc. patent omnia contraria

Circa praedicta sunt dubitationes contra litteram et primo de ratione Augustini quam ponit in littera. Si pater est sapiens sapientia genita quam genuit et hoc est ei esse quod sapere quod est sapientia genita videtur cum illud argumentum non valeat quia illud non valet hic est pater et quod operari Si operatur per filium quod est per filium quod nec simile illud argumentum valet si in divinis quod non est simile quia operari connotat effectum obiectum quia idem est patri esse quod esse patrem sed tamen illud argumentum non valet pater deitate est deus quod deitate est pater ergo similiter non valet hoc argumentum est sapiens sapientia genita quod est sapientia genita / Ad primum dicendum quod argumentum Augustini est validum quantum ad sapientem et esse in divinis non dicit modum dicendi a parte rei sed solum a parte nostra non sic autem est de esse et operari et si operari quantum ad principale significatum sit idem quod esse tamen quantum ad connotatum differt et potest esse contingens et ideo potest esse ibi accidentaliter hoc quod est esse deum et esse patrem quamvis non differunt quantum ad essentiam vel modum essendi tamen differunt quantum ad modum se habendi quia verum est in divinis absolutum et comparatum et ideo non tenet paternitas in deitate sicut sapientia ideo habet aliud modum dicendi qui potest esse conveniens vel alicui attributi ideo ibi est accidens non autem in argumento Augustini / Ad quaestionem de hoc quod dicit quod pater non est sapiens sapientia genita sed ingenita videtur cum male dicatur quia si contrarium appropriatur patri ita sapientia filio sed contrarium non docet dici ingenitum sicut dicit Anselmus in libro de moribus nec sapientia pater nec debet dici ingenita / Et si sapientia potest dici ingenita pari ratione potest dici sapientia procedens et ita videtur quod sapientia potest appropriari absolute spiritui sancto, contra hoc videtur quia non dicitur potentia sicut sapientia de sapientia / Ad primum dicendum quod sapientia est de nominibus mediis quae sunt nata supponere pro persona et ideo sicut dicitur deus de deo et deus genitus et ingenitus dici sicut sapientia non tamen ita potest quia nomen abstractum est habitum non magis tamen dicitur sapientia de sapientia quam claritas de claritate quia claritas habet in maiori abstractione quam sapientia et ideo magis abstrahit a ratione

originus secundum hoc est etc. conce-
dendo quod possit dici sapientia procedens
licet ad hoc minus proprie. Nec va-
let illud argumentum de spiritu sancto quamvis enim
sapientia non sit affabilis spiritus sancti-
fica per determinationem admictitur sit basi-
alis quae non de potentia de potentia dicitur
quod non ita proprie dicitur sit sapientia
de sapientia. quia sapientia affatur filio
qui est ab alio. et ab alio est omne
quod sit. ergo et sapientiam et ab alio sit.
ideo sapientia genita quae sua affatione
supponit sapientiam ingenitam. sed
potentia affatur patri qui non est ab
aliquo ideo non sic de potentia de
potentia vel potentia genita. Item quaeritur
de hoc quod dicit Augustinus in libro
retractationum et ponitur in littera melius ista
nomina in libro de trinitate tacerem.
Videtur enim non convenienter loqui quia omne
comparativum in utroque extremorum presup-
ponit consimile suppositum. sed ibi me-
lius ergo utrobique bene. Ergo si ibi
dicit quod pater est sapiens sapientia qua
genuit videtur quod dicat verum.
Respondeo dicendum quod abusiva est comparatio
quia in libro de trinitate dicit grandiloque
et ideo si ibi bene posuit. quod hic
male conclusio adducitur tamen quia aliqua
vera dixit in libro lxxxiii quaestionum de hac
questione ideo non omne male secundum quo-
dammodo bene et quodammodo male et lo-
quitur quod ibi melius timeret quod
aliquid sit ibi male dictum cum non
verum opposito asserit per concomitantiam
destruit et reliquum. Item quaeritur
de hac questione magistri. quod sapientia geni-
ta est sapientis de sapientia ingenita
videtur enim non esse bona quia non
videtur ad quid inducere. Non enim

quaeritur quod sapientia genita sive fi-
lius sit de patre sed hoc quaeritur
utrum filius sit sapientia ingenita.
Respondeo dicendum quod magister bene inducit his
verbis pandens in consequenti
hanc distinctionem quod aliquid esse sa-
pientem aliquo hoc est dupliciter
aut ita quod ablativus teneatur formaliter
etc. filius est sapiens sapientia
genita et pater sapientia ingenita et
ita quod teneatur originaliter etc. est sa-
pientia genita sic de sapientia inge-
nita. filius est sapiens sapientia in-
genita sed quod ablativus ut plurimum
construitur in ratione formae ideo magis
cause est locutus dixit. quod filius
qui est sapientia genita est de sapientia
ingenita ut verbum non accedit calum-
niam et ideo bene inducit. Item quaeritur
de hoc quod dicit quod utraque est una
sapientia et tamen filius pater est sapientia in-
genita. videtur enim dicere duo contradictoria.
quia iste proprietates dicunt sapientiam contra-
hunt et quae sunt proprietates distin-
ctione distinguunt. et hoc patet quia
si filius pater est sapientia ingenita
quod si sapientia distinguitur ergo est alia
et alia sapientia non ergo una. Item
videtur enim dicere contradictoria quod so-
lus pater est sapientia ingenita aut in-
sapientia dicitur essentialiter aut personaliter.
Si personaliter ergo non una sapientia est
genita et ingenita cum pater et filius
non sint una persona. Si vero essen-
tialiter non ergo solus pater est sapientia
ingenita. Respondeo dicendum quod in hoc nomine
sapientia est duo considerare scilicet significatum
et suppositum quantum ad significatum est
essentia. sed suppositum est persona
et ille determinationes genita et

ingenita respiciunt suppositum
non signum. et ita distinguit sup-
positum manente unitate in si-
gnificato sive in forma et sapientia
genita et ingenita est alia et alia
scilicet persona sed non est alia et alia sa-
pientia. sic non est alia essentia.
et ideo magister bonaventura ponit magi-
strum dicens quod significat essentiam et
supponit personam quandoque quandoque vero
dicitur essentialiter aut personaliter.
dicendum quod quantum ad signum dicitur essen-
tialiter. sed quantum ad suppositum dicitur
personaliter et ideo nulla est contro-
versia. Tertio queritur de hoc quod dicit
quod filius non a se agit cum patre
in eo manens operatur. sed similiter
filius manet in patre ergo pari ra-
tione pater non a se agit. Item vi-
detur dicere tamen dicit infimus sit
non a se agendo nisi a deo ipse
agit. quia secundum hoc cum omnis
creatura agit a deo tunc videtur
esse agens infimum nec in hoc
videtur filius differre ab aliis per-
sonis. dicendum quod hilarius duo conatur in-
tendere unde ex verbis dominum in Johanne
et illa duo ostendit deducendo ad
impossibile. Ipse enim dominus dicit Jo. xiiii.
verba que ego loquor a meipso non
loquor pater autem in me manens
ipse facit opera. ex hoc ergo arguit
quod filius non agit a se sed a patre
immediate ipse non tamen ut tempora-
lis sed ut primum se aut non ma-
net filius in patre sed tamen temporalis
alia autem dicitur est dominus Jo. viii.
ubi dicit qui misit me non re-
liquit me solum quia que placita
sunt ei facio semper. Si ipse per se
agit una cum patre. tunc ergo
per se agit. hec duo probat per de-
ductionem ad impossibile. quia omnis

potentia a patre potentia que primo residet
in patre ergo si filius non potest a deo
simpliciter est impotens vel infimus
quia infimus habet potentiam deficientem a
se non a deo. Item si filius non agit
per se non agit per virtutem propriam sive
equalem. ergo alia est virtus patris
et filii. a se enim et non a se non sunt
distinguenda in natura sed solum in persona
quod dicit rationem principii vel ori-
ginis per se aut et non per se. quia
per se dicitur quod procedens sit. Contra
per hoc ponit diversitatem in natura.
et ideo filius agit per se quamvis non
a se. Quarto queritur de hoc quod dicit
quod una est tamen sapientia patris sed non
unus modo dicitur. videtur enim male
dicere. quia sapientia semper dicitur essentialiter
ergo similiter dicitur tamen uno modo debet
per hoc magister non vult dicere quod sapientia
sit dicta multipliciter. sed quod sapientia
patris quia genitus possit recipi in ratione
originis. et sic dicitur filius sapientia patris
vel ipsa sapientia genita sapientia patris.
quia est a patre vel potest intelligi in
ratione subiecti ut dicitur sapientia patris
sicut albedo petri. et sic sapientia genita
non debet esse patris. sed filii. quia ergo
ratio impetrata passiva per hoc adie-
ctivum genita non est in persona
patris et filii una. ita est loquendo
ratione determinationis non ratione eius quod
est sapientia quia una et eadem sapientia
est pater et filius et spiritus sanctus. et illa
est sapientia patris et filii et spiritus sancti.

Post supradicta

Magister
nitimus considerare distin-
guit magister de nominibus singu-
laribus et de pluralibus per se et si-
gillatim. hic duo agit loco de

d. xxxiii.

hiis que dicuntur in comparacione
et hoc secundum convenienciam et differenciam et
dividitur pars ista in duas partes in prima agit
magister de proprietatibus in comparacione
ad essenciam et personas in 2a vero agit
de comparacione persone sive rei nature
ad naturam infra distinctione xxxiiii Pre-
ceteris addiscendum est. Prima pars habet
duas secundum duo opera sapientis quorum
primum est non mentiri de hiis que no-
vit et secundum est mencientem posse
manifestare. Unde in prima parte primo
ostendit et probat veritatem in 2a con-
cludit et defendit contrariam sententiam ibi
hec autem aliqui negant. Prima pars
habet quatuor particulas in prima ostendit
quod proprietates sunt persone et in primo
probat rationibus proprietas [illegible] quod contra
est distinctiva. In 2a ostendit illud
ex violencia auctoritatis ibi Sabelli-
us hec sunt determinantes ubi ponit au-
ctoritates. In tercia ostendit hoc idem per
naturam dune simplicitatis ibi Cum igitur
de simplicitate dicitur. In quarta
ostendit quod proprietates non [illegible] sunt
[illegible] differencia essencia et hoc pro-
bat efficacia auctoritatis ibi [illegible]
[illegible] proprietas prima nata est nisi
ponit auctoritatem hylarii. Hec autem
aliqui negant [illegible] hec est 2a
pars in qua ponit [illegible] plicare
defensionem ponendo aliorum rationes
et suas rationes et quia duplex est
modus impugnandi veritatem scilicet per
rationes et per auctoritates ideo hec habet
duas partes in prima ponit rationes
rationes in 2a auctoritates ibi
verumtamen nondum desistunt etc.
prima pars habet quatuor particulas in
prima ponit [illegible] et quod
proprietates non sunt persone et quod

curiosa videtur respondet ad hoc
non ad ordinem ibi Si vero apponitur
dicio ad hoc respondit rationem illorum
et reducit ad veritatem ibi Ceterum
heretica improbitas etc. Tercia et
ultimo subiungit earum interrogationem
et quia curiosa est frangit earum in-
manie inquisitionem ibi Si forte que-
ris cum hec proprietates etc. et quia
haud penitus posset subterminari ideo
primo ponit oppositum et 2o responsionem
et id manifestum est in litera. Verum-
tamen nondum desistunt etc. hec est
ultima pars in qua respondet magister au-
ctoritatibus quas inducunt et habet
hec pars duas partes secundum duas au-
ctoritates augustini quas inducunt et
prima sumpta est ab augustino de trinitate
[illegible] prima ponitur ibi Verumtamen
nondum desistunt etc. 2a ponitur
ibi Item volunt etc. et quia
haud potest subterminari ideo primo po-
nit auctoritatem sive rationem 2o
vero dissolvit

Ad intelligenciam predictorum quero
quatuor questiones. Primo queritur
de comparacione proprietatis ad personam
2o de comparacione proprietatis ad essen-
ciam. Tercio queritur de comparacione
eiusdem proprietatis ad actus. Quarto queritur
de comparacione eiusdem proprietatis ad se-
ipsam. Circa primum ideo ad primum que-
ritur de comparacione proprietatis ad per-
sonam et queritur utrum proprietas sit
persona et quod non ordinarie hoc non
[illegible] est vere determinans et de-
terminatum et secundum rem ibi determinans
differt a determinato si non differt
non est ibi determinans nec [illegible] toto
est determinatum [illegible] in [illegible] est proprietas
vere determinatum et proprietas vere
determinans [illegible] proprietas non est [illegible]

sm modum dicendi solum di-
stinguunt personam. ergo proprietas di-
ffert a persona. si differentia non atten-
datur de se in abstractione ergo nec
proprietas de persona vel econverso. Item
ubicumque est vel abstractum et concre-
tum ibi differt quod abstrahit ab
eo a quo abstrahit. Sed proprietas
signatur in concretione ad personam
cum dicitur pater. et in abstractione di-
citur paternitas. et non tamen est differentia in
modo loquendi quia ad differentiam de patre
quod non de paternitate. ergo non differt
paternitas a persona. sed quod vel di-
ffert ab alio non predicatur de eo. Re-
sponsio in abstractione. Ubicumque est
absolutum et respectivum, absolutum
non est iste respectus. quantumcumque se-
cundo referatur. unde cum in ma se
ipsa referatur ad formam non tamen est
ipse respectus ad formam. ergo cum
in divinis persona vel est subiectum
absoluta et relativa. sit vero re-
spectus quibuscumque sicca relative
persona non est verus respectus
sive ipse respectus nec econverso. ergo proprie-
tas non est ipsa persona. ex hiis pa-
tet quod supponebat arguebat ponen-
tium quod persona non est proprietas
nec econverso. et quia omne quod est in patre
est persona propter summam simplicitatem.
arguebat aliud quia proprietates non
sunt in personis sed assistunt. et quod
ista posset conveniens videtur auctoritate
boetii de trinitate. dicit cum quia relatio
non in eo quod est et consistit sed in
comparatione. Et hoc idem ostenditur
ratione quia omne quod advenit alicui
et recedit sine sui mutatione non
ponit aliquid quod sit in illo sed so-
lum assistens. sed relatio est huius-
modi patet in decretis et supra similiter
ergo etc. Contra quia proprietates non

sunt relationes non sunt persone
nec in personis sed assistunt. Contra
omne simplicissimum est id quod habet
excepto eo quod relative dicitur. hec
est augustinus in xi° de civitate dei et per se notum
est. sed divina persona est simplicissima
aliter non esset deus. et non dicitur
relative ad proprietatem. ergo est proprietas.
Item omne perfectissimum est omne illud a
quo perficitur et denominatur. hec per se
notum est quia tunc denominans et per-
ficiens esset perfectius eo. et anselmus ex-
ponit. ut de trinitate dicens. quod quia
deus est maxima ideo est sua ma-
gnitudo. sed persona divina est perfectissi-
ma et denominatur sua proprietate.
ergo persona est sua proprietas. et pater
est paternitas. Item omne simpliciter
primum est quicquid habet excepto eo quod
est ab illo. Nam si habet aliquid
quod non sit ab ipso vel quod non sit
ipsum illud est eque primum ut ipsum.
ergo ipsum non erit simpliciter primum. Si
pater habet paternitatem et paternitas
non est ab ipso. et ipse est simpliciter
primum. ergo pater est paternitas. eadem
ratione filius est filiatio et spiritus sanctus
est processio. Ex quibus concluditur
quod proprietates non tamen sunt persone sed
etiam in personis et quod illud verum sit
videtur auctoritate [illegible]. tres igitur per-
sonas expressas sub proprietatibus distin-
guimus. in libro de expositione
fidei catholice ad petrum. Et hoc
videtur ratione quia omne quod est aut est
ens per se et in se et in alio. pro-
prietates igitur aut sunt per se entes.
et ubi substantie aut in alio. sed alio
non nisi in personis. ergo proprietas
non est nisi in eo cuius est proprietas.
si per se. ergo proprietas est substantia. aut
ergo creata aut increata aut media
sed non creata nec media ergo

consistit respectus quo quod in eterna quod sunt persone, per quod dicitur quod de comparacione proprietatis ad personam multiplex fuit opinio. prima posicio fuit quod proprietates non sunt persone nec in personis sed assistunt personis sicut relaciones et racio que movit istos fuit personarum pluralitas et divina simplicitas. quia cum persone non plures sunt. plures sunt proprietates que non differentes sunt. et quia differentes sunt si essent in persona auferrent ei simplicitatem quare cum non possit auferri a divinis posuerunt proprietates esse assistentes personis non esse personas. et hunc videtur sonare natura relacionis que non videtur esse in subiecto nec predicare aliquid in subiecto sed dicit respectum ad aliud. et hec posicio et si racionalis fuit aliquo modo tamen stare non potest quia ponebat relaciones in divinis nec deum esse nec dicitur alicui damnum et si in principio sui medicorum [?] continuet errorem dicebat tamen ad magistrum et ideo tractata fuit in concilio remensi. et contra Gilbertus porretanus proprio ore retractavit. ideo fuit 2a posicio interim differens ab ista videlicet quod proprietates omnino sunt persone nec differunt nisi solummodo in modo loquendi. et tamen tres sunt proprietates sic tres persone et ista posicio fundata est supra summam simplicitatem. quia cum persone sint simplicissime seipsis distinguuntur et ipse sunt sue proprietates nec habent alias differentias etc sed solum modo loquendi et ista posicio quam sunt magis perfectiori [?] et magis est utilis vel probabilis quam precedens

actu et ipsa improbata est supra dicitur xxvi. quia una persona plures habet relaciones que sunt vere relaciones et plures persone unam habent proprietatem et una persona alio et alio modo se habet ad plura et secundum eas sunt rem quia non sunt [?] quia realiter aliquo modo differt proprietas a persona. et non solum modo loquendi sicut dicebat magister prepositinus. et propter hoc intelligendum quod utraque predictarum posicionum aliquid veri dixit. et in aliquo defecit. nam prima que dicebat quod proprietates aliquo modo differunt a personis. vera dixit sed in hoc male quod dixit simpliciter differre. Sequens que dixit quod proprietates sunt persone. verum dixit. sed in hoc defecit quod dixit quod nullo modo differunt a personis. ideo aliis duabus posicionibus addita est una vera et quarta posicio sicut tamen [?] tenent non negat quin proprietates sunt persone et in personis. sed aliquo modo differunt a personis. et quod ista posicio sit conveniens patet si quis inspiciat naturam proprietatis. Dictum est enim supra cum querebatur quid esset proprietas in divinis quod est relacio. Dictum est etiam quod relacio racione comparacionis quam habet ad alteram transit in substanciam in divinis. et ideo dicitur de subiecto sive omnis vere natura predicari ut patet ex premissis. Racione vero comparacionis quam habet ad obiectum manet verissime in divinis et habet aliquo modo differenciam a persona nec facit simplicitatis compositionem sed distinctionem respectivam est. compositio enim attenditur per comparacionem proprietatis ad subiectum distinctio respectu obiecti. et ex hoc patet

quod proprietas est persone et in persona
quia idem est per essenciam sine modo
essendi, differt tamen quantum ad mo-
dum se habendi. Concedende sunt
igitur rationes quod proprietates sunt persone
et in personis. Et patet ex dictis re-
sponsio ad primum argumentum. Quia
enim aliquitaliter habent rationem pro-
prietatis et quia persone modo se haben-
di, ideo proprietas vel determinat et di-
stinguit. Hoc tamen non tollit simplici-
tatem quia modus ille non addit ad es-
senciam. Ad 2m quod obicitur 2o de ab-
stractione, dicendum quod non est abstractio
secundum rem sed solum secundum modum loquen-
di et intelligendi quia abstractum re-
spicit subiectum in quo et secundum illum
respectum differt, quia tamen manet in
comparatione ad ipsum; hinc est quod relatio
non nisi modo loquendi differt, nec
tamen oportet quod sit vera ibi abstractio.
Ad illud quod dicitur quod absolutum
prius dicitur de respectivo, dicendum quod
verum est in creaturis quod respectivus
ipse verus autem est aliquid per essenciam
aut in comparatione ad aliud per essen-
ciam ut materia et forma, quorum
neutrum est in divinis, unde respectus
in creaturis ponit dependenciam
et ideo repugnat summe simplicitati
et ideo non ponitur in divinis, de
eo simplicissimum est independens
omne. In divinis autem relationes di-
cunt respectum sine dependencia et
ideo non repugnant summe simplicitati
et ideo dicuntur de ypostasibus.
Ad illud quod obicitur per modum
quod omnes relationes sunt assistentes,
dicendum quod esse dicuntur in comparatione
vel in relatione a boecio, non quod
non sunt in re sed quod sic sunt in re
quod non sunt in ea absolute sed in
comparatione ad alterum quo quidem

[illegible] et corruptio contingit re-
lationem corrumpi preter et desinere, vel
hoc quod non est in subiecto absolute
sed ad alterum intelligitur tamen est in sub-
iecto. Et hoc patet responsio ad illud
quod obicitur, nam illud non dicit veri-
tatem nisi in ente absoluto non
respectivo, et illud valet ex ra-
tione et verbis boecii. Ex ratione quia
quando dico hoc esse ordinatum ad ali-
quid non intelligo dico de illo de
quo dicitur, et quando de aliquo
quod non erat ordinatum fit iterum ordi-
natum, quia non cadit illud ad quod
ordinaretur et ideo cadit ordo in po-
tencia. In hoc non ratione sui sed ratione
eius ad quod est quantum est ex parte
sui cadit in actu et ideo nulla mu-
tatione facta in ipso sed in obiecto
incipit in esse et desinit, et hoc
patet ex verbis boecii quia boecius non
negat simpliciter quod relativum non in
eo quod est esse consistit sed non to-
taliter consistit, unde ipse dicit non
est predicatio relativa compositio rei
de qua dicitur per se addere vel mi-
nuere vel mutare, que non tota
in eo quod in esse consistit et ex ad-
iunctis quod aliquomodo consistit,
et ideo nec in creaturis nec in divinis
est verum dicere quod relatio non sit
in aliquo, sed verum est dicere quod non
tota est in aliquo absolute.

Secundo queritur de compa-
ratione proprietatis ad essenciam,
et queritur utrum proprietas sit essencia
et quod sic videtur quia cetera con-
tractum (?) in personis adderet proprietas,
sed non est addendum [illegible]
divina essencia [illegible], unde [illegible] [illegible]
proprietatem que deus non est non
[illegible] [illegible] credo. Item
essencia est in persona [illegible] et

proprietas aut ergo sunt ibi per creationem
aut per increationem. si per creationem ergo persona
est composita quod est inconveniens.
si per increationem eodem modo ergo proprietas
est essentia et essentia proprietas.
Item proprietas aut est aliquid aut
nil. si nichil ergo aut persona non
distinguitur aut distinctio persone nil
est. si aliquid sed omne quod est ali-
quid est vel essentia creata vel in-
creata sed proprietas non est essentia
creata hoc manifestum est ergo incre-
ata. Item omne quod est aut est
deus aut est melius deo aut minus
bonum aut malum. proprietas ergo aut
est deus aut melius aut minus
aut malum. sed malum non potest esse
quia deus est quo maius excogitari
non potest. minus non potest esse quia tunc
esset minor quam sit ipse. ergo est
deus. Contra Augustinus dicit et habetur
super [illegible] non omne quod est deus
quod pater sed deitate est deus pater
paternitate est pater ergo deitas non est
paternitas. Contra ad 2am. Re hoc ra-
tione. hec est exceptio unius per se
vera quod non est idem principium distin-
guendi et conveniendi formaliter loquen-
do. sed essentia est ratio conveniendi.
proprietas est ratio distinguendi ergo
proprietas et essentia non sunt idem.
Item nulla proprietas predicatur formaliter
de divina essentia sive substantia nisi
sit in illa. ergo si proprietates dicuntur
de divina essentia ergo sunt in
illa. sed proprietas ponit rem suam
circa subiectum in quo est ergo tunc
erit proprietas sit respectus ad re-
spectum ... distinctio de ne-
cessitate ponit proprietates distin-
ctionem circa divinam essentiam

si sunt in illa. Sed hoc est incon-
veniens ergo etc. Item si essentia est
proprietas aut ergo per se aut per accidens.
si per se ergo omnibus inest essentia
et paternitas. sed hoc falsum est. ergo si
est vera et vera per accidens ergo in
divinis non est ponere accidens
nec per accidens ergo etc. Item si proprietas
est divina essentia cum divina essentia
vel substantia sit creatrix et creat. ergo
proprietas creat quod non concedimus. Re-
spondeo igitur concedimus quod paterni-
tas sit essentia. et quod cum sit ado-
randa non tamen quod sit creatrix vel
sapiens. Respondeo sicut magister tangit in libro
aliquorum positiones sunt et imponit
pertinacie quod proprietas nec sit essentia
nec sit in essentia sed solum assi-
stens. Sed iste positio manifeste im-
probata est quia necesse est quod sit divina
essentia si est aliquid. propter hoc ad
intelligentiam obiectorum intelligendum
sic. primo notandum est quod relatio ratione
comparationis ad subiectum transit in essentiam
et ideo proprietas est divina essentia.
Ratione vero comparationis ad terminum
sive obiectum remanet et quantum ad hoc
est distinctiva differt ab essentia
non quia dicit aliam essentiam sed a-
lium modum se habendi. quia per com-
parationem ad essentiam vel personam solum
dicit modum nichil addens in com-
paratione vero ad correlativum nec dicit
rem et distinctionem et ideo non est va-
nitas in ratione intelligendi nec
compositio in re. sed vera distinctio. et
quamvis iste respectus non dicat aliud
quam essentiam ipsi comparatus plus
non ad quam principium ideo respectus
ille non est essentie ad aliud. Sed

persone ad personam, ideo respectus
et relationes proprie loquendo sunt
in personis non in essencia, quia
persone sunt que referuntur et disti-
guuntur in essencia autem non, quia
nec refertur nec distinguitur. Sunt
tamen in essencia communiter loquendo
quantum et improprie ut dicatur in divina
essencia esse omne quod est divina
essencia, vel omne quod est in essencia
vel persona. Ad illud quod obicitur quod a(?)
est deus alio(?) et pater, dicendum quod ablativus
dicit racionem dicendi vel deno-
minandi, unde et alietas per ablativum
signata accipitur solum quantum ad mo-
dum non quantum ad essenciam, ut patet.
Ad illud quod ulterius obicitur quod non est
ibi principium distinguendi et conveni-
endi, patet responsio quia proprietas non
distinguit in eo quod dicit in essen-
cia secundum modum, qui modus non dicit
composicionem quia differt in formam(?), nec
dicit solum intellectum, quia res est
et manet respectu obiecti. Ad illud
quod obicitur non predicatur de forma quod
non est in forma, dicendum quod non predicatur
de substancia ut de subiecto nec per inhe-
renciam, sed solum de persona sic
predicatur. Unde de essencia predicatur
quia essencia et proprietas sunt unum in
persona, non quia unum sit in alio.
Ad aliud quod obicitur verum predicetur per
se aut per accidens, dicendum quod non per se
quia per personam, non per accidens quia
persona non est accidens ab essencia. Quando
igitur res divine superexcedunt res
inferiores, sic et predicatio predicationes.
Ad illud quod ultimo obicitur quod si essen-
cia et proprietas, dicendum est ad hoc quod
proprius(?) proprietas sit essencia, tamen
essencia non supponit proprietates nec
econverso. Aliqua tamen conveniunt essen-
cie et proprietati, aliqua non. Unde notandum
quod quedam dicuntur de divina essencia
in se ut prima(?) illa que dicuntur
in comparacione ad creaturam, ut increa-
tum et huiusmodi, et hec dicuntur de
proprietatibus. Aliqua dicuntur de divina
essencia ut in personis ut esse com-
municabilem et esse in tribus. Unde talia
conveniunt essencie et proprietatibus et for-
me, et in hoc differt racio essencie
et proprietatis et talia non dicuntur de pro-
prietatibus. Preterea aliqua dicuntur
de essencia ut est principium actionis
ut esse potentem, sapientem, volen-
tem, ut racionale(?), et talia non dicuntur
de proprietatibus. Unde notandum quod adiectiva
essencialia que connotant in se respec-
tum ut creaturam a creatura(?) dicuntur
de proprietatibus, que autem dicuntur de
ipsa formaliter sumpta ut est forma
vel ut est principium non dicuntur. Et
patent omnia quesita.

Secundo queritur de comparacione
unius nocionis ad aliam. Et
queritur utrum una nocio sive proprie-
tas unius persone predicetur de alia.
Et quod sic videtur, quia ille composicio(?)
de natura cuius sunt ut dicitur
in arte prior(?) quod a est b et hec a est
c cum demonstrative ergo c est b. Et
fundatur iste silogismus super illud
principium per se notum: que conveniunt uni
et eidem sunt eadem inter se, sunt eadem.
Fiat ergo talis silogismus: pater est pa-
ternitas, pater est innascibilis, ergo pa-
ternitas est innascibilis. Si tu dicis
quod actus repugnat contra istum quia
est cum fallacia accidentis ut patet
hic: Petrus est individuum, Petrus
est homo, ergo homo est individuum. Con-
tra obicitur quod ubi est actus ibi ac-
cidentalis predicacio, quia non est

in abstractione ergo non est ibi actus
Item bene sequitur in concretione pater
generat. pater est masculus ergo masculus
generat. et tamen sic magis improprie
predicatur per modum actiui. ergo multo
fortius sequitur in abstracto. ergo hec
est vera paternitas est masculinitas / Ad
hoc dicitur a minori sic. Maior
est unio in una persona sive supposito
incommunicabili quam perfectionum in una
natura divina. sed tanta est unio perfectionum
in una natura divina quod una est
alia. ut bonitas est sapientia. ergo
multo fortius in persona una perfectio
predicatur de alia / Item maior est unio per-
fectionum in una persona quam proprie-
tatis et essentie in persona quia ibi
unio quantum ad rem est equalis
et quantum ad modum magis convenit
perfectionibus sive perfectiue. quia perfectiones sunt
natura sive essentia. sed tanta est v-
nio essentie et proprietatis in persona
quod una de alia predicatur. ut deitas
est paternitas ergo etc. / Item maior est v-
nitas vel unio perfectionis in una
persona quam duarum naturarum in eadem
persona sed propter convenientiam duarum
naturarum in una persona Christi est
propter communicationem. quod deus est homo
homo est deus. ergo pari ratione propter
convenientiam perfectibilium in una hy-
postasi una de alia predicatur / Con-
sicut se habet persona ad personam ita
notio ad notionem. sed una persona
non predicatur de alia persona. ergo nec
una notio de alia notione / Item
quod predicatur de aliquo in abstractione
non facit numerum cum illo. ergo si
notio predicatur de notione. non
sunt plures notiones sed una / Item
si notio predicatur de notione.

non sunt plures notiones sed una
Item si notio predicatur de notione
ergo spiratio est generatio. et spirare
est generare. ergo cum hec sit vera
pater spirat spiritum sanctum. et hec similiter
erit vera pater generat spiritum sanctum / Respon-
deo quod est predicatio per identitatem
et predicatio per inherentiam. predicatio
per inherentiam est in concretione et
hoc ratione suppositi ut album est
musicum predicatio vero per identitatem
est in abstractione et ratione forme
non suppositi. ut iustitia est boni-
tas. Dico ergo quod notio ad notionem
potest dupliciter considerari vel comparari
vel in concretione sic una predicatur
de alia. ut generans est spirans
et pater est masculus et hec quia conveniunt
in supposito. Si autem in abstractione
quia tunc notio proprie importat ipsum
respectum. et in una eadem persona
sunt diversi respectus sine sui confu-
sione. et hec sunt diverse comparationes
sic una de alia non predicatur
Ad id ergo quod obicitur de silogismo
dicendum quod autem illud silogismum pec-
cat accidens sic patet in exemplis prius
positis unde non valet forma si-
logismi sicut illud primum intelligi-
tur secundum idem. Non enim sequitur quod
si aliqua duo sunt similia uni
quod sunt similia inter se. nisi sint si-
milia secundum idem. Similiter oportet etiam
in relationibus ad aliquid sic quod respec-
tus unius ad alium non non tamen in
eadem (?) secundum idem verum etiam sint
ad idem. quia in relationes diverse
in eadem persona non sunt ad idem
sive ad eundem ideo non sequitur quod
si conveniant in supposito non per hoc etc.

~~conveniant nisi se et~~ patz. quia
silogismus nec primam conveniunt / Ad
2m quod obicitur quod non est ibi actus
dom quam sillaba acutus non solum
attenditur quantum ad predicatum acci-
dentale, sed etiam attenditur quantum
ad principium vel alietatem ita quod in u-
na acceptione sola conveniat et
alia sit efficiens sic est in propo-
sito. Nam per sim aliud comparatum
est masculinus sim aliud est paternitas
ita quod paternitas nullo modo comparatum
ad filius dicit nec generatione vel po-
sitione quantum est de sua ratione
et ideo patz etc / Ad illud quod obicitur
per similitudinem unionis duorum in e-
tas dom quam predicatum per incompatibilitate
potest esse aut ita quod essentia compa-
ratur ad essentiam aut essentia ad proprie-
tatem aut proprietas ad proprietatem. Dicendum
igitur est primo de incompatibilitate. Pro-
cedit comparatione essentialis ad essentiam
non incompatibilis essentialiter ut omnia
dicuntur magnitudo et bonitas quantum
per compatibilem essentiae ad proprietatem. sic
etiam non incompatibilis essentialiter. quantum vero
comparatur proprietas ad proprietatem quia
proprietas non impedit nisi rationem
relativam sive respectum. sic no-
tatur incompatibilis rationis. et sunt
quod una proprietas essentialis predicatur
de alia. et proprietas de essentia. quia
uniformis modus predicandi est in
hiis ad se invicem. et ad idem in
quo conveniunt quod per incompatibilitatem
essentiae. sed non sic est cum proprietas
predicatur de proprietate. Nam cum proprie-
tas predicatur de persona. ~~notandum~~
notandum convenientia in predicato et in sup-
posito. cum autem predicatur de alia
proprietate notabilis convenientia in
ratione et re. et ideo non est sem-
per est actus ibi. conveniunt in

~~subiectum quam in respectu / Ad aliud~~
quod convenientia narratur in una
persona. patz responsio quod non est quan-
titas nominata in abstractione
sed in concretione quia deitas non
est quantitas, sed deus est homo
plus in proposito. et ideo patet obiecta

Varia questio de comparatione
essentiae proprietatis ad se ipsam. quaeritur
utrum igitur eadem proprietas
sive notio predicetur de se dempta
similitudine. Et quod sic probatur per simile
quia attributa essentialia denominant
abstracta ut magnitudo est magna
et bonitas est bona. ergo pari ra-
tione generatio generat et spiratio spi-
rat. Item quia in primis est similis
ideo seipsis denominant unde uni-
tas se ipsa est una. ergo cum proprietates
personales non habent priores nisi
ipse prime sint. tunc seipsas de-
nominant. Item quamquam affirmativa
est fallax probatio ergo simpliciter con-
cluditur. sed hec concluditur generans
est peritus vel generans ergo generans
est generans. Et si hec non concedit
paternitas est generans aut hoc est
propter repugnantiam a parte rei aut
a parte modi. non a parte rei quia
cum proprietas ~~est et rela~~ est non a
parte modi quia eadem proprietas et re-
latio impediunt ergo nullo modo est
repugnantia. ergo locutio est simpliciter
vera. Contra sicut primum est proprie-
tas distinctiva sic secundum est aliam per-
sonam [illegible] sed hec est sua persona di-
stinguit quod non distinguit quia
distinctio ergo et hec est sua proprietas
generalis. Et omne quod refertur est
aliquid exceptum ei quod relative
dicitur sed proprietas omnis est relatio
ergo proprietas non refertur. sed generare
est referre. ergo generatio non ge-
~~nerat. Item proprietas importat~~

originem et relacionem quia sic super se reflectitur et seipsam denominat. tunc quo originis erit origo et relacionis relacio quod est peius et omnis racio inconueniens. Item omnis denominacio quaerit aut quod res habeat concretum racione suppositi aut racione forme. non forme quia respectus non agit. nec racione suppositi quia suppositum nature non supponit pro aliquo cui conueniat persone quia non conuenit nature. ut supra ostensum est. quia locio est simplex forma. Respondeo dicendum quod forte locuciones tales sunt. nulla enim nocio denominat seipsam et racio huius est quia denominacio nocionis importat emanacionem ut actum importat etiam relacionem. et quia tale concretum est suppositi non forme. sed relacio est alicuius ut suppositi. ideo omnis talis denominacio conuenit supposito. ut sic est de aliis terminis realibus uoluntas est de primis ut de vno et vero. primo respiciunt formam. ideo denominant formam quod quidem non est in hiis adiectiuis nocionalibus. non possunt locuciones esse vere ratione forme. racione uero suppositi non possunt esse vere quia nocio non supponit personam. quia plures nociones sunt in vna persona. eciam in supposito formam quia vna est forma et vna essencia. et ideo hec est vera deitas trinitas quia deitas supponit deum. hec autem falsa paternitas generat. quia non supponit patrem. Quod obicitur de conditionibus essencialibus et de primis. patet quod non est simile quia racione uni deitatis. praeter hoc in illorum alia racio assignata. quia respectus reflexus super absolutum rei dat fundamentum

et respectus dat complementum. sed cum respectus reflectatur super se. quia utrumque dicit per comparacionem ad alterum. unus non potest dare fundamentum nec alius complementum. et ideo non potest reflecti. sed in simplicibus primis cuius est relatio vnitatis. quia aut non importat relacionem. aut si importat. importat relacionem que quidem respicit formam. et eius proprietates inquantum esse a deo. ideo super se reflectitur. non sic in proposito. quia proprio respicit personam. Ad illud quod obicitur quod hec est vera. generans est pater. dicendum quod generans subiacet racione ypostasis. et ideo nocionalis predicacio personaliter. sed in hoc praedicato accipitur racione forme et mutatur modus accipiendi. ideo non sequitur. Si hoc intelligatur racione suppositi. paternitas uera esset hec et esset sensus. paternitas est ille qui generat. sed tunc non sequitur. primo quia generacio generat quia ymo est ibi accidens. Ad illud quod obicitur quod repugnancia sit ibi dicendum quod est ibi repugnancia a parte modi intelligendi. nam nocio non denominat nisi suppositum. vnde talis modus non conuenit nocioni. vnde sic est forma albedo est alba propositio est intelligendum.

Ita precisa sunt dubitacio circa literam et primo de racione magistri qua ponit ibi. deitas nomen est generans uel cum insufficienter uidere quia non soluit argumentum sed dicit quod nimis prolixe et uidetur quod ista euasio nulla sit. aut enim argumentum necessario concludit aut sophistice. Si necessario. tunc quo ... procedit ex ueris. et conclusio est uera. si non necessario tunc quo sophisticum est. sed

vnum sophisma non est incompre-
hensibile, et ideo videtur quod male ap-
plicet auctoritatem Hylarii. Respondeo dicendum
quod ad argumentum facile est videre quod
ibi cum sophisma sequitur aliud pro
tas est essencia et cum non di-
stinguuntur, ergo nec proprietas, sed Augustinus
inquit non dicit incomprehensibile sed
committitur tamen solum et indigen-
tes discussione maiori. Sed ad quod
veritas que sequitur est inco-
prehensibilis secundum statum vie quomodo
scilicet omnimodam indepertitatem persone
et essencia de proprietate et cognitione
quia cum videmus per speculum
intelligimus per similitudines superius
a creaturis, sed hoc nullum sub celo
est simile, immo solius dei est pro-
prium pre summam simplicitatem, ideo
Augustinus dicit esse incomprehensibile, nec
est simile de genere et specie quod genus
predicatur de communi specie et hec di-
stinguunt et ideo non quod non predicatur
per indepertitatem, ideo cum Hilarius
dicit quod est incomprehensibile, et de-
scribit incomprehensibile quantum ad ra-
cionem vnum quantum ad receptionem
cum dicit et quantum ad expressio-
nem de simonibus signo quantum
ad indicatorum cum dicit essencia in
veritate et alia que sequuntur homi-
nibus apponuntur ut patent in sim-
plicitatem. Tercio queritur de expositione
illa Augustini qua dicit ibi quantum
audacie resistentes &c. dicit cum
quod proprietates sunt in personis sibi
et eas determinant in essencia
sunt, sed non cum determinant
videtur esse esse quod omnis proprie-
tas est vel videtur esse determina-
tiva eius in quo est, alioquin
in illo esset non, ergo si proprietates non
determinant essenciam, non sunt
in essencia. Respondeo dicendum quod Augustinus hic
videt quod hec expressio in no-
tat duplex habitudinem aut

cum dicitur pater in filio aut pro-
prietas in patre, pater esse in fi-
lio esse dicitur non sicut proprietas di-
stinctiva, sed sicut persona consubstancia-
lis, proprietas in patre sicut proprie-
tas distinctiva, sic ut dicit Augustinus
quod aut sunt sive dicuntur de proprie-
tates in essencia quia in personam
nam in essencia dicuntur esse per
indepertitatem ita quod in omni dicitur
indepertitatem in personis dicuntur de-
sse vere proprietates in personis et
determinantes in determinatis. In
creaturis autem non est modus sic ad
quod proprietas non est omnino idem cum
eo cuius est proprietas et ideo in crea-
turis non dicitur esse proprietas in aliquo
nisi in eo cum inhereret, non sic in
divinis. Tercio queritur de auctoritate
Augustini qua dicit ibi Respice et
hoc est cum Hylarius &c. videtur
cum sapientiam quod dicit quod solum hii
quorum creaturam nescirent cum cum
sint comprehensibiles constat quod omnia
huiusmodi que sunt de sua gene-
re consumant personam diffinitionem
et essenciae veritatem et modum
ergo videtur quare proprietates deter-
minant in personis non essenciam,
et iterum si comprehensio est de hiis
de quibus non est fides et nos non
fidem tenemus ergo in predicta cogno-
scimus. Respondeo dicendum quod sicut dicit Augustinus
de trinitate sicut fimbria dicitur esse ce-
ca non quod ipsa non videat sed
quod habet non videt aliis
sic angeli dicuntur ignorare et a-
lii sancti proprie hec quod non conclu-
dita sed magis intelligibilia et
quod illa non habent sicut in creatura
immo magis difficile ideo dicuntur
nobis incomprehensibilia et remanent
Hylarius sapientem reynimens qui
herrum de cuius huius vna est

p angelorum revelacionem alia per
pulsacionem visitacionem tercia per apo-
stolorum predicacionem anglorum predicacionem
et dicat anglos non audire quam
ipsi receperunt revelacionem a maio-
ribus et ipsi nobis exponunt corri-
gitur hic reprehendit ostendendo in-
sufficienciam Si enim queratur quare
[illegible] est in persona ut distinguens
in essencia non videtur quod persona
se dicit ad aliud et refertur et distin-
guitur et si hoc videatur adhuc
manet questio quare prima refertur
et unde quod una est essencia tres
persone Si vero queras omne sic hoc
non invenies et ideo in fundamento
fidei oportet sistere notandum super ista
solucione magistri quam ponit hic
nos aut ista duplex intelligencia
fore dividi quod loquitur i[llegible] quas
ponit angelus si per non [illegible] est [illegible]
quod est pater et simplex duplici-
ter sunt quod [illegible] importat im-
portat [illegible] racione forme
sive esse formale quod in divinis
non [illegible] esse [illegible]
tum ad rem [illegible] ad racionem
intelligendi potest [illegible] [illegible]
sub negacione ut est negacio [illegible]
et tunc est locutus [illegible] et in hoc
sensu accipit angelus et in [illegible] exponit
est [illegible] non [illegible] est deus quo
pater quod [illegible] est per [illegible]
racione dicendi vel racione intelli-
gendi non sic aut est [illegible]
racio dicendi ipsum esse deum vel in-
telligendi et sic locutus [illegible] est
et nichil facit pro [illegible] potest
[illegible] esse ibi [illegible]
et tunc est falsa et [illegible] non [illegible]
est deus quo pater [illegible] ad [illegible]
quod est pater non est deus et in hoc
sensu accipit [illegible] et [illegible]

est falsus intellectus et sic non
accipit augustinus

Redditus est addi-

[illegible] ciendum quod quidam priusquam [illegible]
homines super de comparacione
[illegible] ad personas et essenciam [illegible]
[illegible] idem agit de comparacione [illegible]
ad essenciam et hoc facit in hac di-
stinccione que in tres partes dividitur
In prima agit de comparacione [illegible]
[illegible] in secunda [illegible] ibi [illegible]
[illegible] restat quod [illegible] sic essencia
[illegible] in tercia [illegible]
de [illegible] translacione [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] et hoc ibi
[illegible] est quod in assignacione
prima pars [illegible] [illegible] in prima
ponit [illegible] [illegible] non
personas non esse [illegible] et hoc [illegible]
[illegible] auctoritate hylarii in
secunda [illegible] auctoritatis intellectus [illegible]
[illegible] hylarii [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ibi et [illegible]
quidam dicunt non intelligentes [illegible] in
tercia quidam opinionem [illegible]
dissolvit quare non dicuntur tres per-
sone unius [illegible] sic [illegible] tres
persone unius essencie ibi [illegible]
[illegible] est cum deus sit [illegible]
[illegible] hec est secunda pars in qua agit
de [illegible] et habet ista pars tres
[illegible] in prima dicit et ostendit quod [illegible]
[illegible] in secunda ponens [illegible]
[illegible] ibi [illegible] [illegible]
[illegible] in tercia quod [illegible] non
homo [illegible] dicit [illegible]
sine [illegible] ad personam [illegible]
[illegible] esse [illegible] et [illegible]
fidei [illegible] ibi [illegible] non est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
quod in assignacione [illegible]

d. xxxiii.

Hec est tertia particula in qua agit
magister de nominibus transsumptiue que pos-
set dividi. Contin. textum precedentem
precedentem de divinis nominibus. sed
quia magister parum aut nichil determinat
de huiusmodi nominibus ideo fere incidenter
cum epilogatione est positum. Unde
hec particula duas habet in prima
quidam de nominibus translatiuis tra-
dit instructionem. In 2a vero ponit p-
ducto epilogationem in qua tracta-
tum de sacramento fidei et vir-
tutis sunt ordinis se in hoc tractatu
tractatum posse descripsisse qua suffi-
ciunt materie altioremque. Hoc fuit in
de sacramento virtutis et fidei etc.

d intelligentiam premissorum
mo^r quaeruntur. Primo quaeritur
utrum in divinis sit ponere additionem.
2o utrum in divinis sit ponere predi-
cationem. 3o utrum sit ibi ponere
translationem. Quantum ergo ad primum
quaeritur utrum in divinis sit ibi po-
nere additionem. Videtur quod sic quia res nature
addit super naturam et quod sic videtur
hoc modo. Hylarius de trinitate aliud est
natura aliud res nature. Sed intellectus
nature claudit in re nature ergo si
est aliud nature et quod res aliquid ad-
dit. Item Boecius de duabus naturis
et una persona Christi natura et persona di-
stinguenda sunt et persone rationibus
separanda. Sed quorum diffinitiones sunt
diverse ipsa sunt diversa ergo etc. Item
cadit in diffinitione persone non
est quod diversitas veniat ratione ad-
dita ergo etc. Si dicas quod non diffi-
nitiones et persone non sunt diverse
re sed secundum rationem intelligen-
tium excludit quod intellectus ille
cassus est et vanus cum in re
nichil sibi respondeat. Item hoc ipsum
videtur ratione quod quanto aliquid in

pluribus invenitur tanto simpli-
cius est. Sed essentia vel natura est
in pluribus persona vero in uno so-
lo ergo non simplicior. Sed non est sim-
plicius nisi simplex quoniam ad ali-
quid per appositionem additionem ergo etc. Item
quanto aliquid est maioris abstra-
ctionis tanto simplicius. Sed natura
est maioris abstractionis quam persona
quia abstrahitur a pluribus et intel-
ligitur naturam sed non personam ergo per-
sona addit aliquid super naturam
etc. etc. Item hoc est proprium personae
nostre de nullo eodem et simul
vera affirmatio et negatio. Sed aliquid
vere affirmatur de persona ut distin-
guitur quod negatur de natura ergo non
sunt idem. ergo in persona aliquid quod
non est in natura vel e contra. Et si
hoc unde addit super aliud. Item
hoc est primum per se notum. quecumque
sunt eadem uni et eidem sibi
invicem sunt eadem et inter se sunt
eadem. Sed ergo natura sit una et eadem
si persone omnes idem sunt cum
natura et nichil addunt ergo persone
sunt ad invicem eadem. et sic redit
error Sabellii quod una persona sit al-
tera est sicut aliud ergo etc. Contra Augu-
stinus de trinitate non est aliud deo esse
aliud personam esse. ergo persona non addit
supra se etc. ergo nec super naturam.
Item summe simplicitati nulla potest
esse additio. Sed divina persona sine res
nature est summe simplex ergo etc. Re-
spondeo dicendum sicut se habet quod
quicquid est in uno est aliud per
essentiam unum non addit supra
reliquum. Sed quicquid est in persona est
deitas ergo etc. Maior manifesta est.
Minor patet sic quia in persona non est
nisi filiatio et essentia. Sed filiatio illa
est deitas quia est deus et deus

" Utrum in divinis sit ponere compara-
tionem " 2o

non quia se ipso quia tunc esset per
participationem. Ergo se ipso est deus et dei-
tate est deus et ista quae est de in-
tellectu personae est ipsa natura per concomitantiam.
Et simplex perfectio est communia ut supra
probatum est. Restat ergo probandum quod nihil addit.
Item si addit aut addit aliud aut
idem. Non idem quia addere sibi non est intelli-
gibile. Si aliud aut ergo aliud formaliter
aut accidentaliter. Non accidentaliter quia
non est accidens in divinis, nec formaliter
quia tunc caderet ibi diversae substantiae
et naturae. Ergo natura vel communia simpliciter
personam differt a persona. Et hoc est
manifeste falsum. Item si addit aliquid
aut illud est formale aut materiale.
Non materiale quia deus est purus ac-
tus. Non formale quia formale non
est nisi respectu materialis. Ergo cum in
deo non sit aliquid materiale non
potest addi aliquid formale. Ergo nihil.
Item si addit aliquid super divinam
naturam aut est melius divina natura
aut aequale aut minus. Non me-
lius constat, et quod non peius quia
tunc esset creatura. Non aequale quia
tunc sit aequale [illegible]. Ergo omnino
nihil. Respondeo dicendum quod cum quaeritur utrum
persona sive res naturae addat
super naturam. Respondeo dicendum quod est loqui
de additione dupliciter: aut quantum
ad intellectum vel quantum ad intelle-
ctum. Si intellectus huius nominis persona
sive hypostasis sive rei naturae in-
cludat intellectum naturae et addat ali-
quid intelligere ad quod natura est com-
posita ita intellectu et additio.
Et hoc patet primo cum de supposito
rationalis naturae distinctum proprietate
[illegible] intellectus personae quam pluribus
intellectibus componitur et addit ubi
intellectus naturae. Ergo constans est
quod quantum ad intellectum addit perso-
na super naturam. Iste autem intellectus
falsus non est quia nec naturam per illam
additionem distinguit nec componit
personam. Non distinguit naturam quia et
si addat super intellectum naturae
proprietatem non addit in recto ut
intelligas personam naturam esse et proprie-
tatem, sed in obliquo est intelligens
persona est suppositum rationalis naturae di-
stinctum sive quod est hypostasis di-
stincta et ideo non ponit distinctionem
cum natura nec intelligit eam di-
stingui. Rursus personam non com-
ponit nec aliquid ei quod non sit
in ipsa imponit. Et hoc patet quia
intellectus sanus et fidelis intelligit
et credit personam divinam et sim-
plicissimam, intelligit eam [illegible]
omnino esse perfectissimam. Unde sicut
[illegible] praeter hoc quod perfectis-
sima est intelligit omnes conditiones
nobilitatis et naturae quae ibi sunt et
cum illas conditiones quamvis intelli-
gat ut multas scilicet potentiam, sapientiam, bo-
nitatem, cum credat et sciat omnia
haec in deo idem una esse, intel-
lectus non est falsus nec vanus quia
non ponit in deo quod non sit nec
componit [illegible] per hunc modum se ha-
bet intellectus personae. Unde ipsam dat
simpliciter quia quamvis in ipsa dicat
naturam esse et naturam et suppositum
[illegible] est suppositum et proprietatem quae
est proprietas [illegible] omnia
esse unum et unum et aliud. Re igitur
existente simplicissima non est addi-
tio et compositio ita intellectu sine
vanitate et falsitate. Si autem loqui-
mur a parte rei, sic dicendum quod cum

tunc vero [illegible] intelligitur quod persona sit distincta realiter

addicio ex parte rei poneret composicionem
et divina persona simplicissima sit
est impossibile. Si enim quod ibi
sit aliqua addicio, et ita secundum rem
nichil addit relatio nisi supra naturam
sed rem et essencia persona non, et si
nulla est addicio, et nulla diversitas
secundum rem inter personam et naturam. Et ad
hec qualitercumque intelligendum cum
hec sit super vires humani
intellectus ponendum sicut vult Richardus
quod est distinctio per qualitatem et di-
stinctio per originem; distinctio per qua-
litatem est in creaturis non potest esse
sine addicione, quia hec distinctio
habet ortum ex addicione nunc ad
formam; distinctio autem per qualitatem
dicitur quando unus distinguitur ab alio
per proprietates absolutas ut patet (?) unus
nullus est albus et alius niger. Di-
stinctio per originem est cum unus
ponatur et alius ponatur; et quem-
admodum distinctio per qualitatem vera
distinctio est et secundum rem, ita di-
stinctio per veram originem vera est
distinctio. Sicut enim unus non potest
simul esse albus et niger, et ita non
potest unus et idem ponere seipsum.
Sicut igitur in divinis intelligitur esse
vera origo, ideo intelligitur ibi esse
vera distinctio; cum enim intelligo
patrem ponere intelligo ipsum se
ipso ponere; sic cum intelligo di-
vinitatem personam agere pari ratione et
filium seipso poni. Ideo ponere in-
tellectus addit filius nec ponit ali-
quam composicionem in filio; ideo nec
ubi est vera origo ibi sit vera
distinctio intelligitur ibi esse sine
addicione et distinctio sine addicione
intelligitur ibi esse. Quamvis autem
persona sine relatione nec se habeat
ad naturam per addicionem tamen nichilominus

differt secundum racionem aliquid non
esset intelligibile quod plures essent
persone in existente unica deitate aut
secundum racionem est quod essencia non con-
venit ab essencia, nec se habet ad aliquam
essenciam, sed persona habens ortum
a persona et se habet ad illam. Si-
cut [illegible] racionem hic propositio prima
unitas et nobilitas divini esse non
admittit illa essenciam pluralitatem
sicut illa personam, et hunc racio dicta
est supra questione xv. Cum igitur
modus habendi se ad aliud et conveni-
endi non ponit composicionem in persona
secundum rem sed distinctionem realem ab
alia persona, ideo magis ille com-
paratur ad essenciam vel personam; cum
est modus iste comparacionis non ad
aliud ad quod est nec faciat disti-
nctionem secundum rem nisi res est, et ita
uno modo facit differre alio modo
racione. Hic patet quod quamvis una persona
non sit alia tamen relatio nec est natura per
partes; igitur quod ista sunt compossibilia
quod persona simplex sit et nichil ad-
dat super naturam nec differat nisi
racione et tamen hec generabilis sit illa
et illa ingenerabilis sit ista persona
hec distincta illa indistincta. Con-
cedende igitur sunt raciones probantes
quod persona sine relatione nichil
omnino addat secundum rem super naturam
ad id quod obicitur quod ad est relacio nunc
aliud non et similiter aliam habet ra-
cionem persona et natura, et dico quod
Boecius et Hylarius loquuntur in ea-
us. Si autem intelligamus in deo
sunt diversum quod est diversitas racionis
quia fundatur non super absolutum
sed super respectum quando nullam in-
ducit composicionem. Nam essencia non
refertur et tamen nec tamen est composi-

quia ipsa est sine respectu / Ad
aliud quod obicitur quod simplicius est quod
in pluribus reperitur. Dicendum quod reperiri in
pluribus hoc est duplex aut ita quod
unum illorum potest esse ubi non
est aliud, ut homo est in pluribus
hominibus etc. et hoc arguit veritatem. aut
ita in pluribus quod unum non est sine
alio, etc. est in personis. Nam una
non est sine alia etc. non arguit veri-
tatem. nam sic non est semper et
ubique ita in persona etc. patet quod
nichil addit a quo arguitur / Ad aliud
quod obicitur quod maioris est abstractionis etc.
Dicendum quod illud arguit veritatem ubi id
a quo abstrahitur aliquam facit com-
positionem cum eo quod abstrahitur sic
autem non est in deo / Ad aliud quod obicitur
quod affirmatio et negatio non est simul
verificari de eodem. Dicendum quod quedam incomplexa
diversa ratione sufficit ad affirmationem
et negationem. Unde intelligendum est
quod de eadem re et ratione et persona
differt aliquo modo a natura licet non
per additionem realem / Ad aliud quod obicitur
quod quecumque sunt eadem uni etc. inter
se sunt eadem etc. Dicendum est quod illud
fallit ubi est generatio plurium tan-
quam in genere ut dicitur in greco fallit
etiam ubi aliqua plura distinguuntur
per suas origines ut racionem dupli-
citatis in uno principio actus in-
nuitur et tamen ad invicem distinguuntur.
quia tres divine persone in natura
conveniunt tanquam in uno genere et
per ea distinguuntur ad invicem per
originem. ideo patens est quod non
valet et sic dicitur quod precedit ubique ve-
est si sine intelligatur. Preterea quod
notandum quod quedam sunt absoluta
quedam respectiva divisio autem in

respectu venit non tamen a parte subi-
verdetur rei. Tamen hinc non tenet rela-
nisi intelligatur ad idem quia persone
per suas proprietates referuntur quamvis
unum sint in natura quia tamen non sunt
ad unum idem non sequitur etc. patet
aliud quod sunt idem

Secundo queritur utrum in divinis
sit ponere predicationem. Sed ut res
nature sine persona predicetur de natura
vel econtrario et quod non videtur Boetius in libro
de trinitate: deus est forma sine subie-
cto ubi non est subiectum non est ibi pre-
dicatio ergo etc. / Item Dionysius dicit
quod negationes de deo sunt vere
affirmationes vero incompacte, sed ubi
est verum aliquid de aliquo predicare est con-
venire affirmare, sed in deo non est
vere affirmare ergo etc. / Item hoc ipsum
videtur ratione quia ubicumque est pre-
dicatio ibi est complexio et compo-
sitio in deo nulla est complexio ergo
et nulla compositio / Item in omni
predicatione subiectum se habet ad modum
materie, sed in divinis nec est repe-
rire nec modum materie ergo nec pre-
dicationem / Item si est ibi predicatio aut
predicatur idem de eodem aut aliud de
alio. Si idem de eodem nullus
ex hoc oritur intellectus aliquis quia si
non esset predicatio ut patet cum dicitur
homo est homo. Si aliud de alio ergo in
divinis est aliud et aliud ergo compositio / Item
si est ibi predicatio aut predicatur res
nature de natura aut econtrario res non potest
predicari de natura quia res nature se habet
per modum suppositi ergo cum est substantia
et non predicari. ergo si predicatur
tunc ergo natura de re nature. Sed autem
natura est forma, sed omnis forma
dicitur relative ad informatum, nullum

aut relativum dicatur de alio quo-
modo non praedicatur de re naturae quo-
modo est ibi praedicatio, et quae ha-
bent oppositas proprietates unum non
praedicatur de altero, sed creatione vel in-
finitae perfectionis est communicabilius quam
res incommunicabilius. quod unum de
alio non praedicatur nec una persona
de altera, constat quod nulla est
ibi praedicatio. Contra Damascenus dicit
de personis quibus praedicatur. et videtur
videtur quod filius hic omnium verum
et hic omnium deus, quo verum est po-
nere in divinis. sed veritas et simplici-
tas compositionis. veritas namque [illegible]
quia est debilitas vel oppinio quod
in divinis est ponere compositionem quod
praedicationem. Item rebus [illegible] est nec
genus et species ibi est nec ponere prae-
dicationem. sed in divinis est nec genus
et species quod sit nec est
genus et persona forma sine ma-
teria [illegible] ergo etc. Item hoc unum est
[illegible] quod omnis praedica-
[illegible] hoc verbo est quod omnis
praedicatio est signum [illegible] sed ubi
[illegible] est [illegible] et signum
[illegible] in deo perfectissime et verissime
est [illegible] sic probando quod res
naturae non [illegible] nam quod
perfectissime praedicatio. et hoc est quod
dicit Boecius quod nulla verior prae-
dicatio [illegible] in qua idem de se prae-
dicatur. dico quod hoc est in divinis quod
omnes praedicationes in divinis sunt
verissime, pro quo dicendum quod est praedicatio
per inhaerentiam et est praedicatio per iden-
titatem et utraque est in deo reperire
per inhaerentiam ut cum dicitur pater genuit
vel deus creat. per identitatem
ut cum dicitur pater est generans vel
deus est creator. praedicationem per identi-
tatem est reperire in deo perfectissime
propter [illegible] qualitatem [illegible]

ibi est summa identitas. unde
omnes locutiones [illegible] verita-
tem ibi sunt verissime praedica-
tionum autem per inhaerentiam est ibi re-
perire propter intellectum nostrum debilem
quia licet actus in divinis sit
[illegible] et ipsa perfectus [illegible] cum
intellectus noster intelligit per res in-
feriores et enuntiat per vocabula re-
rum inferiorum tenet modum enun-
tiandi qualis est in inferiora. et
ideo significat per modum inhaerentiae quod
[illegible] quae in deo sunt [illegible]
[illegible] modum subiecti. intellectus
tamen iste non est falsus quia quem-
admodum intellectus abstrahens li-
neam a materia non est falsus quia
modum illud non ponit circa rem
sed circa suum intelligere sic intel-
lectus noster in divinis comprehensio
non ponit circa rem sed circa
suum intelligere et suum exprimere. communis
[illegible] in deo sit summa simplicitas
tamen exprimi non potest nisi per comple-
xionem. et ideo dicit Anselmus quod ve-
rius est deus quam cogitatur et ve-
rius cogitatur quam dicatur. nam et
si intellectus [illegible] per intelligentiam
ascendat ad cognitionem simplicitatis
non tamen potest hoc exprimere voce sim-
plici sed composita. ad id quod
obicitur quod in deo non est signum dicendum
quod verum est quantum ad rem est
tamen [illegible] ad modum intelligendi
vel enuntiandi. ad id quod obicitur
quod affirmationes sunt incompactae dicendum
quod hoc dicit quia nullum nomen exprimit
divinam [illegible] sic est omnino
vel dicit quod in affirmatione notatur
[illegible] hoc est [illegible] in deo a parte
rei et est omnino et bene [illegible] est
[illegible] quod nulla est ibi realis
compositio. ad id quod obicitur de com-
plexione dicendum quod [illegible] complexio

in sermone sicut compositum intelle
ctum secundum veritatem in re. Ad illud
quod obicitur quod modus non cadit
in deo, dicendum quod verum est quod non ca
dit modus ut coartans, modus autem ut
de quo et in quo bene cadit. Ad illud
quod obicitur autem idem praedicatur de se
ipso, dicendum quod aliquid idem re dif
ferens tamen secundum rationem intelligendi
et dicendi, ut bonitas et substantia. Et
quando idem secundum substantiam diversum secundum
modum se habet ut patet: est substantia
sine relatione est substantia et deus generat
et ideo aliquis intellectus capit
ex explicatione qui non capitur
ex simplici voce. Ad illud quod quaeritur
utrum res vere praedicetur de natura,
dicendum quod praedicatio pro indeptitate
et utraque de alio praedicatur nec est
compositio in ratione formae nec in
ratione materiae, sed aliud per inchoationem
tantum esse potest de priori ut patet est
dictum. Quod vero obicitur quod natura
est forma fundens est dicendum quod
forma unius non est relativa ad
informatum et cetera, non est accipere in
deo, et cetera patet illud. Aliter potest dici
quod dici relative est dupliciter vel
secundum esse vel secundum dici, ut videns
ad visum et intelligens ad intelle
ctum, et cetera unum dicitur de alio vel prae
dicatur secundum esse ut pater ad filium,
et cetera non pater natura ergo non dicitur re
spectu ad personam secundum esse sed secundum
dici et illo respectu nuptialiter (?)
cum dicitur quod natura est forma re
rei naturae. Hinc est quod dicitur ratione
illius respectus tres personae unius
essentiae vel naturae et una natura
trium personarum, non tamen dicitur tres personae
unius dici. Nam hoc nomen deus
non importat respectum secundum dici ad
personam tres personae ad eandem
ideo dicitur deus abraham ysaac

et iacob. Ad ultimum dicendum quod quan
titates non sunt oppositae proprietates,
sed sic dicunt sicut habent proprietates
et non hoc, quod cum personam habet
personam proprietatem relativam ideo disti
nguit et est incommunicabilis; sed quan
titas caret illa proprietate ideo quan
tum est communicabilis pluribus et ideo non
distinguitur ad invicem vel potest dici
quod proprietas quantitatis non est proprie
tas distinguens eas in creaturis,
unde communis homo sit quod et petrus
proprium non tamen impedit quin homo di
catur in petro. Quanto magis in deo,
quod autem illa intelliguntur de proprietatibus
separantibus et distinguentibus illa in
quibus sunt ad invicem.

Tertio quaeritur utrum in divinis
sit ponere appropriationem et quod sic vi
detur per quod est deveniendum ad intellectum
proprium, sicut patet quod per mediam in
telligentiam et voluntatem venitur ad
cognitionem trinitatis, sicut per unitatem
veritatem et bonitatem in quibus con
sistit ratio vestigii; si non deveniri
a quibus ad propria non quia aliquo
appropriantur, cum ergo sit deveniendum in
divinis per quia ad cognitionem proprium
est ibi appropriatio. Item adhuc est auctoritas
sacrae scripturae quae appropriat quia primo
ut potentiam patri, sapientiam filio et bo
nitatem spiritui sancto. Sed contra sicut se habet
proprium ad quid ita quid ad proprium, sed
proprium non potest communicari alio, ergo nec
quod appropriari, sicut ergo proprium potest in
quo alius sit quod sic nec quod
proprium. Item si est appropriatio in divinis
aut est secundum rem aut secundum intellec
tum; si secundum rem, sed ubi est appropriatio
secundum rem ad proprium dicitur ab
illo cui appropriatur, ergo in divinis est pro
prius et perfectius quantum ad essentialia
quod est inconveniens; si secundum intellectum

sed intellectus illi appropriatur cui magis indicat gre, quod nunc magis indicet intellectus in re superiam patri tamquam antiquiori illi debz appari si appropriatur in genere quod appropriatio est conveniens intellectus non quod attenditur secundum intellectum. Et ubi est appropriatio primus est secundum rationem intelligendi proprium quia appropriatum ratio cum appropriabilis per primus est in patre quod cum appropriatum sit quid per rationem intelligendi prius non erit proprium quia quod quod est in... Dicendum quod de appropriatis est loqui dupliciter aut quantum ad id quod significat aut quantum ad ordinem quem connotant. Si quantum ad significationem illud sit quod et omnino conveniat per naturam non convenit appari ratione superius a patre rationi appariter tamen ratione superius a patre intellectus non propter errorem timorem quia cum intellectus carnalis in patre carnali videt defectum potentie et in filio defectum sapientie et in spiritu sancto intelligit [illegible] cetera spiritualis intellectus inoleret a carnalibus potentiam patri attribuit quamvis non magis conveniat ei sed ne minus videatur convenire. Et de aliis. Si autem loquamur quantum ad ordinem vel originem quam connotant sic appropriantur a patre ratione prout convenientiam cum propriis personarum quia pater a nullo est et filius a patre et spiritus sanctus ab utroque et secundum hunc ordinem attenditur in potentia sapientia et bonitate ideo patet ratio appropriandi. Unde illa que non connotant aliquo modo ordinem vel originem non sunt appropriabilia. Ad id quod obicitur quod proprium non convenit [illegible] dicendum quod non est simile quia ex hoc quod quid appropriatur non attribuitur nisi ei cui non convenit. Sed si proprium fiat quod tunc attribuitur cui non convenit et ideo non est simile. Ad id quod quaeritur utrum appropriatio sit secundum rem vel secundum intellectum, dicendum quod per hoc quod est secundum rem dicitur aliquid appropriatum sive proprium appropriatis vel per hoc quod est secundum importationem rationis appropriandi. Si primo modo sic dicitur apparere et utriusque consequentiis sic appropriatio est secundum intellectum tantum. Si autem secundum dicit rationem appropriandi sic modo non est secundum rem sed quantum ad ordinem connotatum. Alio modo secundum intellectum quantum ad sanctum unde intellectus appropriat proprie intellectus sed non idem intellectus proprie sed intellectus sanus et fidelis proprie intellectus carnalis non ut tamen ei concedat sed ut ei obviet et ideo cum intellectus carnalis credat parum de potentia in patre spiritualis appropriat ei potentiam nec tamen intellectus est falsus quia non intelligit plus de potentia esse in patre sed non minus quam in filio. Si autem potentiam appropriaret filio tunc intellectus carnalis plus crederet esse in filio et ideo plus esset error patet illud. Ad ultimum dicendum quod appropriatio secundum id quod est prius est secundum rationem intelligendi quia proprium appropriatum aut sub hac intentione accipitur rationem proprii et appropriatum est inconveniens.

Quarto et ultimo quaeritur utrum in divinis sit ponere similitudinem et quod sic videtur per Ambrosium in libro de Trinitate sunt nomina que similitudinem et per similitudinem de deo dicuntur. Et Dionysius in libro de divinis nominibus theologi tamquam innumerabiles deum laudant ex omni nomine. Sed non

potest esse hoc nisi per translacionem quo
in divinis est ponere translacionem. Et
hoc videtur racione quia sacra scriptura dicit
deum irasci et dolere. sed hoc non
potest dici proprie. quod verum est quando dici-
tur translative. sed non omnia que
contingit nominare dolor et ira
maxime distant a deo. quia sicut
contingit transferre et omnia alia no-
mina. Item per prius contingit rem in-
telligere quam contingit et sicut contingit
et nominare. sed per omnia creata con-
tingit deum intelligere quia nominare
Deo autem omnes transferentes secundum ali-
quam similitudinem transferunt sed dei
ad creaturam non est similitudo cum
sit summa distancia quod etc. Item
similitudo est relacio comparancie quia si
propter similitudinem contingit nomina
creaturarum transferri ad creatorem pari
racione et econverso si illa racio transferatur
quod nec ista. Et similitudo est racio
translacionis quia nomina rerum ma-
gis dei similium magis debent ad de-
um referri. talia autem sunt nomina
angelorum quod illa transferuntur. quaeritur
quo que nomina debent transferri
et que non. Respondeo dicendum quod racione
finis translacionis duplex est. Una
in qua est laus dei alia manu-
duccio intellectus nostri. propter laudem
dei nomina est translacio. quoniam cum deus
infinitum est laudabilis nec propter inopiam
vocabulorum contingeret cessare a lau-
de sacra scriptura docuit nomina
creaturarum ad deum transferri et hoc
modo [illegible] ut sicut omnis cre-
atura laudat deum sicut deus lau-
detur ex omni nomine creature et qui
non potest uno nomine laudari
tamquam superexcellens omne nomen
laudaretur ex omni nomine alia ro

est manuduccio intellectus nostri quia
cum per creaturas ad cognicionem creatorem
venimus et ut plurimum fere omnis
creature habent proprietates nobiles
que sunt racio intelligendi deum
ut leo fortitudinem agnus mansuetudinem
petra soliditatem. species propter decorem
et consimilia ideo oportuit plura nomina
transferri ad deum. cum ergo sint in-
feriorum nobilitatem habens que sunt
ad finem cuius translacio sit ad lau-
dem dei. ideo nomina deportanciam
deformitatem non debent transferri ut
dyaboli. Bufo. vulpes quia magis
transferuntur ad vituperium quam ad
laudem. Praeterea cum translacio est
propter nostram insipienciam et similitudo in-
cipiendo a nostri est. via cognicio-
nis est translacio in creaturis tamquam
a notioribus ad creatorem sed non
convertitur. et quia magna similitudo
hic est plures ideo non transferuntur
nomina illorum simplia sicut sunt no-
mina angelorum ne forte aliquis cre-
datur esse deus. per hoc patet quod
translacio est in divinis et quid ad
nomina [illegible] racione omnia de-
cens omnia notabilis et patent
omnia prec primo. Quod cum obicitur
quod nulla est similitudo ~~per unius nature~~
quia summa est distancia dicendum quod non
est similitudo per unius nature parti-
cipacionem est tamen similitudo secundum analo-
giam et similitudinem et hoc in com-
paracione ad effectum sed de hoc ma-
gis alibi habitum est

Notandum circa ista sunt dubitaciones
[illegible] et primo de hoc quod
dicit magister [illegible] dicti occa-
sione [illegible] videtur
enim quod magister repetit [illegible]

contra illos qui dicebant naturam
non dici de personis. Quod videtur
Damascenus dicere. Tenendum igitur quod illi di-
cebant naturam dici de hypostasi
non est veritatem dicere. Quod enim dei-
tas dicat naturam patris etc. Respondeo
dicendum quod verbum Damasceni simpliciter
intellectum generat sinistrum intel-
lectum, et qui sic intelligeret sic
sonat hereticus esset. Sed ipse Damascenus
intelligit cum precisione, scilicet quod dei-
tas non dicitur de una hypostasi
tantum immo de omnibus. Item queritur
de hoc quod dicit (?) Item spiritus
dei aliquando significat personam sicut illud
Ysa. lxi. Spiritus domini super me etc.
videtur enim male dicere. Item Ieronimus
dicit ibi in glosa quod illo spiritu
intelligitur de quo dicitur Ysa. xi°
requiescet super eum spiritus domini et hoc
scilicet quod ibi accipitur pro persona. Item
ad hoc videtur alia auctoritas quod
aliud evangelista Luc. xi. dicit
si in digito dei eicio demonia
et glosa exponit digitum pro spiritu
sancto qui est tercia in trinitate persona.
Respondeo dicendum quod iste auctoritates non concl-
udunt. Auctoritates quod una scriptura
pluribus modis potest exponi. Nam
in illa auctoritate in qua dicitur Ysa.
lxi in qua dicitur spiritus domini super
me etc. agitur de missione filii.
et quia filius potest intelligi missus
secundum humanam naturam etc. intelli-
gitur loquendo missus a patre solum
[illegible] spiritus domini stat ibi pro patre.
Si autem intelligatur de missione
secundum humanam naturam sic intelligitur
de spiritu sancto qui est tercia in trinitate persona.
Sic intelligendum de auctoritate pre-
cedenti quod potest intelligi utroque
modo. Sed tamen spiritus accipitur
aliter et aliter. Item queritur de hoc

quod dicit Hylarius quod in aliquo
differt spiritus et dei natura nec aliud
sit si persona potest quod spiritus domini non
sit persona. Videtur enim male dicere quod argumentum
hoc non valet filius est filius patris
et sic spiritus sanctus differt natura patris
et spiritus sanctus dicit personam, argumentum illud non
valet quod facit Hylarius. Respondeo potest
dici quod Hylarius loquitur de spiritu
sancto secundum quod loquuntur nonnulli naturam,
sic autem non habet conparacionem, verum
[illegible] si intelligatur
de spiritu sancto dicit personaliter [illegible]
[illegible] habet. Nam si verum esset
non posset esse sine spiritu. Tunc ha-
berent pater et filius unum duos spiritus
et ipsi non essent unius nature.
Preterea si spiritus sanctus non esset filius
non videtur a patre. Et si non procedit
ab eo non distinguitur originaliter.
Quod [illegible] sed spiritus dei et deus
sunt unum essencialiter. Quod oportet
quod spiritus et deus essencialiter differ-
rent sive distinguerentur. Item
queritur de hoc quod dicit magister quod
verbum Hylarii non est idem nature
quod non recte intelligitur. Solucio con-
trarius. Videtur illa solucio non esse
conveniens quod Hylarius loquitur de spiritu
dei secundum significat naturam et rem
nature quod si nulla est differencia nullam
debet [illegible] facere ut videtur quod
si facit unum in spiritu sancto significat hoc
naturam et rem nature quod videtur
distinccio inter hec facienda. Respondeo
dicendum quod quod dicitur ab Hylario aliud
est natura ad rem nature autem intelligitur
de alietate a patre rei sicut illi here-
tici intelligebant. Et tamen [illegible]
solum in creaturis. Aliomodo potest dicere
alietatem sine differenciam [illegible]

182

rōnem etc. āt vltatem in diuinis etc. intelligit hylarius et dicit quod quod ad est esse rem aliud a deo non in quod aliud sm rem, sed ad sm rōnem signandi et intelligendi et sic audi / Item quitur de hac expone magistri quod non debet dici persona vnius dei sicud non est in trinitate aliquam nisi sciens vel subiectum / videtur enim male dici quod genus de sui rōne non importat subiectum nec diuinum. ergo non est sufficiens racio. Si dicatur quod hoc venit a parte finis hoc nichil est quod finis de se non importat respectum dominii / Et quitur hoc nomen essencia non importat sine excellenciam in genere sicut hoc nomen deus Et quitur non quare non possunt tres persone essencie sic vnius essencie pro dictum quod ad hoc quod genus nature abstracte et ipse nature est aliquam habitudinem importans vel sm rem vel sm modum intelligendi genus autem importat habitudinem principij ad principiatum vel eius vel possidentis ad possessum vel forme ad informatum vel specificantis ad specificatum habitudinem autem formale non importat nisi cum genus abstractum quod significat per modum forme et cum forma est hoc per modum exprimentis et declarantis ideo talis constructio non attenditur nisi cum genitiuo nominis abstracti alio determinato diuisio genere dicitur inter quoque forme set nichil est deus inter forme ideo hoc dicitur tres persone vnius essencie non autem tres persone esse nec / Deus autem non est nomen abstractum ideo non sequitur

cum genitiuo et vel in habitudine subi ut forma dei vel in habitudine specificantis ut natura dei sic creatura filius vel in habitudine principij ut creatura dei et cum dicitur tres persone vnius dei nulla habitudinem importat ipse nisi habitudo principij sui sine possessoris hinc est quod cum in isto sensu sit falsa locucio non est recipienda alia racio est ista quod locucio que est in vi declarationis eiusdem constituit ut cum dicimus inter quoque forme pro dictum quod forma inticius ergo si dicitur tres persone vnius dei dicitur vnius deus trium personarum et iste intellectus non est sanus ut videtur sic enim posset intelligi sicut dicitur vnius deus duo homines Et quitur de hoc quod dicit quod in summo bono consistit summum bonum

sic potencia sapiencia bonitate videtur enim male dici quod summum bonum specificat bonum quod si bonitas distinguitur contra potenciam et sapienciam pariter summum bonum / Item non videtur in quibus bonus esse quod summum bonum est aggregatum omnium bonorum et collectiuum ergo non vnum bonum tantum. pro dictum quod bonitas vno modo distinguitur contra sapienciam et potenciam alio modo non Si enim accipiatur pro bonitate moris sic consistit in voluntate et distinguitur contra alia duo. Si autem bonum accipiatur prout sic completiue omnia Est enim bonum natura hoc ad potenciam et bonum gratie et hoc autem perficit intellectum et ita sciencia autem perficit affectum et ita bonitas et hoc ita

complectitur bonum in sua universalitate et summe in sua integritate. Cum igitur unde bonum addi repugnabile est, ideo summum bonum in tribus consistit. Item quaerit de hoc quod dicit quod sapientia appropriatur patri potentiam ne videatur minus potens. Videtur hoc plus debere dici de filio quod minus potens cum fuit passus et mortuus, ergo magis debet ei potentia appropriari. Respondeo quod quia propter passionem visus est fecisse subditum et quasi impotentem propter quod iudeis [illegible] erat in scandalum et gentibus in stultitiam, ideo ipse apostolus communiter docuit [illegible] sapientiam appropriat filio scilicet Christo [illegible] virtutem nec concludit ad minimum virtute infirmitate et malunt ei appropriari virtutem quam potentiam [illegible] potentiam ultimum et summum de potentia sic vult philosophus quod virtus est ultimum de potentia, ideo malunt ei appropriari virtutem. Nec est inconveniens et diversis considerationibus non inappropriari unum in alio cum equalitas conveniat [illegible] potentiam ne credatur impotens propter [illegible] filio virtutem ne crederetur impotens sine debilitate propter assumptam humanitatem. Intelligendum tamen faciendum est [illegible] potentiam et virtutem sicut dictum est xxxii [illegible]

D. xxxv.

Ulterius supra disse-

ruimus ac plura diximus [illegible] egit magister de sacra [illegible] tibus et virtutibus. In hac parte agit de conditionibus [illegible] quae est in deo ratione [illegible] quae sunt scilicet potentia sapientia et voluntas. [illegible] autem hec per tres partes in quarum prima agit de scientia, in 2a de potentia infra distinctione xlii. Nunc sit de omnipotentia dei agendum est. In tertia de voluntate ipsa distinctione xlv. Tamen de voluntate dei. Hec prima pars habet tres. In prima agit de scientia in generali secundum se. In 2a agit de modis huius cognitionis utrum deus cognoscit mutabile vel immutabiliter. Et quod distinctione xxxix. [illegible] aut ad positum [illegible] In tertia autem agit specialiter ad speciales effectus infra distinctione xl. [illegible] est de bonis [illegible] Prima pars dividitur in tres. In prima [illegible] determinat de ipsa dei scientia. In 2a quod res agnite sunt in sciente per modum scientis determinat quod res sunt in deo distinctione xxxvi. Solet hic quaeri cum omnia dicuntur esse dei cognitione. In tertia vero incidenter determinat quod deus est in rebus distinctione xxxvii. Et quomodo deus [illegible] est [illegible] Prima pars quae continet presentem distinctionem. Prima habet tres. In prima cum dei scientia sit una determinat quare sortitur plura nomina. In 2a cum dei scientia vel prescientia sit eterna determinat quod se habeat ad temporalia vel creata [illegible] hic considerandum oportet utrum scientia vel prescientia. In tertia cum dei scientia sit causa ipsa cognoscit non causa ibi. Praeterea omnia dicuntur in deo esse [illegible]. In prima parte sciendum determinans dicit quod scientia [illegible] plura habet nomina propter connotata. In 2a dicit quod dei scientia esset si nichil futurum esset et esse scientia sed hoc non diceretur prescientia. In tertia [illegible] quod omnia habentur in deo per quas cognoscuntur insunt in ipso et ita omnia sunt presentia ei [illegible]

et similia et subdivisiones eorum pro maiori parte manifeste sunt in littera

Ad intelligenciam presentis distinctionis queritur de ratione divine cognitionis que ydea consueuit appellari. Et primo queritur utrum in deo sit ponenda ratio ydealis. 2° dato quod sic queritur utrum habeat pluralitatem secundum rationem. Tercio utrum pluralitatem habeat secundum numerum unum solum an singularum. Quarto utrum habeat pluralitatem secundum numerum finitum vel infinitum. Quinto utrum in ydeis sit pluralitas secundum numerum ordinatum vel dispersum.

Quantum ergo ad primum queritur utrum in deo sit ponere ydeas et quod sic videtur primo auctoritate augustini li. lxxxiii q. quod ydee sunt forme eterne et immutabiles que divina intelligentia continentur. Ex hiis verbis quibusdam concluditur quod ydea sit in deo. Item ratione obicitur sic. Omne agens rationabiliter vel ex proposito sive ex voluntate non a casu vel ex necessitate precognoscit rem antequam fiat. Sed deus est agens rationabilissime non a casu vel ex necessitate ergo cognoscit rem antequam fiat vel sit. Sed omnis cognoscens cognoscit rem secundum cognitionem vel secundum veritatem vel secundum similitudinem. Sed res antequam sint non possunt cognosci a deo secundum veritatem ergo secundum similitudinem. Sed similitudo rei per quam res cognoscitur et producitur est ydea ergo etc. Item omne quod determinate cognoscit in altero cognoscendo illud per se similitudinem cognoscit vel ipsum est eius similitudo sicut speculum eternum se videntibus dicit in cognitionem omnium entium sicut dicit augustinus quod creature ibi cognoscuntur quam alibi ergo restat quod in deo resident similitudines et consistunt quod sic in deo sicut in cognoscente quod non in alio recipitur sed sibi sed hec est tota ratio ydee ergo etc. Item quod res a deo producuntur idee sunt in deo tamquam in efficiente et deus verissime est efficiens. Sic quod ab ipso sumuntur idee verissime est finis ergo pari ratione quod ab ipso cognoscuntur et exprimuntur per se ipsum deus verissime est exemplar. Sed exemplar non est aliud in quo sunt res et extracte ydee ergo etc. Contra dionysius de di. no. cognoscit deus intellectum sed quod se ipso et per se ipsum non secundum ydeam singulis sumit sed secundum unam excellentiam omnia necessaria et continens ergo deus singula non cognoscit per ydeam. Item ratione videtur quod ydea dicit rationem similitudinis et similitudo dicit rationem convenientie. Sed dei ad creaturam cum sit summa distantia nulla est convenientia aut si est minima est ergo aut nulla similitudo aut minima aut ergo non est ydea in deo aut si est secundum rationem imperfectam est. Sed nichil imperfectum ponendum est in deo ergo etc. Item nobilissimo modo cognoscendi est deo attribuendum. Sed cognitio per rei essentiam est nobilior quam per similitudinem rei ergo deus cognoscit per essentiam rei non per similitudinem sed ydea est similitudo non essentia rei etc. Item ydea non est necessaria nisi ad dirigendum in cognoscendo et regulandum in operando. Sed nichil indiget dirigente vel regulante nisi quod potest errare vel deviare deus autem nullo horum habet

quod sensibilia ponuntur in deo ydee pro-
dicamentum quod dicit hec duplex fuit opi-
nio quidam enim dixerunt quod deus
non cognoscit secundum rationem etc. et
ponunt simile sicut si punctus co-
gnosceret virtutem suam cogno-
sceret lineas et superficiem. similiter
si unitas haberet potentiam cogniti-
vam per quam cognosceret se ipsam se-
cognosceret omnes numeros per eundem
modum dicunt in deo esse ydeas. v-
deus scit virtutem ponendi omnia
et cognoscit totam suam virtutem
et ideo cognoscit omnia et hoc di-
cunt dyonisium sensisse. sed dixit
quod non secundum ydeam sed secundum unam
excellencie cum cognoscit omnia.
sed hec positio non potest stare primum quia
quia deus cognoscit non per collo-
cationem descendendi a principio ad
principiatum sed simplici aspectu
et iterum esse cognoscendo universum
huius simile est cognoscibili quod est eius
similitudinem vel ipse est similitudo. preter-
ea omnis cognoscens istud distincte
cognoscit quod distincte cognoscitur non ergo
quod ratio producendi non est ratio
cognoscendi et item aliqua cognoscit
que ab ipso non sunt propter hec et
similia. aliter dicunt [illegible] esse a[d] po-
et secundum sanctos et omnes philosophos quod deus
cognoscit per ydeas et habet in se ra-
tiones vel similitudines rerum quas
cognoscit in quibus non tamen ipse cogno-
scit sed res aspiciendo in eas et has
rationes vocat augustinus ydeas et causas
primordiales. Ad intelligentiam
autem obiectorum intelligendum quod ydea
dicitur similitudo rei cognite similitudo
autem duplex dicitur una est secundum
convenientiam duorum in tertio. et hec
est similitudo secundum univoce convenientiam

aliorum dicitur similitudo secundum quod
unum dicitur similitudo alterius et hec
similitudo non convenit genera in
aliquo quia quod similitudo secunda est
simplicior non in tertio et hoc modo dicitur
creatura similitudo dei vel econverso deus
similitudo creature. hoc modo sumendo
similitudinem similitudo est ratio
cognoscendi et hec dicitur ydea. sed
aliter est in nobis aliter in deo.
In nobis quidem ratio cognoscendi est
similitudo cogniti et veritas sua
in nobis est similitudo accepta et
imperfecta ab exemplato propter hoc quod
intellectus noster respectu cogniti
est possibilis et non actus purus
sed fit in actu per ad cogniti quod
est similitudo eius. In deo autem quod
quod ratio cognoscendi est ipsa veritas
et exemplum est similitudo veritatis
scilicet ipsa creatura. et quod ratio cognoscen-
di sistit in ipsa veritate propter ideo
ratio cognoscendi in deo est summe
expressiva. et quia omne id quod summe
exprimit perfectissime assimilatur
cognito assimilatione competenti co-
gnicioni. ideo patet quod ipsa veritas
ex hoc quod facit cognoscere est si-
militudo expressiva ydea. exemplo ad
est in nobis quod ex ipso quod est si-
militudo facit cognoscere ex hoc
patent obiecta. Quod enim obicitur
quod non secundum ydeam singulis conve-
nientem dicit quod dyonisius ex hoc non volt
removere rationem ydee a deo sed
volt dicere quod non sic est in illa u-
bi et sua ydea sed singula sic
in nobis. Ad i[d] quod obicitur quod non
est generata vel minima dicit quod est
similitudo univocationis sive perfectionis
et similitudo imitationis et est similitudo

expressionis. similitudo proportionis nulla est omnino quia nichil est inde. similitudo imitationis est modica quia in modico potest finitum imitari infinitum unde semper maior est dissimilitudo quam similitudo. similitudo expressionis est summa quia comparatur ad intensionem virtutis ut visum est, que est ipsa expressio idea dei summe omnia cognoscit. Ad illud quod obicitur tertio quod nobilior est cognitio per essentiam eorum quod est similitudo causata a veritate rei etc. dicendum quod hic verum est quod imaginatio perfecte exprimit rem sicut ipsa res si presens esset apud animam et hac similitudine non cognoscit deus. est alia similitudo que est ipsa veritas expressiva cognitiva et ab similitudo que veritas et hec similitudo melius exprimit rem quam ipsa res seipsam exprimat quia res ipsa accipit rationem expressionis ab illa et secundum hanc est perfectior cognitio et hanc cognoscit deus. Ad illud quod obicitur quod idea est ad regulandum et dirigendum eorum quod regulari et dirigi potest esse duplex aut per rationem differentem a directo et regulato et hec ponit imperfectionem et possibilitatem erroris aut per rationem que est idem quod regulatum et hec ponit impossibilitatem erroris quia cum est regula errare non potest et quia deus est ipsa regula et idea, ideo impossibile est eum errare etc. patet quod idea in deo non ponit imperfectionem sed complementum

Secundo queritur utrum sit ponere pluralitatem in ideis secundum rem et quod sic videtur quia Augustinus dicit quod idee sunt forme eterne et incommutabiles si sunt forme plures ergo forma dicit ipsum quod est idea absolute tunc videtur quod sint plures secundum id quod sint absolute. Item idea est similitudo exprimens ideatum secundum totum, sed creature unite et eius secundum totum sunt similia nullo ad invicem differunt ergo si idea omnium secundum id quod est esset una tunc omnia essent indifferentia. Item si idea est unum, quod aut una genere aut una specie similitudo, si una genere ergo per ipsam in species res distinguuntur si una specie ergo per ipsam individua plura cognoscuntur. Item si idea est ratio cognoscendi sed unumquodque cognoscens cognoscit secundum exigentiam rationis cognoscentis ergo si idea est una quod in uno non cadat distinctio deus non cognoscit res distincte sed indistincte. Contra Augustinus vi. de Trinitate: filius est ars quedam omnipotentis dei plena omnium rationum viventium et omnia in ipso unum sunt. Item quod perfectius est deo est attribuendum sed perfectius est uno posse cognoscere plura et operari quam pluribus ergo deo est attribuendum ergo deus una idea omnia cognoscit. Item in omni genere est statuere et in uno simpliciter ut patet in genere efficientis et finis, ergo cum deus sit exemplar in quo est omnimoda simplicitas, est ergo in deo summa unitas sed exemplar quod convenit intellectui non est omnino unum et simplex ergo in divino exemplari non est nisi una idea secundum rem. Respondeo ad intelligentiam predictorum notandum quod circa hoc sunt duplex opinio. Quidam enim dixerunt quod idee in deo secundum rem sunt

distinctionem, dicuntur enim quod est con-
siderare diversitatem formarum in
deo, in anima et in mundo; sive in
materia et in mente sive in verbo so-
lum dicit distinctionem, compositionem et oppositionem
quia ibi sunt materialiter. In anima vel
humano dicit distinctionem et compositionem
sed non dicit oppositionem, et licet quandoque sint
aliquo modo spiritualiter, non tamen omnino
quia sunt a rebus contracta. Deo est com-
positio, differunt enim ab anima. In
deo dicit distinctionem sed non compositionem
nec oppositionem propter summam simplicitatem,
et quamvis in deo sunt distincte tamen
tamen unum exemplar, sicut plures for-
me particulares in sigillo faciunt
unum sigillum. Sed ista positio quamvis
in se minor videatur probabilis
in fine continet errorem. Nam
si in deo esset ponere ideas realiter
differentes sive distinctas tunc
esset ibi aliqua pluralitas realis quia
pluralitas realis personalis quod abhor-
rent aures pie. Si dicas quod non
est pluralitatem aliquam absolutam po-
nere sed respectivam, tunc queritur de
illo respectu aut est ad aliquid aut
nichil. Si nichil, nulla ergo est ibi
realis distinctio. Si aliquid, non
est dare nisi divinam essentiam, sed
omnia essentialia in deo unum sunt.
Et ideo est alia positio quod idee sunt
unum secundum rem et hoc patet sic:
idea in deo dicit similitudinem
que est ratio cognoscendi. Illa autem
secundum rem est ipsa divina veritas
sicut supra ostensum est, et quia
illa non est nisi una, patet quod secundum
rem omnes idee unum sunt et hoc
dicunt magistri communiter quod in illa arte
omnia sunt unum. Ad id igitur quod
obicitur quod sunt forme dom(?)

quod forma duplex est scilicet forma
que est perfectio rei et forma exem-
plaris, et magister accipit ideas in
ratione forme pro forma exemplari
contrarium in relatione de illa ad ma-
teriam quam informat, sed ista ad exem-
platum et ideo quod dicit ut ad alterum
sicut similitudo. Quod dicuntur plures
forme non est contra hoc, notandum sic quod in
ideis pluralitas secundum rem, sed se-
cundum id quod sunt ad illud
quod obicitur quod idea est similitudo ex-
[illegible] secundum totum genus etc. Ad quod
est unus modus dicendi quod idea
non dicit similitudinem aliquam per quam
cognoscens assimilatur alicui. Sed omnia
entia assimilantur et multa plus assi-
milantur uni, sicut si a forma sigilli
cera fiat expressio signi, in cera
potest esse ab eadem forma una mul-
te et varie impressiones secundum quod
sigillum magis et minus imprimitur,
sic in deo intelligitur quod multitudo
in rebus venit secundum gradum et
approximationem ad ipsum esse divinum.
Et illud non sufficit dicere quia
deus facit omnia [illegible] secundum for-
mam, non tamen secundum gradum et distinctionem
et illa cognoscit per unam secundum
rem quod omnium est similitudo cognitionis.
Si dicas quod hoc est quod deus
se ipsum cognoscit, sic se ipso agit. Ideo
sicut uno agit multa, ita adhuc
manet quod quod ipse deus possit
assimilari multis. Propter hoc dicendum
quod similitudo cognitionis est secundum [illegible]
tem generis, et de hac non est du-
bium quod non potest una esse plurium ge-
nere differentium, et hec est simili-
tudo que exprimit et patitur a re ge-
neris determinati. Alia est similitudo

simplex est genus et hoc quia
ab hoc genus non arctatur quia ratione
est liber. et ratione sua totum et talis
plenitudo est omnis veritas et ydea in
deo. Si tu queras quid hoc possit
intelligi aliqualiter intellectu per quem
nos non possit aprehendi omnis ple-
nitudo. Cum illa plenitudo sit actus
purus et ipsa veritas sicut dictum
est et omnia alia cognoscibilia quan-
tumque nobilia sint, et quod sit com-
paratio ad ipsam per modum possibilis sic
unum sibi formam per assimilationem plu-
ribus sibi unum similis. Sic in
proposito una ratio plenitudo potest
esse cum cognoscibilibus et per eam co-
gnoscuntur in luce aliquo modo que una sim-
ul exprimunt multas et varias co-
lores. In cognitione autem nostra quam
scilicet per modum possibilis respectu cogni-
ti et mediante non est proportio ab illo
non potest invenire plenitudo invenit
dissimilitudo et sic aspiciendo ad
cognitionem nostram videtur nobis in
deo non esse intelligibile. Ad illud
quod queritur utrum illa plenitudo sit
propria vel quedam. Dicendum quod deus non
dicitur simpliciter ubi nec particularis
simplex sed ad hoc de ratione esse
ubi quia sit in plures effectus sicut
ad deum per intellectum quia immediate et suf-
ficienter potest in effectum quiescit sic
in cognitione dei intelligenda quod non
omnino in uno nec tamen in parti-
cularibus de plenitudine et ydea intelligen-
dum est quod quoniam est quidam ad in-
dicium et amplitudinem prima vero
est quidam ad distinctissimam expressi-
onem. Racio huius est quia plenitu-
do exprimens non impressa nec ex-

pressa, sed omnino exprimens ydeas
simul exprimunt, et sunt omnes con-
ditiones et rationes complexe quod non
est expressa ydea non est arctata nec
limitata sed extendit se ad omnia.
Sic divina essentia, quamvis tota sit
in uno, non tamen sic est in uno quod
non sit in alio. Ad illud quod obi-
citur quod cognitio sit congregativa
rationis. Dicendum quod sicut ratio cogno-
scendi est una et sic plura cognoscit distinc-
tissime recipit sua principia quolibet
nec sic divina cognitio quantum
ad modum cognoscendi quod est in ipsa est
una et simplex non distincta, sed
in comparatione ad ea distincte co-
gnoscit. Quoniam deus cognoscit
omnia distincte, sed distinctio ponitur
in cognitione per comparationem ad cogni-
tionem plena est. Si autem per respectum
comparationem ad cognitum sic habet
veritatem.

Tercio queritur utrum in ydeis
sit pluralitas secundum rem et ipse
sic ostenditur hoc modo Augustinus li-
bro lxxxiii quod sit alia ratione creandi
est homo alia equus, quod si ydea
dicit ipsam rationem cognoscendi hoc est
quod plurificant secundum rationes. Item hoc
ipsum ostenditur communi loquendi et dif-
finiendi, quia antiqui loquuntur in plurali
et diffiniunt in plurali ipsas ydeas di-
centes quod sunt forme quod pluribus fi-
unt res vel ratione, sed non res ipsa
ratione. Item ydea dicit plenitudinem
ad cognitum et plenitudo quamvis in
deo sit quid absolutum tamen
modum dicendi ad aliud sine re-
spectu, sed plurificatio plenitudinis
relatione est a re omni assimilata
quod si res ydeate sunt plures ydee

sunt plures secundum rationem differentia.
Item deus absolute vel formaliter di-
stincte cognoscit et actu, sed non
est distinctio in deo cognoscitivi nec
in cognito, ergo oportet quod sit in ratione
cognoscentis. Contra si est pluralitas
secundum rationem cum illa sit res, tunc
videtur illa pluralitas non esse a
ipsius unitas(?). Item si est in hoc no-
mine ydea pluralitas aut ratione
eius ad quod est, non ratione eius quod
est quia est omnino eadem essentia. Si ratione
eius ad quod, ergo cum verbum et concretum(?)
et ars dicunt relationem ad creaturam
aliter secundum nomen dicunt plura …
quod tamen falsum est. Item si ydee sunt
plures non pro signato sed pro con-
notato, tunc queritur aut connota-
tum id est eternum aut temporale. Si
eternum, ergo videtur quod plura sunt ab
eterno. Si temporale, ergo videtur quod ydea
non dicitur de deo nisi ex tempore
sicut nec dominus nec creator dicuntur
nisi ex tempore. Item ydee si sunt plu-
res pro ydeata aut ergo secundum esse
quod habent ydeata in deo aut in pro-
prio genere. Si pro esse quod habent in deo, quia
in deo sunt unum, ergo ratione illius
esse non possunt dici plures. Si pro
esse quod habent in proprio genere, sed hoc non
habent nisi ex tempore, ergo vel ydee non
sunt plures nisi ex tempore, vel temporale
est causa eterni, quod repugnat et incon-
veniens. Item ydea aut dicit aliquid
aut nichil. Si nichil, ergo nec plurali-
tatem habet nec unitatem. Si aliquid
dicit, ergo si plures sunt ydee, sunt
plures res. Ergo si plures ydee sunt
ab eterno, plures res sunt ab eterno,
sed non plures res personales quia ydea
non dicit aliquid personale, ergo plures

essentiales. Respondeo dicendum quod sicut patet
ex premissis questione xxx, quamvis in deo
nullus sit respectus ad creaturam
a parte rei, tamen contingit ipsam essen-
tiam significari in respectu ad creaturam
per multa nomina, nec tamen nomen
sive vocabulum est vanum intelli-
gendum. Igitur est quod hoc nomen ydea
significat divinam essentiam in compara-
tione sive in respectu ad creaturam
ydeatam eius. Dico secundo (?) …
quia cognitio in deo sit absolute,
tamen secundum modum intelligendi dicit
respectum medium inter cognoscens et
cognitum et quamvis ille respectus
secundum rem plus se teneat ex parte
cognoscentis quod est ipse deus, tamen
secundum rationem intelligendi sive signi-
ficandi, similitudo plus se tenet
ex parte cogniti, et quia cognoscens
est unum et cognita sunt multa,
ideo ydee in deo sunt unum
secundum rem, sed tamen plures secundum ra-
tionem intelligendi sive dicendi.
Unde concedendum est unius rationes in
deo esse unum quid, sed non unam
ydeam sive rationem sed plures.
Ad primum ergo quod obicitur quod ipsi rationi
nichil subest ex parte dei rei, dicendum
quod falsum est, quia respectui subest
ex parte dei essentia non respectiva,
ex parte vero creature subest verus
respectus, et ideo respectus ille similiter
non inducit pluralitatem, sed plura-
litati respondet quamvis non subsit
pluralitas ex parte dei, subest tamen
ex parte creature (?). Unde respectus
ille sic pluralitatem non habet, sim-
plicitatem nec unitatem (?). Ad illud
quod obicitur quod verbum et ars dicunt
respectum, dicendum est quod dicunt, sed aliter

quam ydea vel racio. Nam ydea sic
racio cognoscendi plus se tenet simul
racione intelligendi ex parte cogni-
ti, secundo cum sim quod licet non dicat
respectum ad id in quo est, sed ad id quod
est, sed racio plus se tenet a parte
divinis, sicut et ars et exemplar a parte
producentis. Et quia multa sunt cogni-
ta et ipsum cognoscentis, ideo ydee
sunt plures et ars tamen una. Vel
aliter racio et ydea dicunt respectum
ad res impositas distincte sunt. Non
sic alia vocabula. Ad illud quod
obicitur quod connotata non sunt plura
ab eterno, dicendum quod pluralitas est in
ydeis racione connotatorum sed de conno-
tatis est loqui dupliciter aut magni-
tudinem sunt aut in habitu sicut con-
notata impositiva sunt, sicut sic
solum ex tempore impositiva aut connotantur
sicut sunt connotari et eciam
et temporalia, eternaliter quod respectivum
impositum ut in legibus sunt de
nomine predestinacio. Ideo predestinacio
est eterna quod connotat effectum non
in actu sed in legibus. Taliter vero
sunt respectu impositi in actu, sicut
per hoc nomen creare, quod temporaliter sic con-
notantur. Et talia ut futura sunt
et preterita sunt multa, ideo connota-
tive ut multa, sed tamen sic conno-
tata omnibus ab eterno connotantur non
sunt ab eterno, sed ex tempore. Ita multi-
tudo connotatorum omnibus ab eterno
dicuntur, tamen non ponit realem
multitudinem nisi ex tempore. Ad illud
quod queritur utrum sint esse ydeatorum
sunt ydee plures, dicendum quod sint esse
quod habuerunt sunt ydeata in propria
genere et omnino illud non habent ha-
bi ex tempore tamen ab eterno sunt habi-

tiva et ydee sunt eternaliter in-
finite sunt. Ideo intelligere non
tamen plures ex tempore. Verumtamen ab eterno
sic differt intelligere predestinacionem
fuisse ab eterno et reprobacionem non
racione cuius quod sunt ab eterno, sed
racione cuius quod futurum erat ex tempore.
Ad id quod obicitur si plures ydee, ergo
plures racione, dicendum quod ydea non
dicit tamen quod est sed respectum ad illud ad
quod futurum est ut causa sit et et
racione illius respectus recipit plura-
litatem et quia ille non ponit in
actu sed solum in potencia, hinc est quod
pluralitas ydearum eterna non ponit
aliquam pluralitatem actualem ponit
non potest. Si dicatur quod sit futura
plura, sed hoc verbum res quod dicit
impositum absolute et ideo cum de
pluribus res esse ponit pluralitatem
in actu. Et ideo argumentum illud non
valet, ymmo est ibi quid et simpliciter
sicut si dicatur plura sunt cognita,
ergo plura sunt. Sic nec valet plu-
res ydee sunt, ergo plures res sunt,
quia ydee non sunt plures racione
cuius quod sunt, sed racione cuius
ad quod sunt.

Racio queritur utrum ydee plu-
rificentur per comparacionem ad ydea-
ta sive multitudinem ydeatorum in-
spectam ad diversitatem unius solum
aut singularium, et quod singularium
vero quam per ydeas est racio distin-
guendi, sed deus non tamen distin-
guit unum ab uno solum ~~vel habitu~~
~~plurium~~ sed eciam singularia a sin-
gulis quia distinguit unum ab alio (?)
ad plurium et unum solum ydeas plu-
res et racione, unum alia racione con-

dictus est equus. alia ratione con-
dictus est homo ergo etc. Ad 2m cognitio
rei verissima est secundum rei totali-
tatem sed singulare aliquid addit
ad suum universale. ergo cum deus totum
cognoscat non tantum habet ideam universalis
sed etiam super additi scilicet singularis. si-
militer et alterius singularis ergo si
addita sunt diversa secundum rationem
sunt multiplices ideales patet etc.
Ad 3m deus quosdam ex hominibus predes-
tinat quosdam reprobat sed alia
ratione predestinat. alia ratione re-
probat. ergo secundum aliam rationem et
ideam. sunt presciti et predestinati
in deo. sed hec est disputatio indi-
vidualis sive personalis. ergo etc.
Ad 4m idea multiplicatur in divinis
ratione respectus et relationis ad crea-
turam, ergo multiplicato uno multi-
plicatur et reliquum. Cum homo igitur
est ideatus multiplicatur in diversis
individuis secundum rem multiplicabitur
idea rerum illorum secundum rationem. Con-
cedimus ad rebuttendum. dico quod
ad hominem pertinet tantum genus ho-
minis ut meum vel tuum ibi [illegible]
rationem. ergo multiplicatur. vel dispo-
sitio ideati attenditur solum secundum di-
versitatem ultimam. Ad artifex eciam
per unam ideam ponit multa.
ergo cum hec sit [illegible] deus
per unam ideam [illegible] et ratione multa
diversa unum ponat. Ad singulare
ut singulare est compositum [illegible]
si est idea in deo singularis ut
singularis tunc ergo est una idea
altera simplicior sed hec est in-
conveniens ergo etc. Item singulare
magis compositum est quam universale. Si
ergo in deo est idea universalis ut universalis
et singularis ut singularis ergo

una idea est composita. altera compo-
sita quia plus est et simplicior est
quam compositum. ergo una idea est alia
prior et simplicior. ergo in deo est
ponere ordinem et compositionem esse pos-
sibilem etc. Pro dicendum quod idea in
deo secundum rem est divina veritas. secundum
rationem intelligendi est similitudo co-
gniti. hec autem similitudo est mo-
do expressissima cognitionis non tantum universalis sed
etiam singularis quamvis ipsa non sit
universalis nec singularis sicut nec deus.
et ideo non tantum est similitudo universalis
ut universale est, sed etiam singularis ut
singulare est. et ideo quia similitudo
est eadem, non solum multiplicatur
sed multitudine [illegible] sed etiam sin-
gularium et hoc est quod dicit [illegible]
ad rebuttendum. dico quod ad
hominem faciendum. homines tamen et
rationem. quantum ad ordinem [illegible]
[illegible] hominum rationes in illa sim-
plicitate divine. et per hoc patet so-
lutio illius ubi augustinus quod [illegible]
quod quamvis universale ut universale est. una
sit ideatus ut singularem sit plu-
res. ut ibi dicit. quod si quis ve-
lit facere angulum sufficit habere
anguli rationem. Si quis vero
velit pingere quadrangulum necesse
est quod rationem habeat quatuor angu-
lorum. Ad 1m ergo quod obicitur quod arti-
fex eciam ponit multa per ideam
eandem quod hoc facit per applicationem
[illegible] ad diversas materias. Sed si hec
solum ideam unam impossibile est
intelligere quod secundum illam simplici
aspectu cognoscit singularia ut
diversa singularia ita quod secundum totum
et secundum [illegible] diversas et [illegible]
ideo non est simile. Ad 2m quod
obicitur de compositione et [illegible]

dam quod nec secundum rem nec secundum rationem. Ideo
oportet quod idea habeat ydearum perfecti-
tas nam corporalis est similitudo spi-
ritualis et compositi est similitudo sim-
plex ut in creaturis. In deo ideo oportet
quod una idea sit alia simplicior
vel per similitudo tamen secundum rationem
intelligendi habet perfectionem idearum
secundum distinctionem. tamen proprie correla-
tiuum quod oportet quod uno correlatiuorum
multiplicato multiplicatur et reliquum
alterum secundum rationem. ubi est relatio
secundum rationem tamen ut quod similitudo
illa est ratio cognoscendi et distin-
guendi et idea communis recipiat perfec-
tas distinctionis. ideo oportet quod de aliis

Quinto quaeritur utrum in deo
sit ponere multiplices ideas
secundum numerum finitum vel infinitum. Et
quod secundum numerum infinitum videtur. Augustinus
de ci. dei xi. una est sapientia dei
in qua infiniti sunt thesauri
rerum intelligibilium. Item augustinus vi
de tri. dicit quod filius est ars plena
omnium rationum viuentium. sed constat
quod ars est illa infinita quia non im-
pleretur nisi infinitis. quia sunt ibi
infinite rationes. Item ratione videtur
quod constat quod deus cognoscit omnes
species numeri. quia omnes habent ideas
in deo. sed species numeri sunt infinite
quia etc. Si dicis quod sunt infinite
species quo ad nos non secundum rem.
Contra ponatur quod omnes species numeri
sunt in re actu posito. de natura
sequitur quod infinita simpliciter actu
sunt. quia si omnium specierum numeri sunt
in deo idee actu patet. Item
sicut deus per ideas cognoscit
et producit res distinctas ita co-
gnoscit et producit res ordinatas.

quia sicut pluralitas in ideis quod
pluralitatem cognitorum et ydeatorum
ita debet poni ordo quod ordine.
Item nec pluralitas sine distinctione
aut est ordo aut confusio. sed
in deo non cadit confusio nec
confusio. quia in deo habent ordinem.
Contra ideae sunt plures quia
per eas deus distincte cognoscit
quia deus non cognoscit unum prius
alio. [illegible] sunt. quia idee habent in deo
simultatem. Item si est ordo aut quo
prioritatis aut dignitatis aut o-
riginis non prioritatis quia tunc esset
una idea alia prior. quod est
inconueniens. Dico non nobilitatis
quia quicquid in deo est summe nobi-
lis non originis quia si una de al-
tera oriretur tunc esset ibi realis
distinctio secundum rem. quod nullo modo
ut videtur est in eis ordo. Item ordo
infinitas aut esse priuat ordinem
aut tollit processum ab ordine quia
tollit statum et complementum. sed in
ideis est infinitas ut visum est
in alio problemate. quia aut nullus
ordo aut incompletus. sed non incom-
pletus. quia nullus. Responsio dicendum sic
dictum est in opponendo. non est or-
do in ideis sicut rationibus cogno-
scendi ad invicem nec secundum rem
nec secundum rationem. habent quippe or-
dinem idee ad ideata sed ad
invicem non. quia nec una prior
altera nec perfectior. nec est una ab
alia nec nobilior est. et ideo non
ponitur ibi ordo et ratio huius est quia
idee dicunt respectum ad res crea-
tas de ratione sui nominis. et quia
ille sunt plures ideo idee ex
respectu nominis plures sunt sed

ordo dicit nominum rerum et no-
minum similitudinem. cum ydea com-
paratur ad aliam et quia illo respe-
ctu considerate que est ad ydeatum in
deo ydee simpliciter sunt unum nec
licet ordinem ad invicem. Secun-
do est videndum quod ydee habent
pluralitatem cum ordine ad invi-
cem. Ad id quod obicitur quod alia est
ydea quam homo alius ergo nobilior
quod homo nobilior equo dicendum quod
non est simile similitudo cum ea quod
ad alterum comparatur hec distingui-
tur non sic nobiliori ab illo. Si
aliquid recipiat ab illo ad quod
comparatur et quia ydea hominis non
recipit ab homine. nec ydea equi
ab equo. ideo una non est altera
nobilior. Ad id quod obicitur quod de-
us cognoscit res ordinatas dicendum
quod quamvis ordinatas cognoscit
tamen simul et eque nobiliter cognoscit
et ideo sic ponebatur distinctio in
ydeis quod distincte per eas cogno-
scebat. ita debet poni similitudo
et equalis et equalitas nobilitas
quod simul et eque nobiliter cognoscit
et ita non debet poni ordo. sicut
enim quamvis deus cognoscit res al-
bas non sunt ydee albe in deo
sic quamvis cognoscit ordinatas non
oportet quod sint in deo ordinate.
Ad id quod obicitur quod ubi est plu-
ralitas sine ordine est confusio
et inordinatio dicendum quod verum est quod
oportet ibi esse similitudo et est in ydeis
vel dicendum quod illud habet locum ubi est
pluralitas realis non talis est in
ydeis quia omnes unum sunt et ideo
non possunt esse inordinate

Circa ista sunt dubitationes
circa litteram et primo de hoc quod
dicit in primo capitulo magister

Secundum tamen quedam specialem con-
sequuntur veritatem aut enim ista con-
sequuntur specialem veritatem quia
sunt difficilia. aut quia sunt ap-
propriata si quia sunt difficilia. sed
alia etiam sunt difficilia sicut
simplicitas veritas immutabilitas. si
quia sunt appropriata. sed sic sic uni-
tas et equalitas. Responsio dicendum quod
ista consequuntur specialem veritatem
triplici ex causa. tum quia sunt dif-
ficilia. tum quia multa de ipsis in
scriptura sunt determinata. tum quia
plura dicunt respectum ad creaturam
et secundum has conditiones attendit
racio esse in divina natura. ideo
quia debebat facere sermonem ad crea-
turas sine ad creaturam et ad quod
per ignem in eum posse. scire et vel-
le. que faciunt causa esse perfectam.
ideo veritatem istam in medio col-
locavit inter veritatem de trinitate
et veritatem de rerum universitate.
sed quia hec plus se tenet ad deum
et a deo se tenent quia hoc sunt
deus ista tractatus iste in primo lo-
ponitur. Secundo queritur de hoc quod
dicit Omnino credendum est deum scire
velle et posse. videtur enim male
ordinare quia potentia precedit scientiam
et voluntatem ergo male ordinat in po-
nendo et male in exequendo. Responsio
dicendum quod duplex est loqui de istis
aut in sua generalitate sunt ut con-
currunt ad unum effectum si in sua
generalitate sic enim scientia sic re-
bonorum et malorum faciendorum et
non faciendorum. sic est sapientia rerum
intelligendarum quia potentia et potentia enim sic
rerum faciendorum bonorum tamen. Si
loquamur de hiis prout concurrunt
ad unum effectum. sic potentia in respectu

potens est prima, magnitudo excessus
est ultima. primum enim est posse di-
vinum scire et per velle, et postremo
est facere quod est ipsius potentie et continuum
ad hunc actum magister ponit supra vl-
timo loco potentiam sed in executione vi-
sibiliter ordinem secundum maiorem ge-
neralitatem et minorem. Tertio queritur
de hoc quod dicit quod divina scientia di-
citur sortitur nomina. scilicet sunt scientia pre-
scientia vel providentia. dispositio pre-
destinatio prudentia, sed ultimo
quo quare distinguuntur hec nomina
et videtur quod insufficienter enumerat
quia non solum est ponere in divinis
predestinationem, verum etiam reprobationem
Respondeo dicendum quod hec nomina distinguuntur
sic. divina cognitio potest considerari
in se aut in comparatione ad crea-
turas si in se aut prout precise
dicit cognitionem per modum specula-
tionis. aut prout dicit speculationem
inclinatam affectionem. primo modo est
scientia secundo sapientia. vel sic aut dicit
cognitionem simpliciter aut per rationem
nobilissimam primo modo scientia secundo
sapientia. si autem consideretur in com-
paratione ad res hoc potest esse dupliciter.
aut concernit eventum, et sic
prescientia aut effectum et hoc dupliciter
in conservando sive gubernando. et
providentia. aut in efficiendo
et hoc dupliciter. aut quantum ad be-
ne esse naturale et sic dispositio. aut quan-
tum ad bonum superadditum et sic
predestinatio aut quantum ad emen-
dationem. et sic reprobatio. sed quia re-
probatio gratie non est effectus, sed de-
fectus ideo reprobatio non hic in-
numeratur sed continetur sub prescientia.

nomine et ipsum sibi appropriat. vel
dicit potest sic formaliter cognitio dei
aut est in se aut in comparatione
si in se aut per rationem nobilissi-
mam. et sic sapientia aut per rationem
communem. et sic est scientia. si in
comparatione aut eventuum et sic pre-
scientia aut eventum et effectum
et hoc vel in gubernando. et sic
providentia vel in efficiendo et
si respectu omnibus naturalibus sic dispositio.
si respectu gratuitis sic predestinatio
aut effectum et eventum et defectum
et sic reprobatio que est prescientia no-
minata. Quarto queritur de hoc quod
dicit sed et creatura ita dicitur rela-
tive. ut tamen creaturam non preexit
videtur enim dicere falsum. nam relatio
presupponit magis actum non rela-
tivo. quod creatur saltem. quia non de-
pendet relationem a parte modi. nec a
parte rei aliud consistit quod relatio
falsum videtur falsum dicere cum dicit quod
creaturam non presupponit. Respondeo relatio
presupponit dupliciter aut quod extremum
aut medium. si extremum quod non
dicitur de deo. si medium quod omnino
non presupponit prout sicut creaturam
Respondeo dicendum quod relatione dei aliquid
est duplex. aut quod presupponit rela-
tum sicut nomina ipsa sunt in
predicamento relationis aut quod ha-
bent respectum annexum sicut omne
nomen actio dicit respectum ad pas-
sum sive factum et passum ad agen-
tem sic dicitur relative. et intel-
ligit magister de hoc nomine creator
et hoc ad quod dicit quod non presupponit
creaturam dicit potest hoc quod ipsum
nomen imponatur divine essentie.

et ideo de sola essentia dicuntur syn
onime · tamen de eo a quo imponuntur
sunt controversia · Quidam enim vo-
lunt dicere quod nomina sex generum
predicantur aliquid in deo sed specialiter
cum actio non videtur dicere aliquid
in agente sed ab agente et hoc
videtur consonare rationi · quia actio
et passio videntur esse eadem · et
iterum hoc videtur consonare cum
boecio de trinitate · quod actio quia relatio
nec de creatore nec de creaturis
predicantur · ista opinio sunt satis
probabilis et lumen sunt magistri · et
ideo dicit · quod predicamenta relationis solum
important certitudinem · sed alterum [illegible]
relationem · reciprocum illud hoc
quod non tenetur · dicimus enim deum
esse suam actionem ut puta suam
creationem et quod creatio est divina
actio et hoc nomen creator imponitur
ab actione · ideo non tamen impositum
est creatione · verum est ab creatura
sed illam sicut inrelative non hoc
intendit dicere quod illa non predicantur
sed non predicantur absolute. Et tu ve-
lim sustinere magistrum secundum quem
opinionem dicimus quod magister non vult
dicere quod creatio non importet divinam
essentiam sed quod quantum [illegible] voca-
buli non dicit essentiam absolute
sed per modum relationis sive sub
appellatione relativa · sed persona
bene dicit · et suam et verbo sale
dicit essentiam absolutam · unde
manet sola · res ipsa non manet ·
non sic est de creatione · non enim
est creatio nisi sit ens creatura · et
secundum hoc verbum magistri non habet
calumpniam · Et queritur de hoc ipso
dicto. Si nulla fuisset futura esset

tamen in deo scientia eorum · videtur enim
male dictum quia scientia nostra ponit
res · et quod non ponit non est
scientia · sed opinio vel alia acceptio
minus nobilis · quare cum de nobi-
litate scientie sit ponere rem videtur
in litteris rationis quod divina scientia ponat
que est nobilissima. Respondeo dicendum
ad hoc breviter · quod est scientia quia
habet cognitionem de re · et est scientia quia
scio rem esse · prima scientia nec in
nobis nec in deo ponit existen-
tiam rei in presenti · quia nec de
preterito nec de futuro · quod patet quia
artifex ad cognitionem faciendi
domum quam nunquam facit · 2a vero
est scientia ponit rem tamen in deo
quam in nobis · sed in nobis quia
dependet in deo quia prima conveniet ·
et quantum ad primum loquitur magister quod
eorum scientia esset · sed non respectu
eius · et respectu tot · respectu
quidem non est · quantum ad secundum modum
Et queritur de hoc quod dicit Item
omnia sunt deo presentia non solum
que sunt sed etiam que preterierunt
Item intelligitur illud aut enim in-
telligitur de presentia secundum existentiam ·
aut de presentia secundum cognitionem. probo
primum est Contrarius est enim quod aliquid
preteritum non est in deo secundum existentiam
probo si secundum cognitionem quia habet
omnia anima · quod sciat omnia sibi
presentia. Respondeo dicendum quod non omnia dicuntur
esse presentia secundum existentiam ex parte
rerum sed secundum cognitionem · quia actu
cognoscit presentia · preterita et futura · et
ita actum sue cognitionis semper
est presentitas · ita quod nulla successio
cognitionis dei est immo quod
complectitur omnem successionem

d. xxxvi

sine initio et ideo omnia sunt
ei presentia ex hac duplici causa complu-
ribus autem diuina habet cognitionem de
futuris quia totum cognitum eius fuit in
futurum et nunc quantum cognitio
eorum existencia ideo non dicitur
quod omnia sunt presentia diuine sicut
dicitur quod omnia presentia sunt deo et
ideo non ponitur memoria in deo quia
memoria respicit preteritum ut pre-
teritum non sub ratione quia ut est actus
illius cognitionis fuit in preteritum
sed presentia non dicit ordinem sine
actum sed ut fuerit et ideo in deo
convenienter ponitur

Solet hic queri an

omnia dicuntur esse in cogi-
tatione dei dixit enim magister
de cogitatione dei quia cognoscit omnia
creata et quia cognitum dicitur esse
in cognoscente ideo determinat hic 2o
quod res sunt in deo et quia res
create non tamen dicuntur esse in deo
sed etiam ex deo et per deum ideo primo
agit de existencia rerum in deo
2o vero comparat ad alias habitudines
scilicet ex ipso et per ipsum ibi Quamvis si di-
ligenter inspiciamus. Prima pars dis-
tinguitur in prima ostendit qualiter res
dicuntur esse in deo a parte eius in
quo sunt vero scilicet sunt in causa
sicut sunt in dei presentia. 2o qua-
liter dicuntur esse in deo a parte
ipsarum rerum ibi Ex predictis quibus
tamen omnia dicuntur esse in deo.
ubi quomodo vero mala sunt in deo
et solvit quia non quidem habere
bona possent dividi quam prius
sunt et omnia et per modum de-
terminat et post manifeste sunt

in bea. Quamvis si diligenter inspi-
ciamus. hec est 2a pars in qua com-
parat hoc quod est esse in deo ad
alias habitudines importatas per
alias propositiones et hic primo habet
minor factos quam minor capitulum di-
vidit. prima dividit habitudinem generalem
in 2a declarat et assignat ibi predica
sciendum est. In tertia declarat eius
quod dicit de scripto ad hoc quod ipsa
dividit ibi Illud attendendum est
In quarta breviter epilogat que
predicta sunt ibi Ex premissis autem
et hec possent dividi quare totum
per dictum intellectus pro parte melius

Ad intelligentiam huius partis
queritur de existencia rerum
in deo. et circa hoc tria principalia
queruntur primo queritur utrum res
sunt in deo eternaliter. Secundo
queritur de modo existendi ipsarum
rerum in deo. Tertio quantum ad qua-
litatem rerum in deo existencium
utrum scilicet omnia que deus cogno-
scit fuerunt et sunt in deo. Ita quod
primo de existencia. 2o de modo.
tertio de ipsis. Quantum igitur ad pri-
mum articulum duo queruntur. primo quidem
utrum res fuerunt in deo ab eterno
2o utrum fuerunt in deo ratione esse-
ntie vel persone. Quod autem res fu-
erunt in deo ab eterno videtur quia
agens voluntarie agit per speciem
rei quam penes se habet. sed res est
in arca quia similitudo eius est in arti-
fice et in deo similiter. Si tu dicis quod
illud quod plus est ut est rei quod simi-
litudo non debet dici res esse in deo
Contra plus facit ad esse rei quam
quod est et cognitum et ponitur

quia id est productum a re. Si ergo
ratione exemplaris producti a re res
est in actu intellectionis, debet
dici in deo esse ratione exemplaris
producentis. Sed hoc ab eterno. Contra.
Item similitudo producta non est nec
aliquid, sed actus. Sed exemplare
per quod cognoscit deus nec est
ipse, ipse est deus. Ergo verius est
exemplar rei in deo quam in anima.
Ergo intellectionis res in deo quam
in anima et sic etc. Contra, quia res potest
exire de materia, res est in materia
et tamen non totaliter est in potentia materie,
immo agentis. Ergo si res que sunt
in potentia dei totaliter ibi sunt, intellectionis debent dici esse in ipso.
Contra, quod exit per creationem omnino
nichil est antequam creetur, sed creature
sic exeunt. Ergo omnino nichil
sunt antequam producantur, sed quod non
est nec est hic nec ibi. Ergo [struck]
non est in aliquo et ita nec in deo.
Contra quod est in aliquo est in illo vel
secundum se vel secundum aliquid sui. Sed
res non est in deo secundum se, quia tunc
essentia dei esset in deo, nec secundum
aliquid sui, quia nichil de ipsa est eternum, sed totum ex tempore. Ergo etc. Item
quod est in aliquo est in illo secundum esse
actuale vel potentiale. Sed creatura non
est in deo secundum esse actuale, quia tunc
actu esset. Ergo si est in deo est secundum
esse potentiale, sed omne esse potentiale semper
est prius. Ergo si creatura ab
eterno est in deo secundum [struck] esse potentiale,
ab eterno est in deo secundum esse mutabile;
sed hoc falsum, ergo et primum. Contra, si creatura dicitur esse in deo quia fit et
a deo, ergo primum ab eterno esse a deo
fuit impossibile. Non erit creatura ab eterno in deo ratione potentie. Pro quo dicendum
quod aliquid dicitur esse in aliquo tripliciter:
vel secundum actualem existentiam vel
secundum similitudinem precisam et secundum
causalitatem potentiam. Primo modo
sunt res in universo, secundo modo in cognitione sua, tertio modo in sua causa.
Hiis duobus modis ultimis res
sunt in deo, quia deus est cognoscens
res antequam fiant et potens producere. Quia ab eterno cognovit
et potentia qua produxit, hec in deo
sunt ab eterno. Ideo dicuntur res
fuisse in deo ab eterno. Ad illud
quod obicitur quod nichil omnino est,
non est in aliquo, dicendum quod verum est
secundum modum existendi, sed falsum secundum
modum secundum et tertium, quia illud quod
non est modo deus producit. Ad
aliud quod obicitur quod est in illo secundum
se etc., dicendum quod quantum ad secundum modum
res sunt in deo secundum aliquid sui,
quia sicut exemplar rei potest dici
tripliciter, scilicet causaliter, effective
et causaliter, scilicet sicut per effectum vel
causam. Hoc tertio modo est illud exemplar ad rem. Quantum ad tertium modum,
scilicet potentiam causalem, est res secundum se
non in actu sed potentia, quia secundum se
fit producta a deo. Sic ad sequens
dicendum quod ratione exemplaris res actualiter sunt in deo, ratione creationis
potentialiter, quia possunt produci. Quod
obicitur quod non est in deo nisi immutabile,
dicendum quod hoc verum est de eo quod
est actu in deo, sed quod fit producta
a deo est mutabile; vel dicendum quod
possibile est comparatum ad divinam
potentiam que est immutabilis, et est
immutabile, vel ad creaturam temporale existens, et sic esse mutabile.
Ad id quod obicitur de creatione, dicendum
quod quamvis actus creandi non potuit
esse ab eterno, tamen potentia creandi
fuit in deo.

Ex his de quibus utrum res
sunt in deo ratione essentie vel
ratione persone, ratione persone quia
quod ratione essentie est quia sic ergo
hoc est quia verbum patri secundum
res in deo sunt ratione exemplaritatis
sed exemplar creature in deo est di-
vina essentia quia deus se ipsum
videt et cognoscit omnia. Item ratio
est quia conceptus de deo dicitur in rela-
tione ad creaturam quia essentialiter
dicitur, sed res esse in deo est relative
dictum ergo etc. Contra quia ratione prius
videtur quod res sunt in deo inquantum
sunt ab ipso create sed persone non
sunt actus ipsius suppositi ergo etc.
Item sic dicit Anselmus li. lxxx in
qui verbum dicit operaturam potentiam
sic ergo res sunt in deo ratione po-
tentie operative sunt ratione verbi
ergo cum verbum sit persona sunt in
deo ratione persone. Item Anselmus de
c. dei xi c. xxiiii dicit quod
cum dicitur dixit ut fiat intel-
ligitur pater in verbo dei filius in
ratione spiritus s. ergo cum eius sit
persona in quo sunt, patet ergo quod
sunt ratione persone. Pro declaratione ergo
in dictis est considerare creaturam
que est quid et absoluta est con-
siderare proprietates et est considerare
que ut in relatione ad propria
principia dicitur in quomodo absolute
sum. s. proprietates dicit relationem ad
personam, verum dicit relationem ad
res, et illa appropriata sicut deus
ut omnis. Cum ergo queritur utrum
res sunt in deo ratione essentie
vel persone. Dicendum quod proprie loquendo
nec sunt sed sunt in deo ut in ex-
emplari ratione appropriationis que sunt essen-
tialia considerata in personis. Cum
ergo obicitur utrum sunt in essentia. Dicendum
quod ille rationes concludunt quod sunt
in essentia quia sic dicta. Secundum quod
comprehendit appropriata et secundum quod
in quomodo absolute considerantur.
Quod obicitur ad oppositum non
concludit de persona ratione proprietatis
sed ratione appropriationis.

Consequenter queritur ad secundum ar-
ticulum queritur de modo exi-
stentie rerum in deo. Et circa hoc que-
runtur duo. Primo queritur utrum
omnia que sunt in deo sunt in
ipso vita. Secundo utrum res verius
sunt in deo quam in universo sive
in proprio genere. Quod autem omnia
sunt in deo vita videtur Joh. i.
quod factum est in ipso vita erat,
sed omnis creatura est facta ergo crea-
tura omnis est in ipso vita. Item
Anselmus x. super gen. ad literam omnia
dicuntur in ipso fuisse vita, non
in sua natura, quia omnia noverat
antequam fierent. Item ratione videtur quia
divina essentia est vita, ergo quod est
divina essentia est vel vita, sed
creatura in deo est divina essentia quia
conceptus est in deo creator, ergo est
vita, et hoc est quod dicit Anselmus
in monolo. xxxiiii c. Praeterea creatura
quia creatura in deo creatrix est essentia
et intelligere est vita, sed cuius est
est vivere tamen vivere dicitur comprehendit
secundum philosophum. Si ergo intelligere est vi-
vere, ergo omnis ratio intelligen-
di est ratio vivendi, sed res sunt
in deo secundum suas rationes intelligendi,
ergo sunt in deo vivendi sed non
sunt pariter, ergo sunt vita simpliciter.

Lent act. reon in ipo vminy-
monem z simuy go si ip vminy-
simuy in deo vita go ip in ipo
monem simuy in ea moti, sz hoc
non dr. go nec illud debz dici.
Et si res dicunt in deo vita aut
go rone po. aut notitie aut vo-
luntatis. non rone po. qz res ex
hoc ipo pt produci p creatura ante-
qm producuntur. nichil omnio est
quia sim totum pdmitr. si n.
est go nec vita. n. rone no-
titie. qr tunc cum mala sint
a deo cognita, tunc mala esset
in deo vita. qd absurdum est. Si
rone vo. sz voluntas dei no
est nisi futurorum go sola futura
vivunt in deo, sz alia que futura
sunt in deo p ideam. go non
omne qd est in deo e in ipso vita
Et hoc vide. qr exemplar eternum
representat res expressi sicut sim qd
sunt. et ab ipo exeunt. go cum
quedam vivant quedam non
quedam representant p modum vive-
ntium quedam p modum no viventium.
go quedam sunt in deo vita et que-
dam non. Ratione huius multi
magis dicunt res esse in
deo vita qm sapia vel eternai
vel intelligentia. Ad hoc volunt
aliqui dicere qr no omnia que dicun
esse in deo sunt in illo vita. sed
ea solum que sic sunt in deo ut
disposita sicut. z ratio huius est
qm vita et vita dicunt actum
et dispositionem. z ideo dicit ansel-
m in mono. c. rom. ne est
ante que sunt vel futura sunt
et ideo ea sola sunt in deo vita
et ideo dicunt qd ad rationem

dicendi vitam requiritur ratio
qr res sunt in deo quantum ad po-
tentiam z votem producendi. sed
hoc no pt stare sm aug. salmo
cum ut ipse dicit vi. de trin. est
ars plena omnium rationum vivent.
sed constat qr no implet nisi ra-
tionibus omnibus. go infinite ra-
tiones rerum vivunt in deo. go no
solum entium vel futurorum sed etiam
omnium possibilium. et idem aug. li.
lxxx iii. q. dicit qr ratio est eterna
si nichil aliquid p illam fiat. sz
constat qr ratio in mente artificis
vivit no quia res extra producitur.
vivit etiam etsi res corrumpatur.
et optimus esset omnino nichil fa-
cit ad vitam. z ideo patz qr no
solum facta vel futura vivunt in
deo. z ideo aliter dicitur qr res sunt
sunt in deo videlz ut in prio
producente. et sunt in rone po.
ut in exemplari exprimente. et
sunt rone notitie. et ut in fi-
ne consummante rone voluntatis
primo no qr in prio producente
tum totum qr nichilo producit
do nec omnia sunt nec vita. nec
aliquid. qd res sunt in deo tam-
quam in fine consummante cum consi-
stunt quia esse qd sunt sic sunt
quedam vita quedam non. vel quedam
tm sunt quedam sunt z movent
et vivunt quedam ut homines et
sunt z movent et vivunt. quia
res sunt ut in exemplari expri-
mente sic sunt in ipa vita. et
ex no solum in illo exemplari
expressiones earum sed etiam omnia
possibilia deo. z ideo omnia sunt
in deo vita que in ipso sunt. et
ideo dicit Ioh. i. qd factum

est in ipso vita erat. et patet quod esse
in deo attenditur secundum triplex genus cau-
se scilicet patet quod ratione potentie et
notitie et voluntatis. et solum illa
quod secundum quod genus esse. vel secundum quod [illegible]
quia causa exemplaris. dicuntur res esse
in deo. patet ergo quod in deo dicuntur
vita sive omnia que sunt in ipso tan-
quam in exemplari / Ad illud quod quod
obicitur quod in deo [illegible]. intel-
ligendum est quantum ad tercium modum
essendi in deo scilicet per conspirationem. deus
enim conspirat in nobis virtutem et
operationem et curam. et quantum ad hoc
intellectum verum illud est / Ad illud
quod dicitur ratione cuius dicuntur in deo
vita [illegible] quod ratione potentie et notitie
sunt quia ista duo referuntur ad ra-
tionem exemplaris. non enim est exem-
plar deus nisi eorum que cognoscit
et potest / Ad illud quod obicitur quod res in
illo exemplari representantur ut sunt
[illegible] quod verum est. tamen non est quod
ratio [illegible] sit illud omne qua-
le est representans sicut superius dictum
est et ideo sic corporalis est idea
spiritualis ita res non vivens vi-
vens / Ad illud quod ultimo obicitur quare
magis dicuntur res esse in deo vita
quam alia [illegible] quod [illegible]
[illegible] hic exponens. quod dicit
quod factum est in ipso vita erat tamen
specialiter ad hoc verbum [illegible]
est [illegible] dicti et ratio dicti. ve-
ritas dicti ut dicit augustinus est quod
omnes res facte a deo vel creature
[illegible] sunt rationes in deo per quas
intelliguntur que quidem rationes vive
dicuntur quia sunt in sapientia viventi
secundum quod vivens et sunt eius ratio
intelligendi qui est actus vite

et non in artifice creato dicuntur
vive. sed in deo ille tamen dicuntur
vive sed est ipsa vita. quia ipsa ratio
cognoscendi in deo est ipsa intelligentia
Ratio autem dicendi sunt hec. cum
enim res habeant esse in deo. et esse
in mundo et dissimode. quia [illegible]
proprietates habent secundum existentias in mundo
que [illegible] eis secundum quod
sunt in deo ideo [illegible] solum dixit
quod factum est in ipso erat sed vita erat
omnes ille conditiones [illegible] excluderentur.
[illegible] enim in mundo habent esse [illegible]
variabile et corruptibile quod enim vita
est actus spiritualis et continuus flu-
ens ab ente quieto et sempiterno
procedens. ideo est quod res sunt in deo
vita ut per spiritualitatem excluditur
corporeitas per [illegible] variabilitas
per simplicitatem corruptibilitas

Secundo queritur utrum res sint [in]
deo quam verius in mundo
sive in proprio genere. et quod verius
sunt in deo videtur per augustinum v. super
genesim ad litteram omnia [illegible] fecit
erant in notitia facientis et ibi
ubi meliora ubi eterna. ubi veriora
et incommutabilia / Item verum quod est
sic se habet ad esse ita ad cognitionem
sed omne verius cognoscitur in deo
quam in proprio genere. ergo et verius est
in deo. Item omne quod est in ali-
quo est in eo per modum eius in quo
est. sed deus est in summo nobi-
lior modo. ergo in summo nobi-
liori et veriori modo sunt res in
deo quam in mundo / Item nobilius
et verius est esse vite ipsa non
viventis. sed omnia vivunt in deo
ut superius ostensum est. non autem
in genere proprio ergo etc. / Contra ve-
rius est res ubi est simpliciter

quia ibi est solum secundum quid, sed
in deo solum dicitur esse secundum quid
quia non sequitur asinus est in deo ergo
asinus est, sed in proprio genere est simpliciter
ergo ibi verius. Item verius est
res ubi est secundum principia intrinseca
et proxima quam ubi est ut in principio
extrinseco et remoto, sed res in mundo
sunt secundum principia intrinseca, in deo autem
ut in principio extrinseco ergo etc. Item
verius est res ubi est secundum propriam
entitatem quam ubi solum secundum si-
militudinem, sed in deo est homo
et lapis et alia secundum similitudinem, ergo etc.
Ex prius dictis quod triplex est existentia
rerum scilicet in exemplari eterno, et in
intellectu creato et in proprio modo, et
in exemplari eterno et in intellectu
creato sunt res secundum similitudinem,
in proprio modo secundum entitatem. Tamen
quando queritur in quo sunt verius,
hoc dupliciter potest queri, aut ita quod
fiat comparatio eiusdem rei ad se secundum
diversum modum existendi ut sit
sensus ubi lapis verius habet esse
vel cum est in cognoscente vel pro-
ducente vel cum est in se. et hoc
modo concedendum est quod verius et v-
[illegible] res in proprio genere quam
in deo. Sic probant rationes ad hoc
inducte. Alio modo potest fieri comparatio
rei ad suam similitudinem, ut sit
sensus quid habet esse verius
et nobilius utrum ipsa res vel
eius similitudo et hoc modo simpliciter
concedendum quod similitudo rei verius
et nobilius esse habet in deo quam
ipsa res in mundo ratione eius quod
est quia est ipse deus et ideo [illegible]
sunt rationes ad hoc inducte. Ad-
huc similitudines rerum in intelle-
ctu creato verius et nobilius habent
esse quam res in mundo ut dicit

Anselmus de ver. non ratione eius quod
sunt, sed ratione eius in quo, quia
sunt nobiliori et spiritualiori modo
similitudines rerum in intellectu cogno-
scente, quam sunt ipse res in mundo
contente. et sic patent rationes ad
utramque partem. Ad primum argumentum quod
fit de comparatione etc. ad cognoscendum
dicendum quod principaliter intellectus quod res
ibi est verius ubi verius cogno-
scitur non habet veritatem. quod enim co-
gnoscatur non est et idem, sic ad co-
gnoscendum non sequitur esse ita nec
ad non cognoscendum vere esse non ad ve-
rius cognosci verius esse. Quod quando
dicitur quod res quemadmodum sunt se habent ad
esse ita ad cognitionem hoc intelligitur
[illegible] causa principia que sunt principia
essendi sunt principia cognoscendi,
sed tamen principia essendi conferunt esse
per se ipsa, sed cognitionem non conferunt
per se sed per suas similitudines
Secundo loco est questio de tertio articulo
scilicet de generalitate existentie re-
rum in deo. et circa hoc queruntur
duo, primo queritur utrum mala sint
in deo. Secundo utrum sint imperfecta in
ipso. Quod autem mala non
sunt in deo videtur. Anselmus de li. ar.
Dum res recte vituperantur, magis
tamen cum vituperatur artem in qua
facta sunt videtur ut hoc in arte vi-
tuperet. Quod in arte non videtur. Si
ergo vituperantur quantum ad malicias
sive inquantum mala et hoc modo
non videntur in deo. ergo hoc modo
non sunt in deo. Item omne quod est in
deo est ex ipso et per ipsum ut dicit Augustinus
et magister in littera sed mala nullo modo
sunt ex deo nec per deum, ergo nec in
deo. Item omne quod est in deo aut
est sicut in principio producente aut
sicut in exemplari exprimente.

aut sicut in sine conspirante· sed
constans est quod deus non est primum
cognoscens mala nec est comparans
Item non est exemplar exprimens quia
racio exemplaris attenditur secundum as-
similacionem sed dei ad malum nulla
est assimilacio· ergo mala nullo modo
sunt in deo· Item quanto aliquis melior
est tanto magis distat a malo· sed
deus est optimus· quo nichil me-
lius potest cogitari· ergo tanta distan-
cia differt quanta nulla maior potest
cogitari· sed magis distat a malo
quod nec habet altitudinem malicie
nec plenitudinem quam quod habet summam
plenitudinem et in quo nullum est
malum quam in quo aliquo modo est
ergo etc. Contra omne quod cognoscitur
ab aliquo qui est sua cognicio est
in ipso tamquam in cognoscente· sed deus
cognoscit mala quia ea punit et
reprobat· et deus est sua cognicio
ergo mala sunt in deo· minor patet
maior patet quia omne cognitum est
in cognicione et cognoscente· si ergo est
in cognicione et in cognoscente· Item
omne quod cognoscitur in aliquo est
in illo in quo cognoscitur· sed mala
cognoscuntur in deo ergo sunt in deo
Probacio minoris mala cognoscuntur
a deo respectu aut intra se aut ex-
tra non extra· hoc constat quia divinus
aspectus non exit extra se cum
indigebat alio ad cognoscendum
et iterum angeli cognoscunt mala in
deo· Unde Augustinus super Genesim ad litteram
angeli vident in illo bona nostra
que eis placent· et mala nostra
que eis displicent· Item omne quod
cognoscitur in aliquo et non per acci-
dens est aliquo modo in illo sicut
in exemplari· sed mala cognoscuntur
a deo sed non per accidens· quia

nichil cognoscit per accidens sed
omnia per se ergo mala sunt in deo
Item omne quod cognoscitur ab ali-
quo non per privacionem cognoscitur per
similitudinem et ydeam· sed in deo non
cadit cognicio per privacionem· quia
nulla potest in eo exemplar esse pri-
vacio cum sit purus actus· ergo
si cognoscit mala non cognoscit
per privacionem sed per similitudinem· sed si-
militudo est ydea in deo· ergo ma-
la habent ydeam in deo· Respondeo dicendum
quod mala a deo cognoscuntur non
tamen in deo consistunt secundum quod ma-
la quia sic loquimur in proposito
Item nunquam cognoscuntur· quia sicut rectum
est index sui et obliqui sic summa
veritas et lux et actus est racio
cognoscendi non tantum veritatem et lucem
et actum sed etiam obliquitatem te-
nebram et privacionem· Unde lux se
ipsa tenebram cognoscit non sunt
autem mala in deo quia illa dicuntur
esse in deo quoniam illa dicuntur esse
in deo ad que comparatur deus
secundum aliquod genus cause et maxime
secundum genus cause formalis et exem-
plaris malum autem non habet deum
pro causa nec pro exemplari quia malum
racione malicie dicit solum priva-
cionem exemplar autem secundum quod huiusmodi
dicit assimilacionem quam ergo privacio
secundum quod huiusmodi nulli est assimilabilis
Ipsum est quod nec malum nec sim-
plex habet ydeam in deo secundum quod
oppositum est assimilabile· Bonum vero
unde et cum cognoscit deus bo-
num et malum sibi oppositum· bonum
cognoscit secundum racionem assimilacionis
et ideo bonum est in deo ut in
exemplari et ut cognitum per se· et
per modum positivum malum

cause

aut enim cognoscitur a deo nec est
in ipso ydeam idea nec est in deo,
quamvis sit in dei cognitione quod quamvis
cognoscitur a deo non cognoscitur per
ydeam sui sed bonum oppositum est privatio
et ideo dicitur cognosci per accidens et
per privationem. Ad 1m ergo quando obicitur
quod malum est in dei cognitione et
cognitio est deus ergo etc. Dicendum quod hec
est intelligenda secundum accidens quamvis enim
idem sit cognitio dei quod deus tamen
aliquid connotat sicut potentia et
sapientia. Unde sicut non sequitur est
in dei notitia ergo et in potentia quamvis
est ibi actus et potentia sic et in pro-
posito. Ad 2m quod obicitur quod malum
cognoscitur in deo ergo est in deo. Dicendum
quod licet illud sequatur plus enim dicit
esse in deo quam cognosci a deo
vel in deo. Cum enim dicitur ali-
quid cognosci a deo vel in deo,
per hoc intelligitur quod deus sit ratio
cognoscendi id. Sed cum dicitur quod aliquid
sit in deo significatur quod deus sit ratio
cognoscendi ut exemplar et per assimila-
tionem et ideo est ibi [illegible]. Ad
illud quod obicitur quod cognoscit non per
accidens mala etc. Dicendum quod cogno-
sci per accidens hoc est dupliciter
aut a parte cognoscentis aut cogniti.
In deo nulla cadit cognitio per acci-
dens a parte cognoscentis quia omnia
cognoscit per se ipsum, tamen cadit a parte co-
gniti quia deus cognoscit per similitudinem
suam ut bonum et per privationem
sui oppositi ut malum est et ita est
ibi per accidens non in deo convenendo sed
in assimilando. Cum enim deus cogno-
scit malum non intelligitur assimilari
ei sed suo opposito. Similiter solvendum
de privatione quod cognoscere per priva-
tionem est duplex aut ita quod sit pri-
vatio in virtute cognoscente sicut

cognoscit [illegible] silencium et tenebram
per auditum et oculum, et hec ponit imper-
fectionem, aut ita quod sit privatio in
cognito non in cognoscente sicut
lux cognoscit tenebram si haberet
virtutem cognitivam, sonus silencium,
et hoc cognoscit deus qui est actus
purus et lux et veritas.

Secundo queritur utrum imperfecta
secundum quod huiusmodi sint in deo. Et
videtur quod non quia mala ut ma-
la non possunt esse similitudinem cum
sint bono, ergo pari ratione cum
imperfecta non habeant similitudinem
in perfectissimo non erit in deo. Item
illa sola sunt in deo que possunt
esse a deo et per deum, sed imperfecta
a deo non sunt quia sicut deus et
dei perfecta sunt opera. Item specialiter
obicitur de motu et passione, divisi-
bilitate et compositione, cum enim exemplar
sub ratione exemplaris sit forma sit
actus purus, et ita omnino sim-
plex, videtur quod rationes motus et passi-
onis et divisibilitatis et compositionis
repugnent exemplari et si hoc tamen
[illegible] est in deo sub ratione
exemplaris patet etc. Item sicut veritas
est generalis generis entium ita et
unitas sed opposita sicut veritatis non
habent ydeam in deo, similiter et bonum
ergo pari ratione opposita unitatis, sed
oppositum unitatis est multitudo ergo etc.
Contra Augustinus ad Nebridium qui
totum condidit non potuit et potest
non habere rationes ergo cum partes
sub ratione partis sunt imperfecte propter
quod esse rationes imperfectorum. Item
omnis cognitio divina est a superiori
cum ergo in aliqua creatura possit ca-
dere imperfecta quam perfecta ut materia
quia forme participet quam participat
participat forma quam tenens ergo per

prius hoc argumento sciet deus. Ergo si
perfectum habet ydeam in deo necesse
est quod habeant et imperfecta. Item domi-
nium exemplar exprimit secundum totum aliquid
quod non perfecte cognoscet. Ergo oportet quod
est debere esse exemplar. Sed in est de-
beri constitucione et imperfecta decon-
stitucione perfecti. Ergo etc. Item omnis ef-
fectus assimilatur suae cause aliqua assi-
milacione sed minima assimilacio suf-
ficit ad racionem exemplaris. Ergo omne
quod est a deo habet ydeam in deo,
sed malum est a deo et passio et corrupcio
et defectus quod omnia dicunt aliquid.
Ergo omnia sunt in deo. Responsio ad hoc
dixerunt aliqui quod imperfecta si non
sunt in deo non tamen cognoscuntur a deo
per aliquam ydeam propriam sed per y-
deam actus intelligendi per ydeam
virtutis. Sed illud stare non potest
cum cum ipsa omnia dicunt ali-
quam entitatem et ita virtutem
de natura aliquam assimilacionem ha-
bent ad primam virtutem et ideo ra-
cionem exemplaritatis et idea nomine sunt
in deo. Hoc dupliciter potest intelligi aut
racione ipsius quod subest aut ra-
cione imperfectionis. Si racione imper-
fectionis etiam imperfectio sit privacio
et privacio non habeat causam nec
quod a deo, nec assimilare sit, nec habet
ydeam. Si autem racione eius quod subest
est sic ut dictum est quod imperfectum
et malum aliquam dicit entitatem, sic
habet ydeam sed imperfectum non sed
perfectum quod sicut vivens non
est ydea vivens et corporale spiri-
tualis sic corporale etiam et imper-
fectum perfecta, nec tamen malum et
ydea bona. Unde notandum quod ydee
sicut super dictum sunt in racione de
ydeis dicit assimilacionem et exem-
plaria, autem assimilacio est in racione

entitatis in deo. Omne igitur quod
dicit de se racionem entitatis sive
sit compositum sive imperfectum sive
materiale sive possibile sive in
actu sive in potencia, potest deo assi-
milari et exemplari et ideo in deo est
esse. Quod autem dicit privacionem hoc
ipso amittit racionem vere essencie
et racionem assimilacionis et ideo fal-
sitas et malum ydeam non habent
nec sunt in deo. Patent ergo que-
sita. Quod ergo obicitur de malo per
rissie, quod malum dicit simpliciter
privacionem in eo quod malum nec sic
imperfectum. Ad 2m quod obicitur quod im-
perfecta non sunt a deo, dicendum quod im-
perfecta secundum id quod sunt a deo sunt
licet in eis non remaneat imper-
fectio quod deus perficit. Ad 3m quod
obicitur quod non habent assimilacionem,
dicendum quod quamvis non habeant in specialibus
condicionibus, habent tamen in generalibus
et hoc sufficit. Omnia enim habent
racionem boni et pulcri et entis.
Ad 4m quod obicitur de opposito vo-
luntatis, dicendum quod non est simile, nam
voluntas salvatur in multis ideo me-
ne sic bonitas in malicia nec
veritas in falsitate, quia ille sunt pri-
vaciones, nec sic autem voluntas pri-
vacio est multitudo et ideo patet etc.

Circa partem istam sunt dubitaciones
circa litteram. Et primo de hac so-
lucione magistri quia dicit: sicut
cognicio dei est eius essencia nec
tamen omnia que sunt in cognicione
sunt in essencia. Videtur enim male
dicere quia hoc argumentum videtur con-
tinere: si aliqua sunt omnino sunt
eadem, sed aliquid est in uno et
in alio. Si dicas quod deus preter co-
gnicionem videtur secundum quod dei essencia

non connotat. vel si dicas quod per-
sona connotat. obicitur de hoc no-
mine deus quod non connotat. et tamen
dicimus omnia esse in deo. quia pa-
ri ratione et in essentia divina contin-
gentia videntur esse. Item anselmus
in monologio quod creatura in creatore
est creatrix essentia. quod videtur quod non
sunt in dei essentia. Respondeo dicendum quod
hec propositio in aliquando connotat [illegible]
[illegible] ut si dicatur accidens in sub-
iecto aliquando notat indeprivationem ut si di-
catur idee rerum sunt in deo. quia
sunt deus non a deo. aliquando no-
tat causalitatem ut si dicatur crea-
ture sunt in ipso deo. et preter hec
propositio dicitur secundum quatuor genera cau-
sarum in deo non dicitur nisi secundum cau-
sam quia ei dicit respectum ad cre-
aturas secundum rationem intelligendi.
unde hec propositio [illegible] secundum quod dicit
causalitatem non additur nisi tantum
dicentibus respectum ad creaturam. et
quia nomen scientie vel nature ut essentie
non dicit respectum. ideo si dicatur
creature sunt in dei scientia. hec
propositio [illegible] aut notat indeprivationem
aut [illegible], quorum utrumque falsum
est. et ideo tales locutiones non
recipiuntur. et in illo argumento est sophi-
sma secundum accidens. ideo dicendum quod
non valet quamvis enim idem sint re
different tamen in modo significandi et in-
telligendi. Ad id quod obicitur
quod deus non dicit respectum dicendum
quod falsum est quia imponitur ab actu
quem habet ad creaturam sicut dicit
Damascenus vel ubi dicitur deus a te-
nendo. Ad id quod obicitur quod creatura
in creatore est creatrix essentia dicendum
quod creaturam in creatore esse. eandem
vel [illegible] cum apud deum esse
Et anselmus voluit dicere quod illa si-

militudo est creatrix essentia. non
quod illa creatura sit essentia. unde
bene concedendum quod idee rerum sunt
in divina essentia quia ibi notatur indepri-
vationem et sic. sed hoc non potest dici
de creaturis secundum esse quod habent in proprio
genere. Tertio queritur de hoc quod dicitur
quod illa esse in deo intelliguntur que
ex ipso et per ipsum sunt. videtur cum ma-
le dicatur. quia omnia talia non sunt
nisi futura. quia in deo non sunt
nisi ea que presentialiter consistunt quod
est manifeste falsum. et contra augustinum
qui dicit quod res sunt in deo ab
eterno. si dicatur quod accipit esse in deo
ut in cognoscente. quod sic accipit
apostolus in pretacta auctoritate ex ipso et per
ipsum et in ipso. tunc nichilominus facit
ad propositum quia magister accipit esse
[illegible] quod dicimus res esse in deo
causaliter. si tu dicatur quod res actu-
aliter sunt ex deo vel per deum
quia ipse sed [illegible] ab eterno. tunc
ergo queritur quare actualiter sunt
in deo ab eterno. et non ex deo vel
per deum. Respondeo dicendum quod esse in deo
vel per deum potest accipi vel secundum
aptitudinem. vel secundum actum vel
secundum habitum. Si primo actu sic [illegible]
auctoritas. non est intelligenda forma-
quod illa sola sunt in deo. que sunt
ex deo vel per deum. quia multa deus
cognoscat que sunt in deo. que tamen
non sunt ex ipso nec per ipsum. nec
erunt potest tamen accipi secundum habitum.
[illegible] ad [illegible] non est intelligenda forma-
se. quia multa deus cognoscat et pre-
sciat que non fient. et tamen sunt
in ipso. nec umquam erunt ex ipso
nec per ipsum potest tamen intelligi secundum
aptitudinem [illegible] forma [illegible] veritatem.

quia nichil est in deo nisi sit aptum
esse ex deo et per ipsum. Et valet ad
processum et intelligentiam magistri. Et per hoc
excluduntur mala quia deus non potest
facere mala nec mala possunt esse ex
ipso nec per ipsum. Quod quilibet quae
non dicuntur res essentialiter esse ex deo et
dicendum quod non est simile quia alie species
sunt per modum speciei et motus et actus
sed hec predicta per modum quietis et
cum deus non sciat nisi ex parte ne
sunt tamen actualiter eius nisi
ex parte licet latitudinaliter ab eo non
magis dicuntur essentialiter res in
deo quam ex deo. Tertio queritur de ista
ratione magistri qua dicit Et mala
non sunt in deo quia deus non co-
gnoscit ea per approbationem. Videtur enim
male dicere quia approbatio respicit vo-
luntatem, sed esse in deo ab eo re-
spicit exemplaritatem. Ergo notitia appro-
bationis nichil ad hoc facit. Item
magister videtur insufficiens in divisione
divine cognitionis quia sicut bona
cognoscuntur notitia approbationis ita ma-
la notitia reprobationis. Item approbatio
aut addit aliquid super notitiam
simplicem aut non. Si non, ergo non
est in deo distinguere notitiam et no-
titiam approbationis. Item si nichil ad-
dit ergo sicut sunt in deo que co-
gnoscit approbando ita et illa que
cognoscit simpliciter. Si aliquid addit
ergo videtur quod divina notitia sit com-
posita. Si dicas quod addit super intel-
lectum, sed intellectus non recipit
res [illegible] in deo. Ergo nec notitia ap-
probationis. Respondeo dicendum quod approbatio supra
cognitionem simplicem intellectivam addit
beneplacitum voluntatis. Hoc autem beneplacitum
connotat bonitatem in ea re. Cum
est quia deo non placet nisi bonum

et omne bonum in quantum bonum a deo
factum est. Si ergo notitia dicit rationem
cognoscendi secundum appellationem omnia que deus
cognoscit notitia approbationis sunt in
ipso, sed notitia approbationis est co-
notans bonitatem in actu et ideo non
est possibile verum quod omne quod est in
deo sit cognitum notitia approbationis,
sed licet connotat bonitatem in po-
tentia sicut exemplar connotat rei entita-
tem non tamen sit. Sed quia deus potest
omnia facere, et nichil est in deo nisi
quod cognoscit notitia approbationis, quod
sic cognoscit omne bonum quod est vel
quod potest facere et illius est exemplar
et ideo illud totum est in deo. Quod
ergo obicit quod voluntas quod faciat quod
sint in deo, dicendum quod hoc non est quia
voluntas in actu, sed quia deus non
potest facere quod non approbet tamquam bo-
num. De approbatione [illegible] dicit ibi in-
dicendo rationes [illegible] affectum voluntatis.
Quod quilibet si addit dicendum quod addit
a parte nostri intellectus et a parte conno-
tati, a parte ipsius dei non. Non
sic autem addit reprobatio et ideo magister
non ponit notitiam reprobationis per
modum. Tertio queritur de hoc quod
dicit Ambrosius: eandem vim habent
hec omnia scilicet ex ipso et per ipsum et in
ipso. Obicitur enim quod si habent eandem
vim, ergo videtur sit esse [illegible]
verborum. Item aut intelligit esse in ipso
sicut in exemplari aut sicut in con-
servante. Si tamquam in exemplari
constat quod idem est ex ipso et
ipso sicut postremo est. Si tamquam
in conservante adhuc est idem per eum
et conservari. Item si eandem vim ha-
bent, sic ex ipso creatur mundus, ita
per ipsum creari filio et spiritui sancto [illegible]

cit apparere in ipso. Praeterea [illegible] quod est loqui de illis rebus conditionibus quantum ad illud quod significant aut quantum ad ordinem quem connotant. Si loquamur quantum ad id quod significant, sic omnia dicuntur esse ex deo tamquam ex principio primo [illegible] modo. Omnia dicuntur esse per deum tamquam per principium sufficientissimum quod omnia agit per se ipsum. Omnia dicuntur esse in deo tamquam in [illegible] quod non potest [illegible] sic, sed omnia ambit [illegible] et in hiis tribus conditionibus significatur quod deus est principium primum et sufficientissimum [illegible] et omnia haec in deo sunt [illegible] et [illegible] rebus. Ideo quantum ad significatum dicit Ambrosius: In hiis eundem unum nec tamen est mortalitas [illegible] intelligenti. Si autem loquamur de hiis ad ordinem quem connotant [illegible] sic sunt [illegible] rebus quae excedunt [illegible] et [illegible] et in ipso dicit [illegible] sive [illegible] et ideo ex ipso appropriatur patri quod est prima in trinitate persona, per ipsum appropriatur filio qui est persona media, et in ipso spiritui sancto qui est persona tertia. Ex hiis patent obiecta.

d. xxxvii

Tertium demonstrativum est ex parte quod omnia dicantur esse in deo. Sub-[illegible] quod omnia sunt in deo, licet 2o agit quod deus est in rebus et in locis corporalibus et quantum ad esse in loco et [illegible] mutabili. Sequitur [illegible] quod in illo est. Ideo agit 2o de dei [illegible] in loco [illegible] ibi [illegible] narrat etc.

Prima pars tres habet partes. In prima narrat quod deus est in locis et rebus et per auctoritates confirmat. In 2a inducit dictorum apicem intelligentiam ibi: Sciendum autem deus habitat in nobis etc. In tertia dicit intellectum nostrum ad haec capienda insufficientem ibi: Ex praedictis patet quod deus totus est ubique. Prima pars tres habet secundum tria capitula. In prima ostendit modos essendi dei in rebus. In 2a vero confirmat auctoritatibus quod deus est ubique per essentiam ibi: [illegible] omnia superantur humane intelligentie etc. In tertia ostendit quod deus in solis sanctis habitat per gratiam ibi: In sanctis vero habitat [illegible] etc. Quid autem deus habitat. Haec est 2a particula in qua quaerit ad dictorum intelligentiam et habet haec tres partes. In prima rationaliter manifestat. In 2a similitudinem concludit ibi: Sciendum quod est etiam [illegible] ut ait Augustinus. In tertia in admirationem erigit ibi: Illud quoque mirabile est. Sacramenta enim divina magis sunt admirabilia quam intelligibilia. Ex praedictis patet quod deus ubique totus. Haec est tertia particula in qua ostendit insufficientiam intellectus nostri quod deus est ubique per essentiam et haec pars habet tres partes secundum tria capitula. Primo enim ostendit quod intellectus noster non sufficit. 2o concludit eos qui super [illegible] praesumptuose sentiunt ibi: Quidam tamen sine [illegible] ingenio suo innitentes etc. Tertio vero arguit eos qui irrationabiliter sentiunt ibi: Solet etiam ab aliquibus quaeri si deus etc. Ubi ostendit [illegible] [illegible] et visione indigniam

d intelligentiam simul patris

Queritur de presentia dei et
circa hoc tria principaliter que-
runtur. Primo queritur utrum esse ubique
conveniat deo. Secundo utrum esse ubique
sit proprium dei. Tertio queritur qualiter
conveniat deo esse ubique. Et quantum ad
primum quod esse ubique sit distributive
pro omnibus rebus et pro omnibus
locis duo queruntur. Primo utrum deus
sit in omnibus rebus. Secundo utrum
sit in omnibus locis. Quod autem
sit in omnibus rebus ostenditur sic
scilicet in prima parte. Quanto aliquid
simplicius tanto a pluribus [illegible]
et in pluribus invenitur. Sed deus
est simplicissimus [illegible] simplicitatis
quod invenitur in omnibus secundum non re-
peritur nisi ubi est quod est in omnibus.
Item quanto causa prior tanto univer-
salior quod causa prima prior est univer-
salissima. Sed quanto aliquid est univer-
salius tanto influit in plura. Sed
omne quod influit in aliquid est illi
presens secundum virtutem [illegible] et
[illegible] operatur agens nisi per pre-
sentiam [illegible]. Sed deus per suam
simplicitatem est ita quod sua [illegible]
quod virtus dei sit in omnibus
et substantia est in omnibus. Item hoc
videtur per impossibile quia omne quod
est in una re limitatum ita quod non
est in alia est limitatum et arctatum
sed hoc est impossibile circa deum quod
non est in una re quin in omnibus
sit. Item si deus est in una re ita
quod non in alia aut potest esse in illa
in qua non est aut non. Si non
potest quod non est omnipotens. Si potest [illegible]
est omnis res non immutatur quod immuta-
bilis. Quod si deus non est in omnibus

rebus aut non est omnipotens aut
non est immutabilis quorum utrumque
est impossibile. Item quanto aliquid
magis se elongat a natura tenebro-
sa tanto est in [illegible] et sub no-
biliori luce cognoscit. Sed deus
clarissime cognoscit quod maxime
a natura tenebrosa se elongat. Sed
omnis [illegible] tenebra. Quod deus
aut in nullis aut in paucissimis
est rebus [illegible]. Item quanto motor
magis distat a mobili tanto suf-
ficientius movet [illegible] sufficientius
movet causa prima [illegible] nobilis
et intelligentia quam alia. Sed deus
est motor et operator sufficientissimus
quod summe distat ab omni mobili
quod aut in nullis est rebus aut
in paucis. Item omnis virtus unita
plus est infinita quam multiplica-
ta. Sed divina virtus est infinita
quod unitissima. Sed quanto magis
aliquid est unitum tanto minus diffu-
sum et in paucioribus rebus ergo etc.
Item quibusdam [illegible] nullitas est
deum ponere in rebus omnibus
videtur quod nulla ex parte dei nobi-
litatis est [illegible] in agente quod
possit agere ubi non est [illegible] quod
possit facere effectum per se distantem
aliquin opera dei magis sunt
debilia quam opera artificis creato-
rum que [illegible] in [illegible] absentibus. Quod si nulla [illegible] est
videtur quod esse superfluum. Sed im-
possibile est in deo esse superfluitatem
quod etc. Respondeo dicendum quod deus in omni-
bus rebus est sicut ipse David te-
statur dicens si ascendero in celum
tu illic es etc. Presentia autem [illegible]

deum in omnibus similiter tenet
a parte perfectionis ipsius tum a parte in-
digentie creature a parte ipsius peter
summam immensitatem et [illegible] summam
potestatem et virtutem ratio est summa
simplicitatis quia cum summe simplex
est ad nil arctatur ideo in di-
vinis invenitur omnino immensum quia
summe simplex idem summum virtuo-
sissimum et ideo virtus eius in omni-
bus et virtus ibi est quod substantia et
ideo necesse est quod sit in omnibus
Ex parte creature est ratio quia
creatura habet in se possibilitatem
et vanitatem et virtutem ideo est quod
productio est de nichilo quia cum cre-
atura est et accipit esse ab alio qui
eam facit esse tum pure non esset
et quod hoc non est suum esse et ideo
non est purus actus sed habet possi-
bilitatem et ratione huius habet flexibi-
litatem ideo caret stabilitate et
ideo non potest esse nisi per presentiam
eius qui dedit esse exemplum huius
aptum est in impressione forme
sigilli in aqua que non conservatur
ad momentum nisi presente sigillo
nunc et ideo quia creatura de nichilo
producta est ideo habet vanitatem
et mutabilitatem vanitas in scriptura sola natura-
liter est quod omnis creatura susti-
nere per presentiam vanitatis et est
sicut si quis ponit corpus ponde-
rosum in aere quod est si vanum
non sustentaretur sic et in proposito
Ad illud vero quod obicitur de distan-
tia et permixtione dicendum quod relinquit
virtutem aliquid alicui aut sine presentia
essentiam eius aut sine presentiam et
dependentiam ~~et continentiam~~ aut
sine presentiam et dependentiam et con-
tinuitatem in iii primo modo est ra-
dius in aere 2º modo alia in corpore
ut liquor in liquore quod

primo modo est in aqua non per-
ficitur scilicet quod 2º modo est non per-
misceretur per se sed solum quod 3º
et primo continuo modo est deus
in rebus non 2º vel 3º. Ad id
quod obicitur de distantia moto-
ris a mobili dicendum quod est distan-
tia per absentiam et hec impedit
non innuit ad motum et est distan-
tia per independentiam et hec innuit
quia quanto motor prior et abso-
lutior minus dependet et est suf-
ficientior et hoc modo distat deus
a rebus. Ad illud quod obicitur
quod virtus et vita magis est infi-
nita dicendum quod unitas virtutis
que facit ad eius magnitudinem
est attenditur respectu sibi per ac-
cidens respectu obiecti respectu autem
sibi attenditur per subiecti simpli-
citatem respectu autem obiecti per multi-
tudinem a virtute quia virtus tan-
to potentior quanto sibi premendo
quam magis virtus divina in substantia est
simplicissima et magna a substantia elon-
gatur ideo in mediis est summi-
tissima quia unitissima in medio
nisi in uno. ubique enim est tunc
illius potest sic dicit Trismegistus. Ad
ultimo obicitur est iam solutum quia
unitas est ex parte dei et creature
sicut visum est. Quod vero obicitur
quod agens creatum ubi non est operatur
et effectum producit qui sine ipso stat
dicendum quod non sic est in deo. Nam si
attenditur hoc in artifice creato
hoc venit ex defectu perfectionis
quia cum agens creatum limita-
tum est et differt a sua virtute
sic operatur per virtutem ubi non est
per suam essentiam agit ex suppositione et sic
non potest in totum ideo effectum non
totaliter dependet ab ipso. Deus
autem habet potentiam oppositis

- et vanitatem

quod continetur et idem est in eo ut
et sanctus et totus per totum ideo non
est simile

Secundo queritur utrum deus
sit ubique localiter i. utrum
sit in omnibus locis. Et quod non videtur
hoc in li. de tri. deus ita esse ut
ubique dici videtur non quod sit in
omni loco sed quod omnino in loco esse
non sit. Item accipitur ex eo
quod sicut vult philosophus locus ad lo-
catum inquantum comparatur in ratione for-
me sed deus est forma excellen-
tissima ergo respectu eius nulla est
forma ergo nullus locus. Item alia
ratione videtur quod triplex est conditio
loci in respectu ad locatum scilicet conti-
net, saluat, indigeat et terminat.
Continet locus ut vas, nec [illegible]
ut continens, saluat ut natura, ter-
minat ut finis sed deus secundum nullam
harum conditionum comparatur ad locum
ergo etc. Item [illegible] esse
in loco est diuisio [illegible] quod
magis recedit a diuisione minus est
in loco et quod maxime minime et
quod omnino recedit nullo modo est
in loco sed deus est huiusmodi ergo etc.
Contra Jere. celum et terram ego
impleo sed omne quod est in loco secundum
implectionem est in loco secundum quod locus
Item hoc videtur ratione quia locus secundum
quod locus est indigencia ad loca-
tum ut ab ipso impleatur sed omnis
creatura vanitatis autem non replet
nisi per virtutem presentiam ergo ad hoc
ut locus repleatur necesse est deum
adesse sed hoc posito ponitur deum
esse in loco ut locans est. Item
maior est dimensio forme quam ma-
teriam quia locati ad locum sed for-
ma non unitur materie nec confirma-
tur nisi per dei presentiam ergo multo
minus nec locatum in loco sed
quod per dei presentiam forma unitur
materie deus est in qualibet re
ut natura ergo cum per dei presentiam
unitatem et planeti locatum in loco
ut est locus. Item [illegible] presentia et si-
militer secundum locum et tempus sed
deus perfectissime est presens omnibus
rei ergo secundum locum et tempus sed que
sunt presentia secundum tempus sunt in eo-
dem tempore ergo et illa que sunt pre-
sentia secundum locum sunt in eodem
loco non tamen ut est [illegible] sed etc
ut est locus. Respondeo dicendum quod triplex
est conditio secundum quam comparatur lo-
catum ad locum una secundum quam
excellitur et hec est proprietas salua-
tionis sic enim locatum indiget loco
et locus complet eius indigentiam
et conseruat naturam et secundum hanc pro-
prietatem sola corporalia sunt in lo-
co non autem spiritualia quia non con-
seruantur a loco corporali
alia est proprietas secundum quam locatum
equatur et proportionatur loco et hec
est proprietas commensurationis et secundum hanc
proprietatem corporalia sunt in loco
quia illa sola sunt commensurabilia
non indiuisibilia spiritualia autem non
proprie nam nec sunt commensura-
tiue respectu corporis sunt tamen diffi-
nitiue respectu eorum. Tertia est con-
ditio secundum quam locatum excellit lo-
cum [illegible] quia per suam presentiam re-
plet et supplet indigentiam loci
locus enim sine locato priuatus est
et indigens sicut [illegible] corpus o-
mnis sine [illegible] Cum igitur deus
ad nullam creaturam [illegible] neque
secundum rationem insufficientie neque [illegible]
litatis sed superioritatis et excel-

lenae, deus non est in loco quan-
tum ad primam et 2am proprietatem,
sed solum quantum ad tertiam. Sicut enim
per praesentiam supplet loci indigen-
tiam, nam locatum per praesentiam re-
plet vacuitatem distantiae, deus
autem per praesentiam replet vacuita-
tem essentiae, et illa quidem sine
hoc esse non potest. Ex hiis patet
responsio ad obiecta, nam rationes
probantes deum esse in loco ut est
locatis, procedunt secundum tertiam condic-
tionem, ut patet, rationes vero
ad oppositum secundum primam et secundam scilicet
circumscriptionis et terminationis.

Consequenter quoad 2um ar-
ticulum, quaeritur utrum esse u-
bique sit proprium dei, et quod proprium
est quod soli convenit et semper. Unde
quantum ad haec duo quaeritur, primo
utrum esse ubique conveniat soli deo,
secundo utrum conveniat ei semper sive
ab aeterno. Quod non autem soli deo con-
veniat, videtur. Augustinus in libro de
symbolo: ubique esse est deum esse,
sed nulli creaturae convenit deum
esse, ymmo hoc est dei proprissimum,
ergo nulli creaturae convenit esse ubique.
Item Ambrosius in libro de spiritu sancto:
omnis creatura certis suae naturae sit
circumscripta limitibus, esse ubique et
in omnibus rebus divinitatis et
dominationis est proprium. Ad hoc ipsum
videtur ratio, quia omnis creatura
per se existens et in se est hoc ali-
quid, hoc esse quod est hoc aliquid est
singulare, et omne singulare est hic
et nunc, et nichil tale natum est
esse ubique, ergo solius dei est esse
ubique. Item conditio ipsa qua
deus est ubique convenit deo ra-
tione sue incircumscriptionis

est proprium solius dei quae nulli
creaturae potest convenire, ergo nec esse
ubique. Contra hoc obicitur de uni-
versali quod est semper et ubique, et tamen
non est deus. Si tu dicis quod est
ubique per sua singularia et non simpli-
citer, contra tunc quod ad hoc est
omnia singularia sunt ubique, et im-
possibile est ad sensum quod non sit eius
singulare et in singulari ut hoc
etc. Item ergo ubique est. Item obicitur
de uno qui est in omnibus enti-
bus et nichil potest poni in quo
non sit unus et prima in omnibus
entibus est unus unus, ergo omni
unus, non sit deus esse ubique non
est proprium solius dei. Si tu dicas
quod non ubique totus, sed in parte,
et partem, obicitur de voce quae est
in auribus diversorum tota et in toto
aere, esto quod vox esset ita magna
quod per totum mundum audiretur tunc
esset ubique tota et una, probatio
quia si multa et infinitae sunt
partes partes aeris et vox sit in qua-
libet parte, tunc ergo infinitae sunt
voces, quod est impossibile. Item
obicitur de anima quae est in qualibet
parte alius tota ut superius demonstratum
est, esto ergo quod fieret animal quoddam
ita magnum sicut totus mundus, tunc
anima esset ubique, ergo quod non sit hoc
est praeter descriptionem corporis et non
simul. Si dicas quod est in pluribus
tamen in uno loco, unum vero est
una anima nisi in uno corpore. Obicitur
de corpore Christi quod totum et integrum
est in diversis altaribus distinctis.
Item obicitur per rationem cum enim de ratione
singularis sit esse hic et nunc, tunc
non dat deus semper esse ut an-
gelus, ergo pari ratione alicui dubit

esse ubique. Item si aliqua duo
inseparabiliter sunt unita ubicumque
est unum et aliud. Sed humana natura
et divina in Christo inseparabiliter sunt
unita. Ergo ubi est divina et hu-
mana. Sed divina natura est ubique
ergo et humana etc. Respondeo dicendum
quod esse ubique sicut dicunt sancti
convenit soli deo proprie et singulariter
ita quod nulli convenit alii nec
intelligi potest convenire si recte intel-
ligatur. Nam deus dicitur esse ubi-
que ita quod ex parte dei intelligitur
indepercio et totalitas, ex parte lo-
ci pluralitas et universitas. Per primam
indepercionem excluditur universale
quod quamvis sit in omnibus singulari-
bus tamen secundum aliud et aliud suppositum
et ita numeratur. Per secundam totali-
tatem excluditur anima. Nam quamvis
anima sit ubique tamen secundum aliam
et aliam partem. Per tertiam plura-
litatem a parte loci excluditur spe-
ciatus qui quamvis sit in pluribus
partibus corporis est tamen in omni-
bus ut unitus. Per quartam uni-
versalitatem excluditur corpus Christi in sa-
cramento quod quamvis sit in pluribus
non tamen est in omnibus nec esse
potest. Quod hoc solum convenit ei sub
sacramento. Et ita patent prime in-
stantie. Quod tamen obicitur de voce
intelligendum quod quamvis sensibilium
in medio est per diffusionem unum
non numeratur vox sicut nec
lux nisi ad numerum suscipientium. Quot
quot sunt aures tot sunt vo-
ces. Quia vox in aere est multi-
plicabilis et non multiplicata. Et ideo
patet quod nec tota ubique cum nume-
ratione sicut nec lux diffusa nec
tamen per numerum. Et ideo exemplum
de existentia vocis non est multum

proprie deo. Ad illud quod obicitur
quod deus dat sempiternitatem dicendum quod
tamen esse ubique quia semper impor-
tat quantitatem infinitatem et infini-
tas sempiternitatis est infinitas du-
rationis que est secundum potentiam et hoc
non repugnat creature quia nichil
impedit durationem creature esse fi-
nitam actu et infinitam potentia
et ideo cum duratione creature ne-
cesse est ad addicionem. Sed ~~ubique~~ esse
ubique dicit immensitatem actu quod
importat simultatem loci et hoc
repugnat creature et ideo non potest
ei omnino communicari. Quibus tamen
secundum potestatem creature secundum quod parti-
cipant maius et minus de natura
spiritualitatis. Nam nichil est omnino
spirituale nisi solus deus sicut dicit
Augustinus de moribus ecclesie. Solus deus
est incorporeus quia omnia replet.
Creature autem quedam sunt spirituales
per abstractionem ut [illegible] et anima et i-
sta possunt esse in pluribus per conti-
nuitatem ad plura et ita secundum suam plu-
ralitatem. Quedam spirituales sunt per se-
paracionem a corporali ut [illegible] et iste
sunt in pluribus tamen non ut mul-
tiplicate. Quedam autem spiritualis
per unionem ut corpus Christi est ab-
spiritualis non quod sit verum corpus
et ideo est [illegible] medium inter animam et
deum et ideo magis cibus plus
sapit naturam spiritualitatis et ideo
est in pluribus ut sunt plura lo-
ca non tamen in omnibus quia racio
ubietatis non se extendit ad omnia
etc. Patet quare sub sacramento est
in pluribus. Quod obicitur de in-
separabili unitate solvendum est per
interpretationem unum alterum excedit
alterum ut patet in genere et specie

Quod obicitur per unionem: homo est deus. Dicendum quod hic intelligitur per communicationem ydiomatum simpliciter, et esse ubique convenit per ydiomatum communicationem.

Secundo queritur utrum esse ubique conveniat deo semper sive eternaliter, et quod sic videtur quia sicut semper se habet ad tempus ita ubique ad locum, sed ad omne tempus deus fuit semper, ergo ad omnem locum fuit deus ubique. Item nomen dei eternaliter ei convenit quia [illegible] passio dicitur [illegible], sed propter nomen convenientiam passionis ad subiectum distributivam supplementi includit differentiam temporis. Ubi dicitur de omni est quod non est in quodam nec alibi sic nec alibi non, sed in quolibet et semper. Ergo simpliciter quedam est ubique includit sempiternitatem, ergo esse ubique semper convenit deo, ergo ab eterno. Item res sunt in deo et deus in rebus, sed res sunt ab eterno, ergo a relativis cum dicuntur hec ad convenientiam deus est in rebus ab eterno, sed non nisi in omnibus, ergo etc. Dicendum quod non dicuntur correlative. Contra cum dicitur deus est in rebus non significatur deus nec dependentia dei ad res sed rerum ad deum, ergo [illegible] est dicere deum esse in rebus quia res sunt in deo. Item si deus non fuit ubique ab eterno et fuit, ergo fuit alibi quam ubique et modo est ubique, ergo mutavit locum, ergo in deo cadit mutatio. Sed hoc falsum, ergo primum. Si tu dicas quod mutatio est in creaturis. Contra cum dicitur deus est in loco non notatur effectus sed solum dei presentia, ergo videtur quod secundum hoc non significatur mutatio in creaturis sed solum in ipso deo restat. Ergo per impossibile quod deus est eternaliter ubique. Contra ubique presupponit ubi et ubi presupponit locum, et locum non est ponere nisi ex tempore, ergo et deum esse ubique non est ponere nisi ex tempore. Item hic sequitur deus est ubique, ergo est in celo, ergo destructo celo destruitur et actus, sed ab eterno non fuit in celo, ergo etc. Et hic sequitur deus est ubique, ergo in ista domo, sed ista domus non fuit nisi ex tempore, [illegible] ergo et esse ubique.

Respondeo: dicendum quod esse ubique dupliciter potest accipi de deo sicut et esse semper. Uno modo cum [illegible] semper importat durationem sine simultate secundum durationem etc., et sic est quod eternitas et convenit deo eternaliter. Alio modo connotat simultatem temporis etc., convenit ei a principio temporis. Sic esse ubique uno modo importat presentialitatem sive sine simultate per quam est presens omni ei quod est sive sit sive non etc., et sic est deum esse ubique quod deum [illegible] etc., convenit deo eternaliter, et secundum hoc procedit prima ratio. Alio modo [illegible] connotat locum creatum sive rem, et tunc convenit ei ab initio rerum et locorum [illegible] tunc tantum et convenit et semper, et ad hoc est [illegible] quod convenit soli et semper uno modo licet non eternaliter, sicut creatum in deo [illegible] etc. procedit secunda ratio, et iste modus accipiendi deum esse ubique est restrictus, et secundum istum modum non convenit eternaliter. Quod vero obicitur contra hoc quod conveniat eternaliter per suam presentiam, dicendum quod non est sua [illegible], cum dicitur quod res sunt in deo hoc intelligitur rationes exemplares, nichil connotatur actu, sed cum dicitur deum esse in rebus connotatur aliquid creatum, nam nichil est in deo quod non est, ergo si deus est in rebus

et locis et res et loca sunt non
eius tamen sicut se bene est in exem-
plari, tamquam in principio. Unde licet deus
est in rebus, non est tamen sicut res
sunt in deo, quia licet deus est exem-
plar rerum et ratio est rei extra,
et quia deus est in rebus tamquam
quia res continentur a deo et conservantur
ab ipso. Ad id quod obicitur quod si deus
non sunt ubique et modo est, ergo est
immutatus, dicendum quod non sequitur, quia hoc
non est propter mutationem dei. Quod
obicitur quod ~~si deus~~ ubique non conve-
nit effectum, quia solum potentiam, dicendum
quod potentia importat habitudinem ad opera-
tionem eius quam prius est et non exercet
et ideo potest esse incepta ratione rei
cui prius est non novum effectum. Ad
obiectum ad oppositum, propter hoc quod ubi-
que connotat locum … Quod
dicitur ultimo obicitur non valet, quando
est ibi … sicut hic iste tri-
angulus incipit habere res, non ergo
omnis triangulus semper habuit res quia
non sit distinctio per partes ut hic,
sed simpliciter.

Circa locum praecedentem quaeritur de
tertio articulo, scilicet qualiter deus
sit in rebus, et circa hoc duo quae-
runtur. Primo quaeritur utrum deus sit
in omnibus rebus aequaliter sive u-
niformiter. Secundo quaeritur quibus modis
et qualiter sit deus in rebus. Quod
aequaliter sit et uniformiter videtur, quia sicut
dicit … … et … se ha-
bet ad omnia, licet omnia non se habent
uno modo ad ipsam, sed omnia in deo
sunt uniformiter quia sunt vita et
creatrix essentia, ergo uniformiter deus
in omnibus rebus est aequaliter et uni-
formiter. Item quod est ubique totum est
aequaliter et uniformiter, sed deus ex

sit simplicissimus est ubique totus,
ergo aequaliter et uniformiter est in di-
versis rebus. Item unio rei in-
tima est sibi et forma, sed forma non
venit in nisi mediante appetitu,
appetitus autem … est ab essentia,
sed hoc non posset nisi per dei potenti-
am, ergo deus magis est intimus
omni rei quam sua forma. Haec for-
ma unionis rei est summe inti-
ma, ergo deus in summo est intimus
cuilibet, sed quod est in summo esse est
uniformiter, ergo etc. Item hoc ostenditur
per impossibile, quia si deus non est aequaliter
in rebus, ergo cum magis intime
est in una quam in alia, ergo in
aliqua non est summe intime, ergo ibi
est in re ubi secundum quod ibi non est
deus, ergo deus non est intimus quod
est, sed hoc est impossibile. Ergo primum.
Sed contra omne quod recipitur in ali-
quo est ibi per modum recipientis
et non recepti, sed creaturae non sunt
aequaliter capaces dei, ergo non est
aequaliter in eis deus. Item sicut se
habet intellectus ad primam lucem in-
sic ens ad primam essentiam et vi-
vens ad primam vitam, sed magis
intellectus magis participat divinam
lucem, ergo perfectius ens et perfectius
vivens divinam essentiam et vitam,
ergo perfectius deus est in uno quam
in alio. Item existentia dei in rebus
est conservatio rerum, sed non omnes res
aequaliter conservantur, ergo non est aequaliter
in omnibus. Item cum deus sit ubi-
que, solum dicitur habitare in iustis, sed
hoc non esset si aequaliter et uniformiter
esset in omnibus, ergo etc. Respon-
deo. Ad praedictorum intelligentiam est no-
tandum quod deum esse in rebus dupliciter
potest intelligi: uno modo ut idem

sit quod esse putem cuiuslibet rei
non condicionaliter effectum et unifor-
miter est in omnibus rebus eo quod
intimus est unicuique rei et summe pre-
sens et totus in qualibet re. Alio
modo per comparationem effectuum sic arti-
fex dicitur in artificio et secundum
[illegible] effectum per impressionem sue
similitudinis etc. Unde creature plus
habent quia alii magis est in una quam
in alia. et hoc potest esse dupliciter
vel extensive quantum ad ea que
sunt esse diuturnius ut in corpore
incorruptibili plus quam in alio sensi-
bili. et intensive quantum ad ea que
sunt eius nobilius ut in anima
sensibili quam in corpore incorruptibili
vel utroque modo ut in anima rationali
quam in corpore corruptibili. Hiis visis
patent obiecta ad utramque partem.
Secundum cum [illegible] duobus [illegible] ut
patet exceptis duobus primis ad u-
tramque partem. Quod cum obicitur
quod deus uniformiter se habet ad omnes
res. si intelligatur uniformitas
ex parte divini esse verum est. si autem
intelligatur ex parte effectuum falsum est.
Cum deus uniformiter et stabiliter
existens cuncta movet et multos
et varios effectus ponat. et efficacie
sic diversa in rebus facit quod res
non se habeant uniformiter ad ipsum.
Quod [illegible] cum dicitur deus esse in re-
bus uno modo comparatione effectus
alio modo non. Ideo unus [illegible]
quod sit uniformiter alio quod non
[illegible] quod omnia sunt
in deo uno modo per comparationem effectuum
sicut patet in [illegible] et [illegible]
[illegible] non est uniformiter [illegible]
modo non comparatione effectuum et sic
uniformiter. Quod obicitur [illegible] ad
oppositum quod omne quod recipitur est
per modum recipientis [illegible]

quod verum est ubi receptum dependet
a recipiente ut species a virtute
[illegible]. In proposito autem non sic
est [illegible] quia [illegible] non
non accipit modum rei etc. [illegible]

Consequenter querit quibus modis
et qualiter sit deus in rebus
et assignat magister duplicem modum
existendi dei in rebus. et unum mo-
dum accipit ab augustino de presentia dei
ad dardanum qui dicit quod aliter est
deus in omnibus creaturis aliter in sanctis
aliter in christo. In creaturis singulis
per naturam. alium modum accipit a
gregorio qui dicit super cantica quod
deus est in rebus tripliciter scilicet per po-
tentiam presentiam et essentiam [illegible]
[illegible] sufficientia et
[illegible] istorum modorum. et obiciuntur
contra assignationem augustini aut enim ac-
cipiuntur modi illi quantum ad di-
vinam substantiam aut quantum ad occu-
tionem aut quantum ad effectum. si quan-
tum ad effectum cum innumerabiles
sint innumerabiles sunt modi essen-
di. si quantum ad animam suscipientem
cum solum duplex sit suscipiens
scilicet rationabile et [illegible] quod tantum duo sunt
modi scilicet per naturam et per gratiam. Si quantum
ad dei substantiam cum in ea non cadat
diversitas erit tantum unus modus. Item
sicut gratia est effectus [illegible]
[illegible] operans [illegible]. [illegible] sic in ha-
bentibus gratiam est aliter deus quia
in eis [illegible] ita et in re in qua
operatur [illegible] sic ut in asina
balaam erit alio modo essendi. Item
sicut gratia [illegible] est super naturam
ita gratia [illegible] ut [illegible]
est pena et gloria [illegible] isti diffe-
rant [illegible] et [illegible] debent [illegible] hec di-
versi modi essendi distingui [illegible]
distinguit magister sufficienter

Item obicitur contra assignationem gregorii
autem talis. Illa assignatio est secundum effe-
ctum aut condiciones et proprietates
dei. Si primum effectum tunc cum con-
nullus denotet effectum non debet po-
ni. Si secundum condiciones dei sed non sunt
est dei potentia scientia etc sapientia et virtus
quod videtur quod insufficienter assignet.
Ille videtur esse contrarie in ordine
nam secundum rem et rationem intellige-
di essentia precedit potentiam et poten-
tia presentiam, quod male ordinat. Tertio
verborum [illegible] videtur quod in deo
idem potentia essentia et presentia quare
quod distinctio. Respondeo primo per primum quod assignatio
augustini respicit diversitatem modorum
essendi deum in rebus, sed assignatio
gregorii respicit conditiones modorum
essendi. Ubicumque enim est deus sive
per naturam sive per gratiam est essentialiter
potentialiter presentialiter. Diversitas
autem modorum essendi accipitur penes
diversitatem effectuum et non specialem modum
[illegible]. Quidam enim est ef-
fectus secundum quem comparatur ad deum
per modum exeuntis et sic omnes
veniunt sub modo nature extensio-
nis. Quidam per modum redeuntis
et hic est effectus gratie inchoate
vel consummate vel glorie et quantum
ad hunc est 2us modus essendi.
Quidam est effectus secundum quem com-
paratur creatura ad deum ut pervenien-
tis et hic est effectus unionis in
qua uniuntur in unitate persone
creatura et creator ut homo et deus.
Quoniam igitur tres sunt modi effectus
secundum quos creatura diversimode com-
paratur ad deum, ideo tribus modis
dicitur esse in rebus. Et primus
qui attenditur quantum ad exitum assi-
milatur linee recte. 2us quantum
ad reditum linee reflexe. Tertius
quantum ad perfectionem assimilatur circulo,
et primus modus similis est li-
nee. 2us similis est superficiei. Tertius similis est solidi-
tati, et ideo optime dicit apostolus
Coloss. ii. quod in Christo tota divinitas
habitat corporaliter. Est enim perfectissime
quod est in eo ad modum circuli, qui
est signum perfectionis et per modum alti-
tudinis que est quantitas perfecta.
Ex hiis patet sufficientia et distinctio,
et solutio obiectorum. Assignatio autem
beati gregorii accipitur quantum ad con-
ditiones modorum essendi. In hiis
enim verbis dialogi beati gregorii per-
fectionem modorum existendi deum in
omnibus in quibus est. Hoc notandum. Aliquid
enim est in aliquo secundum puritatis indi-
stantiam ut contentum in continente
ut aqua in vase. Aliud secundum virtutis
influentiam ut motor in mobili.
Aliquid secundum intimitatis existentiam
ut id quod est continens ut
anima in corpore. Et omne quod perfectum est
in re [illegible] est quantum ad hanc tri-
plicem conditionem. Et hoc modo est deus
et ideo dicitur esse potentialiter presentialiter
et essentialiter quia secundum puritatis indistan-
tiam secundum virtutis influentiam, secundum
intimitatis existentiam etc. Patet di-
stinctio sufficientia et ordo. Quia secundum ra-
tionem intelligendi conditiones iste
se habent per additionem, et ideo bene ordi-
nat beatus gregorius primo presentialiter se-
cundo. Aliqui tamen hiis conditiones vocali-
ter distinguunt penes scientiam po-
tentiam et operationem. Sed licet modus
existendi essentialiter videatur subesse
et potentialiter virtuti, tamen presentialiter
non videtur operationi. Nam presens est
aliquis alicui etsi non operetur.
Aliqui accipiunt penes generationem [illegible]

sed nec illud videtur tenere nisi
quia causaliter consistit non convenit
generis similitudine aliqui ponere
trinitatem vestigium sive modum speciem
et ordinem si omnia hec procedit
causam quam rationem intelligendum
Post hec istis incidunt dubita-
tiones due leviores et primo de hoc
quod dicit magister et est verbum
augustini si quod mali non sunt cum
illo ut ceci in luce secundo videtur cum
male dicitur quia mali sunt in deo
quia in illo vivunt moventur et
sunt ergo si non impediunt maior
coincidentia quam hoc quod est esse
cum aliquo quam in aliquo videtur
quod sic mali dicuntur esse in deo
ita debeat dici esse cum deo
et quia magis est intima deus est
cum malis vel mali cum deo
videtur quod hec mali sunt cum deo
verbi augustini in libro confessionum medi-
tationes et tertium non etiam loquitur
de statu presenti sed ante quam dicit
auctoritatem in originali ergo videtur
quod melius sit homo cum deo quam
deus. Respondeo dicendum quod hec propositio cum
dicit associationem in potentate aut
consideratur ut duo sive mutuum auxili-
um et conformitatis voluntatis quia ergo
soli boni habent voluntatem conformem
et sunt coadiutores dei ideo de
eis solis proprie dicitur quod sunt cum
deo et quia hec est que est op-
posita dicit auctoritatem quod vero mali
non conformantur nec auxiliantur
deo in sua salute sed contradicunt
et tamen deus adiuvat in multis
ideo dicit augustinus meditationes etc.
Item queritur de hoc quod dicit apud
se habet secundo videtur enim male dici
quod presentes sunt distinctione quia
distinctione sibi ergo deus a se non di-
stinguitur male dicitur quod apud se
erat si tu dicas quod distinctio dicit

solum quantum ad modum contra est
glossa super psalmum 70 que dicit quod
apud notat distinctionem personarum ad fi-
lium. Respondeo dicendum quod deus non solum
est in creaturis sed apud se unde
augustinus in libro confessionum deus est in se
ut alpha et omega in mundo ut auctor
et rector in angelis ut sapor et
decor in electis ut liberator et
adiutor in reprobis ut terror et
horror. Ad hoc obicitur quod proprie dicit
distinctionem et distinctionem dicendum quod quantum
est de virtute sue significationis non dicit
nisi distinctionem et quantum ad modum
quod aliter dicit quantum ad rem hoc
est ratione nature sine timore que
bus additur. Item queritur de hoc
quod dicit quod deus habet in se
quo habet esse in deo ut ab eo
cognoscatur et diligatur videtur hoc dici
quia habitum in multis qui non
enim cognoscunt ergo non videtur hec
ratio sufficiens. Respondeo quod est cognoscendi
actu et est cognoscendi habitu et quamvis
multi non cognoscunt actu cogno-
scunt habitu etc. quod quidam habet et habitudo
virtutum sic dicitur in hoc libro Item
queritur de hoc quod dicit quamvis
deus sit intellectui incompre-
hensibilis videtur enim falsum dicere quia
quod intelligimus debet esse sic
dicit augustinus sed rationes humane per
quas scimus deum esse in rebus pa-
tenciam et principaliter et causaliter
si tu dicas quod non comprehendimus sic
nec alia comprehendimus que dicuntur
de deo ergo magis de hoc quia de
super dictis non debet dici magister quod
sit inaccessibilia. Respondeo dicendum quod quedam
sunt pure intelligibilia et talibus
non comprehendit magister sed deficit
quedam sunt sensibilia et in talibus
sufficit quedam sunt quedam

imaginabilia et quamvis intelligibilia
et in talibus sequitur intellectus de-
ficit et imaginatio consurgit et defi-
cit ut cum cogitamus deum esse
ubique deum solo intellectu capimus
locum autem imaginatione et quia nec
imaginatio excessum non capit quod ali-
quid sit tamen in talibus locis et intel-
lectus in claritate lucis non aspi-
cit. Hinc est quod talia nobis non
intelligibilia videntur magis quam alia
Consequenter de hoc quod dicit Spiritus
rationalis sordibus pollui corporis
non inquinatur. videtur enim contrarium ex
eo quod dicitur Sapientie ix corpus quod
corrumpitur aggravat animam et iterum
anima contrahit criminale a carne et
inficitur ab illa. Respondetur sicut [illegible]
nota est quod [illegible] sibi et eius [illegible]
que est rei [illegible]. ita et infectio
spiritus rationalis [illegible] ut lepra
fiat leprosum. ut infectio generaliter
infectum. et primo loquitur magister quod
anima leprosi non est leprosa. secundo modo
obicit. Item queritur de hoc quod
dicit. In deo sunt omnia que con-
didit nec tamen inquinant eum et
videtur enim male dicere quod sordes cor-
porales inquinant res corporales ergo
res spirituales spirituales. Et si deus
non inquinant [illegible] non videtur quod
possit dici quod deus est in diabolo
quod est contra [illegible] respondetur dicendum
quod sicut tangit magister in littera sordes
corporales non coinquinant corpus
quia nec [illegible] nec depe-
dit. ut patet in radio qui non
inficitur sordibus quia nec depe-
nec [illegible] intrinsece materia
et quia deus [illegible] hic non
[illegible] obicitur quod deus est
in peccatoribus dicendum quod nullo modo

[illegible] esse [illegible] tamen quia hec
videbatur sonare in [illegible]
rationis [illegible] et [illegible]. Ratione
cuius [illegible] intellectus primus ap-
paret ut si dicatur deus in una
vel in alia [illegible] ad conser-
vationem nature

Utrum divina natura

peracte et spiritualis. Circa
octavo magister generaliter deus sit
in locis et rebus omnibus et quia
ad [illegible] in loco [illegible]
[illegible] et localitas in creatura lo-
cata. ideo intendit hic a deo has
[illegible] removere. et dividitur hec
pars in duas. in prima ostendit deum
indescriptibilem et immutabilem. in secunda
vero concludit per auctores et confirmat
ibi [illegible] utriusque divinam naturam et
prima pars habet tres partes. in prima
[illegible] immutabilitas et indescriptibilitas
convenit deo. In secunda hec removet
a natura angelica et omni natura creata
ibi Spiritus vero creatus [illegible]
In tertia suam conclusionem infert quod
solus spiritus increatus est indescri-
ptus ibi Sunt ergo spiritus creati [illegible]
[illegible] utriusque et cetera. hec est secunda pars in qua
suam resumit conclusionem ut addat
et habet hec pars tres partes. In prima
concludit propositum et auctoritatibus
confirmat. in secunda vero movet du-
bitationem et solvit illam ibi [illegible]
autem solet opponi. In tertia breviter
epilogat propositum et ostendit ratione [illegible]
[illegible] capituli ibi [illegible] demon-
stratum est sufficienter

Ad intelligentiam huius partis duo
[illegible] [illegible] primo queritur de
[illegible] [illegible] localitate dei
secundo de [illegible] angelica per

locum / hec enim duo consequuntur
in littera. Quantum ad primum articulum
arguitur sic. Primo queritur utrum
deus sit localis vel locus. Secundo
utrum sit mutabilis de loco ad lo-
cum. Tertio utrum sit separabilis a
loco, sive sit extra omnem locum.

Circa primum proceditur sic. Quod
deus sit localis ostenditur
hoc modo: esse in loco et esse loca-
tum convertuntur, sed deus est in
loco, ut in precedentibus probatum
est, ergo deus est locatum. Sed omne lo-
catum est locale, ergo deus est
localis. Item quod est in uno tantum lo-
cale est, ergo si plus per omnia
loca quam unum et magis capit na-
turam eius quod habet in toto quam
quod habet in parte multo magis est lo-
cale quod est in omni loco, sed deus
est in omni loco quia ubique, ergo videtur
maxime esse localis. Item deus est
ubique, ergo est hic a toto, sed quod est
hic est in loco determinato, et quod
est in loco determinato est locale,
ergo etc. Item deus est in loco aliquo
determinato, aut ergo secundum totum aut
secundum partem. Si secundum partem, ergo habet
partem, quod est inconveniens. Si secundum to-
tum, sed quod secundum totum est in ali-
quo comprehenditur ab illo et quod
comprehenditur ab aliquo loco determina-
to est locale, ergo deus est localis.

Contra. Magister in littera: localis non
est quia penitus circumscribitur loco.
Item ratione probatur sic. Nihil dicitur
temporale nisi quod exceditur a tempore, [tempora]lia
cum in tempore sint corrupta,
ergo nihil est locale nisi quod ex-
ceditur a loco, sed deus non exce-
ditur a loco, ergo etc. Item locus est
actus, ergo non denominat illud nisi
ad quod comparatur ut actus, sed ad
deum non potest comparari ut ac-
tus, ergo non denominat deum,
ergo deus non est localis. Item

locus est quantitas continua dimensi-
bilis, punctum autem est principium quan-
titatis indivisibile, ergo magis convenit
cum deo punctum quam locus quia
sunt ad [illegible], sed deus non dicitur
punctualis nisi improprie et [illegible], ergo
nec debet dici localis. Responsio: dicendum
quod locale dicitur quod sequitur leges
loci sicut temporale quod sequitur leges tem-
poris. Leges autem loci sunt quantum
ad actum continendi, sive circumscri-
bendi et finiendi, secundum quas locus
sic est ad locatum per modum impe-
rantis et locatum sic est ad locum
per modum suscipientis, et quia deus sic
est super locum ut nec ab eo aliquid
recipiat, sed solum eius indigen-
tiam suppleat et det loco virtutem
continendi et locato virtutem reple-
ndi, hinc est quod deus nullo modo
dicendus est localis, sicut dicit magister
in littera et rationes ad hoc inducte
[illegible] sunt. Ad illud ergo quod obi-
citur esse in loco et esse locatum con-
vertuntur, dicendum quod convertuntur ratione
[illegible] ipsum corpus, tamen ratione
spiritus convertibilia non, nam hec de-
signat [illegible] in loco, illud quod habeat
[illegible] locandi nec exigit nec
ponit [illegible] et indistantiam,
[illegible] locatio ponit ambitum et con-
tinentiam et esse locale ponit neces-
sitatem ad proprietates loci et indi-
gentiam aliquam, et ideo hec concedi-
tur "deus est in loco" tamen aliquid habet
improprietatis propter hoc quod hec propo-
sitio videtur portare continentiam a-
licuius, sed hec est magis im-
propria "deus est localis" et ideo hec
ista est plus impropria "deus est lo-
calis" et ideo non est concipienda
sed exponenda. Ad illud quod obi-
citur est in uno loco est locale, dicendum
quod illud est quia locus super excellit

ipsum localium / unde illud deter-
minat et diffinit sed ipsum est in cor-
poribus ipsum superexcellit omnia loca
et ideo super hoc non tantum pertransit omnia
loca quantum potest unius locus super
illud ipse est tantum in uno loco. et ideo
non est localis dicendus deus / Ad
illud quod obicitur quod deus est hic et
dicendum quod hic potest teneri dupliciter. aut
demonstrative tantum aut demonstrative
et discretive. si tantum demonstrative sic
verum est deum esse hic. quia non est
signare deum locum. cum deus est
non sit propius. si autem discretive
falsum est esse hic. et non sequitur quod proxi-
ma. et hoc ipsum procedit secunda ratio.
Ad illud quod queritur aut deus est
ipsum totum etc. dicendum quod in deo sunt
simul simplicitas et infinitas quibus
duo apponuntur contra demum nomine im-
portatus totalitatis. potest duplex oppo-
ni vel ratione simplicitatis et pri-
vat partem et partem. etc. sic ipsum
pronomine ut si dicatur totus deus
et ipsum deus in minimo loco sim-
plex est et quodlibet est capax sim-
plicitatis divine vel dicendum ratione
simplicitatis deus est in quolibet
loco totus. potest iterum totalitas op-
poni ratione infinitatis et hoc sit per
adverbium ut si dicatur deus est
totaliter in loco hoc. sive ipsum to-
tum. etc. cum divina infinitas a nullo
loco includatur deus in nullo est
ipsum totum ipse ergo querit aut
ipsum partem. aut secundum totum dicendum
quod non dividit per immediatum quia
deus nec est ipsum partem quia simplex
nec ipsum totum quia infinitus. et ideo
dicendus est totus in loco quolibet
non tamen totaliter. et ideo est in loco
non tamen totaliter

Secundo queritur utrum deus
sit mutabilis secundum locum. et
videtur quod non. videtur sic. magister in littera quod
sic et accipit ab Augustino super Genesim
deus est in omni tempore et in omni loco
non tamen movetur per loca vel per tempora
Item ratione obicitur quia motus est actus
imperfecti. sed in deo nulla est imper-
fectio. ergo nec secundum locum mutatio
Item per omnem motum acquiritur aliquid
sed deus nullum potest acquirere quia est per-
fectus ergo impossibile est secundum locum mu-
tari / Item nobilior dispositio est quietis
quam motus. sed quod nobilius est deo
est attribuendum. ergo impossibile est deum
secundum locum mutari. quia semper quiescit
Contra. Augustinus ad Orosium. deus mo-
vet se sine tempore et loco ergo videtur
quod deus moveatur. sed perfectissimus
motuum est motus secundum locum ergo et
Item Isidorus. cum sit illocalis deus
localiter tamen ambulat in sanctis. ergo
saltem videtur mutari per actus / Item
hoc videtur ratione quia movendo
nobis moventur ea que in nobis
sunt. hoc dicit philosophus et dicit propter
formas que non sunt in uno determi-
nate. ergo si deus est in nobis
deus movetur in nobis saltem secundum
accidens / Item quamvis deus quantum
ad existentiam per essentiam non deter-
minat locum tamen quantum ad effectum
diffinite est in corporibus ita quod non
in aliis ergo saltem quantum ad quem
modum est mutabilis. propter dicendum quod sicut
dicit magister in littera. deus nullo modo
mutatur per locum et hoc verum est quia
nec per se nec per accidens mutatur.
et hoc est propter summam immensitatem
qua adest omnibus et nulli abest.
et si incipiat esse in re vel desi-
nat hoc solum est secundum rei mu-

tallenem non sim mutatur cir-
cumpunctam si aere illuminato intelli-
gatur cetera cristallus radius in-
cipit esse in eo et cristallo amoto
desinit esse nulla facta mutacione
in radio / Ad id quod obicitur quod de-
us movet se etc. dicendum quod angelus
non dicit simpliciter quod movet se
sine tempore et loco et cum actus mo-
tus sim angelus comprehendimus sub
mutacione sim temporis et loci loconum
ideo tamen est hoc dicere quod idem esset
dicere movet se sine motu et ita
non movet vere nec implicat con-
tradictio sed cum in motu sint duo
scilicet quod est actus et quod est relacio sive
imperfectio volt dicere angelus quod mo-
vet sine motu quia semper est in
actu sed non in actu imperfecto cuius
perfectio / Unde dicitur Dionysius est in-
telligencia mentalis vel alter quia
semper facit ambulare i. per se idem
de virtute ad virtutem / Ad illud
quod obicitur quod movemur nobis re-
dam quod illud non est virtutem in-
si in illis que sunt in aliis per
dependenciam et diffinicionem verbi gracia
radius est in aere sed non depen-
det ab aere ideo non movetur mo-
to aere et quia alia est in manu
nec diffinitur manu ideo non
movetur mota manu / Deus autem
non dependet a rebus nec diffi-
nitur ideo non movetur ad motum
rerum / Ad id quod obicitur de habitacione di-
cendum quod determinare est in quibus
non rone inhesionis sed racione
influencie que et ideo non deter-
minatur ipse deus sed effectus eius
hinc est quod non per se sed per accidens
movetur nec moveri potest quia a
nullo dependet nec potest depen-
dere a nullo diffinitur nec potest
diffiniri et ideo plenum non est

impossibile sed eciam non intelligibile
obicit aliter quis sic intelligatur
corpus egressum a loco isto intro-
eunte tunc remanet vacuum a
quo ibi est deus aut non Si sic
ergo est in eo quod nichil est quod stul-
tum est dicere Si non est et prius ibi
fuit ergo videtur esse mutatus saltem
per accidens ergo videtur quod deus exeat
cum re et cum re a ingrediatur quia
si res tamen exierit deus exiret / Ad
hoc quod dicitur quod si per impossibile po-
natur locus evacuatus tunc rema-
nere intelligitur capacitas loci per
natura capacitas aliquid est et in ea
deus est ex racione aliter nichil est
et in illa deus esse non potest nec ergo
desinit deus esse ab eo quod rema-
net per recessum corporis sed cum
res ponatur aufertur spacio eius
ad deum / Et cum nichil est nullam
habet comparacionem sed cum res move-
tur deum dimittit nec ad deum ac-
cedit nec deus cum re venit quia
sic est in re ut sit extra rem ideo
ideo nec res eum dimittit nec noviter
invenit et hoc est intelligibile
si quis potest intelligere quod deus sit
simplex et spiritualis et incisus
quia cum est incisus ita est intra quod
extra quia simplex sim totum et idem
est intra et extra et ideo nec dimit-
titur nec acquiritur a in re nec ab
ipso item ad ipsum eum dimittit ut
alibi et alibi inveniatur
Secundo loco queritur utrum deus
sit ab eterno loco separabilis vel
extra universum locorum quod non videtur
quia extra omnem locum nichil est
ergo si deus est extra omnem locum
ergo nichil est vel in nichilo / Item
hoc quod est extra omnem locum est
ergo si deus est extra omnem locum
est in loco sed hoc est falsum et ideo

intelligibile. Igitur deus non potest ne-
que intellectu separari ab omni
loco. Item omne quod deus est extra mun-
dum, extra aut stat per aliquo aut per
nichilo. Si per nichilo, igitur chimera
est extra mundum. Si per aliquo, igitur per
nichilo vel per creaturam non per deo, con-
stat quod per nichilo. Igitur extra mundum
est in deo. Sed omnia sunt in deo,
igitur omnia sunt extra mundum. Item in nullo
est deus quod non sit in ipso. Sed nichil
quod sit extra mundum est in deo. Ergo
deus non est extra mundum. Contra quod
locus possit separari a deo secundum in-
tellectum: videtur quia possibile est secundum
intellectum locum separari omni lo-
cato et remanere vacuum. Sed vacuum
est privatio. Deus autem in nullo est
quod non sit in ipso; privatio autem non
est in deo. Igitur nec deus in privatione,
igitur nec in vacuo, et sic est separabilis
a loco. Item quod deus separetur a lo-
co secundum rem videtur quod sicut se habet
dei eternitas ad omne tempus, ita imme-
nsitas ad omnem locum. Sed dei eternitas
sunt ante omne tempus, igitur dei imme-
nsitas sunt extra omnem locum. Sed quod
est extra locum est separatum ab eo. Item
contra si deus est tantum in locis creatis
cum illa sint finite dimensionis et quod
comprehendit se finitum est diffinibile
et finitum, igitur deus esset finitus. Item
deus est a deo bonum quod melior co-
gitari non potest. Igitur adeo magnus et
immensus quod maior cogitari non
potest. Sed toto mundo potest cogitari linea
maior si intelligatur protendi extra
circumferentiam celi. Igitur si ibi est deus,
deus est extra. Aut non est maximum.
Item angelus potest esse extra mundum, sed non
extra deum. Igitur deus est extra mundum.
Responsio. Dicendum quod aliquid separari ab aliquo
est duplex, vel secundum distantiam

vel secundum independentiam. Primo modo
dicuntur duo que sunt in certis locis
separari cum unum elongatur ab
alio. Et hoc modo impossibile est re nec
intelligi deum separari ab omni loco,
nam ista separatio includit distan-
tiam spacii et hoc de natura in-
cludit locum. Et ita implicaret duo
opposita, scilicet quod deus sit in loco et di-
stet ab omni loco. Si autem loqua-
mur de separatione per independentiam
sic dicimus quod deus et re et intellectu
est separatus a loco, quia in se omnino est
independens a loco. Sic autem fuit prior?
omni loco. Locus autem eorum non est
separabilis a deo nec re nec intellectu,
sicut probant rationes ad hoc inducte.
Similiter si queritur utrum deus sit
extra omnem locum, dicimus quod extra duo
dicit scilicet situm et positionem. Et sic est impossibile;
sic impossibile est, sicut ante dicit tempus,
quod sit ante tempus. Alio modo ante et
extra dicunt excessum et sub excellentia
divine immensitatis et eternitatis respectu
temporis et loci. Et sic concedendum quod deus
est ante tempus et extra omnem locum, nec
ex hoc sequitur quod separetur a loco, sed
quod summa immensitas superexcedit
omnem locum nec ad illum artatur.
Et hoc vult dicere Gregorius quod deus est
omnia non exclusus quia non distat
et intra omnia non inclusus quia non
artatur. Quod in se ipso eius est omnis
immensus ita quod extra ipsum nichil potest
esse nec cogitari sicut nil potest co-
gitari ita immensum sicut deus est
in se ipso. Et per hoc patet sequens quia
non est extra non est pater? limitatio-
nem sed loci distinctionem. Ad illud
quod obicitur de linea, dicendum quod statim
deum intelligitur aliquid extra mundum,
et hoc datur intelligi quod deus

sit ibi sicut si intelligatur nona
incisio sicut absque dubio deus esse
in illo sicut non sequitur quod ibi sit
quia illud nichil est. Dicitur si stat
angelus deus nunc est extra non
sequitur motum secundum angeli. Secundo forte
hoc est magis fictionis quam veritatis.
tis. quia angelus est virtutis quod creat
sic probabit actum illud cogitando quod est quod
divinus esse sic non potest cogitatum. Verbum
in duratione. sic non potest cogitantium
tum. nec debet directum in presenti
et proximaliter et sic non potest cogitantium
habet intrinsece in duratione sic
nec in proximaliter hic intellectum
studiis est tamen tamen quibus ima-
ginetur et exprimat per suppositionem
Consequenter de 2o articulo
queritur. s. de motu locali angeli
et circa hoc queruntur tria. primo que-
ritur utrum possit moveri loca-
liter sine corpore. Secundo queritur utrum
moveatur per medium vel non. Tertio
utrum pertranseat medium motu subito
vel successive. Circa primum arguitur
quod angelus non possit moveri sine
corpore ostenditur sic. Dicit super can-
ticum 2 de loco ad locum transire
non est nisi corporum. ergo si hoc convenit
angelo non convenit nisi per corpus assu-
mptum. Item ratione videtur quod quod mo-
vetur aut motu per se aut per ac-
cidens. sed angelus non movetur
per se localiter. quia hoc est proprium cor-
poris. et illi soli inest ratione per se
cui inest proprie. ergo si movetur hoc
est per accidens. sicut quod per accidens
movetur movetur aliter alio motu
ut nauta motu navis. ergo videtur
quod angelus non possit moveri nisi
motu corporis. et illud corpore assumpto.
Item omne quod movetur movetur propter
indigentiam. sed in angelo beato
nulla est indigentia ergo etc. Si
in beatis quod propter indigentiam nec
ergo in secundo indigentia nulla non
videtur quod angelus possit moveri.
Si ergo indigentia nulla nullam dat
virtutem angelo patet etc. Item omne
quod movetur differt a motore sicut potentia
ut patet. sed angelus non distat a
se. ergo angelus non movetur a se nec
ab alio. quia non potest moveri a mo-
vente aliud sicut motus corporis
Contra hic .i. omnes sunt administratorii
spiritus missi propter eos etc. sed aliquos mi-
sterium exercuerunt sine corpore ut sug-
gerere bona et huiusmodi ergo possunt sine
corpore moveri. Item Damascenus dicit
invenitur in divinis missis vel in
velocitate nature. si ergo velocitas
est dispositio ad motum quod sicut non sunt
inmobiles. Item angelus in uno lo-
co tantum est et ibi est ubi operatur ergo
virtus eius aut est ad unum tantum ac-
tiva aut si non est activa nec
sibi est activa ad unum locum sed
non potest esse in pluribus ergo non
est in uno loco. est in potentia ad
alium sed quod est in potentia ad unum non
fit actu in illo nisi per motum secundum lo-
cum ergo etc. Item quod movetur sine corpore
assumpto ostenditur per se in anima. anima
cum exuta a corpore fertur in celum
vel descendit in infernum localiter
sed constat quod anima non assumit
ad corpus quia simul ergo movetur sine
corpore. ergo pari ratione angelus. Item
angelus in empireo potest esse sine
corpore pari ratione et in terra. ergo si per
eandem viam per quam commensurat in
terra fiat sed in terra sine differt ergo
videtur quod sine corpore. Preterea dominus quod
angelus stat dicit scriptura habet
moveri. moveri autem non solum
assumpto corpore sed etiam corpore non
assumpto cum non sit motus lib-

tutis nec virtutis nec nobilitatis
sine corpore quia est cum corpore
ad intelligentiam. Ad obiectum est
notandum quod sit esse in loco est duplex
sive localem sic tangit inge-
in loca s. quia circumscribitur et quia
diffinitive a. aut quantum ad localem
situm vero non. Ita movetur per locum
unde vero est per circumscriptionem fieri de
loco ad locum et est in corpore. Ad quod
movetur est unum per se secundum diffi-
nitionem sive etc. et est sensum et per se
ergo per circumscriptionem non movere ange-
lus nisi corpore assumpto. unum per se
per diffinitionem movetur angelus etc. sine
corpore. ex hoc patet responsio ad primum
obiectum quod dicit accipit differre
et sive sicut per localem loci quae
est circumscriptio. Ad 2m ergo quod quali-
tercium per se aut per accidens etc. secundum
proprietatem diffinitionem de motu secundum pro-
prium motum vero modo spirituale et per
accidens s. alio modo sicut cum navi-
ta mota navi movetur sic sensus mo-
to corpore in quo est contentum ad secundum
motum sicut angelus per se ipsum et
sine corpore diffinitive loco [illegible] per se
ipsum sufficit. ita quod non alio indige-
re nec per aliud mobile. ipse autem o-
biecit de primo motu tamen qui per se
convenit corpori soli. Ad 3m quod obicitur
quod omne quod movetur movens indi-
geat etc. dicendum quod illud verum est in
motu naturali in quo natura non
movet nisi per appetitum locus ra-
tionem potentiam impressionem in natura. quod
natura habet perfectione sua [illegible]
sed non est necessarium in motu volun-
tario in quo movetur aliquis sicut [illegible]
ad accedendum sive ad [illegible] de-
[illegible] sicut movetur miles in
stadio vel dicendum quod illud verum est
in omni motu generaliter accipiendo

indigentiam et alicuius [illegible] suam
quantum ad id cuius generatio potest
imperfectam vel cuius generatio non im-
perfectam potest. sed limitatam sic est
in angelo. angelus enim volens
aliquid operari in terra indiget transire
ad terram quia non potest esse simul in caelo
et in terra propter hoc quod habet virtutem
finitam etc. patet illud quod limitatio
non repugnat sive perfectionem naturae
Ad 4m quod obicitur quod omne quod movetur
differt a movente dicendum quod in natura-
li motu verum est. ubi mobile movet
se. et mobile reflectit super se per
alligationem sui materiae sed non est re-
rum in voluntate quae est instrumentum
se ipsum movens et virtus quae est
in substantia spirituali potest super se ipsam re-
flecti. et ideo movens idem et mo-
bili tamen non sunt idem. quia an-
gelus habilis est ad movendum per
se ipsum quod est sua substantia vel in si-
[illegible] ad movendum per se
ferme sine ipsius opere est vel vir-
tus actione

Secundo quaeritur utrum angelus
moveatur per medium vel non
et quod per medium videtur. Damascenus dicit
quod angelus cum perfecit velocitate et
penitus natura sed transire est per medium
transire. ergo [illegible] cum angelus movetur
a termino a quo ad terminum in quem. aut
movetur in termino a quo. aut in termino
in quem. sed in termino a quo est non
motum esse. et in termino in quem est mo-
tum esse. ergo cum movetur sit me-
dius [illegible] oportet quod sit in spatio
intermedio. Item quod possit moveri
per medium videtur quod certum est quod angelus
existens parisius potest esse romae cum
voluntate et in qualibet intermedio loco
et prius in [illegible] et deinde in

~~singulis locis quibus se habebunt~~
sed hoc est transire per medium. Preterea
item continuorum inter aliqua extre-
ma cadit medium quod habet natura-
lem ordinem ad extrema impossibile
est quod agens virtutis finite possit
pervenire ab extremo in extremum
sine medio ut patet quod inter al-
bum et nigrum est medius color
impossibile est quod aliquod agens cre-
atum faciat de albo nigrum quin
faciat per colorem medium sed inter
celum et terram naturali ordine
sunt alia corpora media. Ergo im-
possibile est quod a celo in terram fiat
finite moveatur sine media transi-
tione. Contra angelus super [illegible] ad
terram et iuste ponit in terra. Deus
movet creaturam spiritualem per tempus
non per locum. Ergo quod ille fiat de uno
loco in alium hoc non est per locum
medium. Ad 2 conclusio probata est in-
ter physicos quod impossibile est impossibile
moveri super magnitudinem sed an-
geli non assumpto corpore est impossibile
quod moveatur. Ratione vero quod si transit aut
ergo per simplicia aut per composita si
per composita ergo est compositus si per
simplicia sed illa sunt infinita in
continuo quolibet et impossibile est infi-
nita pertransire. Et si per simplicia sed
ex simplicibus non sit aliquod continuum
ergo motus ille non est continuus.
Ergo per hunc modum illa numquam pertransit
spacium. Ergo si per medium movetur num-
quam pervenit ad terminum. Et impossibile
est quod pertranseat spacium maius se quia
prius pertranseat spacium minus vel equa-
le. Ergo si spiritus angelicus transit per
spacium pertransit primo per spacium
equale sibi vel minus quam maius
sed equale simplici non est nisi
simplex additum simplici non fa-
cit maius. Ergo in prima transitione

~~est ac si nichil transeat. Similiter~~
nec in 2o transitu. Ergo nec in tercio
etc. numquam pertransit spacium aliquod.
Responsio dicendum notandum est hic quod circa
hoc diversimode dixerunt diversi.
Quidam enim dixerunt quod cum an-
gelus sit simplex non potest me-
dium pertransire unde movetur ab extre-
mo in extremum sine medio et
omnis locus ad quem movetur se habet
ad illud per modum medium unde
loci mutatio in angelo non est
motus sed mutatio tantum sine medio
sed isti positio non videtur conveni-
ens cum est quod angelus qui est
custos hominis potest ita custodire
quod non deserat ipsum et sine corpo-
re custodire potest. Ergo inseparabile comi-
tari illud. Ergo cum homo vadit per
medium et angelus non deserit eum
potest et angelus vadit per medium et
ideo fuerunt alii qui dixerunt quod
angelus et per medium et sine medio
potest moveri quod motus eius est ad
nutum sive voluntatem suam et intellectum di-
numeratur eius collatio et ideo tantum vult
facere se in extremum immediate et tamen
vult pertransit et ponunt simile quod in-
tellectus noster potest cogitare de parisius
et de roma dupliciter aut ita
quod immediate cogitet de uno et post
de alio vel ita quod primo de uno
et post de media et tercio de tercio. Et quod
angelo ita facile est fieri sicut
nobis cogitare cum non sit colli-
gatus corpori dicunt quod sic et sic
habet moveri. Sed consimile sit de po-
sitione cogitationum non est conveniens
quia cogitamus penes se habet speciem
rome et speciem parisius. Ne ista ha-
bent situm in anima nec ordinem
sicut sunt ymmo quelibet equaliter
est prius affectum et ideo ad libi-
tum potest de una et alia cogitare
~~sed in re est ordo et situs in illis~~

et nullo mediante medium inter
unam civitatem et aliam propter hoc
exemplum illud non est conveniens nec
propter apitur nobis via ad intel-
ligendum quid illud est intelligere
aliquo modo quod fiatur per medium et
racio concordat et auctoritas et ideo
videtur racionabile illud esse dictum sed
illud medium quod dicit quod possit sine
medio arbitror recipiendum non
quod asseram esse falsum sed quia non
est auctoritas in scriptura que hoc di-
cat et ideo non cogit nunc non ca-
pit. possibile tamen est quod deus dedit
ad (?) corporibus vel spiritualibus quod carnales
intellectus non capiunt concedende (?)
sunt raciones probantes quod angelus
moveatur per medium. Ad ultimum quod obicit
quod deus non movet per locum angelum
dicendum quod [illegible] est eis in obs-
curum intellectum aug. quod patet quia
licet ipse eum (?) spiritum dixit non mo-
veri per locum communia (?) proprietates loci
[illegible] tripartitam dimensionem non obmittit (?)
et successive de loco ad locum sed
proprietatem corporis que est [illegible] et
mensurandi aliqua nature et speciei ad-
mittit spiritus. Nam nove affectiones
succedunt in spiritibus per naturam et co-
gitaciones et voluntas ille inten-
duntur et remittuntur ita quod ubi potest
esse possibilitas a parte forme sine
[illegible] agrendi. Ad ultimum quod queri-
tur de puncto quod impossibile non mo-
veri super magnitudinem dicendum quod plus
probat et concludit in impossibile quod hic
situm in magnitudine quod est impossibile
et situatur in impossibili hoc non potest
moveri super magnitudinem quia si move-
tur movetur ad agrendum situm et quod
acquiritur per motum acquiritur pars post
partem post partem. sed situs impossibilis non
potest acquiri ita quod pars post partem a-

cquiratur et ideo verum est quod
tale impossibile non potest moveri super
spaciam magnitudinem sed angelus tale est
impartibile quod non habet situm in im-
partibili nec est dicere quod angelus sit
in loco impartibili sed partibili et ideo
demonstraciones predicte non habent hic locum.
Ad ultimum quod queritur aut transit per sim-
plicia aut per composita potest dici quod
transit per composita quia non est in loco
simplici sed composito hoc suppono
ad presens sed suo loco probabitur. nec
valet transit per composita ergo est com-
positus sicut nec necesse anima est in
composito ergo est composita quia sic est
in illo ut non sit in parte sed ipsum
totum simplex sit in qualibet parte
ita tamen quod ille partes sint eius loci
posset tamen dici si quis vellet se
[illegible] implicare quod eciam si transi-
ret per simplicia non posset hoc transi-
re infinita et hoc patet si quis
imaginetur speram moveri super
planum non tangit nisi in puncto
quod non tangit nisi per simplicia
nec tamen transit infinita actu quia
spera illa fertur super planum et non
quiescit in qualibet situ et ita nulli
puncto se coaptat (?) sed nec innititur (?)
puncto in illo. sed cum sit in conti-
nua lacione respicit illa indivisi-
bilia ut unum et ita ut sunt in con-
tinuo. etc. cum continuum sit finitum
actu et infinitum in potencia et illa potencia
non reducitur ad actum non transit
infinita actu quia non respicit illa
ut actu numerata. verumtamen quod expedit (?)
est calumpniam et debitum non videtur
[illegible] dicte forme (?) qui cum dicit
impossibile non moveri [illegible]
magis adaptat (?) et per illam partem se-
quens obicit eum ac si angelus

esset in puncto quod omne seqm ac-
do; et non esset in loco cum puncto
non totus sit. nec sit actu in conti-
nuo. Sed hec totum melius patebit
in secundo libro

Secundo queritur utrum spiritus ange-
licus pertranseat medium mo-
tu subito vel successivo. Et quod successive
videtur: in quo instanti est in termino
a quo, et in quo instanti est in ter-
mino ad quem, sed inter quelibet duo
instantia cadit tempus medium, et in
medio illorum instantium est motus
ipsius angeli. est in tempore, ergo movetur
motu successivo. Item hoc ipsum
obicitur a parte spacii: sic angelus per-
transit medium in aliquo instanti,
est in medio et in partibus medii;
sed impossibile est quod aliquid unum
creatum et corpus (?) simul et se-
mel sit in pluribus locis; ergo im-
possibile est quod angelus in eodem
instanti sit in toto medio et in fi-
ne. ergo non movetur subito; ergo ne-
cessario oportet quod successive. Item
hoc obicitur a parte virtutis, sic valet (?)
primo si tanta virtus movet in
tanto tempore et maior in minori et
maxima in minimo, et infinita in nul-
lo; sed tamen quod potencior est virtus, tamen
hoc quod velocior est motus. sed in-
stans excedit tempus improporcionaliter,
ergo et virtus que movet in instan-
ti superexcedit illam que movet
in tempore in infinitum. sed nulla virtus
creata superexcedit aliam in infinitum,
et virtus angelica est creata, ergo cum
motus omnis naturalis localis sit suc-
cessivus, patet quod motus angeli sit
successivus. Item si angelus move-
tur per medium, ille est vel motus
aut intuitivus (?) si intuitivus ergo quan-
do vel … quod consistit esse
simul … motus sed nunc motus

tempore dictus sit prius et posterius et si-
mul et prius; et omne tale est succes-
sivum ergo etc. Contra Augustinus in libro
de visione Radius non continuus (?) per-
venit ad loca propinquiora quam ad
loca remociora. et sic patet quod pertransit
omnia media. ergo si virtus angelica non
est minus potens sed magis patet (?) re-
… prius pertransit quod si esset racionem in-
… motus, sed … facit ipsum spacium
angelo quod facit racionem corporis motu (?)
et nullo modo resistit sicut … racionem
ergo videtur quod ipse angelus subito ipsum per-
transeat. Item omne quod successive mo-
vetur primum est in termino a quo, post in ter-
mino ad quem, sed de tali est par-
tibile. ergo necesse est angelum esse partibile
aut non moveri successive. Item de
quod simul se diffundit … simul non
successive movetur sed angelus simul
se diffundit cum sit omnino simplex
ergo in instanti et non successive
movetur. Item motus successivus est com-
positus et actus, et nullus actus
compositus est in subiecto simplici. sed
angelus est simplex ergo non est subiectum
motus successivi sed mobile est sub-
iectum motus ergo etc. Dicendum quod circa hoc
senserunt aliqui dupliciter. quidam
enim dixerunt quod quia angelus est sim-
plex et spacium compositum quod tamen an-
gelus contra eius virtus est spacio in-
proporcionalis et ideo virtus eius omne
vincit super spacium a deo quod subito
et motu improporcionali spacium pertransit et
est talis motus super naturam. et quia
difficile videtur intelligere quod pertranseat
medium quin sit in pluribus partibus
medii et ponere quod subito moveatur
et in pluribus partibus et est ponere
in illo motu quod sit in pluribus

locis simul et hoc omnino absurdum
est dicere de angelo, sicut dicunt
sancti et philosophi et doctores catholici in hoc
concordant et ideo dicendum est quod angelus
non movetur per medium motu subito
sed successivo. Propter quod in motu qui
successivus et successive perfectus est propter
successionem ex triplici causa: prima est
medii distancia, secunda medii resisten-
cia, tercia est potencialitas mobilis,
quarta est finitas virtutis potencie moven-
tis in potencia maxime per medium.
Concedendum est igitur quod motus angeli
per medium non est perfectus successione
successivus quia deficit ibi resistencia
spacii et potencialitas mobilis. Est tamen suc-
cessivus racione distancie spacii in
qua non potest esse simul per totum et
finitatis virtutis moventis que non
excedit modum imperfectionis(?). Ideo nec
facit motum imperceptibilem(?) in me-
dio et concedende sunt raciones pro-
bantes motum illum per spacium esse
successivum. Tunc prima racio sophi-
stica est sed alibi dissolvetur cum a-
getur de sepultura(?) corporis in corpore
Christi ubi est locus suus. Ad id ergo
quod obicitur quod radius non exiens(?) pre-
dicendum angeli lapidi(?) sicut corporeitas
sive non recipit radium(?) lucis pre-
sencie ad singula loca quia ad re-
moracionem non est sicut rem non potest in
re prius et posterius. Unde si dicatur
radius moveri subito intelligitur
subito pro repente et repentinum de
illud quod est moveri in tempore in-
perceptibili. Sed aliter potest dici quod ille sub-
bitus motus quod motus lucis in medio
non est motus localis tamen sed est
motus diffusionis qui est generacio

sicut generatur ydolum ab obiecto
et quia lux subitus est et lucet simul
tunc est generat splendorem et ita in
eodem instanti potest de illo intelli-
gi potest et sic de ceteris(?). Unde si simul
esset oculus et generaret et primo in-
stanti fuisset videns plenus oculum(?)
lux hoc non potest credere qui nescit
inclinus(?). Ad illud quod obicitur de va-
cuo quod si esset vacuum non esset mo-
tus, dicendum quod contra hoc multa multi
dixerunt quorum dicta longum esset
dicere. Nunc autem sustinendo primum
dici potest quod si esset vacuum non esset
motus successivus recte intellecto
vacuo sicut quod recto plenum intelligere
quod dicit simpliciter privacionem, sed est va-
cuum ibi ubi intelligimus vacuum
ibi intelligimus nichil esse, ergo non so-
lum deest corporis resistencia verum-
eciam nulla distancia est ibi, ubi
autem nulla distancia est non est
prope nec longe, ubi autem est motus
localis, racio est approximacio vel
elongacio. Ergo si est vacuum non est mo-
tus, non propter defectum resistencie
sed distancie. Sed quod medium com-
paratum ad angelum habet racionem dista-
ncie quia non facit distanciam inter ex-
trema ideo sufficit ad successionem
in elementis propter distanciam, sed ubi
est vacuum non est distancia, et hoc
per consequitur racio ad motum localem
particularis(?) cum mobilis et finitas
virtutis non faciunt successionem nisi
sit prius et posterius in magnitudine super
quam est sive in eo quod acquiritur
per motum. Ad id quod obicitur quod illud
quod movetur successive partem est in
termino a quo partem in termino ad

quem modum in successivo ubi est
plena successio est ponere partem et
partem et continuum ad magnitudines sub
tractum et continuum ad magnitudines mobi-
le et continuum ad distantiam acquisitam. quia
realis motus ad situm est motus
ad formam quandam non, sed in motu an-
geli non est successio, sed secundum omni-
modam complexionem et ideo non sunt eo-
dem modo sed solum secundum potentialitatem
et possibilitatem magnitudinis super quam
Unde ergo dicitur quod partem est in ultimo
a quo partem in termino ad quem que
hoc non est secundum divisibilitatem per cuius mo-
bilis sed est solum per accessum et recessum
simul. Ad illud quod obicitur quod simul se
diffundit totum modo quo continuitas quod partes
sua se totum simul diffundat non
tamen diffundit se simul super totum propter
distantiam medii in qua tota non
potest esse simul. Ad illud quod obicitur
quod compositum actualis non potest esse in re
simplici dicendum quod verum est de compo-
sito quod habet partes actu, sed de composi-
to quod est in successione non est verum
sicut enim duratio successiva potest esse
in angelo secundum quod manet eo quod de
illa magnum est nisi nunc ita mo-
tus successivus potest esse in eo secundum quod
fertur. Et hoc conceditur secundum illum
licet intelligendus sine visione patet
obiectum. est enim perfectum sicut quod
angelus movetur sine corpore assumpto
et quod movetur in medio sive per medi-
um. et quod movetur motu successive
licet non omnimoda successione com-
positum ut predictum est

Postea ista sunt dubitationes de ce-
lestium et primo de hoc quod dicit
magister: necesse divisionem esse sicut
corporis etc. videtur enim male dicere
quod dicitur esse. in ut possint com-
parationes omnium omnibus fallentia que

sit longitudo latitudo etc. et ge-
exponit aliud de deo, Primo magister lo-
quitur ad literam, sed apostolus loquitur
methaphorice. vel multiplicat exponit
ista verba. Et in deo enim longitudo est
longanimitas latitudo caritas sublimi-
tas spe et profundum iustitie sive
sapientie quantum ad dei iudicia. Item
queritur de hoc quod dicit angelus in la-
tera movet creaturam corporalem per
tempus et locum. videtur enim male istam
divisionem angelus. Primo a philosophus nulla
ponitur mutatio secundum tempus. et iterum
ista divisio non videtur sufficiens quia
alius ponit sex species motus. Responsio
dicendum quod secundum philosophum omnes species motus
ad hanc duplicem motum reducuntur
scilicet ad motum ad situm et ad motum
ad formam angelus aliter motum ad si-
tum intelligit per motum secundum locum
qui est eius perfectus et completus
sive deperditione vel inventione
circa qualitatem sive quantitatem substanti-
am qua ad situm est a perfectione
sit ad formam motum autem ad for-
mam qui subdividitur per quatuor species
comprehendit sub mutatione secundum tempus
propter hoc quod de se dicit aliquam substantiam va-
riabilem et rei variabilis. unde o-
mnem mutationem que est secundum perfec-
tatem rei absolutam et intrinsecus
sive secundum qualitates corporales sive spi-
rituales ut sunt affectiones in an-
gelis et ipse vocat mutationem secundum
tempus et ita patet ratio divisionis et
sufficientia. Item queritur de hoc quod
dicit de spiritualis creatura per que mo-
vetur enim sicut dicitur quod spiritualis
creatura mensuratur evo est sit per
tempus. ergo si movetur non per tempus movetur
sed per evum. Et intellectus angelicus
est dei formis sicut vult philosophus
quod intelligit in instanti pari ratione

et afficit non g° in tpe. ptea tps
p prius est mensura motus primi mo-
bilis. g° illud solu mensurat
tpe qd subiacet illi motui. sed
tale non est angelus nec eius mo-
tus. g° &c. Ad primu dicit q tem-
pus uno mo dicit pprie et dicit
mensuram rei mutabilis mensurantis
mutabilis tam sub ratione et diuini
et qui motus primi mobilis e mo-
tus maxime euidens et continuus
int omnes tempus hoc mo dr pprie
esse in primo mobili sic in subo
in quo primo est. et in quo primo
apparet. alio mo dr tempus mensura
cuiuslibet rei mutabilis scdm qd muta-
bilis sine mensura instantanee
sine continue. et non tm est i mo-
tu primi mobilis et in hiis que ei sb-
iacent sz in omni creatura qd am-
dit variacoe et est in angelis. et
p hoc patent obiectiones Claudi eius
obicit de euo. dicendum q euum e men-
sura angelica quantum ad esse essentiale
qd est inuariabile et ininterruptibile sed
tempus quantum ad operaciones que vari-
antur et quedam subito quedam success-
siue sic patz in angelis p naturam
pauluntime intendi aliqua affectus
et patent cetera / Ad quintum de hoc
qd dicit. q eadem sapiencia est in du-
obus neque maior neque minor. dicen-
dum scdm dicit q sapiencia est actus
et qualitas sapientis et accidens per
formam inuariabilis. Ideo dicendum q ad hoc
voluit aliqui dicere q eadem sapiencia
eadem esset in duobus sapientibus
et hoc dicunt intelligi p duas sup-
posiciones. vna est q forma rei in
alia non differunt p eciam a re
extra. alia supposicio est q eandem rem

nosse plures duo sapientes i vnum
cognoscere qd dictum est singulare. et
hoc vltimum non indiget persuasione
sz prius ostendunt q eadem sit quia
p eandem rem cognoscitur p que res
est esse. Si g° p formam suam est
esse g° et cognosci et forma rei que
e in anima et eius intellectus sit scien-
cia p illam formam et contingat ali-
quos duos eundem scire et
cognoscere illa non est tm vna forma.
sed est vna. et qd hoc verum sit
persuadent p hoc q si forma pot
scdm vltimum consilem formam in
materia producere et seruare facit in ali-
qua materia. quare non est simile in
anima que habilior est ad recipien-
dum et hoc dicunt sensisse Augustinum
qui dicunt q sapiencia non est ad modum
aliarum proprietatum sz hoc pot declarari
ab Aug. qui Augustinus vult et alii
scilicet q esse in pluribus omnino dissi-
militer non conueniat vni et eidem eciam
nisi p accidens. et ideo pot ista sup-
posicio fundata est. q si vltimo assimi-
latur in anima quare non diceretur anima
eciam asinus. et ideo si esset verum
ad hoc non esset eadem q nulla for-
ma eum generat se. generat se omnino
eandem. sz de intencione plures fuerunt
sciencia in genere et generat perfect
sapiencia in deo et non valet ad propositum
et ideo scdm modum dicendum est qd
Augustinus intelligit de sapiencia increata
que est in sapientibus et attingit
ubique pp' sui mundiciam sz ubi Augustinus
intendit ponere exemplum in eternum
non videtur ad hoc hoc esse scdm eius
intellectum et ibi ipse dicit q illa

sapientia est equalis in duobus qui sunt
equaliter sapientes non autem in diuer-
so vel loqui de habitu et ideo est sim-
modum quod ipse loquitur de virtute
differunt. Sed illud ad hoc non esset
sufficiens dictum quod tunc maior esset
in duobus quam in vno sicut patet in
duobus dimitibus qui sunt in diuersis
difformes et equales propter hoc dicendum quod
pluralitas sine intensio in aliqua habitudine
comparatur ad aliquid in quo est et ad
id cuius est et quantum habet ab
eo cuius est et ad id dicitur. Ideo plu-
ralitates vnius rei in aliquibus plu-
ribus quam in vna et eandem dicimus
virtutem et sic vna quantum ad hoc hic
est quod per comparationem ad illud cuius
sunt virtutes nec maior sit due
quam vna sicut nec sapientia sed in com-
paratione ad alias que per illas cog-
noscunt dicitur pluralitas et plus sunt
due quam vna et ideo patet quod non
potest poni omnino simile quia res differunt
a sua intensione sicut scientie in deo
autem in quo non differunt patens est
quod vnus potest esse in infinitas etc. patet
totum obiectum

D.xxxviii

Uenit ergo ad propo-
situm reuertentes repetito in-
finitum etc. Hec est 2a pars
huius partis totalis in qua agitur de
diuina scientia. Continuata cum prima parte
qua agitur de ipsa quantum ad substantiam
et in generali hic agitur de ipsa quan-
tum ad modum, et quia duplex est modus
nobilis cognoscendi scilicet certitudo et perfectio
sine infallibilitas et immutabilitas
ideo hec pars habet duas partes in prima
agitur de scientie infallibilitate sine certi-
tudine in 2a vero de eius immutabilitate sine
perfectione ibi Postea solet queri vtrum
scientia dei etc. Prima pars spectat ad
presentem distinctionem in qua intendit in-
tendit querere vtrum diuina scientia in-
fallibiliter ponat scitum. Habet
hec distinctio duas partes in prima
parte redeundo ad propositum propter digres-
sionem premissam statim breuiter epilogat
predeterminata. In 2a prosequitur suum
principale propositum ibi Hic oritur
questio non dissimulanda etc. et hec pars
habet duas in prima intendit inquirere
vtrum scientia ponat scitum per modum
cause vel effectus. In 2a vtrum per modum
necessitatis vel contingentie sine infal-
libilitatis ultimo ostendit ibi Ad hoc autem
quod supra dictum est etc. Prima pars duas
habet in prima ostendit de vtraque
parte scilicet quod scientia est causa sciti et eius
effectus. In 2a soluit ibi
Nam cum videtur repugnantiam etc.
Similiter et 2a habet duas in prima opponit
in 2a soluit ibi Ad quod dicendum illam
locutionem

Ad intelligentiam presentis quoniam
duo principaliter queruntur primo de
scientia diuina quantum ad causalitatem
2o quantum ad infallibilitatem. Et primo que-
runtur duo primo quantum vtrum scientia
diuina sit causa rerum 2o vtrum sit
causata a rebus. Et quod sit causa rerum
ostenditur sic Anselmus ... De concordia
r deo res futuras sunt quod deus eas
nouit. Item regula sic omne illud quod
antecedit aliud et ipso posito ponitur
aliud ipsum est causa ipsius. hoc patet
per diffinitionem cause. Sed diuina scientia pre-
cedit omne futurum et ea non ponitur fu-
turum respectu cuius est ergo scientia est causa
... omnis res aut est a deo aut
a natura aut a libero arbitrio et accipio
... istis largissime prout complectuntur
casum et fortunam. Sed nulla res a natura
esse potest nec a libero arbitrio nisi operante deo
ergo omnis res est a deo sicut omne
futurum sed non est nisi a deo agente

et ibi secundum artem et cognitionem, ergo etc.
Item omne quod scitur aliquo modo est
in se vel in sua causa, quod praescitur
scitur a deo, ergo omne futurum praesci-
tum est a divina praecognitione ut causa
ergo etc. Item omne quod scitur aut
scitur per causam aut per speciem aut per
effectum, sed deus praescit, ergo aliquo
dictorum modorum; non per effectum quia
effectus sequitur; non per speciem sive
similitudinem quia illa est simul vel est
post rem cuius est similitudo, ergo per causam,
ergo divina praescientia est causa praesciti.
Contra: deus nullius est causa nisi per
voluntatem, sed multa praescit ad quae
non est eius voluntas, ergo etc. Praeterea
mentiri praescit te mentiri, et tamen non
est dicendum quod velit te mentiri, ergo
non est causa illius. Item si praescientia
est causa aut ratione scientiae aut ratione
antecessionis; ratione eius quod est prae non
quia non dicit nisi ordinem; ratione
scientiae non quia multa cognoscit deus
quae numquam faciet, ergo nullo modo est
causa. Item si praescientia causa est praesciti, cum
praesciat mala deus, esset causa ma-
li; hoc autem falsum. Item si est causa
tunc importat aliquam praescientiam rei cir-
ca, per convenientiam importat causalitatem
respectu illius, sed hoc est impossibile. Ergo etc.
Item Anselmus de concordia praescientiae et li-
beri arbitrii dicit quod tamen est dicendum, si deus prae-
scit erit quidquid hoc; si erit de ne-
cessitate erit, sed hic nulla notatur cau-
salitas, ergo nec ibi. Respondeo dicendum quod prae-
scientia dicit praecognitionem futuri. Est igitur
loqui de praescientia aut quantum ad
rationem significandi aut pro re significata per
nomen. Si quidem ad rationem nominis
sic non significat in ratione causae, significat
enim ad rem importationem. Sic dicit
cum pro tamen semper ratione praesciti sine

futuri. Futurum enim in triplici differentia est.
Quoddam enim est cuius deus est tota
causa, ut sunt illa quae causantur.
Quoddam cuius creatura ut voluntas est
tota causa ut sunt defectus et peccata. Quoddam
cuius deus et creatura simul sunt causa,
ut sunt opera naturalia et opera moralia,
quae deus cooperatur creaturae. Secundum hoc in-
telligendum quod respectu primi futuri di-
vina praescientia est causa et tota causa, respectu
vero secundi futuri nec est causa nec tota,
quia non habet causam efficientem sed
deficientem; est tamen causa sui oppositi;
respectu vero tertii est causa, sed non tota. Te-
nendum ergo est quod divina scientia vel prae-
scientia aliquo modo respectu futuri est cau-
sa, tamen si accipiatur in sua generalitate. Ad primum
quod divina praescientia semper importat causali-
tatem aliquam, sed non semper ratione
praesciti, ut patet cum praescitum est ma-
lum, et hae rationes procedunt argu-
endo quod non sit causa. Ad illud ergo
quod primo obicitur quod est causa praesciti per rationem
causae, dicendum quod Anselmus loquitur de scien-
tia sive bonorum quae a deo procedunt.
Ad illud quod obicitur quod causa est quae prae-
cedit et ponit, ad dicendum quod ponere aliud
est dupliciter: secundum praedicationem vel secundum
consecutionem. Et quod ponit secundum praedicationem
est causa vel in causando; quod vero ponit
secundum consecutionem non est causa in causando,
sed solum in consequendo. Ad quod obicitur
quod illud quod est a libero arbitrio est a deo, dicendum
quod verum est de eo quod est a libero arbitrio effi-
ciente, sed vitia et peccata sunt ab ipso
deficiente. Ad id quod obicitur quod de
veritate omne futurum scitur a deo per
causam, dicendum quod sicut supra tactum
fuit de cognitione mali, in omni
cognitione est assimilatio, nihil autem
assimilatur deo nisi quod est ab illo.

et ideo est in omni cognitione dei cau-
salitas. et omnis cognitio que est respectu eius
quod dicit entitatem simpliciter respectu
illius est causa et idea. Sed omnis re-
praesentationis est per cognitionem. hinc causa-
litatis et idee est respectu opposi-
torum ergo quod adhuc quod ad cognitionem ne-
cesse est quod ipsum vel eius oppositum
habeat esse in re vel in causa. non
solum autem oppositum mali sed etiam
ipsa ratio que est mali privatio est in
deo ut causa. Malum non est in deo
ut in causa nec per se nec per accidens
quia nunquam ratio causandi sicut per a[illegible]
dicitur. [illegible] manifestum est si
artifex operetur super materiam indebitam
que non esset idonea ad recipiendam
speciem praesciret quod defectus futurus est
in imagine sed non ab ipso. sic in-
telligendum in deo et li. [illegible] quod facit
[illegible] in opere [illegible] non conformat se
et obedit deo operanti. et ideo sufficit
quod oppositum mali sive id a quo
est malum sit in deo tamquam in causa
ad hoc quod praesciatur.

Secundo queritur utrum prescientia
divina sit causata a rebus. et quod
sic arguitur hoc modo. Origenes super
epistolam ad Romanos dicit quod quod est futurum
ideo scitur a deo antequam fiat. ergo
aut dicit causam consequentis aut consequentie.
si consequentie sic sapit. hoc est futurum
ergo praescitum ita quod sic dicit quod fu-
turum est ideo praescitur. tunc debet di-
cere quod quia scitur ideo futurum et hoc
negat in littera. nec potest aliquid esse
quod scit deus ergo dicit causam consequentis.
Item ratione videtur quod intellectus qui de re
nihil praesciat sed intelligi aliquid
futurum sed non est. ergo hoc est ratio
et causa illius. Et hoc argumentum est bonum
iste mentitur ergo deus praescivit istum

mentiri. ergo est ibi aliqua habitudo
localis et illa sit mentiri nisi
ad effectum. Sed deus non est causa mentien-
di. restat ergo quod futurum est causa praescientie.
Item quecumque duo sic se habent quod in-
vicem se consequuntur aut ambo cau-
santur a tertio aut unum est causa alterius.
sed sic se habent ista duo: iste menti-
tur et deum praescire. et non est dicere
quod ambo causentur a tertio. ergo unum est
causa alterius. Contra [illegible] non enim cau-
sati sunt [illegible] deus [illegible] quod praescita
sunt. Item ratione videtur quod non sit causata
a rebus quia omnis causa nobilior est
suo effectu. si ergo divina praescientia sit [illegible]
[illegible] et res [illegible] ergo [illegible] nobilius
[illegible]. Item divina praescientia est eterna ergo si
res sit temporalis [illegible] a rebus temporale
est causa eterni et causa prior effectu
ergo temporale prius eterno. Item si res sunt
causa praescientie aut ratione temporalis si-
gnificati aut ratione [illegible] si ra-
tione [illegible] omne illud sit di-
vina [illegible] ergo sunt res causa
dei [illegible] ratione [illegible] quem eter-
na sunt res ipse tunc sunt causa
sui. Respondeo aliqui voluerunt dicere quod
causa est duplex [illegible] et [illegible]
quod dat aliud esse. et nullo modo res
sunt causa praescientie divine. alio modo dicitur
[illegible] illud sine quo res non
est et dicitur causa sine qua non
et hoc modo quod praescientia dei non est
nisi res sint future. ideo hoc modo
dicuntur causa. Sed quia hoc nomen causa
importat habitudinem respectu cuius
dicitur causa et quidam super positionem ideo
non videtur illud [illegible] omnino [illegible]
dicere quod sit causa sine qua non et praeter
illud non solvit argumentum auctoritatis Origenis
quod ipsa negat [illegible] et propterea

alit deum qui est causam temporis
secundum tripliciter modum scilicet secundum rationem
essendi et secundum rationem intelligendi
et secundum rationem dicendi. Dico ergo
quod secundum rationem essendi scientia potest
esse causa aliquorum scitorum licet non
omnium, sed nullo modo causatur secundum rationem
intelligendi sicut multis videtur, quia tunc
non antecedunt et consequuntur et an-
tecedens est causa consequentis secundum rationem
dicendi futurum est causa scientie, et
non econverso. Unde scientia dicitur scientia ante-
rem. Consequitur ergo quod implicat contradictionem
ad positionem, et quia si totum esset
semper prius esset scientia, sed non scientia
absolute quia scientia dicitur sicut positum consequentia
rationem, et sic intelligit Augustinus et
patet primum. Ad id quod obicitur secundo
de similitudine locali dicendum quod est locus
a terminabili. Ad id quod ultimo obicitur
dicendum quod licet in scientiam in predicando, et
quia in solo est contingentia, ideo semper
est ratio aut sermo est quod deus scientia
est respectu in rei omnis in rebus
ponit et ponitur, et quod potest esse ratio
veri quod non est ab ipso secundum id quod
subest necessitate, ideo nec causa est
sed nec effectum, ergo scientia est ratio
veri quia divina respicit omne verum
quia nichil latet deum et ideo po-
nit et ponitur. Rursus quia scientia est que
dicit simpliciter notitiam, ideo non
causatur quia divina, ideo non causat quia
deus ponit et ponitur et non causatur nec
causatur.

Consequenter est questio de secundo articulo.
Utrum divina scientia conveniat
ad rationem necessitatis et circa hoc que-
runtur duo. Primo quidem utrum
divina scientia ponat necessitatem circa
scita. Secundo utrum divina scientia habeat

in se necessitatem, et quod divina pre-
scientia ponat necessitatem ostenditur sic
Anselmus in libro de concordia prescientie et
libero arbitrio: que prescivit deus necesse
est futura esse. Item ratione sic, quod ma-
ior de necesse et minor de inesse
semper concluditur de necesse, sic dicit
philosophus in primo priorum, fiat ergo talis
syllogismus: omne prescitum necesse est
futurum, hoc patet per Anselmum, sed hoc
est prescitum quolibet demonstrato, ergo
necesse est esse futurum. Item omne quod deus
prescit est verum, sed ut dicit philosophus
in primo perihermeneias omne quod est cum
est, necesse est esse, ergo si prescitum
est ut verum necesse est, nunc esse
verum et futurum est prescitum, ergo non
necessarium est futurum esse, ergo de necessitate
eveniet. Item hoc idem ostenditur per
impossibile. Deus prescit Antichristum esse, assu-
matur quod verum illud non pos-
sit non esse, si non, ergo est necessarium, si
sic, ergo potest aliter evenire quam deus
prescit, ergo divina scientia est fallibilis
et incerta, et hoc est argumentum Augustini
et etiam Boecii v de consolatione.
Si aliquid quia prescita sunt de
tempore valent res presciri, tamen non
est firma futuri prescientia. Item deus
prescit aliquid esse futurum, aut ergo possibile
est non esse futurum aut impossibile. Si
impossibile non esse, ergo necesse est esse. Si
autem possibile, sed omne possibile est ponibile
esse, quo possibile posito in esse quod sequitur
non est impossibile, ponatur ergo hoc non
esse et deus prescivit hoc esse, ergo deus
prescivit falsum, sed hoc est impossibile, ergo
impossibile est aliquid precedens. Contra
quod non inferat necessitatem obicitur
auctoritate Augustini sumpta a scientia

in li. de li. ar. sic mea memoria
non cogit facta esse que preterierunt
sic prescientia dei non cogit facienda
esse que futura sunt. Item contra
obicitur. Item intelligendum quod cum
nichil prescire ergo quod hoc non auferat
li. ar. quia prescientia nichil ei au-
fert. ergo cum li. ar. de se sit causa
rerum ad variabilia et contingentium divina
prescientia hoc non tollit. Et sic supra
declaratum est divina prescientia in pluribus
aut non est causa aut non est tota
causa. sed quod dicit contra necessitatem
sit contra esse, quod a quo est esse et
esse necessarium. cum igitur divina prescientia ne-
cessario supponit non sit causa sed ma-
lorum nullam rebus imponit ne-
cessitatem. Et divina prescientia prescit res
sicut sunt eventure cum nichil
presciat nisi verum. ergo cum presciat ali-
quem peccaturum cum peccatum non sit
nisi per voluntatem prescit istum per voluntatem
hoc facere et prescit aliud posse facere.
ergo si totum quod prescit est verum, verum
est quod iste per voluntatem hoc faceret
et posset aliud facere, et si hoc est con-
tingens. ergo si divina prescientia est con-
tingentia est circa res non ergo ne-
cessitas. Item hoc ipsum ostenditur ra-
tionibus ducentibus ad impossibile si im-
ponit prescientia rebus necessitatem perit
ergo casus et fortuna. similiter impossibile
est quod perit li. ar. et consilium. similiter
quod perit meritum et demeritum. similiter
quod perit laus et vituperium. Preterea dicit
quod res circa hoc fuerunt ponere istorum
cum dixerunt quod prescientia necessario cum
sit infallibilis imponit necessitatem,
et ideo abstulerunt li. ar. et peccatum et
ista duo sunt heretica et iniqua quia de-
struunt bonos mores. alia duo sunt
quod divina prescientia si esset necessitatem impo-
neret et omnis honor et laus periret.

et quod tollerunt rem publicam. ideo
abstulerunt a deo prescientiam et a pro-
phetis de futuris absolvunt veri-
tatem et hec heretica sunt et impia
quia derogant nobilitati divine. tercia
duo est catholica que deum honorat
et bonos mores conservat et ideo iu-
sta et pia et vera. quod divina prescientia
est et tamen non imponit rebus ne-
cessitatem. divina enim sic cognoscit
res eventuras sicut eventura sunt et
ideo cum multa sunt eventura con-
tingenter ut illa que sunt a li. ar.
et casu et fortuna, sic prescit hec esse
futura ab istis sic prescit modo con-
tingentie. sicut que sunt ab illis
ad intelligentiam autem obiectorum no-
tandum quod duplex est necessitas scilicet abso-
luta et respectiva. necessitas absoluta
que opponitur contingentie dicitur
necessitas conditionis. necessitas respectiva
dicitur necessitas consequentie et hec non opponitur
contingenti. nam aliquod contingens
necessario sequitur ut si ambulet necessario
sequitur quod movetur. dato ergo quod in pre-
scito non est necessitas absoluta, sed so-
lum consequentie quod necessario sequitur deus
prescit hec ergo hoc erit et hoc modo
intelligitur auctoritas anselmi et con-
similes auctoritates que proponuntur non
necessario etc. patet primum. Ad aliud
quod 2o obicitur de silogismo quod maior
de necesse et minor de inesse. dato quod
sic patet et philosophus exponit hoc intelligi
de ea propositione que est de inesse simpliciter
quod ad illud necessario. sed inter hec silo-
gismi scilicet hoc est prescitum non est de
inesse simpliciter sicut enim infra pa-
tebit non est vera. Ad id quod obicitur
de prescito quod verum est et si verum est
necessario est modo. dato quod istam con-
sequentiam phylosophus ad evidentiam quod in futuris
non est veritas et est separatio

Nam quod dicitur de eo quod est quando est
necessario est, intelligitur de eo quod
ponit aliquid in actu tale suppositum
quod ex quo positum est impossibile
est non esse positum, sed verum de futuro
nichil ponit tale subiectum quia non est
verum pro presenti sed solum pro futuro,
et ideo nulla est necessitas, neque sim-
pliciter neque ut nunc, quia nichil po-
nit ut nunc. Ad id quod obicitur quod
impossibile quia si posset aliter esse posset
falli etc., dicendum quod falsitas venit ex
discordia intellectus ad rem, si-
militer potentia fallendi ex potentia discor-
dandi. Dico igitur quod quia necessario scien-
tia sequitur ad scitum, ideo non
potest discordare, et ideo nunquam
fallitur nec potest falli. Quod ergo
obicitur utrum aliter possit esse, dicendum quod
potest aliter esse quam deus potest aliter scivis-
se etc. ponitur quod aliter sit, ponitur quod aliter
sciat. Hoc ergo infertur potest aliter
esse quam scit et deus scivit, ergo
potest aliter quam deus scit, distin-
guenda est questio, quia potest intelligi
divisa et vera, et est sensus: deus
scit hoc eventurum et possibile est illud
non evenire. Si autem coniunctim fa-
cit est sensus illud est possibile quod deus
sciat evenire illud et eveniat aliud,
et est fallacia compositionis in illo pro-
cessu, sicut hic: deus potest non mo-
veri, ergo possibile est quod aliquis curat
et non movetur, non sequitur, sicut
enim quilibet est potest ponere, ponendum
est, sed ad assumit deus scivit,
hoc est opponi ponenti, et ideo est
negandum.

Secundo queritur utrum divina
scientia habeat in se necessitatem,
hoc est utrum necesse sit deum scire
que scit. Et quod sic obicitur primo per

auctoritatem Anselmi primo in libro
de concordia predestinationis et libero ar-
bitrio: quod scit deus impossibile est non pre-
scire, ergo ab equipollenti necesse est pre-
scire. Item secundo videtur quod omne dictum
de preterito verum est necessarium. Unde si con-
tinuit necesse est contigisse, sed si scivit
scivit, ergo cum hoc sit dictum de
preterito ergo necessarium. Item licet possibile
sit indifferens ad contingendum vel non
contingendum, tamen ex quo contingit in ac-
tum necesse est contigisse. Unde communiter po-
nitur exemplum quod anima creatur, tamen ex quo
creatur necesse est creasse, ergo ex quo
scivit necesse est scivisse. Item si homo
vult et scit aliquid, necesse est
hominem scivisse et voluisse, ergo si
tanta sciam homines multo fortius est
necesse. Si tu dicas sicut aliqui dicunt
quod in hac deus scivit totum quod
futurum est semper verum, communis intelli-
gatur sub ratione preteriti, unde nichil
plus est dicere deus scivit quam deus
scit et hoc concedit, sed contra hoc est
quod deus nullam habet cognitionem
dum tamen res esset futura, licet enim
vel deus scivit non manifeste sumitur,
probatur est quod scire addit actum tunc
in preteritum, ut permissio vel predicatio
vel predestinatio, ubi transit in preteritum a-
liquid et vere fit ibi sophisma et est
dubium, ergo hoc non solvit. Item plus
distat esse et non esse quam necessarium et
contingens, sed aliquid quod simpliciter
non est fit verum in dei scientia, ergo
multo fortius aliquid quod in se contingens
est potest esse necessarium in scientia dei, ergo scire
Item omne immutabile est necessarium, sed omne
dictum deus scivit est immutabile, ergo est
necessarium. Prima est manifesta. Secunda patet
quia omne dictum deus scivit si muta-
retur fieret non sciens aut scivit ...

taciouem rei aut dei. Si enim non
quia res ad hoc inclinata est, ergo non im-
mutatur, nec mutari potest cum sit immuta-
bilis, ergo deus mutatur. Tertio omne
eternum est necessarium, quia verum solum est eternum
et id est in quo non cadit contingen-
cia secundum primam naturam. Sed scire dei
est eternum, ergo necessarium est deum scire
quod scit. Secunda ratio est: si antece-
dens bone consequentie est necessarium
et consequens, et si consequens necessarium non
est nec antecedens, sed sequitur: si
deus scit hoc esse futurum, hoc
esse, cum sit contingenti denota-
te (?), quia oppositum non potest stare, ergo si
consequens non sit necessarium, ergo nec antecedens.
Tertia regula est quod necessarium compatitur se-
cum omne possibile. Omne enim repugnans
necessario est impossibile. Sed demonstro a-
nimam que prescitus est dampnari, possibile
est ipsam salvari, ergo isti duo possunt
simul stare, quod sit prescitus dampnari
et salvetur, et hoc est impossibile. Quarta
regula est quod oppositum contingentis est
contingens, et oppositum necessarii est impossibile
et secunda item est quod si ad antecedens sequitur
consequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum
antecedentis. Tunc arguo sic: sit a con-
tingens prescitum a deo; si deus scit a
erit, ergo per secundam si a non erit, deus
non prescit; sed a non esse sunt con-
tingens, deum non prescisse sunt impossibile,
ergo ad contingens sequitur impossibile. Sed
hoc est contra artem, nam constat quod est
esse ~~contingens~~ contingens deum scire
hoc. Item omnis divina actio que
respicit obiectum quod potest non esse potest de-
sinere. Sed tamen deus consuevit rem
creatam, potest desinere cognoscere, ergo
cum scire sit respectus contingentis
ad contingens. Respondeo dicendum quod sicut

necessario probatum est illud constat
et non est dubium quod deum scire
contingens aliquod cum antecedat
ad contingens et conotat ad quod est
veritatem contingentem aliquod ipsum
indicatum est contingens, sed aliqui
voluerunt ipsum indicare contingens, quia
dictum erat de futuro, et illud impro-
babile est, quia planum est et quasi intelligi-
bile. Omnis enim intellectus qui in-
telligit hoc sicut non intelligit ipsa
illa deum, intelligit quod actus divine
predestinacionis ab eterno sunt in deo
et ille differt a re futura, et prima (?)
sic dictum est. Hoc non solvit. Alii
voluerunt indicare contingens quia
cum sit dictum de preterito pendet tamen
ex futuro, et hoc dicunt in actibus
et affectibus et dictis a Christo et sanctis (?)
suis que fecerunt de malitia (?) propositum (?)
de futuro, et illud est improbabile ut
videtur quia si actus divine predesti-
nacionis pendet ex futuro, tunc cum in
futuro quod est ex parte rei contingen-
tis nulla sit certitudo, nec in di-
vina predestinacione esset, propterea quod depen-
det enim ab eo non causatur aliquo modo.
Et item quidquid pendet illud quod necessarium
est fuisse ut actum cognoscendi et ac-
cendendi et potencia ab eo quod futurum
est non videtur probabile nec intelligibile.
Et ideo alio dicendum quod quoddam est
dictum de preterito et de presente sic si dicatur
Petrum legisse quoddam de preterito et
de presenti tamen dependet ex futuro ut
hoc dictum Petrum non dixisse navale
bellum fore. Ad quod enim quod dictum ha-
beat veritatem oportet eveniat bellum
et ab illo dependet veritas nostre
assertionis et cognicionis que tantum
a re quoddam est dictum de preterito

quod non dependet sed connotat. sic
si dicatur deus praescit hoc futurum, quia
cum dei scientia est solum respectu veri,
ideo connotat veritatem. ita illud
dictum futurorum. sed quia divina cognitio
ipsa habet certitudinem a re, quia ab ipsa
nec oritur nec oritur ideo ab illo
non dependet et propterea falli non potest.
principalis connotat futurum. unde in praescientia
divina dicuntur scilicet actus divine cognitionis
et scire necessarium esse vel sine fuisse et
ordinacio futuri ad illud actum. et
hec ordinacio non est necessaria et immutabi-
lis est contingencia in tali dicto
non ratione causalitatis sive principalis
significati sed connotati. et si ponatur
deum non praescire aliquid quod praescit potest
et debet intelligi non per remocionem
principalis significati, sed ipsius conno-
tati sive illius ordinis ipsius princ-
ipalis ad eventum quod quidem est contin-
gens ratione alterius scilicet specialis contin-
gencie. Similiter est in tali dicto quod
connotat aliquid verum esse de futuro,
quod quidem est contingens. et hoc patet
sic. omnium enim dicunt deus praescit te sal-
vandum. hic duplex includitur
actus et compositio videlicet hec tu sal-
vaberis et hec deus habet cognitionem
de salute tua et habet cognitionem ab
eterno. habet enim cognitionem est actus
eternus et necessarius quia non dependet
a re sed salvari est actus futurus et con-
tingens. quia igitur actus divine cognitionis
non dependet a cognito, ideo potest esse
certus in ipso re contingente et exi-
stente. sed quia ut significatur per modum
praescire connotat futurum contingens et
omne dictum quod includit in se contingens
est indicativum contingens, ideo totale
contingens indicatur. et hec solucio
est vera et generalis. Nam actus cre-
dulitatis, actus … et divine
assercionis propter hoc quod dicunt simul il-
lustracionem divine praescientie, ideo connotat
et non dependent. ideo dicti et infallibi-
les sunt de rebus in se incertis.
Ad illud quod obicitur de angelo
quod necesse est praescire quod praescit. dicendum
quod hec intelligit commitum ad actum
praecognicionis quod necesse est fuisse, sed
non quantum ad connotatum futuricionis.
Ad illud quod obicitur quod deum est de preterito,
dicendum est quod commitum est de re preteri-
tonis necessarium est. sed quia connotabitur
futurum, ideo est contingens. et hoc patet
sapienti, quia quantum ad illud futurum
non est adhuc positum in actu …
adhuc potest contingere et ideo etc. Ad illud
quod obicitur quod est cognicio sine existen-
cia rei, ergo necessitas sine rei ne-
cessitate, dicendum quod verum est quod in ac-
tu cognicionis est necessitas, sed non in
toto. nec est simile quia praecognitio non
connotat actualem rei existenciam sed
connotat rei futuricionem. et ad hoc quod
dictum sit necessarium necesse est quod sit necessitas
in connotato. Ad illud quod obicitur
quod omne verum immutabile necessarium. dicendum
quod ad hoc immutabilis duo concurrunt
quod se habeat uno modo prius et alio modo
posterius. et per oppositum immutabile potest
dici. Implicat autem quod nunc actu, quia
actum est et prius potest aliter se habere.
illud ergo immutabile quod est et non
potest aliter se habere. illud ergo committitur
tamen … sed illud quod dicitur immu-
tabile quod non est aliquid actu non conti-
netur. etc. est verum contingens de
futuro … sit hoc dictum

antecedens scire est modo verum immu-
tabile ergo si mutabile ponatur esse ve-
rum potest quod semper fuerit et erit fal-
sum et hoc quod nichil actu ponit
quia igitur deum prescisse consequens futurum
contingens ideo est verum immutabile
licet ex hoc sequatur quod sit necessarium vel
visum est. tamen aliqui volunt dicere
aliter quod deum prescire hoc futurum
contingens est mutabile a parte prescien-
tis sed a parte rei prescite est immu-
tabile et ideo ex parte illa contingens.
sed tamen illud difficile est dicere quod
cum prescitur semel semper prescitum
sunt et deus est non prescire futurum
contingens ita quod nil fiat quam fu-
turum et ita nulla mutacio et per
hoc modum aliquis dicendi est racio
nobilior. ad id quod ultimo obicitur
quod nichil entis eternum est contingens
dicendum quod entis eternum est duplex aut
pure eternum aut quod connotat tempora-
le de futuro et pure eternum est ne-
cessarium sed connotans temporale de fu-
turo racione connotati potest nominari
contingens sicut et racione illius potest
desinere. Summa dictorum est ista quod
deum prescire futurum contingens est
quoddam verum quod claudit in se actum
divine cognicionis eternum et ordinacionem eius
ad futurum contingens et quamvis actus
divine cognicionis ponat aliquid
existens necessarium et eternum illa tamen
ordinacio ponit futurum quod contingens
est et utrumque dicit ordinacionem
non tamen dicit dependenciam sed so-
lum connotacionem et ideo non ponit
mutabilitatem vel non privat certitu-
dinem et hinc est quod deum prescire
futurum est contingens racione conno-
tacionis ad contingens est mutabile
racione ordinacionis ad futurum quod

potest non esse nulla facta mutacione
est tamen racione independencie ab
eodem et hoc patebit infra me-
lius in distinctione de predestinacione
In parte ista sunt dubitaciones
circa literam et primo de hoc quod
dicit Augustinus Nec aliter sciunt
creata quam nouerunt. videtur enim
male dicere quia res si vere cognoscantur
cognoscuntur sicut est sed aliter sunt
cum sunt creanda quam cum sunt
creata. primo enim res sunt in eo
et sunt quedam propria in proprio genere et sim-
pliciter ergo aliter deus non vere co-
gnoscit aut aliter cognoscit. Item
angelus cognoscit res in verbo cogno-
scit eciam eas in proprio genere et alius mo-
dus cognicionis est iste ab illo ergo vel
non possit latere deum quod novit
angelus videtur quod deus utroque modo
cognoscit et ita aliter et aliter. Respondeo
dicendum quod cum dicit rem aliter cogno-
sci duplex potest intelligi aut ita quod
adverbium dicat alietatem condicionum
ad cognicionem aut condicionum ad esse rei
cognite. si condicionum ad esse rei cognite
sic est verum et est sensus deus co-
gnoscit rem illam aliter esse vel
se habere quam prius habuit et sic non
intelligit Augustinus. Si autem dicat
alietatem condicionum ad cognicionem sic
est falsa et est sensus deus aliter cogno-
scit rem factam quam prius facien-
dam cognovit et ita est falsum quia
sic sequitur divina cognicio alterari
et quod aliquid acciperet a re extra
et per hoc patet obiectum primum quod obicitur
quod deus cognoscit res in proprio genere
sicut angelus. dicendum quod cognoscere res in
proprio genere dupliciter intelligitur aut ita
quod esse illud quod habet in proprio

gnie cognoscatur et hoc perfectionis est et non latet deum etc. non dicit no-
vum modum cognoscendi a cognitione
in deo. cum ista quod aspectus intelli-
gencie sub vi cognoscitiva deflec-
titur supra rem ut est in genere
gratie et hoc est imperfectionis quia tunc
cognoscens cognoscit rem ut est sic et hoc non
est poni in deo. et ista facit in an-
gelo aliud modum cognoscendi et sic
patet illud/ Et quitur de hoc quod
dicit. tunc eius quod eternum est aliqua
existit sub re. vult enim dicere quod pre-
scientia dicitur quod eternum. sed hoc videtur
falsum. quia presciencia dicit respectum ad ac-
cionem futuram. sed nichil est futurum
secundum rem quod habet in deo sed in
genere gratie. quia connotat aliquid rea-
le. quia videtur quod cognoscat ex pre-
sencia respectus ille nichil ponit a parte
dei nisi solum modum intelligendi
nostrum. quia tunc recipit ille respectus
ipsum recipit ut intellectus non quia fuit
ab eterno. cum eius non incipit ni-
si per antecessionem et scientiam. et an-
tecessio omnis creature fuit ante omnem
creacionem. et scientia non valet. patet quod pre-
sciencia quidem eternum dicit. Quod ergo o-
bicitur quod incipit rei futuritatem. dico
quod futuricio non incipit suc-
cessionem temporis ita non est de racione
prescientie. hoc enim non futurum recipit sub
tempore alio modo futurum recipit cum tempore
alio modo futurum implicat ordinem
realis ad eternum secundum [struck] cognoscibilitatem ne-
cessitatem sic presciencia antecessionem et quia
iste ordo solum exigit terminum exten-
sum in actu et illud fuit ab eterno
ideo futuricio et presciencia. Quod obicitur
quod ille a parte dei nichil dicit
secundum rem. dicendum quod falsum est quia

respectus ille est genus essencie. sed
verum est quod nichil dicit respectum
sine dependencia nisi solum secundum mo-
dum intelligendi et ideo non recipit
secundum rem. sed solum modum significan-
di recipit. et secundum modum dicit quod pre-
sciencia dicit eternum non loquitur de ea
racione nominandi sed de deo quod significatur
per nomen/ Et quitur de hoc quod dicit
scientiam vel presciencia non esse cum se-
ipsi scientiam ad notandum tamen referamus.
sed non nomine scientie includitur du-
plicatio atque dispositio rerum preter di-
ci. quod cum male quia aut scientia hec non
et illo dicta dicit eundem modum
sciendi aut aliud. si eundem ergo si
uno modo est causa et alio. Si ali-
um modum ergo in deo est multiplex
modus sciendi. non ergo uni formis
per omnia/ Et scientia simplicis notitie
est deus et deus est causa omnium. ergo
scientia illa est causa omnium. Respondeo dicendum quod
in nobis notitia simplex et notitia
simplicitatis dicunt diversas cogniciones
et diversos modos cognoscendi et pro-
cedentes connotant diversa. In deo
autem una tamen cognicio est. sed illa una
facit deus quod nos multis. et ideo illa
una fit duplex scientia. et cum significatur
per modum approbationis connotat effectum
et bonitatem. quod vero per modum sim-
plicis notitie solum eventum et ipsum e-
tiam aliquando connotat effectum sine
respectu operis causa fuit scientia sine
scientia a parte principalis significati ideo
dicitur quod hec est causa illorum que fi-
unt et illa non. et hoc dicitur non quod pre-
cedens significata non sit ea. sed quia ut
sic significata est non significatur per modum
esse operis comparata ad ea que ulterius
a deo. etc. patet illud. Et quitur
de hoc dicto aug. deus per verba
scripture scibilitatem intellectum et na-

~~tum dictum prophete fuit verum~~ ...
...nudmaliter videtur quod deus revela-
verit iudicio suum consilium sive dampna-
cionem que est contra ipsum sive contra
Ad secundum qui dicit quod nulli debet
revelari ne cogatur desperare. Respondeo
dicendum quod casus potest poni, sed non potest
hoc revelatur sive quod dicendum si
reddit sive quod dictum de condicione
intelligitur sive intelligens intelligit
de alio non de seipso. et quod debuimus
usque prophetie comminatorie et generaliter
erat dictum, et hominibus tamen de parte in-
dividualis non advertentibus. Dicimus
hunc modum potuit intelligi ut
esset prophecia non revelacio

D. xxxix

Ceterea solet que-
ri utrum scientia dei possit au-
geri vel minui. Circa quam
magister de scientie divine certitudine hic
agit de perfectione, et quia vere per-
fecta est cui non est possibilis addi-
cio. Ideo magister querit utrum divina
scientia possit augeri vel minui et hec
habet tres partes. In prima magister o-
stendit et determinat quod divina essencia
non recipit augmentum vel diminu-
cionem nec alteracionem sed una simul
et uno aspectu cognoscit. In secunda oppo-
nit contra hoc quod divina scientia non potest
augeri per hoc quod videtur aliquid pos-
sessionis esse et determinat. et hoc
facit secundo capitulo ibi Hic opponitur
a quibusdam ita. In tercia obicit aucto-
re contra hec quod deum esse divinam
scientiam esse respectu omnium, et hoc ibi Ci-
ante quod scriptum est et quod deus sit
et quilibet habet tamen ... potest sub-
dividi quod primo in eis opponit et
secundo solvit. Similiter in secunda ponit dupli-
cem responsionem et in tercia parte responsionem
subiungit epilogacionem. Circa primo

~~de intelligencia patris ...~~
queritur de perfectione divine co-
gnicionis. et circa hoc duo principaliter
queruntur. Primo queritur de perfectione
divine cognicionis quantum ad illum co-
gnoscibilem. Secundo queritur de ipsa quan-
tum ad modum cognoscendi. Circa primum
ad primum queruntur tria. Primo queritur
utrum deus cognoscit alia a se. Secundo
utrum cognoscat omnia alia a se. Tercio
utrum deus possit scire vel plura scire
plura quam scit. Circa primum quod deus
cognoscat alia a se. ostenditur auctoritate
et racione. auctoritate sic psalmista qui plan-
tavit aurem non audiet aut qui
... hoc est impossibile
quod sit aliud ... cognoscendi et ipse
non cognoscat. Item ex ... duo ...
aliquam tenentur omnia sunt agni-
ta, sic et divina perfectio respicit omnia.
ergo si non cognoscat se sed alia non tamen cogno-
scit se sed aliud. Item hoc probatur
racione causa sic. omne producens
secundum suum ordinem et libertatem produ-
cit ea cognoscens. si enim producit
ordinate necesse est quod suum sapiam
precisa ~~non alienam~~ si et in liber-
tatem necesse est quod suam sapiam propriam
non alienam. ergo in ipso est omnis cogna-
cio in entibus est status. ergo pari ra-
cione et in cognicionibus sed primum ens in
quo est status et principium a quo est
omnis entitas. et sine quo nichil
est nec aliquid est nisi ab eo. ergo cum
racione in primo cognoscente si status est
necesse est quod ab ipso sit omnis cognicio
et quod per ipsum omnia cognoscantur et sine
ipso nichil. Contra ergo ... vim ...
... magis paz ... hec ...
dicitur per impossibile quod si cognoscit aliud
a se aut ergo quia non potest aut quia non
vult. non quia non vult quia in ...

voluntas non precedit cognicionem
ergo et prius. Sed omne cognoscens quod non
potest cognoscere aliquid quod est cognoscibile
habet cognicionem deficientem et arctatam quod
impossibile est esse in deo ergo etc. Item nichil
potest deus nisi quod novit aliquo modo ali-
quid possit ignorans quod absurdum est
ergo si non novit aliquid aliud a se
non potest aliquid aliud a se nec in se
potest quod non sit super se ergo nichil
in toto mundo potest ergo deus est im-
potentissimus quod est absurdissimum di-
cere. Sed quia hoc opponitur per com-
mentatorem in xii intelligibile est perfectio
intellectus ergo si deus intelligit aliquid
a se intellectus eius perficitur ab ali-
quo. Et si hoc, tunc sequuntur duo incon-
veniencia. Primum quod eius cognicio
vilescit cum perficiatur a re minus
nobili quam sit deus. Sed quod eius
cognicio vel ipse deus transmutetur
omne est quod ab aliquo perficitur habet po-
tentiam passivam que est principium transmu-
tandi. Et tercium inconveniens est quod
deus non sit sua actio cum actio sit
a perficiente et deus ab alio perficiatur ergo etc.
Item si deus cognoscit aliud a se cum
omne quod cognoscit deus sit idem
quod deus necesse est quod illud quod cogno-
scit sit extra deum. Ergo si cognoscit aliud,
cognoscit aliquid extra se. Et ex hoc
similiter oritur triplex inconveniens,
scilicet quod cognicio eius sit indigens
exteriori, sit ex transmutabilibus, et quod
sit aliud quam ipse. Que omnia sunt
inconveniencia. Item obicitur aliud ex
racione cognoscendi. Quia racio cog-
noscendi est ipsa veritas. Sed veritas
rei est quod rei entitas ut dicit
Anselmus. Ergo nichil cognoscitur a deo nisi
eius. Sed deus nichil cognoscit nisi
ab eterno ergo nichil cognoscitur ab ipso
nisi eius quod est ab eterno. Sed tale est
unum solum scilicet ipse deus. Ergo etc. Item
racio cognoscendi est assimilacio cogno-
scentis ad cognoscibile. Ergo ubi est summa cogni-
cio ibi summa assimilacio. Sed dei cognicio est
summa et perfectissima. Ergo debet attendi
secundum summam assimilacionem. Sed nichil sum-
me assimilatur deo nisi ipse. Ergo solum
se ipsum cognoscit. Item videtur quod nulla neces-
sitas sit ponere deum cognoscere alia a
se, quia sicut potencia se habet ad perfi-
ciendum, ita intelligencia ad cognitionem
secundum dei potenciam. Et si nichil perficeret non
est minus potens ergo si intelligencia
dei nichil aliud a se cognosceret non minus
est summe intelligens. Item bonitas
creature operata ad bonitatem creatoris
est sicut punctus ad lineam, ergo similiter
veritas ad veritatem. Sed si intelligatur
punctus amoveri a linea non est li-
nea minor nec imperfectior, ergo si deus
veritatem suam cognoscit sine ve-
ritate creature, nichilominus sua cognicio
perfecta est. Respondeo dicendum quod plurimum et racionem
est dicere quod deus aliud a se cogno-
scit. Primum quia et omnis secta aliud
hoc dicit quod non latet deum quod co-
gnoscit sua opera. Nam quia non potest
opus latere sapientissimum opificem et
ideo oppositum dicere est impium et impossibile
et precipue ad intelligenciam obiectorum no-
tandum quod cognoscere aliud est duplex. Aut
per aliud a se cognoscere aut per se. Cum
cognoscens cognoscit aliud et per aliud tunc
verum est quod perfectionem habet aliunde et
tunc eius intellectus est imperfectus et re-
cipit aliunde perfectionem et ideo additionem
et transmutacionem et hoc omne impossibile
est circa deum. Est iterum aliud co-

cognoscat per se et tunc cognoscens est
activus respectu cognoscibilis et tunc non
recipit perfectionem a cognoscibili sed magis
econverso et hoc modo cognoscit deus cognoscibile
aliud a se per se ipsum et sic non procedit per
rationem sed per primam viam et hoc
intellexit philosophus si vero diceret
Ad illud quod obicitur secundo quod si deus
cognosceret aliud a se quod ad esse se
dicendum quod cognoscere ad esse se est du-
pliciter aut per se acceptum ab esse
et tunc dependet cognitio ab intrinseco
et non est possibile ponere in deo aut
cognitione aliquid esse quod aspectus cognitionis
deflectitur extra sicut cognoscit
angelus aut quod illud est quod aliud
et diversum habet extra ab intra et ita
quod est esse cognoscitive per cognitio intri-
nsecum et hoc modo cognoscit deus per
exemplar quod est idem quod ipse a quo
dei [illegible] et hoc modo nichil
obicit. Ad illud quod obicitur tertio quod
ad cognitionem sunt multa sola eius dicendum
quod duplex est dei cognitio scilicet in se et in sua
causa id est ipso genere et in exemplari et
ad cognitionem dei sufficit existentia
eius in causa sive in exemplari
et quod per exemplar repraesentatur sicut sin-
gula est in ipso genere ideo per existe-
ntiam in exemplari omnia cognoscit
sic futura est licet aliter cognoscatur
praesentia facta est. Quod vero obicitur
quod ad cognitionem sunt unum solum eius dicendum
quod verum est in ipso genere sine esse
actuali extra tamen fuerunt in causa
et esse eius est ratio cognitionis [illegible]
[illegible] modo essendi. Ad illud quod obicitur
quarto de assimilatione dicendum sicut superius
dictum fuit in quaestione de ideis quod ad
cognitionem requiritur assimilatio non
per convenientiam in genere vel specie

sed per rationem exprimendi et quoniam
divina veritas una et summa expressi-
one exprimit se et alia et ideo sum-
ma assimilatio est non tamen ratione sui
sed etiam respectu aliorum et ita patet
illud. Ad illud quod obicitur quod potentia
dicitur perfici etc. si nichil faciat quod sc.
dicendum quod non est simile de actu faci-
endi respectu potentiae et sciendi respectu intel-
ligentiae nam facere est actus in ac-
tivis et ut excellens quod non facit
perfectionem sed quod recipit et attestatur
sed scire est actus ut habitus qui
significat ut perfectio potentiae quoniam cognitio divina
intelligentia est perfectissima ideo non
tantum cognoscit aliquam se [illegible] co-
gnoscentia non autem facit [illegible]
quod illud quod ultimo obicitur quod veritas
creaturae nichil facit ad veritatem [illegible]
dicendum quod verum est et ideo cum nobi-
lis et perfecta est prima veritas aut
creaturam veritatum aliarum sibi ponitur sed
tamen ponere quod aliqua sit veritas et
non sit a veritate prima est ponere
primam veritatem non esse summam sic
ponere aliquam veritatem esse et non
esse creatam tollit rationem perfectae ve-
ritatis ut est ratio cognitionis et ideo patet
quod de perfectione summae veritatis est co-
gnoscere creaturae sicut et potentia producendi

Secundo dato quod deus cognoscit
alia a se quaeritur utrum cognos-
cat omnia alia et quod sic videtur auctoritate
Jeremie xvii pravum est cor hominis et in-
scrutabile ego dominus scrutans corda et
renes sed nichil intimius nichil occultius
nostris cogitationibus quia si has cognoscit
et omnia alia. Item hebr. iiii omnia
sunt nuda et aperta oculis eius ad quem
nobis sermo. Item omnia est summo

dei et efficacie nisi ibi. et non est
aliqua creatura impossibilis in conspe-
ctu eius / Item 20. vel. dicitur tu omnia
nosti / Item Augustinus in. de trinitate
nichil sit visibile nec intelligibile
quod non de aula interiori atque invisibili
summi imperatoris. aut iubeatur aut
permittatur. secundum ineffabilem iusticiam pre-
miorum et penarum gratiarum et retribucionum
et si hec, ergo omnia cognoscit / Item ratione
videtur. quod quanto scientia spiritualior atque
simplicior tanto plenior est cognitiva
sed deus est scientia simplicissima et spiri-
tualissima ergo est omnium cognitiva
Item deus est creator et remunerator. sed
inquantum creator est artifex inquantum
remunerator iudex sed perfectus arti-
fex cognoscit omnia sua et perfectus
iudex omnia remuneranda. sed omnis
creatura spectat ad artificium et omne
bonum et malum ad iudicium. ergo deus
omnem creaturam cognoscit et omnem
bonitatem et maliciam / Item impossibile
est aliquid esse in quo non sit deus per pre-
senciam essentie ut supra probatum est. sed
ubicumque presens est per essentiam et co-
gnicionem ergo impossibile est deo aliquid
esse incognitum / Item si esset in vna re-
cognosceret quod aliqua esset incognita
esset eius cognicio limitata. et arta-
ta et ideo imperfecta. Secundo contra. omne
nobilius est deo attribuendum. sed quedam
melius est nescire quam scire. sicut
dicit Augustinus in enchiridion. ergo necesse est
ponere quod deus illa non sciat / Item
intellectus noster propter sui immaterialitatem
non intelligit singularia vnde philosophus
dicit intellectus est vniversalium et
sensus singularium. sed divinus intellectus
multo magis est immaterialis. ergo ne-
que ipse non intelligit singularia

nec divinus / Item ut scientia stabilis
propter sui dependenciam non est nisi neces-
sariorum et non contingencium quia dicit boecius
quod scientia est certa quorundam immutabilem
existenciam sortitur. si ergo divina co-
gnicio est multo certior quam nostra scien-
tia etc. / Item quia vilitas est deum po-
nere cognoscere omnia et videtur quod nulla est
cognicio nostra non minus dicitur perfecta,
si non cognoscit omnia vilissima. si ergo di-
vina cognicio multo magis perfectior a sen-
sibili non erit imperfecta si non cogno-
scat ipsa vilia / Item si deus est omni-
sciens ita est omnipotens sed posse malum non
est de perfectione scientie ergo nec etc. / Item hoc ipsum
abicitur auctoritatibus et primo auctoritate abacuk
mundi sunt oculi tui domine ne videant
malum / Item Mathei xxv. de malis ne-
scio vos / Responsio dicendum ad intelligenciam
obiectorum quod in deo est noticia approba-
cionis et simplicis noticie. et noticia
approbacionis concernit complacenciam voluntatis
hac non cognoscit deus omnia quia nec
mala nec malos. sed tantum bona et bo-
nos. et de hac intelliguntur due ulti-
me auctoritates. Est et alia cognicio sim-
plicis noticie. et hec quia habet racionem
cognicionis a veritate que est lux summa
qui nunquam potest obscurari, nec eius tenebre
obscurantur ab ipsa ideo de necessitate co-
gnoscit omnia magna et parva. bona et
mala. sic solvuntur raciones ad primam
partem / Ad primum ergo quod primo obicitur quod omne
nobilius est deo attribuendum, dicendum quod
est melius simpliciter et est melius hic
et pro statu. dico ergo quod omnia scire
simpliciter melius et nobilius est. sed ho-
mini corrupto qui accipit occasionem
peccandi ex cognitione melius est quedam
nescire. ideo non sequitur quod sit
deo attribuendum / Ad secundum quod obicitur de
immaterialitate intellectus dicendum quod hoc

quod non cognoscit singularia non suf-
venit quod in maliciore immo quod malicie
committi et in malitia sua ipsi eciam
contingunt corpora ideo est potentia quia
dependet a corpore quantum ad opera-
cionem et per quas intellectus quantum
est in corpore venit ad cetera quod ille
sunt medie scilicet sensus particularis et
imaginacio quantum ergo singulare non
perveniunt ad intellectum nisi per istas
potencias et ascensus per has est similis abs-
traccionem et depuracionem et abstraccio
facit de singulari vel est universalis
ideo non potest singularia cognoscere in-
tellectus separatus vel divinus
Ad illud quod obicitur de rectitudine scien-
cie dicendum quod hoc non est propter rectitudinem
simplicem sed propter rectitudinem relatam a
re et quam causat rectitudo in nostra
cognicione vel pendet a re ideo non
potest nostra cognicio esse recta nisi res sit
vera divina autem cognicio quia a re non
causatur nec dependet ideo potest esse recta
de re contingenti Ad id quod obicitur
quod posse mali non est de omnipotencia
quia dicendum quod non est simile quia ibi re-
ctitudo manendo rectitudo est racio
cognoscendi malum sed rectitudo non est
causa mali nisi declinando a recti-
tudine et deficiendo ideo scire ma-
lum est de perfeccione sciencie sed posse ma-
lum non est de perfeccione potencie
Ad id quod dicitur quod veritatis est
cognoscere omnia dicendum quod infinitas et si
nescitis veritatis que non patitur
aliquid latere verum sunt infinitas
divine perfeccionis non patitur aliquid absen-
tari a deo

Consequenter queritur utrum deus possit
scire vel prescire plura quam
scit et quod possit plura scire obicitur
sic nichil scitur nisi ens verum
sed multa possunt esse que non sunt
et vere fieri que facta sunt ergo
multa possunt sciri a deo que tamen
non sciuntur Item quod possit plura pre-
scire videtur quia prescia est de futuris
sed multa possunt esse futura que nun-
quam fient nec erunt ergo multa possunt
presciri que non presciuntur ergo deus potest
plura prescire quam scit Sed contra
quod non possit plura scire videtur
quia sciencia dei est in futuris non sit in-
finita sic probatum est supra sed in-
finitis non possunt esse plura nec cogi-
tari ergo etc Item si potest prescire plura
aut plura incomplexa aut plures
sunt res aut plura complexa sive
enunciabilia non plura incomplexa quia
res scit deus etsi nunquam sunt
scit enim omnia que possunt fieri
non plura complexa quia in complexis contra-
dictionis semper altera pars est vel altera
falsa ergo de complexis semper tot sunt vera
quot sunt falsa ergo qui scit omnia
non potest scire plura quia non possunt
plura esse vera Item quod non possit plura
prescire quam prescit videtur quia quecum-
que deus prescit simul prescit nec potest
prescire nisi simul si ergo potest plura
prescire quam prescit aut ergo simul aut
successive simul est impossibile succes-
sive similiter impossibile quia in eternitate
non est successio ergo nullo modo Item
si potest plura prescire ergo eius maior potest
sciencia plurium saltem extensive et quod
potest esse maius potest augeri ergo di-
vina sciencia potest augeri sed nisi in
quodcumque ibi est mutacio et variacio
ergo divina sciencia potest mutari et variari
Respondeo dicendum quod cum queritur utrum possit
deus plura prescire vel scire aliter

est intelligendum de potentia quam de scientia
nam sicut dei sapientia triplex est dei
cognitio non quantum ad diversitatem
cognitionis sed connotatum, scilicet cognitio approbationis,
visionis et intelligentie. Cognitio
approbationis est solum in deo eius ad que
se extendit beneplaciti voluntas, et hoc est
solum non de hiis que sunt et bona sunt,
et hoc absque dubio potest esse plurium.
Cognitio vero intelligentie dicitur cognitio
qua deus cognoscit omne possibile et quod
est aliud, et hanc cognoscit deus eternaliter,
et hoc nullo modo potest esse plurium. Co-
gnitio visionis est earum que sunt, ab
eterno fuerunt, et hec solum est earum
que sunt vel fuerunt vel erunt,
et hec cognitio potest esse plurium quia potest
esse quod cum sit hec cognitio, omnino potentia
potest esse plurium. Concedendum ergo quod que-
dam scientia potest esse plurium et quedam non,
et per hoc patet responsio ad obiectum de
scientia. Quod cum obicit quod scientia est in-
finita, et quod non connotat aliquod melius,
plerumque dicendum quod hoc verum de scientia in-
telligentie, hoc non est verum de scientia
visionis. Quod autem obicitur de potentia,
concedendum est quod potest esse plurium. Quod
obicitur ad oppositum quod si potest facere plura,
aut simul aut non est, dicendum quod sim-
plicitas potest attendi simpliciter, aut quantum
ad plurium potentiam sive cognitionem.
Si verum est quod simul quod ab eterno po-
tuit quedam et ab eterno potuit facere
plura et potest fecisse. Si autem attendatur
pluralitas quantum ad rationem paucitatis
et pluralitatis sic est implicatio contra-
dictionis, est impossibile quod simul faciat plura
et pauciora, et primo sensu habet
obiectum veritatem. Ad illud quod obicitur
quod si potest plura facere quam potest facere

angelos, dicendum quod est quod facta possit
angelos non tamen angelum facere. Quidam
unus et alius facit deus et multa et
una, et plura et pauca non tamen
vis facti possunt esse plura, non
tamen angelos, quia angelorum est de pau-
cioribus fieri plura, sed hoc posse esse
plura habet duas causas veritatis,
aut quod de paucioribus potest fieri
plura, aut quia ab initio potuit
esse plura, et hoc ultimo sensu est verum
verum, et licet enim procedat a pluribus
causis veritatis ad unam facit se pro-
sima sensui sonorum.

Consequenter est querendum de 2° articulo,
scilicet de modo divine cognitionis, et
circa hoc queruntur tria. Primo quaeritur
utrum deus cognoscat mutabilia et immu-
tabilia. Secundo utrum cognoscat omnia futu-
ra. Quod autem cognoscat se et alia
circa non sunt diversimode obiectum sic
scientia dei est sua essentia et suum facere
est suum esse. Ergo modus cognoscendi est
modus essendi, sed unus est modus co-
gnoscendi essendi in deo est essentialis.
Ergo et unus modus cognoscendi. Item deus se
ipso et non alio cognoscit se et seipso et non
alio cognoscit alia, ergo una et eadem
ratione cognoscit se et alia. Sed modus cognitionis
attenditur penes rationem cognoscendi, ergo si
est eadem ratio cognoscendi se et alia, et
idem modus etc. Item hoc ipsum videtur
per impossibile quod si alio modo cognosceret se
alio modo per creaturas, ergo cum cognoscat
se et creaturas variatur in cognoscendo.
Ergo apud deum est transmutatio et
vicissitudinis obumbratio. Item si alio
modo tunc ergo quero aut modus
ille est creator aut creatura, non creatura
quia cognoscit et modus cognoscendi est essentia.

si tamen aut dicit quod personale
aut quod essentiale. non personale
quia omnis cognitio est quid relativum. ergo
dicit quod essentiale. ergo si alius et
alius modus ergo alia et alia cognitio.
sed hoc est impossibile. ergo et primum. Con-
cedens cognoscit alia a se cognoscit per
ideam. se autem non cognoscit per ide-
am. ergo si cognoscat per ideam dicit
alium modum cognitionis a se non cogno-
scit per ideam. patet quod alio modo cogno-
scit. Ad 2m in cognitione qua deus co-
gnoscit se idem est cognoscens et co-
gnitum et ratio cognoscendi. sed in cognitione
qua cognoscit creaturam non est idem
ratio cognoscendi. sed in cognitione qua
cognoscit creaturam non est idem ratio
cognoscendi et cognitum. ergo non eodem
modo. Ad 3m est quod creator et crea-
ture secundum rationem essendi. ergo necessario
secundum rationem cognoscendi. cum ergo alius
sit esse creature secundum creatoris. et alius
modus essendi. ergo alia cognitio et alio modo
cognoscitur quam creator. si ergo alio modo
cognoscitur a deo et idem est creaturam
cognoscere et deum cognoscere. ergo deus alio
modo cognoscit se et alia. Item omnis co-
gnitio in qua cognitum est nobilius
cognoscente et intelligibilius est cognitio
nobilior secundum quod ad rem et modum.
secundum quod ad rem quia de re magis no-
bili. secundum quod ad modum quia de re pre-
sentiori. sed in cognitione qua deus cogno-
scit se cognitum est nobilius cognoscen-
te et intelligibilius quam in cognitione
creature. ergo nobilior cognitio secundum quod
ad rem et modum. Propterea dicendum quod est que-
dam cognitio que causatur et orta est
a cognito et hec quia a cognoscibili
causatur et dependet. variatur secundum ge-
nera cognoscibilium secundum quod ad rem
et modum. est et alia cognitio que secundum

rem idem est quod cognoscens et
a cognoscibili non causatur nec dependet.
et hec recipit indifferentiam secundum quod
ad rem et modum a parte cognoscentis non
a parte cogniti. quia ergo divina cognitio
a rebus non dependet nec causatur
sed est idem quod deus et deus eadem
essentia et eodem modo se habet ideo v-
na cognitione et eodem modo cognoscit deus
se et alia a se quia per seipsum. neque
variatur nec diversificatur. Ad intel-
ligentiam autem obiecti notandum
quod per respectum ad cognoscentem cognitio
eodem modo comparatur et eodem modo est. quia
secundum illam comparationem dicitur esse. et per
hunc modum procedunt rationes ostendentes
quod eodem modo cognoscit se et alia. per rationem
ad cognitum licet sit eodem modo dicitur
tamen alio modo comparari. ita ad deum
secundum rationem indemptitatis ad cre-
aturam non secundum rationem dispositionis et
causalitatis. et ideo ad creaturam secundum
rationem indecendi. pro ad deum non nunc.
et hoc probant rationes ostendentes ad
rationem partem quod alio modo comparatur. et
hoc modo concedendum est. si ergo infertur
quod alio modo sit. ratio non valet. quia
cognitio dei non recipit modum certa
nec nobilitatem a cognito. etc. procedunt
obiecta duo de identitate et diversitate.
Ad id quod obicitur tertio quod unum est quod
creator et creature. dicendum quod verum est de
quantitate secundum causam comparationem. tamen a-
liam et aliud nichil prohibet quod ali-
quid sit veritas creature et plenitudo
dei. plus quod ad sit veritas dei. et
plenitudo creature. et quia ratio cognoscen-
di accipitur penes utrumque modum
ideo cognitio potest esse quid. Ad illud
quod obicitur ultimo dicendum quod tenet in
cognitione causata a cognoscente non

~~aut tenet cum non carpitur~~ sic
in proposito
¶ Secundo queritur utrum deus co-
gnoscit mutabilia immutabiliter
et quod sic ostenditur, primo auctoritate anon-
ymi de di. no. cognoscit deus omnia muta-
bilia materialia in parte preteriti visi-
biliter intelligibiliter immutabiliter mutabilia
Item augustinus xv de trinitate eius scientia
inamissibilis est et invariabilis, sed omne
tale immutabile ergo etc. Item hoc ipsum osten-
ditur ratione quod quanto nobilius est aliquid
cognoscens tanto nobilior est cognitio qua
cognoscitur res immutabiliter quam qua
cognoscitur mutabiliter ergo etc. Item quod est
in aliquo est in eo per modum eius in quo
est sed hoc verum est maxime in deo
in quo omne quod est et ipsum sunt ipse
deus. ergo cum scientia rerum et ipse res
cognite sunt in deo et ipse sit omnino
immutabilis sunt ergo in deo immuta-
biliter. Item ad hoc est ratio augustini di-
centis ad impossibile dei enim scire est
suum esse et scientia sua est sua essentia
si ergo sciret mutabiliter esset mutabilis
quod omnino impossibile est impossibile. Item
ubi est mutabilitas ibi est aliqua vi-
cissitudo si ergo deus sciret res muta-
biliter sciret multa sed multitudo est
quedam decedentis cognitionis ergo non
habet dei cognitio perfectam nobi-
litatem. Contra cum res est praesens scit
deus tamen esse presentem et cum preteritum
et tamen futurum scit eam esse futuram
non preteritum ergo videtur quod sicut nos co-
gnoscimus res mutabiliter ita et
deus cognoscit. Item ad hoc quod scientia sit
vera necesse est scibile et sciendum [pre]cor-
donari alioquin non est vera scien-
tia ergo mutabilis ad immutabile
non est proportio. sed mutabilis ad im-
mutabile, ergo deus non cognoscit res
~~mutabiles~~ immutabiliter sed im-

mutabiliter ~~aliquin non vere cogno~~
scit ut videtur. Item quemadmodum scitur
est verum ergo quod immutabiliter scitur
immutabile est verum sed res muta-
biles non habent veritatem immutabilem
ergo non possunt sciri immutabiliter. Item
quod res sunt contingentes ideo deus
presciens futura contingentia et contingenter
sicut in precedentibus ostensum est
ergo quod res sunt mutabiles de-
um scire mutabiles et mutabiliter
ergo mutabiliter cognoscit deus mutabi-
lia. aut si non est hoc verum ergo
quare non. et iterum quare potest aliquid
intelligi quod rei mutabilis sit scientia
immutabilis. Respondeo dicendum quod cum queritur
utrum deus sciat res immutabiliter hoc
est duplex. quia hec dispositio immu-
tabiliter potest determinare dictum sciendi
dei vel actum cogniti rerum. si actum
sciendi dei sic omnino verum est quod
immutabiliter scit quia ita eius actum
et cognitionem non cadit transmutatio
nec vicissitudinis obumbratio. si autem
determinat actum cogniti rerum sic falsum est
de rebus mutabilibus quia deus scit
eas mutabiles et novit earum im-
mutabilitatem et scit sic habere non co-
gnitionem quam prius sed tamen novit in-
mutabiliter. et ratio huius est quia in
eius cognitione non est receptio non
est successio nec est oblivio et ideo
quamvis res sunt mutabiles earum
non mutatur in cognitionem mutabilitatem
eius. et exemplum huius sit sicut potest co-
gnosci si intelligatur vel cogitetur
oculus fixus in parte quam sepe vi-
dent transeuntes sine recedentibus et
unico aspectu omnes videt et omnes
mutatos per contrarium res immutabiliter
tamen nec oculus mutatur nec eius co-
gnitio et sic est in deo. exemplum autem
ad hoc intelligendum potest sumi a

contrario sic, quod cum sciencia certa pen-
det a scibili et non econverso ideo potest cer-
tificari [illegible] sciam per oblivionem et
errorem et successivam [illegible] sicut nec
nulla sciencia mutabilis in scibili, sic
econtra in deo quod divina sciencia non pendet
ex re scita, potest esse immutabilis circa sci-
bile mutabile mutabilitate existente in
divina sciencia et tamen illa sciencia verum scit
et per hoc patet responsio ad primum obiectum
de hoc quod sciat futura et cetera. dicendum
enim quod hoc dicit mutabilitatem a parte sci-
bilis non scientie. Ad aliud quod obicitur
de per[illegible] dicendum quod in spiritualibus
[illegible] non oportet [illegible]
[illegible] quia rei corporalis
est sciencia specialis, sed sufficit quod sit
[illegible] in veritate. Ad aliud quod obicitur
quod quicquid scitur est verum, ergo quod
scitur immutabiliter, immutabiliter est
verum. dicendum quod hic est accidens. nam hec
scio deum esse [illegible] ergo verum est deum
esse [illegible], quamvis enim sciencia requirat
veritatem in scito de racione sue in-
tencionis generalis, in aliqua sciencia re-
cipit [illegible] tamen sciencia non dicit
semper conformitatem et immutabilitatem
in aliqua sciencia divina que a scibili
non dependet. Ad aliud quod obicitur
quod futurum contingens non sciat deus
[illegible] dicendum quod non est simile tamen quod
parte actus presciendi tamen quod parte dispo-
sicionis, [illegible] parte actus non est simile quia
prescire semper notat rei eventum
sed scire non semper connotat rei exi-
stenciam, scit enim deus que potest fa-
cere et numquam faciet. similiter non est
simile de disposicione quia modus immuta-
bilitatis respicit actum, sed contingens
respicit non tantum actum, sed ordina-
cionem ad futurum et actus quamvis divine
cognitionis est immutabilis et necessarius,
sed comparatum ad futurum contingens
est contingens

Secundo queritur utrum deus cogno-
scat omnia presencialiter, et quod sic vi-
[illegible] per [illegible] sicut illud mille anni [illegible]
[illegible] in agnicione divine veritatis et
preterita et presencia et futura equaliter
presencia sunt, [illegible] semper [illegible] in
veritate que manet preteritum et futurum
non incremento, sed [illegible] plus, et hoc
[illegible] [illegible] quanto res est presencia-
lius cognita est nobilior, quod hoc
facit ad nobilitatem cognicionis sed
deus omnia cognoscit nobilissime,
ergo omnia que cognoscit presencialiter
cognoscit, item omnia non cognoscit pre-
sencialiter ergo non cognoscit omnia simul
quod si simul sunt ergo in eodem nunc
cognoscit omnia et ita presencialiter. Si aliter
non cognoscit simul, ergo [illegible] a-
[illegible] in omni tali cognicione est transmu-
tacio ergo in dei cognicione cadet trans-
mutacio quod est omnino falsum et im-
possibile. Contra presencia non est nisi futu-
re [illegible] futurum est ergo si deus cogno-
scit omnia presencialiter ergo [illegible]
[illegible], sed [illegible]. Si in divinis
quod [illegible] dicat [illegible]. Contra in [illegible]
sciencia non sunt [illegible] sciencia et a[illegible]
cessio [illegible] cognita, sed constat quod
in deo [illegible] est sciencia, [illegible]
quod in [illegible] est [illegible] quia [illegible]
[illegible] deus omnia alia ergo si co-
gnoscit alia a se [illegible] ergo deus [illegible]
scit alia ergo [illegible] illa nulla est.
[illegible] presencialiter
est [illegible] ergo si deus omnia cogno-
scit presencialiter et semper presencialiter ergo [illegible]
cognoscit presencialiter [illegible] sed ergo quod [illegible]
[illegible] est non [illegible] ita si deus
aliquid [illegible] est [illegible]

et si presenciter ergo et nunc est esse
Item hoc ostenditur per imperfectionem quia si
omnia cognosceret presencia, ideo plura
simul, ergo sic se convertit ad multa. sed
simplex est quod se convertit totaliter se
convertit, ergo cum unum intelligit non
potest in alterum. Item si cognosceret omnia
presencia ergo simul sciret duo contradictorie
opposita, sed contrarius scire est verum
ergo duo contradictorie opposita simul sunt
vera. Respondeo dicendum quod cognoscere omnia presencia
duplex potest intelligi aut quod re-
ferat presencialitas ex parte cognitoris
etc. et sic quod non cognosceret omnia esse
vera presencia et simul. aut ita quod notetur
presencialitas a parte cogniti etc. habet
veritatem et racio huius est quod deus
omnia intelligit precise et simul per quas
cognosceret res singulas vel intuitiva
sicut si esset presens, et iterum super
omnia que sunt et presencia sunt se exten-
dit. et ideo simul et presencia cognoscit
Item prius sic cognicio est prius si-
plicissima que amplectitur omnia tempora
que hinc tempus et omnibus sunt intuitiva
dicitur deus omnia presencia cognoscere
et raciones iste tenent quod hoc
quod presencialitas divine cognicionis que
quoniam eternitas est simplex et infi-
nita et infinita quia simplex est, ideo
plura quam infinita, ideo sunt ei omnia
finita, ideo sunt ei omnia presencia
et eciam hoc ponitur in presencialitate
dei quantum ad racionem extremorum
quia deus totus est in una et ita
est in una ut in aliqua sit et in
alia. et hoc est quia simplex et infini-
tus. ideo deus in ordine ad esse
futurum, sed non futurum sibi, et omnia
presencia cognoscit et tamen in aliquo non
sit. et per hoc patet primum et secundum. quod

precedunt simul quod presencialitas est
dispositio rei cognite in sua natura, non
in cognoscente divina. patet et tercium quia
hoc est simplex et infinitus et in uno
multa cognoscit, ideo simul super multa
se convertit. Quod obicitur de oppositis
sic patet quia quamvis cognoscat opposita
simul quod tamen sua sciat verum alterum
esse impossibile verum cum altero posse
succedere.

In parte ista sunt dubitaciones circa
literam et primo de hoc quod dicit angelus
Quod enim se pater et filius invicem
sed iste nascendo ille generando videtur
enim male dicere quia scire est essencia-
le in divinis. ergo si sciret nascendo eciam
nasci diceret proprietatem personalem.
proprietas personalis est racio rei essencia-
lis quod non est sive neque vere dicitur.
Respondeo aliqui voluerunt dicere quod scire est
relativum ad creaturas vel ideo quod una
persona sciat aliam dicat respectum per-
sone ad personam et est dictum notionale
sed hoc non est conveniens dictum quia sicut
in precedentibus dictum est sapere et sa-
pere essencialiter tamen dicitur et ideo
dicendum quod albertus ille tamen dicit concipiam
sive racionem dicendi ipsum racionem co-
gnoscendi. Secundum enim sicut dicitur
proprietas habet exponi per si vel per dicit
vel per quia. et primo modo dicit conc-
cominacionem secundo concomitanciam et tercio
causam. Item queritur de hoc quod dicit
et omnia que sunt in corde sapientia
et in corde essencia unius cuiusque rei
sunt verba. Sed super hoc exponi-
tur dictum est quod creature sunt in dei no-
ticia, sed non in dei sapiencia essencia. ergo
est contrarius. Respondeo dicendum quod in divina scientia
sunt scibilia in divina et essencia
sunt attributa sicut potencia sapiencia et bo-
nitas et angelus vult dicere quod pat

et filius sunt videntes omnia cog-
noscibilia creata et creanda, et omnia
eterne attributa. Unde bene legendum
est dimissum omnia que sunt in co-
gnitione sua, ut primi creata simul sciunt
simpliciter. Similiter omnia que sunt in
corde eterna ut pote attributa simul
sciunt sine scire simpliciter, et ideo non
vult dicere quod omnia sint in diuina
essentia. Et queritur de hoc quod
dicit quod scientia dei non est nisi de hiis
que sunt vel fuerunt vel erunt.
Videtur enim hoc esse falsum, quia deus scit
omne quod potest facere quod numquam fu-
it nec est nec erit, ergo scientia dei est
de aliquo quod numquam fuit vel est
vel erit, et preterea est infinitorum sicut
vult augustinus xv de ci. dei, non tantum
que sunt vel fuerunt vel erunt.
Respondeo dicendum quod magister loquitur de scientia
visionis, que est illorum tantum quorum
ab eterno fuit prouisio, sed ipse obiicit
tamen de scientia intelligentie, que nullam
connotat existentiam quod patet. Intel-
ligit enim deus omne quod potest et ita
non recte currit obiectio. Et queritur
de hoc quod dicit quod non potest incipere
scire vel desinere scire. Videtur enim male
dicere quia nichil scitur nisi verum;
ergo antequam sit verum non scitur, ergo
si aliquid incipit esse verum, aliquid
incipit a deo sciri, ergo deus potest
incipere aliquid scire. Et certe est di-
uina essentia et tamen ratione conno-
tati deus potest ad incipere scire, ergo
simpliciter et ad scire. Respondeo scire dupli-
citer dicitur. Uno modo scire hoc est quod habere
cognitionem de aliquo et sic non connotat
actualem existentiam cogniti et sic
non potest deus aliquid incipere scire
quia omnium cognitionem incipere habere. Alio modo
scire hoc est quod nosse aliquid esse
verum et hoc tunc primo scitur esse
verum quando incipit esse, et sicut
incipit deus scire, sic et desinit
scire non ratione principalis significati
quod est scientia, sed ratione connotati quod
quidem est veritas rei scite. Item
queritur de hoc quod dicit nec potest
nouiter vel quod ipse velle aliquid
et tamen potest velle quod numquam voluit.
Videtur enim hic dicere duo contradictorie
opposita, quia aliud est nouiter quod
prius non fuit et modo est, ergo si potest
velle quod prius non voluit videtur
quod incipiat velle. Respondeo dicendum quod di-
citur de nouo velle. Hic duo dicit
et actum diuine voluntatis et respectus
ordinationis ipsius effectus ad illum
actum et primum quidem est eternum et
semper nec potest incipere nec desinere
voluntas enim diuina semper est in
actu suo, ita quod nec illo potest carere
nec aliud habere, sed ordinatio alicuius
effectus ad illum actum est ordinatio
rei future que nondum est et ideo
potest esse et non esse, et ordinari et non
ordinari. Cum ergo dicitur deus potest velle
quod numquam voluit et tamen non ex
parte intellectus est quod effectus ille
potuit ordinari ad diuinum velle, et
quando ordinatur effectus est ordinatio rei
future et quod semel est futurum semper
fuit futurum, quod semel est ordinatum
semper fuit ordinatum ad illam. Cum
ergo dicitur quod deus potest aliquid velle et
est dicere quod aliquid potuit esse futurum
sine habere ordinem ad diuinam vo-
luntatem quod tamen nunc habet ordinem
sed si habet ab eterno habuisset et ideo
non incipit ex tempore et ideo concedendum
magister bene si velle dei importat
ordinem ad volitum in ratione futuri
sed secundum quod importat concomitantiam

in ratione prius fuit deus quam ipse vel-
le hoc esse sive hoc approbare ho-
die non quia non incipiat actus
sed quia incipiat connotatum. Item
quaeritur de hoc quod dicit: quod specialem
curam habet de realibus. quia videtur
hoc esse contra illud quod dicitur sapientie
vi: equaliter est illi cura de omnibus.
Respondeo dicendum quod equaliter non facit ibi
ordinem divine distributionis, sed facit
[illegible] acceptionem persone, et omnibus di-
stribuit ibi tam parvis hominibus quam
magnis quantum pertinet ad [illegible] pauperibus
et divitibus. Et sic est ei equaliter
cura de omnibus. quia ita vult sal-
vare pauperem et divitem.

d. xl.

Predestinatio vero

De bonis salutaribus etc.
Et hec est tertia pars in qua
agit magister de divina scientia contracta
ad speciales effectus. et dividitur hec
pars in duas partes. in prima agit de
predestinatione et reprobatione quantum
ad causalitatem activam. In 2a inqui-
rit utrum habeant causalitatem passivam
utrum videlicet sint [illegible]
ipsa ratione [illegible]. Ibi: Non [illegible] quaerimus
obdurationis initium etc. Prima pars ha-
bet duas. in prima agit de predestina-
tione. In 2a de reprobatione ibi: Cum
predestinatio sit presciencia gratie etc. Prima
item pars dividitur in duas. In pri-
ma agit de predestinationis [illegible].
In 2a inquirit de eius [illegible] ibi:
Predestinatorum autem nullus videtur posse etc.
In qua parte primo movet dubita-
tionem et opponit et deinde solvit.
[illegible] opponit contra conclusionem et veritas (?)
solvit. partes manifeste apparent
in littera. Cum predestinatio sit gratie
preparatio. hec est 2a pars principalis in qua
agit magister de reprobatione et habet

hec pars duas. In prima ostendit quid
sit et quid connotat [illegible]
[illegible]. In 2a ostendit cum est
causa sive quis sit eius effectus.
et hoc ibi: et sic predestinationis
effectus est gratie appositio etc.

Ad intelligentiam partis huius
tria principaliter queruntur. Primo quae-
ritur de predestinatione. Secundo de ele-
ctione. Tertio de reprobatione. Primus
articulus duos habet. Primo enim quae-
ritur de predestinatione quantum ad en-
titatem. Secundo quantum ad necessitatem.
De entitate duo autem queruntur. Primo
quaeritur utrum predestinatio sit quid
eternum an temporale. Secundo quid sit pre-
destinatio secundum rem. Quod autem prede-
stinatio sit quid eternum videtur quia [illegible]
est [illegible] quid eternum
predestinatio [illegible] quia predestinatio est
electio [illegible] Ephesios i: elegit nos ante mundi
constitutionem ergo etc. Item predestinatio est pre-
scientia [illegible], sed quicquid deus prescit
eternaliter prescit ergo [illegible] omnis prescien-
tia sit eterna. et omnis predestinatio est pre-
destinationis [illegible] predestinatio est eterna. Item
predestinatio est propositum miserendi. sed
propositum est quaedam preconceptio precedens
res que proponuntur. ergo [illegible] sit propo-
situm dei et deus eternaliter proponit [illegible].
Sed contra [illegible] nomen predestinatio
dicit precessionem sive antecessionem.
sed non nisi predestinantis ad predesti-
natum. sed predestinatus est temporalis ergo
dicit ordinem et antecessionem eterni ad
temporale. sed antecessio illa est eterna [illegible] etc.
Item predestinatio implicat relationem
ad predestinatum. sed omnis relatio
ponit respectum verum vel in utroque
extremo vel saltem in altero. sed pre-
destinatio non potest verum respectum

ponit in predestinante. ergo ponit
respectum realem in predestinante. sed
realis respectus non fundatur nisi
super quid creatum. ergo predestinatio
dicit quid creatum et temporale. Item
predestinatio importat actionem et omni
actioni respondet passio. ergo cum actio
et passio non sint in eodem quia non
est idem predestinans et predestinatus
necesse est quod sit in alio. sed aliud
est nisi quid temporale et creatum. ergo pre-
destinatio importat quid temporale et cre-
atum. ergo non est eterna. Item predesti-
natio importat ordinem predestinatoris
ad predestinatum aut ergo secundum esse quod
habet in deo aut secundum esse quod habet in
proprio genere. non secundum primum quia habet
in deo quia sic est deus. et non accipit
deum. ergo secundum esse quod habet in proprio
genere. sed esse quod habet in proprio genere est
quid temporale et creatum. ergo predestinatio
similiter etc. Item actus omnis divinus
qui non reflectitur super essentiam vel
personam transit extra. et omnis actio
transiens extra est temporalis de deo. sed
ergo predestinatio non transit in personam
vel essentiam sed extra. ergo est temporalis.
Item predestinatio est preparatio. sed intelli-
gitur preparari antequam incipiat aliquid
fieri. sicut patet inductione. artifex enim
non dicitur preparare domum ante ligna
et lapides solum cogitando. ergo ne-
cesse est quod ponatur in re. Propter hoc dicendum
quod in predestinatione non sunt nisi duo
principalia. signatum et connotatum. prin-
cipale signatum est divina essentia. connota-
tum vero est eternum in gratia et gloria et
persona salvanda. et hec duo impor-
tat predestinatio cum ordine antecessi-
onis unius ad alterum. racione premis-
sorum. ergo signatum principale est eternum.
ita predestinatio est quid eternum.

Ad primum quod importat antecessionem
signati ad connotatum et illa antecessio
est ab eterno. ideo predestinatio et quod
eternum et ab eterno et precedunt sunt
rationes ad hoc. Ad secundum quod obicitur
de relatione dicendum quod res sine relatione
potest significari in deo duplex vel respectu
existente in actu. vel respectu exi-
stente in potentia. sicut aliquid in actu
et quod respectu existente in actu ne-
cesse est quod respondeat realis respe-
ctus in actu. quod vero respectus in ac-
tu. quod vero respectus existens in
potentia sufficit quod respondeat in potentia
et talis fundatur super eternum in potentia
et ideo actu nichil ponit nisi deum.
Ad aliud quod obicitur de actione dicendum
quod est actio secundum rem et est actio secundum
modum. actio secundum rem que est per
efficientiam aliquid respondet passio diffe-
rens secundum rem ut creationem actionem.
creatio passio actioni non secundum modum
non respondet passio nisi secundum modum
differens ut cognitionem actioni ipsius dei
respondet ipsum cognosci et hoc quidem
realiter non est aliud sed secundum modum
quod ideo predestinatio non importat nisi
precognitionem sine actione sine passione
ideo est quod eternum et non est aliud quam deus.
Ad aliud quod obicitur de ordine dicendum quod
est ordo secundum nobilitatem et secundum dura-
tionem. et ordo secundum nobilitatem ponit
extrema simul vero non secundum duratione
tempus quia ordo et ponit extrema non
et sunt et secundum rationem antecedenti
ordo simul est tamen ante te sine pre-
cedente. sic secundum rationem subsequen-
ti simul est cum subsequente. Cum
igitur predestinatio importat ordinem
secundum rationem precedendi ideo eterna
est quamvis sit respectu temporalis quod non
est simul cum illo sed antecedit. Ad
aliud quod obicitur quod predestinatio tran-
sit extra dicendum quod transire extra

duplex aut in aliquid quod est ext(ra)
aut in aliquid quod est int(ra). si ext(ra)
ext(ra) et primo modo connotat actum in aliquo
et dicit quid reale ut creare et gubernare.
2o modo ut predestinare. Ad 2m quod
obicitur de predestinatione quod attenditur
secundum principia intrinseca non secundum causam
efficientem, dicendum quod duplex est causa
efficiens: que operatur secundum quod magis
placentem(?) et ista quidem que alio
indiget non dicitur facere qui solum
vult et disponit motus, sed qui magis
aptat [illegible] dicendum est causa efficiens
que nullo indiget ad operandum
sed statim ad(?) volt operatur et intelli-
gere non est aliud quam disponere
et preponere et talis est deus qui nullo
alio indiget a se ad operandum

Secundo queritur quid sit prede-
stinatio. Dicendum quod dei scientia vel
voluntas et suppositio(?) quod dicitur ad
quid sit in utroque que est eius sic
dicit Augustinus: prescientia beneficiorum et pre-
paratio(?) [illegible], quibus quod dicit impor-
tet principaliter per modum compleme-
nti et quod importet scientiam videtur quod
propositum [illegible] a proponente
[illegible] sed deus omnia dicitur ut [illegible]
et ordinans. in [illegible] predestinatio
accipitur ut ordinans. nam sicut
dicit Augustinus predestinare idem est quod
preordinare. sed artifex licet volens
et sciens preordinet non tamen ordi-
nat [illegible] volens sed [illegible]
sciens [illegible] scientia non [illegible]
secundum rationem accipiendi in [illegible]
vel in ea que sunt voluntatis
sed in ea que sunt cognitionis
sed nos [illegible] scientiam
in predestinatione et reprobatione. [illegible] pre-
destinatio secundum quod [illegible] ad scientiam
spectat. Contra predestinatio est
causa gratie et glorie sed [illegible]

immediate sunt a voluntate. ergo prede-
stinatio de se dicit quid in genere
voluntatis. [illegible] quod [illegible]
non importat illam causalitatem.
Contra: [illegible] quod deus [illegible] aliquem
[illegible] gratiam et gloriam [illegible] quam
[illegible] non dicetur predestinare. ergo
de se dicit causalitatem. predestinatio
importat scientiam et voluntatem. sed [illegible]
[illegible] in aliquo importat voluntas
[illegible] per modum [illegible] et [illegible]
ad scientiam sed [illegible] et addit
se [illegible] per modum differentie et complemen-
ti. et [illegible] denominatur [illegible]
[illegible] quod complementum importet voluntatem
et ita quod male [illegible]. [illegible]
quod omnis predestinatio [illegible]
[illegible] ut causam gratie et glorie. et
hoc secundum ordinatam distributionem gratie
ut causam gratie et glorie [illegible] est de se
non tamen importat scientiam, sed etiam voluntatem
et potentiam. sed [illegible] causalitas gratie et
glorie [illegible] voluntati ut ef-
ficienti. sed scientie ut disponenti, et
potentie ut exequenti. ideo et si predesti-
natio importet illa tria tamen principaliter
est in genere voluntatis et ideo ab Augustino
diffinitur predestinatio per illa tria. primo
per illud quod respicit potentiam in li-
bro de [illegible] predestinatio est gratie
donationis preparatio. 2o per id quod re-
spicit scientiam in libro de bono perseve-
rantie: predestinatio est prescientia bene-
ficiorum dei. tertio per id quod respicit
voluntatem et [illegible] in libro de prede-
stinatione sanctorum: predestinatio [illegible] est
[illegible] [illegible]. ad [illegible] quod obicitur
quod dicitur ordinem dicendum quod est ordo
duplex: [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] et hoc [illegible] sciencie. aliud di-
[illegible] in finem et hoc [illegible] [illegible]

sine voluntati et hoc modo est de
ratione praedestinationis / Ad aliud quod
obicitur quod est pro persona dom quod quem
admodum fides et prudencia sunt in
genere regimonis tamen addunt supra
regimonem aliquid quod deficit in genere
a virtute quod respicit no. Item per hunc
modum et in proposito est intelligendum
et quando scientia non tamen accipit pro sim
plici notitia sed etc ut percipient
et practicam et hoc modo complectitur
scientiam cum voluntate, et magister sic
accipit generaliter et ideo enumerat prae
destinationem inter ea que sunt scientie
volunt tamen aliqui dicere quod prius
est in genere scientie, eo quod in ratione
praedestinationis cadit scientia in recto
sed voluntas in obliquo, est enim
praedestinatio scientia beneplaciti utrumque mo
dus dicendi satis est probabilis,
sed primus magis

Secundo quantum ad quartum prin
cipalem articulum queritur de necessitate
praedestinationis, et circa hoc queruntur duo
primo queritur utrum inferat necessitatem
salutis libero arbitrio. Secundo utrum inferat
certitudinem in eventu. Quod autem
inferat necessitatem ostenditur sic. Omnis
causa que necessaria est in se et necessario
ponit effectum infert simpliciter necessitatem
effectui, sed praedestinatio respectu salu
tis est huiusmodi ergo etc. Minor patet prae
destinatio enim cum sit eterna in se dicit
quid necessarium et necessario infert effe
ctum quia necessario sequitur si est praedestina
tus salvabitur ergo etc. Item omnis ca
usa que nullo modo potest cassari necessitatem
ponit circa producendum effectus nam
causa impediri cassari, cum nullum ponit
effectum sed praedestinatio nullo modo potest
cassari, ergo praedestinatio ponit neces
sitatem. Item quecumque due sic
accurrunt ad aliquem effectum

quorum impossibile est discordare si u
num est immutabile necesse est alterum
esse immutabile et effectum propter quod hoc
manifestum est per se, nam si alterum est
mutabile reliquo consistente immuta
bili possibile est eos discordare sed impossibile
est quod praedestinatio et liberum arbitrium sint immutabile
et si hoc, cum hoc totum sit immu
tabile restat ergo quod necessitatem imponit
praedestinatio in liberum arbitrium et saluti. Item
videtur quod praedestinatus nullo modo possit
dampnari et si hoc tunc necessario sal
vatur et ostenditur hac ratione ista duo
repugnant esse peccatorem et dampnari esse
praedestinatum et salvari sed praedestinatus
licet possit esse peccator ergo licet possit dam
nari per hoc medium. Cum aliqua duo
sic se habent quod impossibile est unum alteri
succedere neque simul sunt in eodem / si al
terum inest impossibile est reliquum inesse
sed esse praedestinatum et esse peccatorem sic
se habent quod impossibile est simul inesse ea
dem impossibile est eciam alterum alteri
succedere. si quod homo primo sit praedesti
natus ergo etc. Item de omni quod eternum
est, cum non est, impossibile est esse, quia
impossibile est quod non eius sit eternum, sed
peccatoris non est eternale esse peccatoris
ergo illud quod non est peccatoris impossibile
est esse peccatorem, sed praedestinatus non est
peccatoris ergo etc. Item de eo quod non est
idem est dicere hoc posse esse et ma
ius esse sed peccatorem est quid non eius
respectu praedestinati, ergo idem est dicere
praedestinatum posse esse peccatorem quod pos
se incipere peccari sine dampnari sed
non potest incipere esse peccatoris ergo etc.
Item praedestinatio divina nullum facit
indignum salvari ergo cum dignitas
in salvando respiciat meritum

et ultimum liberi arbitrii. ergo praedestinatio non
tollit arbitrii libertatem, sicut quod liberum arbitrium ergo
nec imponit necessitatem. Item praedesti-
natio nichil aufert liberi arbitrii, sed bene po-
nit in eo gratiam. sed gratia nullo infert
libero arbitrio necessitatem. ergo nec praedestinatio
sed nullam ei imponit necessitatem.
Ergo cum salus pendeat ex libero arbitrio, patet
quod praedestinatio imponit necessitatem. quia
cum omni casu contingente necesse sit
eum qui praedestinatus est salvari. ergo
frustra laborat ad beneficia (?) quia sive
faciat bonum sive malum necesse est
eum salvari. Item nullus laudatur in
eo quod necessarium est, neque vitu-
peratur. si ergo necesse est praedestinatum
salvari et praescitum damnari, neque prae-
destinatus laudandus est si salvatur
neque praescitus vituperandus si damnatur
quod est contra scripturam (?) gloriae et poenae. Re-
spondeo quod praedestinatio nec infert ne-
cessitatem saluti, nec infert neces-
sitatem libero arbitrio. quia praedestinatio non est
causa salutis nisi concludendo in illa
et ita salvando liberum arbitrium. Ad intelli-
gentiam autem obiectorum notandum
quod praedestinatio duo importat et rationem
praescientiae et rationem causae. inquantum autem
rationem causae non ponit effe-
ctum quia non est causa per necessitatem
sed per voluntatem. et licet est non to-
ta causa, sed cum alia causa contingen-
te scilicet cum libero arbitrio. et ratio est quod pro-
cedens causas (?) effectus pendet ex causa
necessaria et variabili. a necessaria tamquam
ab universali, a variabili tamquam
a particulari, denominatur a variabili,
quia denominatio est a causa particulari,
et effectus qui dependet a causa
contingente est contingens. praescientia autem
esse importat rationem praescientiae. et prae-
scientia quidem tamen includit in

cognitione quod liberum arbitrium et eius co-
operationem et variabilitatem, et tamen
et praescientia non est nisi veri. et certi-
tudo contingentis est infallibilis
sicut supra monstratum est in genere de
praescientia. ideo praedestinatio infert salu-
tem et non potest cassari nec discor-
dat a libero arbitrio. et quia praescientia nullam
imponit necessitatem consequentis, sed
solum consequentiae. patet quod nec praedesti-
natio. Ex hoc patet via contra ob-
iecta de necessitate inferendi, impossi-
bilitate cassandi et impossibilitate discor-
dandi. haec enim omnia faciunt ne-
cessitatem consequentiae solum quam infert
praedestinatio, non per rationem causa-
litatis sed praecognitionis quae est
conveniens (?) veritatis et infallibilitatis. conveniens
quia praescientia sive praecognitio vel quando
enim cognoscat vel cognoscit rem prae-
sentem esse sic est et futuram ita eve-
nire sic eveniet. est enim veritas
adaequatio rei et intellectus. est itaque
dicta quae independens quia nullo modo de-
pendet ex praecognito. non enim per eius
contingentiam cognoscit, sed per contingen-
tiam luminis et claritatis (?) in qua
nulla cadit dubietas sed certitudo summa
et ideo omnibus aequaliter certa est et
ideo infallibilis quae est totum posse
praesentis (?) complectens et ideo in nullo
potest falli nec decipi. et est exemplum
bonum in libro de consolatione quod si
aliquis aspiciat de loco eminenti
aliquam latam regionem ubi est multi-
tudo viarum quas omnes simul uno
aspectu videt ambulans per locum
illum quicumque possit per diversas vias
nec non tamen posse visum eius latere
per quod quod per nullam viam posset ire
quam ille non videret. Si ergo intel-
ligamus unum esse visum qui

posset omnes vias providere et totum
posse eius tres nullo modo quis eum
prevenientem [illegible] posset et
talis est affectus divine providentie quia
ab eterno cognovit omne quod pote-
ramus cogitare vel velle et simul hec
hec vidit in quam partem inclinaretur
et quanto inclinaret et quod totum pos-
se et velle et agere complectitur istos
non potest falli et quod predestinatio clau-
dit [illegible] est quod concordat cum
li. ar. et non potest discordare et non potest
cassari et nullo infert salutem
sed non nullo efficit. Ad id quod
queritur utrum predestinatus possit
damnari dicendum quod sic sine distin-
ctione quod quibus hec possit distin-
gui de re vel de dicto predestina-
tum damnari est possibile sicut hec al-
bum possibile est esse nigrum hec tamen
non est distinguenda secundum artem pre-
destinatus potest damnari sicut hec ho-
mo albus potest esse niger non enim
potest esse de dicto cum non sit com-
positum quod intelligendum quod ista habet
tres causas veritatis predestinatus potest
damnari sicut hec predestinatus potest esse
prescitus aut quod forma predicati potest
inesse subiecto cum forma implicata
vel quod forma implicata ut sine
forma implicata quocumque n. non
predicatum posset inesse individuo et lo-
cutio simpliciter vera et dico quod in tres
sensus locutio est vera predestinatus potest
esse prescitus predestinatus enim potest non
esse predestinatus et nunc omnem ho-
minem esse predestinatum vel prescitum
et ideo sequitur quod possit esse prescitus
et hoc quidem verum est possibile nam
fides dicit et ratio quod sequitur si est
predestinatus salvabitur. Intensio fidei
dicit et ratio quod iste salvari est
contingens et qui diceret contrarium et
assereret respondendus esset secundum quod
iudicium [illegible] et item arguit dicit quod si
consequens est contingens impossibile est
antecedens esse necessarium et hoc sophisma
probatum est per tres regulas et qui di-
ceret hunc contrarium totam artem syl-
logisticam destrueret omnis [illegible] Manifestum
est ut oppositum consequentis non
possit stare cum antecedente tamen est aliud
quod oppositum contingentis stat cum necessario
ipsum ergo esse predestinatum vel est necessarium
vel contingens ut impossibile nec necessarium
ergo est contingens et contingens potest
non esse ergo iste qui est predestinatus
potest non esse predestinatus et hoc quidem
credo quod verius sit possibile sed tamen
difficile est intelligi potest tamen sic ca-
pi si presupponamus quatuor vera
primum est quod prius divine eternitatis com-
plectitur omne tempus item et con-
firmo et hoc dicit Anselmus in libro
de concordia prescientie et li. ar. quod sicut
prius tempus complectitur omnem locum
et omne quod in loco est ita prius eter-
nitatis omne tempus et hoc verum est
possibile quamvis non possimus hoc plene
intelligere. Videmus enim eius oppositum
esse falsum et impossibile quia si hoc non
esset tunc mutaretur prius divine eter-
nitatis. Secundum est illud quod deus unus
et eodem cognoscit divina ita quod unica
est dei cognitio qua cognoscit hec et
qua cognoscit eius oppositum et hoc
super probatum est auctoritate et ratione
non solum quantum ad illud quod
cognoscitur sed etiam quantum ad actum
divine cognitionis. Tertium est quod omnis
divinus [illegible] cognitionem vel vo-
[illegible] ad hoc cognoscibile et ad

ad non ponitur ordo vel respectus
in deo actu, sed solum ex parte rei cre-
ate vel cognite et ille sic conditio-
nis simpliciter est non ponitur in actu sed
in esse, nec de preterito sed de futuro
ordinem est quod futurum sub ratione
futuri quod ponitur scit esse verum
ponitur semper fuisse falsum et ideo non
ponitur posse esse non ponitur nec
minor nec maior. hiis suppo-
sitis facile est intelligere quod predesti-
natus potest esse prescitus. et quod deus qui
a principio potuit predestinasse quemlibet
cum quod salvus ipsius qui prescitus est
ponit ab eterno [illegible] cum possit
esse sine fine in tempore. et si potuit
ab eterno ordinare ad dampnationem eternam
tum et voluit potest et nunc. et cum quod
preteritum totum est et nichil fuisset in preterito,
et nichil fuerit est quod sit necessarium esse
futurum. hinc est quod sicut potest cognitum
vere, posse non predestinasse ab eter-
no, ita et quod possit nunc in fine
si nunc contrarius non predestinasse. et
hoc dicit magister [illegible] actus divine
eternus divine cognitionis non potest cognitum
non fuisse, sed ad hoc futurum contin-
gens ordinatur non esse. et si hoc
ponitur non ponitur aliqua mutatio
in eterno quod nulla ponitur
successio nec ponitur mutabilitas in co-
gnitione quod non ponitur in deo alia
cognitio nec in ordine ex parte co-
gnoscentis quod non ponitur in deo a-
liquis ordo nec in ordine ex parte
cogniti quod ex parte illa non ponitur
nisi futurum et id tunc ideo est potest in-
telligi esse et potest esse futurum sine
mutatione et hoc tunc clarius
apparet si veniamus ad sequentem

sicut nos videmus prescitus et predesti-
natus. predestinatus enim et prescitus duo
sunt vocabula et quodlibet ad principale
significatum divinam essentiam quodlibet
ad connotatum importat futurum con-
tingentia. quodlibet ergo ad principale
significatum idem sunt, quodlibet vero
ad connotatum quod sunt contingentia
[illegible] non de necessitate sunt. potest vero
unum esse aliud quod res connotata non
sunt contingentia sed etc de fu-
turo. que nichil ponit actu, potest
non esse et in esse sine mutabilitate. Nam
cum ponitur necesse verum de futuro
ponitur semper fuisse. sic patet et
Anselmus dicit si dicitur aliquid de fu-
turo de contingenti consistit quod possi-
bile est non esse futurum. et si futurum est
semper fuit verum ipsum esse futurum.
et ideo hec vera sine mutabilitate et
sine mora predestinatus potest esse
predestinatus nulla enim repugnantia
est nec ex parte significati nec ex parte con-
notati. et hoc patet si resolvamus
terminos. cum est iste est predestinatus iste
est a deo precognitus et salvabitur
per dei gratiam. Similiter iste est prescitus
[illegible] est iste est precognitus et dampna-
bitur per suam culpam. constat enim quod
in divina cognitione non est vera in se sed
solum in connotato. cum ergo salvandus
possit dampnari predestinatus potest esse pre-
scitus sine aliqua mutatione ex quo
patent tria alia dicta. nam primum
et ultimum intelliguntur conformiter que de-
ponit in actu. circa secundum sciendum quod vere
eo quod est idem eternum quod nunc temporale con-
notat. tamen aliud non sicut esse pre-
scitum et esse predestinatum etc. per tantum dicta

Secundo supposito quod predestinatio
non inferat necessitatem etc.

quod non possit aliter esse, quia tunc una
ponat certitudinem in eventu, scilicet ut
nunquam aliter eveniat nisi sicut deus
predestinavit. Et quod sic ostenditur primo
auctoritate Jo. xiii: Ego scio quos ele-
gerim, et ii ad Thi. ii: novit deus qui
sunt eius. Ergo si divina cognitio est
certa et infallibilis et falleretur si non
salvarentur illi quos novit esse su-
os certitudinaliter, ergo verum est quod sic e-
veniat sicut prediffinivit deus. Etiam se-
cundo i Jo. iii: ex nobis exierunt sed
quod nobis non erant, per illud ergo
per signum quod illud est signum quod aliquis
non sit electus quia non perseverat in
bono finaliter, si ergo illud signum est
certum, certum est quod omnes predestinati et
soli in gratia finaliter perseverant, et si
hoc certum est quod soli salvantur et
omnes, ergo certitudo est in eventu. Tertio
Aug. in li. de bono perseverantie: Pre-
destinatio est prescientia beneficiorum dei per
que certissime liberantur quicumque. Si
igitur liberantur certissime patet quod certitu-
do salutis est respectu predestinatorum. Etiam se-
cundo Aug. in li. de correctione et gratia:
certus est numerus electorum qui non potest
minui nec augeri, ergo videtur quod certitu-
do sit in quolibet uno. Et hoc videtur
ratione, quia in domo patris sunt multe
mansiones. Jo. xiiii. Aut ergo
prescivit deus qui deberent ibi habi-
tare aut non. Constat quod prescivit qui
deberent esse ibi, ergo si aliquis esset de-
fectus aliqua mansio vacua remaneret,
sed hoc est inconveniens et indecens
in civitate superna, ergo certum est quod
quilibet predestinatus locum suum habebit.
Et numerus electorum a deo prefinitus est op-
timus et decentissimus ratione et propor-
tione si cui omnia fecit ordinatis-
sima multitudine ... superna civitatis.

sed optima proportio servatur et per-
ditur per augmentum et diminutionem,
ergo si non potest esse ut sit ibi defe-
ctus ordinis et proportionis, convenien-
tes certitudinaliter sunt salvabuntur et non
plures neque pauciores quam deus pre-
vidit. Secundo contra, quod non sit certitudo
eventus quantum ad personas videtur
sic: Apoc. iii: tene quod habes ne al-
ter accipiat coronam tuam. Glo.: ibi cum aliquis labi-
tur alius in locum eius subintroducitur.
Ergo si unus veniat sibi locum
alterius non ita eveniet sicut deus
ordinavit, immo totaliter sit per-
mutatio. Et supra in Job xxxiiii: con-
teret multos. Glossa: ibi locum vite
aliis cadentibus alii sortiuntur. Item
quod non sit certitudo quantum ad numerum
videtur. In ps. xx: ... Glo-
sa: non mutant de iudicis quot
sunt predestinati, ergo pauciores sal-
vabuntur quam sunt predestinati. Item
Deut. i: addat deus ad hunc numerum
multa milia. Glo.: ad hunc numerum pre-
diffinitum in dei prescientia qui novit
qui sunt eius. Ergo si deus addat
ad numerum prediffinitum non est certitudo
quantum ad numerum salvandorum. Et quod quan-
tum ad neutrum sit certitudo videtur.
Intelligamus a. b. c. esse numerum prede-
stinatorum, d. e. f. numerum prescitorum. Tunc
sicut a. ita bene potest damnari sicut
et d. et quod d. ita salvari sicut a.
Ergo nulla est certitudo quantum ad personas.
Rursus a. potest damnari et tunc solum
remanent duo, et d. salvari et tunc
erunt quatuor, ergo nulla est certitudo
quantum ad numerum. Et hoc idem ostenditur
deducendo ad inconveniens. Si certitudo
est qui et quot salvabuntur ita quod sic
eveniet et non aliter, ergo quantum possit
aliter ergo predestinati damna-
buntur aliquo casu vel eventu.

et nullus prescitus salvabitur. Ergo nullus
debet curare utrum faciat bene
vel male quia si prescitus est quicquid
faciat in fine salvabitur dampna-
bitur. Si predestinatus quicquid faciat
in fine salvabitur. Similiter ergo qui
non comederit et biberit et non habet
bona in vita. Solutio: primo dicendum quod est di-
cere certitudinem a parte dei eligen-
tis et a parte dei predestinantis. Si
loquamur de certitudine a parte dei si-
sic dicitur contingentiam. Sic di-
co quod non est maior certitudo in
uno electo quam sit in uno aliorum
futurorum contingencium quia dependet
eventus rerum salutis et dampnacionis
ex arbitrio nostre libertatis. Si autem lo-
quamur de certitudine a parte dei pre-
cognoscentis sic certus est eventus
salutis certitudine infallibilitatis
quia divina prescientia non fallitur et ideo
semper evenit ut presciunt. Certitudo
vero est certitudine immutabilitatis quia
divina dispositio et ordinatio non vari-
atur ut non unum eligat modo
aliud sed qui semel electus est semper
fuit et erit et non alius. Respondendo
ad formam rationum inductarum procedunt
de certitudine eventus non quantum
ad necessitatem sed quantum ad infallibilitatem
precognitionis et quantum ad immobili-
tatem eterne predestinationis. Ad illud
quod obicitur quod alius alterius locum
accipit et coronam, dicendum quod locus
eterne mansionis et corona retribucio-
nis alicui debetur secundum repentinam
iusticiam alicui secundum predestinationem pre-
sciencie et contingit quod unus locus de-
betur alicui secundum presentem iusticiam
eo quod ille cadente alius intrat
cui debetur locus secundum predestinationem

eciam quam vero alium deberet
locus secundum predestinationem eciam potest
quis habere et locum perdere et aliquis
qui non est predestinatus potest acquirere
sed tamen hoc numquam eveniet quod
ergo prescitus iustus recipit locum
eterne mansionis perdit quem aliquis
per vim meriti acquirit. Et nemo scit
utrum sit prescitus vel predestinatus,
ideo quilibet sciat se esse iustum, timere
debet ne amittat locum. Et ad
hunc timorem hortatur beatus Io-
hannes in predicta auctoritate Apocalypsis. Et hic ti-
mor bonus est omnibus et prescitis
et predestinatis quia humiliat et sol-
licitat. Certitudo autem de electione
elevat in tumorem et deprimit
in torporem. Ideo secundum ordinatissimam
dispensationem hoc secretum est ut nulli
reveletur an sit predestinatus nisi
a deo sit confirmatus in bono ut
non possit elevari per superbiam nec
torpere per negligenciam. Patet ergo
quod illa auctoritas non sonat mutationem
sicut in prescientia vel aliter evenire
quam deus presciunt, sed quod qui ac-
tualiter iustus est perdit locum quo di-
gnus est propter precedentem iusticiam
et quod quis peccator est potest locum sibi
indebitum acquirere acquirendo iu-
sticiam et hoc totum die convenit
exemplum in veteri testamento manifestum
sunt de Saule et David in regno
suo. Saul recte potuit dici tene
quod habes id est humilitatem
et iusticiam ne alius accipiat co-
ronam id est tibi debitam secundum statum presentem
alii tamen debitam secundum dispositionem
eternam. Exemplum [illegible]
... Ad id quod obicitur de di-

minimale et augustinus. dicendum quod totum
deseruit est illud ad statum presentis
iustitie. Nam illa glosa non tot
intrant. intelligitur pro primitiue
ecclesie. quod multi intrabunt in tempore fi-
nalis ecclesie. preterea quod dicit quod deus
addat ad hunc numerum intelligitur
multiplicando plures et vocando ad fi-
dem. Ad illud quod obicitur quod possunt
esse plures et pauciores et alii quam
sunt presciti. ergo non est ibi certitudo.
dicendum quod non est numeralis certitudo. est
tamen certitudo infallibilis quamuis non possunt
esse alii et plures. tamen et numquam erunt.
et si erunt tunc ab eterno predestina-
ti erunt. ideo non fit tamen ibi augmen-
tum. Ad aliud quod obicitur quod si ita
euenerit tunc frustra laborat prescitus
tus et predestinatus. dicendum quod istud est ar-
gumentum simile quod dixit aristoteles in
tempore et impietatis [illegible]
et ideo primo ostendendum est esse simi-
le argumentum infirmando a simili dicendo sic deus
preordinauit utrum tu debeas viuere
viuere an non. ad quod ergo comme-
dis aut bibis quia sic argueret
et sic omnia consentiret argueretur
dementie. preter in proposito. procedit
enim argumentum in dictis quod deus prede-
stinat et ego dico quod deus tamen
iustus iudex iuste remunerat. nullum
ergo bonum irremuneratum. nullum ma-
lum impunitum. ergo nullus laborat
sine fructu. nullus torpescat sine
dampno. et preterea dicendum quod predictum ar-
gumentum desperat. procedit enim ac
si deus predestinaret et presciret in dec-
euentum. sed non predestinat hominem
ad salutem nisi per multa recorre-
bat ut perueniat in dampnacionem
sine meritis et ideo non solum est

ulla salus ex parte dei. sed etiam ex
parte nostra. et tamen ipse vult omnes
saluos fieri. et omnibus gratiam imper-
tiri. solum ex nostra malicia vel negli-
gentia deficit nec salutis

Consequenter queritur ad secundum ar-
ticulum qui est de diuina ele-
ctione et circa hoc queruntur duo. primo
queritur utrum electio sit in deo eter-
naliter vel ex tempore. secundo queritur quid
sit electio sine ratione. Quod autem electio
sit in deo eternaliter. ostenditur primo
auctoritate apostoli ephesi. i. elegit nos in
ipso ante constitutionem mundi ut essemus sancti et imma-
culati coram ipso. Contra Johannes xv. ego
scio quos elegerim. sed omnes elege-
rat temporaliter quia erant eius discipuli.
ergo alia electio est in deo quam
temporalis. Contra quod electio sit in deo videtur
per rationem. quia omne agens per ele-
ctionem. sed deus est huiusmodi. ergo in deo
est ponere electionem. Contra quod ab eterno
videtur quia omnis dilectio que est
temporalis augeretur non tamen est dilectio
sed etiam electio. sed predestinatio dei non
est omni homini sed solum saluandorum
et predestinatio non est sine dilectione.
ergo neque sine electione. sed illa ab
eterno ergo et ista. Contra Damascenus
electio non cadit in deum. quia electio
nam non est possibilis ad utrumque tan-
tum. Contra eligere est alterum alteri pre-
optare. sed deus vult omnes homines
saluos fieri. ergo videtur quod electio non
sit in deo. Contra videtur quod solum sit in
deo temporaliter electio cum non esset si homo
perstitisset ergo videtur quod lapsus hominis
faciat ad electionem. sed temporale non facit
ad eternum. ergo electio non est eterna
sed temporalis. Contra electio est simpliciter
eminentia. sed omnia in deo eternaliter

sunt rerum et similiter. Ergo electio eterna
existens non in presciencia divina. Sed in presciencia divina
non sunt nisi ex tempore. Ergo nec electio.
Item electio est preparacio. Sed deus nil
preparat alicui quantum ad intencionem
affectus. Ergo solum quantum ad execucio-
nem effectus. Sed effectus non est ponere
nisi ex tempore. Ergo etc. Item in plus est
vocacio quam electio. Multi enim sunt
vocati, pauci vero electi. Matthei xxii°.
Sed vocacio est temporalis. Ergo videtur similiter
quod electio. Contra: omnis vocacio
sit temporalis, predestinacio vero eterna.
Unde hoc est quod electio temporalis et eterna.
Respondeo dicendum quod electio dicitur dupliciter. Uno
modo dicitur dilectio cum discrecione
solum. Alio modo potest dici dilectio
cum discrecione precedente et delibera-
cione et inquisicione. Et primo modo est
in deo. Secundo modo in creatura, in qua cadit
et ignorancia. Et hoc secundo modo loquitur
Damascenus. Ad primum quod obicitur quod voluntas
dei et dilectio est sine discrecione,
dicendum quod est voluntas antecedens et
consequens. Antecedens qua vult quan-
tum in se est. Consequens qua vult
cum pensacione rei salutis. Et prima qui-
dem est omnium, secunda vero non. Similiter hoc
modo est dilectio duplex. Una que
respicit voluntatem antecedentem, et
hac diligit omnes. Est et alia que re-
spicit consequentem, et hac diligit omnes
salvandos, et hec est electio. Ad secundum
quod obicitur quod electio non esset
nisi homo peccasset, dicendum quod est
electio qua eligit et separatur bonum
a malo, et est electio qua separatur
melior a minus bono. Hec esset
secunda si homo non peccasset. Prima
autem non esset si homo non pec-
casset, nec ex lapsus faciat ali-
quem ad racionem eligendi sed

permissio lapsus, et quoniam lapsus
hominis fuerit temporalis, permissio tamen
eius fuit eterna. Ad illud quod
obicitur quod electio est dupliciter esse
[illegible], dicendum quod sicut dilectio du-
plex est, quedam que oritur ex con-
sideracione divine bonitatis, quedam
que est proprie bonitatis, sic ele-
ctio duplex est. Quedam que oritur
a divinitate et permiscetur eligibi-
lium, et hec respicit eligibilia ut
electio humana. Quedam que est ex
divinitate in eligendo ut divina,
et hec est differentia non que fit
sed que fuerunt sunt, et talis precedit
et eterna nisi cum esset divina
electio. Omnis enim [illegible] et ma-
lis et in alia sic patet. Ad primum quod obicitur
quod electio est preparacio, dicendum quod pre-
paracio racione materialis effectus potest
esse duplex, aut per modum approbacio-
nis aut per modum disposicionis et pre-
destinacionis. Per modum approbacionis ponit
effectum in actu, per modum predestinacionis
et disposicionis ponit in potencia tantum, et
sic disposicio est eterna ibi et preparacio.
Ad illud quod obicitur de vocacione quod
solum temporalis est, dicendum quod vocacio dicit
actum ut exteriorem, electio dicit actum
ut interiorem, predestinacio dicit actum
ut anteriorem. Quoniam igitur actus ut ex-
terior connotat effectum exteriorem, ideo
vocacio solum est temporalis. Preterea quoniam
actus ut anterior non habet racionem
[illegible], ideo predestinacio est solum
eterna. Sed quoniam actus interior per manife-
stacionem fit exterior, hinc est quod electio
et dilectio est eterna et temporalis. Ad id
quod obicitur de [illegible] quod prius est
quod prior, dicendum prior est secundum racionem
intelligendi tantum, quamvis sit non
quantum ad ordinem durandi non

cum est signum eternale sed effectus
consequens etc. patent omnia

Secundo queritur quid sit electio
et quid sit idem predestinatio. vi-
detur dicit in libro [illegible] enim aut predesti-
natio sit electio qua elegit deus quos
voluit ante mundi constitutionem. Item
ratione videtur quod omnis predestinatus
est electus et omnis electus predestinatus,
ergo predestinatio est electio cum per se
predicantur ad invicem. Item quorum op-
posita sunt eadem ipsa sunt eadem
sed suppositum electionis est reprobatio
et hec est oppositum predestinationis. Contra
Quorum opposita sunt diversa ipsa
sunt diversa sed predestinatio est so-
lum bonorum et deus salvandorum. Elec-
tio autem bonorum et dampnandorum ergo re-
probatio [illegible] Jo. vi. Nonne xii vos
elegi et unus ex vobis dyabolus
est. Si tu dicas quod illud intelligitur
de electione temporali. Contra electio temporalis
signum est eterne aut ergo concedunt (?)
est signum falsum. Item si unquam esset ad
malum esset predestinatio sed non esset
electio secundum hoc ergo a[d] deum respicit
obiectum a[d] predestinatio ergo non sunt
omnino idem. Item agens secundum pro-
positum dicitur agens per electionem et non
dicitur agere secundum predestinationem ergo differt
predestinatio et electio. Queritur ergo que
sit differentia et quid sit prius secundum rationem in-
telligendi. Responsio. dicendum quod electio triplex
est. est enim electio secundum affectum dilectionis
et secundum effectum finalis glorificationis
et secundum statum placitionis. prima est eter-
na et est idem quod predestinatio. secunda est tempora-
lis et signum prime infallibile. tertia secundum
temporalem nec est effectus nec signum
eterne electionis. Multi enim [illegible]
mali et reprobi et [illegible] non sunt pri-
ores mali quam boni. Ad primum ergo quod

obicitur de dicto [illegible] Jo. vi. dicendum
quod intelligitur de electione placitionis.
et hec non est tantum bonorum nec omnium
bonorum et ideo verum patet quod non est
idem quod predestinatio. Secundo quod obicitur
quod est signum dicendum quod non est infal-
libile [illegible] et infinitis (?)
qui hoc signum recepit. sed electio secundum
finalem glorificationis effectum hoc est
signum certum simpliciter sed non est electio
[illegible] et hec differt a [illegible] quia
multis datur gratia qui non perseverant
et lo dicuntur vocati sed non electi
de quibus dicitur Mt. xxii. Multi sunt
vocati pauci vero electi. Ad aliud
quod obicitur quod electio respicit malum
et convenit cum agenti a proposito
non sic predestinatio. Notandum quod in
deo idem sunt propositum et predestinatio
et electio. secundum rem tamen differunt
secundum rationem intelligendi nam pro-
positum simpliciter dicit voluntatem producendi (?)
aliquid nec cum de preponere quod pre-
ponit vult dicit aliquid electio nec
et predestinatio addit super [illegible]
sed differt quod predestinatio addit
ordinem et directionem in finem
sed electio discretionem sive separationem
a suo proposito. Unde propositum dicit
[illegible] predestinatio
[illegible] dicit [illegible]
et electio [illegible] discretionem secundum
hec rationes patet quod propositum est prius
secundum rationem intelligendi et deinde
electio quod prius est intelligendum
aliquod separari a massa sive a ma-
[illegible] in fine etc. [illegible]
[illegible] et per hoc patet
illud quod ultimo queritur quare
agens a proposito non semper dicitur
agere secundum predestinationem sicut secundum

eleccionem quia omnis agens a proposito deliberans aliquem finem cognitionem eius praecipit. ideo omnis talis dicitur eligere. sed non omne agens sic ordinat effectum in finem. sed ut plurimum seipsum praedestinare aut est per ordinationem alterius in finem. et hoc quidem convenit deo proprie et ideo patet illud. praedestinatio cum tria denotet. scilicet praeordinantem. et hic est homo et ratione praeordinati et hic est gratia. et ratione finis. et hoc est gloria. etc. sunt tria quos. et per quos. et ad quos

Consequenter est quaestio de secundo articulo scilicet de reprobatione et circa ea quae dicta sunt de praedestinatione contradictoria vel opposita sunt reprobationem quaeritur specialiter de obduratione quae est eius connotatum de qua duo quaeruntur. primum est utrum sit pena aut culpa. secundo utrum obduratio sit a deo. Quod autem obduratio sit pena obicitur. sic super illud ro. ix. cuius vult miseretur etc. glossa aug. obduratio est nolle misereri sed nolle misereri non est culpa sed pena ergo etc. Item ibidem miseretur secundum gratiam quae gratis datur. obdurat autem secundum iudicium quod meritis redditur. sed constat quod non redditur bonis meritis. ergo malis. sed quod malis meritis redditur est pena. ergo obduratio est pena. Item hoc ipsum videtur ratione quia in hoc differt culpa et pena. quia culpa est affectio voluntaria. sed obduratio (?) est involuntaria quia nullus vult deficere (?) sine obduratione ergo etc. Item sicut se habet excaecatio ad intellectum. sic obduratio ad affectum sed excaecatio dicit penam non culpam ergo obduratio. Contra

super illud ro. ix. secundum duritiam cordis tui (?) Induratio est indurare (?) in malicia perseverantia (?) qua sit homo impenitens sed hoc dicit culpam ergo et obduratio. Item anselmus de praedestinatione sed (?) obduratio nihil aliud est quam dei obviare mandatis. sed obviare mandatis dicit inobedientiam sed peccatum ut dicit ambro. nichil aliud est quam praevaricatio legis divinae et celestium inobedientia mandatorum. ergo obduratio dicit peccatum. Item ratione videtur quia nulla pena realis secundum quod huiusmodi opponitur gratiae gratum facienti. sed obduratio opponitur gratiae gratum facienti et maxime gratiae finali ergo obduratio non est pena sed culpa. Item in hoc est differentia inter culpam et penam. quia ut dicit augustinus. pena est malum quod patimur. culpa vero est malum quod agimus. sed obdurationem unusquisque facit sibi sicut dicit augustinus in libro de gratia et libero arbitrio. induravit deus pharaonem iusto iudicio sed ipse se libero arbitrio. et quod obdurare sit a nobis patet quia in psalmo. dissuadetur. nolite indurare corda vestra ergo etc. Responsio. Dicendum quod obduratio in spiritualibus est translative dicta ab obduratione in corporibus. In corporibus autem duritiam consequitur triplex proprietas quoniam licet corpus per eandem naturam non sit susceptivum cum est incapabile ad suscipiendum. est stabile ad permanendum. est iterum forte ad rebellandum sive resistendum secundum hunc triplicem modum etc. (?) obduratio dicitur tripliciter. primo modo dicitur (?) obduratio. ex hoc quod incapabile ad impressionem gratiae suscipiendam et sic non sonat in passionem et est pena circa culpam. secundo modo dicitur (?) obduratum quod est in peccato stabilitum. quod sic est inter

co[m]pacienti ad amorem pcti et hoc
modo obduracio est pctm cum di-
sposicione sive disposito pcti prece-
dentis, vnde dicit[ur] rex obdura-
tum esse zebelle qz volt deum z
eius mandata eius quam impugnare
et hoc non est speciale pctm gen[er]ale
pctm in spem sctm z secundum istum mo[dum]
reliquum diuise auctores procedunt de
obduracione que videntur sibi ob-
viare sed diuisis viis procedunt con-
tra distincte predicte recedendum
est ergo q obduracio vnde non e pe-
na recedendum est intelligi q amo-
motis est culpa sive disposicio culpe
Ad 2m go quod obicitur q pena ipse non
repugnat et est sonat in passio-
nem q ipse est pena. c eius quedam
pena inflicta quedam contracta quedam
dum actus pena inflicta simpliciter
est passio et non repugnans gracie ut
fames sitis z egritudo pena con-
tracta est fames z concupia et hec
quedam passio est z ideo pena sed
tamen inclinat ad audiendum malum
et ideo gracie repugnat non quantum
ad speciem sed quantum ad inclinacionem
pena actus est sic obduracio et gracie
expulsio z hec quedam pena est et
passio est, sed q est mali affirmacio
sive ex pecto est etiam con[tra]municione
inseparabilis ideo opponit ipse z ita
patet q intelligi est pena z passio.
Quamvis eius contingat per graciam amorem
intelligi pena est sicut patet in
scabioso qui in scalpendo se dele-
ctatur sz postea sentit in carne
ardorem

Secundo queritur vtrum obduracio
sit a deo sive sit effectus de re-
probans, et quod sic videtur Ro. quod nonne
qua volt miseretur et quem volt
indurat sed idem est ab sit deo
auctore z deo volente, si ergo obdu-
racio est deo volente ergo et deo au-
ctore, Item ibidem in glo. obduracio
est nulli misereri dicit ergo hic est
preceptum per omissionem aut per inhibicionem
vel per accionem non per inhibicionem
vel per accionem. Ergo deo eius e vo-
misereri nec tamen obduracio ergo
est deo per eum sz deus non volt mi-
sereri aliquorum ut reseruet ut dicit
Augustinus, ergo ab ipso est cum obduracio
Item super id exo. ego indurabo cor
eius dicit Augustinus indurauit deus
per racionem iusti iudicio ergo spm hoc
fuit iustum per racionem indurari Item
vnde iusticia a summa iusticia procedit
que deus est ergo etc, Item omne ve-
ritas omne quod est aliquid e a deo
obduracio est aliquid ergo spm id quod
est a deo q sit aliud patet quod dicit
dicit Ralon post. sed molle dicit
impetus, ergo si mollicies z in corpori-
bus et in spiritalibus est ab q habe-
at tamen pctm etc, Item quando habz
materiam aliquam si permittit male face-
re cum possit prohibere vel puere cum
possit admittere non inconveniens
est causa sui maleficii vel pcti
sive mali, vnde philosophus qui sub-
ditos non regit causa est mandere in
subditis, sicut qui habet vnde pa-
scat famen molentem et non pascat
causa est mortis eius, si ergo deus
potest prohibere ut affectus sic non
duret et potest pascere ut non desinat
et non facit videtur q sibi sit etc
et sic induracio attribuenda, Item
philosophus dat maximam si ab est causa
alionis et oppositum est causa oppo-
niti si habere pulmonem est causa

respondendi et non habere est causa
non respondendi. Sed velle misereri
est causa iustificationis ergo nolle mi-
sereri est causa obdurationis. Item si ali-
quid per sui presentiam est causa alicuius
per suam absentiam est causa opposi-
ti. Hec est alia maxima philosophi. Sed deus
per sui presentiam est causa mollificationis
cordis ergo per sui absentiam est causa
obdurationis. Item si aliqua duo sint
omnino similia in natura aut effectus ali-
quis non inest uni quin non conveniat
alii aut si inest aliunde inest. Po-
namus ergo hec duo parvuli sicut Ia-
cob et Esau. Deus unum obdurat
ut Esau, alterum non obdurat ut Ia-
cob. Ergo cum sint similes omnino quan-
tum ad naturam et quantum ad merita
aliunde venit obduratio. Sed non est
dare nisi quod a deo, ergo etc. Si tu
dicas quod a diabolo. Contra esto quod dia-
bolus nullo modo se intromittit ni-
chilominus iste obdurabitur. Item omnis
effectus sive positivus sive defecti-
vus habet causam primam et imme-
diatam. Quero ergo que sit ista obdu-
rationis prima. Aut enim culpa o-
riginalis aut actualis aut usus
liberi arbitrii aut ad aliud. Non culpa ori-
ginalis quia tunc omnes obdurarentur
simpliciter. Nec culpa actualis quia tunc
omnes actualiter peccantes obdurarentur
nec usus liberi arbitrii quia obduratio in-
est comitativa reprobationis et in par-
vulis in quibus non est usus liberi arbitrii.
Restat ergo quod voluntas dei sit causa
et hoc videtur quia ea posita ponitur
effectus. Si enim deus non vult istius
misereri necesse est eum obdurari.
Contra Io. vi. Omnis qui venit ad
me non eiciam foras. Ergo paratus

est deus omnes amplecti. Ergo de-
fectus illustrationis non venit ex
parte dei sed ex parte nostra. Item Apoc.
iii. Ecce sto ad hostium et pulso
si quis michi aperuerit intrabo
ad illum etc. Sed peregrinus volens
hospitari non recipitur in domo
non est causa ex parte sui sed solum
hostiarii. Ergo similiter et obdurationis
non est causa nisi qui non recipit
deum pulsantem. Item Augustinus super
illud Io. Lux in tenebris lucet
dicit: sicut ceco posito in sole presens
est lux et ipse absens est luci, sic
omni iniquo qui cecus est corde
presens est sapientia et ipse est absens. Si-
cut ergo bonum est precedenti cecitas sive
privatio actus videndi non sit a
sole patet quod nec obduratio est a
deo. Item Anselmus non ideo non habet
homo gratiam quia deus non dat sed
quia homo non vult accipere. Ergo non
debet dici obduratio esse a deo.
Item ratione videtur quod optimi est opti-
ma adducere. Sed obduratio est pessi-
mum inter omnia mala. Ergo ipsam non
efficit deus qui est optimus. Item
obduratio autem reddit animam impo-
tentem ad bonum. Ergo est defectus. Sed
defectus aut non habet causam aut si
habet est causam deficientem. Deus autem
nullius est causa deficiens. Ergo obdu-
ratio nullo modo est a deo. Respondeo dicendum
quod obduratio nominat penam dicit
enim ingratitudinem et ita dicit defe-
ctum penalem. Et pena eius in-
quantum talis est iusta et ordinata
ideo dicit defectum ordinatum. Inquan-
tum ergo defectus est non habet causam
nisi deficientem. Hec autem non est
deus quia deus non est causa deficiens.

sed liberi arbitrii defectivi. Inquantum vero
ordinatum est cum merente secundum
ipsam culpam et cum ordinatorem
secundum retribucionem divinam iusticiam. Ille
igitur verba auctoris apostoli secundum Augustinum et glo.
et consiliis quae dicunt deum obdu-
rasse aliquem intelligunt quantum
ad racionem ordinis non quantum ad
racionem defectus quia pro separacionem
ad defectum solum cooperatur in racione
punientis non efficientis. Et quod
exemplum sicut si aliquis esset dignus pre-
cisione et aliquis posset eum precidere
et iusto iudicio vellet eum parcere
si quereretur quae sunt in isto causa
mortis respondetur quod defectus culpe
ille vero non dicitur occidisse sed
permisisse. Si autem quereretur
utrum iste iuste fecit dicitur quod
sic. Cum tamen nichil fecit quia ipsum
non facere ordinatum fuit auctori-
tas ad iustum illius et pro racione quod
ille ordinatus est in pena sibi de-
bita. Per hunc modum est intelligen-
dum in proposito. Ad illud quod quando
obicitur quod ordinacio dicit ponem domini
quod in corporibus dicit ponem quia pro natura
suam nata sunt sibi resistere sed
in spiritibus dicit defectum quia de na-
turali aptitudine spiritus debet esse
subiectus et suscipere influenciam divine
regulacionis. Talis est potencia et sicut
sed eciam ordinacio et inceptitudo et
per modum privacionis. Ad illud quod
obicitur quod qui permittit subditum pec-
care etc. dicendum quod verum est si tenetur
et debeat facere. Sed si non tenetur
nec debet hoc facere immo magis
contrarium relaxacionem sic illi imputari
periculum. Sed iusticia etc. et ubi est iusto
etc. Ad illud quod obicitur quod si aliquis est causa
alicuius quod oppositum est causa oppo-
siti dicendum quod illud tenet in naturalibus
et necessariis. Sicut in hoc exemplo
et non habere et respirare et non
respirare. Non autem tenet locum in vo-
luntariis. Sicut dicit Anselmus. Si autem
quaeratur utrum sit verum quod deus dat
causa quare non habet est quod non
accipit. Sed ista solucio non videtur
competens quia si causa maxima
sit bona quod necesse est quod tenet in
bonum malum et peccatum. Dicendum quod ipse li-
quit per eum perimat et inclinat et
quae est tota causa non exigens a-
liud. Et in omni tali tenet. Sed quoniam
voluntas dei sit causa efficiens contra-
riacionis tamen ad potenciam concurrit
liberi arbitrii non consenciens quod ergo ista
duo concurrunt quaelibet habet per se
defectum et non causat divina voluntas
quae est liberrima. Sed causat li-
berum arbitrium quod quoniam non posset nec suf-
ficiat efficere, sit tamen causa deficiens
causa quae sufficiens est ad defe-
ctum effectum. Nichil enim facilius
est defectui quam causare. Ad illud
quod obicitur de absencia dicendum quod ad
absenciam alicuius est malum. Aut ille
est causa sue absencie aut non.
Si ille est causa sue absencie dicitur
quod prius esse causa quia recessit quam ab-
sencia. Si autem ipse non est causa immo
quantum est de se semper paratus est
presens esse, nulla racione nullo modo
dicendum est esse causa. Sed racione cuius
iuste se absentat ideo deus, propter
et non deus peccata enim nostra divise-
runt inter nos et deum nostrum et sunt
nisi nubes densissime auferentes
nobis illustracionem gratie. Ad illud
quod quaeritur quae sit causa efficiens
racionalis creature divisionem

quod causa est boni actus meritorium
est peccatum sive originale sive actu-
ale causa vero deficiens sive formaliter
defectus est boni actus et in defectu suo
permanens sive quod ipsum negligit sup-
pleri quod peccatis [illegible] alius non suc-
cedit quod nec duobus existentibus si-
milibus potest alter absque manu suble-
vatricem ideo unus obduratur quod se-
alter vero sublevatur ab alio et per hunc
modum intelligendum est in Iacob
et Esau. Esau enim iacuit propria inf-
irmitate sed Iacob relevatus est a-
liena virtute

Circa partem istam sunt dubitationes
circa literam et primo de hoc verbo
quod ponitur scilicet predestinatio est de
bonis salutaribus, queritur quid per
intelligitur per bona salutaria, si intel-
ligatur quod gratia et gloria, quia sicut homo de-
predestinatus ita gratia debet dici prede-
stinata. Respondeo dicendum quod predestinatio est
preordinatio in ordinatione autem tria
concurrunt scilicet quid ordinatur et per quid
et ad quid, primum est homo, secundum est
gratia, tertium gloria, et quia ille solus di-
citur esse predestinatus qui predestina-
tione ordinatur ideo patet quod gratia non
debet dici predestinata sed homo so-
lum qui predestinatur ad salutem.
Item queritur de hoc quod dicit et de
hominibus salvandis. Videtur enim insuf-
ficienter dictum quia cum predestinatio sit prepa-
ratio gratie et glorie, quia non tantum est hominum
sed etiam angelorum. Respondeo dicendum quod predesti-
natio uno modo dicitur preparatio boni et
sic convenit hominibus et angelis et
etiam Christo. Alio modo dicitur preparationem
boni et liberationem a malo. Et sic
predestinatio proprio modo competit /

etc. [illegible] est hominum et sic accipit
magister hic. Item queritur de hoc quod
dicit quod predestinatio sine prescientia esse
non potest. Videtur enim male dictum quia
prescientia est maiorum, unde prescientia bonorum et
malorum, sed predestinatio bonorum, ergo potest
esse predestinatio sine prescientia. Sicut
etiam si [illegible] quod predestinatio
est specialis sed prescientia communis et specialis
tunc [illegible] magis prescientia ap-
[illegible] reprobationi quam predestinationi.
Ad hoc est unus modus dicendi
quod [illegible] predestinatio addit [illegible]
[illegible] reprobatio vero non [illegible]
[illegible] sed [illegible] habet
aliud [illegible] reprobatio sit
prescientia pene [illegible] est causa
et [illegible] dicendum est quod non tantum addit quod
[illegible] detrahat. Nam predestinatio dat
intelligere beneplacitum quod [illegible]
[illegible] in genere scientie practice simpliciter
et quia beneplacitum est simpliciter et ab-
solute respectu boni connotati, sed non sic est
de reprobatione quia voluntas non est
respectu mali culpe et respectu pene
est conditionis non antecedentis et [illegible]
[illegible] et propter hoc quod minus [illegible]
[illegible] ad [illegible] scientie [illegible]
[illegible]. Item queritur de illa re-
sponsione magistri [illegible]
[illegible] esse [illegible]
quod non salvat per suam [illegible]
ad [illegible] de [illegible] quia [illegible]
aliquo damnando non est dicendum ipsum
posse salvari, quia potest de predestinatis
quia plures possunt esse predestinati quam
sunt quia potest [illegible] predestinatorum angelorum.
Respondeo dicendum quod magister in hac forma [illegible]
[illegible] principaliter [illegible] ad [illegible]
[illegible] predestinatum potest [illegible]
damnari et [illegible] [illegible]

et divisionem per istam solucionem
patet quare non resisto ad illud de
augustino sed non plene ideo amittit
solucionem secundum quam est conplicabilis
in qua dicitur quod quamvis non potest
in primo esse predestinatus quamvis possit
esse predestinatus quod hoc est dictum quod
ad eius peterit et ipsum augustinus
dicit maiorem minor ipsum fuisse et
cum proposicione posuisse et nova ad-
dicione. ideo patet quod quod sive eadem
distinctionem et similitudinem dicit in pluri-
bus. unde si ad statum eius est esse
ita magnum quantum futurum est
non dicetur angelus sed tamen potuisset
esse minor vel in proposito intelli-
gendum. vel aliter solum potest per com-
posicionem et divisionem sed unde plura
posset esse plures esse quam sunt ergo
potest unus angelus. Item quibus de
hoc quod dicit. Quod intelligencia
condicionis implicantis veritatem fa-
cit in deo et in potencia in voce.
Quia non sit illud intelligibile si ri-
dem non est ea opposita et con-
dicio implicata facit veritatem conclusio
facit in potestate. Respondeo concedendum quod [illegible]
volt dicere quod illud est falsum demon-
strato aliquo isto dampnato vel sal-
vato est impossibile. sed si addatur et
implicetur condicio predestinacionis fa-
cit veritatem in deo et impossibilita-
tem vel id est facit illud dictum cum
in impossibilitatis esse verum. impossibile est
dicitur istum dampnatum et esse predesti-
natum sicut est impossibile sive istum
salvari. et non esse predestinatum est
impossibile vel aliter potest dici quod con-
sequens aliquando condicionis implicacione
sit verum ut demonstrato [illegible] isto
salvato est falsum. adde condicionem prede-
stinacionis. et fiet verum istum sal-
vari si est predestinatus et verum. Item
eciam demonstrato isto dampnato est verum
adde condicionem predestinacionis et fiet
impossibile istum dampnari si est predesti-
natus est impossibile. Contra intelligendo
Item quibus de hoc quod dicit. Cum ergo
ad falsum est vel dictum non conceditur
quod illud esse non possit etc. videtur
enim falsum. quia Christus dixit Petrum
peccaturum. ergo postquam dixit fuit ne-
cessarium deum dixisse et non sequitur
sed Christus dixit hoc etc. quia dei
oppositum et tunc sequeretur Christum esse
mentitum quod est impossibile. Hoc videtur
tamen actus sit natus quod necessa-
rium sunt Petrum negare. Respondeo concedendum quod
in dicione Christi duo sunt scilicet vox
placio et assercio. et vox placio sim-
pliciter est certa et nota et ergo illa
non sequitur consequens non enim sequitur
Christus hoc dixit ergo est. similiter enim
habet verbum ero sicut vobis mendax.
est vera assercio et illa sequitur illu-
stracionem divine persone. sunt ergo divina
persona est vera et infallibilis cui non
potest subesse falsum et tamen asserit fu-
tura et tenetur vera ipsum veritatem
et ideo non est necesse deum [illegible] fecisse
[illegible] sicut est vera et infallibilis
ita intelligendum de Christi assercione
quod [illegible] vera et infallibilitatem
a divina persona. sed tamen non est neces-
sarium Christum hoc asseruisse. et ideo
si ponatur hoc contingere ponitur et
Christum non asseruisse. et patet illud
et consimilia. in assercione enim Christi
duo sunt scilicet actus intrinsecus et relacio
ad futurum contingens sine ordinacio

et quamvis unum sit necessarium et reliquum est
contingens. Tertio queritur de hoc quod dicit
sic predestinationis effectus illa gratia est
qua in presenti iustificamur etc. Ex hoc
videtur quod predestinatio sit causa gratie.
Queritur ergo in quo genere cause causa
cum sit sola videtur dicendum quod exempla-
rem. Et iterum hoc non videtur sufficere
quia exemplar non necessario infert exem-
platum, sed presuppositum ponit. Et iterum si est
causa aut unica salutis aut particula-
ris. Non videtur quia tunc indigeret
aliqua particulari adiunctione non particularis
quia tunc determinata esset ad unum
effectum tantum. Et iterum aut necessaria aut
contingens non necessaria quia per voluntatem
operatur nec contingens quia hec est
fallibilis et incerta. Responsio dicendum quod pre-
destinatio est causa gratie sicut dictum
est tota causa, sed non causa salutis
ut concludatur cooperans et disponens
adiutorium. Unde nullus
salvatur. Circa quod ergo queritur
in quo genere esse sit dicendum quod pre-
destinatio claudit in se sapientiam et be-
neplacitum voluntatis et dispositionem
voluntatis per quam placuit deo nos
salvare que est summa bonitatis
manifestanda ratione primi dicendum causam
in genere forme ratione secundi in genere
efficientis ratione tertii in genere finis.
Quod queritur utrum necessaria vel contin-
gens utrum particularis dicendum quod de
omnibus aliis modis causandi habet
quod est perfectionis non quod est imperfectio-
nis. Nam de perfectione unius salutis
est extensionem ad multa de perfectio-
ne particularis sufficientiam ad singula
de perfectione etc. nunc habet immutabi-
litatem de perfectione contingentis est
arbitrii libertatem quod potest facere et
non facere. Conditiones imperfectionis
non habet quia nec habet insufficientiam
sic causa unius nec limitationem
sic causa particularis nec contra
variabilitatem sicut causa necessaria nec va-
riabilitatem sicut causa contingens. Tertio
queritur de hoc quod dicit quod predestinationis
effectus est. Apponendo gratia
videtur enim male dicere quia causa et
effectus sunt correlativa. Cum
ergo correlativa simul sunt vel con-
trarium est predestinatio et gratia. Appositione
ergo nullus est predestinatus nisi qui ha-
bet gratiam, sed contrarium habet esse quia prede-
stinatio est ab eterno sicut dicit
Augustinus in libro de fide ad Petrum.
Responsio dicendum quod predestinatio non semper
est causa in actu sed in habitu et
ideo non oportet quod ponat effectum
in actu sed habitu. Unde et hoc patet
quod quemadmodum convenit uti predesti-
natio aliquid ponat in predestinato
dicendum enim quod non necessario ponit aliquid
de presenti sive in actu. Quia multi
sunt predestinati qui non sunt ma-
li et multi qui mali sunt, sed
ponit aliquid semper habitum sive de
futuro ratione cuius homo est gau-
dens scilicet quod nomen eius scriptum sit in
celo et cum illud positum erit ma-
gnum bonum est et illud erit ratio
persistendi in bono et perveniendi ad
magnum et summum bonum. Et ideo hoc
bonum spirituale ponendum est gratie
que est secundum presentem iustitiam.

Cum autem quaerimus

secunda causa ... et ...
Supra egit magister de causalitate
activa predestinationis et reprobationis.
In hac parte in(?)... de causalitate
passiva utrum scilicet predestinatio et
reprobatio habeant in nobis causam
meritoriam. Et hoc quod prohibet(?)
intendit in hac parte que duas

d. xli

habet partes. In prima magister investigat praelocutum propositum; in 2a mo-
net quandam quaestionem quae ex prae-
cedentibus est ortum, scilicet utrum deus
desinat aliquid scire vel praescire, ex
cuius manifestatione patescunt duae
sententiae intelligibilius ibi: Post haec con-
siderari oportet. Prima pars in quattuor
est partes. In prima determinat magister ve-
ritatem ostendens quod reprobatio habet
causam meritoriam quantum ad temporalia
quod est obduratio, non sic praedestinatio
quantum ad temporalia quod est iustificatio.
In 2a vero magister removet quandam
opinionem quae posset homines inducere
in errorem ibi: Opinati tamen quidam
sunt. In 3a removet eius
defensionem ibi: Quibus tamen videtur
adversari etc. In 4a removet prae-
sumptionem in hac quaestione inquisitivam
ostendens aliquos volentes reddere
rationem de hoc profundo divinae prae-
destinationis lapsos esse in profundum
erroris ibi: Multi vero de isto pro-
fundo quaerentes reddere rationem etc. Post haec
considerari oportet utrum ea quae
semel scit deus etc. Haec est 2a pars
in qua determinat magister quaestionem utrum
deus desinat aliquid ~~praedestinare~~
scire vel praescire, et similiter quaestio
utrum desinat aliquem praedestinare,
et haec pars habet duas. In prima deter-
minat de praescientia quod contingit desinere
aliquid praescire. In 2a vero determinat
de scientia ibi: De scientia autem aliter vi-
detur, ubi dicit quod deus non desi-
nit scire. Et in utraque parte primo mo-
vet quaestionem, 2o determinat.

Ad intelligentiam praedictorum homo
duo sunt quaerenda. Primo quaeritur
de praedestinationis causalitate, 2o de
divinae scientiae sempiternitate sive inter-
minabilitate. Circa primum ad primum

quaeruntur duo: primo quaeritur utrum
praedestinatio et reprobatio in nobis ha-
beat causam meritoriam, 2o utrum
habeat in deo rationem motivam.

Quod autem habeat in nobis cau-
sam meritoriam ostenditur sic.
Primo de reprobatione Ro. ix: sicut illud
Esau odio habui. Glossa: Esau subtra-
citur gratia propter iniquitatem; reprobatio est sed
iniquitatem respicit merita, ergo reprobatio
est ex meritis. Praeterea reprobationi non di-
citur nisi ista tria, scilicet odium aeternum,
obduratio temporalis et damnatio finalis,
sed omnia ista habent in nobis meritum,
quia deus neminem odit nisi propter me-
ritum, nec obdurat nec damnat, ergo etc.
Praeterea voluntate antecedente vult deus omnes
homines salvos fieri; si ergo aliquem
reprobat hoc est voluntate quae ne-
cessitatem cogit de se ad supplicium,
sed voluntas quae est consequens ex
nulla causa, sed non est ex alia causa
quam meriti, ergo etc. Praeterea de praedestina-
tione sic arguitur Augustinus: et angeli
qui praedestinati innatur sancti omnibus,
sed plus valet unicuique fides
sua quam fides aliena, ergo merito
suo et alieno potest quis impetrare
quod sit praedestinatus. Praeterea nullus est prae-
destinatus nisi finaliter in gratia perse-
verans nec econverso, sunt ergo conver-
tibilia, sed aliquis potest mereri fina-
lem perseverantiam, ergo potest mereri
quod sit praedestinatus. Praeterea quod potest in ma-
ius potest in minus vel ~~eque~~ aequale
pari ratione, sed ratio potest mereri aliquem
deum quod est maximum inter omnia,
potest ergo mereri salutem quae est caele-
sti quod est effectus praedestinationis, ergo etc.
Sed gratia omne meritum antecedit;
illud enim est meritum quod disponit
ad illud, sed praedestinatio et reprobatio

precedunt meritum. Ergo non cadunt
sub aliquo merito. Item ordine intentionis
aliquid non est causa eius quod meretur.
Sed praedestinatio et reprobatio sunt aeterna,
merita vero sunt temporalia, ergo temporale
causa aeterni, quod est impossibile. Item
specialiter de praedestinatione videtur. Tit.
iii. non ex operibus iustitiae quae fecimus
nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit. Et
gratia est effectus praedestinationis, sed post
gratiam accedit omne meritum et est causa
omnis meriti, ergo non cadit sub merito.
Et eo ipso gratia est quod sine meritis datur,
ergo nec praedestinatio. Respondeo ad haec intel-
ligendum notandum quod in praedestinatione
tria intelliguntur: primum est propositum
aeternum, secundum est temporalis gratificatio, tertium
vero aeterna glorificatio. Similiter in reprobatione
intelliguntur tria, scilicet aeternum propositum
et temporalis obduratio et aeterna damnatio.
Quantum ad primum et ultimum simpliciter indi-
cendum. Nam ultima, scilicet poena et gloria,
simpliciter cadunt sub merito. Primum
cum sit propositum aeternum, eo ipso quod
aeternum est increatum, hoc non potest.
Quantum vero ad medium quod est grati-
ficatio et obduratio differunt intelligendum(?).
Nam obduratio simpliciter cadit sub
demerito sive sub malo merito. Grati-
ficatio vero nec simpliciter sub merito
nec simpliciter contra. Est enim meritum
congrui et digni et condigni. Me-
ritum congrui est cum peccator facit
quod in se est et per se. Meritum digni
cum iustus facit pro alio. Meritum con-
digni cum iustus operatur pro seipso. Quod
ad hoc ordinatur gratia quod condigno,
ad gratiam autem alteri promerendam non
omnis quod condigno, quoniam peccator omni
bono est indignus, nec solum quod con-
gruo, quoniam iustus dignus est exaudiri.

Gratificatio ergo sub merito congrui
sed cadit quo ad ipsum gratificandum,
sub merito digni quantum ad alium
bonum scilicet, sub merito condigni quan-
tum ad augmentum. Et hoc proprie loquendo
est meritum. Respondendum ergo ad obiecti-
ones quibus videtur praedestinatio et
reprobatio cadant sub merito, quod simpliciter
loquendo quantum ad principale significatum nec-
tamen cadit sub merito; quantum vero
ad connotatum reprobatio cadit sub
merito simpliciter, praedestinatio vero secundum
quid. Concedende igitur sunt conclu-
dentes praedestinationem non cadit sub
merito simpliciter, quod nec reprobatio. Ad
illud ergo quod primo obicitur de Esau quod Esau
per iustitiam est reprobatus, dicendum quod
ibi accipitur reprobatio pro connotato quod
est obduratio. Ad illud quod obicitur quod
odium aeternum cadit sub merito, dicendum
quod odium aeternum duo dicit et principa-
liter scilicet propositum et connotatum quod meretur
odit Deus quantum ad affectum, sed
solum quantum ad effectum. Et primum non
est quod meritis suis quod peccator si resol-
vatur quod odium est propositum puniendi,
propositum autem nullus meretur
sed poenam. Ad illud quod obicitur quod ne-
minem reprobat nisi voluntate, dicendum
quod voluntas quae non est, consequatur multa mala ratione voluntatis
sed solum ratione voliti. Vult enim
aliquid Deus quod nos meremur, et
ideo quod volitum est connotatum. Patet
ad aliud quod obicitur de praedestinatione
quod iuvatur orationibus sanctorum, dicendum quod in-
telligitur ratione connotati quod est gratia
quam sancti viri pro aliis suis ora-
tionibus impetrant. Nec tamen sequitur
quod homo possit impetrare sibi, quod
ad hoc impetret necesse est quod sit

dignus mereri et hoc non est
nisi per gratiam. Ad id quod obicitur quod ista
est de praedestinatione et in gratia finali
perseverantie dicendum quod non est ita sed con-
vertibile; sed illud non sequitur quod
si aliquis possit mereri unum commu-
nicabilium quod possit et reliquum. Similiter non
sequitur: si aliquid est causa unius
convertibilium quod sit causa alterius,
illud manifestum est. Ad id quod
obicitur quod qui potest in maius potest in
minus, dicendum quod hoc verum est si ita
sit ordinatum ad utrumque; nam si ignis
ordinatur ad maius et non habet
ordinari ad minus, quamvis possit in
maius, non tamen sequitur quod in minus;
similiter in proposito gratia cum ordinatur
ad merendum deum ut glorificatorem,
non ut praedestinatorem; similiter ad gloriam,
non ad primam gratiam.

Secundo queritur utrum praedesti-
natio et reprobatio habeant in deo
rationem necessariam, et quod sic videtur
per canonem Genesis xviii: dixit dominus
Non celare potero ab Abraham quae
gesturus sum, cum futurus sit in
gentem magnam et praecepturus sit domui
sue ut custodiat pactum meum. Dominus
ergo voluit revelare ipsi Abrahe propter
considerationem bonorum futurorum; ergo cum illa
ab eterno providerat, pari ratione praede-
stinat ex praescientia bonorum futurorum.
Item Ambrosius super epistolam ad Ro-
manos: dabo gratiam cui et quem sciero toto
corde ad me per errorem reversurum;
loquitur in persona domini; ergo ratio quare
deus promittit dare gratiam est quia
aliquid futurum providet in homine.
Item ratione ostenditur, quia omnis
voluntas eo ipso quod voluntas est ratio-
nalis; ergo si hoc praedestinans est in vo-
luntate, quod sit ex ratione. Hoc maxime reperitur

in voluntate divina; ergo cum praede-
stinatio dicat divinum propositum et
ex ratione. Item omnis sapiens eligendo
eligit illos in famulos in quibus
videt meliores mores presentes et
similiter quos novit fideliores fuis-
se; et si posset futura cognoscere,
multo fortius eligeret et reprobaret
propter praevisionem futurorum bonorum et
malorum ipsius electorum. Si ergo deus
sapientissime eligens ergo ratione
eligit, sine reprobatione autem accipit a
praevisione sine praescientia. Item nullus
sapiens eligens praeeligit omnino
in distantia imparem si possit ac-
cipere divina equaliter cognita; sed deus
praeponit unum alii in claritate glo-
rie. Item si divinum propositum sive prae-
destinatio solum habet rationem vo-
luntatis dei et non aliam, tunc ergo
videtur tantum in divina voluntate,
si enim vellet omnes salvare omnes
salvarentur, et non est alia ratio nisi
quia non vult; ergo voluntas eius non
est liberalissima nec optima. Item
non erit alia ratio quare volun-
tas; ergo cum deus reprobando prae-
ordinat damnationem, si sine ratione aliqua
sola voluntate vellet damnare
aliquem, ergo videretur crudelissimus et
quod fecisset homines ad supplicium.
Item si sola voluntate praedestinat et
reprobat non praecognita ratione, vi-
detur ergo cum hoc quod sit acceptor per-
sonarum, quod est contra illud quod dicitur
Act. x: In veritate comperi quod non
est acceptor personarum deus. Sed
contra, Exodi xxxiii: Miserebor cui mi-
sereor, et clemens ero super quem
placuerit michi; ergo ratio prima
et potissima dei misericordie et praedesti-

necessarius est dei beneplacitum et voluntatis
Ut Math. xi. dicit Ihesus revelasti ea
parvulis et abscondisti hec a sapien-
tibus. ita pater quoniam sic fuit placitum
ante te. Ergo si filius reddit ex prima
racionem solum divinum beneplacitum
est etc. Ut apostolus Ro. xi. super hanc
conclusionem dicit. numquid non habet figulus
potestatem de eadem massa facere alia
quidem vasa in honorem. alia in con-
tumeliam. Si enim queratur ab arti-
fice quare de una parte masse facit
vasa pulcra. et ex alia vilia nun-
quam sit bona tota massa. non est
alia racio. nisi quia placet. ita eciam bu-
faciet si faceret eius quod dicit etc. Ut Augustinus
de predestinacione sanctorum. Non quia tales
nos futuros sciuit. ideo elegit. sed
ut tales essemus. Ut racione videtur
quia voluntas dei est causa omnium
igitur ibi status est. sed ubi est status
non est ulterius querere racionem ergo etc.
Maior patet ibi status patet. quia eciam status
non pateat querere racionem videtur
quia procedens in infinitum vel termin-
um in infinitum ut disputatur. Si enim omnino
esset idem causa et omnis est racio
saltem ille status videtur et non
queretur. sed non est status nisi
in primo simplici. et ita nulla di-
stancia. ergo nec racio nec quia. Ut
si deus predestinat istum propter presci-
enciam. aut ergo bonorum vel ma-
lorum aut indifferencium non propter pre-
visionem indifferencium et malorum. ergo
propter previsionem bonorum sed multa
bona multa futura sunt misericordia, et
que deus sua voluntate factu-
rus est. ergo previsio est propter voluntatem
et non econverso. Item si quis quereret
cum deus potuerit producere unum

aliud mundum facere hunc. quare
magis istum quam alium produxit.
nulla esset racio. quia hoc solum fuit
quia voluit. ergo pari racione nulla
est causa quare predestinat et reprobat
nisi quia vult. Pro solucione notandum quod sicut que-
ritur utrum causa dei propositum
sive electionis vel reprobacionis racionem
habeat hoc non intelligitur quantum ad
voluntatem divinam. vel eius actum
qui deus est. sed quantum ad ordina-
cionem voliti ad eius voluntatem et si
queratur racio talis vel materia
respondetur quod non. Si autem queratur
racio congruitatis et decencie. respondent
quidam quod ipsa dei voluntas est ipsi
est racio. nec est alia racio. quare
istum elegit nisi quia placet et hoc suf-
ficiens est. pro omnibus modo. quia est
causa certissima et racio omnium et ex
ipso quod placet. ideo rectum est propter
summam ipsius voluntatis rectitudinem.
quia non bonum est recta. sed econverso. Sed
tamen cum est nedum voluntatem
dei magisterialem volunt... vo-
cius scrutemini. Si enim non esset
alia racio quare deus istum elegit
et illum non. nisi quia placet. eciam
tamen. non omnia dicebantur dicuntur
divina iudicia sed manifesta. cum
quilibet hanc racionem capiat nec
dicerentur inuestigabilia. sed potius vo-
luntaria et propter hoc dicendum quod proposi-
tionis id est electionis sicut dicit Augustinus et
habetur in littera et voluntatis illa est ra-
cionabilissima. et racionem habet et sicut
ab eterno fuit. ab eterno racionem habuit
non aliam propter eternitatem. sed propter
eternitatem. Quamvis aliud sit illud.
in electione bonorum vel reprobacione.

nobis non est omnino nota nec
omnino ignota/ propter hoc notandum
quod quedam sunt opera que exeunt
a diuina voluntate cum aliquo aliquo
ordinato ordine necessitatis sine
necessitate in causando sine merito
vel dispositione ut pluere et remu
nerare sine dampnare et saluare
et respectu talium diuina voluntas
habet racionem in generali et speciali. vnde
si queritur quare deus volt pluere
respondetur propter mediam voluntatem. Similiter
si queratur quare volt remunerare
aliquos. respondetur propter suam gloriam
Similiter habet racionem in speciali. ut si
queritur quare volt deus pluere
in yeme non in estate. tunc respondetur
quod vapores aquosi magis in ye
me habundant quam in estate. Similiter
si queratur quare magis volt salua
re petrum quam iudam respondetur quia
iste habuit bona merita ille vero ma
la/ Quedam autem sunt opera que
sunt a diuina voluntate cum alio
ab hoc ordinato ordine congru
itatis sicut est iustificatio vel in
stificatio que est a diuina voluntate
cum cooperatione et preparatione liberi ar
bitrii et hoc quod qui creauit te sine te
non iustificabit te sine te. hoc di
ctum est secundum augustinum. Adiu
tores enim dei sumus. actu dei sine
preparatione et cooperatione iustificat ut
patet de scriptura in petro et ut
dicit de paulo et respectu talium operum
habet racionem voluntas in generali et habet
in speciali sed in generali etiam in speciali
occultam/ Si enim queritur quare
deus volt iustificare respondetur
ad iure sine operibus. Et si queritur
quare non volt omnes homines iu
stificare voluntate beneplaciti dicendum
hoc est propter iusticie sue ensionem
vnde augustinus .xxii. de ci. dei. si rema

nerent omnes in pena non appa
reret misericordia gratie redemptoris.
Rursus si omnes transferentur de tene
bris ad lucem in nullo appareret
seueritas vltionis. in qua propterea
plures quam in illa sunt. ut appa
reret quid omnibus debebatur. Si
queratur in speciali quare magis volt
iustificare unum quam aliud duobus
pluribus denuntiatis. quod multe sunt
esse raciones congruencie ideo non est
dicendo a parte rei. et ideo cum cognitio
nostra pendeat a diuidine rei nullo
etiam potest inuenire racionem nisi ha
beat per reuelacionem illius cum dubia
sunt certa. et quod non sunt nobis
expediens ad salutem. ista cognitio
sed vtilior sunt nescientia propter
humilitatem. ideo deus noluit reuelare
et apostolus non sunt ausus inquirere
sed dixit tantum non intellige
re. cum exclamat. xi. ad ro. O al
titudo diuiciarum sapiencie et scientie dei
quam inconprehensibilia sunt iudicia
eius et inuestigabiles vie/ Ad illud
ergo quod queritur utrum predestinatio ha
beat racionem dicendum quod habet in generali
similiter in speciali et hec racio nota est
diuine scientie non nobis racione predicta
Ad id quod obicitur de sacra scriptura
quod assignat beneplacitum pro racione
dicendum quod quamuis assignet pro racione
et aliam non exprimat non est con
cludendum quod non sit alia. quod non
sunt omnia scripta sed nobis vtilia
vtile autem sunt scire quod diuina be
neplacitum est causa et racio. ut discer
namus eum timere et nichil meritorum
nobis attribuere/ Ad id quod obicitur
quod non elegit quod [illegible] tales. dicendum
quod augustinus negat secundum quod hoc quod
est quod dicitur. aliud non secundum quod dicit
racionem. quod quamuis diuina voluntas
possit habere racionem quod opera de

cognoscunt operari tamen non sic
causam sine rationem causalem
quam sit causa causari et respectu
voluntatis quod quidem est quod mensura dei
libertatis imponere est gratia
insufficienter imprimum. et per hoc patet
sapiens de statim. Ad illud quod
arguitur quod est contra principium, dicendum
quod potest esse quod est principium bonorum
ut Augustinus in sua [illegible] quod est
tamen principium determinare non scio
nec volo quaerere, nec est eo ut co-
gnoscantur, unde et alia potest esse quia
hoc. Ad illud quod obicitur de indi-
gnatione dicendum quod non est simile, quia
indignatio a divina voluntate et
beneplacitum est tamquam a tota causa et
rationis per alium non presupponit
aliquid. Rationes vero ad oppositum
probant quod divina voluntas rationabiliter
facit et quod est rationem cognoscentes
rationem voluntatis et quod hoc verum est,
ideo concedende sunt quamvis aliqua
earum possit habere calumpniam tamen
conclusio philosophi non habet calumpniam.
Nam Augustinus dicit in libro retractationum
super omnes retractationes quod proponit
et eligit et replicat veritate certissima
et a meis [illegible] remotissima. ideo
nullus debet rationem inquirere, quia
in hac vita non possumus pervenire
et ideo nec intelligere. insuffi-
ciencia ipsius de predestinatione condem-
dendus est. ut observat omnis eo
et subditus fiat omnis modus deo
cuius iudicia non sunt scrutabilia
sed formidolose plenarie venerandum.

Consequenter quantum ad 2m ar-
ticulum quaeritur 2o de immuta-
bilitate divine cognitionis. et circa hoc
quaeruntur duo. primo quod dubium hic
per comparationem ad complexa. quaeritur
utrum deus cognoscat res per modum
complexionis. 2o quaeritur utrum enun-
ciabilia sive quod deus semel cogno-
scit semper cognoscit. quod autem cogno-
scat deus per modum complexionis o-
stenditur sic: eandem rem quam cogno-
scit ipse cognoscit intellectus. sed ipse
per modum incomplexionis intellectus vero
per modum complexionis. sed intellectus est
potentior in cognoscendo quam ipse intellectus
ergo cognoscit per modum complexionis
est potentie. sed omne tale est deo attri-
buendum. ergo etc. Respondeo dicendum: sicut
res per vocem incomplexam quantum
ad esse simplex per orationem sive com-
plexionem quantum ad esse tale ut sic com-
plexionem. sed deus non tantum cognoscit rem ip-
sam quantum ad esse simplex sed etiam quantum
ad esse sic vel tale. ergo cognoscit
sub complexionem. Et ordo unius rei
ad alteram qui coniungitur in re fit
compositionem in cognitione vel sermone
complexionibus. sed deus non tantum intelligit
in se rem ipsam sed etiam in ordine
ad rem aliam cui unitur. ergo non
solum per modum simplicem. sed nos duplex
et intelligimus rem et per modum comple-
xionis. ergo deus hoc modo intelligit.
Sed contra Dionysius de divinis nominibus: cognoscit
deus omnia immaterialiter materialia, incorpo-
raliter corporea, uniformiter multa, immuta-
biliter mutabilia. sic ergo corporea cogno-
scit incorporaliter. ergo composita per modum
simplicem. sed modus simplicitatis et com-
plexionis opponuntur. ergo non cognoscit per
modum complexionis. Respondeo cum intellectus
cognoscit per modum complexionis aut mo-
dus ille est in re aut in intellectu.
non in re quia cum ipse apprehendat
eandem rem apprehendere eam per mo-
dum complexionis. ergo est in intellectu.

sed omnis talis intellectus in quo
est complexio realiter est complexus et
compositus, sed divinus intellectus non
est huiusmodi, ergo etc. Item si cognosceret res
per modum complexionis cum modus divine
cognitionis sit ei eternus, ab eterno
cognovit per modum complexionis, ergo com-
plexiones fuerunt ab eterno; sed multa in-
tellexit, ergo multe complexiones sunt
ab eterno, ergo vere vel false; si vere ergo
plura sunt vera ab eterno, si false
ergo plura sunt falsa ab eterno. Item
si cognosceret per modum complexionis eas-
dem res ut vere significabuntur sub
ratione futuritionis et sub ratione pre-
teritionis et sub ratione presencialitatis,
ergo hiis omnibus modis cognosceret deus.
Sed cum omnia cognoscat ut presencia-
liter, ut patet ii Petri ult.: unus dies apud
deum sicut mille anni etc., ergo non
cognoscit hiis omnibus modis. Respon-
deo quod cognoscere res per modum com-
plexionis potest intelligi dupliciter: aut
cum modus complexionis cadit circa
rem, et est sensus: deus cognoscit res
existere vel se habere ut modus comple-
xionis, et hoc est verum; cognoscit
enim res esse sicut sunt aliquando ut
modus complexionis cadit circa rem
ut est expressa per intellectum nostrum; et
tunc est sensus quod deus cognoscit res
non tantum ut sunt, sed etiam ut intellectus
exprimit: cognoscit enim res et voces sive
intellectus illas significantes, et hoc est
verum. Alio modo potest intelligi ut mo-
dus complexionis cadit circa intellectum
divinum, et hoc modo falsum est; hoc enim
spectat ad intellectum qui intelligit
multa et per multa quem oportet comple-
cti. Deus autem multa intelligit u-
no et ita simplici modo nec ma-
gis est simplex intellectus eius in-
telligendo unum quam multa. Unde
intelligere multa per modum complexionis
nec est omnino virtutis nec omnino im-

perfectionis, et ideo non ponitur nec
in cognitione infima ut sensitiva
nec in cognitione suprema ut in
divina, et fortassis non etiam est in cogni-
tione suprema ipsius anime que dicitur
intellectiva prout est in suo summo:
cognoscit enim per modum simplicis aspe-
ctus. Rationes probantes quod cogno-
scit per modum complexionis procedunt
secundum primam et secundam viam, ideo non
concludunt secundum primum ad quod iam solu-
tum est. Ad aliud quod obicitur quod com-
plexio venit ab intellectu, dicendum quod
complexio dupliciter potest comparari ad intel-
lectum: aut sicut ad causam, aut sicut
ad subiectum; sicut ad subiectum in quo est
quod informat et denominat, sic com-
paratur ad intellectum humanum a quo
est complexio qui etiam complectitur; sicut
ad causam sic comparatur ad intellec-
tum divinum; nam intellectus divinus co-
gnoscit complexionem non tamen sic, sed intellectus hu-
manus intelligit quam complexio, ideo est
ab intellectu nostro nisi cooperante
divino in intelligendo. Ad 3m quod di-
citur quod si cognoscit res per modum
complexionis quia tunc complexiones sunt
eterne, dicendum quod quod primo vel 2o sensu
non sequitur quod complexiones sunt eterne
quia non est complexio circa deum; sed licet
dicatur quod veritas significata per aliquam
complexionem est eterna, sicut veritas hominem
[illegible] esse futurum, cum ipsa et complexio
est ab intellectu nostro instituente il-
lam veritatem eternam. Unde sicut vox
temporalis significat rem eternam ut hoc nomen
deus, non tamen sequitur quod sit eterna,
sic multa enunciabilia significant ve-
ritatem eternam, nec tamen sunt eterna.
Ad 4m quod obicitur quod tunc cognoscit
sub ratione futuritionis et preteritionis,
dicendum sicut tactum est quod modus divine
cognitionis potest accipi secundum se vel a par-
te cogniti; si a parte cogniti sic dicendum

quod omnino cognoscit rem esse sicut est
et ita immutabiliter esse. Et ita composito
de quo est sic est. Et de omnibus. Et
cognoscit rem praeteritam esse praeteritam et futu-
ram esse futuram et non praeteritam esse futu-
ram sicut accipi a parte sua. Et cum
cognitio dei sit omnino simplex omne
quod omnia cognoscit per modum simplicitatis
et per modum pluralitatis. Unde quod dicit
omnia sunt praesentia apud deum. hoc
verum est quantum ad cognitionem in qua
nulla cadit successio nec nomi-
nis nec verbi nec praeteriti nec futuri
In actu autem cognitionis angelicae et
humanae cadit successio et ideo cadit
praeteritum et futurum. Et propterea non ita di-
cuntur omnia praesentia ad cognitionem
sicut dei et hoc dicit manifeste quod
nunc aeternitatis quod est semper praesens
complectitur omnia tempora et ideo patet
quomodo sit intelligendum

Secundo quaeritur utrum immuta-
bilia sint complexa quae deus
semel cognoscit vel scivit. Et quod sic
videtur quod deus non cognoscit immuta-
bile nisi ratione veritatis sed veritas
immutabilis quae semel fuit semper fuit
et est et erit. ergo immutabile quod semel
cognoscit semper cognoscit. probatio mediae
omnis veritas complexi fundatur
super rem incomplexam sed eadem
res primo est futura postea praesens deinde
praeterita et una et eadem. ergo una et eadem
veritas est in ea [illegible] has omnes mo-
dos. sed haec est quod sit semper sub ali-
quo horum modorum. ergo etc. Contra hoc ipsum
videtur alia ratione quod quicumque scit
deus scit immutabiliter aliquid cum
scire deus scit suum esse si immuta-
retur suum scire et esse quod impossibile
est omne quod est immutabilitatem
est sempiternitatem quod si desinit im-
mutabile ergo quod deus semel cognoscit
semper cognoscit. Contra quod scriptum
est in illo libro deleri non potest. sed deus
cognoscit non aspiciendo quia sed legen-
do in libro suo praescientiae ergo quod semel cogno-
scit semper cognoscit. Contra patet quia
super illud Exodi xxxii aut dele me
de libro tuo etc. glossa secundum hoc
dicit quod non delebitur et idem dicit
super Psalmum. Contra quod desinit vel potuit
aliquando desinere de veritate perdetur
ab illo. ergo quando cum enuntiabile desinit esse
verum tamen deus non desinit illud
scire et si hoc. ergo quod semel scit et
semper. Sed contra sicut praescire se habet
respectu futuri ut futurum est sic scire
respectu veri. si enim actus sciendi ac-
tu est similiter. sed sicut dicit magister deus
desinit praescire rem ad recessum de futuro
sit praeteritum. ergo similiter desinit scire cum
de vero fit falsum. Item sunt duae
[illegible] respiciunt veritatem ita ve-
sic veritatem. sed deus desinit hominis
acceptare [illegible] veritatem. ergo desi-
nit rem cognoscere sine enuntiabile
[illegible] veritatem. Contra hoc ipsum
[illegible] per impossibile quod si quod tunc enuntiabile
scivit modo scit et scivit Christum esse
moriturum. ergo et modo scit. sed quicumque
scitur est verum. ergo Christum esse moriturum
est verum quod est contra fidem. Contra si est
quod scivit modo scit. sed aliquando scivit
non esse te cum non eras. ergo scit te
non esse et scit te esse quod verum est. ergo
scit simul duo contradictorie opposita
ergo duo contradictorie opposita sunt si-
mul vera quod falsum est et impossibile. Responsio dicendum
quod scire dicitur dupliciter. uno modo prout
reflectitur in se et sic idem est. iste scit
hoc id est habet cognitionem de hoc et hoc
modo dicendum quod scire nihil connotat
a parte sciti actuale nec veritatem nec
falsitatem. Deus enim de omni enuntiabile

habere perfectam cognitionem. Verum sit e-
nunciabile perfecte et certa. Vel si verum sit
simplicia. Alio modo scire dicitur scire quod est
verbum propheticum et fuisse in actu certa
et connotat veritatem in obiecto. Tunc
ergo scire aliquod enunciabile idem est quod
scire ipsum esse verum. Unde scio te sedere,
hoc est dicere non tantum habeo cognitionem de
hoc sed etiam cognosco ipsum esse verum.
Primo modo scire importat simpliciter intelligere,
2o modo intelligere cum assensu. Si ergo
scire accipiatur primo modo sic dico quod
quidquid deus et omne enunciabile et omne
quod scivit ad hoc scit et habet cogni-
tionem de illo, quia de omni eo quod est et
quod potest esse habet cognitionem. Nec sequi-
tur hoc ergo hoc est verum, nunc est sibi
convenientes. Si autem accipiatur scire 2o
modo prout connotat veritatem circa e-
nunciabile sic fuerunt qui dixerunt
quod desinit aliquod enunciabile scire,
quia desinit quod enunciabile quod est verum
fit esse falsum. Alii dixerunt contrarium quia
posuerunt quod enunciabile quod semel est verum
semper est verum. Et ista opinio fuit [illegible]. Sed ut
melius pateat videndum est circa hoc.
Et ideo primus fuerunt qui dixerunt quod albus
alba album cum sint tres voces et
tres habeant modos significandi tamen quia
eandem significationem important sunt unum
nomen. Per hunc modum dixerunt quod uni-
tas enunciabilis accipienda est non ex parte
vocis vel modi significandi sed rei
significate. Sed una res est que primo est fu-
tura deinde presens tandem preterita. Ergo enun-
ciat rem hanc prius esse futuram
deinde preteritam. Ista [illegible] non facit
diversitatem enunciabilium sed unum [illegible] cum
idem tempus sit primo futurum de-
inde presens tertio preteritum. Tempus [illegible] quod
est necessarium rei quod significatur per verbum
quando esse vel fuisse vel fore [illegible]
fuerint illa tria [illegible] consignificanti

non diversificant enunciabile, sed vari-
atur solum a parte temporis consignificati. Unde
si dicam semel Sortes currit hodie
et cras dicam currit, cum hoc verbum
debet intelligi ad tempus. Et ita aliud
enunciabile non est idem quia
[illegible] significacione et quia re-
tenta eadem significacione enunciabile
semper est verum, et non est idem nisi
cum eadem significacio retinetur. Ideo di-
xerunt quod illud quod semel est verum
semper est verum et ideo cum deus non
obliviscitur dicunt quod omne enunciabile
quod deus scivit scit. Et videntur illi
[illegible] esse enunciabile quod scivit scit. Sed
scivit te esse nasciturum vel te debere [illegible]
non debet inferri sic, ergo scit te esse,
sed sic: ergo scit te fuisse. Alia est [illegible]
[illegible] quod recedit ab [illegible]
in modo significandi ad [illegible] rei.
Et hoc modo solvunt [illegible]. Et ista fuit
opinio nominalium qui dicti sunt
nominales quia fundabant positionem suam
super nominis unitate. Sed ista fuit contra
philosophum qui dicit in predicamentis
quod eadem oratio primo est vera postea falsa.
Sunt etiam contra omnes qui fuerunt contra
veritatem. Et ratio horum est quia
nec eorum fundamentum habet nec eorum
adaptationes. Primo enim si comparatur
albus alba album sunt tria
nomina, respondendum est aut loquens
grammatice aut logice. Si grammatice,
cum grammaticus considerat impositionem
nominis et modum particularem significandi
[illegible] cum [illegible] sic dicit unum
nomen esse. Si logice cum logicus
considerat nomen inquantum est vox ex-
pressiva. Unde diffinit nomen verbum
et orationem per vocem [illegible]
et multiplicatio [illegible] est [illegible]

tiplicatur numerus. si sunt multe voces significative sunt de veritate istorum nomina et ideo patet quod male accipiebant nomen veritatis simpliciter quod negabant ad propositum mala esse sunt adaptatio quod eternaliter non significat rem secundum modum se habendi, sed verbum presentis preteriti et futuri significat rem alio modo se habere patet de veritate. quod ad eternaliter est rem habere nascentem et rem esse natam et sic describebant in volumine. quod sic homo non significat istum hominem vel illum sic verbum presentis temporis non significat hoc vel illud tempus sed proprie in genere sive non copulat sive consignificat, et inde est quod sic homo non habet aliam significationem nec est alicui nomen, nec equivoce si modo supponat pro petro modo pro paulo. sic nec verbum presentis temporis sive pro [illegible] hodie sive cras non habet aliam significationem et ideo non facit aliud enunciabile et propterea patet quod opinio [illegible] rem esse nascentem quod idem est enunciabile quod prius fuit verum in futuro. similiter [illegible] quod licet denotet veritatem huius enunciabilis secundum illud quod sonuit et modo non sit. nulla tamen mutatio in dei scientia sed solum in connotato. concedendum tamen quod in secunda acceptione non omne quod sit semper sit. ad illud ergo quod obicitur quod veritas est una in presenti preterito et futuro. dicendum quod temporis sit reducibilis ad unam rei veritatem sicut accidens ad subiectum et modus essendi ad entitatem. tamen tres modi essendi habent suam veritatem et tres sunt modi essendi, ideo tres sunt veritates. ad illud quod obicitur de indebilitate et immutabilitate et independencia dicendum quod iam solutum est quod

nulla sit transmutatio in dei cognitione nec desinit scire eternaliter propter mutationem in se sed in connotato.

Sed circa ista sunt dubitationes [illegible] et primo de hoc quod dicit magister. Opinatur enim ea sunt quidam demum ideo dixisse rationem quod rem esse nascentem etc. videtur quod ista positio non sit opinio sed heresis manifesta quod qui hoc ponit contra hominem non [illegible] sed et multis dari a deo. sed istud est error pessimus. scilicet error pelagii. responsio dicendum quod ideo fit dictum cum materiam vel rationem negantibus. si dicunt tamen materiam secundum quod ipse magister primo ponit non dicunt errorem sed ad ipsam sequitur error. si vero dicunt rationem negantibus sic non dicunt errorem sed tamen quandam temeritatem hoc quod de occulto dei presumunt intimare reddere rationem et ideo utroque modo erat digna retractatione. Ad quintum de illo verbo apostoli quod dicit augustinus. reliquie per electionem gratie salve facte sunt vel quia [illegible] quasi gratia [illegible] quod eligens nec electi et iterum gratia est solum ex parte [illegible] et electo quod si intelligatur de electione [illegible] tunc electio gratie dicitur quod sit per gratiam si autem de eterna sic dicitur electio non ut gratia dicit causam sed ut [illegible] sit gratia ex vi declarationis essentie. unde dicitur electio gratie id est [illegible] quam merita non [illegible], et si obicitur quod unus gratiam non [illegible] ex illa vi dicendum quod verum est nisi [illegible] dicunt. unde bene dicitur vir sanctus et homo [illegible] similiter electio gratie id est gratuite bonitatis. Ad quintum de hoc quod dicit. quod perdit aliquem

in peccatoribus quo digni efficiantur iustificacione. videtur enim simpliciter dicere quod peccator ante iustificacionem manet in peccato et quamdiu est in peccato est indignus gracie quo vero sic dicit auctoritas et cetera ipsa vita in peccata dei immortalis ergo ad primum dicendum quod aut dominus Augustinus retractacionum est intelligendum in presenti rectitudine sine ponit precedenti capitulo aut dignitatis ibi non valet ibi quantum congruitatis solum et neuter potest esse congruitates in peccatoribus ad graciam iustificacionem per multiplicacionem graciam gratis datam. Et quilibet de hoc quod dicit magister quod deus aut creare frustra desinit. cum sint esse desinit. videtur enim simpliciter dici quod creatura dicit quid eternum sed nullum eternum desinit esse. ergo nec creacionis desinit creare. Item Richardus dicit quod cum quedam dicuntur sint temporalia quod quedam est quod habet principium et finem. quedam quod caret principio et fine quedam quod habet principium et non finem ut angelicum. sed quod habet finem et non principium est impossibile quod enim caret principio non habet esse aliunde quod aliud tale est. sed ipsum est. ergo est omnino immutabile. ergo non potest desinere. si ergo creare caret principio necesse est quod careat fine. Respondeo dicendum quod absque dubio magister bene dicit quod deus desinit aliqua creare cum sint facta. Si enim crearentur que facta et iam desinunt esse facta. constans est quod desinunt creari non racione eius quod est creare sed racione suppositionis. Ad illud ergo quod obicitur de eterno. dicendum quod aliquod nomen creare eternum importat aliud nomen eternum connotando temporale. hoc nomen deus preter eternum importat. sed hoc verba

Verbum creare dicit eternum connotando temporale. Item hoc nomen quod quedam connotant temporale ut ens in actu. et quod tale temporale esse potest et desinere potest. Ideo tales actus non deo dicuntur habere inicium. et tamen in verbum. si dicitur deus designat hanc rem. designare dicit eternam connotando effectum. ideo incipit et desinit designare. quedam connotant temporale ut non ens actu ens tamen in potentia sicut futurum. et quoniam temporale non potest incipere esse non ens sicut esse futurum aliquid potest sed potest desinere esse non ens cum incipit esse ens desinere et futurum si incipit esse prius sicut est quod prescia dei respectu beati dicitur desinere. sed numquam incipere et desinit racione temporalis non desinentis sed incipientis et per hoc patet illud Richardi quia cum deus desinit creare non significatur quod ad eum desinat sed solum quod aliquod incipiat et cetera. Racio illud

Sequitur de omnipotencia. a. xlii

n tia dei agendum est. Superius enim magister de sciencia divina hic agit de potencia. et quod potenciam explicat dupliciter considerare. scilicet quantum ad obiectum respectu possibilium et quantum ad quantitatem et quantum ad modum operandi. ideo hec pars continet tres partes sicut tres distinctiones. in prima determinat magister de potencia in comparacione ad possibilia que sunt. In secunda determinat de potencia quantum ad quantitatem ostendens eius infinitatem ibi quem enim plus. Quidam tamen de suo sensu gloriantes. In tercia determinat de ipsa quantum ad modum ibi quem enim plus. Sine illud restat considerandum utrum melius res fierent aut res que continet partem racionem habeat quatuor. In prima

nisi obiciat quod dei potencia est omnipotencia
quod est virtus omnium possibilium que potest
est potencie. In 2a removet illa possibilia
que posse non est possibile ibi 2o capitulo
sed queritur quid omnia posse di
cantur. In illa ponit signa que
attestantur divine potencie ibi Sic deli
genter considerantibus omnipotentis ergo
In capitulo nisi alias rationes omnipo
tencie dicit ad propositum reducere
ibi Ex quibusdam auctoritatibus ra
dit ibi etc. et ibi ponit auctoritates
deinde dicit ab exponere et hoc ibi
sed ad hoc fit dici quod aliquis etc.

Ad intelligenciam huius domus
quatuor querimus. Primo queritur
utrum deus possit aliquid aliud a se.
Secundo dato quod possit queritur utrum
possit in omne quod alii agenti est
possibile. Tertio utrum divina potencia se ex
tendat ad omne id quod alii agenti
est impossibile. Quarto queritur utrum
possibile dicatur aliquid simpliciter sive causis
superiores sive potenciam divinam vel
solum inferiores sive potenciam divinam
vel solum inferiores sive potenciam creatam.
Quod autem non possit deus aliud
a se ostenditur sic. Omnis potencia que
agit in aliud a substantia in qua est vel
cuius est distat ab illa substantia. potencia
enim non operatur nisi ubi est. si
ergo divina substantia operatur per suam po
tenciam in aliud a se potencia eius
incipit esse vel fieri in alio. ergo
distat a substantia. Sed omnis potencia que
distat elongatur a substantia et omnis
talis distat a substantia. et omnis potencia
distans a substantia repugnat simpli
citati. cum ergo hoc sit impossibile
in deo videtur quod deus non agat
in aliud a se. Item omnis potencia
cuius opus est in aliud habet depe
ndenciam ab illo subiecto. opus enim quod
transit in materiam subiectam aliquo
modo dependet quod illa sed potencia pen
det quod eodem modo pendet actus
quod procedit per actum. ergo si potencia
divina est in aliud habet dependenciam.
Item omnis potencia que est in alio quod
non semper est coniunctum suo actui
est indigentiam non enim est perfecta
nisi cum agit et non agit nisi cum
obiectum est presens quod cum non est pre
sens est imperfecta. Hec autem repu
gnat potencie divine ergo etc. Item in deo
idem est posse et esse sed deus non
est aliud a se ergo non potest in aliud a se.
Si tu dicas quod potencia connotat
sed non essencia. Contra deus potest ab
eterno quod nec est nunc sunt nec erit
ergo nichil connotat. Si tu dicas
quod connotat hoc est in potencia sed potencia
dei non est aliud quam deus et quod
est in deo ergo nichil aliud connotat.
Sed contra bonum est diffusivum sui
sed diffusio sui quod huius est
in aliud ergo bonum sui quod bonum
potest in aliud aut ergo non est perfecte bo
num cum non habeat actum bonum
per se. Sed perfecte potenciam suam ergo bonum
sui bonum quod potest in aliud. Sed deus
summe bonum ergo etc. Item omnis perfectio
creature est in hoc quod possit aliud
a se producere. Si ergo omne huius perfec
tionis est deo est attribuendum. potencia
producendi aliud est deo attribuenda.
Item si nichil aliud a se potest ergo
nulli alii a se preest ergo nec aliquid
deo subest. ergo a nullo est colendus
a nullo est adorandus et nichil omnino
ab ipso est quicquid quod est summe nega
centes est omnis. Item si nichil

sit aliud. ergo nichil est ad ipsum re-
latum propter ipsum. Secundo bonitas est in rebus
et ordo per relacionem ipsorum ad ipsum
summum bonum a quo est omne bonum.
ergo secundum hoc nulla res est bona nec
ordinata in universo. hoc autem
est summum inconveniens. ergo verum est
ponere quod possit in aliud a se. prima con-
sequencia est manifesta. ad secundum cum
solum sit ultima resolucio in re-
deundo in quo est prima origo in
exeundo, ut manifestum est. Pro ad
hoc intelligendo notandum est quod
posse aliud sive in aliud a se hoc est
duplex. aut in aliud sic quod distancia
secundum certitudinem et remocionem aliquam distan-
ciam sic. unde quandum agit in aliud,
quia impossibile est duo contraria esse in
eodem subiecto. et hoc modo posse in aliud
est per oppositum potencie a substancia et ideo est ibi
elongacio et distancia. et quia elongatur
a sua substancia ideo dependet a substancia in
quod agit et ideo est ibi dependencia.
et quia distancia et dependencia ideo im-
perfectio et indigencia. hoc modo posse
in aliud deo non competit propter tres con-
diciones predictas, sic dictum est quod
repugnant divine potencie que sunt di-
stancia, dependencia et indigencia.
alio modo posse in aliud dicitur sicut medi-
ante secundum presenciam et certitudinem non tamen
in remocionem secundum aliquam distanciam
quia divina essencia dum operatur inti-
me est in illo et hoc modo nec po-
nit distanciam nec dependenciam
nec indigenciam. Cum enim divina
essencia sit omni presencie presens et
potencia eius sit eiusmodi indivisibilis neces-
saria a nullo alio dependet nulla
alia indiget. hoc igitur modo ponendum
quod deus sit a se aliud a se et sic
patet primo obiectu. Quod cum obicitur

potencia que est in aliud egreditur
ab agente in passum. dicendum quod hoc
verum est ubi agens in aliud non
est in illo secundum veritatem ubi autem
est omnino nulla necessitas est egredien-
di. Ad illud quod obicitur quod potencia
que est in aliud pendet ex illo dicendum
quod hoc verum est de illo cuius actio
est in aliud tamquam in sustentans in
divina autem potencia non indiget alio
sustentante sed patet quod non indiget
subiecto in quo sed sicut et in nichilo,
et ea est simul. quia cum potencia sit
omnino independens et absoluta et ac-
tu sit essencia non indiget su-
stentante penes potenciam. Ad tercium quod
obicitur quod potencia est in aliud dicit imperfecti-
onis indigenciam. dicendum quod potencia agentis
in aliud est duplex. quedam est sim-
plex activa et talis nichil plus habet
quando agit in aliud quam quando non a-
git et hoc ullo non indiget et
talis est potencia divina propter summam
simplicitatem. alia est potencia agentis in
aliud per actum ab ea differentem et
talis plus habet quando agit quam quando
non agit et talis est que dicit indi-
genciam aliquo modo ut potencia creata
non sic est de potencia divina et ideo
quamvis sit in aliud quod non propter hoc est
plus propter hoc tamen nec indigens
est nec imperfecta. Ad ultimum dicendum
quod potencia connotat possibile et possibile amplia-
tur ad ens et non ad ens. et sic am-
pliatur possibile ita et divisive connota-
ri et ideo non sequitur dicitur posse in
aliud quod sit in aliud quod est sed quod potest
in aliud quod sit esse vel aut a se si-
ve esse aut ideo patet illud

Consequenter queritur utrum deus pos-
sit in omne aliud in quod potest
omne agens creatum et quod

~~sic videtur quod ei omne dicit incompl~~
exprimit, sed non tamen divinum et eternum
deum potentem sed deum omnipotentem
ergo etc. Item quia deus est omnis sciens
ideo scit omnia quecumque scit alius
sciens. si enim aliquis sciret aliquid quod
non sciret deus, deus non diceretur
omnis sciens ergo pari ratione non
diceretur omnipotens nisi posset totum quod
potest omnis alius. Contra deus non de-
bet velle, quia non vult omnia que
alii volunt, ergo pari ratione si non
posset omnia que alii ~~voluit~~ pos-
sunt non esset omnipotens. Item omne totum
est a primo toto, ergo omne posse est a
primo posse, ergo potentia omnis potest quic-
quid potest potentia derivata [illegible] sed propter
[illegible] [illegible] quod et i. [illegible] ergo etc.
[illegible] aliqua creatura potest omnia omne
corpore [illegible] ut materia aliqua
potest omnia corpore. sed deus nil potest
corpore ergo non potest omne quod potest ad
a potentia. si dicas quod non est potentie,
sed impotentie, contra nulla impotentia est
a deo sive a divina potentia ergo simpliciter
potentia materie sive actio non esset a
deo. Item homo potest pati miseriam
sive sustinere penam, deus non potest
pati ergo etc. Si dicas quod illud est
impotentie, contra nullum opus virtutis
est impotentie sed sustinere est opus for-
titudinis que perfectissime est vir-
tus ergo etc. Item homo potest peccare
deus autem non potest ergo etc. quod si potest
peccare potest esse malus quod est impius
si dicas quod hoc posse non est potentie
contra Augustinus de c. d. li. [illegible] dei
melior est natura que potest peccare
quam que non potest peccare ergo posse
peccare spectat ad virtutem et perfectionem
[illegible] ergo non dicit impotentiam. Item
~~homo potest currere et comedere deus~~

~~hoc non potest ergo etc. Si dicas quod hoc~~
est impossibile, contra omne i. quod dicit
potentiam est a potentia que nec est potentia sed
currere et comedere non dicunt actus
privativos, sed positivos ergo sunt a po-
tentia et qui potens est non impotens
potens ergo [illegible] etc. Respondeo quod sicut
dicit philosophus in philosophia prima quedam
sunt que dicunt potentiam quantum
ad modum dicendi, dicunt tamen im-
potentiam a parte rei ut posse mori
posse vinci [illegible] hoc intelligendum
quod quedam sunt quod posse est potentie
simplex et perfecte ut posse intelligere,
diligere et operari. quedam sunt que
posse est potentie tamen imperfecte ut currere
et ambulare. isti enim actus dicunt
sunt actionem et passionem sive defectum
in agente. quedam sunt que posse
simpliciter est impotentie ut privationes ut
posse peccare posse deficere [illegible]
de his ratione privationis [illegible] hoc in-
telligendum quod cum potentia dei sit poten-
tissima illa potest deus per se et in se
que sunt potentie simplicis ut intelligere
et operari. illa vero que sunt imperfe-
cte potentie quamvis non in se sed per se potest
per se potest [illegible] quod est imperfectionis et
potentie in se non potest, per illud quod est im-
potentie, non [illegible] que in eo non
cadunt. illa autem que sunt simpliciter
impotentie nec potest in se nec potest per se,
per se non potest, quia nil est a deo quod non sit
a deo per se et immediate. hoc autem
quod est defectus non potest esse in deo nec a
deo, quia deus non deficit in essendo
nec in agendo. Si ergo queratur utrum
deus possit omne quod possit aliud a-
gens [illegible] est non simpliciter sed
cum determinatione quod potest omne quod est
potentie simpliciter in alio potest quod est potentie

impfcta nec in se nec in alio
qd est omnimode impo. et hoc ipso
dicitur omnips qr potencia eius ad
omnia sufficit et in nullo deficit
ad id ergo quod obicitur qr non pt recipe
rec ut recur similitudines. dicendum ad
hec et ad omnia de qbus obicit qr
illa posse non est po. pfectionis sim
hec intelligendum qr est po. ad
sufficiens et actiua ut positiua p
ducendi res. et est po. pe passiua
ut passiua ut potentia sensiendi et est
po. defectiua ut po. peccandi. et
est po. ptim actiua ptim passiua
ut po. ambulandi et po. ptim
actiua et ptim defectiua ut po
suscipiendi penam. et po. ptim pas
siua et ptim defectiua. ut potencia
moriendi. dicendum ergo qr nulla horum
in se pt deus. quoniam eciam sunt
positiue dom derogant eius pfec
cioni po. nec est simile de scia qr
scitur hec dimitt de rone scie
sic pertius de rone po. qr scitur
nec necessaria a scia sunt pole a po.
ad id tum quod dicitur de po. peccan
di intelligendum qr si peccare dicat
effectum cum deformitate sine actio
sic nec tum dr po. in defectiua. sed
actiuam rone actus substanti. et
dicitur nobilitatem sed rone defor
mitatis sic dicitur simplex defectu
quoniam tamen nec dicitur. hoc quod semper
conueniunt defectui nullo modo conuenit deo
Ergo conuenit utrum diuina po.
se extendat ad omne id quod a
genti est impole. et qd sic videtur
dicitur enim esse aliquid impole. pter
nature ordinacionem ut de terra fieri
videntem aliquid pter racione ut
te non fuisse qui non fuisti. sicut
pter opinionem ut idem esse nigrum
et album. primum est impole. sm na
turam sm tenus sine p accidens.

trinum pt dici impole. sm disoph
nam. qr omnes scia supponunt illud
pn. qr opposita non sunt sit vera
de eodem. Conuenit ergo qr deus pos
sit omne impole. illud i. non erit
impole. apud deum omne verbum.
sed omnia contingit hec verbo dicere.
ergo nullum tale est impole. apud deum
2o epi. iii. ei aut qui pt facere sup
omnia possumus intelligere. ergo pt deus
plus facere quam possit intellectus
noster singere. sed pt singere omne impole.
qd pt cuiuslibet. ergo et deus pt illud
facere. Item hilarius pfecte pfectus est
natam posse facientis qd pt significare
simo dictis. Item Basilius. plus pot
deus facere quam tu potes intelligere.
Ergo p auctores doctorum et sciencie vi
qr deus possit omne impole. Item
rone videtur qr illud est potencius.
cui nichil omnino est impole. quam
cui aliquid est impole. sed deus e pote
potentissimus in summo ergo nichil omnino
est ei impole. Item si aliquid impole. non
est deo pole aut hoc pter naturam
aut pter racionem. Conuenit nulla
maior racione quam ois non
sed deus de nichilo facit aliquid
non ergo pter racionem. sed pter pem
ergo videtur qr aliquid sit quod non sub
iaceat diuine po. et qr ei non obedi
at. ergo po. dei habet resistens. Item
obicitur specialiter qr possit impolius
sm naturam ut de terra facere vi
tulum. qr plus distat non ens ab
ente quam vnum ens ab alio. sed deus
de non ente facit ens. ergo de vno
ente pt facere aliud. Item qr possit im
pole. sm tenus videtur qr id est im
pole. sm tenus videtur qr id impole.
p accidens et qr nulla ponit resistencia

quia non est ergo si deus potest im-
possibile per se, et quod est sit resistentiam
ad illud sit maius impossibile ergo potest
impossibile per accidens. Tertio quod possit im-
possibile secundum disciplinam videtur quia
plus distat creator a creatura quam
unum eius creatum ab alio, sed deus
potuit facere quod creatura uniretur
in eadem hypostasi simplicissima
ergo multo fortius quod opposita simul sint
in eadem ut quod idem sit simul album
et nigrum et hoc videtur factum esse in
Christo qui unus et idem erat eternus
et temporalis passibilis visibilis et invisi-
bilis etc. de aliis. Item deus facit
virginem parere quod est impossibile secundum
naturam quia possibile nunc nullo modo est
adhuc et est impossibile secundum disciplinam
quia simul sunt opposita vel [illegible].
et quod est maius impossibile quia im-
possibile secundum actum quod corrupta integra
re sine fieri virginem, magis enim
videtur contra impossibile virginitati quam
conceptus ergo etc. Sed contra quod deus non
possit impossibile secundum naturam videtur
Augustinus dicens in libro de vera innocentia
deus igitur ita est omnipotens ut numquam
rationis sue instituta excellat ergo si ali-
quid est impossibile secundum institutionem nature
simpliciter est deo impossibile. Tertio ratione vi-
detur deus non potest facere rerum ordinem ra-
tionis recte ut potentie victrici et consilia
ergo non potest facere contra institutionem nature
ordinate ergo non potest impossibile secundum naturam.
Tertio quod non possit impossibile per accidens Jeronimus
enim certa possit deus non potest de
corrupto facere virginem, sed constat quod hic
non dicitur quod non possit reparare clausuram
sed quod eam que corrupta est impossibile
est non fuisse corruptam ergo etc. Item

Augustinus in libro 2° contra Faustum hec ait
sicut quia dicimus preteritum fuisse deus
falsum facere non potest et rationem reddit
si enim hoc faceret ea que vera sunt
eo ipso quod vera sunt essent falsa et ita
et contrarius veritati. Tertio quod non possit
impossibile secundum disciplinam sicut duo
opposita sint simul in eodem videtur
quia sicut se habent opposita ad unionem
ita unita ad divisionem, sed deus non
potest facere quod duo et una non sint coniuncta
quia dicit Augustinus quod est idem veritate quod
non incipit nec desinit ergo pari
ratione non potest facere quod opposita simul
sint. Tertio deus non potest facere contra
veritatem iustitie nec ut fidelis
permanet negare seipsum non potest. ergo
non potest facere contra ordinem sapientie
sed eo supra dare opposita est facere contra
ordinem sapientie ergo etc. Responsio ad predictorum
intelligentiam notandum quod nos videmus
aliquid impossibile contingere tripliciter vel
per limitationem naturalis potentie ut de terra
fieri vitulum et virginem parere, aliter
enim sine semine non potest concipere na-
turaliter. Vel portis clausis portam per-
transire corpus non potest, sicut nec
statim non potest homo in vitulum
converti. tamen habet potentia limitatam
secundo modo dicitur impossibile non per limi-
tationem potentie sed per limitationem nostre
intelligentie, ut duo corpora esse in
eodem loco, vel idem corpus esse in
diversis vel maius corpus in mino-
ri loco quia nullo modo possumus capere
cum nostra imaginatione. sicut dicit Commentator in
8 physicorum quod quidam deus sic facit in predi-
camento altius est ut ratio
contra se elenchet ut credat. Tertio modo
dicitur impossibile per privationem omnis potentie

secundum omnem comparationem scilicet principii
medii et ultimi ut praeteritum non
fuisse praeteritum omnis enim potentia quae
intelligit aliquid facere respicit ens
vel in ratione principii vel termini vel
utriusque medii. Unde de ente potest facere
non ens et econverso de non ente. Sed non
de ente facere non ens. Hoc illius
omnino potentiae est. Unde cum deus
de omni ente ratio possit facere quod
non sit sine crimine sine re. Sed
de eo quod fuit et non est facere quod non
fuit hoc omnino deo est impossibile
quia hoc facere est nichil facere
sicut iam inferius patebit. Secundo
dicitur impossibile secundum illustrationem veri-
tatis creatae et ordinem divinae sapientiae
rationibus. Ergo ut duo opposita simul
sint et simul (?) haec ipsa veritas
creata arguit quod veritas est indivisibilis (?)
et illustrat ut indicet impossibile
sit et haec duo et tria non esse
quinque. Cum ergo argumentatur utrum
deo sit possibile omne impossibile. Dicendum
de impossibili quod est impossibile propter li-
mitationem potentiae vel propter limitationem
intelligentiae quod deo est possibile propter hoc
quod eius potentia non est limitata sed
infinita. Ideo super naturam et intel-
ligentiam potest. Quod autem utrumque est
creatum id est aut impossibile propter privationem
omnis existentiae, et hoc propter illustra-
tionem veritatis creatae non potest omnino.
Primum quidem non potest quia id posse
est nil posse simpliciter non potest quod illud
est posse inordinate contra ordinem
sapientiae posse. Et cum deus sit omni-
potens ut nichil possit nisi quod de-
cet suam potentiam et non dedignat (?)
sapientiam. Ideo haec impossibilia non potest.
Sed obicitur aliquis quod illud est (?)

scilicet quod impossibile respondens sit impossibile
propter privationem omnis existentiae. Nam ex-
positio de praeterito est vera, et veritas
illa non fundatur super nil nec super
ens incompletum cum incipiat esse
vera. Ergo super ens completum et id est prae-
teritum dicit aliquo modo ens. Sed omne
creatum completionem habet primum ab en-
te potest illud amittere. Sed deus voluit ergo
deus potest facere quod id quod fuit non fuit
et ideo cum dico hoc esse praeteritum aut
dico aliquid aut nichil. Si aliquid
ergo ratio illa. Si autem nichil dico
ergo potest dici quod chimaera sit praeterita et per
consequens praeteritum quod nichil est sit praeteritum
quod inconveniens est. Non ergo dicit
privationem omnis existentiae et illud non
existens subtrahitur cum subiaceat divinae
potentiae. Nam futurum non dicit ens et tamen
deus potest facere quod futurum secundum naturae
in... sit futurum. Aliter non plus est
nichil creaturae et deus potest facere quod id
quod magnum est plus magnum sit plus,
nec addere videtur posse creari. Quia
cum potest verum deus possit facere de
praeterito plus et constans quod in altero
extremo ponitur ens. Si ergo potest facere
quod praesens sit plus et id est praesens
non est praeteritum potest facere de praeterito
quod non sit praeteritum. Propter haec et his
similia fuit opinio Gilberti Porretani
quod deus potest super impossibile, sicut quod
potest etiam facere quod praeteritum numquam fuit
et id est ... quidem exponunt qui secun-
dum quod non potest facere de corrupta vir-
ginem id est non credit se posse etiam in-
... fecit et aliter illud de Augustino quod
deus simul de praeterito non potest facere
... hoc intelligitur salvatur ...
... expositiones valde subtiliter ...

nec si etiam deceret quod non possit
de corruptis facere virginem. Unde non
potest nec potest de rarius facere ut nullum
tunc non. Non recte ergo dicit omni
cetera possit deus etc. Et licet si secun-
dum Aug. intelligitur quod non potest facere
deus ullam sumam falsam supposito
preterito, potest nec suam de futuro
saltem futuritione. Et propter hoc cum auc-
toritatis magnorum doctorum hec dicunt
quod deus de eo quod fuit non potest facere
quod non fuit et intellectum in nullo
dicit contrarium nec fides ad hoc nos
moveat vel compellat tamquam racio-
nabiliter et securius dicendum est cum
ipsis quod deus de eo quod fuit non potest
facere quod non fuit et huius racionem
ad presens aliam nescio nisi que pre-
dicta est nisi forte dicatur hoc esse
propter quandam indivisibilitatem ut sicut
oppositum maneat esse preterita non venire
potest sic nec idem a se dividere.
Et ideo quod fuit pro tempore in quo fuit
omnino est unitum et plus quam plus
in tempore in quo fuit ut stetit. Ubi
hoc est idem a se dividere facere scilicet quod
preteritum non fuit preteritum et hoc re-
pugnat ordini divine sapientie scilicet
facere quod sit temporaliter et non sit simul.
Et hec claudit in se duo contradictoria
opposita. Non tamen predicta satis est co-
gens/ si quis recte intelligat tunc
etiam dictum preteritum esse consistenciam
non dico propter hoc quod cum dicatur
aliquid fuisse dicatur omnino nichil
sed preter hoc quod aliquid est verum
fuisse quod habuit aliquid esse et si de-
cius omnino nichil omnino remanserit.
Unde si totus mundus cessaret in nichil
verum est ipsum fuisse et hoc dicit
Anselmus quod si omnia tota omnino cessant

in nichil verum est mundum fuisse
ob aliam etiam racionem dicitur. Item
consistencia quod nec ordinatus ad pre-
sens. Unde veritas preteriti de preterito
non dicit a parte rei nichil omnino
nunc in eius et actu set dicit quod fuit et
non est et hoc cum non dicit quod
tantum quod sit et quod fuit. Si igitur deus
dicatur posse aliquid super hoc quod non
fuit aut quiescendo sive nichil
operando aut faciendo aut destru-
endo. Si quiescat et nichil faciat propter
hoc nullum preteritum nec fuisse
desinit, quod cum non sit nec actu
nec potencia nec indiget conservante nec
indiget producente non sic est de
futuro quod futurum est ordinatum ad esse
vero indiget producente et ideo si deus
non velit facere futurum non fiet et
ita non erit futurum. Si ergo potest aliquid ut
faciat hoc quod fuit non fuisse aut
hoc erit faciendo aut destruendo
sed facere quod non fuisset est nichil facere
cum non fuisse non dicat ens. Ergo
deus faciendo nichil facit quod est im-
possibile et contradictionem implicat. Similiter
non est aliquid destruere cum fuisse
non dicat aliquid esse. Ergo si destruendo
hoc facit destruendo nichil destru-
eret quod est simile inconveniens. Non
ergo potest nichil agendo nec faciendo
nec destruendo. Ergo de preterito quod non
fuit preteritum non potest facere. Patet
igitur instancia. Nam veritas propositionis
de preterito non unde fundatur supra
aliquod actum quod sit set quod fuit et ideo
manet cum cessatio[?] interrupto preterito
quod preterita non dicit omnino nichil
sed aliquid dicit quod fuit et non est nisi
forte preteritum dicit successionem temporalem
quam etiam potest deus destruere. Secundum lar-
gius accipitur hic fuisse facere

ex instantia in ipso fieret quia non
est simile. Patet instantia quia scitum
potest fieri verum. Ideo quod ab alio intelligitur
intellectum intelligitur simpliciter. Patet quia
quod deus potest destruere omnem peccatum
et omne dictum secundum sententiam prophetice
et eius sermone veritatem falsificare
quia hoc non potest esse nisi rem mu-
tare sufficientiam aliorum faceret
ordinem contrario quo verum est esse
falsum. et hoc esset contra suam voluntatem
rem autem mutare non potest. et ita
nec ordinem falsificare quia hunc quae
dicta sunt patet per dictum eius
roboratam. Ad primum igitur quod obicitur quod potest
omne difficile et cogitabile dicendum quod hoc
intelligitur de hiis solum quae di-
cuntur et cogitantur secundum rationem rec-
te intelligentem et recte praedicantem
nichil enim rationabile potest dici vel co-
gitari quod deus facere non possit et
eo plus potest. Ad aliud quod obicitur quod po-
tentius est illud cui omnia sunt
possibilia dicendum quod verum est de hiis quae
posse est potentie nobilis. nam si
posset aliquid quod non sit de nobili-
tate potentie quanto magis adiscitur et
plus sciturus possent in illud et ita tan-
to minus esset potens. dicendum quod propter
privationem. Ad aliud quod obicitur aut
propter privationem etc. omnis existencie
in utroque extremo et propter privationem
distinctionis. et propter positionem quia potentia dei
quod potentia dei respicit ad ut obiectum
effectum et sapientia respicit ordina-
tum. Ad aliud quod obicitur quod possit
impossibile secundum naturam dicendum quod illud
verum est. Ad aliud quod obicitur quod pos-
sit impossibile patiens quia nullam habet
resistentiam dicendum quod hoc non est
propter resistentiam sed propter omnimodam
non existentiam. Unde quam posse id
est nichil posse. Ad id quod obicitur
de creatore et creatura dicendum quod omnis

creatura est variabilis et possibilis respectu
dei et deus est in omni creatura per in-
finitatem substantie et ideo sit oppositum
respectu oppositi. Ad quod obicitur quod ma-
gis distillat. verum est quantum ad na-
turalem differentiam quia in nullo genere
sunt sed non est verum quantum ad sta-
tus existentiam. Ad illud quod obicitur
de hoc quod est virginem parere dicendum quod
est impossibile secundum naturam non est im-
possibile secundum oppositionem quia esse virginem
et parere non sunt opposita simpliciter
nec esse virginem et corrumpi sed indi-
cant opposita propter hoc impossibilitatem sed
ista sunt opposita virginem esse et omne
virginem et ideo patet illud. Ad illud
quod obicitur quod non potest impossibile secundum
naturam propter ordinem dicendum quod est ordo
nature specialis et generalis. ordo nec
specialis permutari potest et destrui quia
potest in aliam differentiam reducere
ki sed generalis non. sic dicendum quod spe-
cialis ordo attenditur secundum potentiam
nature specialis. Generalis ordo secundum obe-
dientiam potentiam quae est generalis contra
hunc ordinem non facit sed contra aliud
Ad id quod obicitur quod non potest contra di-
ctamen rationis recte dicendum quod verum
est quia recta ratio dicit malum
non esse faciendum quia hoc facere est
deficere non sic autem deficit faciendo
contra naturam et ideo hic probatur ista

Pars 3 et ultimo quantum ad

possibile simpliciter dicitur secundum causas
superiores hoc est secundum potentiam divinam
aut secundum potentiam creatam et quod transcendit po-
tentiam creatam et quod secundum potentiam cre-
atam sive secundum causas inferiores vi-
ab creatura cuius est in rebus per quas ago
est naturale et quantum simpliciter sed naturalis
et quantum attenditur in rebus non tamen secundum
causas superiores unius secundum inferiores

causas primas et particulares. ergo et prius
Item si aliquis dicitur potens a potentia ac-
tiva ita dicitur possibilis a potentia activa sed
possibilitas passiva cum non est in eo in
quo fuerit est potentia ad fieri et prius in
aliis. ergo cum hoc sit per minus inequale
et cetera. Contra possibile simpliciter dicitur secundum causas
inferiores. Item si possibile simpliciter diceretur
secundum causas superiores tunc nunc omnia
apud deum non sit impossibile. Item si
secundum causas superiores tunc cum deus
posset facere ut cecus reciperet visum
possibile est cecum videre. sed si possibile est
videre posset videre et si posset habere
potentiam inferiorem sed hoc falsum est ergo et cetera.
Non possibile dicitur denominatione a potentia
ergo possibile simpliciter a potentia simpliciter sed potentia
que summe et simpliciter est potentia
est potentia divina que dicitur secundum causas
superiores. ergo possibile simpliciter dicitur secundum
causas superiores. Item nomen cecum et alia
[illegible] vel esse et contraria
simpliciter dicuntur possibilia et sunt possibilia
solum secundum causas superiores ergo et cetera. Item
hoc ostenditur quia si aliquid sequitur
ad aliquid si antecedens est impossibile et con-
sequens. sed dimensio (?) aliquo impossibile
ut cecus fieri ex videntibus (?). sepulcro (?)
deum facere hoc est possibile. ergo hoc scilicet cecum
fieri ex videntibus est possibile simpliciter.
Item omne verum est possibile et omne quod
erat verum potest esse verum. et omne quod
potest esse est simpliciter possibile et est possibile
solum secundum causas superiores ergo et cetera.
Respondeo dicendum quod circa hoc fuit diversus
modus dicendi. quidam enim dixerunt
quod secundum utrasque causas accipitur possibile sim-
pliciter et fundant se super illud [illegible]
vel. stultam fecit deus sapientiam
[illegible]. stultam fecit possibile declarando
quod ipsa impossibile iudicat esse possibile

dicit esse ad utraque. tamen illud vi-
detur convenientius posse solvi quia non
admittitur quod possibile sit simpliciter de ceco
fieri videntem immo dicitur impossibile
ergo simul esset possibile et impossibile. immo
est inconveniens. tamen illud est possibile
secundum causas superiores et fundamentum primo
contra non est inconveniens quia glossa
dicit tunc declarando. sed circa dicit faci-
endo possibile quod prius non erat possibile.
et iterum dicit stulta facta est quia
sapientia mundana iudicabat ista impossibile
quod nulli erat impossibile et deus decla-
ravit sibi possibile esse. et ideo est alia po-
tentia secundum quam hec describuntur (?) scilicet et ita notanda (?)
scientia. et ita in naturali philosophia in-
ducimus est possibile simpliciter secundum causas
inferiores. sed in theologia secundum causas
superiores. tamen ad hoc non videtur
conveniens esse possibile quia ipse Anselmus
et theologi dicunt quod impossibile est de ceco
fieri videntem et impossibilia simpliciter sunt
deo possibilia. propter hoc aliter dicitur quod possibile
simpliciter potest dici ordine sub eo ad
illud respectu cuius est ordinem in quantum
quod est vel quod factum est sit potentiam
patientem vel facientem (?). si dicat facientem
unde est summe possibile est hominem currere.
hoc est habet potentiam ad currendum.
Si dicat potentiam patientem tunc est
summe possibile est hominem currere id est homo
habet potentiam ad currendum et iste duplex
modus dicendi accipitur a philosopho qui istum
exponit dupliciter. omne b. contingit esse
a. et omne quod est b. vel omne quod
potest esse b. contingit esse a. prout aut dicit
potentiam de facto. sic potest accipi possibile
secundum quascumque causas sive superiores
sive inferiores. hoc patet quia intelligibilis (?)
illius dicitur tunc nisi quod habebit potentiam
ad hoc et a quo cumque habeat sive a
deo sive ab angelo sive a se vere

est quod potentia habent. Et dicitur quod potentiale
est istum vitae [illegible] illu-
minando et virginem parere. Et talia
[illegible] quibus datur fit potentia. Alio autem
modo hoc quod est potentiale dicit actualis
potentiam in re quae sufficienter ad alterum
ordinatur. Et generalis est regula quod si in
re cui attribuitur potentiale simpliciter est potentia
simpliciter, tunc dicitur potentiale simpliciter.
Si autem potentia secundum quid, tunc dicitur potentiale
secundum quid. Cum enim potentiale dicat or-
dinem potentiae ad actum sine longa
ad id [illegible] potentiae et ideo ratio di-
cendi in ipso potentiali sumitur a potentia.
Notandum autem possibile dicitur dupliciter scilicet
de potentia agendi quae est principium transmu-
tandi aliud, et de potentia passiva quae est
principium transmutandi ab alio. Et potentia
activa reperitur et in deo et in crea-
tura, et utraque potentia est simpliciter
completa respectu sui actus. Nam
potentia activa corporis quod activa est
[illegible] completam ad actum quod
[illegible] est de se. Potentia vero passiva re-
peritur solum in creatura. Et hoc quia
potentia potest esse activa propinqua et ab
actu remota, ideo potentia passiva
dicitur simpliciter et secundum quid. Quaedam
est potentia naturalis reducibilis ad actum a
potentia in [illegible] cooperante superiori
ut quae est cum dispositione propinqua
ut potentia quae est in ligno ad igni-
tionem. Quaedam est naturalis reducibilis a potentia
superiori agente modo consonante infe-
riori ut potentia impii ad iustificationem,
et utraque dicitur propinqua. Quaedam vero
distat ab actu quia si reducatur non
fit nisi a potentia superiori reducente et hoc
quidem omnibus deficiente vel nullo mo-
do consonante potentia activa inferiori ut
[illegible] quod ex mortuo possit fieri vi-
vus, et ex [illegible] fieri [illegible] et haec
est potentia secundum quid, ex quo patet quod potentia

passiva simpliciter attenditur secundum causas
superiores et inferiores. Et quae secundum quid
dicitur per defectum respectu simpliciter
potentia passiva quae fit reduci ad actum
solum secundum causas superiores deficiente
potentia activa contra disponente vel con-
sonante potentia secundum quid. Et dicitur potentia
obedientiae, et de hac dicit Augustinus quod in
costa erat unde fieret mulier sed
unde fieri posset, scilicet potentia obedientiae. Potentiale
igitur quod dicitur a potentia non dicitur univo-
ce ut [illegible] dicitur omnino aequivoce sed
analogice sicut sanum, et ideo cuius
[illegible] determinatur per adiunctum. Sed
[illegible] hoc quod est potentiale dicit ordinem
subiecti ad agere et tunc dicit potentiam
activam, et haec determinatur per adiunctum.
Nam si dicit ordinem inchoative subiecti
ad actum dicit potentiam secundum causas supe-
riores ut si dicatur deum creare
mundum est potentiale vel illuminare [illegible]
Si autem dicat ordinem [illegible]
dicit potentiam activam [illegible] ut si
dicatur potentiale est antichristum [illegible]
vel [illegible] potentiale est valde significat potentia
in [illegible] ideo [illegible] est simpliciter. Sed
iterum dicit ordinem alicuius ad fieri
et hoc potest esse dupliciter aut in compara-
tione ad aliquid ut cum dicitur potentiale
est ex aere fieri ignem, tunc impor-
tat potentiam passivam secundum rem, et si
sit potentia passiva simpliciter ut illa quae
est secundum causas superiores et inferiores,
dicitur potentiale simpliciter. Si autem sit
potentia passiva reducibilis solum secundum
causas superiores id est solum secundum quid ut
si dicatur ex [illegible] potentiale est fieri
[illegible] negandum est simpliciter nisi
addatur determinatio [illegible] ut si
dicatur potentiale deo. Si autem dicit or-
dinem alicuius ad fieri sine com-
paratione ad [illegible] ex quo tunc

nuncupat potentiam passivam secundum modum sed activam secundum rem, ut si dicatur possibile est aliquem antichristum creari vel possibile est vitulum fieri, hoc est dicere aliquis potest facere, et ideo sine determinatione esse possibile sive secundum causas superiores sive secundum causas inferiores ex ratione potentie active [illegible] salvatur simpliciter. Sed circa tertio hoc quod est possibile dicere ordinem per receptionem eius ad esse, ut cum dicitur hoc potest be convenienter denominatio autem nec potentiam activam nec potentiam passivam quoniam determinate, non secundum causas superiores nec secundum causas inferiores. Unde simpliciter dicitur convenienter horum mediorum sit possibile solum quando in uno casu possibile secundum quod dicitur secundum causas superiores vel tamen dicit potentiam passivam secundum modum et rem, ut si dicatur ex terra potest fieri vermis et ex semine potest fieri vitulus, et ex asino possibile est fieri hominem. Et ex hiis patent omnia obiecta ad utramque partem. Nam obiecta ad primam partem procedunt de possibili secundum quod dicit potentiam passivam. Ad illud quod obicitur ad oppositum quod possibile dicitur denominative a potentia activa vel passiva, et quia in deo perfecte est potentia activa et ideo perfecte est potentia activa et ideo possibile simpliciter secundum quod ab illa denominatur ratione secundum quod passiva. Ad id quod obicitur de hoc quod est indeterminatum, dicendum quod quamvis dicat potentiam per modum passionis tamen secundum rem non dicit nisi potentiam activam, quia cum indeterminatio nichil est nisi potentia activa et ideo dicitur simpliciter secundum causas superiores. Ad illud quod obicitur quod si deus potest facere quod res potest fieri, dicendum quod verum est secundum quod potest dicit quandoque potentiam per modum passionis, et hoc quidem tamen simpliciter dicitur. Si autem vere dicat potentiam passivam non sequitur veritas hoc quod est possibile, ut patet si dicatur deus potest facere de terra videntem, ergo terra potest esse videns vel ex terra potest fieri videns. Primum enim dicebat potentiam activam simpliciter et secundum proprium modum passivam, et ideo non sequitur. Unde si accidens est possibile et conveniens intelligentia est eadem impossibile. Ad id quod ultimo obicitur quod omne verum potest esse verum antequam sit, dicendum quod verum est et demonstratio circa hoc dictum est verum est possibile quod impossibile accipitur ibi respectu veri et dictum esse est possibile quod dicit ordinem ad esse vel ad be. Verum dicit potentiam quantum ad activam et passivam superiorem et inferiorem sed tunc non sequitur de re quod iste potest videre, quia dicit potentiam activam creatam scilicet potentiam visivam, non sequitur quod de terra potest fieri videns secundum quod ponit potentiam activam in isto quia dicit potentiam passivam dispositam, immo est ibi fallacia [illegible], quia cum possibile accipitur in sua generalitate habet res causas veritatis, aut quia in terra est potestas ad videndum aut potestas ad recipiendum aut quia in aliis est potestas ad dandum. Ratione horum dictum est impossibile et sic aliquod verum sit falsum, et ita patent cetera obiecta.

Circa partem istam sunt dubitationes [illegible] [illegible] et primo de hoc verbo Augustini: Non facit deus nisi quod convenit eius veritati et iustitie. Videtur contra, quia in psalmo dicitur miseratio eius super omnia opera eius. Ergo magis deberet dicere quod non facit nisi quod convenit misericordie et utraque que data est inter veritatem et iustitiam. Responsio: dicendum quod iustitia uno modo est [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alio modo dicit [illegible]

defectum bonitatis. et hoc modo
comprehendit priorem et inferiorem pre-
dicatum. Tertio accipit Augustinus in pro-
posito verbo. et hoc modo differt a ve-
ritate signi rem dicentis quoniam res
sit signum rem nam veritas respicit
unam compositionem rerum signi sed bonitas
respicit unam rem comparatam
ad aliam signi quod per leges debi-
tas colligatur una alteri. Et quiritur
de hoc quod dicit, potuit deus
cum in potestate sua sed radio prohibuit
videtur enim male dicere quod posse
prohiberi est impossibile ergo si divina
potentia potest prohiberi est impotens. Et
illa ratio autem est quia creatum
aut increatum. si creatum ergo aliquid
aliud a deo prohibuit divinam voluntatem
ergo aliquid potest resistere deo. Sed in-
creatum quod potest prohibere omnino sit eius
idem. divina hoc non videtur pro-
hibendum quod contra xxiii dicitur quoniam
venit in eius tantum omnia simul
Respondeo dicendum quod radio hic vocatur voluntas
rationalis et rationabilitas in volun-
tate quoniam non dicit aliquid quantum ad pre-
sentificatum a divina essentia connotat
tamen aliud scilicet congruitatem aliquam
in volito quoniam non reperitur
in eius opposito quod patet si omnia
simul producta essent quantum ad esse
singulare nulla causa aliquid fa-
ceret. et non esset primum genus in uni-
verso ipsi est voluntas. ergo rationalis
hoc exigebat ut deus non faceret
omnia simul quoniam posset. Unde prohi-
bitio non accipitur hic pro repugnan-
tia. sed pro retractione potestatis quantum
ad actum non quantum ad posse et
hec est determinatio indifferentie ad
hoc quoniam non ad oppositum et per hoc pa-
tent obiecta. nam ecclesia sola intel-
ligit quantum ad partes principales

sine priores scilicet Augustinus quantum ad
individua. Et quiritur de hoc quod dicitur
quatuor que removent angelum a deo
scilicet mori falli miserum esse et mori
tum. Respondeo dicendum quod ista dicunt defectus
quoniam homine sine aliquo in corpore quia
duplex autem est actus et duplex
potentia prima est immutabilitas et huius
actus est vivere et contra hunc est de-
fectus mori. secunda est cognitiva cuius
actus cognoscere et contra hunc est falli.
tertia est affectiva et huius actus est vel-
le sine amare et delectari. et hunc
est miserum esse. quarta est operativa et
huius actus est agere et contra hunc
est vinci et ledi. et non quia quod hic
sunt dicuntur quatuor quia actum re-
movent a deo. scilicet corporales sine in-
strumentales ut currere actus culpa-
biles ut peccare mentiri. actus pas-
sivi et vinci et superari. actus defe-
ctivi ut mori et falli. quia hic
potentia quartum defectum et inde
clarat illud per reliquias potentie
quod potest omnia facere et nihil pati.
Item quiritur de hoc quod dicit Augustinus
quod omnia tamen ample accipit ut etiam
mala includat. videtur enim falsum di-
cere quod aut malum includitur ratione
substrati aut ratione deformitatis.
ratione substrati includitur esse prope
quod mala ratione actus substrati
est a divina potentia sed ratione deformita-
tum illa sit simplex non eius non
videtur posse includi. Respondeo dicendum quod
malum accipitur ratione deformitatis
et quod omnia dicebunt possibilia.
et posse potest accipi generaliter tamen
a potentia activa quam defectiva etiam
accipitur ample cum comprehendit ma-
lum. et intelligit Augustinus alio modo
ut possibile dicatur a potentia que

d. xliii

scilicet verum et medium est potentia et tunc proprie accipitur et tunc non convenit
ibi malum etc. accipitur in genere usu
omni divinorum dicunt omnipotentem etc.
patet quod quamvis non conveniat sibi conve-
niens est ille de potentia. Et queritur de
hoc quibus dicitur quod homo vel angelus
contrarium habet potentiam qua potens est
videtur enim male dici quod generatio est
actus naturalis cum quis generet si-
milem in natura. ergo est potentia naturalis
sed non dei quia deus non naturaliter pro-
ducit hominem quod est homo ergo illa
est potentia naturalis. Respondeo dicendum quod naturale
dicitur dupliciter uno modo dicitur naturale quod
habet a natura et secundum conditionem
nature etc. et sic multe habent potentias
naturales. alio modo dicitur naturalis potentia
que inest alicui per essentiam naturam ita
quod non per aliam naturam nec virtutem
nec conditionem. et hoc modo sola ista
divina est naturalis. Omnis autem alia a
deo est liberaliter data et liberaliter con-
servatur et adiuvatur ut agat et ideo
dicitur contraria. Et queritur de hoc quod
dicit quod vere et proprie dicitur virtutis
deus omnipotens videtur enim non verum
dicere quod non dicitur omnis sciens ergo
nec omnipotens. Et Matthei ult. data est
michi omnis potestas in celo et in terra
et de aliis videtur quod Matthei ... dicitur
si potes credere omnia possibilia sunt cre-
denti. Respondeo dicendum quod omnipotentia est solius
dei proprie quia dicit potentiam infinitam
que in nulla potest esse creatura nec in
Christo nec in alio secundum humanam naturam
et hoc melius patebit infra alibi
vero si dicitur de Christo omnipotentia intelligitur
secundum naturam divinam contrarie. Si autem
dicitur de creaturis quibuslibet est
accipienda pluralitas de mirabilibus etc.
ut ...

Quidam tamen de
sensu suo gloriantes dicunt
dicunt negare quod deus
possit. In hac parte intendit ostendere
dere quantum possit et quamvis suam
dei potentiam limitabat ideo intendit
in... unde hominis opinionis falsitatem
et hominis ponens falsitatem causa reprimitur
dei potentia et dividitur in hec tres
tres partes. In prima proponit sive narrat
eorum opinionem. In secunda
dissolvit eorum multiplicem rationem
per quas suam opinionem verificabant
bant argumentis. In tertia concludit et
confirmat veritatis assertionem que est
in hominis opinionis contraria ponit ibi
sicut veram quod deum multa posse facere et
prima et ultima parte continentibus
ultimis. media pars dividitur secundum
numerum rationum quas adducunt prima sum-
pta est a ratione boni et iusti et hanc
format duobus modis et ponitur ibi
non potest deus nisi quod iustum est et bonum
secunda sumpta est a ratione debiti et hanc
ponit ibi adducunt quoque alia di-
centes non posse etc. Tertia sumpta est a
ratione faciendi et dimittendi et hanc
format duobus modis ibi adiungunt
quoque illi dicentes etc. Quarta sumpta
est ex ratione scientie dei et hec ponitur
circa aliud adiungunt dicentes etc.
Quinta sumpta est ab auctoritate Augustini et
hec a duplici auctoritate et ponitur ibi
illius autem illi sententie. et in quo-
libet harum ponit primo ponit
obiectiones. secundo vero ponit solutiones
et partes manifeste sunt

Ad intelligentiam predictorum quo-
queritur de quantitate divine potentie
sive de infinitate. et circa hoc quere-
runtur tria. primo queritur utrum

potentia dei sit infinita / Secundo dato quod sic
concluditur contra ~~potentia dei~~ ipsa essentia
divina sit infinita sic potentia / Tertio
concluditur contra deus possit producere
opus infinitum / Quarto contra ratio
operandi sit infinita / prima quod respicit
infinitatem in possidendo secunda in
essendo tertia in operando quarta in
ratione operandi / primo arguitur quod
contra dei potentia sit infinita
et quod ipsa potentia simpliciter quod huiusmodi sit in-
finita sic obicit infinitum dicitur
quod non habet ultimum sed divina potentia non
ad posse non habet ultimum ergo etc prima
manifesta est 2a patet per commentatorem
in quadam omelia dicentis dicitur
quod posse eius non invenit non
posse ergo si semper invenit posse
semper quantitatem potentie comprehendibus
est ultra comprehendere ergo est infinita / Item
omnis potentia activa que potest in effectibus
infinitis est actu infinita divina potentia
huiusmodi est ergo etc / probatio minoris divina potentia
est pure in actu ergo habet totum
actualiter quod potest habere ergo si totum
est actualiter et nichil potest ei acce-
dere nec de novo advenire et po-
tentia ut potens se extendebat
ad infinita ergo actu est in se infi-
nitatem, unde patet quod divina potentia
numquam potest in tot effectibus quin ad alios
possit in plures ergo manifestum est quod
est infinita / Item omnis potentia que potest
in actu infinita si est omnino in actu
est simpliciter infinita sed divina virtus
est huiusmodi ergo etc / minor patet sic
sicut se habet potentia ad potentiam sic
actus ad actum sed actus infinitus
extendit finitum in infinitum ergo et
potentia potentiam ergo si potentia omnino in ac-
tu est infinita / minor patet quia

deus dicitur durare in infinitum et
est ultimum comparare in infinitum ergo etc
Item omnis potentia que potest super extre-
ma in infinitum distancia est in-
finita sed potentia divina est huiusmodi quod de
nichilo aliquid facit et inter ens et
nichil est infinita distancia ergo etc
Item omnis potentia que omnino indiffe-
rens est ab essentia est infinita sed
divina potentia est huiusmodi ergo etc probatio
minoris dicitur quando aliqua duo sunt
omnino indistincta ubicumque est unum
et reliquum ergo si potentia est omnino in-
differens ab essentia ubicumque est potentia
et essentia sed ubi est essentia ibi
est centrum potentie ergo ubicumque potest
potentia talis potest ut in centro ergo omnis
nulla potentia limitatur in centro suo sed
amplius posset sed divina potentia non
potest nisi potest quantum vult etc in in-
finitum ergo quantum est de se potentia sua
potest in infinitis operari sed potentia illa
est omnino indifferens et simplex ergo
idem est ibi latitudo et intensio ergo
si extensive est infinita et intensive
ergo omnino est infinita et hoc est quod
dicit philosophus in libro de causis quod
virtus unita magis una tanto ma-
gis est infinita, omnium ergo divina potentia est
infinitissima quia est omnino idem cum
sua origine ubicumque potest consequi in
sua origine ergo numquam invenit
non posse / Contra omne id quod est fini-
tum [illegible] est replere spatium sed
in divina essentia est replere spatium
quod est assignare ad quod non potest sicut
super omnium est ut actus [illegible]
et actus deformes ergo etc / Item quod
hic excedat ab aliquo est finitum
quia infinitum nullo modo exceditur sed
scilicet excedit potentiam respectu scibilium

perfectum enim est sed quia potentia sit cum
mala et non potest ergo etc. Item videmus
in potentiis creatis quod infinitas est a
materia sed finitas est a forma. Ergo cum
potentia dei sit omnino forma sine materia
nihil omnino habens impossibilitatis ergo sim-
pliciter est finita et nullo modo infinita.
Contra predictam opinionem est distinctio
infinita secundum commentatorem quia finitas unum
reducit ad aliud ut non coercitum fa-
cit coerce. et unum est finita ergo etc. Item
in deo quod aliud habet potentiam omnino indif-
ferentem ab actione sicut potentia divini fi-
landi circa liberas potentias ad actum
infiniti sicut ad operandum sine permanentia
nedum in infinitum est potentia et in-
omnia ad actus infinitos et unum ipsa
potentia est infinita in se ergo videtur. Pari ra-
tione divina potentia cum alia sit complexa
imago dei. Unde videntur rationes
predicte nihil valere. Primo dicendum quod di-
vinam potentiam est ponere omnino et in ac-
tu et in habitu infinitam. sicut probatum
est per effectum a posteriori quod habet effe-
ctum infinitum duratione et infini-
tos extensione. ad quos comparatur ut
activus primus et ut totalis causa. et
ideo habens in se plenam et perfectam acti-
alitatem respectu infinitorum. et ratio nunc
est quia habet totum quod unum est ha-
bitum est. et quod se habet quod ipsa infini-
ta sit a. Item dicit hoc quod a po-
[illegible] perfectionem summam cum minimorum vir-
tutis ab essentia. et per summam v-
irtutem primus virtutis liberis
est totalis potest et tam in extreme indi-
stincti in medio. et tam in summo
[illegible] in latus. et omnis [illegible]
nec est [illegible] in [illegible]
[illegible] nec [illegible] ad [illegible] effe-
ctus nec quantum ad veritatem. non

quantum ad saltitatem quod nulla
virtus creatura respectu durationis in-
finite est pure activa in non ne-
cesse est per divinam influentiam con-
servari. Et ideo nec quantum ad pro-
ductionem actionis. Unde licet infinita-
tem passivam [illegible] in recipiendo et
ideo nulla est actio infinita sed
solum in potentia et quod infinitum in potentia
pendet ex infinite in actu ideo
omnis infinitas durationis creature
et operationis pendet ex infinitate
virtutis increate. et hoc est quod dicit
philosophus in libro de causis. quod omnes
virtutes infinite pendentes sunt
per unam infinitam primam quod est virtus
virtutum. Et licet non est facile de sim-
plicitate sive unitate. Nam potentia
divina est omnino in se simplex et
omnino est essentia sive substantia
simplex omnino [illegible] ab illa est indiffe-
rens et ideo [illegible] unde est u-
nitissima et ideo infinita secundum virtutes
creature [illegible] nobilius potentia ergo
omnino simplex quod omnis talis po-
tentia respectum dependentie
nec fundatur in sola. omnino simplex
nec omnino est indifferens. quod nulla
creatura est sua potentia [illegible] non
licet. et ideo [illegible] deficit omnis crea-
tura a ratione summe simplicitatis et
infinitatis per consequens etc. Patet quod
divina potentia est infinita. et ratio in-
finitatis. et patet responsio ad ultimam
rationem [illegible] rationes
non valere. Ad primum ergo quod obicitur quod
[illegible] et quod [illegible] concessum
dicendum quod divina potentia est infinita [illegible]
[illegible] posse [illegible] respectu aliorum
posse est impotentia nec [illegible] est
infinita quod [illegible] ipsi cum

dicit^r q invenit tm vel excessu
dom q fm est qr excessus et
tumi rei attendit^r sm ea ad
que res se extendit z dna po^a
se extendit solu ad bona z qn-
tum ad ista nunqm plenum e sed
sm po^a nec qntu ad ista invenit
nit tm z ide rat illud pt ii
dici alit q duplr est loqui de
po^a z scia aut in se aut p com-
paracionez ad obiecta. Si in se
si una no excedit aliam qma qt
qnd scit pt scire z qtqnd pt
scit se posse vel p comparacionem
ad obm et est loqui dupliciter
aut sm forma sive speciem aut
sm num si 2m num sic cum
po^a possit infinita no excedit
a scia si aut sm forma sic
q po^a est rei bonorum tm exce-
dithe tum q hoc no sequitur
qn sit infinita z est exemplu si
qnis imaginet^r duas lineas in-
finitas plures sunt due qm una
q no habeat una infinitas sm
num s3 solu 2m longitudinem et
no sunt maiores vel longiores
due qm una. Silit in proposito
intelligit^r po^a cum de infinita rei
obiectoz sm num s3 non 2m qnti-
tatem q non pt in malo vel p-
vato. et p hoc patz primum z sm
qnus cum inveniat tm respectu
mali no tum respectu boni z ille
tum vel excessus po^e facit ad in-
finitatem q nolle posse s3 non
posse z ideo qnus hoc videatur
dare tm sm intelligendi 2m vei-
tatem no dat q quod no possit
mala hoc totum est pter imensi-
tatem virtutis. Ad illud qd obicit^r
q infinita est passio potentie ma-
tealis dom q hoc verum est de i-
finito p privacionem complecionis sive
complecti esse s3 no est verum de in-
finito p privacionem complecionis sive
complecti esse s3 no e verum de infi-
nito p privacionem limitacionis. primum n
est infinitas potencia passiva sive re-
ceptiva z istud primo inest m^e 2m
e infirmu actui. et ideo in illo solo
re est et pter qm tm e ~~tantum~~ actus
et actus purus z perfectissimus. Ad id
quod obicit^r q creatura pt supe eam
que sunt distant. dom q ens
et no ens no dicunt^r sunt dista-
na qr opponunt^r contradictorie s3 qm
nichil habent in re nec quantum ad
genus suum nec qntu ad genus
sibi accidens s3 quiescere z moveri. sive
moveri z no moveri q p eandem
accipit^r utroqz no habet terminum
sc ipsm subm motus z quietis et
ita no est distancia infinita nec
est simile. Ad illud qd obicit^r de po^a
creanti dom q cum uno modo dat
actum destructum. alio modo actum
primum scdm quod dat^r actum con-
sequentem sicut moveri et^c est ab
alia mediantibus potencis differen-
tibus ab ipsa essencia sm qd est ac-
tus primus est ab essencia aie ut in
racione forme no in racione agen-
tis. et pter hoc no q sidatur ibi
ee cum in operande sicut albedo
scripsa dealbat et itaq no neccesse
ibi n^c est excessus alionis ut a po^a
agente. Nos aut loquimur hic
de po^a ut agente z producente ali-
quid. pter quantitatem sit idem si
dicit aliqua inclinacionem vel re-
lacionem z ideo defectuositatem et ideo
privat simplicitatem aut p hoc privat
infinitatem. In deo aut non pt et
ideo racio illa no habet instanciam
rectre intellecti

Secundo queritur utrum essencia
sit infinita sive divina potencia
finitum ad esse. et quod sic videtur quia
nulla potencia nobilior est quam sua. sed divina
potencia est infinita. ergo etc. non est nobi-
lior nec maior sua ipsa est quam
esse infinitam. Item si aliqua duo se
habent sic dicitur sicut omnino idem. sed
unum est infinitum et reliquum. sed substancia
et potencia sunt idem et esse et posse. ergo
cum divinum posse sit infinitum et esse
et ita essencia. Item quandocumque ali-
qua duo sic se habent quod ad nichil
se extendit unum ad quod etiam non
se extendat reliquum si unum est in-
finitum et reliquum. sed ad nichil omnino
se extendit potencia ad quod non se
extendit essencia. nusquam deus
est facit tot quot eius sua posset
esse in tot. Item quod deus ... Si ce-
lum et celi celorum etc. Item omni fi-
nito potest aliquid cogitari maius.
infinitum ipsum. sed divina essencia est
ita bona et magna quod nichil maius
nec melius cogitari potest ab aliquo quia
non est deus. ergo etc. Item omne finitum
bonum melius est cum alio bono
quam per se tantum quia finito additum
finito facit maius. ergo si divina
essencia est finita maius aliquid
sibi additum erit quam per se tantum. ergo non est
perfectissima nec optima quod omnino
necessarium est dicere. Item omne finitum
bonum coniungit alicui equali et ...
... per duplicationem finiti ut patet in
linea. et hoc dico si idem quod duplicatum
facit maius hoc dico propter punctum.
sed ergo divina essencia est finita ...
nobilitate et bonitate. si duplex
bonitas ... ascendere alicui
pervenire ad bonitatem equalem

divine bonitati. hoc autem falsum et
impossibile. quod contra quia est proporcionalis
... et hoc dicit augustinus ...
de trinitate. ergo etc. ... ex quo sequitur
si quod divina essencia est finita ...
... finitum et infinitum ut patet
sunt passiones ipsius quantitatis.
sed essencia ut essencia non habet quan-
titatem molis. ergo si consideratur ut
in abstracto ... essencia. di-
vina essencia nec est finita nec in-
finita. Item omnis potencia ...
unum solum ita quod non aliud est potest
finita. ergo pari ratione omnis essencia
hec est enim solum ita quod nichil
aliud est essencia finita. sed divina essencia
est deus. et nichil aliud. ergo etc.
Item omne illud quod est finitum sive
veritati est simpliciter finitum et hoc patet
quia prima veritas iudicat de omni-
bus que sic est patet etc. in simili ut
hoc est album et nigrum et bonum ...
quod simpliciter bonum. sed divina essencia
est veritati divine cognitionis fi-
nita quia deus ipsam comprehendit et
novit perfecte. et quod sciret ut dicit
augustinus scientis comprehensione finitur.
ergo etc. Item nullum infinitum finit aliud
quia nil dat aliis quod non habet. ergo si
divina essencia est infinita. ergo nichil
finit. ergo nullus est finis. et si hoc
ergo nichil bonum. Item nullum infinitum
comprehenditur a finito. sed deus compre-
henditur a beatis quia aliter non essent
beati nisi deum perfecte cognoscerent ...
eius appetitus pervenirent ad amplius et
non quiescerent. et ita non essent beati.
sed ergo comprehenditur non est infinitus.
Item nulla perfectio est ... nobilior
quam infinitum dicit perfectionem
finitum dicit ... et hunc nobi-
lius deo est attribuendum patet ...

Primo ad hoc voluerunt quidam dicere
quod divina essentia sub ratione essentie
est finita, sed sub ratione potentie est in-
finita. Nam essentia nominat de-
um ut in se et sic est finitus, quia
perfectus finitus est quia eo exce-
dendit a finito vel a bonis. Et ac-
cipiunt propter essentie simplicitatem
quam signant totum esse. In-
quantum autem consideratur sub ratione
potentie sicut dicit respectum ad effe-
ctus et quia non est status ibi quia
semper est aliquid extra creatum(?)
dixerunt quod sub ratione potentie erat
infinita. Sed ista positio erronea sunt
manifeste. Nam ista duo sunt
incomposita quod potentia sit infi-
nita essentia existente simpliciter fini-
ta et quod idem sint omnibus(?), et quia
per eam rationem intelligendi est(?)
et quia ad quemquem se extendit
potentia sub ratione potentie et essentia
ut dictum est, et propter hoc dixe-
runt aliqui quod est infinitum sim-
pliciter et infinitum nobis et volue-
runt dicere quod tamen essentia quam
potentia est finita secundum veritatem quia
ea est ~~finita deo~~ finita deo quia
est veritas. Sed tamen utrumque nobis
est infinitum quia improportionaliter nos
excedit. Unde dicitur infinitus quia
nec loco nec tempore nec comprehensione
comprehenditur sicut dicit Damascenus. Sed iterum
ista positio non potest stare quia sicut superius
probatum est de potentia quod ipsa non est
statum in producendo, et iterum est
omnino actu, et ideo ponitur vere in-
finita sicut etiam probari potest de essentia
nam est tertio(?) quod omnino infinita sit ac-
tu. Et hoc concedendum est et tenen-
dum est tamquam verum, et quod magis
est consonum fidei que dicit deum im-
mensum et magis consonum auctoritatibus

scripture qui omnes dicunt ipsum in-
finitum. Unde Damascenus dicit quod deus
est quoddam pelagus substantie infinitum.
Magis est etiam consonum sententiis ma-
gistrorum, magis etiam consonum rationi.
Ad intelligentiam etiam obiectorum in
oppositum notandum quod infinitum dicitur per ab-
negationem finis. Finis ergo dupliciter
dicitur. Infinitum scilicet a parte inferius et sic
a parte finis et parte finis. Nam finis
dicitur dupliciter. Uno modo quod est comple-
mentum, et sic infinitum dicitur per privationem
complementi et hoc modo infinitum dicitur
in materia et in genere substantie et in aliis ge-
neribus et hoc modo non cadit in
deo quia ipse est perfectissimus. Alio modo
finis dicitur terminus sicut finis agri et
infinitum dicitur quod caret termino et fine
et hoc potest esse dupliciter secundum negationem
quia potest intelligi privative et negative
privative quia non habet terminum sed tamen na-
tum est habere propter hoc quod habet esse
limitatum, et hoc modo dicit complexum(?)
et non est in deo. Alio modo negative
quod non habet terminum nec est natum habere
et hoc modo ponitur in deo propter summam
simplicitatem. Ad primum ergo quod obicitur
quod infinitum est passio quantitatis dicendum
est quod sicut nomen quantitatis extenditur
ad quantitatem virtutis, sic nomen in-
finiti. Quantitas autem virtutis non tamen
attenditur quantum ad opus sed etiam
quantum ad nobilitatem valoris et hoc patet
quia ut dicit Augustinus in spiritualibus idem
est maius et melius. Ad secundum quod obicitur
quod est relatio ita quod non est ad(?) dicendum quod
aliquid comparari ad multa potest esse
dupliciter: aut secundum comparationem causalitatis
aut secundum comparationem indeptitatis(?). Compa-
rari multa sub ratione causalitatis sic
sunt infinito quam infinito secundum rationem
indeptitatis non. Unde quia

infinitum ideo se extendit ad multa
sed non sequitur quod sit multa. Unde
si essentia vel potentia competit secundum ra-
tionem independentis ad res nec est
plurium, unde nec potentia divina est a-
lie potentie nec essentia alie essentie,
si secundum rationem communitatis sic convenit
et potentie et essentie. Nam et sit potentia
que potest facere plura, sic essentie in plu-
ribus esse. Ad 4m quod obicitur quod
est finitus summe veritati, dicendum quod hec
est duplex. Aut non est finitum summe
veritati, quia veritas iudicat ipsum
esse finitum. Aut quia non excedit eius
comprehensionem. Primo modo non est deus
sibi finitus sed infinitus, vere enim
scit se esse infinitum. 2o modo est infi-
nitus quia se non excedit cum sit
infinitus. Ergo non valet argumentum et
est ibi fallacia secundum quid et simpliciter
non excedit in infinitum, ergo est fini-
tum simpliciter. Ad 5m quod obicitur quod
infinitum non finit, dicendum quod infini-
tum per privationem [illegible] non fi-
nit, sed infinitum per negationem limita-
tionis habet rationem finiendi, quia cum
sit summum in ipso est omnis status.
In hoc enim infinitas non repugnat
simplicitati nec complemento. Ad 6m quod
obicitur quod comprehendi, dicendum quod non
comprehenditur per inclusionem comprehendentis,
autem per perfectam visionem, dilectionem
et retentionem et hoc a parte comprehen-
dentis et non comprehensi, et ideo quod
perficitur res quiescit cum ultra
non attingat. Quod ultimo obicitur
solutum est. Obicit enim de infinito secundum
quod dicit privationem, sed [illegible] de deo
non dicit privationem sed rem sed solum
quemadmodum significandi et convenit ei sum-
ma potentia [illegible] dicit [illegible] infi-

quod habet summam et perfectissimam
actualitatem et in se terminos et
definitionis. Unde si dicas dei [illegible]
fine tamen secundum veritatem excludit
omnem terminationem

Sexto queritur de infinitate di-
vine potentie quantum ad opus. Utrum
videlicet divina potentia possit in effectum
actu infinitum, et quod sit [illegible]
hoc modo potentia se est proportionaliter ad
opus. Unde tanta potentia est in tanto
opere. Ergo et minor in maius et in-
finita actu in infinitum actu. Item
omnis potentia que operatur quod se tota
si est infinita producit infinitum cum
operetur ex sua tota virtute, sed divina
potentia cum sit simplicissima se tota
operatur. Ergo videtur quod producat effectum
in infinitum. Si tu dicas quod hoc non
potest esse propter defectum et limitationem
ipsius effectus. Contra, frustra est potentia
que non reducitur ad actum. Unde
et philosophus dicit quod frustra est potentia
activa cui non respondet passiva. Ergo
aut potentia divina frustra est infini-
ta aut ei respondet effectus infinitus,
et potentia passiva infinita. Item omnis potentia
potest se ipsam manifestare. Ergo divina potentia
cum sit infinita per suam infinita-
tem manifestare. Sed infinitas non
manifestatur nisi in effectu infinito.
Ergo etc. Si tu dicas quod manifestatur
in productione filii et spiritus sancti. Contra o-
bicitur quod spiritus sanctus habet potentiam infini-
tam. Ergo potest ipsam manifestare sed
non in productione persone infinite. Ergo
in productione creature. Item omnis potentia
potentialis in se sed deus est potentia
infinita, ergo infinita potentia est [illegible]
ergo positivo quod deus infinitum faciat
nullum actum inducere sed deus

et omne illud quod non est incompossibile
posse vel facere, ergo deus potest facere quod
sint infinita actu. Item a producetur a
omne possibile, tunc quero a aut
est finitum aut infinitum. si finitum
et deus non potest nisi a, ergo non potest
nisi finita, ergo potentia eius est finita
sed infinitum [illegible] deus potest facere aliquid
actu infinitum. Item continuum est divisi-
bile in infinitum. quero utrum deus
possit reducere potentiam continui ad
actum. si non potest, ergo potentia continui
excedit potentiam dei, quod est absurdum.
quia tunc potentia divina esset finita. Si
cum potest reducere ad actum omnino,
sed hoc non est nisi sit actu di-
visum in partes infinitas, ergo etc. quod
non possit in effectum infinitum [illegible]
infinitus videtur, quia in infinito simpliciter
nichil est maius, ergo si produceret
effectum infinitum, tunc [illegible] nichil
esset maius, ergo deus non est maior.
Si ergo hoc est summe nobilitatis
in deo quod nichil possit ei equale
producere. Item effectus est [illegible] nobili-
tatem divine potentie, ergo etc. Item omne
quod est actu infinitum est summe
simplex. nam si est aliquid com-
positum, tunc est ibi [illegible] et li-
mitatio. Si ergo deus produceret effe-
ctum infinitum illud est simplicissimum
sed in simplicissimo [illegible] est [illegible]
bonitatis et potentie, ergo si effectus
infinitus est in potentia et bonitate, ergo
summum bonum, ergo non bonum preter deum
ergo nec a deo, quia [illegible] preter summum
[illegible] est [illegible] et [illegible] est finis
quod et primum principium, ergo si est infi-
nitus non est a deo, ergo non est effectus
eius. patet etc. Item si deus produceret in effe-
ctum actu infinitum [illegible] virtutem
posset in aliud si non, ergo in agen-
do amitteret potentiam et sua potentia
agendo debilitaretur. si ergo potest in effe-
ctum aliud consimilem illi, Esto quod
faciat ponatur, ergo isti duo effectus
sunt consimiles in natura, ergo sunt
in eodem genere. ergo si sunt in eodem
genere, tunc [illegible] aliquid in pluribus
que conveniunt et aliqua per que
differunt, ergo componuntur ab aliquo et
actuantur per aliquid, sed omnia talia sunt
finita, ergo etc. Item quod non posset facere
infinita actu omnis quia non sunt
plura infinita, ergo si produceret infinita
actu non posset producere plura, ergo
deus est impotens, sed nichil potens
facere deum impotentem, ergo etc. Item
ubi est infinitas actualis ibi [illegible]
ubi deficit [illegible] et ordo et distinctio
sed divina sapientia non pateretur deum ali-
quid facere [illegible] in numero et [illegible] sua, ergo etc.
Respondeo dicendum quod duplex est infinitum scilicet
actu et in potentia. infinitum in potentia potest
deus facere et facit. infinitum in actu
non potest facere nec facit. non potest in-
[illegible] quia nec [illegible] sibi nec convenit
creature, sibi non convenit, cum enim
summe bonum sit non potest aliquid fa-
cere nisi bonum. et ideo non potest facere
nisi rem ad se ordinatam. cum ergo
ordo presupponit numerum et numerus presup-
ponit [illegible] quia non ordinatur
ad aliud nisi numerata et non numerantur
nisi limitata, ideo necesse fuit deum
facere omnia in numero pondere et men-
sura. non aliter facere potuit nec potest
nec in infinitum nec infinita in actu.
Respondeo est [illegible] quia hoc illis non con-
venit creature infinitas. si in ac-
tu est actus purus. alioquin si aliquid
aliud habet de limitatione et acta-
tione est finitus. sed quod actus est purus
est suum esse per essentiam et in [illegible]
tale accipit esse ab alia essentia

nec ex nichilo. Si igitur creatura co
ipso quod creatura aliunde est et ex nichi-
lo nullo modo potest esse infinita, et si non
potest vna esse infinita nullo modo possunt
esse infinite secundum numerum quia necesse est
illas plures ad aliquam vnam re-
latiuam reduci. sed infinita ad fi-
nitum reduci est impossibile. patet ergo quod
et quod ad aliquod finitum infinita redu-
cuntur. patet quia necesse est ponere or-
dinacionem in creaturis non tantum ad deum
sed eciam ad se inuicem. summa igitur
bonitas est quod non decet deum facere
creaturam que ordinem habeat et men-
suram. et racio est quia proprie creature
necesse est omnem realitatem esse limita-
tam eo quod ex nichilo et creatura quod com-
posita est. Ad 4 ergo quod obicitur quod po-
tencia potest in infinitum effectum sine operibus
dicendum quod est operis operans et opus opera-
tum. operis operans ut creator. operis
operatum ut creatura. dicendum ergo quod opus
operans est infinitum sicut ipse creator sed
opus operatum necesse est esse finitum
secundo ergo obicitur quod opus proporcionaliter
potest si intelligitur de opere operante
sine de actione generaliter verum est. si autem
intelligitur de opere operato non est veri-
tatem nisi causa et effectus se habent
per vniuocacionem et sunt vnius generis
hoc autem non est hic. Ad aliud quod
obicitur quod deus operatur ex tota potencia
dicendum quod agens ex tota potencia quoddam
agit per naturam et hoc agit quantum
potest et tamen quantum ipsi est vbi est
productio filii. quoddam agit per deli-
beracionem et voluntatem et tale non
agit nisi secundum ordinem et quantum
vult. vnde ex eadem potencia facit ma-
gnum et paruum et sic agit deus. Ad 7
quod obicitur quod finita est potencia que non

requiritur ad actum verum est de
potencia que complet in actu sed di-
uina potencia non complet per actum
et ideo non est finita et si non ha-
beat potenciam passiuam concurrentem
tamen illa perfeccio intelligitur non habe-
re voluntatem in potencia que potest infinita.
Si intelligitur quod omnino requiritur ad
actum requiritur tamen et reduci potest
secundum partem et ideo non est frustra. Ad
aliud quod obicitur quod diuina potencia cum
sit infinita debet suam infinitatem
manifestare in infinito effectu. dicendum
quod deus suam infinitatem manifestat
in infinite secundum potenciam sic patet. quia
sic semper non stabilis est immutabilis
duracio manifestat eternitatem infini-
tam. In infinito autem secundum actum
non potest manifestari simpliciter quia non
decet sed proporcionaliter quia cum in-
finitum excedit non ens, et faciens
ex nichilo facit ens. inter que est
distancia infinita. Vnde omnem diuina
potencia dicitur infinita triplex duracionis
infinitate, operis intensitate et
effectuum generalitate siue numerositate.
prima manifestatur per infinitam dura-
cionem sed non simul actu infinitum
in potencia. 2a per creacionem de nichilo vbi
est distancia infinita per omnimodam
improporcionem. tercia manifestatur
per ... per ... quia
tot facit et adhuc potest plura. et
non tot facit quin adhuc possit in
plura tamen hoc manifestum alia in-
finitate duplici manifestata et in-
patet quod non oportet quod sit infinita
actu, et in diuinis sicut dictum est
quod virtus patris manifestatur in pro-
ducere verbi et per quod ymmo tota virtus
diuina cum virtus plena et perfecta

sit una et equales sunt in virtute
Ad 1m quod obicitur de potentia quod sit possi-
dam quod est possibile a potentia infinita et possibile
simpliciter potentia simpliciter possibile eam potentiam fini-
tam sit possibile quod omnis sit esse ad actum
reductum sed possibile simpliciter potentiam infinitam
non sit possibile quod semper est in reductione
et nunquam in reductum esse. Ad illud
quod obicitur quod A appellatur omne id quod
quod quicquid creatum a sit finitum vel
infinitum dico quod infinitum sed non est
infinitum actu sed potentia et ideo non sequitur
quod si deus possit A quod possit creatu-
ram infinitam. Et si dicatur ponatur
quod deus faciat A deinde quod non est
possibile esse perfectum. Ad 3m quod quantum
virtus possit potentia continui reducere
ad actum dicendum quod sicut potentia in continuo
passiva infinita est ad divisionem
sic in deo activa infinita. Unde sicut
continuum sit divisibile in infinitum.
tamen impossibile est quod totaliter sit divi-
sum aliquid non esset infinitum sic
divide in infinitum est possibile ad ac-
tum reducere sed sicut impossibile est
divinam potentiam terminari ita impos-
sibile est quod sit in uno divisibile.
Unde deus per potentiam continui reduci-
tur ad actum sed sit esse in conti-
nuitate et semper in reductione ita quod
nunquam plus extendat se potentia quam
divina actio sed tamen continuum nunquam
sit esse in reductum. Sed sicut nec deus
in reduxisse concedendum ergo quod im-
possibile est quod sit aliquid actu infinitum
nisi solum deum et eius potentiam
et hoc est quod dicit hugo de sancto
victore sicut eternitatem dei non equat
tempus nec immensitatem locus sic nec
sapientiam scientia nec bonitatem

bonum nec potentiam opus. Unde quando
dicitur quod deus sit facere infinita
nobis infinitas. Ita potentiam non continet
opus. Unde aliquando dicitur hanc
continuum sit dividi in infinitum quia
illa determinatio sit determinare hoc
verbum sit vel hoc verbum dividi
quocumque non distinguitur semper in-
telligendum est infinitatem actualem
esse primum solius dei

Quarto et ultimo queritur de in-
finitate divine potentie infinite ad ea
tenentem comparandi et queritur utrum
ratio operandi se extendat in in-
finitum. Et quod sic videtur quod infinitus
deus sit venerabilis sit et potest
infinita ergo venerabilis sit. Et si hoc
ergo ratio operandi eius potest se exten-
dit ad infinita. Item sicut se habet
ratio sciendi ad scientiam ita ratio pro-
ducendi ad potentiam sed quia divina
scientia est infinita ideo habet in se ratio-
nes infinitas cognoscendi. Ergo cum
divina potentia sit infinita similiter et ra-
tiones producendi habet infinitas. Item
ratio operandi in deo non est aliud quam
bonitas et sapientia sed sapientia et boni-
tas est infinita ergo ratio operandi. Item
ratio operandi in deo non est aliud
quam deus sine divina essentia quod
dicitur illa ratio sed divina essentia
infinita ergo et ratio operandi. Contra
potentia se extendit ad opera quam congre-
gatum cum vel cum omittit de
libris ipsis ratio exigit. Si ergo ratio
se extendit ad infinita ergo quod videtur
quod divina potentia producat infinita quod
falsum est. Et ratio operandi est ipsa
ars et dispositio sed dispositio non est
nisi finitorum ergo ratio operandi

non est nisi finitorum / Et ratio operan-
di est ipsa divina iustitia quia cum sic
vere bonum iustum et verum. Sed iustitia
non est nisi finitorum. ergo finitorum videtur
quod ratio operandi sit, et obicitur de
potentia que similiter est ratio operandi et
est in plus quam potentia respectu ma-
lorum et tamen non est respectu infinitorum.
Si tu dicas quod dispositio vel potentia vel
iustitia non complectitur plenam [illegible]
per quam potest operari divina potentia. Contra
si non totam complectitur. ergo divina
potentia sine hiis potest rationabiliter operari.
ergo potentie est denuo operari preter disposi-
tionem potentiam sed nullus talis operatur
sapienter nec recte ergo etc. / Respondit magister
quod totam complectitur rationem. Propter quod sic
dicit magister in littera quam voluit dicere
quod ratio divine potentie est finita. et ex
hoc voluit ostendere potentie limitatio-
nem quod nihil potest facere nisi ex optima
ratione nec diminute. tunc quod non potest
facere nisi potentiens nec iniuste. et cum
tamen hec infinita sint ut infinita eorum
que facit ostendit divinam potentiam non
posse alia quam que facit. sed hec positio
est erronea sicut ostendit magister in littera
quod nobilitati divine potentie derogat cuius
immensitati limitationem. et dicitur fuisse
magistri petri balardi. Propter autem hu-
iusmodi [illegible] fuit quod nescierunt
distinguere rationem potentie et actus eius.
Actus enim potentie duplex est, unus per
modum habitus scilicet posse, alius per mo-
dum actus scilicet operari. Dicendum ergo quod si
verum ratio divine potentie sit infinita.
Dicendum quod sicut est duplex actus ita
duplex potest accipi ratio respectu actus
primi est posse, accipitur enim ratio in
habitu sed divina scientia et divine

bonitatis condecentia. et hec ratio
se extendit ad infinita quemadmodum
et ipsa potentia respectu actus primi qui est pos-
se, respectu vero actus qui est facere
accipitur ratio in actu scilicet divina dispo-
sitio potentia sive [illegible]
nihil enim facit nisi quod disponit et
[illegible] nullam rem guber-
nat nec regit aliter quam natura eius
sine iustitia [illegible] exigit
secundum hanc distinctionem patet responsio ad
primo questionem et ad rationes indu-
ctas. quedam enim procedunt secundum unam
viam quedam secundum aliam / Ad illud
quod postea obicitur de iustitia dicendum de iu-
stitia secundum quod dicit condecentiam
divine bonitatis et potestatis et est ge-
neralis ratio que complectitur totum
posse sed inquantum connotat exigen-
tiam a parte materie sic non comple-
ctitur totum posse nec totum agere.
Inquantum vero connotat condecentiam
bonitatis respectu [illegible] in
actu sic complectitur agere sed posse
non. dispositio similiter et potentia agere
complectuntur. sed non posse. sed agere
est respectu finitorum sicut et illa sed
posse est respectu infinitorum. / Ad
illud ergo obicitur tamen quod deus potest sine ad
rationabiliter operari. dicendum quod falsum est
nec sequitur ex illo. quamvis enim deus
non possit plura quam velit non non
potest operari sine voluntate quia nihil
posset facere quod posset velle sic et
preconoscere sic et disponere. verum est in
potentiam excipientem illis adequari
scilicet disponi et voluntati. sed non excipit
de potentia ut potente. ideo non sequitur
quod possit facere sine illis

[I]n parte ista sunt dubitationes
speciales. Et primo de expositione
magistri qui dicit: Tertius autem
articulus duplicem habet intelli-
gentiam accipientes, unam secundum quod denotat
duplicitatem termini non potest deus nisi
quod iustum est, quod hoc verbum est potest
significare iustitiam que est vel in-
stantiam que esset si deus faceret
hoc cum nichil videtur quod si dicatur
iustum est hoc intelligitur necessario esse
ut nunc stat in proposito, pro
alia termini multiplicitas quod hoc
verbum est potest dicere prius ut nunc
vel simpliciter et ita iustitia que
nunc est vel que esset si res fierent.
Tertio alia termini multiplicitas potest assig-
nari a parte rationis, primo a ratione ampliati-
onis cum hoc verbum meruit pro se di-
ctum dicat prius ut nunc. Sed qui
addit determinationem potest stare pro prius
simpliciter ut puta si dicatur de equo
latente in stabulo iste equus be-
ne currit. Et ita potest esse de hoc verbo
est ratione eius quod additur bonum
et iustum aliter potest assignari a parte
ampliationis termini verbi potest quia si
ampliatio termini verbi potest totum
dictum respiciat utrumque ampliatio ca-
dat sub ampliatione ita dicatur prius
simpliciter. Si autem cadit quod se dicat
prius ut nunc et secundum hoc accipitur
duplex sensus quem magister assignat.
Tertio modo potest assignari ratio a parte
eius quod est nisi quia potest teneri ex-
ceptive vel consecutive. Si exceptive
tunc stat actus sine exceptivum
pro prius ut nunc et est sensus: non
potest deus quod iustum est, id est nichil
potest deus preter hoc quod est iustum,
vel potest teneri consecutive et tunc
notandum est quod hoc verbum est teneatur
simpliciter quod verum est quod sumitur in con-
ditione ampliatur ad omne tempus et
tunc est sensus: non potest deus nisi quod
iustum est, id est nisi sit iustum et am-
pliatur ibi ad omne tempus. Quod quamvis
cum tamen accipiatur loquendo vero in-
complexum est. Ad evidentiam de hac expositione
magistri: potest stare pro potentia sed non pro in-
stantiam quod iustitia stat ibi pro voluntate.
Videtur cum male dicat quod nichil potest
deus facere quod non possit velle. Ergo si
iustitia dei est voluntas omne quod
potest simpliciter potest de iustitia et consequenter
se posse posito esse non sequitur im-
possibile. Si ergo deus potuit pro potentia
Loth subvertere sine combustione ponatur
tunc quero aut hoc fuit iustum
aut non. Si sic, ergo potuit pro iusti-
tiam; si non, ergo fecit contra iusti-
tiam, ergo iniquum est, quod est omnino impossibile.
Praeterea dicendum quod iustitia non stat ibi pro
voluntate divina simpliciter considerata,
sic enim potuit velle quod et potuit
facere, sed stat ibi pro voluntate presuppo-
nente merita et volente retribuere secundum
merita. Et quia Loth non meruerunt sub-
mergi ~~quando fuit~~ cum illis peccatori-
bus non potuit iuste submergi quantum
fuit de exigentia meritorum. Nichilominus
tamen potuit deus hoc facere
quod ex hoc laudem suam et Loth
utilitatem potuit elicere cum non sit
malum sed vere iustum affligere,
sicut cum hoc deus facit ad bonum
suum et per hoc patet. Praeterea ad aliud quod
obicitur posito cum quod hoc factum fuit
ponitur tunc iustum fuisse quantum
ad voluntatem licet non quantum
ad merita. Conclusio enim exigentiam

infinitam deus potest facere et facit de-
xtera glosa quod facit cogitabam propter iu-
stitiam non fecit propter clementiam
Tercio queritur de hoc quod dicit Et hoc
verum quia propter convenit deo nisi for-
te dicatur ex promisso. videtur male
dici quia sicut qui debet ex promis-
se obligatur ne incidat in iniusticiam
ita qui debet ex promisso si non
reddit incidit infidelitatem. ergo deus vel
est obligatus ergo et vel et proprie est de-
bitor. Respondeo dicendum quod debitum ex promis-
so est debitum proprie quod fit voluntarie
velit enim nollet obligatus est qui
accepit beneficium si unde generat bene-
ficio debitum aliud ex promisso quod
est mere liberalitatis et debitum quod
sequitur largitatem promittentis et ideo sim-
rem plus habet de ratione gratie quam
debiti et hoc modo deus est debitor
hoc modo non ex sua enim liberalitate
promittit ut alliciat sed nil recipit
vel obsequia nostra non accipit
propter indigentiam ideo ratio debiti
sui quod obligacionem dicit proprie in deo
non cadit. Si autem abutamur no-
mine ut debitum sonet condecen-
ciam bonitatis dei sic recipitur
in deo. Tercio queritur de hoc quod dicit
Ea eadem ratione manente potuit ali-
quid facere et ista diminutione. videtur enim hoc
esse falsum quia Augustinus dicit quod alia ra-
tione creditur est homo et alia ra-
tione creditur est equus ergo alia et alia
racione sunt opposita ergo eadem ra-
tione manente non potuit facere
opposita. Respondeo dicendum quod magister vocat
hic rationem rationem dei essenciam et
sicut deus est summe quando deus no-
vit omnia ideo potest scire opposita
sine mutacione sic et ita etiam

et de voluntate vel non intelligitur
voluntatis mutari quod deus potest vel-
le quod non vult sed aliquod volitum
ad ipsum comparatur ipsa una et eadem
et immutabili remanente sed aliquo
comparata sine [illegible] a[illegible] et a[illegible] et ita in-
telligit magister. Tercio queritur de hoc
quod dicit hec autem que de potencia
facile determinari potest. pro eo que su-
perius dicta sunt. pro quod determinatur
superius dictum. videtur enim argumen-
tatio nulla, si enim deus nichil potest
operari nisi illud prescit et non pre-
scit nisi quod facit ergo etc. et dicendum
est ad hoc deus potest prescire plura
quam prescit sic potest plura operari vel
[illegible] plura est quod potencia dei potest
esse cognoscit non est et ita deus
potest facere id. et cognoscit non esse [illegible]
est et ita deus potest illud non facere
et nunquam poterit aliquid facere sine
prescientia. et hoc manifestum est quod non
est necesse deum prescire quod prescit
scilicet in hoc esset tunc impossibile esse
deum aliud facere quam illud quod facit
et hic est error manifestus. Item
queritur de hoc quod dicit. An pu-
tandum quod non possumus rogare precem de
videtur enim illud non esse bene dictum
quia aut pater volebat dare aut non
si volebat et Christus non volebat ergo
in voluntate discordabant. Si autem
nolebat et Christus poterat petere ergo po-
terat a voluntate patris discordare
ergo peccare quod est contra naturam apertam
Respondeo dicendum quod pater volebat dare et
Christus nolebat petere sed pater poterat
velle et Christus similiter petere et ita si
discordaret tunc aut discordancia
esset si Christus posset petere et pater

non posset velle / quod autem deus
possit aliquid velle quod non velit contrarium
est / Et quilibet de hoc quod
dicat, secundum magistrum dictum est non potuit
iudam suscitare in merito. Ex hoc
videtur quod deus possit salvare iudam
quo pacto voluit damnare petrum
Contrarium instans [illegible] negare [illegible]
potest quod nec facere contra iusticiam sim-
diceret quod non potest hoc contra posset
deus destruere omnia que fecit
[illegible] manus est quod mirabiliter fecit hoc potest
propter aliqui distinguunt hic potentiam
dei duplicem dicentes deum posse de
de potentia absoluta etc. potest iudam sal-
vare et petrum dampnare autem de potentia
ordinata etc. non potest. Sed hec distinctio
non videtur esse conveniens quod nichil
possit deus quod non possit ordina-
te posse enim inordinate facere est
non posse sicut posse peccare et posse
mentiri / unde nec potentia absoluta
nec ordinata potest mentiri / aliter
dicunt quod potest salvare iudam sed
non dampnare petrum quia misericordia eius
super omnia opera eius et misericordia eius
superexaltat iudicium et salvare
iudam esset super bonitatem nature
sed dampnare petrum esset crudelitatis
maxime. Sed tamen ut deus sumere
in suis sic sumere minoris sicut
non potest facere contra misericordiam sic nec contra
iusticiam. Ideo aliter dicunt alii
quod deus neutrum potest et hoc non dero-
gat eius potestati quia esset utrumque iniu-
stum et inordinatum revocare quem
finaliter dampnavit et qui finaliter
dampnari meruit nec est simile
de traiano quod deus sic dispo-
suerat ad honorem sanctorum suorum et
tunc eciam aliqua specialia facere. Illo modo
illa traiani et dampnatio liceret

sunt quod illos inferiores finaliter vide-
bit sunt tamen divinam disposicionem et
solum salvo alia etc. Sed tamen quis hoc
audeat dicere quod deus de iusta hoc
disposicione potuit quod sic disposuit de
traiano et quomodo generaliter posset omni-
bus facere quod probavit fecisse unum et
item Augustinus dicit quod deus ipse unalo
bona voluntate posset dare et propter
hoc dictum quod quis diceret verum deus
posset salvare iudam et dampnare
petrum dictum quod aut recipies salvus
meritis aut non salvus. Si salvus
meritis sic dico quod non posset hoc
enim includit dicere et contrarie. Et si inspi-
cere verum deus posset inducere
iuste quod quidem absque dubio deus
non potest. Si autem intelligatur non sal-
vus meritis sic absque dubio posset
salvare iudam auferendo per gratiam pec-
cata et demitta et dando merita
petro autem non potest dare mala merita
sed tamen sic liberaliter dedit gratiam et
naturam potest auferre utrumque et alium
tunc et tunc petrus posset peccare
et deus equaliter punire sic ut deus
liberaliter dedit bona voluntatis pec-
cata eius liberaliter remisit et ~~patet~~
~~obiecta~~ et sic patet ad omnia obiecta

Vnc illud restat

d. xliiii

Discutiendum utrum melius
Supra egit magister de dei potentia in
comparacione ad potentiam suam scilicet et quan-
titatem. Hic tercio agit de potencia
quantum ad modum sive qualitatem rei
et hec pars habet duas partes. In prima
magister agit de potentia quantum ad qua-
litatem possibilium que quidem est
maior et minor bonitatis. Secundo quantum
ad qualitatem potencie que quidem est immu-
tabilitas ibi Preterea solet queri utrum
deus etc. Prima pars habet duas

in prima querit utrum deus mundum
potuerit facere meliorem. In 2a utrum
res quas facit possit facere melio-
ri modo quam alio modo et hoc ibi
post questionem est etc. ubi agit quantum
ad modum. Circa quesita solet
utrum deus etc. Hec est 2a pars ubi
querit de divine potentie immutabilitate
querens utrum deus possit quicquid
potuit. et dividitur hec pars in duas. in prima
ostendit quod non possit quicquid potuit
et hoc facit opponendo. in 2a vero pro-
ximam assertionem solvendo ibi ad
quod dicimus quod scit omnia semper

Ad intelligentiam predictorum notandum
queritur de modo sive qualitate
divine potentie et circa hoc queruntur duo
primo queritur utrum deus mundum
potuit facere meliorem. 2o queritur
de immutabilitate divine potentie utrum quod semel
potuit deus semper possit. Circa primum
inquirendum quatuor. primo queritur utrum
deus potuit facere mundum meliorem
quo ad suam partium integrationem.
2o utrum potuerit ipsum facere melio-
rem quantum ad ordinem partium. 3o
utrum potuit facere mundum ampliorem.
Ad quod dicitur potuit facere mundum me-
liorem quo ad suam partium integra-
tionem ostenditur sic partes integrantes
mundum sunt finite bonitatis et in-
tensive et extensive. sed omni finito
potest aliquid maius et melius cogitari. sed
deus potest plus facere quam homo pos-
sit intelligere. ergo etc. Si tu dicas quod
mundus non potuit amplius capere hoc
non solvit quia deus facit capacita-
tem ergo maiorem potuit capacitatem
dare cum eius potentia sit infinita. Item
suprema creatura in universo est fini-
ta ergo distat a deo in infinitum
sed in distantia infinita est ponere

gradus infinitos ergo ultra bonitatem
cuiuslibet est intelligere creaturas
gradus bonitatis habentes et quibus
potuit decorari mundus ergo etc. Item
constat quod deus potuit facere mundum
ex partibus maioribus mole ut ce-
lum amplius sine locus et tamen
locatum ergo si potuit facere maius
mole. eadem ratione et maius virtute
et si hoc ergo simpliciter melius. Item
materia se totam capax est forme
nobilissime ut patet. Si ergo deus
dare potuit quod non est materia potuit capere
ergo potuit dare toti materie. et in di-
versis partibus perfectionem forme no-
bilissime ut puta rationalis anime ergo
potuit facere mundum qui constaret ex
solis substantiis rationalibus et si hoc
tunc mundus haberet omnes partes suas
secundum meliores ergo etc. Item Anselmus
in li. de li. ar. quicquid in vera ra-
tione melius tibi occurrerit scias
deum fecisse deum tamen bonorum omnium
conditorem non esse ante quod ratio
tua cogitans non potest. reperiri tamen
potes aliquid melius in creatura
cogitare quam creature artifex perfecit
ergo non est aliqua creatura nobilior co-
gitari que non sit de constructione mundi.
Item Augustinus xi confessionum domine fecisti
duo unum prope te aliud prope nichil
scilicet angelicam creaturam et materiam pri-
mam. sed non potest maior ambitus
cogitari quam a propinquitate dei ad
nichil. ergo non potuit fieri mundus
qui natus esset amplecti plures
naturas rerum. ergo non potuit mundus
fieri melior quantum ad capacitatem
sed consistit capacitatis illam non
esse vacuam quantum ad aliquid par-
tium. alioquin vero mundus perfectus
esset nec omnia sunt perfectum

dici posset quia nec iste plus recipe-
re nec alius capacior potuit fieri. Et
materia prima est creata in summo gradu
possibilitatis et imperfecta obedientia re-
spectu creatoris. Ergo si capacitas ipsius in-
tenditur secundum suam possibilitatem
et obedientiam quam habuit ad deum
et in summa possibilitate et in summa
obedientia est creata, ergo creatura quantum
ad capacitatem non potuit fieri me-
lior. Si ergo dedit deus omnino
quantum capax erat, ergo nullo modo po-
tuit fieri melior. Item quantumcumque
creatura fiat bona necesse est aliquem
ponere statum ita quod creatura nullo modo
possit fieri melior in nullo dero-
gando divine potentie sed quia ratione
statur in aliqua specie creature specia-
lis, nulla igitur creatura vel species
potest illa fieri nobilior et si optimum
in genere est melius optimo in
alio et simpliciter hoc illo melius.
Ergo si optimum in omni genere est optimum
omnis creature que posset esse crea-
tura et simpliciter mundus iste est
ita bonus quod eo non potest fieri melior
Item quantumcumque creatura fiat bona ne-
cesse est aliquem ponere statum ita
quod creatura nullo modo possit meli-
or in nullo derogando divine potentie
sed quia ratione statur in aliqua specie
creature specialis, nulla igitur crea-
tura vel species potest illa fieri nobi-
lior et si optimum in genere est me-
lius optimo in alio et simpliciter
hoc illo melius. Ergo si optimum
in universo est optimum omnis creature
que posset esse creatura et simpliciter
mundus iste est ita bonus quod eo non
potest fieri melior. Propter quod dicendum quod exces-
sus bonitatis specialis in rebus potest
attendi dupliciter aut quantum ad spe-
ciem vel nobilitatem et gradus et sic

dicitur quod species hominis melior est
et nobilior specie asini. Aut quantum
ad esse prout consequitur additionem sive
augmentum. Sic dicitur quod marca auri
melior est uncia, non quia nobi-
liorem habet formam vel essentiam
sed quia plus habet de auri substan-
cia et per hoc de bonitate et valore. Dicendum
ergo primo quod deus potuit mundum
facere meliorem quantum ad secundam proportionem.
Si tamen intelligas de excessu quantum
ad primum modum quod mundus constaret ex
melioribus et nobilioribus creaturis
dico quod iste mundus qui est nunc non
potuit fieri melior quia non esset iste
sed alius. Sic si iste qui factus est
homo fuisset factus asinus non esset
ille qui est, quia tamen posse eius
arctatum non est nec limitatum non
in deo quare non potuisset mundum
facere meliorem hoc genere melioritatis.
Si autem intelligas quantum ad secundum
modum sic dico quod non solum alium
verum etiam hunc potuit facere me-
liorem sic et maiorem. Si fecisset
non esset alius sic posset facere quod iste
puer esset ita magnus ut gygas
et plus haberet de substantia et virtute.
et tamen non esset alius quam est. Con-
cedo ergo rationes probantes quod deus
simpliciter potuit aliud mundum quantum
ad secundam proportionem fecisse meliorem.
et etiam hunc quantum ad magnitudinem
corporis et virtutem non tamen quantum
ad creaturarum nobilitatem maiorem.
et hoc vult augustinus dicere in premissa
auctoritate de li. ar. quod nulla essentia
nobilior potest cogitari esse in hoc
mundo rationabiliter que non sit ibi
nam si cogitas meliorem esse perfectionis
vult secundum bonum aut secundum totum eam
non istum mundum cogitas sed aliud.

Si sim[pliciter] p[ar]tem. tunc g[ratia] tollis ordinem
et p[er]fectionem de hoc mundo ut si cogi
tas q[uod] deus fecisset lunam ita lumino
sam ut est sol vel talem sicut celum
n[on] convenienter cogitas q[uia] p[ro]ximus con
s[ider]ans n[on] cum essent omnia si essent
equalia et hoc est q[uod] dicit Aug[ustinus] in
li. de li. ar. n[on] est vera r[ati]o s[ed] in
vida infirmitas cum aliquid melius
faciend[um] fuisse cogitaveris iam nil
aliud inferius fieri velle tamq[uam] si
p[er]fecto celo nolles t[er]ram factam et ve
[ro] omnino inique cogitaveris. et patet
ultimo dicend[um] ad p[ri]mam p[ar]tem et soph[ism]a
sicud p[ro]ces q[uod] hoc q[uod] non competebat
universo ut una s[e]c[un]d[u]m se totam p[er]fecta
esset forma nobilissima / ad illud
quod obicitur in contrarium p[er] auctoritatem
Aug[ustini] de li. ar. iam patet responsio q[uia]
intelligit de hoc mundo et de me
lioritate s[ecundu]m ordinem ut p[atet] ex textu
ad i[llu]d quod obicitur q[uod] summa distan
cia est in universo dicendum q[uod] p[ro]pe deum
p[ot]est dupliciter intelligi s[cilicet] q[uan]tum ad imme
diatam receptionem et inclusionem in de
um aut q[uan]tum ad summam unitio
nem et assimilationem p[ri]mo modo est na
turalia p[ro]pe deum simpliciter secundo
sed 2° modo n[on] nisi in comparatione
quia magis est dissimilis p[er] solis
ipsius defectus q[uod] exprimit i[n] similis
dicitur distat. et ideo maior p[ro]
pinquitas est nobis cogitabilis et deo
possibilis q[uam] prius nunc non possit
ad i[llu]d quod obicitur q[uod] n[on] est creatura
in omnimoda possibilitate dicendum q[uod]
possibilitas obesse deus in nulla crea
tura completur totaliter q[uia] hoc est
s[ecundu]m omnimoda nunquam creaturis s[ed] co
plet capacitatem et possibilitatem
ut disponitur p[er] agentis disponere
et sic deus complet materiam

quia eius capacitate debitis di
spositionibus limitantur, et illis for
mas completivas et p[er]fectivas ad
miserit ita q[uod] nichil ... sit inco
pletum. Similiter p[ro]batum audacter di
cere q[uod] deus nobilius disponere
et nobilioribus formis ponere poss[et]
s[ecundu]m sue sapie[ntie] et po[tentie] infinitatem. q[uod]
g[ratia] dicitur dedit unicuique bonitatis
q[uan]tum erat capax. hoc intelligitur
de capacitate non s[ecundu]m dicit congru
am possibilitatem et obedientiam re
ceptivam s[ed] s[ecundu]m omnem hoc dicit di
spositionem et exigenciam et hanc constans
est deum potuisse maiorem facere
ad i[llu]d q[uo]d obicitur q[uod] in creaturis non
est status dicendum q[uod] sic nisi semper li
cet in actu tamen nunquam est dare
s[ecundu]m p[ro]ximum aliquem ultra quem divina
p[otenti]a n[on] possit se extendere / sicut in
telligendum est in magnitudine melius et
bonitatis q[uod] quantitatis sit in creaturis
status est semper q[uia] finita et deus
agit amplius s[ed] q[uia] possit am
plius nunquam est dare ut credo et
ideo si aliud mundum meliorem hoc fe
cisset adhuc erit ultra querere quare
non fecit meliorem cum possit
et p[ro]cedendo ultius et ideo talis
questio est irrationabilis et solucio non
p[ot]est dari nisi hoc q[uia] voluit et
r[ati]onem ipse novit actam si non
fecit nemo p[ot]est arguere q[uia] hoc totum
n[on] fecit p[ro]ut gratia nec aliqua talis
exigencia r[ati]one cuius possit poni
in eo fuisse invidia

Secundo queritur utrum mundus
potuit fieri melior quantum
ad p[ri]mum integrantium perfectiones,
et q[uod] sic videtur ysa[ie] xxx. Erit lux
lune sicut lux solis. et lux solis

sicut lux septem dierum. Hoc autem
ergo potest esse. ergo deus potuit condere
et ita de aliis corporibus et si hoc, etiam
potuit res meliores ergo etc. / Item Augustinus
super Genesim xi ad litteram et magister adducit
hanc auctoritatem potuit namque deus
talem facere hominem qui nec peccare
vellet nec posset et si talem fe-
cisset quis dubitat eum meliorem
fuisse ergo etc. / Item melior est perfectus
incorruptibilis et quietus quam corrupti-
bilis et motus sed omnia que fecit
deus aut fecit corruptibilia aut a-
liquo modo mutabilia, ergo omnia po-
tuit facere meliora / Item si non potue-
runt creature fieri meliores. hoc
fuit aut quia deus non potuit fa-
cere plus, aut quia creature non potu-
erunt plus capere. sed quia deus
non potuit plus dare ergo divina
potentia est limitata. si quia creature
non poterant amplius capere / Con-
tra cuius totum dic creaturas melio-
rari et deteriorari salva sua ca-
pacitate ergo etc. / Item optimi est
optima adducere sic dicit dyonisius
sed optimo non potest esse melius ergo
si deus cum sit optimus adduxit
res optime patet etc. / Item plato ad-
dit rationem potero quia optimus est ab
optimo non omnis invidia relega-
ta erat. et ideo dedit unicuique crea-
ture tantum de bonitate quantum potuit ca-
pere si in dividis quam plurimis debitum
non valet quia invidia est referri in-
felicis. Item Augustinus super Genesim ad
litteram. si bona facere non posset,
nullus erat potentia si posset et nol-
let magna erat invidentia. ergo
pari ratione si posset facere meliora
et nollet esset invidus / Item ratione
videtur quia omne agens quod tota
sua substantia facit rem optimo modo
quo potest fieri. si potentiam eius nichil
omnino impedit. sed deus est agens
in omni sua actione et potentia eius
nullam est indigens nec resiste-
ntiam, ergo quicquid facit ita bonum
facit quod nullo modo fieri melius / Item
hoc est verum per se bonum diffusivum
sui. ergo magis bonum magis diffu-
sivum, et maxime bonum maxime diffu-
sivum. sed deus est agens maxime
bonitatis, ergo maxime se diffundit.
ergo videtur quod unumquodque optime fecit
et quantum ad formam et quantum ad perfec-
tiones / Responsio dicendum quod cum queritur de
melioritate rerum universi. sic queri
quantum ad duplex genus rerum aut
quantum ad res permanentes sicut
natura intellectualis et corporalis cele-
stis et elementaris aut quantum ad res
transeuntes sicut hic homo et hic equus.
Si quantum ad res transeuntes, sic
sine dubitatione concedendum quod possunt
in pluribus et quantum ad proprietates fieri
meliores quia non sunt de substantia
universi nec sunt a solo deo nec
a deo simul operante cum agente
particulari quod impedit et defi-
cit. Si autem intelligamus de rebus
que sunt de constitutione et inte-
gritate mundi et immediate sunt a
deo quamvis condita sunt potuerunt
fieri meliora quantum ad proprietates
distinguendum est, quia aut loquimur
de ipsis absolute aut de ipsis in
relatione ad finem. Si de ipsis absolute
patet quod meliores conditiones pote-
runt habere, si de ipsis in relatione
ad ordinem ad finem optimas ha-
buerunt proprietates unde patet quod sicut
dicit Augustinus meliores iudicamus

deus homines, sicut liberaliter deser-
uiunt, similiter melius fuit quod omnes
homines essent ex uno et ita quod ha-
beret corpus animale et secundum exigen-
tiam eius nate sunt alias creature
corporales quo dispositum in motu et cor-
ruptione. Ex quibus patent ad omnes multi-
tudinem ad summam partem pertinentes de crea-
turibus secundum sapientem condita. Ad il-
lud quod obicitur in generaliter de diversis dicendum
quod illud intelligitur secundum ordinem sapi-
entiam patebit. Ad illud quod obicitur
de platone dicendum quod non habet veritatem
nisi intelligatur salvo ordine universi
et hoc convenit ad bonitatem universa-
lem considerata dispositione in mundo nec so-
lum est mala sed sola persuasio in simpli-
citer homine quia per alia bis facere
et non facit quod hoc indicat voluntatem
et frequenter diminutionem aliorum et q
tacet invidia est. Facere sic deus ta-
lens invidia facit et intelligimus
dominum augustinum. Ad illud quod obicitur quod a-
gens ex tota potentia producit optime
dicendum quod agens ex potentia tota quandam agit
secundum impetum, quandam secundum artem et sa-
pientiam. Et qui secundum impetum agit sa-
tis quanto melius est, qui agit secundum ar-
tem et sapientiam agit quantum vult et
quantum convenit salvo ordine quem sapi-
entis est ordinare. Ideo quandam facit
bona quandam meliora quandam optima.
Et patet quod illud non sequitur. Ad illud
quod obicitur quod bonum summum summe se
diffundit dicendum quod hoc verum est de
diffusione naturali de voluntaria sive
opposito non est verum, sive non est
diffusio in potentie perfectionat, secundo non
in perfectione creaturarum

Ergo queritur utrum deus potuit
mundum facere meliorem quam

ordinem partium et quod non primo vide-
antur genesis i: vidit deus cuncta que
fecerat et erant valde bona. Glossa
augustini: singula quidem bona in se, sed
in universo optima, sed optima melius
est melius. Ergo etc. Item augustinus dicit quod
sicut alius modus liberationis
esset deo possibilis nullus fuit nostre
miserie sanande convenientior sed sic
deus fuit sapientissimus redemptor, ita
et sapientissimus conditor. Ergo si ordina-
tissime redemit ita quod nullus modus
melior nec convenientior esse potuit,
ergo simpliciter se habuit in faciendo res etc.
patet etc. Item si consideremus ordinem ele-
mentorum in mundo constat ea esse or-
dinata optime, unde patet non congruat
quod illa quatuor corpora ordinentur me-
lius sive secundum qualitates sive secundum for-
mas nobiles, sive secundum proportiones
immutabiles se ligantur viii et xxvii
qui sunt primi duo numeri solidi qua-
drati ligantur per duos medios scilicet
xii et xviii. Ergo etc. Item sapientis est or-
dinare, ergo sapientis summe summe opti-
me ordinare, ergo deus res ita bene
ordinavit quod nullus potuit ordinare
melius. Sed contra ordo ille est bo-
nitatis finite, ergo si sapientia dei est in-
finita et infinitum excedit finitum, ergo
deus potuit melius ordinare sed quantum
potuit potuit ergo etc. Item melior
est et nobilior ordo in quo nulla in-
ordinatio cadit quam in quo cadit sed
in universo cernimus multe inordinationes
et defectus. Ergo alius ordo potuit
fieri melior. Item bonitas ordinis pen-
det ex bonitate rerum sive respectiva
ab absoluto sed res quantum ad absoluta
non sunt optime ergo nec in ordine.
Item quod perfectius est sunt melius coor-
dinatum ergo si omnia sunt optime or-
dinata omnia sunt equaliter ...

sim ergo omnia participant bonitatem
quod absurdum est. Preterea dicendum quod duplex or-
do reperitur in toto, et est ordo partium in fi-
nem. primus ordo respicit sapientiam,
secundus ordo respicit bonitatem. et isti
duo ordines ita connexi sunt quod unus
alium consequitur. et ordo partium in uni-
verso est propter ordinationem ad finem.
si ergo loquamur de ordine partium uni-
versi aut hoc est quantum ad partes
primas et essentiales et sic absolute
optime sunt ordinate ita quod me-
lius ordinari non potuerunt quia in
eis consistit ordo essentialis et pulcherrimus
universi simpliciter vel quantum ad partes
complementales et remotas et hoc duplex
aut absolute et sic non si potuit
melius ordinari et aliqua erant
melius ordinata. aut simpliciter
et in relatione ad finem et sunt res
optime ordinate in universo secundum quod
convenit ordinem in fine. aliter opti-
me ordinate sunt res in finem
alio ordine universi. quia universum
est tanquam pulcherrimum carmen quod
decurrit secundum optimas consonancias
aliis partibus succedentibus aliis que pro-
cesserunt res perfecte ordinentur in fine
unde sicut in creatione rerum manife-
statur potentia sed in reparatione finem
ordine ad quod eius ostenditur summa
potentia quia ex nichilo sit ordo rerum in u-
niverso in se ostendit sapientiam et ordo
ad finem bonitatem sed in reparatione
rerum ad aliquem ostenditur summa sa-
piencia et summa bonitas quia non
potest huius ordinis determinare sed
melius infra patebit. Secundum
quod sunt rationes probantes quod res
sunt optime ordinate quia respi-
ciunt utrumque ordinem. ad illud
quod obicitur quod sapientia est infinita
dicendum quod quamvis sapientia sit infinita tamen
res non sunt capaces nisi ordinis
finiti. et ipsa sapientia summa summum
dat ordinem quem habere potest. ad id
quod obicitur quod cadit in ordinatione dicendum
quod si respiciamus hos ordines scilicet ad fi-
nem in universo ita se ad invicem
compleverunt quod non potest ibi esse inordi-
natio. ad illud quod obicitur de dif-
ficultate dicendum quod hoc est verum secundum [illegible]
am ordinationem secundum quem decursum uni-
versi. verum est quod res sit prius longe
a fine et post appropinquet. ad id quod
obicitur quod ordo pendet ex partibus dicendum
quod sicut aliqua contingencia in se ha-
bent esse absolutum quod secundum ordinem
nunquam sic etiam in proposito intelligendum
quod quamvis aliquid non sit optimum in se
tamen optime ordinatur et exemplum huius
patet in partibus corporis et in re arti-
ficiali in qua est consonancia et ar-
monia sicut in cithara quamvis enim no-
bilior sit situs oculi quam pedis ta-
men si respiciamus utrumque secundum suum officium
tam oculus quam pes optime situati
sunt in toto. ita quod nec oculus me-
lius pede nec econverso. et ideo dicit Augustinus
super Genesim quod sicut angelus optime in
celo ita vermis optime in li-
mo sic in terra et similiter apparet in
cithara. quia cum corde tendantur ita pro-
portionaliter quod si aliqua tenderetur in-
tensius ei melior sonus nunquam rema-
neret consonancia similiter [illegible] partes
ordinate ad faciendum consonanciam. ita quod
ex illis dicitur impossibile est fieri
consonanciam melius ordinatam sic in pro-
posito intelligentium

Partis quinterne utrum potuit fa-
cere mundum antiquiorem et quod
sic videtur. ii. petri ultimo mille anni a-
pud deum sicut una dies. et in psalmo
mille anni ante oculos tuos tamquam
dies hesterna que preterit. pari ratione
c. m. annorum. ergo si potuit facere
mundum ante diem hesternam potuit

p. e. q. amnorum aliquid et si hoc erit
antiquior ergo etc. / Item diuina potentia et opera-
tio non dependet nec a loco nec a
tempore ergo qua ratione fit in uno istan-
ti potest in alio. Sed qua ratione in po-
sterior eadem ratione in priori et si hoc
mundus potuit fieri antiquior ergo etc.
Item diuina essentia et potentia fuit an-
tequam primum aut ergo fuit potens pro-
ducere ante aut non. Si non. ergo
erat impotens. si sic ergo potuit fac-
ere mundum antequam fecit / Item ergo quero
utrum potuit facere post. si sic. sed non
est ratio maior ex parte post quam
ex parte ante ergo pari ratione potuit face-
re ante. aut si non potuit post nec
ante. et ita necessario fuit tunc
ergo uidetur quod compulsus et non volun-
tarie mundum fecit tunc / Sed contra
ante primum tempus nichil erat nisi eter-
nitas. ergo si potuit mundum facere
ante principium temporis potuit facere
in eternitate. sed quod habet esse in eter-
nitate caret principio et nichil ille
potest esse creatum quam nichilo ergo etc. / Item
si potuit facere ante ponatur. similiter
ergo quero utrum ante eternum in in-
finitum. sed infinitum aparte ante est
eternum. ergo si potuit in infinitum an-
te facere potuit coeternum ab eterno. Si igitur
non potuit mundum facere eternum quia
non esset factus nec antiquiore / Item
necesse est mundum habere finitam duratio-
nem aparte ante. sed in omni fini-
to necesse est ad stare ultra quod non
potest fieri processus. sed qua ratione stat
in aliquo instanti finito stabit
in illo in quo creatus est mundus
ergo etc. / Item principium temporis antiquitatis
non potest aliquid fieri uel cogitari
antiquius sed tempus uel eternitas quod in-
cepit cum mundo est totius antiquitatis

principium ergo et non potuit aliquid
esse antiquius / Respondeo dicendum quod cum
queritur utrum deus potuit facere
mundum antiquiorem potest intelligi
dupliciter. aut quod prius recedit ab eterno
cum processit cum tempore et tunc esset
antiquior aut ita quod mundus duraret
per tempus longius quam fuerit primum re-
spondeo impossibile simpliciter quia implicat
in se contradictionem quia hoc esset quod posset
habere principium et hoc aut quod posset
eternus. posset non habere principium
Unde idem est querere utrum deus
potuit ante mundum facere quod mundus
fuit prius non habet principium
et si hoc includit contradictionis rationem
patet similiter quantum ad secundum sensum uidetur
aliquibus impossibile quod implicat in se
oppositionem quia anterioritas sine an-
tiquitas incipit simul cum tempore nam
in eternitate non est ante et post et
prius incipit de natura simul cum
mundo. sicut situs incipit simul cum
loco et locus cum orbe primo / Unde
sicut si quereretur primo. utrum primus
orbis potuit fieri altior ultra esset
in mundo quo primo implicat contradi-
ctionem. scilicet extra omnem locum esse locum
et uenit quod solum imaginatione quia ima-
ginatur totum mundum esse in locali
spacio sicut imaginatur etiam totum
mare aquam. similiter intelligendum in
proposito quod est implicatio contradictionis
et uenit quod solum imaginatione quia ima-
ginatur ante principium mundi fuisse du-
rationem temporis in qua mundus potu-
isset ante fieri / Unde sicut si que-
reretur utrum totus mundus potuisset
fieri extra totum mundum uel supra uel
infra stulta est questio et impliciolus oppositio

et removens quod mala ymaginatione
per hunc mundum videret. Si queratur
utrum mundus potuit fieri ante vel
antiquior, videtur dicunt quod si aliquid
precessisset aliud mensurans realiter
potuisset utique ante fieri. Similiter si
locus esse extra potuisset aliter fieri
Propterea aut istiusmodi male ymaginationis
est. Cum non ymaginantur contrarietatem
in conceptu ante tempus fuisse intel-
ligimus tamen quod duratione extra pars
in qua sunt diversa tunc in quo
ymaginatur potuisset fieri prius. Sed hoc
omnino michi est quia contrarius est
tunc simpliciter in qua nulla
cadit diversitas successionis. Quod sic
se habent loco ad hoc dicitur quod sic
non potuit mundum facere in alio
loco quia non est in loco sicut nec
ante quia nulla est antiquitas ut
in eo. Ad id quod obicitur quod apud
deum non est verus aliqua in aliquo
tempore et quod potentia eius non dependet ut
dicunt ad omnia multa ratione
quod quamvis divina virtus ad michi ar-
cetur tamen principaliter non potest facere
sine primo et reale non sine tempore. et
primum reale non potest facere nisi impli-
cetur. et primum tempus non simpliciter implic-
... oppositum cum non dicit potentiam
sed magis contradictionem et repugna-
ntiam nec sic arctatur ad sit faci-
endum quod posset omnino non facere
Unde sic stulta est hec si queratur utrum
potuit facere principium temporis ante
primum temporis similiter et contraria. Sed quia
... videtur dicere quod deus non
potuit facere mundum antiquiorem et
quod aliquem mundum facere potuit et-
iam istud ... dicunt alii quod sic
deus potuit facere mundum ampliorem
ita etiam potuit facere antiquiorem

sine omni distinctione sed tamen illud
non est omnino simile quia deus posset
facere celum amplius et magis di-
stare a terra aliud utrisque manente
sed si deus intelligatur fecisse quod iste
mundus magis distet a principio temporis
intelligitur illud nunc esse aliud quam
etiam si intelligatur mundus fuisse
aliter ... non esset antiquior ...
iste mundus nunc quod tamen distaret quantum
distat a principio et ideo non esset an-
tiquior, et ideo non est simpliciter
negandum nec simpliciter concedendum
sic nec ipse deus potuit facere
mundum alterum. Si tamen intelligas
de hoc absolute ... est sic prima
dicit opinio et non intelligibile et
implicat contradictionem. Si autem intel-
ligas per ymaginationem alterius loci sic
quod deus potuit facere aliud mundum
ampliorem istum in quo situm
posset habere magis altum et simi-
liter intelligendum est antiquitate.
Et ideo si queratur utrum deus po-
tuerit ante facere mundum distinguendum
est sic et hic utrum deus potuit
facere mundum in aliquo alio loco vel
alibi quia adverbialis determinatio potest
capi sub ampliatione verbi vel quod
si sub ampliatione verbi tunc est ve-
ra et est sensus quod deus potuit aliud
locum facere et in illo mundum istum ...
... ponere. potuit enim facere duos
tales mundos et ad hec unum complecten-
tem omnes et unum in loco alterius
quod aliud sic et in tempore intelligendum
est quod deus potuit facere tempus an-
tiquius et in illo facere mundum alio modo
potest capi adverbialis determinatio extra
ampliationem verbi potest et est sensus quod
deus potest facere mundum istum in

alio loco quod est extra mundum et
hic est implicatio falsi quia non est
locus nisi intra mundum et similiter de
tempore intelligendum. Ad 1m ergo quod obicitur
quod ante non erat ita eternitas dicendum quod
verum est sed tamen deus potuit facere
quod ante esset tempus. Ad 2m quod obicitur
de infinito aptitudine ante dicendum quod infinitum
tamen aptitudine ante potest esse appositum sive
actum aut secundum potentiam primo dicit
eternitatem 2o quo habitudine quod eternitas
dicit infinitum actu. Ad 3m quod obicitur
quod non est ponere statum dicendum quod verum
est sed statim potest esse infiniti et licet
in potentia non sit ponere statum tamen quod
actus non consequitur totam potentiam sed
in aliquo statum cum ideo in statu fi-
nito. Sed quare magis in hoc quam
in alio ratio summa et potissima
est voluntas facientis. Ad illud quod
obicitur quod antiquitas cepit cum mundo
dicendum quod verum est sed deus potuit fa-
cere quod antiquior esset ideo non valet
ratio illa. Rationes ad oppositum sunt
concedende concedunt enim secundum primam
viam

Consequenter queritur ad 2m articulum
queritur de immutabilitate divine po-
tentie videlicet quod semel potest semper pos-
sit et quod sic videtur quia omnis potentia
que est idem cum essentia illi idem
posse quod esse et omne illud cuius posse
idem est quod esse si illud esse immutabile
et eternum illud posse sed quod deus scilicet
est semper cum eterna eius esse cum immu-
tabile ergo et quod semel potest semper potest
Item omnis potentia que est infinita et
non potest non esse infinita semper est
regulariter equaliter et si regulariter parvaret esset
aliquid desineret esse infinita et dese-

neret esse omnipotens sed divina potentia
semper est infinita et omnipotens ergo non
possibilium accrescit ei nec decrescit
ergo quod semel potest semper potest. Item omnis
potentia que est omnino sufficiens et non
non dependens a potentia alia quod potest
semper potest si in se ipsa maneat non
mutata sed divina potentia est talis et non
mutatur in se ergo etc. Item aliquid deus
potuit ab eterno potest si nichil de eo factum
est sed nichil potest fieri ab ipso quod non
subiaceat divine virtuti ergo post illud
factum non impeditur quin posset adhuc
ergo potest quicquid potuit. Sed contra si
deus potest semper quicquid potuit facere
sed potuit Christum resuscitare a mortuis
et iudicem creare ergo et modo potest quod
falsum est. Item si quicquid semel potest
semper potuit sed modo potest mundum
creasse ergo ab eterno potuit creasse
Item quicquid potest facere et semper sed ante
mundum potuit facere quod mundus non
fuisset ergo et modo potest facere quod mundus
non fuisset. Item cum potest deus potest
hoc sive potest facere hoc aliquid benedi-
ctum aut connotatum aliquid aut non
si nichil ergo quare non potest dici quod deus
potest malum ut bonum. Si autem aliquid
connotatur hoc non est in possibilitate
ad fieri sed quod factum est ipsum non
est possibilem ad fieri ergo deus non
potest facere quod factum est et prius potuit
ergo non potest quicquid potuit. Responsio ad
hoc est duplex modus respondendi sic
ad sophismata de scilicet processu enim quod
divina potentia secundum ultimum omnino sit
immutabilis secundum primum vel notabiliter con-
cedunt hanc potest quicquid potuit
et concedunt illationem sed potuit Christum

substantie. ergo et modo potest. Respondent
quod non debet inferri sub illo ter-
mino sed sub alio. ergo et post ypostasim subsis-
tisse. Ex hoc etiam. Arguitur de
dictum quiditativum terminum non est idem idem
dicunt quod prius verum est et si aliter
inferatur, assignat terminum in propositione
si .f. d. sine sensu quod accidens
bis fit supra formatum est. Hec potentia si
est veritatem terminus iste potentia et
probabilis et magister sunt hanc ponere
[illegible] hec solvit et ista non solvit
in composito sensu quod si dicatur deus
posse quicquid potuit quod potest fecisse
quod potuit facere. Racio [illegible] qui non
est [illegible] post quicquid potuit et [illegible]
cuius [illegible] potest fecisse quod potuit fa-
cere et potest nunc vidisse quod potuit
videre. [illegible] dante oppositum huius
solucionis ad hoc [illegible] solvere
hec modo formatam racionem potest quicquid
potuit. sed potuit non fecisse non
[illegible] facere ergo et modo potest non
fecisse loco cuius ipse est non fecisse
non est [illegible] equivalens ergo illa
racio non solvit magister cum ipse
magister dicit in littera quod deus non potest
facere omne quod potuit aliquando facere
nec vult facere vel esse nec fieri
quod aliquando voluit facere vel esse nec
fieri ideo dicendum sicut dictum sunt
de scientia quod divina scientia in se omnino
immutabilis desinit scire aliquod
enunciabile racione [illegible] quod scibile
desinit esse verum et ipsa scientia sine
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] similiter intelligendum quod di-
vina potentia connotat in re [illegible]
[illegible] possibilitatem et tale in quam
possibilitatem [illegible] respicit potentiam a-
gentem sub racione potencie non

impossibile. Quam igitur ita est quod multa
possibilia sunt impossibilia factus et
multa possibilia sunt eciam et econ-
verso impossibilia ad fieri. facere etiam quod
[illegible] non sit nichil est facere. similiter
facere quod factum est nichil est facere
et ideo impossibile fieri. Huius est quod
quod deus non facit possibile quod posse
est potencie quod nulla mutacione fa-
cta ipsius sed equaliter deo existente
potentie sit aliquid a deo impossibile
[illegible] a parte rei et hec con-
cedendum est quod divina potentia est immu-
tabilis et hec negandum quicquid deus
semel potest semper potest. Ad illud ergo
quod obicitur quod divinum posse est esse et
[illegible] et antecedens totum illud
concludit quod scientia non mutatur sed
nichil sequitur de connotato. verum
est tamen quod posse dei respectu conno-
tati semper est [illegible] si aufe-
ratur [illegible] ab [illegible] quamvis
desinat aliquid posse facere semper
tamen [illegible] potest. Ad illud quod
obicitur ultimo quod alia patent ex hoc
quod divina potentia dicatur omnibus que
sunt [illegible] quod omnia ei subsunt. et
tamen non sequitur quod possit facere quod
factum est potest tamen illud destruere sed
facere non potest quod faciendo aut facit
aliquid aut nichil. si aliquid ergo a-
liquid plus est nunc quam prius ergo
non facit quod factum est. Si nichil
ergo faciendo nil facit. Similiter de-
us quod sunt facere quod non sunt aut
facit hoc conservando aut operan-
do aut destruendo. conservando non.
Si enim deus nichil faciat tamen
hoc est preteritum semper est preteritum
si non faciat tamen nichil ex hoc

stat hoc ut non fuisse optimum quod
est aliquid quod faciendo nichil facit
sed vero destruendo omne optimum sine
quod sunt non sit nil facit destru-
endo et destruendo nil destruit. Sec-
undum quod quia non sit optimum potuit
esse sunt aliquid possibile quod sibi est im-
possibile non propter [illegible] potentie secundum
hoc quod [illegible] concedit ipsos et
patent obiecta

Restant iste sunt dubitationes circa
lectionem et primo de ista solucione
magistri quod dicit Quod nec valuit
propter plenitudinem invidie quod potuit
generare de sua substancia videtur enim responsio
ista esse sufficiens nam invi-
dia sit attendi respectu diversi in
specie et natura sicut angelus invidit
homini sed propter hoc non excluditur
invidia a deo respectu creature propter quod dicendum
quod ad invidiam ista duo conveniunt
scilicet respectus ad equalitatem et exigentiam
rei facte non enim invidet aliquis
alicui nisi quia parificatur ei aut vel ex-
cedit vel quod timet ne parificetur
[illegible] artifex non dicitur invidus nisi quia
facit non esse sibi quod exigit et ipse
sit et propter hoc quod ex parte rei non
fuit exigencia et item in nullo pote-
rant parificari ideo [illegible] faceret
non commendatur in deo esse invidia
etsi nullas res faceret sed in filio di-
cat potentia ad equalitatem et ultimus exi-
gencia propter hoc quod erat de substancia pa-
tris [illegible] est quod non est simile in tali
[illegible] et est responsio eius bona. Ponit
[illegible] [illegible] non quia velit di-
cere quod invidia sit solum vel possit
esse respectu [illegible] in natura sed propter rationem
[illegible] exigencie, scilicet et equalitatis
que erant in generatione filii quod erat

de substancia patris. Iterum queritur de hoc
quod dicit quod potuit deus hominem
talem fecisse qui peccare non posset
nec vellet, et si talem fecisset
quis dubitat eum meliorem fuisse
videtur enim dicit Augustinus in [illegible] xxx
potuit [illegible] et non est [illegible]
hoc quod in laudem [illegible] dicit et [illegible]
ipse dicit super Genesim ad litteram quod me-
liores iudicavit deus homines si ei
liberaliter deservirent et iterum in libro de
civitate dei dicit quod melior est substancia
que peccare potest quam que non potest
Propterea dicendum quod melius dicitur dupliciter aut
simpliciter aut in ordine ad finem.
Si simpliciter loquamur melior est homo
confirmatus in gratia quam potens labi
sed in ordinatione ad finem quod qui-
dem consistit in promerendo sic me-
lius fuit facere hominem in libertate
peccandi, sed tamen primum melius est
simpliciter, hoc autem melius est secun-
dum quid et ideo verbum Augustini simpliciter
loquendo est veritatem. Quod autem dicit
de vero iusto laus [illegible] est
sine quo [illegible] ad gloriam accidentalem, con-
stat enim Christum non peccare potuisse
et tamen erat gloriosissimus. Simile intelli-
gendum est verbum illud Augustini super Gene-
sim quod dicitur quod melior est natura
que potest peccare est duplici de causa
aut quia habet voluntatem aut [illegible]
bilitate voluntatis et primo modo intelligit
Augustinus non secundo. Iterum queritur de hoc
quod dicit magister Quod potuit deus
meliora facere quam fecit videtur
enim istud non habere veritatem in
omnibus et specialiter in Christo quem videtur
nullo modo posse facere meliorem propter
illud quod dicit apostolus [illegible] dedit illi
nomen quod est super omne nomen
[illegible] in [illegible] est ei [illegible]

non ad inhesionem. Ergo nullo modo po-
tuit deus dare Christo plus de spiritu san-
cto. Ergo nec potuit eum facere me-
liorem. Respondeo dicendum quod magister loquitur
de uniuerso et eius partibus. Et quia
Christus nec est de uniuerso nec eius
pars, ideo non habet locum in Christo de-
bitum. tamen attende in Christo est dupli-
citatem. si enim consideretur humanitas
Christi finita est. Ergo tamen deus pos-
set super omne finitum ponere maius.
Item Christus factus fuit passibi-
lis et mortalis, et potuit fieri im-
mortalis. Et propter hoc dicendum quod triplex
est loqui de Christo. aut quantum ad
unionem, aut quantum ad gratiam sin-
gularis persone, aut quantum ad capaci-
tates eius. Si quantum ad unionem nature
deus fecit plus dare nec creatura re-
cipere quam unionis gratia ex parte al-
terius terminum est dignitatis infinite
scilicet quod homo sit deus. Quamuis ex parte
humanitatis terminus est ibi sit finitum,
et ita nec potest homo tanto ex parte
dei nec ex parte humane capacitatis
infinita nisi per unionem, videlicet quod
uniatur bono infinito, ita quod homo
est deus, qui est bonitatis infinite.
Si autem loquamur quantum ad gratiam
singularis persone sic verum est quia
potuit plus dare sed Christus non
potuit amplius recipere, nec omnia
capacitatis alie ad gratiam per collationem
gratie minuantur quod nec minuitur
nec augetur sed consummatur et com-
pletur et ideo non est possibilis ad am-
plius. Si autem loquamur quantum
ad potestates sic deus et plus po-
tuit de bonitate dare et humanitas
creatura recipere quantum ad ea scilicet
que sunt corporis quod multo plura
habet quam quidem factus est, sed non
potuit summi et salua [illegible] effici
congruentiores. Nunquam enim saluti
nostre potuisset per sui(?) [illegible]
et immortalem ita reparari sicut per mor-
tem et passionem eius reparati est. pre-
terea quis melior potuit esse Christus
et quid non. Item obicitur de beata
virgine videtur enim quod non potuit
fieri melior, quia Anselmus de conceptu
virginali dicit decebat quod illius ho-
minis conceptio fieret de matre purissi-
ma que puritate maior sub deo
nequit intelligi. Ergo videtur quod non
potuit fieri melior et tamen ipsa fuit
pars uniuersi. Item super omnes choros an-
gelorum exaltata est in gloria que fa-
cta est in summa gratia. Respondeo dicendum quod est
loqui de beata virgine quantum ad tres
conditiones scilicet quantum ad gratiam conceptio-
nis, quantum ad gratiam iustificationis atri-
butum(?) ad naturam, sed quantum ad conceptio-
nis sic quod fuit mater dei quod melius(?)
nobilius conceditur fit et matre nobilis-
simi filii sic tantum habuit bonitatis
dignitatem quod nulla mater amplius
recipere potuit. si enim omnes creature que
finaliter ascendent in gradibus nobi-
litatis essent pariter omnes deberent
reuereri matrem dei. Si autem loqua-
mur quantum ad gratiam iustificationis
tantam habuit quantum pura creatura
humana sine tonalis(?) que facta est
sic recipere potuit. Si quantum ad na-
turalia optima habuit sui sed sui com-
petens fuit simpliciter tamen meliora
potuit recipere et deus dare. Et ideo sed
in nullo creato est inuenire hoc
uerbum magistri quod deus ea que fecit
potuit facere meliora. Ratio est quia in
aliquibus capacitates sue compleuit
et impleuit, sed in Christo per omnem mo-
dum et in matre eius [illegible] capit
pura creatura humanitas in sapientia fe

d xlv

minus principium ad ea que spectant
ad corpus et in alia secunda quantum
ad ea que sunt gratie

Nam de voluntate dei

aliquid perfectius ubi intellectualiter se
habet quam intelligere de scientia et potentia
ille autem tercio agit de voluntate et di-
vidit per tres partes. In prima agit de
voluntate secundum suam quiditatem. in 2a
secundum eius implecionem 2a ibi capitulo ut
impleatur infra parte flor. Ille
dicit quod deum est enim. In tercia deter-
minat qualiter voluntas nec divine
informatur et hoc parte florem deum
quod aliquando mala est voluntas. Te-
prima pars habet tres partes in prima osten-
dit quod voluntas dei est ipsa divina essen-
cia. In 2a quod ipsa est omnium causa ibi
Illa vero summe bona voluntas. Tercia est
In tercia ostendit quod ipsa voluntas dei est
multiplicata dicta ibi Illud vero permit-
tendo nobis etc. prima pars habet du-
as. in prima ostendit quod velle est in
deo esse et voluntas est essencia. In 2a
solvit dubitacionem ibi Et licet idem
sit deo velle quod esse. Secunda pars continet
duas in prima ostendit quod divina
voluntas est causa prima. In 2a ostendit
quod est causa generalissima ibi voluntas
igitur dei ut ait augustinus. Illud vero est
permittendo. Ille est tercia pars in qua
agit de istius nominis multiplicatione
et hec non est multiplicitas equivo-
cacionis sed analogie et sunt in hac
parte tres particule. in prima ponit mo-
dum principalem accipiendi istud hoc nomen
quod est voluntas. quod si accipitur pro volun-
tate beneplaciti In 2a ponit modos non
principales sed tropologice secundum quod acci-
pitur pro signis voluntatis et hoc fit
ibi. Aliquando vero secundum quendam dicendi
figuram etc. In tercia breviter epilogat

predeterminata ibi Ecce ergo supra dicta
sunt que dicuntur etc.
Ad intelligenciam huius partis sciendum
tria principaliter queruntur. primo queritur
de voluntate divina quantum ad quid-
ditatem. 2o quantum ad causalitatem. 3o
quantum ad racionem significandi. Quan-
tum ad primum duo queruntur. primo
queritur utrum sit in deo ponere
voluntatem. 2o utrum ipsum sit dicere
omnivolentem sicut dicitur omnipotens.
Videtur autem in deo non sit ponere
voluntatem videtur auctoritate
et racione primo sic augustinus in libro de li-
bero arbitrio voluntas est racionalis motus
sensui presidens et affectum. sed in deo
est summus nec motus nec affectus
ergo neque voluntas. Item augustinus in libro de
diffinicionibus voluntas est animi mo-
tus ad aliquid perficiendum vel fu-
giendum. sed in deo non est ponere fu-
gam nec perficiendum ergo nec voluntatem
Item racione quia voluntas est potentia in no-
bis maxime flexibilis vel alie potentie
non sunt in malum sed sola voluntas
est a qua est peccatum. sed in deo nulla
est flexibilitas omnino ad malum. ergo etc.
Item voluntas eo ipso quod voluntas est ad
opposita eo quod ad opposita est contingens et
variabilis In deo autem nulla cadit con-
tingencia nec variacio ergo etc. Probacio
prime. voluntas eo ipso quod voluntas est po-
testas racionalis. sed potencie racionales sunt
ad opposita sicut dicit philosophus ergo etc. Dicit
eo ipso quod est voluntas libera et si hoc
non est determinata ad unum. quod hinc
non habet liberalitatem sicut nec potencie
naturales ergo est ad opposita et ideo va-
riabilis. Sed contra est quod primo dicit apostolus
secundum consilium voluntatis sue et nemo
liberum secundum propositum voluntatis sue
et tota scriptura plena hoc nomine

voluntate, ut est in deo ponere etc. Item
secundo in quo concludit quod voluntas est
actio ipsius dei. Tertio ratione videtur quia
voluntas est illud penes quod residet
inter cetera summa potestas, ergo si voluntas
de se dicat potentiam super omnibus pre-
sidet in regno a se et nichil potest
sibi imperare, sed deus est potentissimus
et omne quod est potentie sibi attribuen-
dum, ergo etc. Quarto voluntas est in qua
consistit summa voluptas sive felici-
tas beati, id est qui habet omne
quod vult, ubi nichil delectatur nisi
habens voluptatem vel aliquid secundum vo-
luntatem, sed deus est felicissimus in
quo est omnis felicitas et iocunditas
ergo etc. Quinto voluntas est id penes quod
residet iustitia et rectitudo iustitie cum
non est aliud quam rectitudo voluntatis
ubi non habetur voluntatem iniusti sunt
culpa contra iustitiae, sed deus est iustis-
simus super omnem intellectum ergo habet
voluntatem. Sexto voluntas est vis super
ipsa attendit summa liberalitas, cum
enim liberalitas venit ex amore, per
constat quod amor est actus voluntatis.
In deo autem est ponere summam libe-
ralitatem. Propter quod dicendum quod in deo est ponere
voluntatem sicut ostendunt quattuor ra-
tiones predicte. Propter quod quattuor conditiones
sive proprietates voluntatis scilicet iustitie et li-
beralitatis que sunt circa voluntatem
et magis proprie in deo et completo-
ri modo quam in nobis. Voluntas
enim in nobis est per distinctionem a potentia
et actu a relatione et per distinctionem
a fine, in deo autem per quandam in-
differentiam potentie sive subiecti actus
actus et finis. Et quia in nobis est
per distinctionem a potentia et ab actu ideo aliquando
existens vel secundum diversos actus va-
riabilis, propter distinctionem enim a potentia in

~~qua potentia et alie potentie indicari~~ se
subiecit aliis potentiis ut sensui et
appetitui. Propter distinctionem ab actu est va-
riabilitas secundum alterationem affectionum.
In deo autem neutrum ideo nec congruit
inferiores potentias, nec habet vari-
atio secundum affectiones varias. Et ideo quia
in nobis est per distinctionem a fine
inde est quod est contingens et ideo est
in ea fuga et appetitus et cadit in
ea etiam iustitia et malitia quia
potest a fine obliquari cum non sit
illi coniuncta. In deo autem est omnino
fini coniuncta, ideo nec fugam nec
appetitum habet nec iustitiam nec ma-
litiam, sed quandam letitiam et iu-
stitiam etc. Patet responsio ad primam ra-
tionem quia omnes iste conditiones appetitus
fuga malitia sive variabilitas
conditiones sunt voluntatis create, sed omnino
a voluntate divina remota sunt.
Ad secundum quod obicitur quod est contingens
et variabilis dicendum quod est contingentia
in actu vel in effectu. Si loqua-
mur de contingentia in effectu ideo ibi
est in effectu ideo sed causa in multis
que a deo sunt et multa enim facit
deus que posset non facere nullo
repugnante. Si autem loquamur de
contingentia in actu quod voluntas modo
vult aliquid modo desinit et vel-
le et modo incipit velle modo vult
aliquid modo vult oppositum, hec ca-
dit in voluntate creata quia inter voluntatem
et actum est distantia, ubi nec semper est
unde actu conformi. Divina autem
voluntas propter indistinctionem sui ad actum
omnis variatio non fit nec habet in se
aliqua contingentiam et ideo patent
omnia quesita.

Secundo supposito quod in deo sit
ponere voluntatem queritur ipsum

Utrum sit ponere omnivolentem ut ita dicitur a voluntate omnivolens sicut a potentia et a scientia omnipotens et omnisciens. Et quod sic videtur quia deus non dicitur omnipotens eo quod possit esse quod potest esse quia deceret eius potentiam. Et ita cum possit mala sed sicut deus vult esse quod decet voluntatem eius velle ergo deus omnivolens sicut omnipotens. Item sicut se habet cognitiva dei ad verum ita se habet affectiva sive voluntas ad bonum sed cognitiva sive intellectiva amplectitur omne verum unde ipsi dicit deum aliquod verum ignorare arctaret et derogaret eius intelligentie ergo pari ratione omni intelligentia non sit sanior nec perfectior ipsi voluntas voluntatis erit respectu omnis boni ergo sicut dicitur omnisciens quia scit omne verum ita omnivolens quia vult omne bonum. Item sicut dicit deus verum omnis veri a quo sunt omne verum habet veritatem ita est bonum omnis boni a quo omne bonum habet bonitatem sed deus in diligendo suam veritatem que est ratio omnium cognoscitur ergo similiter diligendo suam bonitatem omne bonum diligit sed omne quod diligit vult ergo vult omne bonum sicut et cognoscit scit omne verum etc. Item bona voluntas est que se extendit ad multa bona ergo melior ad plura et optima ad omnia ergo infinita ad infinita ergo sicut potentia et scientia se extendunt ad omnia et infinita ita et voluntas ergo sicut ratione dicitur omnipotens et omnisciens pari ratione debet dici omnivolens. Contra in psalmo omnia quecumque voluit fecit ergo nihil vult nisi que facit sed plura potest facere et non potest si volens ergo plura potest velle sed si deus non posset plura facere non esset omnisciens ergo etc. Item si aliquid sciret homo quod non sciret deus non esset omnisciens deus. Cum ergo aliquid velit homo quod non velit deus ut puta facere furtum ergo deus non est omnivolens. Item sicut posse malum esse posse deus non est omnipotens quia non potest mala cum ergo velle malum sit velle et deus non velit mala deus non est omnivolens. Probatio minoris malum non est malum nisi quia voluntarium etc. quia secundum Augustinum peccatum a deo est voluntarium ergo etc. ergo eo voluntatis plurat in malo plures et actus voluntatis in volendo malum ergo etc. Item velle malum aut est velle vel nolle. Si velle habetur propositum si nolle sed nolle malum est bonum ergo velle malum est bonum ergo si deus vult omne bonum deus vult malum quod est falsum. Restat ergo quod velle malum est velle et deus non vult malum ergo deus non est omnivolens. Sed illud argumentum est sophisticum quia similiter fit obiectio de potentia et idem consuevit unde est hoc quod velle malum est velle se posse malum non est posse sed impotentie [illegible] hoc [illegible] est [illegible] potentie sapientie et voluntatis ad sua obiecta sunt ambigua. Respondeo dicendum est quod cum queritur utrum deus sit omnivolens duplicem intellectum potest facere ista locutio ex eo quod hoc quod dico facere distributionem simplicem vel ut sic distributionem secundum aptitudinem ad actum et habitum facit tunc deus omnivolens quia vult omne volendum utrumque simplicitatem habet veritatem in potentia et scientia et idem simpliciter concedendum quod

deus sit omnisciens et omnipotens
et simplex negatur quod sit omnivolens
intellectus lync. et racio patet si eum
simpliciter accipiamus deus scit omne
scibile et potest omne possibile et non vult
omne volibile quia sua voluntas
importat eum actualem potentia vero
abstrahit a ratione actualitatis et
ponit rationem eius scientia vero abstra-
hit a ratione utriusque quia igitur deus
non est causa actualis omnium que scit
facere vel velle sic non facit omne
volibile ita non vult quia vero potentia
abstrahit a ratione actualitatis ideo dicitur
non solum respectu procedendorum ma-
gis scientia eius possibilium fieri a deo quam
verbi scientia abstrahit a ratione utriusque
hinc est quod scientia non tantum est respectu
procedendorum scientia eius respectu possi-
bilium non tantum futurorum sed alius eius in-
potentie possibilium malorum licet igitur
racio quia actus scire ut scire est
per modum habitus similiter et potentia per mo-
dum habitus ut posse voluntas
per modum actus ut velle ideo scientia
est omnium scibilium potentia omnium possibilium
que sunt potentie sed non voluntas
omnium volibilium et ideo non dicitur deus
plura scire vel posse potest tamen
plura velle Aliter si accipiamus
rem ut innuit respectu dei dicere et
respectu facere et volite scientia est re-
spectu omnis rei in qua salvatur ratio scire
et potentia in qua salvatur ratio potentie sed
voluntas non est respectu omnis rei
in qua ratio voluntatis salvatur
scientia non est respectu omnium futurorum et
factorum et fiendorum bonorum et malorum
quia ibi salvatur ratio scire et nobilitatis
quia scire malum scire est et scire ma-
lum nobilitatis est similiter potentia etc. re-

omnium bonorum in hiis solum salvatur
racio potentie nam posse malum non
est posse unde posse malum non
enim derogat perfectionem potentie sed [illegible]
ipsi potentie quia posse deficere non est
posse et ideo dicitur omnipotens voluntas
est respectu bonorum tantum non respectu
malorum et eciam in volendo ma-
lum non salvatur dignitas voluntatis
salvatur tamen racio volendi quia
velle malum velle est et hinc est
quod deus non dicitur omnivolens quia
non vult malum sed tamen omnipotens
dicitur quamvis non possit malum Con-
sideracione quia racio potentie non sal-
vatur respectu mali sed et racio
voluntatis Item quod potentia differt
quod dicit actus per modum habitus et
potentie de potentia activa loquendo
... respectu operationis tamen
non est potentia sed defectus potentie sed
voluntas differt quod dicit dicit
per modum motus indifferencie et
complacencie quod ergo in malo sal-
vatur racio consensus et complacencie
sic et respectu boni ideo velle ma-
lum velle est sed posse malum
non est posse Ad id quod obicitur quod deus
vult omne quod decet Dicendum quod illa non
est racio quia non dicitur omnipotens
sed illa que assignata est scilicet quia
potest omne quod posse potentie est Ad
illud quod obicitur quod cognitiva am-
plectitur omne verum et affectiva
omne bonum Dicendum quod aliter amplectitur
hec aliter illa cognitiva enim am-
plectitur actum aliter cognoscendo
quod est verum et quod sit etc sed affectiva
quia actus eius est in ratione actus
amplectitur et vult solum bonum quod
est vel erit Universaliter verum amplectitur

totum actum cognitive et nichil sciret
nisi verum nam scire non est scire
sed bonum non amplectitur omnem actum
voluntatis. Nam velle optimum boni est
velle. Hinc est quod deus sciendo omne
verum dicitur omnisciens, sed non sic vo-
lendo omne bonum omnivolens. Ad
illud quod obicitur quod deus cognoscendo se
qui est veritas ipsa omne verum cogno-
scit ergo etc. Dicendum quod verum est secundum aliquem
cognoscendo se sic est causa exemplaris
non tamen futurorum secundum possibilium a deo
scibilium, sed diligendo se bonum est cau-
sa actualis ut perficit et ideo non sequitur
quod velit illa bona que erunt vel fuerunt et
propter hoc non est dicendus omnivolens. Aliud
tamen est legitur ratio sic patebit in 3a.
Ad illud quod obicitur de voluntate quod melior
est que se extendit ad plura, dicendum quod
voluntas est actus rationalis, unde non de-
betur voluntas melior quia semper ad plura,
sed quod ad plura rationabiliter et quantum
ratio recta dictat. Extremitas sive in uno
diffinito quod magis infinitus rationabiliter non
competit. Ideo optima voluntas et perfectis-
sima in aliquo uno vult ea bona
esse secundum tamen finito, et quod hoc non sequitur
quod voluntas sit infinita vel omnium pos-
sibilium nec etiam omnium, sed tamen dicendum quod
illud si alicubi est veritatem ibi tamen
est ubi voluntas aliquid recipit a vo-
lito, sed voluntas si nichil recipit et ideo
non est melior volendo tria bona
quam unum et mille quam tria et ideo non
valet illa ratio in proposito. Quod habet
patet illud quod cum sicut equaliter
voluntas et potentia et sapientia sunt equalia
dicendum quod est loqui de hiis quantum
ad essentiam vel quantum ad subiectum, quantum ad ac-
tum et quantum ad effectum et quantum
ad obiectum. Si primo modo sic sunt omnino
idem; si quantum ad actum sic est ibi
omnimoda equalitas et aliud cessio-

ne patet. Et quia quicquid facit deus
et potest facere vult et posse et equaliter
si quantum ad effectum sic adhuc sunt
equalia quia nichil efficit deus nisi
per potentiam sapientiam et voluntatem; si quan-
tum ad obiectum sive connotatum
tunc inequalia, scientia enim est hoc modo
in plus et potentia in minus et voluntas
adhuc in minus. Nam scitum est bonum
et malum, potentie est bonum tantum, sed pre-
sens et non futurum volitum non est bo-
num et futurum tantum

Consequenter ad secundum articulum queritur
de voluntate divina secundum quantum ad
causalitatem et circa hoc queruntur duo.
Primo queritur in generali utrum voluntas
dei sit causa rerum; secundo utrum sit causa prima
et immediata. Et quod sit causa ostenditur sic:
Hylarius in libro de synodis: Omnibus
creaturis substantiam voluntas attulit, sed
filio natura dedit. Et Augustinus in libro contra
Manicheos: Prudentium est eius qui vo-
luntatem dei nosse desiderant quod vo-
luntas dei omnium que sunt ipsa sit causa.
Et ratione videtur quod deus est causa rerum
sed omnis res cuius est deus causa est per scientiam
potentiam et voluntatem aut ergo est causa quia po-
tens aut quia sciens aut quia vo-
lens. Non quia potens quia multa potest
que non facit, similiter nec quia sciens
ergo quia volens ideo facit, sed causa est que
esse scripture aliud ergo etc. Et deus est
causa rerum creatarum aut ergo per naturam
aut per voluntatem aut per casum et fortunam
non per casum et fortunam quia tales sunt
causa per impertinentem rationem; non per na-
turam quia sic semper eodem similiter producit
respicit ergo quod per voluntatem ergo etc. Contra
si voluntas dei est causa aut ratione
principalis significati ergo cum idem sit
sapientia aut ratione connotati; si ratione prin-
cipalis significati ergo cum idem sit sapientia

~~potentia et voluntas et essentia eadem ra-~~
tione debent dici omnes secundum rationem deno-
tati, quia quicquid sit illud non est da-
re nisi effectum, sed effectus respicit
rationem et non quo non ergo ratione
connotati et licet si connotet effectum,
ergo nullo modo potest dici deus vult se
esse cum tamen sic omnis nichil efficiat
quod est falsum. Secundo autem voluntas est ca-
pax per potestatem aut per affectum, si per pote-
statem tunc ergo sapientia et potentia
non sunt de deo per aliquam rationem. Aut ergo quod
in voluntate pertinet et ratio causalitatis aut
quod mediatione, non quod prius non potentia
et scientia attribuit voluntati, sunt ra-
tionem intelligendi, non quod mediante
quod Hugo dicit quod deus per voluntatem
movet, per sapientiam disponit et per
potentiam exequitur ergo mediatorem (?)
comparationem habet ad opus scientia et po-
tentia voluntatis ergo etc. Secundo autem est cau-
sa per potestatem agendi aut per potestatem
modum non per potestatem quia voluntas
non dicit potestatem sed potentia dicit
dei per potestatem modum agendi, cum modus
agendi per modum nature melior
est et nobilior ergo illa magis est ca-
usatio (?) illud agens est dignissimum
quod est sufficientissimum et nobiliorem
effectum producit. Sed natura suffi-
cientior est in agendo et paucioribus
indiget et nobiliorem effectum produ-
cit quam ars sive agens volun-
tarium ergo etc. Item quod non quantum ad
modum videtur quod agens hoc debet pro-
ducere proprietates naturales agunt per
modum nature sed deus effectibus suis
dat unitatem veritatem et bonitatem
nec potest facere sine hiis et iste sunt
proprietates naturales sive sunt ergo
deus agit per modum nature non voluntatis.
Secundo omne agens voluntarium est agens
precipiendo sed deus non agit pre-
cipiendo sicut dicit dyonisius de divinis no-

~~minibus quia sicut sol non precipiendo illuminat~~
sic deus non precipiendo creat. Ad hoc di-
cendum ad predictam intelligentiam est no-
tandum quod quamvis divina essentia sit
unum quid simplicissimum tamen est pe-
lagus substantie infinitum et ideo omnia
que in nobis reperiuntur per diversitatem
omnia in quadam (?) in deo nobilius per quon-
dam reperiuntur identitatem includunt (?) ta-
men quamdam perfectionem et veritatem,
unde sicut in nobis est sapientia potentia et
voluntas et vere entes et tamen vere
que a nobis sunt sic et in deo sunt
sed tamen unum sunt et quamvis unum
sint quia intellectus noster non potest simplici-
tatem illius substantie comprehendere nec
per unum verbum exprimere, ideo multis
modis intelligimus deum et diversis no-
minibus exprimimus et secundum quod per illos
modos intelligimus plura concipimus
ita quod deo aliquid attribuimus secundum
unum modum quod non secundum aliud et hinc
contingit quod omnia in deo unum sunt
existentia et ideo cum alio modo in-
telligimus deum cum dicimus deum
bonum quam cum dicimus deum eternum. Se-
cundum et se diffundere quia bonum est
sui quantum eternus. Hoc ergo est proprietas
bonitatis non durationis. Sicut est quod
cum intelligimus non voluntatem esse in
deo et proprietas voluntatis est producere ea
que crescit per modum liberalitatis quod
dicimus deum agendo voluntatis esse cau-
sam. Ratio autem specialis voluntatis attribu-
tionis hec est quia ratio causandi est
bonitas et in ratione effectuum et in
ratione finis, nam bonum est diffusi-
vum et bonum est propter quod cetera. Effi-
ciens autem non fit efficiens in effe-
ctum nisi per finem. Illud ergo quod
dicit comparationem principaliter effectuum
ad finem est ratio causandi in effectu

~~sed voluntas est actus suus quem bonum~~ respicit sub bono sive bonitate. ergo voluntas sunt effectum suum sive et sicut est quod voluntas est radix unde faciens in effectum et ideo attribuimus deo ratione causalitatis sub ratione voluntatis non sic sub aliis rationibus et hoc colligitur ex verbis dionisii in x° de di. no. qui dicit quod bonitatem ut habitantem ut primum et ut finale omnia appetunt ut primum a quo sunt ut continuatorem per quem salvantur ut finem in quem tendunt. Unde dominus deus est quoddam actus eius ex optimo et per optimum et in optimum ex quo colligitur quod dicit commentator principium eius finem et ideo talis actor quando volt facere. ita quod actualitas in causando refertur ad voluntatem non per instantem in quo esse voluntatem sed in quo facere volt sic ergo volo audire cras missam et voluntas faciet me ~~cras~~ cras esse in actu recipiendi voliti sic suo modo est in deo. Ad illud quod queritur utrum conveniant voluntati ratione causalitatis propter connotatum vel propter rem significatam dico quod propter rem significatam tamen nec propter connotatum sed propter rem sic significatam quod significatur divina essentia ut voluntas cui non significatur videtur veritas. unde sicut … nos dicimus quod lapis assimilatur deo inquantum ens et inquantum vivens et homo inquantum intelligens ratione eius intelligentia natura et vita idem sunt in deo tamen idem ipsum aliquando datur intelligi non propter connotatum sed propter eius summe infinitatem in qua omnes nobiles perfectiones sunt unum non tamen possunt significari

~~nisi per diversa. Ad illud quod obi-~~citur sit causa per perfectionem aut per assimilationem dico quod simpliciter loquendo de perfectione est causa respondendo de voluntate ad scientiam et potentiam dico sed per assimilationem et hoc quia ipsa voluntas sit deus ut tamen actualiter. unde in voluntate primo manifesta causa actualitatis non realitatis potentia enim et scientia et si habeant rationem esse causalis non tamen actualis nisi per voluntatem. unde voluntas facit de scientia dispositionem sine scientia facit esse dispositivam et potentiam executivam. Ideo enim disponit quod volt et ideo facit quod volt. Et per hoc ad id quod queritur utrum voluntas dicitur ita vera propter virtutem agentem vel propter modum agendi. dico quod propter utrumque deo enim velle est posse principalia cum ratione modi agendi ponitur enim diversa forma et … quod sola liberalitate agentis spectat ad agentem per voluntatem. cum obicitur quod modus agentis naturalis est nobilior vere est ubi nobilitas non est … sed si aliquis posset facere omne quod vellet non minus nobilius ageret quam ille potest tamen dico quod modus producendi naturalis respicit per se rem … quia non possunt convenire in forma. ad illud quod obicitur quod deus producit … sibi perfectiones … quod natura producit similia in perfectionibus … si est agens … vel si est agens … producit … non ex sua liberalitate … aut … modo. Ad id quod obicitur quod deus non est agens … ~~hoc verum est de …~~

que precedit voluntatem sed non est verum de principalitate rationis operis et primo non loquitur doctor ipse vero opponit 2o modo

Secundo queritur utrum voluntas divina sit causa prima et immediata et quod sic videtur per augustinum iii de trinitate voluntas dei est prima et summa causa omnium specierum et motionum / Item omnis causa prima activa primus et primum est rei producte est causa prima et immediata sed voluntas est huiusmodi ergo etc / probatio minoris per illud psalmi Iustus dominus in omnibus viis suis glossa dei esse est velle quod facit quia quod eius voluntas habet esse / Item omnis virtus omnis causa est prima et immediata qua non est altera prior sed divina voluntas est causa qua non est altera prior cum sit idem quod deus ergo voluntas est causa prima et immediata / Item omnis causa prima et immediata que est in toto effectu per actionem suam sed omne quod fit a deo et in eo fit operari sine ipso cum non possit in esse salvari et deus toti creature et in toto ergo etc / Item omnis qui rem cognoscit certissime et nobilissime cognoscit per causam primam et immediatam sed cognoscens deum et videns cognoscit in eo res certissime et nobilissime tamquam in causis prioribus ut dicit augustinus ergo in deo est causa prima et immediata sed non nisi voluntas ergo etc / Item quod deo attribuitur debet attribui ei in summe totius nobilitatis si ergo ratio causalitatis convenit ei nobilissima causalitas debet ei attribui sed hoc est esse prime et immediate ergo etc / Item causa est una sed immediata ergo si deus est causa omnium immediata vel habet aliam causam circa deum

et si hoc cessat omnis operatio et vita potentia cessat cessat et bonitas et cetera sunt ociosa / Item si divina voluntas est omnium causa proxima et immediata sed posita causa proxima et immediata ponitur effectus ergo cum divina voluntas fuit ab eterno cetera sunt eterna / Item omne quod habet causam proximam et immediatam et variam est demutabile ergo si divina voluntas est omnium causa prima et immediata omnia sunt demutabilia / Item habita causa proxima et immediata non est ultra querere ergo stulte quia deus velit aliquid stulte laborat qui querit causam aliam sed de omni bono quod sit causa deus esse causam ergo non est ulterior querendum / preterea ergo et vane sunt scientie naturales ymmo omnes scientie / preterea ad huius intelligentiam est notandum quod cum in creatura sit reperire causam universalem et particularem causa universalis uno modo plus influit in effectum quam particularis alio modo minus quantum enim ad intimitatem causa universalis quia agens prior est magis influit sed quantum ad actualitatem et quantum ad ea que sunt propria rei minus influit / ratio huius est quia causa universalis causata non habet omnimodam actualitatem nec perfectam potentiam et ideo non potest pervenire ad formam specialem nisi mediante ut per formam agentis particularis que non est ab ipso / divina autem voluntas est causa prima et vilissima et actualissima et ideo potest in toto effectu et in totam rei speciem et sine adminiculo alterius et non applicat causa potest aliquid vel modicum sine ipsa et ideo necesse est quod ipsa sit causa immediata in omni actione et etc et generaliter sit ratio

ad hoc quod obicitur in contrarium intelli-
gendum quod cum deus sit causa eius uni-
versalis quo ad hoc tamen est tota causa sicut
cause que concurrunt quo ad hoc autem est causa
quod alia causa particularis ut cause que sunt
a natura et a voluntate particulari et hoc
quidem causa contingit non propter indigen-
tiam divine voluntatis sed propter summam
liberalitatem que eciam debet aliis rebus
esse secundum operationem et diffusionem et propter
ordinem et connexionem universi ad in-
vicem nec una causa derogat alteri
sed totus effectus est a prima causa et totus
a voluntate mediata etc. Patet responsio
ob. obiecto non de causa immediata respectu
alicuius effectus causa cause quod cause non sunt
immediate in omnibus quia etc. Ad aliud
quod obicitur quod posita causa immediata etc.
dicendum quod causa potentia est duplex vel in re
vel in operari et posita causa non ponitur
effectus in actu nisi ponatur in operando
etc. non sunt ab eterno sed in tempore modo
disposuit et voluit ab eterno producere
tunc. Ad aliud quod obicitur quod omnia es-
sent sempiterna dicendum quod illa est
sicut illa sit prima et determinata ad hoc
effectus. Ad illud quod obicitur quod non
debet querere alia causa dicendum quod si plene
cognosceret dei voluntatem et dispositio-
nem suam nullus unquam desideraret scire
aliquam causam ita plene cognosceret
in causis particularibus actum tamen est
divina voluntas non consideratione nec
ipsa excludit in agendo operationem
cause create non excludit eciam nec in
cognoscendo et ideo bonum est et utile
operari in consideratione causarum creaturarum
ut aliquando licet sciam plene
veniamus in cognitionem illius cause sum-
me que est prima omnium cognitione

Consequenter queritur ad tertium articulum

queritur de voluntate divina quantum
ad rationem significandi. Et circa hoc
duo principaliter queruntur primo queritur
de convenientia illius divisionis di-
vine voluntatis in voluntatem beneplaci-
ti et in voluntatem signi secundo queritur
de modo et sufficientia signorum divine
voluntatis.

Circa primum divisio non est conveniens
videtur quia sicut voluntas est
respectu rei ita et potentia et scientia sed scientia
non distinguitur per scientiam virtutis et scien-
tiam signi similiter nec potentia ergo nec voluntas.
Si tu dicas quod illa non habent signa
contra sicut creature sunt signa vo-
luntatis ita etiam innuit quod suo ordine sapientiam
et quod sua magnitudine demonstrant
potentiam ergo si signum ponatur in una
parte etc. Item si contingit divina vo-
luntas signari aut per signa naturalia aut per
signa voluntaria non per naturalia quia
preceptio et prohibitio non sunt a natura
sed a voluntate non per voluntaria quia
signum voluntarium est quod significat
ex institutione secundum preceptio et prohibitio
non significat ex institutione voluntatem
sed ipsam quod precipitur ergo etc. Item res sig-
nificata non convenit nomen suum signo
unde quamvis aliquis sit signum ire
non tamen est ira unde quamvis preceptio
et prohibitio etc. sunt signa divine
voluntatis non tamen debent dici voluntas
ergo non debet dividi voluntas in vo-
luntatem signi et voluntatem beneplaciti
Item preceptio et prohibitio et huiusmodi aut
sunt signa ratione actus aut ra-
tione obiecti sive connotati. Si ra-
tione actus secundum idem est actus quod
divina voluntas et deus quod non dicitur
deus precipit dicitur de deo et ita

ponit unam certam quod signum ac
idem esset signum sui ipsius autem
ratione effectus et tunc preceptio et
prohibitio nullum connotant effectum
nec consilium nullum omnino est signum
et ita nullo modo videntur signa
Sed contra sententia dicit plures esse
voluntates dei sed ostendit unam esse
voluntatem beneplaciti quod si plures
sint oportet quod sit aliqua alia voluntas
preter beneplaciti sed nulla voluntas
dei est nisi beneplaciti vel signum
illius quod non est // Et contingit cognoscere
voluntatem dei sed non possumus cognoscere
eam per se nec quod est quod cognoscimus
per signa sed sic nominamus
sicut cognoscimus quod non tantum
debemus dicere voluntatem beneplaciti
esse voluntatem sed etiam signum eius // Item
preceptio autem racionis dicitur voluntas
alicuius quod et preceptio dei sed non est
voluntas alicuius quod preceptio est communis
si mentaliter fiat quod est voluntas in
consistendo // Respondeo ad hoc intelligendum
est quod et non et auctoritas compellit nos
distinguere voluntatem dei in voluntatem
signi et voluntatem beneplaciti auctoritas
quidem quod dicit Anselmus 1 theologie in-
telligitur est voluntas dei sententia vera sed
aliud non est dicitur per communicationem
per eam vel per significationem non autem per
tantum quod per significationem // Et ratio dictat
quia quando usu loquendi consuevimus
preceptum nomine voluntatis appellare propter
hoc intelligendum quod sicut non absque
de intellectu dicitur vis intellectiva et
ipsum intellectum ita voluntas dicitur ipsa
vis volendi et ipsum volitum et quia
voluntas dei innotescit nobis per
volitum tamquam per visibile et signum
est quod facit in aliud venire dum
offert se sensui // Unde est quod voluntas

dei dividitur in voluntatem beneplaci-
ti et in voluntatem signi // Ad primo
obiectum de scientia et potentia dicendum quod ipsa voluntas
se habet inclinando ad res et ideo non
sit determinata in pluribus differentibus
ideo indiget determinatio signis et preterea
cum nos debeamus illis conformari oportet
nos ipsam cognoscere sed scientia solum est
respectu omnis scibilis et potentie et per consequens non
oportet nos conformare ideo non sequitur
scientia signi vel potentie sicut voluntatis // Ad
ad illud quod obicitur utrum sint signa
naturalia vel voluntaria dicendum quod signum
est causa et est signum et quod dicitur naturale
ingeniatum est vel inpositum signum signi-
ficat voluntas ingenitum causa voluntaria
sint quod a voluntate sed naturalia sunt in-
dita signa quod naturaliter significant sicut
effectus naturaliter significat causam // Ex hac
parte sequens quod ratio non concludit si-
gnorum data causalem signum
naturale etc. nam dicitur signa quod
est signum causalitatis est in signum quod
causa naturaliter ... non est generale
... ut sunt sermones ... sed
sicut vocum loquendi sicut dicitur
... in ... et ratione ... est si-
militudo ... signum quod na-
turaliter significat et similiter // Ad illud
quod obicitur ratione ... sunt signa
dicendum quod ratione actus ... per comparationem
ad eum objectum eius ... facit
voluntatem ut est sub actu precipiendi
et prohibendi et cetera Unde hoc quod
preceptum signum est voluntatis inpositum
precipientis

Secundo queritur de numero et suffi-
ciencia signorum divine voluntatis
et ponit magister quinque signa que con-
tinentur in hoc versu precipit et prohibet
permittit consulit implet et videtur
quod debeat ponere pauciora quia signum

et signati dicuntur correlative / sed si
unum oppositorum dicitur multipliciter et reliquum
et si unum non dicitur multipliciter nec reli-
quum propter artem topicam sed voluntas
dei est una et uno modo se habet ergo
unum solum debet habere signum / Ad autem
signa hec distinguuntur ratione modi
significandi aut ratione rei / si ratione rei si-
gnificate tunc tot debent esse signa
quot res ergo omnis res signum est di-
vine voluntatis tantum [illegible] / Si ratione
modi sed eodem modo significant divinam
voluntatem preceptio et prohibitio ergo sunt
unum signum / Ad voluntas dei sicut
infra patebit non est respectu mali ergo
nullum signum eius debet accipi per com-
parationem ad malum cum ergo permissio et
prohibitio sint respectu mali non sunt
signa voluntatis divine / Contra quod sint
plura videtur quia multiplici bono videtur
malum ex opposito immo uni bono
plura mala ergo tot vel plura signa
debent accipi a parte mali sicut ex parte
boni / Cum ergo ex parte boni sint tria
[illegible] / Item sicut impletioni videtur
permissio ita et prohibitio immo melius
[illegible] et magis ex opposito ergo videtur
quod plura sunt signa / Item sicut pre-
cepto opponitur prohibitio ita consilio
dissuasio ergo videtur quod sint plura
preterea quod [illegible] significat [illegible]
debuerunt accipi sic / voluntas enim di-
vina respectu [illegible] est prior et si-
mul [illegible] aut [illegible] aut alia
quorum prior sine hoc nomine quod si re-
spectus aut illud est bonum et im-
pletio aut malum et permissio / Si
respectu [illegible] hoc [illegible] aut ma-
lum et prohibitio aut bonum necessarium
et preceptio aut bonum non super-
erogationis et consilium / Bonum autem
supererogationis non habet malum
oppositum quod nec consilium habet
signum oppositum / Aliud quod patet di-
stinguitur sic voluntas divina sicut in-
fra patebit aliquid vult simpliciter
aliquid vult conditionaliter sive
quantum in se est utroque modo contingit
eam significari voluntas ergo abso-
luta potest ad duo comparari aut per mo-
dum complacentie aut per modum
displicentie / Si per modum displicentie
illud nullo modo fit et ita cum [illegible]
contingit significari nec fieri alio
signo exteriori / Si per modum compla-
centie aut quod placet illud quod
fit et sic impletio aut quod placet
aliquid quod ille et sic permissio et sic
habemus duo signa / Preterea sicut
divina voluntas est antecedens sive
conditionalis et hoc dupliciter aut per
modum complacentie ita quod oppositum
displicet et sic preceptio aut per modum
displicentie et sic prohibitio aut per mo-
dum complacentie ita tamen quod opposi-
tum displicet et sic consilium / per modum
vero displicentie ita quod oppositum non
placet non est possibile reperiri / Et sic ha-
bemus numerum et sufficientiam et solutio obie-
cti / Quod enim obicitur quod voluntas bene-
placiti non est multiplex / dicendum quod
verum est quantum ad substantiam tamen quan-
tum ad connotata multiplex est ut
dictum est / voluntas enim absoluta conno-
tat effectum / voluntas conditionalis conno-
tat [illegible] ordinationem rei creature
[illegible] ad salutem / Ad aliud quod obicitur
[illegible] ratione modi significandi dicendum
quod ratione modi significandi est enim a-
lius modus significandi voluntatem
ut detestantem quod fit prohibitum
alius modus ut approbantem quod
fit preceptum / Ad illud quod obicitur

quod voluntas non est respectu mali sed
ex malo [illegible] per modum [illegible]
est respectu mali in se / ad 4m quod obicitur
quod omnibus bono redditur malum ex op-
posito, dicendum quod verum est sed bonum bono
supererogationis est oppositum malum
et non malum / consequitur cum supererogati-
onis oppositum minimum bonum, consequitur
aut oppositum malum sed non aliud et illud
quod oppositum bono precepti et ideo aliter
sub prohibitione / ad illud quod obicitur
de prohibitione dicendum quod illa importat
effectum et per hoc importat rationem si-
gnificandi ut visum est / ad 5m quod
obicitur quod consilio opponitur dissuasio,
dicendum quod sicut oppositio est una contrarium
quod est acceptio unius partis in for-
mitudine alterius sic contrarium quod non
accipit alteram partem determinate con-
cludit suasionem et dissuasionem
nam qui suadet consulit et qui
dissuadet similiter consulit aliquid

Circa partem istam sunt dubitationes
circa litteram et primo de hoc quod
dicit magister quod voluntas innititur de
relatione videtur cum [illegible] quod sicut cre-
ator dicitur ad creaturam et scientia ad sci-
bilem ita velle [illegible] ad volitum
sed sine [illegible] est deus [illegible] quod
illa dicuntur relative ergo et velle
Responsio dicendum quod magister accipit hic dici
relatione secundum relationem modum qui
distinguntur a modo dicendi secundum substantiam
et hec est personalis et ita accipitur
hic quod autem obicitur de relatione
rationis creature que est quantum ad mo-
dum intelligendi nec distinguitur
a modo dicendi secundum substantiam sed potest
dici quod magister loquitur secundum generalem
ponentis intellectum quod velle non
est tantum relative ut patre et creatore
sed etiam respectu dei / Tertio queritur de

hoc quod dicit deus scit omnia id est deo
est omnis scientie que de ipsius essentia
subiecta sunt omnia / videtur enim male
dicere quod similiter divine voluntati subiecta sunt
omnia quod voluntati eius nullus resistit ergo
deus vult omnia quod non [illegible]
Item ergo quero cum omnia scibilia sunt
subiecta divine scientie et cetera et similiter
volita quare non dicimus quod deus vo-
lendo se velit alia sicut sciendo se
scit alia. Item si in ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] et cetera [illegible] in [illegible] quod non
est scientie quibus quare non et videtur
quod sit similis quod sicut divine scientie actus non
deflectitur contra deum et in sciendo se scit
omnia ita de voluntate videtur / Responsio dicendum
quod subiecta divine scientie non dicuntur sci-
bilia sive subiecta quod sunt inferiora
sed subiecta dicuntur respectu quorum est
actus divine cognitionis et hec quidem
sunt omnia cognoscibilia et ideo [illegible]
omnia similiter subiecta voluntati sunt respectu
quorum est actus voluntatis et hec non sunt
omnia volibilia ideo patet illud quod
queritur utrum volendo se velit omnia
dicendum quod velle uno modo dicit complacen-
tiam alio modo dicit [illegible] et primo dicit
complacentiam et hoc quod bene potest dici quod
volendo se velit omnia quia omnia pla-
cent ei que ab ipso et ad ipsum sunt
Secundo tamen dicit processum effectus
ab ipsa [illegible] actus [illegible]
[illegible] tamen res [illegible] et ideo dicit
[illegible] ad exemplar / unde sic non
[illegible] [illegible] sic [illegible] omnia sic
et in proposito / Item queritur de hoc quod
dicit quare deus fecit celum et terram
reddenda est causa voluntatis / videtur enim
male [illegible] quia tunc videtur [illegible]
omnia determinare / item [illegible] quod voluntas
dei non habeat rationem / sed [illegible]
illud [illegible] id est [illegible] voluntatis

sine Elo. voluntas dei est quod ratione
que est querere rationem. Ad quod dicendum quod vo-
luntas mea sic quod recedit a volito
et cum rationem habet et quantum ad se et
quantum ad volitum inquantum vult a-
liquid quod est propter finem. Sed voluntas dei
cuius actus est ipse quod non recedit
aliqua ratione alia a se tam quantum
ad se hec non potest volitum aut aliquid
habet aliam causam quam voluntatem aliquid
solam voluntatem ut in mundi creatione
voluntas habet rationem sed non causam quia non
est rationalis. unde non habet rationem
tamquam diversum a se sed idem re et ideo
voluntas dei non potest esse rationalis et propter
hoc in actibus suis totaliter sunt ab
ipsa sufficit ipsum scire nec oportet aliquam
aliam rationem querere etc. Patet illud.
Tertio queritur de hoc quod dicit quod voluntas
dei est causa omnium effectuum et [illegible]
videtur enim male dicere quia tunc cum voluntas
dei sit agens per intentionem videtur quod
nichil fiat casu et fortuna. Ad quod dicendum
quod deus quamvis sit causa omnium non tamen est
tota sed ipse cum causis talibus propter
hoc necesse quod effectus habet comparari et
causam supremam quam deus est. et non
evenit casu et fortuna. habet etiam compa-
rari ad voluntatem sive causam creatam que
est natura vel intelligencia. et sic multa
eveniant preter intentionem multa sunt
casu et fortuna. Tertio queritur de hoc
quod dicit Sicud est fit quod non contrariatur
de interiori aula summi imperatoris
videtur enim falsum quia peccata sunt et non
conformantur ad ipsum. Ad quod dicendum quod magister
non assumit hanc auctoritatem sicut habetur in
originali. Nam ibi dicit quod non imperatur
aut permittitur et ideo non habet locum ob-
iectio. Nichilominus tamen potest dici quod
magister restringit distribucionem suam

ad res que sunt a sua natura
vel dicendum quod ampliat verbum contrari-
andi ad facere et permittere. Tertio queritur
de hoc quod dicit quod monstruosi-
tatum an contra [illegible] et hec monstra et [illegible]
plura fiunt [illegible] voluntate. videtur enim falso
dicere quod monstrum dicitur determinatio
aliqua in natura que non est a causa
suprema. Pro quibus dicendum videbatur
quod monstrum dicit determinationem ali-
quam in natura et dicitur esse propter aliquam
sibi illa causam habet positivam que dei
est. sed determinatio illa non habet causam
positivam sed privativam et hoc est propter
defectum virtutis agentis ad materiam quia
enim non superhabundat aut deficit secundum
proportionem caloris operantis et virtutis.
Et magister loquitur de monstris quantum
ad illud quod habent subtractum tamen aliter
potest dici quod monstra etiam sunt a deo per-
mittente. quia pene sunt etc. habent ta-
men ordinis causas quamvis deus non
faciat. cum ordinem in fine facit [illegible]
[illegible] aliquod causam non precipitur vel
ad vindictam vel ad iram. Item
queritur de hoc quod dicit plurimi vani-
tati phylosophorum aliis aliis attribuerunt. vi-
detur enim quod non bene dicit quia philosophi causas
alias vere attribuerunt quod in hoc va-
ni non sunt ut patet luna eclipsatur
eo quod terra interponitur. Ad quod dicendum quod illo
ideo dicuntur vani quia alias tribue-
runt sed sic alias tribuunt ut tamen
ad causam supremam referrent et re-
cederunt quia ad causam primam et
supremam non venerunt. que sola est
causa simpliciter prima et simpliciter rationa-
lissima. Tertio queritur de hoc quod
dicit quod divina voluntas non recipit
in se multiplicitatem. videtur non quia
quia plures sunt ydee eo quod

plurium ydearum · ergo simpliciter plures
voluntates quam plura volita / Respondeo
dicendum quod non est simile sicut patet in quaestione
de ydeis · quia voluntas dicit quod plus
se tenet ex parte voluntatis et secundum
esse et secundum rationem dicendi · et ideo
re et ratione una est voluntas bene-
placiti · sed ydea secundum rationem dicendi
plus se tenet ex parte ydeati quia
similitudinem eius dicit et cognitionem secundum
rationem intelligendi et dicendi mo-
tum dicit in nobis a rebus ad
animam secundum rem · sed in deo secundum rationem
intelligendi voluntas autem non ·
ideo hac duplici ratione gradatur(?)
de ydeis non de voluntate / Ad quintum
de hoc quod dicit Et voluntas non
recipit mutationem · videtur cum signum
quia deus nunc vult aliquid esse
quod prius non voluit · ergo videtur
quod desinat velle · et sic incipiat
ergo videtur divina voluntas mutari
Respondeo dicendum quod in huiusmodi locutionibus est
solum relatio temporalis mutatio quod re-
fertur ad divinam voluntatem ratione
eius quod incipit incipere et desinere in
actibus illis qui connotant aliquid
de presenti · Si cum dicitur deus vult
hoc esse futurum ab eterno voluit ·
sed tamen ... in actu sive actualiter
causans non fuit nisi quando fuit volit-
um · i. pro illo instanti in quo actus
voluntarius copulatur ... non ante
ipsi subiecto volenti · et sic patet quod sit
tempus actualis in presenti nulla sit
in ea mutatio · quia semper volu-
it et ista acta sunt · sed eius in ac-
tu non sunt nisi pro tempore quo volu-
it · ita quod nulla nova divina voluntas
incipit · sed solum effectus incipit
Ad quintum de hoc quod dicit · Et
deus iratus dicitur sed non est ira in

eo videtur cum male dicatur quod ira in
deo est virtus rationalis et concupiscibilis ergo
pari ratione ponenda est in eo ira-
scibilis · ergo sicut nec in eo est actus con-
cupiscibilis et amoris ita et actus irascibilis
Respondeo dicendum quod irascibilis aliquo modo sonat
in differentiam de ratione sui nominis
et ideo dicunt aliqui quod nullo modo re-
cipitur in deo nisi transsumptive · tamen ali-
actus huiusmodi virtutis in nobis sunt glorificari
et dominari · et hii sunt in deo quia
non sunt(?) simpliciter et hec virtus · et propterea dicendum
quod in deo vere est et hec virtus glorificandi
et dominandi que est ipsa divina scientia
sed ira licet passionem connectam(?) de ra-
tione sui nominis ideo non recipitur
in deo · nec irascibilis nisi ira nisi trans-
sumptive et similitudine transitive(?) · et nondum(?)
quod deus habet signa ire non que
significent iram in ipso · sed que significant
iram in nobis · et non sunt(?) in nobis
sunt / Ad quintum de hoc quod dicit
quod precepit abrahe ymolare filium
nec tamen voluit · ergo secundum hoc videtur
quod preceptum solum signum fuit / Respondeo dicendum
quod voluntas dei volebat fidem et in-
nocentiam abrahe manifestari in preceptum obe-
dientia(?) et hoc deus volebat · et hoc
signum importabat et non sed tamen secundum
determinationem abrahe plus importa-
bat · et pro illud plus quam abraham intel-
ligebat dicit fidem cum probabat · ra-
tio non in signo fuit nec in abra-
ham deceptus fuit · sed probatus

[H]ic oritur questio

d. xlvi

Dictum est ii in superiori di-
stinctione(?) hec est 2a pars huius totalis
tractatus de voluntate in qua magister agit
de divine voluntatis impletione · et habet
hec pars duas partes in prima susp...

ex precedentibus quod dei voluntas bene
placiti semper impletur removet du-
bitationes. In 2a explicat veritatem
istam bene premissam. Voluntas dei quippe
semper efficax est. Prima pars habet duas par-
tes. In prima ingenue removet dubita-
cionem per comparationem ad bona. In 2a per
comparationem ad mala ibi Tractatorum non con-
stat omnia bona que fiunt etc. Prima
pars habet duas partes. In prima ingenue obi-
cit. In 2a solvit ibi Sed audiamus
solucionem tractatorum non constat etc. Illud
est 2a pars in qua ingenue inquirit utrum
voluntas dei impleatur respectu ma-
lorum et ponit enim inquirit utrum
velit deus mala fieri. Que sunt
hic due opiniones quarum una fuit
quod deus velit mala fieri et hec opi-
nio est falsa. Alia opinio est quod deus
non velit mala fieri et hec opinio est
vera. Tractatus hec pars habet duas partes.
In prima ingenue ostendit ad partem falsam.
In 2a offerunt ad partem veram ibi
Si quis igitur diligenter attendit etc.
Prima pars habet duas. In prima adducit
rationes ad defensionem false opinionis.
In 2a ponit solutiones quas assi-
gnant illi qui sunt graviores posi-
tionis et hoc ibi Illi vero qui dicunt
dei voluntate mala non fieri. Et utraque
pars duas habet. Nam in opposito du-
as inducit rationes quarum una ea-
rum sumitur alia auctoritas et sim-
iliter pars in qua solvit dividitur quia
ponuntur ibi due responsiones iuxta
duas obiectiones. Si quis igitur
diligenter etc. Illud est pars illa in qua
conatur ingenue ad veram partem as-
cendam et hec pars habet duas. In pri-
ma inducit rationes veras. In 2a

dissolvit quasdam rationes sophi-
sticam et hoc facit ibi Tamen suf-
ficienter ostensum est etc. Prima pars ha-
bet tres partes secundum tres rationes quas
inducit. Prima sumpta est ad hoc
quod idem est deo fieri auctore et deo
volente et ponitur ibi Si quis di-
ligenter etc. 2a sumpta est ad hoc quod
tandem est ut quia malum fit et quia
homo fit deterior et ponitur ibi Deni-
que angeli queramus etc. Tercia sumpta
est ad hoc quod malum facit tendere
ad non esse et ponitur ibi Item cum
aliud dicitur quod deo auctore etc.
Illud 2a pars in qua dissolvit ratio-
nes sophisticas tres habet. In prima illam
ponit ibi Tamen sufficienter ostensum
est etc. In 2a dissolvit ibi Communi-
cabile est nobis videre etc. In 3a
redit ad veritatis assertionem dicens
hanc partem esse veram quod deus non
volt mala fieri ibi Illud et alia etc.

D emendenciam eorum que deter-
minat ingenue in parte bene sa-
pimus. Primo queritur utrum deus
velit omnes homines salvos fieri
voluntate beneplaciti. 2o queritur utrum
deus velit mala fieri. Tercio utrum
mala fieri sit bonum. Quarto utrum
mala ordinentur a deo. Quinto et ul-
timo utrum mala augeant decorem
in universo. Ad 1m, utrum deus velit omnes
homines salvos fieri voluntate beneplaciti,
videtur sic. 1 Thi 2: volt omnes
homines salvos fieri. Sed constat quod
hoc non est dictum de voluntate signi
quia nec precepti nec impletionis nec
alicuius alterius; hoc enim non cadit
sub precepto. Quod constat etc. dictum
de voluntate beneplaciti. Item Damas-

~~2º lib. oppt forte quia deus vult a~~ttendentes omnes homines salvos fieri. et regni sui potiri firma non est ... primum plasmavit nos deus. Ideo cum voluntatis antecedens sit voluntatis beneplaciti que est bonitas que sunt bona investigabilis voluntate beneplaciti vult omnes salvos fieri sive salvari. Item omnis causa futurum vo(lt) omnes homines salvos fieri quantum in se medium habeat dilectionem. Cum ideo deus summam habeat dilectionem et caritatem videtur quod ipse velit omnes homines salvos fieri. Item sicut vult ... primum unum sic et ad alia sive ad omnes. Ideo quantum est de se omnes uniformiter diligit. Ideo si vult aliquos salvari et omnes. Vel si de aliquibus non vult pari ratione de nullis. Contra hoc primo est instantia que addunt magis in lexo(?). Si vult omnes homines salvos fieri et de omnibus plures dampnantur quam salvantur. Ideo voluntas eius frustratur et cassatur quod est contra veritatem apostoli. Item omnes quos deus vult salvari eligit ad salutem. electio enim dei non dicit aliud quam dilectionem ad salvandum. Ideo si omnes vult salvos fieri omnes sunt electi. Contra Matthei xxii Multi sunt vocati pauci vero electi. Item in predestinatione non sunt nisi hec duo scilicet prescientia et voluntas salvandi ... quare deus dicitur predestinare. dicitur ... ponit dare gratiam et gloriam preparare. predestinare dicitur. Ideo cum prescientia dei sit omnibus ... si voluntas salutis est respectu omnium ideo omnes sunt predestinati. Sed omnes predestinati salvabuntur. Ideo omnes salvabuntur. Quod est contra fidem. ~~Ad hoc dicitur in-~~

~~quod duplex est voluntas absoluta et~~ conditionalis. Et dei absoluta voluntate solum vult salvare quos presciunt conformes fieri imaginis filii sui et istos predestinavit. Voluntate vero conditionali vult omnes si ipsi velint. Tunc obicitur quod voluntas conditionalis non videtur convenire deo. Quia hec est voluntas semiplena. Deus autem quidquid vult plene vult et iterum quidquid facit plene facit. Et iterum hec conditionata voluntas aut est voluntas beneplaciti aut voluntatis signi. Si signi hoc nichil ad propositum. Quia voluntate signi non vult omnes homines salvos fieri. Si voluntas beneplaciti sed hec una tantum est et non est semper impleta. Ergo omnes homines salvantur et preterea hec voluntas conditionata quia dicitur quod vult si ipsi velint locum non habet in parvulis qui moriuntur. Ideo adhuc non solvit ista distinctio. Item cum sic dicitur vult hunc salvari aliquo demerito aut hoc quod est velle aliquid consequitur aut nichil. Si nichil ideo pari ratione potest dici de lapide quod deus vult hunc salvari. Si aliquid non nisi salutem. Ideo sequitur si vult hunc salvari quod iste salvabitur. Specialiter ... velle si dicatur quod denotat possibilitatem et ordinabilitatem ad salutem obicitur tunc quod de quolibet ordinabili ad aliquid potest dici quod deus velit. Sed quilibet clericus est ordinabilis ad episcopatum et quilibet miles ad dignitatem regiam. Ideo deus vult omnes clericos esse episcopos et omnes milites esse reges. Quod non conceditur. ... quod cum apostolus dicit quod deus hoc vult scilicet omnes homines salvos fieri sed nunc homines credere quod deus velit. et cum non possit exponi de

voluntate signi nisi hominis opponit
de voluntate beneplaciti. sed omnium hominum
omnes salvarentur et voluntas dei impediri
frustrari. ideo notandum est quod stat stat
vis in modo distribuendi. vel in modo
volendi et primus doctor angelicus dupli-
cem facit vim in modo distribuendi
in ea dicit. uno modo quod distributio sit acco-
moda sic et sic. omnis homo timet
in mari secundum quem modum loquendi
intelligitur qui est in mari. sic angelicus
exemplificat. si dicitur magister iste docet
omnes pueros de ista civitate. quod si
docet omnes qui addiscunt. nullus enim
doceretur nisi per ipsum. similiter deus vult
omnes homines salvos fieri quia nullus
salvatur nisi velit deus. et ideo ordi-
dus est ut velit. facit etiam alio modo
vim in distributione secundum quem modum
distribuendi quod sit fieri pro singulis
generum et est sensus et non intelligit apostolus
sic. vel pro generibus singulorum etc. vel
quia deus de omni gente voluit et
vult aliquos salvari. et de grecis et la-
tinis. et de prelatis et subditis. et de
omni gente et ideo dicit apostolus pro
omnibus esse orandum. hec est expositio
augustini cui magister innititur. et notandum est sic
vel sic salvari. supposito quod velle dicit
ibi velle dei quod est de velle pla-
cito quietativo sine voluntate absoluta de
qua verum est dicere omnia quecumque
voluit fecit. sed damascenus facit vim in modo
volendi. distinguit enim in deo voluntatem
antecedentem et voluntatem consequentem et
voluntas antecedens est voluntas vel cuius
principium quod deus hominem facit. et est
irrefragabiliter bonorum voluntas antece-
dens est voluntas non que sequitur

meritum sed que vult aliquid secundum
se absolute meritorum prima si antecedens
dicitur a meritis voluntas conditionalis
sive voluntas qua deus vult quantum
in se est. 2a autem. si quis dicitur absoluta
Sed autem inter hanc voluntatem et illam
non est secundum diversitatem assistentis
sive modi volendi que sit in deo
sed secundum rationem connotandi et intel-
ligendi. patet enim deus dicitur velle
omnium salutem quantum in se est et an-
tecedens connotat in omnibus homi-
nibus ordinatis ad salutem tam ex
parte ut date tam ex parte gratie oblate
dedit enim deus naturam secundum quam
possent eum cognoscere et cognitum dili-
gere et dilectum invenire. et merito
te inherere ad per hoc salutem obtine-
gratiam scilicet obtulit. dominum scilicet mi-
sit et obtulit omnibus remedium salutis
suffit. leges etiam et mandata
dedit ut salvarentur et crudit ipse et passus
est omnibus impenitentibus et pre est
omnibus invocantibus eum. velle igitur
hominem antecedenter salvari est or-
dinatum ad salutem facere et volenti pro-
venire non deesse. velle ergo ante-
cedenter salvari non connotat salutem
sed ordinabilitatem ad salutem velle
autem consequenter sive absolute salvari
est velle dare salutem ei quem
perfecit ad salutem pervenire per suum
auxilium et gratiam et connotat salutem
eventum. etc. non est dicendum quod deus ve-
lit omnes homines salvos fieri. huic
expositioni magis consonat magister quo-
niam ergo bona sit. secundum hanc igitur
videndum quod deus vult omnes homines
salvos fieri quantum in se est sine

voluntate antecedente, non autem voluntate absoluta
sine consequente. et quia illa non connotat ef-
fectus eventum, ideo non impeditur
in hoc quod non omnes salvantur. patet
ergo responsio ad illud quod obicitur de
predestinatione sive electione quia in illis
claudebatur voluntas absoluta, non so-
lum antecedens. patet ergo responsio ad
ultimum de connotatis. ad illud tamen
quod obicitur quod voluntas condicionata non
cadit in deum, dicendum quod non ponitur
in deo vellectas quantum ad effectum
plenitudinis voluntatis nec propter diversos
modos loquendi volendi, sed propter
aliam comparationem in connotatum. et
patet illud. ad rationes vero ad oppositum
quod deus vult omnes homines salvos
fieri. respondendi potest ad duas primas
que verum concludunt et vere. ad
illud autem quod obicitur de caritate
hominum, dicendum quod non est simile quia nos
nescimus merita hominum, sortem finalem.
et si quis sciret aliquos esse
reprobos, quantum in ipso est de-
beret eos velle salvari, non tamen
voluntate absoluta. sed hec melius
infra patebunt. ad illud quod obicitur
quod deus unus modo se habet ad
omnes, dicendum quod illud dicitur per-
fectionem quantum ad eorum gubernationem,
non quantum ad eorum perfectionem vel quan-
tum ad [illegible], non quantum ad gratiam.

Ad quintum utrum deus velit
mala fieri et quod sic ostenditur
per augustinum quod deus non vult nisi quod
impossibile est fieri. ergo per convenientiam
etc. quod possibile est fieri deus vult illud.
sed malum possibile est fieri. ergo ma-
lum fieri deus vellet. item omnis in-
stitutus vult omne quod iustum est. sed
omnis pena iusta est, ut dicit augustinus,

et de malo pena. ergo omne malum
quod fit a deo est volitum fieri. quod de
malo fit pena patet per augustinum primo
confessionum. iussisti domine et sic est
ut omnis animus inordinatus pena sibi
sit. item duobus oppositis propositis me-
dium non est medium. unde est alterum
esse volitum. sed deitate peccante
istud peccare istum non peccare sunt
opposita. ergo deus vult alterum. sed quod
quod vult deus fit. ergo si vult
istum non peccare iste si peccat quod est
contra ypothesim. vult ergo istum peccare.
sed hoc est malum. ergo malum fieri
est a deo volitum. item omne volens
aliquid voluntate explicata et deliberata vult
illud sine quo illud non potest esse. quantum
cum aliquis vellet esse abbas sed non
monachus tamen si deliberatione vult
volt esse abbas volt prius esse mo-
nachus. sed deus vult aliquid bonum
quod numquam potest esse sine malo, sicut
sanctos suos probari et pati, et filium
suum. ergo etc. Contra nihil est ab
aliquo volitum vel volibile quod
omnino displicet ei et est odiosum.
sed ecclesiastici XII dicitur altissimus odio habet
peccatores, sed non nisi ratione peccati sive
mali. ergo multo magis odit ma-
lum. ergo non vult illud fieri. item
augustinus in libro LXXXIII questionum idem est fieri
deo volente et deo auctore. sed ma-
lum non fit deo auctore. ergo malum
non fit deo volente. primum supponit ipse
augustinus probat quod nisi homine sapi-
ente fit homo deterior. ergo multo
fortius non fit deo. item ratione videtur quod
omnis voluntas aut denominatur
a volito aut denominat volitum.
si ergo deus vult malum aut vo-luntas

est malicia. aut si voluntas est bo-
na volitum est bonum. ergo aut nichil
est malum. aut deus est malus. si vult
malum fieri sed utrumque falsum. ergo etc. Item
omnis volens malum vult sub ratione
apparentis boni. ergo omnis volens ma-
lum decipitur. ergo si deus vult fieri
mala deus decipitur quod est impossibile.
Item omnis qui vult aliquid quod non potest
est miser. sed deus non potest malum facere
sicut probatum est. ergo si vult illud
est miser. sed hoc impossibile. ergo etc. Pro
dicendum quod sicut probant ultime rationes
malum non est sine illo ante. sed
tamen sine illo volitum a deo volibi-
le malum nomine culpe quia omnis vo-
luntas ordinata est cui placet et
malum. et hoc omnes concedunt. Sed
tamen aliqui volunt dicere quod deus
vult malum fieri tamen ipse non est
causa eius sed aliis deo volente et
hoc quidam dicebant deum velle
non ratione sui sed ratione eius. et
quod inde elicit. sed hoc est contra Angl
sit quidem [illegible] in lectura qui hanc
opinionem improbat. ideo neutrum est conce-
dendum. sed si alicubi legitur opponendum
Ad illud quod obicitur in contrarium quod deus
non vult quod impossibile est non fieri dicendum
quod non velle dicitur dupliciter aut negati-
ve aut privative. si negative non
est verum id est nec Anselmus ita intelligit
si privative tunc volt non est vera
deo et est contra personam eius quod est no-
lo et hoc modo dicitur deus velle quod
absolute volt non fieri. hoc autem modo
non est dicendum quod deus velit mala
fieri et hoc modo non tenet quia quod
non tenet in generis sed in contra-
riis. Ad illud quod obicitur quod duobus
propositis unum est alterum facere. non

unum est velle alterum. dicendum quod
loquendo de voluntate beneplaciti non
est sic. Nam secundum est ratio omnium que
sunt voluntatis. aut beneplaciti non
est ita ratio eorum que sunt ab ipso
Ad illud quod obicitur quod quicumque iniustum
vult iniustitiam etc. dicendum quod aliquid
dicitur iniustum dupliciter in se scilicet et quod or-
dine quod iniustum est in se simpliciter non
quod est a deo volitum. quod non est iniustum
ex ordine est volitum a deo et sic
volitum quod ordinatum est et quod ma-
lum non est volitum simpliciter quod malum
sed simpliciter quod punit et ita verum quod
ordinatum. et ita simpliciter id quod est non
est volitum. Ad illud quod obicitur quod qui
vult aliquid vult omne illi annexum
dicendum quod velle aliquid est dupliciter
aut voluntate antecedente aut consequen-
te. quod vult aliquis voluntate antece-
dente vult omne annexum illi ne-
cessario quod non vult voluntate consequente. potest
enim velle sine annexo sicut cum ex
malo bonum elicitur quod non eliceretur
nisi prius illud malum displiceret
et bonum elicitum complacet ei qui
novit elicere. potest tamen videri per ins-
tantiam quod volens voluntate complacentie
vult aliquid non vult tamen illud quod
consequitur sicut vult aliquis aliquem
surgere sed tamen non vult ei occidisse
tamen potest aliter dici et melius quod vel-
le aliquid sine alio est dupliciter aut
velle hoc et non velle aliud quia
verum placet et aliud displicet et
est possibile in hiis que inseparabiliter
sunt iuncta. alio modo velle aliquid
sine alio est dicere velle ad sine
illo esse. et hoc modo velle aliquid
sine alio est dicere velle aliquid

sine illo esse. et hoc modo velle
aliquid sine inseparabiliter annexo
est velle impossibile. primo modo non
sequitur quod velit id quod secundo modo sine
illo. secundo modo non est idem sine illo esse
re sed tamen sine illo volito et
est exemplum sensibile. volo enim aliquem
cum cecidit surgere. ita quod volo
eum non cecidisse non tamen volo quod
surgat ita quod non cecidit

Circa quintum punctum quod mala fieri
sit bonum. et quod sic ostenditur
hoc modo. quod expedit facienti ad
salutem illius est bonum sed ma
lum est huiusmodi. unde super illud Ro
manorum diligentibus deum omnia co
operantur in bonum glossa et ipse Augustinus
et Augustinus xiiii de civitate dei capitulo
... Audeo igitur dicere superbis esse
utile cadere in aliquod apertum
manifestumque peccatum unde sibi
displiceant qui iam placendo
ceciderant. ergo malum fieri est bo
num et utile facienti ad salutem.
Item quod est bonum deo et univer
sitati est bonum simpliciter quia bonum
quod praefertur bono privato sed ma
lum huiusmodi est bonum universitati quod probatur per
Boethium in libro de consolatione sola divina vis
est cui mala bona sunt. et
Augustinus in libro confessionum tibi omnino nihil
omnino malum sed nec universae creatu
rae quod nihil est extra quod irrum
pat ordinem quem imposuisti. ergo si
malum fieri est bonum universitati
patet etc. Item omne quod ex suo bono est ipsum
procedit bonum est sed quod ex se malum
facit est bonum ergo etc. Minor patet
per Augustinum xi de civitate dei. Nec enim deus
malos esse praescisset nisi pariter cognos
ceret quibus eos bonorum usibus ac
commodaret. Item omne quod iustum

est bonum esse sed mala fieri iustum est
quod poena est peccati praecedentis sicut vult Augustinus
ergo malum fieri bonum est. Contra malum
fieri est malum in esse produci si ergo ma
lum fieri est bonum productio mali est bo
na sed hoc est in arte topica omnis
generatio vel productio boni est ipsum
bonum ergo si productio mali est bona
malum est bonum. Item malum fieri est idem
quod bonum privari sive corrumpi ergo si ma
lum fieri est bonum corruptio boni est
bona sed hoc est quia corruptio bona
ipsum corrumpit malum ergo si corruptio bo
ni est bona bonum est malum quod absur
dum est. Item de duobus contradictoriis
si unum est bonum et reliquum sed malum
fieri et malum non fieri sunt contradictoria
ergo si malum fieri est bonum et malum fi
eri non est bonum sed a bono nullus est
puniendus ergo nullus faciens mala est
puniendus. Item si oppositum in opposito
et propositum in proposito si ergo malum
fieri est bonum ergo bonum fieri est malum
sed hoc absurdum est quod malum sit
fieri bonum ergo et primum. Item si malum
fieri est bonum aut ergo in se aut quia
ex ipso evenit vel sequitur bonum
non in se constat si ergo quia inde evenit
bonum qui dicit faciamus mala ut
veniant bona bene dicit ergo male
apostolus reprehendit. Responsio ad praedictorum
intelligentiam notandum quod in operibus
illud dicitur bonum est vel utile sine
consensu quod in finem bonum ducit sive
est via ad bonum ducens per se ad bo
num ... per se aliquid sive per modum causae
vel per modum causae vel per modum occa
sionis et differunt haec tria. Nam causa
per se ducit ... ad quod ponitur
quod est producens et tendens sed causa

sinat intentionem sed non operationem
sic patet in fodiente qui invenit
thesaurum preter intentionem occasio autem
sinat utrumque sed cum dicit philosophus pro-
ducens, sed magis dicit agens quod primum
efficit vel efficiat sic agens ex verbo
audito percipit aliud. verbum auditum fuit
occasio non efficiens principale nec
cooperans efficienti sed quodammodo effi-
ciens. et hec occasio duobus modis est
quedam enim est que quodammodo habet rationem
actionis quedam quodammodo habet rationem actionis
que quodammodo excitat efficientem sicut
malum exemplum ad peccatum. vel que habet
rationem passivi ut corpus agens su-
mit rationem sic agens ex malo al-
terius excitat se ad faciendum bonum
secundum hoc intelligendum [illegible]
dicit scilicet [illegible] et nam ordinabiliter
et ratione malicie operatur ad bonum
quod dicitur sic occasio passiva ratione
boni ex sua substantia. sive occasio a
quo non activa [illegible] quod de occasio
boni. cum igitur agens ducat in bo-
num pluribus bonis modis [illegible] sic declaratur
[illegible] agens cum [illegible] aliquid
ad aliud aut ex se aut per se ad finem et
finis tenet rationem cause per se aut per
ducit per aliud ad ipsum tamen non ordinat
nec illud ad finem, sed ambo simul
[illegible] tenet rationem causa qui est ex [illegible]
[illegible] ex hoc igitur patet quod
quod ducit per modum cause habet in se ra-
tionem ordinationis in finem et ideo in
ipso est bonitas et ideo recte denominatur
bonum, quod vero ducit per modum occasionis
nullam habet in se rationem ordinationis
in finem ideo nec bonitatem et per
hoc non potest denominari bonum [illegible]
nisi [illegible] adiacente illius per quod

ordinatur in quo consistit ratio
ordinationis et bonitatis. et ideo quod
ponitur bonitas. cum igitur malum
non ducat ad bonum ex se, sed per [illegible]
quod dicitur ex ipso a sapiente deo. ab-
solute loquendo malum fieri non est
bonum, unde omnes [illegible] sunt
negande que bonitatem notant ponit
[illegible] ipsum malum. Si autem addatur bo-
num quod dicitur vel ipse dicens sic conce-
dende sunt huiusmodi locutiones malum
fieri est bonum ei qui novit ordi-
nare in bonum. similiter malum fieri
est bonum ut electi proficiant. et hac
ratione patent due questiones precedentes
dicit cum omni determinatione sicut patet
in ipsis auctoritatibus, ad illud quod
obicitur secundo quod usus boni est re-
[illegible] duplex est usus rei [illegible] ad
que res de se ordinatur et de tali
verum est. sicut patet de equo qui est
ad equitandum alius usus qui est alius
et ex parte [illegible] et iste potest esse bonus ex
bonitate utentis non utibilis. quia
bonum utens bene utitur malis. et
de tali usu non est ratio vera. et de
tali loquitur augustinus. Ad illud quod obicitur
quod iustum est bonum etc. dicendum quod mini-
sterium est duplex. unum iuste ordina-
tum per iustitiam que est virtus et
omne quod sic iustum est bonum est. quoniam
non se habet iustitiam vel [illegible] deter-
minatum iustitie. et potest malum [illegible]
dere sicut cum malum fecit ad redden-
dum iustitie disponere ita et [illegible]
et hoc non dicit ordinationem iusti-
tie alio non sequitur quod sit bonum quod
iustum plus importat rationem ordi-
nationis [illegible] iste non est [illegible]
quod dicitur iustum est ut qui in [illegible]

est sordescit immo valde per actus
intellectus est istud est ut relinquatur
a deo et ad hoc scripsit quod adhuc sor-
descit unde per accidens intelligit
Variis arguitur utrum mala
fieri sit verum et videtur quod sic quia
de quolibet affirmatio vel negatio vera
sed hec est falsa illa mala fiunt
ergo oppositum est simpliciter verum scilicet
fieri mala. Item veritas est adequatio
rei et intellectus ergo si aliquis
homo intelligit sicut est in re ve-
ritatem esse et intellectus et intel-
lectum sed qui intelligit mala fieri
recte intelligit ergo si recte intelligit
intellectus est verus ergo mala fieri
est verum. Item veritas sermonis asse-
rit veritatem in dicto unde si So-
crates currit sortem currere est
verum ergo si malum sit malum fieri
est verum sed malum sit constat ergo etc.
Item veritas dicentis ponit veri-
tatem in dicto sed deus qui non
est mendax dicit mala fieri omnes
quia cogitatis mala in cordi-
bus vestris ergo verum est mala co-
gitare pari ratione verum est fieri.
Contra verum et bonum convertuntur sed
mala fieri non est bonum ut sup-
ra batum est ergo mala fieri non est verum.
Si forte dicas quod verum est de verita-
te complexi contra omni veri-
tate quia omnis veritas entitatis spe-
ciem est et omne quod participat rationem
entis participat rationem boni ergo etc.
Item omnis veritas est a veritate pri-
ma ergo et omne verum a primo vero si ergo
malum fieri est verum malum fieri
est a deo sed hoc est improbatum ergo etc.
Si tu dicas quod id est verum de veri-
tate rei non signi hoc nichil est.

Item sicut a deo sunt res ita et si-
gna et Ambrosius dicit quod de verum
est a spiritu sancto a quocumque dicatur. Loquitur
ergo de veritate in sermone et ita de
veritate complexionis sive signi. Item
omnis veritas signi sive complexionis
ergo veritas huius istud fieri oritur hic
a veritate fieri sed fieri hic non dicit
accidens verum nisi defectivum ergo
pari ratione istud fieri non est simpliciter
verum. Si tu dicas quod veritas com-
plexionis duplex est scilicet primo pronunciationis
et negationis et prima causatur a veritate
rei, secunda vero et falsa non causatur. Contra
philosophus generaliter dicit quod ab eo quod res
est vel non est oratio dicitur vera vel
falsa ergo hoc verum verum est. Item omne
quod modo verum est de preterito ab eterno
fuit verum de futuro ergo si malum est
hoc non verum ab eterno fuit verum
nisi esset deus vel in deo ut in causa
ergo a deo sed hoc falsum ergo etc. Respondeo dicendum
quod sine distinctione concedendum est quod
mala fieri est verum vere enim enun-
tiatum et recte intelligitur verum enim
dictum de complexo consistit compositionem
sicut dicit philosophus quod veritas et falsitas
circa compositionem consistit et ideo dicit
veritatem signi signum autem est cum
ipsum significat rem sicut habet sic se habe-
tur enim de adequatione et ideo cum
ita se habeat in re sicut signum expri-
mit simpliciter loquendo verum est ma-
la fieri. Ad id quod obicitur quod verum
et bonum convertuntur dicendum quod illud
verum est verum si res et verum est bona
et si signum est verum et bonum sed non
convertuntur quod si signum sit verum
quod significatum sive res sit bona et
ideo hic est fallacia accidentis.

omne verum est bonum sed istud complexum
est verum, ergo istud complexum est bonum. Ex
relatione modorum conformitatis. verum
enim predicatur de illo dicto ratione compo-
sitionis cum sit dictum modalis. bonum
vero ratione attributionis et hanc instan-
tiam facit magister in lectura. Aliud modum
arguendi est hic: audio angelos can-
tare, sed angelos cantare est verum, ergo
audio verum. consimilis modus argu-
endi est in illa: omne verum
est a deo, istud complexum est verum, ergo etc.
et ideo aliter solvendum est ad id quod
obicitur quod veritas signi est a verita-
te rei, dicendum quod verum est. tunc non significatum
est verum quod significat rem non esse que
non est et non habet veritatem cum
illa non sit. Nam sic aliquod in-
sexto perfectionis(?) aliqui respondent ita
quod definitio plene potest significari
dupliciter: non significat ab eo quod res est
tamen sed est vel non est et est similis ab
eo quod res est. et dictum vero quod sig-
nificat rem esse et ab eo quod non est
est falsa que significat non esse. contrario
intelligendum in re que non est. dupli-
citer primus sensus est eius primum quod tamen
dicto que significat aliquod complexum vel
simplex. verum est tamen quod omnis ve-
ritas complexa super aliquod fundatur
sed non oportet quod super rem intellec-
tam sed super intelligentem in quo dicto
habet esse. et sic patet illud posset tamen
dici quod fundatur super eius primum quod
ratione determinationis unum ens est sim-
pliciter per adiunctionem que est sim-
pliciter. Non tamen quod de fundamento
veritatis propositionis dicitur modo secundum
dubia. Aliqui enim distinguunt sic

tantum est complexum veritatem ora-
tionis. si primus ut cum dico cesar
est homo, secundus ut cum dico
cesar est homo mortuus, negatis
ut cum dico cesar non est. primam
dicunt fundari super eius simplex
rem super eius primum quod et tertiam
hec dicunt fundari super aliquid
quod talis oratio nichil ponit. sed
tamen illud non videtur sufficere quia
cum dico hec oratio est vera verum
ponit aliquam conditionem entis.
ergo necesse est super aliquod fundari quod
sit. et ideo dicunt alii quod fundatur
super principia rerum sed hoc non
sufficit quia esto quod cesar omnino sit
corruptus et quod primum materia et primum forma
adhuc tamen verum est iste cesar fuit
sive cesar non est. et ideo dicunt
alii quod fundatur super intelligentem
sed adhuc illud non videtur sufficere
quia esto quod nullus intelligat actu
adhuc oratio ista est vera scripta in pa-
riete: cesar fuit. ideo dicendum quod cum
veritas orationis sit veritas signi significat
dicit conformitatem absolutam sicut
nec unitas quevis sed respectivam
sic signum cum omne sit conveniens
significare aliud quam significare. et ideo
sicut ad rationem signi non oportet
rem esse entem sed cognoscibilem
sic nec ad rationem vere significationis
et quia omne quod intellectus capit vel
est ens vel capit sub ymaginatione
seu comparatione ad ens ideo omnis sig-
nificatio significantis vel fundatur sim-
pliciter super esse ut si dicat petrus
est vel in ordine ad ens. Unde

propositio de futuro fundatur super ordine
eius ad finem. Similiter propositio de
futuro sic propositio negativa ut si di-
catur cesar non est aliquid cum eius
esse non est cesar. etc. De aliis
similiter si dicatur chimera non est ens
terminus / Ad id quod obicitur vel
quod malicia fuerit vere ab eterno
dicimus quod ad hoc quod aliquid sit verum
non oportet quod sit in deo tamquam in
causa, sed sufficit quod sit in dei prescientia
quamvis non sit verum. Ad hoc autem quod
aliquid sit in dei prescientia sufficit quod
ipsum vel eius causa vel eius op-
positum sit in deo tamquam in causa
sicut supra dictum est de cognitione dei

Quinto queritur utrum malum
sit ordinabile a dei voluntate
et quod sic videtur quia super illud psalmi
Domine deus meus in te speravi glossa
qui videt multa aliter sic ordi-
nari a deo ut pulchritudo univer-
sitatis ex nulla parte violetur in de-
bitis laudat deum distinctione
dicens aliqua fecisse et ordinasse
unumquodque bonum aliud non fecisse sed
ordinasse ut malum / Item angeli in
eternum mali bene ordinati et loco
suo positi universitatis commendant
bonum / Item ratione videtur quod omne me-
ritum ordinatur ad premium sive retri-
butionem sed malum meretur penam
sicut bonum gloriam ergo et cum bonum quod
sit ordinabile pari ratione malum
culpe / Item peccantes in suppliciis
ordinantur sed propter quod unumquodque et illud
magis, sed mali non ordinantur in
penis nisi propter mala ergo malum
culpe magis est ordinabile / Item omne
quod agitur de eo in se ordinatum
est ordinatum sed malum aut de-
cedens in universo istud est ordinatum
ergo etc. Privatio motus angeli in presen-
tia dei sicut pictura cum colore nigro
suo loco posita pulchrior est ita univer-
sitas rerum ex peccatoribus est pulcra
Contra angelus malus est privatio modi
speciei et ordinis, sed nulla privatio parti-
cipat id cuius est privatio ergo si malum
eo quod malum privat ordinem malum
non attingit ordinatur / Item quod non est in-
est ordinabile nam ordo presupponit
esse sed malum in eo quod malum nichil
est ergo non est ordinabile / Item omne or-
dinabile est ordinari possibile sed ma-
lum non est possibile deo quia deus non
potest facere malum ergo non est a deo or-
dinabile / Item si malum est ordinabile
aut ordine priori in virtutem aut in
finem, non primo modo quia malum nullius
est principium, si secundo modo ergo cum bonum sit
aliquid quod ordinatur in finem tunc malum
sit bonum / Responsio ad predicta intelligen-
dum est quod quatuor modis aliquid de-
citur sanum relative aut subiective ut
urina de sano aut dispositive ut
potio de sana aut ostensive ut v-
rina sana sic aliquid ordinatum de-
citur aut sic ordinis susceptivum
aut sic dispositivum aut sic osten-
sivum sic susceptivum non est aliquid or-
dinabile nisi quod est ens et natura aliqua
et ita malum non est ordinabile nisi
ratione accidentis scilicet per bonum subiectum sic
dispositivum malum est ordinabile sed
non sic dispositio penalis sed culpalis
Duplex enim est ordo scilicet nature et iustitie
ordo nature est institutus / ordo iustitie
est adquisitus malum autem privat ordi-
nem specialis nature et illum privando
manet in ordine iustitie quia

ostendit / unde ratio ordinandi sicut
dispositis in ordine est intus vel de-
incertus sic quasi malum est ordinabile
et ordinatum quia manifestat ordinem bo-
norum per oppositum quia opposita iuxta se posi-
ta magis elucescunt / rationes igitur pro-
bantes quod malum sit ordinatum per contra-
rium ordinem iustitie et veri dispositionem
et custodiam / ad illud aliud quod obicitur
quod malum est privatio ordinis dicendum quod
verum est particulariter non sed ut est rerum
prout ordo dicit dispositionem alicuius particula-
rie de quo dicit Boecius ordo cuncta com-
plectitur quo fit ut si quis ab assigna-
ta sibi ordinis ratione discesserit iure
sit ut in aliam dicam relabatur quia in
potentia indifferentia complectitur cer-
tum / ad 3 quod obicitur esse ordina-
tum presupponit esse dicendum quod verum est
in eo quod per se et in se ordinatur malum
autem non ordinatur per se nec in se et
ideo non oportet quod ipsum sit sed sufficit
quod aliud sit in quo substantificetur
malum et hoc non est bonum ut dicit
Boecius / ad 4 quod obicitur quod ordina-
bile est potentie ordinanti dicendum quod est potentie
sine esse potentie dicitur duplex aut potentie
producenti aut providenti et quamvis ma-
lum non subsit divine potentie producenti sub-
est tamen providentie / ad illud quod obicitur
quia ordinatione est ordinabile dicendum
quod ordinatione ad finem sed hoc est so-
lum quia per se et ideo non sequitur quod
malum sit bonum sed quod ex ipso sequitur
bonum posset tamen dici quod quamvis ma-
lum non sit pulchrum tamen illud in quo
est pulchrum et locum et ordinem pulchrum tenet

Sexto et ultimo queritur utrum ma-
lum sit de complemento universi
et quod sic videtur. Augustinus xxxiii contra

malum bonum est et contra mortem
vita etc. intuere in omnia opera al-
tissimi sic duo contra unum opposito sic erunt
ad decorem et in complementum uni-
versi ergo malum / Item Augustinus de civitate
dei loquens de malis que ad sinunt
a deo dicit quod deus universum
ipsi quibusdam antithetis hone-
stavit et complexit in sermone
et in picturis. In sermone sicut apostolus
dicit 2 Cor. 6 per gloriam et ignobi-
litatem et in picturis sicut patet sicut
pictura alba cum colore nigro
suo loco posita pulchra est sic
universum cum malis ergo malum
sic hoc decorat universum sed quod de-
cet est complementum universi ergo etc.
Item ratione videtur quia sicut malum est
privatio boni ita silentium est pri-
vatio vocis et sompnus vigilie sed
ad pulchritudinem et decorem sermonis
utile est interponi silentium et ad
pulchritudinem et decorem alicuius utile est
alicui vigiliis interponi sompnum ergo ad
pulchritudinem decorem universi utile est
bonis interponi mala / Item universum
est conditum ad dei manifestationem
sed in operibus dei maxime mani-
festatur iustitia et veritas sed si mali
non fuissent neque iustitia et veritas
sed si malum non fuisset neque misericordia
neque veritas perfecte ita manifestaretur
sicut manifestatur in Christi incarnatione et
peccatorum remissione et redemptione ergo
non esset universum completum / Contra
Gen. 1 vidit deus cuncta que fe-
cerat et erant valde bona et non
fecit mala constat ergo absque ma-
lis erant omnia valde bona in

universo. sed universum non esset
valde bonum si deesset ei perfectio.
nunc quod deesset ei malum videtur
quod malum non sit de eius perfectione.
Et Augustinus in fine de li. arb. loquendo
de perfectione universi sic ait quemadmodum
niger color in ratione melius ornatur.
ut sciant opificem omnium fecisse
si quod non fecit in dominio malis
sed sine malis quod in dominus sine
malis erat perfectione completum
malis. quod malum non est de perfectione
universi. Et ratione est quia
albius est quod est nigro permixtum.
sed si modo nullum esset malum
tunc universum sed esset malis permixtum
permixtum. quod melius quod perfectum
quod ordinatio mali non est de
perfectione universi. Et bonum
et pulchrum sicut dicit Dionysius idem sunt.
quod idem est perfectio boni et perfectio
pulchri. quod malum deturpat et
facit non spectat ad pulchritudinem
sine decore. quod nunc malum sine
mali ordinatio. Respondeo ad hoc quod
circa hoc diversi diversa senserunt.
Dicunt enim aliqui quod est loqui
de malo ut est in potentia facientis
et ut est in opere sine in facto. Si
loquamur ut est in potentia facientis
sic volunt dicere quod posse malum
facere erat de perfectione universi.
quod status quod creatura debebat facere
quae posset peccare et posset abstinere
ad hoc quod universum plene perfectum
esset sicut in libro de libero arbitrio
dicitur. Si loquamur de malo ut est
in facto esse sic dicunt quod nullo modo
spectat ad complementum universi
nec per se nec per accidens. Sed alii
auctores dicunt contrarium quod est

ordinatione mali ad bonum quoddam
decor resultat sicut dicit Augustinus. quod
per se oportet aliter dicere. ideo dicunt
alii quod decor universi constat quod idem est
substantialis sine quo universum ad esse idem ac
accidentalis sine quo universum ad bene esse. Quantum
tamen ad primum decorem mala non sunt
facienda nec per se nec per accidens. Sed quantum
tamen ad aliquem decorem accidentalem
mala bene ordinata faciunt. Non quod
mala sed quod ordinata. et non per accidens
deus ordinavit. et illo decore caret
secundo ad hoc erat in universo decor et
perfectio quibus sine decorem non haberet
ad sine decorem faciunt mala non
ratione sui sed ratione sibi quod ordinatur
in pena ad divine iustitie manifestationem.
vel ratione oppositi quod decor
magis elucescit quod presentia mali sicut
opposita iuxta se posita magis elucescunt
elucescunt sic generaliter dicitur. vel ratione
boni eliciti. Multa enim bona deus
facit et facta sunt quae non essent facta
si peccatum non extitisset. Circa secundum sunt
illa quae gesta sunt in nostra reparatione
ratione. Si sine hiis omnibus esset
completum. Si vero quantum erat tunc
decor pulchrior quam nunc sit. Prudentia
potest quod sit sicut ... concordantia et con-
tingentia. sicut duo faciunt ... quorum
una similia est maior in altera
est (circa) ... aliqua bene sunt quae tunc
faciem reciperent. et si velit potentius
quoniam decor magis crescit. potest
dici sine preiudicio quod decor quantum
est et bonum quod est ratio divina
eliciens bonum quod malo perfectum est
malo. et ideo bonum quod inde elicitur
prevalet bono quod malum corrumpit.
et ideo plus valet universum sicut nunc

quod valuisset, tunc in quo nunc uno
comederet sapida ceteris ... in
benedictione cerei pascalis O felix culpa
que talem meruit habere redemptorem
Ad 2m est de religioso sancto qui frangit
et eligit solo ... vel amore
quod melior est quam possim an non
bone facientis ... religionis et si ...
procedas a me nunc melius valerent
si omnes essent boni, quia si quidam boni
et quidam mali, dicendum quod sicut dicendo si
homo stetisset non pervenisset plures
ad celum superna quam sic pervenerunt
sunt enim mali ... quod habundanti
sunt ... in ... et concedendo
quod ordinatio mali facit ad
complementum ... sic probant ra-
tiones ad primam partem inducte sed
ad complementum sive ad decorem ...
... nec per se faciunt ... per accidens
per se ... ad malum sic ille rationes
... videtur quod obiicitur ad primam
partem per se ... in peccatoribus. dicendum quod
non est ... quod ille peccatores non
sunt aliquid addentes vel au-
ferentes aliquid de bono vel pulcro
malum tamen aufert. ideo patet illud.
Ad 4 quod obiicitur quod non manifestarentur
... et iustitia. dicendum quod quamvis non
manifestarentur in actu manifestarentur
tamen in sua origine, quia cum deus
in se cognoscit videt nullo ... ...
... quod deus deceat agere et pos-
sit. et ... ... et ita ... et
iustitiam patet ... tamen ... o-
stenderent in supererogatione et iustitia
in retributione. licet non ita ... ut
nunc in opere

In parte ista sunt dubitationes circa
litteram et primo de illo verbo Augustini
quod usque adeo esset omnipotens et bo-
nus ut benefaceret etiam de

malo. videtur enim indebito modo
loqui quia malicia est privatio ergo
non est in bono. si dicas quod ac-
cipitur ratione subiecti. scilicet de ma-
lo id est de illo qui est malus facit
bonum. contra hoc nichil est aliud
quam malum destruere. quod hoc ergo
non habet quod deus debeat ma-
la sive non cum sit ... destrui
... dicendum quod de nichilo est ibi ...
nec ... sed ordinale. quod dicit de
malo facit bonum quod per malum
facit bonum ordine ... a ma-
lo ... obicit ... si hoc quod est
de ... ... sive malitia
... de hoc quod dicit quod ma-
lum sic ordinatum et suo loco
positum. videtur enim male loqui quia
... non est ... localiter. Si tu
dicas quod est locum ratione subtra-
cti contra locus debitus et ...
... ... est gloria ergo malum
locatur in gloria. dicendum quod ad dicere
... sunt locum penalem ...
... et partem ... et vilitatem
... loci et debet ... ...
sed ... vilis est. debetur de-
formitati culpe et ita malum lo-
catum est et ... scilicet locum ratione
subtracti ... bone ...
... de hoc quod dicit. Si qui
... ... et ... ...
... facit ... in bonum.
... videtur quod mala ... sive
cooperentur contra mali est bonum cor-
rumpere. ergo nullo modo est in bonum
cooperari sive conferre. dicendum quod
conferre sive cooperari in bonum ad
alium per ... adiuvando
ut ... vel ... vel exortando ut ... et ...

ferunt que excitant ad amorem
dei sive fugiunt et impellunt sicut
dicit glossa. vel obsistendo sicut aqua
calida frigida congelatur. quia dum
resistit vigoratur aqua contrarium et
malum dicitur cooperari. vel quia fa-
cit hominem ad bonum magis excitari
vel magis. quia dum obsistit homo
fortaliter vigoratur virtus gratie et fer-
vescit. Tertio queritur de hoc quod
dicit. quod angeli arguunt a minori
videtur enim secundum dictum quod locus a mi-
nori non est destructivus. sed positivus.
secundum quod arguit non est destructivus sapi-
ens non potest facere hominem deteriorem
ergo nec deus. ergo non est a minori
Respondeo dicendum quod licet locus iste non
est a minori proprie loquendo sed a
maiori quia non dicitur ibi minus vel mi-
nus sed id quod minus videtur in eo.
magis autem videtur quod homo possit
facere malum quam deus. sed sapi-
ens homo non potest. ergo nec deus
et ita est a maiori locus. Nichil-
ominus autem potest dici quod est a minori
sed reducitur ad rationem affirmati-
vam sic minus videtur quod impos-
sibilitas faciendi malum insit ho-
mini quam deo. quia sapiens magis
sapiens est in minus faciendo a-
liquem deteriorem. ergo multo fortius
deus. Tertio queritur de hoc quod dicit
est culpa in sapientem cadere negat
videtur enim secundum quod sicut se habet sapientia
ad ignorantiam ita virtus ad culpam.
ergo permutatim sicut virtus ad ignorantiam
ita sapientia ad culpam. sed virtus simul
stat cum ignorantia. ergo sapientia stat
cum culpa. Respondeo dicendum quod sapientia uno modo
dicitur cognitio veritatis. alio modo dicitur
cognitio veritatis et nobilissima quia
per causas altissimas. Et hoc modo est cognitio

veritatem et nobilem et sapidam. Tertio
sapientia vero dicit aliam cognitionem quia
religionem continent sive cultum secundum
quod dicitur quod pietas ipsa est sapientia sive
theosebia et hoc consistit dicit Augustinus
in fide. spe et caritate et hoc modo
claudit in se virtutem et ita opponi-
tur culpe et patet responsio. Tertio queritur de
hoc quod dicit. quod deus non est causa
tendendi ad non esse. videtur enim secundum
dictum quod in canticum deuteronomium dicit ego occidam
et ego vivere faciam. percutiam et ego sanabo. ergo
videtur enim mores sit corporis ten-
dendi ad non esse. quod deus sit causa
causa. Respondeo dicendum quod non esse non appel-
latur hic per privationem qualiscumque esse
sed nullius quod diffinit boetius dicens
esse est quod ordinem retinet servatque
naturam et ad illud esse quod hic est
opponitur deus non deducit. nec autem
obicit de esse naturali vel potest dici quod lo-
quitur secundum naturam instructivam secundum quia dicitur
deus mortem non fecit. quod autem dicitur
quod ipse occidit. hoc est secundum penam corporis
iustitie. hoc tamen in secundo melius dicetur.
Tertio queritur de hoc quod dicit. quod malum
est tendere ad non esse. videtur enim male
dicere quod si tendit ad non esse. aut est
dicitur quantum ad esse aut esse gratie. si naturale
ergo malum corrumpit naturam quod est contra
dyonisium qui dicit quod malum nichil cor-
rumpit existentium in eo quod existentia
vel natura. Si autem intelligatur quantum
ad esse gratie hoc planum esse videtur.
quia per veniam culpam non remanet
esse gratuitum secundum aliquid sine quod totaliter
per mortalem expellitur culpa. ergo non
tendit ad non esse sed iam est in non. Respondeo
dicendum quod in homine iusto et bono est
triplex consideratio cum eius licet nam
primum ordinatum est considerare

esse nature et ordinabilitati ad
graciam que quodam nomine dicitur habilitas
et ordinem gracie sive gracie ordina-
cionem. malum vero per se loquendo cor-
rumpit ipsam ordinabilitatem et per hoc
elongat a gracia et facit tendere ad non
esse. et quia habilitas numquam omnino tol-
litur salva natura ita nec corrumpitur
semper malum facit tendere ad non
esse ita quod numquam est in termino. Tercium
queritur de hoc quod dicit Ambrosius. Verum
a quocumque dicatur a spiritu sancto est. Vi-
detur male dicere quia hoc est verum
quod cum detractor detrahendo frequen-
ter dicat a spiritu sancto ... dicit
multa vel dicit ... de verbo illo
obiectum dicit dominus Ihesus nisi in spiritu
multa cum peccatores hoc dicant tota
die. Item veritas appropriatur filio. quare
magis debebat dicere Ambrosius quod
omne verum est a filio. Respondeo dicendum quod
aliquid dicitur a spiritu sancto illustrante intel-
lectum et movente affectum et illud
est verum et bonum quod dicitur verum ali-
quid quod caritate a spiritu sancto move-
te affectum sed non illustrante intel-
lectum sicut dicit apostolus se iturum
ad hispanos ... sed tamen in
dicendo meruit quia caritas move-
bat eum hoc dicere. Ad ... dictum
a spiritu sancto illustrante intellectum sed
non rectificante affectum et id potest
esse malum et tamen verum ... dicere
quod ... utrumque includit. et dicitur
a spiritu sancto et in spiritu sancto et ita intelligitur
apostolus. Ambrosius autem large dicit
etc. patet ... obiectio quod veritas ap-
propriatur filio ... cum quod spiritui
sancto appropriatur inspiracio vel ...
... quod hoc non dicitur tamen

... appropriatum vel si appropriatum
hoc est racione doni.

Voluntas quippe — d. xlvi

Dei semper efficax est. Super-
remouit magister dubitationes
ex quibus videbatur voluntatem dei aliquando
impediri. Hic determinat veritatem
ostendens voluntatem dei semper esse
efficacem et numquam impediri. Et hoc
dicta est quatuor partes. In prima auctoritate
Augustini ostendit voluntatem dei semper
esse efficacem et numquam impediri.
In secunda ostendit quod hec intelligitur de
voluntate signi distinguit voluntatem
ut ostendit hoc est dictum de voluntate
beneplaciti ibi verum ut supra dictum
In tercia magister ostendit quod contra quan-
dam voluntatem signi non potest fieri
ibi multa enim fiunt contra dei preceptum
In quarta vero epilogat breviter pre-
terminata et hoc ibi ex predictis liquet
quod voluntas dei que ipse est etc.

Ad intelligenciam eorum que di-
cuntur in hac parte quatuor queruntur.
Primo queritur utrum voluntas beneplaci-
ti possit impediri. Secundo utrum aliquis
possit facere contra voluntatem signi. Tercio
utrum deus debeat mala permittere
fieri. et ultimo utrum deus possit
mala proponere

Quod voluntas beneplaciti non
possit impediri. ostenditur primo
auctoritate Ecclesiastici ... domine deus
... resistere voluntati ... non. Item
Romanorum. voluntati eius quis resistit.
Item super illud i Thimothei volo qui vult omnes
homines salvos fieri. Glosa. rogandus
est ut velit quia si vult necesse est fieri.
Item super illud ... dominus in omnibus
operibus suis. Glosa capitulo decimo etc.

est velle quod facit sed non potest im-
pediri nec volet quod ille volt quod
volt ergo non potest impediri nec fiat
Item omnis voluntas que potest impediri
potest superari sed divina voluntas su-
perari non potest cum sit suprema ergo
divina voluntas non potest impediri / Item
omnis causa que impeditur a consecu-
tione sui effectus aut deficit aut
mutatur sed divina voluntas non
deficit nec mutatur nec potest deficere
nec mutari ergo etc. / Item nobilius a-
gens est nobilior causa que non
potest impediri quam que potest sed divina
voluntas est summa et suprema causa
omnium ut supra iam dictum est ergo etc.
Item omnis causa cuius effectus contin-
genter evenit potest impediri nam
si non potest tunc effectus eveniret
necessario sed divina voluntas est huius-
modi quod est multorum contingentium alioquin
aut nichil hoc esset contingens
quod est contra argumentum libertatem et con-
silium et casum aut deus non esset
illorum causa quorum utrumque absurdum
est ergo etc. / Item omnis causa que per aliud
agentem completur si completur potest
per illam deficientem impediri si a
concursu deficit hec causa per se non tamen
sed divina voluntas est huiusmodi nam deus
volt multa fieri per causas secundas que si
fiant sine ipsis sicut generatio hominis
asini etc. similia pluraliter de hiis que
sunt ab opere nostro et hec possunt
deficere ergo divina voluntas impediri
Item omnis causa cuius virtus se extendit
ad extremum voluntatis potest aliquid velle
quod nolit sed divina voluntas est huiusmodi
aliquid enim volt deus ut istud deter-
minari cuius oppositum potest hoc enim esse
alioquin non esset omnipotens potest ergo
facere oppositum eius quod volt.

sed omne possibile possibile ponatur
ergo quod deus faciat oppositum eius
quod volunt. si hec voluntas dei est
frustra et impedita ergo etc. / Item voluntas
volt aliquid quod deus vult ipsam velle
aut ergo potest velle contrarium aut non potest
si potest ergo divina voluntas potest impe-
diri si non potest ergo nostre est liberta-
tem eius auferri / Responsio ad intelligen-
tiam predictorum notandum quod secundum Jo. Da-
mascenum voluntas beneplaciti duplex
est scilicet antecedens et consequens sive conditionalis
quia volt quantum in se est omnium salu-
tem et absoluta qua determinate volt
aliquem quod non intendimus evenire.
Intelligendum est ergo quod nullam dei vo-
luntatem possibile est superari nullam pos-
sibile est cassari aliquam tamen ut an-
tecedentem possibile est non impleri
aliquid ut consequentem non est imple-
re impossibile est impediri nullam in-
quam possibile est superari nam si homo
non faciat quod deus volt quantum
in se est sine voluntatem antecedentem
deus facit de ipso quod volt voluntate
consequente et ita semper impletur vel de
homine vel ab homine etc. impossibile
vincitur vel superatur. nec etiam
possibile est voluntatem dei cassari nec
cassum dicitur aliquid dum parat effe-
ctum propter quod ad quem est voluntas aut
nulla format effectum ad quem est prece-
Nam quod dicitur quod deus volt omnes
homines salvos fieri quantum in se est
hec voluntas non caret salute
nec prestare est ad effectum salutis sed de-
notat ordinacionem nature sine ulla
ordinabilem ad salutem sed nichil
plus est dicere deus volt istud sal-
vum fieri quantum in se est quia quod

~~deo placuit naturaliter dare isti~~ per
quam posset pervenire ad salutem
et quod deus habuit eternaliter ita quod
salus non desiit propter defectum a par-
te dei. Unde non cessat quod hic perve-
niret effectum. De voluntate autem absolu-
ta planum est quod non potest cessari quod omnem
effectum suum ponit nec umquam remanet
nec incompleta cum istis. Unde patet
voluntatem dei nullo modo posse superari
neque cessari. Tamen voluntatem abso-
lutam necesse est impleri. Contra ordina-
lem vero numquam. Sed attendendum quod est
necessitas consequentis et necessitas consequentie sicut
supra dictum est de prescientia quod ipsa non
habet necessitatem consequentis sed consequentie
quod infallibiliter infert et sequitur deus pre-
scit hoc ergo hoc erit. Sed tamen non ne-
cessario prescit quod in actu prescienti
respicit non tamen effectum contingens.
Sic in voluntate intelligendum quod vo-
luntas dei absoluta connotat even-
tum rei et ideo est ibi necessitas con-
sequentie sed non consequentis quod non mutat
eventum rei. Immo vult deus quod
eveniat quasi contingens. Unde sicut
prescientia quia infallibiliter infert effectum non
potest falli, sic nec voluntas absoluta
quod infallibiliter infert non potest impediri
nullo cum necessarium est impleri. Voluntatem
vero ordinatam non necessarium est omnino
impleri nec necessitate consequentis nec
necessitate consequentie quod non connotat even-
tum rei sed connotat illud quod est
ordinabile ad eventum ut predictum
est. Unde bene sequitur vult istum sal-
vari voluntate absoluta ergo iste
salvabitur. Numquam enim vellet nisi pa-
riter presciret eum esse salvandum.
De voluntate vero ordinata non

~~dictum est non sequitur. Si ergo~~
obiciatur quod voluntas dei est neces-
saria in se et infallibiliter infert effectum
ergo quomodocumque ponit illa ponit neces-
sitatem. Dicendum quod quamvis necesse sit de-
um velle et volitionem eius esse
in actu tamen comparatio eius est ad
futurum contingens et ideo effectus // contingenter
~~eveniunt. [illegible]. Item quod~~
~~[illegible]~~
preceptum est malum et contra legem nature
ergo etc. Si dicatur quod non est malum
secundum se et ideo potest fieri bene obicitur
quod precepit Abrahe occidere filium suum
innocentem et quem sciebat innocentem
Gen. xxii et hoc est malum secundum se ergo
videtur quod deus possit precipere malum.
Et respondetur videtur quod deus est super
omnem legem ergo in omni mandato
potest dispensare ergo potest omnia precipere
et prohibitionem contraria precipere. Item
plus distat non ens ab ente quam
malum a bono sed deus solo imperio
voluntatis de non ente facit ens ergo
solo imperio voluntatis de malo facit
bonum ergo potest precipere mala ut videtur.
Contra. Preceptum est signum divine voluntatis
ergo aut est falsum signum quod non sufficit
deum velle quod precipit aut
deus vult illud. Si deus vult ma-
lum est malus. Si non vult et precipit
est falsus et utrumque est impossibile apud
deum. Ergo etc. Item potius obediens
divino precepto debet puniri. Ergo si de-
us potest malum precipere potest malum
committere sed malum remanere
impunitum est contra divinam iustitiam.
Ergo deus potest facere contra se ergo se abne-
gare sed hoc est impossibile ergo etc.

Ad illud quod secundo obicitur quod potest impedi-
mentum sit causa contingens, dicendum quod sic-
ut dictum est quod quamvis comparatio divine
voluntatis sit ad futurum contingens tamen
comparatio divine voluntatis ad volitum
et eventus voliti se nullo modo commit-
tunt sic enim contingens aliquid et cetera
non potest impediri. tunc non impe-
ditur causa quia immediate comparacione
et ordinacione eius ad effectum
effectus non eveniet. Quod ergo
proponitur omnis causa cuius effectus
est contingens potest impediri, falsa
est propositio. et sit instanciam si effe-
ctus nullo modo committit et respiciat
ad eum et hec est instancia in propo-
sito. Ad illud quod obicitur quod potest impe-
diri propter defectum cause cooperantis
dicendum quod sicut divina voluntas sine di-
vinum velle connotat effectum ita
connotat existenciam cause cooperantis
unde non dicitur deus vult istum sal-
vari non est sensus quod velit in
omnibus eventibus sed quod vult istum
salvari et vult istum salvari velle.
unde sicut divina voluntas connotat suum
effectum eveniendum et ideo nullo modo sequitur
effectus ad ipsam ita connotat cum
cooperacionem concurrere. et ideo nullo modo sequitur
si deus vult istum salvari quod ille
non velit. et ita nunquam deficit sic
nec effectus. et ita nunquam impeditur
Ad illud quod obicitur quod deus potest
oppositum eius quod vult, dicendum quod divina
voluntas non artat potenciam in possendo
unde plura potest quam velit, artat tamen
potenciam in agendo. nunquam non potest agit
aliquid nisi quod vult et impossibile est
quod actio superexcedat voluntatem unde
nichil potest facere nisi quod potest velle.
Quod quidem dicitur quod potest contrarium sic vo-
potest intelligi dupliciter aut voluntate
in composite ad contrarium et tunc non repu-
gnancia voluntatis ad potenciam et hoc est
impossibile aut voluntate non in composi-
te. et tunc non notatur impedimentum
nec repugnancia. sed voluntas libere
potest quare ita potest hoc quod eius oppositum
ita non vult hoc quod potest velle eius
oppositum absque sui mutacione sicut
supra dictum est de prescientia. et racio hec
est quia uno et eodem vult quidquid
vult. Ad illud dicendum quod voluntas
dei secundum generacionem ad presciam vult
illa que vult, unde sicut prescia
ambit totum velle et posse et agere
et non potest falli ad non subtiliter
do quia rei eveniendis sic eos in
proposito intelligendum

Secundo queritur utrum aliquid
possit fieri contra voluntatem signi
et quod non videtur quia signum et signa-
tum conformari debent ergo quod sit
tamen unum sit contra reliquum. ergo si
non potest fieri contra signatum nec contra
signum. aliquin si potest contra signatum
et non contra signum, tunc est falsum
signum. et si non signum dicat sicut si-
gnatum, sequitur quod sit contra ipsum et
contra signatum. Item unum inter
omnia signa est permissio tamen potest
respectu mali ad quod nomine ordi-
natur beneplacitum dei. ergo si nomine
ine accedit ad voluntatem benepla-
citi, si non potest fieri contra permissionem
multo magis contra a. sed non potest
fieri contra permissionem sic dicit magister
in textu et augustinus de civitate xx sic
nullus homo agit recte nisi ad-
iutus divino auxilio sic nullus
homo atque demon agit inique
nisi eodem divino atque in se ipso

permittere mediate. Et potentior est
voluntas cui non potest resisti nec
in re nec in signo quam cui potest
in signo saltem. Et si non in re,
sed deus est potentissimus, ergo videtur
quod nec voluntati eius nec signo voluntatis
possit resisti etc. Contra. Inter omnia
signa voluntatis praeceptio sive im-
perium est potentissimum, sed fieri potest
et fit contra ipsum contra divinum manda-
tum, ergo contra omnia alia. Et videtur
quod specialiter contra permissionem, quia permis-
sio non est nisi mali culpe, sed
malum culpe non est malum nisi
voluntate fiat, et si voluntate fit
potest non fieri. Ergo permittere deo ali-
quem male facere potest non facere,
ergo potest facere contra permissionem. Item
simpliciter potest contingere [illegible] ad argu-
mentum et alio glo. [illegible] quod idem sint
praeceptio et permissio scilicet asportatio va-
sorum, ergo non possit fieri contra prae-
ceptum, pari ratione et contra permissi-
onem et contra alia pro [illegible], ergo est
contra voluntatem signi. Responsio. Dicendum
quod contra aliquod signum divine voluntatis
potest fieri quantum ad [illegible], et ratio huius du-
plex est ex duplici modo distinguen-
di signa. Quedam enim sunt signa
respectu preteriti ubi impletio et permissio,
quedam respectu futuri ut praeceptio et consi-
lium et prohibitio, et quia de preterito quod
sit impletum est in preterito non fieri
[illegible] quod est [illegible] esse. Et
respectu signorum de preterito non potest esse
resistentia, quia si sit resistentia
iam non sunt preterita, quia vel fu-
tura vel facta preterita non fieri. Ideo
quantum ad signa tria sequentia resi-
stentia potest esse. Alia ratio sumitur
sumitur alio modo distinguendi, quia

quedam sunt signa divine voluntatis
absolute, quedam conditionate. Dico
igitur quod quia est voluntatem absolutam
non potest fieri, nec potest eadem fieri
contra signa voluntatis absolute,
ut puta sunt impletio et permis-
sio [illegible] voluntatem conditionatam sive
conditionatam potest fieri, quia potest hoc di-
cere ab extremo (?) ad quem ex sui
institutione ordinatus est, tale est quod potest
fieri contra voluntatem signi que [illegible]
[illegible] scilicet contra praeceptum et
consilium. Ad illud ergo quod primo obicitur
quod contra nullum potest fieri, et patet solutio
quod non sunt talia. Ad illud quod
obicitur quod minimum est permissio, dicendum
quod maior signo vel minor nichil
facit ad hoc, sed principalitas effectus
vel eius quod signat voluntatem absolu-
tam que aliquis dicitur absolute.
Ad illud quod obicitur quod potentius est quod
contra quod signum non potest fieri, dicendum quod
verum est quia voluntas vult omne
quod nichil fiat nisi quod credit se velle,
sed divina voluntas non est talis, immo
vult quod unusquisque habeat propriam liber-
tatem et faciat quod vult [illegible] et po-
testatem contra divinam voluntatem est de
divina voluntate, et ideo non esset potentior
propter hoc. Vel distinguendum quod posse
fieri contra signum voluntatis [illegible]
est contra voluntatem et attestatur im-
potentiam, aut posse id est a voluntate cuius est
signum, et non attestatur impotentiam sed
magis potentiam. Ad illud quod obicitur quod
[illegible] fit contra praeceptum quod est
maximum signum, solutio est per in-
terpretationem quod non est maximum signum
[illegible] nichil facit ad propositum,
sed principalitas in effectu et abso-
lutio in signato. Ad illud quod

obicitur quod sit contra permissionem et quod
peccator sit non peccare. Dicendum quod deus
non dicitur permittere peccare nisi eum qui
actualiter peccat deum peccat et hunc
impedire [illegible] cum non peccare. Ad illud
quod ultimo obicitur quod ibi sunt idem
preceptum et permissio, dicendum quod permissio
multis modis accipitur in scriptura.
Primo modo vel permissio non prohibere
sic deus permittit malum quod non co-
hibet et hoc modo est signum voluntatis
divine distinctum contra preceptum. Alio
non punire specialiter. Et sic libellum
repudii permitti Matthei xix. Moyses
ad duriciam cordis permisit. Tercio
non prohibere post creationem et nolite
peccare, glosa permittit quod nondum est
non prohibet. Quarto modo permittere est
minus bonum indulgere. Sicut prima ad Corinthios
vii hoc autem dico secundum indulgentiam
etc. glosa permittit.

Secundo queritur utrum deus debeat
mala permittere. Et quod sic videtur
Job xii. Habundant tabernacula predo-
num et audacter provocant deum, cum ipse dederit
quod omnia in manibus eorum [illegible] sinat. Item
deus debet conservare ordinem quem
instituit, sed cum deus creavit ho-
minem dedit ei liberam voluntatem, sed li-
bera voluntas dicitur eo quod libere fit quod
quid vult. Ergo si vult malum potest in
malum. Ergo cum non debeat auferre bo-
num prius quod dedit, debet ipsum permit-
tere peccare. Item malum frequenter est
occasio maioris boni quod non fieret si
malum precessisset, utputa in passione Christi,
sed decet deum facere et permittere illud
quod est via ad melius. Ergo eciam non pos-
set malum fieri saltem debet permittere.
Item deus omnia facit propter laudem
suam, sed in malis manifestatur laus

divine iusticie et misericordie. Ergo si non
debet facere quod sit ampliacio sue lau-
dis non debet impedire ne mala
fiant. Contra ad Romanos i. Non solum
qui talia agunt digni sunt morte
sed qui consenciunt. Glosa consentire
est facere cum possit arguere. Ergo cum
deus possit corrigere et impedire
malum, si permittit et tacet con-
sentit, sed qui consenciunt digni
sunt morte. Ergo etc. Item Augustinus xix
de civitate dei capitulo xvi. Ad innocentis offi-
cium pertinet non solum nemini ma-
lum inferre sed eciam a peccato cohi-
bere. Ergo si deus non cohibet cum
possit, deus non est innocens. Item
Boecius videtur quod omnes virtutes que
debent esse exemplar in deo, sed in
nobis est virtus [illegible]. Ergo eciam in deo
sed celum quidem peccatum obviat peccato.
Ergo si deus habet celum, quantum potest
obviat. Ergo etc. Item universe vie domi-
ni misericordia et veritas. Si ergo permittit in-
stum peccare aut est misericordie aut in-
sticie, non misericordie consistit nec iusticie
quia iustus non meruit cadere. Ergo etc.
Responsio. Dicendum quod deus permittit mala
fieri et hoc ordinabiliter. Duplex enim
est ordo rerum, unus in universo, alter
in fine. Et uterque exigit quod deus per-
mittit mala fieri. Ordo quippe
in universo exigit quod ad perfectionem
universitatis rerum sint facta cum
arbitrio libero et peccare potentes,
sed cum status universi est. Nec deus
sit rerum creaturas cum sunt quod nec eas
agere proprio motu sinat. Sicut dicit
Augustinus vii de civitate dei. Ideo enim
debuit dare potentiam peccandi et de-
beret reger[e] sublime ordine sue

conditoris si volunt peccare debent
permittere. et si nolunt peccare debe-
nt consentire. et ita debet permittere
mala. ordo ad finem hoc exigit.
quia duplicem finem contingit reperire
in universo. Unus est salus electo-
rum. alius divina laus. Primo per-
missio malorum reddit electos glo-
riosos per ordinem. et deus non ordi-
naret eos per eum vel per ordinem electorum
gloria augeretur. ideo deus permittit re-
cte. Augustinus xi de civitate dei dicit
quod nullum faceret ipse malum sponte
nisi pateret nosset ... bonis usi-
bus accommodaret. Permittit ad eius
... et ideo dicitur de lapsu an-
geli quod permisit plures de malis quia si
pauci essent non auderent ...
bonos. Divina est laus hoc exigit
quia ordine mali summe manifestatur
divina ... in electis in filii unige-
niti donatione per inimicos suam passionem
summe est manifestata dei iustitia
in eterna punitione reproborum. Unde
Augustinus xxi de civitate dei si omnes remane-
rent in pena in nullo appareret mi-
sericordia gratia redimentis. rursus si
omnes transferrentur ad lucem in nullo
appareret veritas ultionis. Ad illud
quod secundo obicitur quod permittere est consentire
dicendum quod permittere malum est dupliciter
aut non exhibendo manum vel
auxilium nec in facto nec in retributione.
et permittere consentire est vel non ex-
hibendo malum. sed in puniendo trans-
gressorem et arguendo ... et
non consentit. et hoc modo deus per-
mittit et non consentit. Ad ... quod
obicitur quod ad nocentem pertinet ex-
hibere. dicendum quod illud intelligitur

de exhibitione quantum ad cognitionem
et punitionem. non quantum ad vo-
luntatem. Ad illud quod obicitur quod
celum obumbrat peccato. dicendum quod verum
est salvo iure iustitie. et iustitia
requirit ordo universi si hoc exigit ut
deus permittat hominem ire secundum
impetum sue voluntatis. Ad illud
quod ultimo obicitur patet responsio. quia
permittere aliquem peccare est opus mi-
sericordie non iustitie quia sit ex-
generatione ... sed ... universitatis
speciei et bonitatis

Decimo et ultimo queritur utrum
deus possit mala precipere.
et quod sic videtur quia precepit Osee i ut
duceret uxorem fornicariam. et Ieronimus
exponit ad litteram quod si dicas ad
litteram non esse intelligendum. contra
quia precepit non tantum ducere uxorem sed
etiam facere filios fornicationis. quia si
esset uxor legitima non essent
filii fornicationis. Item exo. xi precepit
facere furtum filiis Israel. sed furtum
est malum et contra legem nature.
Igitur etc. Si dicas quod non est malum
secundum se. et ideo sit factum bene. obicitur
quia precepit abrahe occidere filium
innocentem. et ipse sciebat innocen-
tem Genesis xxii. et hoc est ma-
lum secundum se. ergo videtur quod deus possit
precipere malum. Item ratione videtur quia
deus est super omnem legem. ergo in
omni mandato potest dispensare. ergo potest
omne preceptum et prohibitionem contraria
precipere. Item plus distat non ens ab
ente quam malum a bono. sed deus
solo imperio voluntatis ex non ente
facit ens. ergo solo imperio voluntatis

quod malo facit bonum. ergo potest pre-
cipere malum ut videtur. Contra
preceptum est signum divine volun-
tatis. aut est falsum signum aut significat
deum velle quod precipit aut deus vult
illud. si deus vult malum est ma-
lus. si non vult et precipit est fictus.
et utrumque est impossibile aput deum.
ergo etc. Item nullus obediens divino
precepto debet puniri. ergo si deus potest
malum precipere potest malum impune
fieri. sed malum remanere impunitum
est contra divinam iusticiam. ergo deus
potest facere contra se. ergo est adversari. sed
hoc est impossibile. ergo etc. Item deus
precipit malum non fieri. si ergo precipit
fieri. precipit duo opposita. sed duo
opposita fieri est impossibile. ergo deus
precipit impossibile. sed ad nullum tale
preceptum obligamur. ergo deo possimus
non obedire. quod absurdum est. et item
omnis precipiens impossibile est stultus
vel impius. ergo deus esset stultus vel
impius. sed utrumque esse impossibile.
et ideo dicit Ieronimus qui dicit deum
precepisse impossibile anathema sit.
Respondeo dicendum quod cum queritur utrum deus
possit precipere malum. hoc potest dupliciter
intelligi aut malum manens ma-
lum. aut ita quod preceptio faciat
bonum. primum simpliciter est impossibile. secundum
vero aliquo modo est possibile. Sed non
omnino. est enim aliquid malum in se.
aliquid malum secundum se. malum in se
non potest fieri bene. malum secundum se illo
potest fieri bene. immo hoc intelligere
quod fiat bene. est intelligere quod idem
sit malum et bonum. et ergo dico quod deus
non potest precipere malum in se et non malum
simpliciter quia intelligi non potest precipere

ita bonum sit preceptum precepti. et id
est malum in se. non autem simpliciter
ideo potest illud precipere et non aliud. et
hic est locus quod dicit Bernardus in libro
de dispensatione et precepto quod deus
potest dispensare in preceptis secunde tabu-
le et non prime. et ratio huius est
quia in preceptis secunde tabule continetur
est de ratione precepti tangitur sine cir-
cumstantie ordinatio ad primum et pro-
hibetur deordinatio ad eundem. De-
ordinatio autem rationis primum quod sit de-
ordinatio rationis dei malum est in se.
si autem ratio dei malum est secundum se.
sicut cognoscere non suam malum est
in se. sed cognoscere alienam ex li-
bidine sine non suam malum
est secundum se. sed deus in preceptis secunde
tabule dispensat et dispensare potest.
et cum illa potest precipere ratione circumstan-
tie quod hoc faciunt quod precipiat contra
per mandatum speciale absolvat a quo
sit privilegium speciale. Tunc precepta autem
prime tabule non potest deus dispen-
sare quia contra opposita sunt mala
secundum ~~se~~ se. illa enim precepta dicunt
ordinationem ad deum sive in finem
de sua ratione. et contra opposita deor-
dinationem et ideo si deus precepit
~~omnia illa sunt mala secundum se ideo~~
~~nullo modo~~ precepit quod se contra se
autem non potest facere. et si illa pre-
cepit omnia illa sint mala secundum se
ita quod nullo modo possunt bene fieri.
aut deus vellet malum quod est
inconveniens aut ipse fecit malum.
aut idem esset bonum et malum. quod
utrumque est inconveniens simpliciter. et ideo

[illegible] sunt [illegible] [illegible]
quod deus non potest omne malum prohibere
in pena malum manens malum. Et
hoc est malum secundum se. Ad ultimam
rationem de hoc quod precepit malum non [illegible]
et iam soluta est. Ad 3 quando obicitur
de osee dicendum quod illud fuit malum
in se scilicet cognoscere non suam et divino
precepto factum est ei bonum. Sed 2m quod
fornicatio dicit actum libidinosum
et cognoscere aliquid ex libidine hoc
deus nunquam precepit. Ad 4 quando obicitur
de [illegible] quod precepit filiis israel
furtum dicendum quod illud simpliciter preceptum
quod fuit malum in se scilicet accipere
rem alienam et hoc potuit facere
quia cum sit dominus omnium dominium potuit
transferre sed nunquam precepit quod ex libi-
dine hoc faceret. Illud vero est ma-
lum secundum se. Ad 5 quando obicitur de
eo quod precepit abrahe de ysaac dicendum
quod illud non erat malum secundum se quia
ysaac quamvis non esset reus mor-
tis sibi infligende ab homine tamen
ratione peccati originalis reus erat mor-
tis temporalis sibi infligende a deo. Et
quia habebat necessitatem et ideo deus
habebat auctoritatem. Et ita de iure po-
tuit illam abrahe ex tunc committere.
Tamen aliqui volunt dicere quod non pre-
cepit occidere sed offerre. Sed contra hoc
est glossa et textus ubi dicitur quod portavit
ignem et gladium. Ad illud quod
obicitur quod potest supra omnem legem di-
tam. dicendum quod verum est quod potest
potest imponere sed non potest destruere iam
positam. Quia vero ordinatum est ipsum
[illegible] agnum mactatum. Sed non
potest contra suam iustitiam sic nec [illegible]

suam iustitiam illa precepta. Ad 6
quod obicitur quod de non eius potest facere
eius. dicendum quod verum est quod potest facere
sed hoc non potest facere quod ad sit et
eius et non eius. Et quia non eius
non habet necessitatem ad hoc quod sit non
eius. Ideo potest fieri eius. Sed aliqua
sunt mala que si sint de necessitate
sunt mala sicut mentiri et odire
deum. Et ideo non est simile quia si fa-
ceret ista esse bona faceret quod idem
simul esset bonum et malum

Nota pre ista sunt dubitationes circa
lectionem et primo de illo verbo augustini
ad cor[inthios] damnationem quos iuste
predestinavit ad penam. Videtur quod im-
proprie loquitur quod sic [illegible] [illegible] dicitur
quod predestinatio est de bonis salu-
taribus. Et damnatio non ad [illegible]
plasmavit nos deus quod male [illegible]
[illegible] hec convenit ad deum sicut su-
me iusti sic summe [illegible] [illegible]
magis de [illegible] dei misericordia quam
condemnare sine punire. Preterea dicendum quod
damnati destruxerunt voluntatem dei an-
tecedentem et consequentem. Sicut igitur [illegible]
esse [illegible] ad [illegible] etc. est pre-
[illegible]. Et hoc modo est prescientia simpliciter
et predestinatio [illegible] [illegible] alio modo
prescientia accipitur large secundum [illegible]
voluntatem etc. est malorum et predestinatio
large et [illegible] et damnati super
acceperunt [illegible]. Sed angeli acceperunt
gratiam et sic patet questio soluta. Ad
illud quod quesitum est de opere [illegible] dicendum
quod magis est [illegible] dei misericordia quia
ad opus [illegible] non requiritur nisi dei
benignitas sed [illegible] quod [illegible] in-
stare faciat [illegible] [illegible] [illegible]

tas et ideo illud magis approbat
ipsi deo quam hec / Tercio queritur de hoc
quod dicit magister quod mala fiunt preter
dei voluntatem sed non preter permis-
sionem. Videtur enim male loqui quia
cum permissio sit signum volunta-
tis divine si fiunt per permissionem ergo et
per voluntatem / Item queritur que differentia
est inter fieri preter voluntatem et contra
et videtur quod nulla quia omne quod non
est inconveniens est contra. Respondeo dicendum
quod fieri preter voluntatem hoc est preter volun-
tatem dei nec est in hoc fieri nec in
eius oppositum et ita preter voluntatem
sit quod non sit secundum voluntatem nec contra
et inter hec medium est. Unde autem
in contrarium intelligit de preceptis que
qui negligit inimicus dei efficitur
Quod ergo obicitur quod permissio est si-
gnum voluntatis beneplaciti dicendum quod non
est signum quod deus velit id quod per-
mittitur sed quod velit id quod ex eo e-
licitur et cetera fiat id / Tercio queritur
de hoc quod dicit sed non fit eius
permissionem quia ipse non est. Similiter
hoc videtur quod permissio sit deus
Consequens deus est sua actio ergo deus
est sua permissio cum permissio sit
actio dei. Si tu dicas hoc esse verum
ratione connotati tunc obicitur quod voluntas
dei plus ad connotat ita volitum
Respondeo dicendum est quod magister loquitur secundum o-
pinionem illorum qui dicunt nomina
secundum quem non possunt ad de deo et
in deo sed a deo sed hec opinio su-
pra improbata est et ideo potest dici quod
magister loquitur de permissione ratione
connotati quod importat de ratione sui
nominis. Et si tu obicias de voluntate
que connotat dicendum quod volitum est ex ad-
iuncto sed non est ita de principali
significatione nominis / Tercio queritur de
hoc quod dicit nec ideo precepit omni-
bus bona quia vellet ab omni-
bus bona que precepit fieri. Videtur
enim falsum dicere quod preceptum dei est
signum voluntatis dei sicut preceptum
meum est signum voluntatis mee. Sed e-
contra homo nunquam precepit aliquid
alicui nisi quod vult facere ergo multo
fortius nec ipse deus. Respondeo dicendum quod
antiqui et magister sequendo aug. quando de
voluntate beneplaciti loquuntur semper
accipiunt pro voluntate qua deus
absolute vult ad eventum et de hac
non est dubium ideo quod dicit sed alii
moderni secundum quod dicit damascenus distin-
guunt voluntatem antecedentem sive simpli-
citer in se est et huius signum est
preceptum et de hac non loquuntur
antiqui nec magister / Tercio queritur de hoc
quod dicit quod precepit et in nova et
in veteri lege que ab eis omnibus
precepit voluit fieri. Videtur enim male
dicere quod preceptum est signum divine
voluntatis ergo si precipiebat quod nolebat
videtur quod illos decipiebat quibus
precipiebat / Tercio videtur falsum dicere quod no-
luit immolationem ysaac quam abra-
ham volebat ergo voluntatem suam di-
vine non conformabat ergo non
merebat ut videtur / Tercio queritur abra-
ham paravit se ad obediendum non
autem [illegible] in consilio. Respondeo dicendum
quod quedam precepit deus ad faciendum
ut precepta moralia et quedam ad
probandum vel probatam obedientiam quedam
etiam ad erudiendum et horum diversorum
exempla tanguntur in littera. Et in precepto ergo
abrahe signatur non quod deus velit
immolationem sed quod vult abraham
velle et ideo non voluit se b

conformavit. Tercio precepto vbi quod fecit
oracio sufficit se velle contemptis
laudibus. Et ideo abraham laudatus
est in voluntate obediencie et oracionis in hoc
quod non tenuit

Sextum quod est

quod aliquis mala est volun-
tas hominis etc. Hec est 3a
pars in qua agit magister de conforma-
cione voluntatis nostre ad voluntatem
divinam et dividitur hec pars in 4or
partes. In prima magister ostendit quod
ad conformitatem voluntatis nostre et divine
non sufficit conformitas in volito.
In 2a ostendit quod non sufficit confor-
mitas in oracione sive in ope-
racione illicito quod non est permit-
tendum. In tercia magister solvit quasi
quandam obiectionem a latere vtrum
sancti debeant passionem christi velle
ibi. Ex quo solvitur questio que queri
solet. In quarta vero et vltima magister
monet quemlibet iuxta hanc et deter-
minat ibi, si vero queritur vtrum ea-
dem modo faciendum est. vbi ostendit quod
difficiliter iudicandum est de passio-
nibus sanctorum et ipsius christi.

Ad intelligenciam premissorum movetur questio de
conformitate voluntatis nostre ad
voluntatem dei. Et circa hoc duo principaliter
queruntur. Primo queritur de ipsa confor-
mitate quantum ad possibilitatem, 2o
queritur de ipsa quantum ad tenorem.
Circa primum articulum duo queruntur.
Primo queritur vtrum possibile sit vo-
luntatem nostram conformari voluntati divine.
Secundo vtrum conformitas voluntatis nostre
ad divinam faciat voluntatem no-
stram iustam.

Quod autem non sit possibile no-
stram voluntatem conformari divine
ostenditur sic. Ysa. 55: sicut exaltantur
celi a terra ita exaltate sunt vie me-
e a viis vestris et cogitaciones mee
a cogitacionibus vestris. Sed sicut est
in viis et cogitacionibus sic et in vo-
luntatibus. Ergo si celum et terra non ha-
bent conformitatem immo deformitatem
videtur similiter quod nec voluntas nostra
et voluntas divina. Si dicis quod auc-
toritas intelligitur et loquitur de ma-
lis. Contra. glossa super id Ps. exultate
iusti. glossa: quantum distat deus ab
homine tantum distat voluntas dei a
voluntate hominis. Ergo etc. Item in infinite di-
stantibus nulla est conformitas, sed
deus et homo distant in infinitum
cum unum sit finitum et aliud sit in-
finitum, ergo nulla est conformitas vo-
luntatum. Item si voluntas mea conformatur
divine aut ergo in specie aut in genere,
si in genere ergo divina voluntas et hu-
mana conveniunt in aliquo genere,
et si hoc ergo habet ad simplicitatem, quod
est inconveniens maxime in divina
voluntate. Restat ergo quod si est con-
formis quod specie conformetur, ergo voluntas
est ipsa conformitas, sed conformitas
non potest esse difformis, ergo voluntas
mea non potest discordare a divina
quod est manifeste falsum. Item si voluntas
mea est conformis divine aut hoc
convenit essencialiter aut per participa-
cionem. Si essencialiter redit idem quod
prius. Si per participacionem quero de illa
per quam participacionem voluntas est confor-
mis, vtrum sit conformis; si non, non
potest conformare; si sic, tunc aut esse-
ncialiter aut participative, ergo vel est

abire in infinitum vel stare in aliquo tanto quod sit conforme deo per essentiam vel voluntas conformetur deo per unitatem. sed non est abire in infinitum nec est ponere quod deus sit conformitas voluntatis humane ad deum. ergo sed tantum essentialiter est conforme. sed quod essentialiter est conforme alicui essentialiter convenit illo, et quod essentialiter convenit est eiusdem essentie. ergo etc. / Contra i Cor. vi: qui adheret deo unus spiritus est. sed non est unus spiritus per essentiam, ergo est unus per conformitatem voluntatis. / Item Mt. xii: quicumque facit voluntatem patris mei qui est in celis, ille meus frater et soror etc. sed non est verum quod sit frater per propinquitatem sanguinis. ergo est frater per propinquitatem voluntatis et dilectionis. / Item quecumque voluntates que velle idem et velle opposita contingit conformari et difformari sine contradictione. sed voluntas divina et humana sunt huiusmodi. licet patet. ergo etc. / Item quecumque voluntates que ad invicem ordinari per prelationem presidentiam et obedientiam contingit ad invicem conformari. sed voluntatem humanam que divine per se subiacere et obedire. ergo etc. / Responsio dicendum quod ad conformari alicui contingit dupliciter: aut quantum ad similitudinem aut quantum ad habitudinem. quantum ad similitudinem que duplex: aut quod aliqua duo participant tertium in quo assimilantur, ut cygnus et nix in albedine; aut aliqua duo sic se habent quod unum est similitudo alterius, ut sicut coloris sive ydolum assimilatur sive conformatur colori; aut quod aliquid participat similitudinem, ut speculum vel oculus assimilatur vel conformatur corpori oblato. primo modo non est possibile aliquam creaturam deo conformari. secundo aliqua creatura conformatur, ut puta gratia que dicitur similitudo dei vel gloria que est dei formitas. tertio modo assimilatur et conformatur alia que habet gratiam et gloriam de hac conformitate ad plus. alio modo que conformari ad aliud secundum completam habitudinem sive comparationem, que fit duorum proportionum est eiusdem generis et proportionalitas non est eiusdem proportionum generum sive non communicant, ut patet in verbo. large tamen loquendo etiam fit duorum proportio, et hec non ponit quod est per comparationem duorum ad unum et fit etc. et est in sine distantia, et similiter fit voluntas nostra conformari divine, videlicet per completam habitudinem ad actum ut sicut deus quod vult vult liberaliter et caritative, ita et homo, et per completam comparationem ad obiectum ut quod vult deus velit homo et eius sive quo vult deus velit homo. hoc totum possibile est etc. et totum possibile est non etc. et ideo possibile est voluntatem meam divine conformari et difformari. et concedende sunt rationes ad hoc. / Ad primum ergo quod obicitur quod distat deus ab homine et voluntas humana a divina in infinitum, iam patet responsio, quia hoc non impedit conformitatem comparationis licet impediat conformitatem equalitatis et univocationis. / Ad illud

quod obicitur extra scriptura vel in textu
conformetur. dicendum quod non scriptura non loquamur
de conformitate longinqua que
attenditur in imagine. si autem lo-
quamur de conformitate propinqua que
consistit in similitudine. sic non scriptura
conformatur sed mediate. gratia que non
est ~~tam~~ tamen textum ab extra quam per-
operatur. sed est sic similitudo unius et
prioritas alterius. unde gratia est similitudo
creatoris. non tamen oportet quod creatura
conveniant in textu. quia similitudo se-
ipsa quod enim eo unius est similitudo.
etc. patent ambo obiecta. similiter
si loquamur de conformitate communiter
ad similitudinem dicimus quod voluntas
non scriptura conformatur. sed per compa-
rationem ad aliud quod tamen nec est de essen-
tia divine voluntatis nec humane
nec tamen totum per participationem ab ex-
tra. etc. patet illud. ad id quod vol-
timo queritur extra conformetur
per essentiam aut per participationem dicendum
quod nec sic nec sic sed conformatur
per perfectionem sive per complementum simili-
tudinem. etc. patet illud

Secundo queritur extra confor-
mitas nostre voluntatis ad divinam
faciat eam iustam. et quod sic vi-
detur secundum id quod psalmista rectos decet collau-
datio. Recti sunt qui dirigunt cor
suum secundum voluntatem dei que re-
cta est. Item ii cor. vi. que participatio
iustitie cum iniquitate aut
que societas lucis ad tenebras.
quasi dicat nulla. si ergo divina voluntas
iustitia et lux est. si humana voluntas
sit iniqua non potest esse conformis
ergo si est conformis necesse est esse iu-
stam. Item conformari regule iustitie
nichil aliud est quam iustificari.
sed voluntas divina est regula iustitie
quia non potest obliquari ad aliquod in-
iquum. ergo conformari voluntati divine est iu-
stificari. Item intellectus non potest
conformari divino quin efficiatur verus.
ergo nec affectus noster potest conformari
divino quin efficiatur iustus. sicut enim
veritas est rectitudo intellectus. sic
iustitia est rectitudo affectus. Con-
tingit quod est dicunt Augustinus quod voluntatibus
dei bona per hominum malas voluntates
impletur. sed verus effectus non pro-
cedit ab bona sed per aliam. iusti-
tie ad minorem conformetur. ergo con-
tingit malam voluntatem divine con-
formari. Item conformitas voluntatum
consistit in volendo et nolendo idem.
sed impius potest velle et nolle quod
deus vult et non vult ut ponit exemplum
Augustinus de pravo filio qui vult patrem
mori quod et deus vult. ergo conformi-
tas non facit voluntatem iustam.
Item quamvis voluntas dei sit bona tamen
voluntas illa conformis non propter hoc
est bona. ergo pari ratione quamvis sit iu-
sta non propter hoc voluntas conformis
est iusta. Item si conformitas facit vo-
luntatem iustam tibi velit hominem qui
patitur iniuriam vindicare. sed ille
qui patitur iniuriam vult se vindi-
care et iuste vult. ergo iuste est con-
trarie dicentium. Et tu dicas quod deus
vult hominem vindicare. sed non vult
quod homo vindicet se. hoc non sol-
vit quia psalmista tamen licet hominum
appetere quod deus ipsum vindicaret.
Respondeo dicendum quod conformitas voluntatis
nostre ad divinam attenditur secundum propor-
tionem sicut debitum est duplex et

aut comparatio voluntatis scilicet ad actum
et ad volitum, prima comparatio ad actum
consistit in hoc quod sicut deus quod
volt, vult ex caritate et liberaliter sed
iuste et recto fine, sic et homo
velit. prima comparatio ad obiectum est ut
quod volt deus etc. homo velit.
Et ideo conformitas attendi secundum hanc
duplicem similitudinem et comparationem,
etc. est sufficiens et facit voluntatem in-
stam. Si vero attendi solum secundum al-
teram ut puta secundum volitum etc. est
deficiens licet faciat ipsi bonitatem,
et hec non sufficit ad iustitiam.
De prima conformitate procedunt pri-
me rationes. De 2a sciendum. Ad i-
stud quod tunc obicitur quod conformitas non
facit bonitatem actum, ideo nec iustitiam
dicendum quod bonitas facit iustitiam con-
summatam, unde plus requiritur ad
hoc quod voluntas fiat bona quam quod fiat
iusta, et ideo non sequitur quod si non
facit bonitatem quod non faciat iusti-
tiam. sic conformitas sufficiens que
est in volito et ratione volen-
di facit voluntatem iustam, sic con-
formitas superexcellens facit eam
bonam, talis autem est superexcellens
quando in omnibus est conformatur
et ex nulla parte est difformis nec
in aliquo saltem in modico. Ad
illud quod obicitur ultimo iam patet
responsio, quod appetitus creature non
conformat se deo in modo sive
in ratione volendi, deus enim tam-
quam iustus iudex volt hoc zelo
iustitie. homo autem appetit volitum
sive iniuriam ut proximum volt li-
bidine vindicte. Si autem homo
appetit solum zelo iustitie sed deus
et ex caritate tunc dicetur ad
hoc voluntas iusta.

Consequenter queritur ad 2m articu-
lum queritur de tenendo ad conformitatem
voluntatis divine. et circa hoc duo que-
runtur. primo queritur utrum teneamur
conformare voluntatem nostram divine
voluntati in ratione volendi ut velimus
ex caritate quod volumus. 2o utrum
teneamur conformare in volito.

Quod autem teneamur in ratione
volendi videtur quod teneamur
quod facimus facere iuste. unde ~~debent~~
deuteronomii xvi iuste quod iustum est exe-
quaris sed non fit iuste quod homo fa-
cit secundum conformitatem voluntatis sue ad
divinam nisi conformiter ad rationem vo-
lendi ut velit ex caritate, ergo etc.
Item tenemur diligere deum ex toto cor-
de. sed hoc precipit deus unde et
deus idem vocat omnes [illegible] sed hoc
non potest fieri nisi ex caritate. ergo te-
nemur ad conformitatem in ratione sive
in forma volendi. Item tenemur
deo veraciter obedire, sed veraciter non
obedit deo nisi qui facit ea vo-
luntate quam acceptat deus. hec
autem est voluntas conformata cari-
tate. ergo etc. Item si [illegible]
et illud magis. sed [illegible] conformitate
voluntatis in ratione volendi obliga-
mur ad conformitatem voluntatis in voli-
to. quod primus precipit est caritas ut
dicit apostolus, 1 thi. 1, ergo multo for-
tius obligamur ad conformitatem
in ratione volendi ut quod volumus
velimus ex caritate. Contra deus
volt et precipit parentes honorari
et quod [illegible] se offerat et eos
honoret [illegible] qualis recipere
non ex caritate [illegible]

non peccat et non conformat voluntatem
suam nisi in volito, ergo non tenetur
ad rationem volendi. Item si tenemur
conformare voluntatem nostram divine in ra-
tione volendi sicut in volito, ergo quan-
documque volumus aliquid quod caritate
deficit, id est quod tenemur, ergo peccamus
in omni actu, nullus ergo actus est
indifferens. Item si tenemur conformare
in ratione volendi, tunc ergo omnes peccatores
habentes voluntatem a deo continue in hoc
deficientem quod non habent caritatem, ergo
continue in omni instanti peccat.
Item nullus potest conformare voluntatem
suam divine in ratione volendi nisi
habeat caritatem, sed non est in nostra
potestate habere caritatem, ergo ad hoc tenetur
ad impossibile. Si dicas quod potest facere
quo facto habebit caritatem quia potest
se disponere ad caritatem, obicitur de ob-
stinato et de eo qui actualiter est in
peccato dum id peccat et est in actu
illo non potest se conformare, ergo non
tenetur, quia si non tenetur et alii tenentur
reportat commodum de malicia quia
si hoc non est conveniens nullus
ergo tenetur. Propositio dicendum quod tenemur con-
formare voluntatem nostram voluntati di-
vine in ratione volendi, ut si
volumus aliquid volumus ex caritate. Et
intelligendum autem quod hec est obligatio
per modum precepti affirmativi et per modum
precepti negativi. Differt enim ob-
ligatio precepti affirmativi et nega-
tivi. Nam negativum obligat semper
et ad semper, affirmativum autem obli-
gat semper, sed non ad semper, sed pro lo-
co et tempore, et sic non obligat ad semper
ita nec ad omnem actum voluntatis

nec ad omne preceptum, sed tunc so-
lum quando tenemur quando id actu cari-
tatis. Unde nemo quod sic tenemur
ad hoc quod [illegible] ad quandam sicut vel-
le quod deus vult quod libere. Ad hoc
etiam tenemur pro loco et tempore si habemus
caritatem, si autem non habemus non
ad hoc tenemur, sed ad equivalens quia
tenemur facere quod in nobis est ut
habeamus. Et ad hoc pro loco et tempore
obligamur. Quod huius patet responsio ad ob-
iecta. Quod ideo obicit quod de sine
precepto [illegible] partes etiam quod [illegible] pre-
tate. Dicendum quod verum est et quod hoc si
quod non in omni actu tenetur conformare,
non tamen sequitur quod non teneatur. Et
per hoc patet solutio ad id quod obicit de ge-
neralitate actuum. Patet et ad id quod
obicit de generalitate temporis. Ad id quod
ultimo obicitur quod non est in potestate nostra
habere caritatem, dicendum quod in potestate sua
habendi caritatem est et in potestate non
habendi non simpliciter sed dispositive
potest id quibus facere quo facto habere
caritatem. Et ideo si non faciat impu-
tatur sibi nec excusatur per impossibilitatem
quia non est impossibilitas [illegible]
aliunde potest. Et non deficit nisi propter
nostram negligentiam. Ad id quod obicitur
de obstinato, dicendum quod nullus est a deo
obstinatus qui non possit facere quod
in se est. Et qui id non possit redire
ad bonum et ideo tenetur sicut et alii
licet non per quodlibet instans sed pro loco
et tempore. Si autem in peccato quando potest
locus et tempus, melius [illegible]
[illegible] [illegible] cum
[illegible] vel [illegible]

ratione vel dampno tali in quo est
opportunitas redimendi ad cor, sic tamen
negligat, incidit in contemptum et
omissionis peccatum

Secundo queritur utrum teneamur
conformare voluntatem nostram
voluntati divine in volito. Et quod sic
videtur, quia Matthei xii: Qui non est mecum
contra me est. Ergo si non est conformatus
deo in volito, est contra deum. Ergo si
tenemur deo non esse contrarii, tenemur
velle quod deus vult. Item super illud
Psalmi: Non adhesit michi cor pravum, glo-
sa: Cor pravum autem distortum habet, qui
non vult quod deus vult. Item Tullius
diffiniens amicitiam dicit quod ami-
citia est idem velle et idem nolle
in rebus honestis. Sed tenemur deo
servare amicitiam, ergo et idem velle
in honestis. Sed deus non vult nisi
iustum et honestum, ergo debemus nostram
voluntatem sue conformare in omnibus.
Item omnis intellectus qui discordat a
prima veritate sive cognitione est falsus.
Ergo omnis affectus est iniquus qui non
concordat cum divina voluntate in volito.
Ergo etc. Item tenemur velle quod deus pre-
cipit, aut ergo quod vult, aut ergo quod
precipit. Non quod precipit, quia illi qui
sunt sanati quibus datum est preceptum
a domino de tacendo non peccaverunt in
revelando, quia divina inspiratione
cognoverunt deum non velle id quod pre-
cipiebat. Ergo tenemur ad preceptum quia
tenemur ad voluntatem, ergo tenemur velle
quod deus vult. Item tenemur credere
non tantum quod precipit deus credere, sed et
omne quod novit esse verum. Ergo a simili
tenemur velle non tantum quod precipit deus
velle, sed omne quod deus indicat
se velle tamquam bonum. Ergo tenemur
velle omne quod scimus deum velle.
Contra, Augustinus in Enchiridion: aliquando homo
bona voluntate vult quod non vult deus.
Item viri sancti frequenter volunt opposi-
tum, sicut apostolus volebat alligari in Ie-
rusalem et discipuli nolebant, Actuum
xxi. Sed constat quod deus id illorum
volebat. Ergo licet contrarium divine
voluntatis velle meritorie, ergo etc. Item si te-
nemur in volito conformari, ergo omni
indifferentibus non sit nobis voluntas
divina determinata. Quandocumque vult aliquid
indifferens determinate, committit se
discrimini. Ergo mortaliter peccat, quod
absurdum est. Si dicis quod tenetur
quando scit divinam voluntatem. Contra scientia non
inducit novam pertinentiam tenendi,
sed solum aggravat peccatum. Ergo preter scientiam
nemo tenetur, sicut nec ignorans.
Item Ieremias dolebat super destructionem
Ierusalem in Trenis, Christus flebat super
Ierusalem Luce xix. Ergo et apostoli
super passione Christi flebant et dolebant,
et dolor est de rebus que nobis no-
lentibus accidunt. Ergo nolebant, et
constat quod omnes hii sciebant et sci-
ebant deum velle contrarium. Ergo licite
et meritorie possumus velle contrarium
divine voluntatis et ubi scimus. Item
quandocumque prelatus velit aliquid,
non tenetur illud velle nisi precipi-
at, etiam si sciam ipsum velle. Ergo pari
ratione quandocumque velit deus aliquid,
non tenetur illud velle quandocumque
innotescit, si deus nichil preci-
piat. Item quod deus consulit vult,
et nos scimus eum velle, tamen non
tenemur velle omnes virtutem obi-

placeat cum plus quam preceptum. Ergo
non tenemur velle omne quod scimus deum
velle. Propter hoc ad argumentum dicitur quod primi quod
non tenemur conformare voluntatem nostram
voluntati divine in omni quod vult deus, sed
hoc est perfectionis et supererogationis
et hoc est in patria. Sed ad argumentum solum
tenemur quod ipse nos vult velle. Di-
citur autem quod deus vult nos velle
solum quod precipit et nolle quod prohibet
licet non sint signa per que sufficien-
ter indicat nobis suam voluntatem
qua nos vult velle. Ad [illegible] in aliis
volitis sive sibi placeat sive non
licet velle contrarium sine peccato. Et per
hoc solvitur ad utramque partem. Unde
dicitur quod licet nobis aliquid vel-
le proprie quod non decet velle opposi-
tum, ut est de destructione hostis no-
stre et calamitatibus inferendis et con-
similibus. Et si deus placeat vel di-
sposuit plus oppositum possum petere
et velle. Sed licet ista via sit
facilior, tamen quia Augustinus dicit quod i-
niquus est cui non placet divina provi-
dencia, non tamen videtur quod homo te-
neatur velle dei mandata, sed etiam
quod teneatur velle dei opera. Et item quo-
modo conciliatur voluntas nostra voluntati
divine cum deus vult aliquid et nos bo-
ne volumus contrarium, quomodo videtur
ei repugnare. Et item glossa predicta
videtur dicere quod homo qui non
vult quod deus vult habet cor pravum.
Non dicit quod deus vult ipsum vel-
le vel quod deus precipit. Propterea
aliter dicitur quod verum non tenemur
velle omne quod deus vult sed
solum quod vult et protestatur. Nec
adhuc id omne. Deus vicem quod ad
ostendit deus velle absolute et quidquid
in se est ut bona que fiunt et
hoc tenemur velle simpliciter et absoluta
voluntate quantum in nobis est. Sed
ostendit se velle voluntate absoluta
sed oppositum velle quantum in se et in
mala que contingunt. Et hec te-
nemur velle voluntate absoluta et de-
liberativa. Tamen oppositum possumus velle
voluntate pietatis aut [illegible]. Unde
sunt deum non delectari in malis
hominis sed magis dicit heu heu con-
solabor super hostibus meis, Ysa. i.
Sic et nos. Unde [illegible] distinguunt
in nobis triplicem voluntatem scilicet rationis
pietatis et carnis et in Christo quadru-
plicem addentes istam voluntatem [illegible]
dicit de voluntatibus Christi loquens de Christo
voluntas divinitatis per iustitiam sententiam
dictabat, voluntas rationis per obe-
dientiam [illegible] approbat, voluntas
pietatis per compassionem in malo [illegible]
murmurabat. Et ideo voluntate ratio-
nis debemus velle etiam malum
pene quod scimus deum velle. Si voluntate
pietatis possumus conditionaliter velle sive
quantum est in nobis si deo placet non
velle. Nam et ipse deus quantum
in se est non vult. Sed sciendum est quod
ostendit deus se velle quantum in se
est et quod consistit sub [illegible] ordo sa-
lutis ut sunt ea que precipit [illegible]
et hoc tenemur velle. Quidam ostendit
se deus velle quantum in se est et
quod consistit expectatio premii ut sunt
ea que consulit, et ad talia non

obligat nec volt obligari volt
eum aliquos salvari sic aliquis lau-
davit opa nec aliquos ig^{r} patet quod
tenem^{r} generaliter conformare vo^{tem}
nostram non in omni volito sed in
omni eo quod meretorie debemus velle
sicut eciam aliquis frangitur amica-
bilis et de tali volito tenent racio-
nes et auctores ideo cum precepto te-
nemur conformare quod volt nos vel-
le quod precepit et hoc solum est pla-
ce nobis tenemur conformari in hoc
quod expresse seu ipsum velle nec velle
sed in placito uel seu i. per mandatum
sed in deo seu per alia signa sicut
predictum est ad illud ergo quod obi-
citur in nullo est discordare intellectus
qui est plus etc. dicendum quod non est simile
de bono et vero nam verum dicitur
absolute bonum vero in relacione
ad finem et quia duo opposita non
sunt simul ideo non possunt intel-
lectus discordare et veri sed bo-
num dicitur in relacione ad finem et
quia opposita volita possunt ad eundem
finem ordinari ideo simul possunt
esse bona et affectus recti circa esse
recti ideo non oportet est in omni
volito conformare quia opposita possumus
sic velle quod ordinare in finem
sed oppositum eius quod deus volt nos
velle non possumus ordinare in fi-
nem quia deus non acceptat illud
ad id quod obicitur ad tercium quod non
tenemur ad omne volitum dicendum quod ve-
rum est quod nec ad volitum omne
volitum nec quo scitum sed quod sci-
tum est volitum a deo ita quod nos ve-

lumus illud aliter bene posset dici quod te-
nemur ab solute voluntate sed excusa-
mur propter ignoranciam maxime cum
adhibetur debita diligencia sic
aliquis obligatur nec cognoscit hanc
suam ut de obligacione inducente
culpa clerum est quod dicit quod
scientia non inducit novam obliga-
cionem sic et ignorancia facti excusat
a toto ita scientia propter oppositum cum divina
voluntate facit aliquem esse obliga-
tum ut nullo modo posset in con-
trarium sine culpa etc. est in propo-
sito et sic patet illud ad id quod
obicitur de Christo et beata virgine et aliis
compacientibus dicendum sicut debitum est
quod voluntate absoluta volebant
quod deus volebat sed voluntate conditio-
nata sine voluntate pietatis de-
bebant velle contrarium et hac vo-
lebant quia hoc non est nature
sed eciam racionis

Propterea ista sunt dubitaciones
circa litteram et primo de hoc quod
dicit Augustinus multum interest
velle deo quod homo se gratis
ergo et hoc videtur quod absolute pos-
sit homo velle secundo quod deus ve-
lit contrarium ponatur ergo per impossibile
quod deus reuelet sua dampnacione
constans est quod deus volt istum dam-
nari voluntate absoluta aut ergo ille
tenetur velle aut non vel si sup-
posit de tencione quod est perfectus vel-
le utrum velle dampnari vel non
si volt dampnari ergo voluntate a deo separa-
ri hec volun[tas] recta in quantum
est appetere si non vult dampnari

ergo perfecte se non conformat. ergo perfectior est voluntas opposita. Pro solutione dicendum quod illud est impossibile quod aliqui beneplacitum suum damnatorum et impossibili posito non est mirum si sequatur impossibile tamen si in quodam casu est perfectius. Pro quod in civitate damnatorum sunt duo scilicet pene inflictio et eciam a deo separacio, separacionem eciam a deo nullo modo credo quod aliqua anima beata debeat velle immo semper velle contrarium. sed penam velle si revelatum est debet et hoc patet quia conformiter iustitie de se et de alio debet velle quod omnis peccatus finaliter eternaliter puniatur. ergo si potius exigente requirere [illegible] malis sic credo quod quamvis deus dimeat ei bona voluntate quod hoc volet. si autem queratur de eo qui peccavit utrum velle debeat graciam sibi subtrahi, quia videtur quod sic cum deus velit et ipse sciat hoc esse iustum. dicendum ad hoc quod graciam subtrahi alicui potest respici comparacione est respectu aut simpliciter aut ad tempus. et ad tempus et adhuc dupliciter vel in se vel per comparacionem pene hoc nullo modo volt deus subtrahere et hoc non debet peccatus velle licet cum deus permittat. unde regula generalis est quod in omnibus que sunt deum velle absolute tenemur voluntate absoluta velle tamen licet nobis velle contrarium voluntate coordinata sine quam in nobis est quod hoc decet nos et propter hoc dicit augustinus [illegible] est etc. Tercio queritur de hoc quod dicit magister quod actiones [illegible] sunt mala.

videtur enim falsum dicere quia actio iudeorum fuit cum passione. sed si iudeorum inmediata mala et perfectibilis. ergo si actio fuit mala et passio. Pro solutione dicendum quod istud est verum de actione et passione in eodem genere [illegible] quod verum est causa alterius. dicendum ergo quod actio iudeorum fuit cum passione in genere nature [illegible] genere sicut actio fuit mala ita et passio. sed non fuit tamen in [illegible] genere moris immo Christi bona intencione qua passionem voluit [illegible] dirigebat in bonum finem cum actione non dirigebatur in finem et ideo in genere moris actio fuit mala et ideo displicuit et passio bona et deo placuit et patri totum. Tercio queritur de hoc quod dicit quod voluit Christum pati et mori etc. videtur non male dicere quia occidere Christum erat malum fieri. ergo Christum occidi fuit malum fieri. sed ergo deus voluit Christum pati deus voluit mala fieri quod supra negatum est. Pro solutione dicendum quod omne quod fuit malum per comparacionem ad subiectum quod ergo accipit passio aut simpliciter accipitur in comparacione ad comparacionem sive ad sustinentem penam et simpliciter est bonum. aut in comparacione ad [illegible] et ex illo respectu [illegible] malum quia mali moris [illegible] actum. et sine non est [illegible] Christum pati a iudeis est bonum id est Christum sustinere penam [illegible] iudei [illegible] est bonum [illegible] non [illegible] Christum pati a iudeis est bonum [illegible] passionem inferri Christo a iudeis est bonum etc. [illegible] illatio passionis non fuit

n mala, sed sufferentia eius fuit
n bona. Et sic distinguit magi-
ster quartum de hoc quod dicitur hoc
bonum eius fuit n amplius petrus
quia id fieri nolebat ab ipso qui
dictus est sathanas dicitur. Sin
hoc videtur quod quicumque dolet et
displicet circa passionem christi est redar-
guendus ergo peccaverunt beatissima
virgo dum doluit sic dicitur luce
ii. tuam ipsius animam pertransibit
gladius. Peccaverunt similiter apostoli
flentes et dicit apostolus ii. thimotheum
di separaverunt a barchinabunt.
Respondeo dicendum quod dolere de christo est
duplex aut ita quod dolens vo-
luntate absoluta velit contrarium
eius de quo dolet et sic nulli li-
cuit dolere de passione christi et pe-
trus quia voluntate tamen contrarium
volebat est redargutus. Alio modo
dolere de aliquo est secundum ad con-
trarium voluntate pietatis tamen nolens
hoc velle voluntate absoluta sic
bonum est condolere christo et sic af-
ficiebatur eum et afficiuntur viri sancti
qui magnas gratias agunt deo de
passione christi, sed tamen moventur sic in
considerando dolent sic et beatissima
anima beate virginis dulcissimo fi-
lio suo patienti quantum sustinere
poterat compatiebatur nullo tamen modo
est dubitandum quod voluntas eius au-
ctoritate et ratio conformissima et vellet v-
nigenitum tradere pro salute generis
humani natura et conformius essent
illi et ut hoc miro modo debet
laudari et amari quod placuit ei ut
unigenitus suus pro salute generis
humani offerretur. Et in tantum
compassa est ut si posset fieri omnia
tormenta que filius pertulit ipsa
multo libentius sustineret. Vere
igitur fuit fortis et pia dulcis pa-
ter et amara sibi parca, sed no-
bis largissima. Hec ergo semper
est amanda et veneranda post trini-
tatem summam et eius plenum bene-
dictissimum ihesum christum dominum nostrum. A
cuius dignitate nostro enarrando
cetere lingue deficiunt quia dignissima
sanctorum ipse est. Ei igitur qui potest
omnia facere superhabundanter quam
petimus aut intelligimus secundum vir-
tutem que operatur in nobis
ipsi gloria in ecclesia et in christo ihesu
in omnes generationes seculi secu-
lorum amen. Deo gracias

Explicit Scriptum Bonaventure
super quartum Sententiarum per me Pe-
trum de Novagora. I. e. A. I.